

Роман Коваль
Віктор Моренець

“Подебрадський полк”
Армії УНР

До історії УСС, військ Центральної Ради, дивізій Армії УНР, Галицької армії, Вільного козацтва, повстансько-партизанського руху, Запорозької Січі Юхима Божка, військ Директорії, Легії українських націоналістів, УВО, ОУН, Карпатської Січі та дивізії “Галичина”

Том 1

У. Н. Р.

ГОЛОВА РАДИ
НАРОДНИХ МІНІСТРІВ.

ВИСОКОПОВАЖНИЙ

ПАНЕ РЕКТОРЕ.

6

19 Жовтня 1922 р.

Ч 505

Від імені Ради Народних Міністрів
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ маємо шану ві-
тати Вас в день урочистого відкриття Українсь-
кої Господарчої Академії в Подєбрадах і побажа-
ти Вам, Пане Ректоре, Панам Професорам і сту-
дентам найбільших успіхів в тій праці, яку про-
вадить нове огнище Української науки по за ме-
жами Рідного Краю.

Віримо, що недалеко вже той час, який
дасть можливість перенестися Академії на рідний
teren Батьківщини, звільненної від Московських
окупантів, де, серед рідної стіхиї, забує во-
на розкішним цвітом на користь і щастя нашого
народу.

Слава ініціаторам і фундаторам утворення
Академії, слава Вам, Пане Ректоре, Панам Про-
фесорам і студентам, що в тяжких умовах емігра-
ційного життя об'єдналися, в імя щастя і добро-
буту нашої Матері України, на полі підготовки
свідомих і науково озброєних працівників-агро-
номів.

*Florcat Academia ad gloriam liberat
patriae!*

ГОЛОВА РАДИ НАРОДНИХ МІНІСТРІВ

КЕРУЮЧИЙ МІНІСТЕРСТВОМ НАРОДНОЇ ОСВІТИ

Горат Української Господарської
Академії в Чехословацькій Республіці
у Подєбрадах пня. 9/xi 1922

УКРАЇНСЬКЕ

ПРАВОСЛАВНЕ БРАЦТВО

імені

СВЯТИХ КИРИЛА Й МЕТОДІЯ.

-ооо-

" 8 "квітня 1923 року.

ч. 215.

Табор Каліш.

До Сенату Української сільсько-госпо-
дарської Академії в Подєбрадах.

Х Р И С Т О С   В О С К Р Е С .

Вітаючи з Великодними Святами Ви -
сокий Сенат Академії, яко кер-
мачів, провідників та вчителів молоді україн-
ської в першому національному науковому закла-
ді нашої еміграції, - Рада Брацтва, в імені ці-
лої організації, щаслива скласти Вам громад-
ський поклин перед Вашими невсипучими труда-
ми, енергією і самопосвятою.

Молоде покоління серцем відчуває бать-
ківську опіку старшої генерації, яка вірною
рукою веде нас до світлих перспектив: через
знання впізнати істину й правду, а також від-
родити в серці України - традиційний опір На-
шої Державности - могутню Академію.

Vivat Academia, Vivat Professore!

В ІМЕНІ БРАЦТВА - Р А Д А:

ГОЛОВА РАДИ БРАЦТВА

Роберт Гімпл

А. Куєта.

С. А. Стожін

М. Демченко.

Секретарь

Петро Опаренко

**СЕРІЯ
“ВИДАТНІ УКРАЇНЦІ”**

КНИГА 5

Роман Коваль, Віктор Моренець

**“Подєбрадський полк”
Армії УНР**

До історії Українських січових стрільців, Богданівського та Гордієнківського полків військ Центральної Ради, 1-ї Сірої, 1-ї Запорозької, 2-ї Волинської, 3-ї Залізної, 4-ї Київської, 5-ї Херсонської та 1-ї Кулетметної дивізії Армії УНР, Галицької армії, Вільного козацтва, повстансько-партизанського руху, Запорозької Січі Юхима Божка, Окремого чорноморського коша військ Директорії, Легії українських націоналістів, УВО, ОУН, Карпатської Січі та дивізії “Галичина”

Книга 1

Київ
Історичний клуб “Холодний Яр”
“Український пріоритет”
2015

УДК 94(477) “1918-1920”
ББК 84.4УКР6
К56

Про вояків регулярних та іррегулярних українських збройних формуцій 1-ї половини ХХ ст. – студентів та випускників Української господарської академії в Подєбрадах (Чехословаччина, 1922 – 1932) – і тих воїнів, які прагнули навчатися в подєбрадській академії. Серед них було чимало творців української культури – письменників, художників, композиторів, музикантів, акторів, журналістів, редакторів, кооператорів, спортсменів, державних, громадських і театральних діячів, а головне, що всі випускники академії стали не тільки спеціалістами, а й “інженерами-суспільниками”, тобто фахівцями-патріотами, які несли українське світло на Пряшівщину, Лемківщину, Карпатську Україну, Волинь, Галичину, а в чужих світах – у Франції, Бельгії, ЧСР, Польщі, Німеччині, Африці, Китаї, США, Канаді, Південній Америці та Австралії – гідно тримали марку українського інженера.

Рекомендовано Історичним клубом “Холодний Яр” для вивчення у вищих і середніх навчальних закладах України.

Рецензент кандидат історичних наук *Костянтин Завальнюк*
Наукові редактори *Тарас Беднарчик, Юрій Юзич*

У серії “Видатні українці” вийшли у світ:

Книга 1. *Роман Коваль*. Тиха війна Рената Польового. – Київ: Історичний клуб “Холодний Яр”; Вінниця: ДП “Державна картографічна фабрика”, 2011. – 1040 с.

Книга 2. *Микола Аркас*. Істрія України-Русі. – Київ: Історичний клуб “Холодний Яр”; Кам’янець-Подільський: Медобори-2006, 2011. – 464 с.

Книга 3. *Роман Коваль*. Сто облич Самостійної України. – Київ: Історичний клуб “Холодний Яр”; в-во “Український пріоритет”, 2013. – 432 с.

Книга 4. *Роман Коваль*. Крізь павутиння змосковщення: До життєписів Павла і Михайла Кратів. – Київ: Історичний клуб “Холодний Яр”; Вінниця: ДП “Центр ДЗК”, 2013. – 352 с.

К56 **Коваль, Роман; Моренєць, Віктор.**

“Подєбрадський полк” Армії УНР: До історії Українських січових стрільців, Богданівського та Гордієнківського полків військ Центральної Ради, 1-ї Сірої, 1-ї Запорозької, 2-ї Волинської, 3-ї Залізної, 4-ї Київської, 5-ї Херсонської та 1-ї Кулеметної дивізії Армії УНР, Галицької армії, Вільного козацтва, повстансько-партизанського руху, Запорозької Січі Юхима Божка, Окремого чорноморського коша військ Директорії, ЛУН, УВО, ОУН, Карпатської Січі та дивізії “Галичина” / Бібліотека Історичного клубу “Холодний Яр” / Р. М. Коваль, В. І. Моренєць. – Київ: Історичний клуб “Холодний Яр”; “Український пріоритет”, 2015. – 376 с. – (Серія “Видатні українці”. – Кн. 5).

ISBN 978-966-2669-91-6

© Коваль Р. М., автор, передмова, додатки, 2015
© Моренєць В. І., автор, додатки, 2015
© Гришенко М.В., дизайн, 2015

**Згубивши у Визвольній
боротьбі за самостійність
Рідного краю родину,
все те, що було придбано
дідом і прадідом десятками
років, був задоволений тим,
що для Батьківщини зробив
усе, що міг, міцно вірю,
що наслідок нашої праці
і наших жертв у скорому
будучому —
це ненька Україна.**

*Юрко КОРОГОДА, козак
14-го полку низових запорожців
ім. гетьмана Павла Полуботка
1-ї Запорозької дивізії Армії УНР,
студент Української
господарської академії,
згодом професор,
член Польської академії наук*

ЗМІСТ

<i>Роман Коваль. Українські Подебради.</i>	12
Зауваги авторів.	33
Біографії учасників Визвольної війни, які навчалися або прагнули навчатися в Українській господарській академії в Подебрадах:	32
А	
Абрамович Василь Васильович, поручник Армії УНР, інженер, лектор.	32
Алмазів (Алмазов) Олекса Дмитрович, генерал-хорунжий Армії УНР.	33
Алмазова (Кохель) Тереза Йосипівна, сестра-жалібниця Армії УНР.	34
Андрейків Михайло, стрілець УСС і УГА.	35
Андрієнко Григорій Іванович, поручник Армії УНР.	36
Антипів Олекса Федорович, сотник Армії УНР, доцент УТГІ.	36
Антонович Антон Осипович, козак Армії УНР.	37
Антошко Кузьма Давидович, сотник Армії УНР, повстанець, педагог.	38
Апостолів (Апостолов) Іван Єлисейович, хорунжий військ УЦР, агроном.	39
Арійчук Евзебій, контррозвідник УГА та Армії УНР.	40
Артемів (Артемів, Артем'єв) Олександр, поручник Армії УНР.	41
Артюшенко Юрій Митрофанович, повстанець, просвітянин, інженер, редактор.	42
Афанасієвський (Афанас'євський) Василь Васильович, хорунжий Армії УНР, інженер.	44
Б	
Бабин (Бабін) Олександр Іванович, сотник Армії УНР, повстанець, інженер-лісівник.	44
Бабій Олекса, поручник Армії УНР, педагог.	45
Бабюк (Баб'юк) Василь, стрілець УГА.	46
Бабюк (Баб'юк) Осип, вояк УГА.	46
Баванкевич Олександр, старшина УГА.	47
Базилевич Петро Петрович, чотар УГА, інженер, кооператор.	48
Базилевський (Базілевський, Базілевський) Микола Михайлович, сотник Армії УНР, інженер, публіцист.	49
Байлюк Ієронім, стрілець УСС, УГА та Армії УНР, інженер, просвітянин.	50
Бакало Олекса Олександрович, сотник Армії УНР.	51
Бакевич-Шуковський Дмитро Андрійович, сотник Армії УНР, інженер.	52
Балабан Яків Андрійович, хорунжий Армії УНР, інженер.	52
Балаескул Остап Федорович, сотник Армії УНР, учитель.	53
Балано Олексій, поручник дивізії Армії УНР, інженер.	54
Балич Володимир, стрілець УСС, хорунжий УГА.	55
Баран Осип, стрілець УГА.	55
Барановський Павло, підпоручник, викладач.	56
Барановський Петро П., член Ради Республіки, інженер.	58
Барган Микола, підхорунжий УСС, старшина УГА та Армії УНР.	59
Барцал Йосип В'ячеславович, поручник Армії УНР, педагог, інженер.	60
Батюта (Батута) Олексій Митрофанович, повстанець, хорунжий Армії УНР, інженер.	61
Бать Олексій Дмитрович, військовий, інженер.	61
Безділь (Бжеський, Бжецький) Федір (Теодор), стрілець Окремого загону СС.	62
Безлюдя Степан Самойлович, вояк Армії УНР, інженер.	62
Бекерський Михайло Сергійович, повстанець, юнак Спільної юнацької школи.	63
Бернасовський Володимир, козак Армії УНР.	63
Бибік (Бибик, Бібик) Василь Андрійович, поручник Армії УНР, журналіст.	64
Білахів Віталій Семенович, сотник Армії УНР, інженер.	65
Білінський Антон Іюкінфович, хорунжий Армії УНР, інженер.	67
Білінський (Білинський) Володимир, військовий урядовець.	67
Білобородько Іван Іванович, поручник Армії УНР, гідротехнік.	68
Білодуб Сава Микитович, підполковник Армії УНР, інженер, кооператор, лісівник.	68
Білоус Микола Іванович, повстанець, інженер, учитель.	70
Білошицький Микола, поручник Армії УНР, повстанець.	71
Блудимко Іван Косьмич (Кузьмович), сотник Армії УНР, повстанець, інженер.	71
Бобінський Борис Володимирович, козак Армії УНР, інженер.	72
Божок Григор Терентійович, підпоручник Армії УНР, інженер.	72
Бойдуник (Бойдунек, "О. Михайлович", "О. Грузченко", "Діброва", "П. Боярський") Осип, хорунжий УГА та Армії УНР, член УВО, публіцист, член ПУН.	74
Бойко Ананій, вільний козак, поручник Армії УНР, інженер.	75

“ПОДЄБРАДСЬКИЙ ПОЛК” АРМІЇ УНР

Бойко Олександр Матвійович, хорунжий Армії УНР, інженер.	75
Бойко Тихон Максимович, сотник Армії УНР.	76
Бокітько (Бокитько) Борис Гаврилович, хорунжий Армії УНР, інженер.	77
Болобан (Балабан) Віктор, сотник Армії УНР.	78
Бондаренко Федір (Хведір) Макарович, козак Армії УНР, інженер.	79
Бондаренко (Ходолій) Олександр Миколайович, міліціонер Лохвицької самооборони.	79
Бондарчук Левко, старшина Армії УНР, інженер, кооператор.	80
Борзенко Іван, військовий урядник.	81
Боровиків (Боровиков) Олександр Михайлович, козак Армії УНР, інженер.	81
Бородайко Корнило (Кирило), хорунжий УСС та Армії УНР, повстанець, інженер.	82
Бохнер Осип, стрілець УГА.	82
Брайко Федір (Хведір) Тимофійович, старшина Армії УНР.	83
Будзе (Будзів) Микола Іванович, хорунжий Армії УНР.	84
Будко Никифор, поручник Армії УНР, учитель.	85
Буєвський-Брунгоф Микола Онуфрійович, начальник розвідного відділу Генштабу Армії УНР, підполковник.	85
Букшований Микола Федорович, хорунжий Армії УНР, журналіст, лікар.	86
Буньовський Микола Васильович, сотник Армії УНР, інженер.	87
Бурачинський Василь Михайлович, військовий урядовець, інженер.	88
Бурда Микола, хорунжий Армії УНР.	88
Буримів (Бурімов) Василь Андрійович, сотник Армії УНР.	88
Бур'янів Григорій, козак Армії УНР, інженер.	89
Бутовський Микола Павлович, поручник Армії УНР, інженер.	90
Буцан Іван Степанович, сотник Армії УНР, інженер.	91
Буцацький Гриць Данилович, хорунжий Армії УНР.	91
В	
Вакуловський Віктор Вікторович, сотник Армії УНР, інженер, кооператор.	92
Вальченко Василь Іванович, старшина Армії УНР, інженер, педагог.	93
Варавин (Варавін, “А. Листопад”, “А. Падолист”, “Аполлоній Падолист”) Олександр, хорунжий Армії УНР, інженер, поет.	94
Василевський Микола Олександрович, хорунжий Армії УНР, інженер.	95
Василів (Василів, Васильєв) Леонід Ерастович, сотник Армії УНР, інженер, поручник дивізії “Галичина”.	95
Васьківський (Васьковський) Стах, повстанець, вояк Армії УНР, інженер.	96
Вашенко Петро, сотник Армії УНР, скрипаль, інженер.	97
Ващишин Ілько Григорович, підхорунжий УГА, просвітянин.	97
Веденська Віра, урядовець УНР, член Союзу українок.	99
Веденський Михайло Васильович, вільний козак, сотник Армії УНР.	99
Величко Дмитро Микитович, сотник Армії УНР.	100
Верба Дмитро Григорович, підпоручник Армії УНР, інженер.	101
Верига Петро Осипович, стрілець УГА, інженер.	102
Верстюк Михайло Федорович, старшина Армії УНР.	102
Виноградник Василь, сотник Армії УНР, інженер, співак.	103
Вишешірський Сергій Никифорович, підполковник Армії Української Держави.	104
Вігуржинський Володимир Миколайович, козак Армії УНР.	105
Візерський Пилип, юнак Армії УНР.	106
Вільчек (Вільчик) Микола В'ячеславович, юнак Армії УНР, інженер, командир сотні Карпатської України.	106
Вінцерський Олександр Денисович, вояк Армії УНР, інженер, лектор УГТІ.	107
Вітвицький Володимир Романович, вояк Армії УНР, інженер.	107
Вітвицький Іван, підхорунжий УСС, УГА, козак Армії УНР.	108
Владикін Юрко Олександрович, сотник Армії УНР.	109
Власенко Федір Омелькович, козак Армії УНР.	109
Вознюк Павло, козак Армії УНР.	110
Волохів Леонід, журналіст, хорунжий Армії УНР, редактор, інженер.	110
Волошин Андрій, стрілець УСС, Київських січових стрільців, козак Армії УНР.	111
Ворогушин Олександр Олександрович, козак Армії УНР, художник, освітянин.	112
Ворона Павло, повстанець, хорунжий Армії УНР.	113
Воронкевич Атаназій (Панас) Андрійович, поручник Армії УНР, УГА, повстанець.	113
Г	
Гавриленко Дмитро, старшина Армії УНР, інженер, науковець, професор університету Сантіабо-дель-Естеро (Аргентина).	115

“ПОДЕБРАДСЬКИЙ ПОЛК” АРМІЇ УНР

Гавриленко Ілько (Ілля) Іванович, козак Армії УНР, учитель.	115
Гавриленко Михайло Якович, підпоручник Армії УНР, інженер, пастор, професор УТГГ.	116
Гаврилець Василь Григорович, сотник Армії УНР, інженер, учитель.	118
Гаврилів-Буяр Михайло Феодосійович, козак Армії УНР, агроном, інженер, просвітянин.	118
Гавриш Лука Павлович, сотник Армії УНР, учитель.	119
Гаврун Юрко Олександрович, козак 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.	120
Гадзінський Теофіл, стрілець УСС, УГА.	121
Гадзяцький (Гадзятський) Микола Костянтинівич, сотник Армії УНР, інженер.	121
Гаєвий Федір Іванович, вільний козак, хорунжий Армії УНР, інженер.	123
Гаєвський Левко Гнатович, хорунжий Армії УНР.	123
Гайдай Олександр (Лесько) Миколайович, повстанець, підпоручник Армії УНР, інженер.	124
Гайдак Микола Григорович, повстанець, хорунжий Армії УНР, інженер, доктор біології академік УВАН, професор Міннесотського університету.	125
Гайдовський-Потапович Олександр (Лесь) Іполитович, козак Армії УНР, учасник бою під Крутами, інженер, провідник Дружини українських скаутів.	126
Гайківський (Гайковський) Петро Петрович, юнак Армії УНР, інженер.	128
Галієвський Сергій, козак Армії УНР.	129
Галушко Дмитро Олександрович, повстанець, хорунжий Армії УНР, інженер, ...	129
Галян (Галян) Павло, старшина Армії УНР, інженер.	130
Гальперін (Гальперин) Федір (Хведір) Арсенович, сотник Армії УНР.	130
Гарячий (Горячий) Павло Павлович, сотник Армії УНР, інженер, педагог.	131
Гевський Дмитро, козак Армії УНР, інженер.	132
Гейзе (Гейза) Іван Людвикович, козак Армії УНР, інженер.	132
Гелинич Борис Федорович, поручник Армії УНР, учитель, музикант.	133
Гемпель Еміль (Омелько, Омелян) Олександрович, підполковник Армії УНР художник.	133
Гемпель Микола Олександрович, сотник Армії УНР художник.	134
Генсуровський (Генсюрівський) Олекса, сотник Армії УНР.	134
Генчицький Карл, десятник УСС.	135
Герасимович Ярослав Миколайович, військовий моряк, стрілець УСС, козак Армії УНР, повстанець, інженер, член ОУН.	135
Герман Ілько Іванович, сотник Армії УНР, просвітянин, педагог, редактор.	137
Геродот (Івашина) Дмитро Васильович, журналіст, поет, редактор.	138
Гимон Володимир, стрілець УСС, УГА.	140
Гинилевич (“Дубик”) Стефан (Степан) Володимирович, вояк УГА, член УВО, ОУН, чотар Карпатської Січі.	140
Гіль Юрій Олексійович, педагог, хорунжий УГА.	141
Гладій Андроник Михайлович, хорунжий УГА, Армії УНР, інженер.	142
Гловінський (Гловінський) Євген Олексійович, поручник Армії УНР, інженер, професор УВУ, дійсний член НТШ.	143
Глувківський (Глувковський) Андрій Іванович, сотник Армії УНР, інженер, педагог	144
Глухенький Михайло, старшина Армії УНР.	145
Гмиря Микола Семенович, поручник Армії УНР, просвітянин, учитель.	145
Гнатина Іван, хорунжий УСС, УГА.	146
Гнатченко Микита Григорович, сотник Армії УНР.	147
Гнатюк Назар Васильович, співзасновник організації “Братство самостійників”, вільний козак, редактор газет “Вільне слово” і “Повстанець”.	147
Гнойовий Іван Воніфатійович, хорунжий Армії УНР, педагог, інженер.	150
Голик Василь Михайлович, поручник Армії УНР, інженер.	152
Головацький (Мордалевич) Юлій Арсенович, отаман, старшина Армії УНР.	152
Головко Дмитро Васильович, козак Армії УНР, інженер.	154
Головко Петро Пилипович, хорунжий Армії УНР, інженер.	155
Голуб Ілько, повстанець; козак Армії УНР.	155
Гончар Олександр Якович, сотник Армії УНР, інженер.	155
Гончаренко Кирило Іванович, сотник артилерії Армії УНР, педагог.	156
Гончаренко Юрій Васильович, просвітянин, сотник піхоти Армії УНР, повстанець, інженер.	157
Горак Іван Стефанович, стрілець УГА.	158

“ПОДЕБРАДСЬКИЙ ПОЛК” АРМІЇ УНР

Горбатенко Іван Семенович, сотник Армії УНР.	159
Горбунів Петро, повстанець.	159
Гордієнко Гаврило Максимович, повстанець, козак Армії УНР, просвітянин, інженер, учитель, професор УТГІ, дійсний член УВАН.	162
Гордієнко Григорій (Юрій) Петрович, педагог, військовий урядовець, інженер.	163
Гордієнко Іван Григорович, козак Армії УНР.	165
Гордієнко Панас Павлович, сотник Армії УНР, інженер.	165
Горобців Микола, поручник Армії УНР, просвітянин, кооператор, ...	166
Городиський Іван, стрілець УГА.	166
Гревізирська Марія Трохимівна, козачка Армії УНР.	167
Гречишкин Володимир Васильович, підпільник, повстанець.	168
Гречишкин Павло Петрович, козак Армії УНР, священник, журналіст.	169
Григорович Кость, повстанець, поручник Армії УНР.	169
Григорчук Іван, повстанець, козак Армії УНР.	170
Грицина Дмитро (Еронім), стрілець УГА, козак Армії УНР, просвітянин, священник.	171
Гришко Григорій, підполковник Армії УНР, учитель, інженер, перекладач.	172
Громовий Федір (Теодор) Федорович, повстанець, хорунжий Армії УНР.	173
Груша Григорій, козак Армії УНР, інженер.	174
Гудилів Ларіон (Іларіон), хорунжий Армії УНР, інженер.	174
Гунько Данило Парфенович, хорунжий Армії УНР, інженер.	175
Гурин Дмитро Андріянович, поручник Армії УНР, інженер.	175
Гусев Георгій Іванович, хорунжий Армії УНР, садівник.	177
Гуцал Павло, стрілець УГА.	177
Гуца Микола Тимофійович, сотник Армії УНР, інженер.	177
Д	
Данилів Микола Дмитрович, хорунжий УГА.	178
Данилюк Степан, січовий стрілець.	179
Дараган Микола Степанович, козак Армії УНР.	179
Дармограй Микита Петрович, козак Армії УНР, учитель.	179
Дахневський Петро Євгенович, сотник Армії УНР, кооператор.	180
Дейнека Василь Мусійович, хорунжий Армії УНР.	181
Демуцький Михайло Пилипович, хорунжий Армії УНР, інженер.	181
Дем'яненко Володимир, юрист, слідчий суддя Вищого військового суду Армії УНР.	181
Денисенко Григорій Уласович, пом. прифронтового комісара при Армії УНР, просвітянин, інженер, доцент УТГІ, заст. голови Президії УНР.	182
Деркач Микола Йосипович, стрілець УГА.	184
Деркач Олекса Аполлонович, учитель, вільний козак, хорунжий Армії УНР.	184
Джурко Іван, вільний козак, просвітянин, отаман 1-го Січового куреня Житомирського вільного козацтва.	185
Дзюбенко Юрій Олексійович, підполковник Армії УНР.	185
Дзябенко Яків Мартинович, сотник Армії УНР, інженер.	186
Діброва Василь, сотник Армії УНР.	187
Дідковський (Дітковський) Всеволод, просвітянин, актор, повстанець, інженер.	188
Дідов Степан, повстанець, художник, хорунжий Армії УНР.	189
Дігтяр (Дехтяр) Іван, поручник Армії УНР.	190
Дігтяр (Діхтяр, Діхтярь) Йосип Тимофійович, старшина Армії УНР.	190
Дмитріїв (Дмитрієв) Євген Євгенович, козак Армії УНР, інженер.	191
Добровольський Валерій Маркович, сотник Армії УНР, інженер.	192
Доброгаєв Леонід Костянтинівич, повстанець.	193
Доброгорський Микола Андрійович, повстанець, інженер.	193
Довбня Методій Григорович, сотник Армії УНР, інженер.	194
Довгаль Спиридон (Свирид) Микитович, підполковник Армії УНР, інженер, редактор, професор УТГІ.	195
Довгопол Дмитро (Митрофан) Полікарпович, козак Армії УНР, інженер.	196
Довнар-Левницька (Довнар-Левітська) Катерина Пилипівна, військовий урядовець, інженер.	197
Домазар Антін Іванович, стрілець УГА, просвітянин.	197
Домбровський Іван Прокопович, хорунжий Армії УНР.	198
Домбчевський Іван, підхорунжий Армії УНР.	198
Донченко Павло Іванович, військовий урядовець, інженер.	199
Дорошенко (“Чубенко”) Микола Степанович, повстанський отаман.	200

“ПОДЕБРАДСЬКИЙ ПОЛК” АРМІЇ УНР

Доскач Григорій (Григір), сотник Армії УНР.	202
Доценко Олександр Сергійович, підполковник Армії УНР, історик, археограф.	202
Драченко Герасим Тимофійович, сотник Армії УНР, журналіст, диригент.	203
Дренькало Василь, стрілець УГА, член УВО.	204
Дриндак Іван, стрілець УСС та УГА, педагог.	205
Дробан-Дзюбенко Олекса, козак Армії УНР, журналіст, просвітянин, редактор.	205
Дробиш Андрій, поручник Армії УНР.	206
Дробязко (Дроб'язко) Віталій Антонович, сотник Армії УНР.	207
Дуб Іван, сотник Армії УНР, просвітянин, журналіст, диригент хору.	208
Дубик-Бренчіка Гриць, стрілець УСС, поручник Армії УНР, учитель.	209
Дубицький Ярослав, стрілець УГА, пластун.	209
Дубовий Сергій Костянтинович, хорунжий Армії УНР, музикант.	210
Дубрівний Павло Омелянович, сотник Армії УНР, просвітянин, інженер, агроном, науковець, редактор, викладач, член-кор. НТШ та УВАН, професор УТГІ.	211
Дуброва Гриць Олександрович, сотник Армії УНР, інженер.	212
Дударець Михайло Аполлонович, хорунжий Армії УНР, педагог.	213
Дударів Костянтин, козак Армії УНР, член ЛУН.	215
Дундуков Микола Іванович, підполковник Армії УНР, кооператор.	215
Дунічеський Олександр Іванович, поручник Армії УНР, директор гімназії ім. Тараса Шевченка у т. Каліша, інженер.	216
Дупленко Михайло Костянтинович, хорунжий Армії УНР.	216
Дядюра Василь, козак Армії УНР, педагог.	217
Дядюша Борис, юнак Спільної юнацької школи Армії УНР, член-фундатор управи Української православної парафії Св. Апостола Андрія Первозваного.	217
Дяченко Віктор Гаврилович, повстанець, підполковник Армії УНР, інженер.	218

Е

Ерастів Павло Іванович, військовий урядовець, інженер.	219
--	-----

Є

Євсієва (Чубенкова) Єлизавета (Лисавета) Олександрівна, повстанець, інженер.	220
Євтухів Олександр, вільний козак, отаман, інженер, перекладач.	221
Євтушенко Микола Якович, старшина Армії УНР, інженер.	223
Єгунів Кость Іванович, сотник Армії УНР, інженер, науковець.	224
Єжів Арсен Тарасович, поручник Армії УНР.	225
Єжів Олексій, козак Армії УНР.	225
Єльникив (Єльніков) Михайло Євгенович, юнак Армії УНР, інженер.	225
Єфременко Гриць Григорович, поручник Армії УНР, інженер.	226
Єфременко Олександра Гнатівна, сестра-жалібниця Армії УНР, педагог.	227
Єфремів (Єфремов, Єфремів) Євген, поручник Армії УНР.	227
Єфремов Борис Федорович, поручник Армії УНР.	227

Ж

Жабко-Потапович (Жабко) Левко (Лев) Савович, сотник Армії УНР, учитель, поет, пастор, редактор.	229
Жеребний Теодор (Тодор) Захарович, сотник Армії УНР.	230
Житкевич Михайло Софонович, вояк Армії УНР, учитель малювання.	231
Жихович (Люк) Марія Федорівна, в. о. лікаря 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.	232
Жихович Олександр Максимович, військовий лікар, інженер-економіст.	234
Жлудкін (Жлудкін, Гай-Гаєвський) Олекса Іванович, повстанець, сотник Армії УНР, інженер.	234
Жлудкін (Жлудкін, Гай-Гаєвський) Федір (Хведір) Іванович, вільний козак, сотник Армії УНР, повстанець, театральний діяч, дитячий письменник.	235
Жук Семен, вояк Армії УНР.	236
Жуківський Гриць, сотник Армії УНР.	237
Журавецький Петро, телефоніст УГА.	238
Журавленко Володимир Петрович, повстанець.	239
Журжа Ілько Григорович, вільний козак, повстанець, сотник Армії УНР, інженер.	239

З

Завістовський Флоріан, хорунжий Армії УНР.	240
Заворицький (Заворницький, Заварицький) Панас (Опанас) Єлисейович, сотник Армії УНР, бандурист, інженер.	241

“ПОДЄБРАДСЬКИЙ ПОЛК” АРМІЇ УНР

Зав’ялів (Завьялів, Завялів) Іван Петрович, козак Армії УНР.....	242
Зав’ялів (Завьялів, Завялів, “Максим Сизий”) Лев Євгенович, хорунжий Армії УНР, інженер.....	243
Задорожний Кость, підпоручник Армії УНР, інженер.....	243
Зазимко Володимир Іванович, поручник Армії УНР, інженер.....	244
Зайців Микола, хорунжий Армії УНР, інженер.....	244
Зайців (Зайцев) Микола Петрович, старшина Армії УНР, повстанець, інженер, науковець, проректор УТГІ, доктор технічних наук.....	245
Закоморний Микола Степанович, хорунжий Армії УНР, пластун, інженер, доктор біохімії, професор хімії УТГІ, дійсний член НТШ.....	247
Залевський Болеслав Миколайович, підполковник Армії УНР, інженер, сотник дивізії “Галичина”.....	248
Залуцький Олександр, повстанець, хорунжий Армії УНР.....	251
Запорожець Петро, повстанець, хорунжий Армії УНР, актор, інженер.....	252
Зваричук (Зварічук, Зварійчук) Іван Федорович (Хведорович), сотник Армії УНР, інженер, лектор.....	253
Зелінський Юрко, хорунжий Армії УНР.....	254
Зембіцький Ігор Семенович, підстаршина Армії УНР.....	254
Зеркаль Сава Петрович, козак Армії УНР інженер, педагог, історик, редактор.....	255
Зима (Зіма) Павло Григорович, отаман, командир бронепотяга “Республіканець”, сотник Армії УНР.....	256
Зімницький (Зимницький) Михайло Іванович, хорунжий Армії УНР, інженер.....	257
Зіневич Іван, підпоручник Армії УНР.....	259
Зінченко Ананій Іванович, поручник Армії УНР.....	259
Зінченко Михайло, старшина Армії УНР.....	260
Зінченко Яків Васильович, сотник Армії УНР, інженер, лектор УТГІ.....	261
Зоголь Василь Іванович, військовий урядовець, інженер.....	262
Зозуля Ларго, поручник Армії УНР, інженер, педагог.....	263
Зозуля Левко, хорунжий Армії УНР, інженер.....	264
Золотар-Золотаренко Михайло, сотник Армії УНР.....	265
Зофієвський Володимир Хведорович (Федорович), ветеринарний лікар Армії УНР.....	265
Зубенко Іван Сергійович, просвітянин, педагог, письменник, композитор, музикант.....	266
Зуй Андрій, командир сотні Дорошенківського полку, педагог, просвітянин.....	269
І	
Іваненко Микола Микитович, козак Армії УНР, інженер.....	271
Івантишин Ярослав Миколайович, стрілець УГА, пластун, інженер, педагог.....	272
Іванченко Петро Стратіонович, хорунжий Армії УНР.....	274
Іванчук Василь, повстанець, значковий Армії Української Держави.....	274
Івасишин Захар Явтухович, сотник Армії УНР, інженер, викладач, редактор.....	276
Івасків Лука Михайлович, стрілець УГА, інженер.....	277
Івахненко Петро, сотник Армії УНР, інженер.....	278
Івашенко Петро, старшина Армії УНР.....	279
Ігнатенко Дмитро Андрійович, поручник Армії УНР, інженер.....	279
Ігнатенко Дмитро, сотник Армії УНР.....	280
Ігнатів Олександр, повстанець, слідчий суддя Вишого військового суду Армії УНР.....	281
Ілліч Борис Олександрович (Микитович?), козак Армії УНР, інженер.....	282
Ільницький О. (А.), поручник Армії УНР.....	283
Ісхрицький Модест, льотчик 9-го бойового авіаційного загону Армії УНР.....	283
Йона Ярослав Ярославович, стрілець УГА, козак Армії УНР.....	284
К	
Кавка Андрій Григорович, повстанець, козак Армії УНР.....	284
Кагукало (Кагукалов, Когукало) Григорій Іванович, повстанець, козак Армії УНР, інженер.....	285
Каленський Панько Микитович, поручник Армії УНР, учитель, інженер.....	
Калинович Іван Олександрович, сотник Армії УНР, інженер, кооператор, учитель, редактор, командир відділу Карпатської Січі.....	286
Калюжний Родіон, повстанець, сотник Армії УНР.....	286
Камінський Яким, козак Армії УНР.....	290
Кандискалів Петро, інженер, вояк Армії УНР.....	291
Канонір Юрій Йосипович, козак Армії УНР, викладач.....	292

Каплистий Макар, педагог, просвітянин, інженер, кооператор, член НТШ та УВАН, доцент, професор..	292
Капустянський Василь Петрович, козак Армії УНР..	296
Капустянський Володимир Петрович, підхорунжий Армії УНР..	296
Карапінка Ілько, вояк Армії УНР, кооператор, пластун..	297
Кардасевич Борис Костянтинівич, хорунжий Армії УНР, інженер..	298
Кардинал Максим Петрович, козак Армії УНР, інженер, викладач..	298
Карман Олекса Дем’янович, сотник Армії УНР, інженер..	299
Карпенко Євмен, просвітянин, повстанець, сотник Армії УНР..	300
Карпинський Роман, стрілець УГА, інженер, кооператор..	301
Карташевський Анатолій (Анатоль) Михайлович, сотник Армії УНР, інженер, лектор..	303
Касперт Павло, сотник Армії УНР, художник, викладач..	304
Касяненко Матвій Мусійович, сотник Армії УНР, повстанець, інженер..	304
Катеринич Іван Максимович, хорунжий Армії УНР, інженер..	305
Катеринчак Олександр, козак Армії УНР, інженер..	305
Качмар Микола, стрілець УГА, педагог..	306
Качур Сергій, просвітянин, вільний козак, член Центральної Ради та Малої Ради УЦР, хорунжий Армії УНР..	306
Кириєвський (Кіриєвський) Микита Семенович, хорунжий Армії УНР..	307
Кириленко Мирон Ничипорович, козак Армії УНР..	309
Кирилюк Данило, поручник Армії УНР, інженер..	310
Кириця Михайло, повстанець, сотник Армії УНР..	310
Киричок (Кіричок) Микола Іванович, поручник Армії УНР, інженер..	311
Киричок (Кіричок, Кіричок) Сергій Іванович, поручник Армії УНР, інженер, кооператор..	312
Кирпа Яків Іванович, старшина Армії УНР..	313
Кіндзерявий-Пастух Яків Ількович, сотник Армії УНР, повстанець, священник..	313
Кість Андрій Федорович, сотник Армії УНР, кооператор, журналіст, бандурист, учитель, актор, священник..	314
Кість Іван Федорович, козак Армії УНР, пасічник..	315
Кіт Іван, стрілець УГА..	316
Кіщера Олександр Омелянович, повстанець, стрілець УСС та УГА, інженер, кооператор..	316
Кіщера Омелян Омелянович, стрілець УСС і УГА, інженер..	317
Клепачек Осип, чотар УГА..	318
Климач Юрій Олександрович, підполковник Армії УНР, інженер..	318
Клименко Григорій, педагог, повстанець, козак Армії УНР, кооператор, просвітянин, інженер..	320
Климко Ярослав, стрілець УСС та УГА, козак Армії УНР..	321
Кмета Архип Йосипович, полковник Армії УНР, інженер..	322
Кобизький (Кобизький) Іван Митрофанович, сотник Армії УНР, пластун, просвітянин, директор Української гімназії..	324
Коваленко Василь Остапович, хорунжий Армії УНР, інженер..	325
Коваленко Володимир Денисович, сотник Армії УНР..	326
Коваленко Петро, сотник Армії УНР..	327
Коваленко Семен Іванович, козак Армії УНР..	328
Ковальчук Іван, стрілець УГА..	328
Ковбасів Олекса, хорунжий Армії УНР..	328
Ковган Петро Павлович, повстанець, старшина Армії УНР..	329
Ковердинський Петро, хорунжий Армії УНР..	330
Ковтун Дмитро Христофорович, підполковник Армії УНР, просвітянин..	331
Кожухар Сергій Пантелеймонович, козак Армії УНР..	332
Кожушко Антон Іванович, поручник Армії УНР..	333
Козак Аркадій Андрійович, сотник Армії УНР..	333
Козак Олександр Андрійович, сотник Армії УНР, інженер..	333
Козельський Іван, козак Армії УНР..	334
Козельський Теофан Григорович, хорунжий Армії УНР..	335
Козирський Павло Олександрович, хорунжий Армії УНР..	336
Козлов Леонід Миколайович, хорунжий Армії УНР, просвітянин, викладач малювання..	336
Козловський Олекса Олександрович, сотник Армії УНР, журналіст, редактор..	337
Кокунько Олександр Данилович, козак Кубанської армії..	339
Колесник Петро, кооператор, козак Армії УНР, видавець, редактор..	339
Колесниченко Микола Петрович, поручник Армії УНР..	339

“ПОДЕБРАДСЬКИЙ ПОЛК” АРМІЇ УНР

Колосовський (Колосовський, “Рубич”) Володимир Васильович, підполковник Армії УНР, начальник розвідки Генштабу військ ЦР і Української Держави, редактор, журналіст, член ОУН.	341
Колубаїв Сергій Петрович, козак Армії УНР, інженер, науковець.	343
Колумбет Тихін Микитович, козак Армії УНР, інженер-технолог.	345
Команів Микола, старшина Армії УНР, інженер.	345
Комарівський Льонгін, хорунжий УГА, поручник Армії УНР.	346
Компанієць Михайло Андрійович, повстанець.	346
Кондзеровський Яків, вояк Армії УНР, інженер.	346
Кононів Юрко Миколайович, сотник Армії УНР, режисер, актор, майор 2-ї УД УНА.	347
Константинів Юрій Федорович, старшина Київського авіаційного парку Армії УНР, інженер, публіцист.	350
Копилів (Копилов) Іван Миколайович, сотник Армії УНР.	351
Коплик Павло Васильович, козак Сірої дивізії Армії УНР.	352
Корбелецький Олександр Якович, хорунжий Армії УНР.	352
Кордонський Федір Микитович, педагог, повстанець, хорунжий Армії УНР.	353
Корецький Михайло, поручник піхоти Армії УНР.	354
Корнилецький Анатоль, козак Армії УНР, просвітянин.	354
Корнилович (Корнілович) Євген, хорунжий Армії УНР, інженер.	355
Корогода Юрій Савкович, вільний козак, повстанець, хорунжий Армії УНР, інженер, учений агроном, селекціонер, директор Інституту вирощування рослин, професор, член Польської академії наук.	356
Королівський Методій, козак Армії УНР.	358
Коротинський Олександр Юстинович, військовий урядовець, інженер.	358
Корпун Леонід (Леонид), хорунжий Армії УНР, інженер.	359
Косановський Климентій Едвардович, хорунжий Армії УНР, інженер.	360
Косар (Косарь) Сергій Васильович, сотник Армії УНР, інженер.	360
Костарів (“Меленець”) Леонід, старший лейтенант Флоту УНР, інженер, член ЛУН і ОУН, агент НКВД.	361
Костек Омелян, стрілець УГА, кооператор.	362
Костенко Валентин, вільний козак, підпільник, повстанець, козак Армії УНР, інженер, кооператор, журналіст.	362
Костецький Іван, стрілець УГА.	363
Костечук Влас, поручник Армії УНР, інженер.	364
Костечук Корній, козак Армії УНР.	364
Костів Петро, стрілець УГА, інженер, просвітянин, кооператор.	365
Костін Іван, вояк Армії УНР, режисер балетної школи, інженер.	365
Костюченко Олекса (Олександр), сотник Армії УНР, просвітянин, підпільник, інженер, селекціонер, викладач, редактор, перекладач.	365
Кость-Костенко Степан Кононович, поручник Армії УНР, педагог, пластун, режисер, актор, співак, диригент, публіцист, поет.	368
Котик (Котик-Степанович) Остап Степанович, стрілець УСС, підхорунжий УГА та Армії УНР, педагог, просвітянин, кооператор, інженер.	370
Котлярів Іван, хорунжий Армії УНР, інженер.	371
Кочмаків Іван, козак Армії Української Держави та Армії УНР.	372
Кошель Олександр Омелянович, повстанець, інженер, учитель.	372
Кошман Наум Данилович, поручник піхоти Армії УНР, інженер.	374

*Подєбрадський замок — осідок Української господарської академії.
Вигляд з боку річки Лаби. Подєбради, поч. 1920-х рр.*

Українські Подєбради

Про фонд Української господарської академії в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України я дізнався 2004 року від Надії Миронець. Писав тоді книжку “Нариси історії Кубані” й шукав біографічні дані на кубанського бандуриста Михайла Телігу. Спонукала мене до пошуків лірична розповідь про Михайла Телігу в журналі “Бандура” за липень – жовтень 1996 року. Ось що писав автор: “Про Олену Телігу як видатну поетесу і мужнього борця за визволення рідного краю вже написано, особливо в останні роки, чимало. Її ім’я обростає легендами, ним називають вулиці та майдани (...) але про того, з ким стала на рушничок, згадують лишень кількома скупими словами. І впливає з тих слів, що буцімто не вона при ньому, а він – кубанський козак із діда-прадіда Михайло Теліга – був при ній. Але ж кожен лист Олени криком кричить, що це неправда. Її дорогий Михайлик, любий і коханий, був її неприступною фортецею, з бійниць якої вона ляляла розпечену смолу свого гнівного слова на голови ворогів України”.

Це мене запалило. І ось величезний том спогадів вояків Армії УНР, УСС, Галицької армії, повстанців і отаманів лежить переді мною!

Це були вправи з української мови. Вчитель матуральних курсів при господарській академії, очевидно Модест Левицький, мав на меті з’ясувати рівень знання майбутніми студентами мови, якою викладатимуть в академії. Він ви-

значив дві теми: як я став свідомим українцем і найдраматичніший момент у моєму житті.

Дякую, вчителю, за це! Перша тема – про сокровенне, про перетворення байдужого до інтересів України малороса на українського козака-націоналіста, який готовий за неї проливати кров – свою і чужу; друга – про мить смертельної небезпеки в обороні своєї Батьківщини. Які важливі теми!

“Як я став свідомим українцем” – так і назвав свій спомин студент господарської академії Михайло Теліга. Писав його олівцем. 80 років тому! Розібрати часом було нелегко. Я тремтів від радості й хвилювання, читаючи та переписуючи у свій зошит одкровення кубанського бандуриста. “Це було у місті Катеринодарі року 1915 у грудні у Воєнно-Фельдшерській школі, – почав він. – Поміж учнями пішла чутка, що після вечірніх навчань гратиме кобзар. Я й собі думаю: кобзар... що ж воно таке? В кожному разі, мабуть, щось гарне і сумне (...)

Ми вже давно сиділи всі й чекали. Нарешті “він” виходить. Невеличкий чоловічок – середнього зросту й віку. Поперед себе несе, немов який дорогоцінний скарб, свою кобзу (...) І він почав грати. Від першого дотику його пальців до струн сала враз наповнилась згуками-перлами. Боже, що то були за згуки! (...) Вони неначе веселкою виринали з якоїсь чистої кришталевої води і зачаровували своїм таємничим походженням та своєю таємничою привабливістю все, що могло з ними мати дотик.

Та тож були тільки початкові акорди, звичайна проба струн, їх ладу!

“Дума про Морозенка”, – сам сказав і почав грати й співати (...) Після “Морозенка” грав про Сагайдачного, про руйнування Січі, якусь пісню, що в ній оповідалось про матір, яка чомусь була невдоволена з свого сина й бажала, щоб його орда взяла. Останнім був Запорожський марш (...) Кобзар уклонився й пішов. Вибух оплесків подався за ним.

Нас зібрали на молитву, а потім повели спати. Та не до сну було мені. Душа моя була збентежена силою тих вражіннь, що відбулись перед кількома хвилинами. Непомітно залізла мрія обов’язково вивчитись грати на кобзу, видобувати своїми пальцями ті чарівні згуки та віддаватись у їхні обійми до забуття”.

Кобзаря звали Дмитро Байда-Суховій. Саме він пробудив у Михайлові захоплення бандурою, яке привело до усвідомлення себе українцем. Досі він вважав себе кубанським козаком.

Зачарування Україною Михайло Теліга в середині 1920-х передав Леночці Шовгеновій, російськомовній дочці ректора Української господарської академії Івана Шовгенова.

Лена Шовгенова народилася під Москвою, виросла в імперському середовищі. Україну вона пізнала лише на еміграції. Дівчина потрапила не лише в Європу, а й до “абстрактного царства Петлюри”, що говорило “на мові” і було за “самостійну”...

Познайомилися Михайло й Олена на концерті в Студентському домі у Празі в грудні 1924-го. Михайло Теліга на тому вечорі грав на бандурі...

1 серпня 1926 р. вони вже танцювали козачок на своєму весіллі.

Олена Теліга почала своє сходження. Іскра любові до історії України, яку запалив Дмитро Байда-Суховій у серці її Михайлика, запалила багаття і в її душі.

Козаки і старшини 3-ї Залізної дивізії Армії УНР, студенти Української господарської академії. Подєбради, 1920-ті рр.

Військовий табір УНР у Подєбрадах

Опрацювавши спогад Михайла Теліги, я взявся вивчати розповіді-згадки інших студентів. Часом вони були написані чудово, як, наприклад, шемний спомин Мочарного “Остання ніч (перша після Михайла 1920 р.)” – про останню ніч на рідній землі й перші хвилини польського інтернування (роззброєння і розлука з кіньми!), а часом, як зазначив на берегах викладач УГА, який редагував ці спомини, – “Пекельна праця. Краше б своїх два нових написав, ніж одно таке виправив. М. Л.”. Напевно, це оцінка письменника Модеста Левицького, лектора української мови УГА.

Чимало спогадів з отого важенького тому лягли в основу книжки “Багряні жнива Української революції” (Київ, 2005). У ній я, зокрема, використав спогади “подєбрадців” – козака 1-ї Синьої дивізії Федора Скрипниченка, богданівців Миколи Галагана, Методія Довбні, Максима Ломацького та Олександра Фещука, гарматника Василя Абрамовича, січового стрільця Семена Мацькевича, юнаків Спільної юнацької школи Лева Уманця, Олексія Батюти, Василя Афанасієвського, Юрія Руденка, Миколи Фещенка-Чопівського та священника цієї школи Павла Гречишкіна, старшини Галицької армії Василя Окіса, повстанців Миколи Носика, Миколи Білоуса, Олександра Личака, Олександра Пителя, старшин Армії Української Держави Йосипа Дігтяра та Івана Несходовського, старшин Армії УНР Юрія Сас-Тисовського, Левка Бондарчука, Павла Макаренка, Оксента Поліщука, Олександра Мартиніва, Макара Каплистого, Василя Сахна, Данила Гунька, Василя Семеніва, Юрія Костянтиніва, Василя Мірошника, Івана Зваричука, Олексія

*Козаки і старшини Запорозької дивізії Армії УНР,
студенти Української господарської академії. Подєбради, 1920-ті рр.*

Козловського, Олександра Чирського, Василя Шкляра, Євгена Гловінського і Леоніда Романюка, козаків Армії УНР Якова Решетнікова, Андрія Марченка, Дмитра Ігнатенка, Миколи Гайдака, Валентина Костенка, Сергія Павлінського, Віктора Ревуцького, Олексія Молодожоненка та Слоквича, чотового Якова Нестеренка, підхорунжого бронепотяга “Помста” Якова Чекірди, військових урядовців Данила Усенка, Павла Донченка, Ганни Марченко, Василя Зоґоля та Андрія Бондаренка, викладача Житомирської пішої юнацької школи Олександра Гайдая, товаришів міністрів Модеста Левицького і Гордія Няньчура, комісара Центральної Ради Григорія Гордієнка, голови Кам’янець-Подільського біженського повітового комітету Олександра Нечая, фельдшера Подільської губернської земської лікарні Наталки Майстренко, студента Кам’янець-Подільського державного українського університету Антона Гнатівського, просвітянина Володимира Мордвиніва, кубанців Василя Іваниса, Костя Майгура та інших діячів Визвольного руху. Важливим джерелом стали й власноручні життєписи авторів спогадів.

Того ж року я видав і книжку “За волю і честь”. І в її основі – також спогади студентів Української господарської академії в Подєбрадах, а саме командира загону Окремого корпусу кордонної охорони Андрія Сакала, урядовця Євгена Лоханька, богданівця Валентина Сім’янціва, начальника штабу 1-го робітничого полку Вільного козацтва м. Києва Олександра Євтухіва, повстанців Гаврила Гордієнка, Олександра Кошеля та Олександра Личака, начальника саперного відділу технічного куреня Запорозької дивізії Армії УНР Костя Подоляка, козаків Армії УНР Петра Кандискаліва і Григорія Груші, начальника штабу 2-ї бригади Окремої кінної дивізії Армії УНР Адріяна Марушенка-Богданівського, подільського отамана Чорного Ворона (Віктора Чекірди), вільного козака Антіна Кушинського, дорошенківця Павла Кривошеїна

(Кривошії), старшини Армії УНР Леоніда Мосендза, кубанця Василя Проходи та інших оборонців українського буття.

2008 року у збірці “Так творилося Українське військо: 10 спогадів учасників Визвольної війни 1917 – 1920-х років” я оприлюднив шість спогадів студентів УГА – Олекси Батя, Олександра Ломацького, Олександра Локшинського, А. Льницького, Володимира Гречишкіна, а також “Оповідання повстанця”. Автор сьомого спомину сховався за криптонімом М. Л. Очевидно, знову йдеться про Модеста Левицького, який переповів розповідь подільського отамана Богдана.

У читальному залі ЦДАВО України ми й познайомилися з Віктором Моренцем. Він вишукував інформацію про своїх земляків із Прилуччини та загалом Чернігівщини – учасників Визвольної війни проти російських окупантів. Повстансько-партизанський рух на Чернігівщині досліджений мало, так само як і участь чернігівців в Армії УНР. Згадки про земляків Віктор Моренець знаходив у різних фондах та архівах, звичайно, й у фонді УГА в Подєбрадах. Біографії “подєбрадців” він використав у книжках “Земляки Миколи Міхновського в боротьбі за Українську державність”, “Ічнянці в Армії УНР” та “Земля, полита кров’ю”.

Віктор Моренець – дивовижна людина, повна невичерпної енергії та дослідницького азарту. Він невтомний мисливець за раритетами доби, коли наш народ став політичною нацією. Він з радістю вишукує і знаходить тисячі свідчень, що український народ був державним. У яких тільки архівах він не працював! Моренець не переповідає віднайдене іншими, як роблять деякі несумлінні історики і краєзнавці, його праці – це нове слово в українській історіографії. За три роки він упорядкував, написав і видав сім книг (деякі у співавторстві). Віктор Моренець щедро ділиться скарбами нашої історії, які розшукав в архівах.

Я ж покинув роботу в “подєбрадському” фонді, не опрацювавши й половини особових справ та спогадів. Заповнили інші теми: чорні запорожці, холоднорці, кармелюки, сірожупанники, чорноліські отамани, Гуцульська сотня УСС, медвинські повстанці, Юрій Горліс-Горський, Михайло Гаврилко, отамани Зелений, Орлик, Чорні Ворони, підполковники Василь Прохода та Іван Ремболович, полковник Петро Болбочан, інженер-винахідник Ренат Польовий, видання нових та перевидання “старих” книг...

Думкою не раз вертався “до своїх Подєбрад”, усе казав собі: Романе, треба доопрацювати цей архів! Та минуло 10 років. І я зрозумів, що це навряд чи можливо. Подєбрадська тема, на превеликий жаль, “захолола”...

Але, виявляється, Віктор Моренець теж шкодував, що не доопрацював фонд 3795 ЦДАВО України.

Думка об’єднати зусилля прийшла нам, здається, одночасно. Ніхто нікого не переконував, не вмовляв. Обидва зрозуміли, що це шанс реалізувати мрію, яка стала спільною. Віктор сказав, що після мене 10 років ніхто не заглядав у справи студентів подєбрадської академії: між нашими підписами на бланку дослідників архіву немає жодного прізвища!

Отак досліджують науковці закриті колись на російські замки історію нашого народу... Прошу, замки знято, заходьте!

Та виявляється, що історія Визвольного руху – найсвятіше, що є в кожного народу, – цікавить небагатьох дослідників.

Подєбрадський замок і річка Лаба. Подєбради, 1922 р.

Подєбрадська фортеця вільної української думки

Річка Лаба біля Подєбрад несе свої води “ліниво, зовсім по-чеському”. На правому її березі височіє старовинний замок, “де світло світу цього побачив великий чеський король, апостол міжнародного замирення ще в 16 ст. Юрій Подєбрадський. А далі – луки, короновані високими осоками, і бір в далечині синій. На правому березі манить, кличе до себе чарівна затишна липова алея, в якій було біля 500 лип і один могутній столітній дуб... – так лірично описав новий свій дім з парком і річкою колишній катеринославський повстанець, а від 1922 р. учень матуральних курсів при УГА Гаврило Гордієнко. – Замок для чехів є дорогою історичною пам’яткою, а від року 1922 став він дорогою цінністю і для українців, бо в ньому містилася фортеця української вільної науки – Українська господарська академія”.

Батьком академії був Микита Шаповал, колишній член Центральної Ради, один з ініціаторів антигетьманського повстання. Воно привело до краху Української Держави, російської окупації, а відтак і втечі десятків тисяч українських патріотів у чужі землі, в тому числі й самого Шаповала. Саме він заснував Український громадський комітет, при якому 16 травня 1922 р. й було створено господарську академію.

Усі знали, що Микита Юхимович – палкий критик Михайла Грушевського. Шаповал засуджував його за пошуки компромісу із советською владою. Перебував він і в непримиренній опозиції до еміграційного уряду УНР та Головного отамана. Мабуть, через це Симон Петлюра жодного разу не навідався в Подєбради до своїх колишніх вояків.

І все ж студентське середовище було переважно унерівським. Навчалися тут емігранти з Великої України, Галичини, Буковини, Бессарабії, Кубані, Таврії,

Донщини, навіть Зеленого Клину. До стану УНР належав і професорсько-викладацький склад. А секретарем комісії з організації УГА був член Центральної Ради, ад’ютант командира Першого українського полку ім. Богдана Хмельницького Микола Галаган із с. Требухова, що неподалік Києва.

Академія мала три відділи (згодом факультети): агрономічно-лісовий, гідротехнічно-технологічний та економічно-кооперативний. Хто викладав у ній?

Насамперед згадаю колишніх членів Револуційної української партії – доцента Олександра Коваленка – учасника повстання на броненосці “Потьомкін”, професорів Петра Андрієвського, Бориса Матюшенка (на початку 1919-го він – міністр здоров’я УНР), колишнього прем’єра уряду УНР Бориса Мартоса та міністра шляхів УНР Сергія Тимошенка. У листопаді 1921 р. архітектор Сергій Тимошенко взяв участь у Другому зимовому поході під проводом Юрка Тютюнника.

Членами РУП були й доценти Євген Голіцинський, Олександр Михайловський і професор державного права Володимир Старосольський – співторець Українських січових стрільців у 1914-му.

Кузьма Безкровний.

У лавах РУП перебував і найбільший українець Кубані Кузьма Безкровний. Це він ще до Першої світової відправив своїх дітей до Австро-Угорщини, в Перемишль, до української гімназії, бо хотів, щоб його діти здобували освітою рідною мовою. За це був підданий остракізму. Російські часописи не раз вміщували світлини його та дітей з образливими коментарями. Кузьма Безкровний відповів у 1917 році – спільно з однодумцями заснував у рідній станиці Охтирській українську гімназію. В Подєбрадах Безкровний провадив торговельне рахівництво, звичайно, українською. “Не можна недооцінювати того факту, – писав випускник УГА поет Євген Маланюк, – що складні високошкільні дисципліни вперше викладалися і вчилися рідною мовою (...) в той спосіб незмірно збагачувалася і бездержавна мова, і бездержавна національна психіка”.

У господарській академії ділилися знаннями і досвідом директор департаменту податків уряду УНР Леонід Фролов, генеральний секретар судових справ і міністр праці УНР Валентин Садовський, міністр шляхів УНР Євген Сокович, товариш міністра земельних справ уряду УНР Борис Іваницький, міністр праці УНР Осип Безпалко, товариш міністра торгівлі й промисловості в гетьманському уряді Сергій Бородаєвський, сенатор Генерального суду Української Держави Григорій Шиянів, міністр закордонних справ уряду УНР Кость Мацієвич, письменники Василь Королів-Старий та Валерія О’Коннор-Вілінська, секретар Центральної Ради Михайло Єреміїв, один із її засновників Олександр Вілінський (у добу Української Держави – дипломат), міністр внутрішніх справ УНР Олександр Мицюк, член Центральної Ради і великий друг українців Соломон Гольдман.

В УГА читали лекції колишні прем’єри УНР Борис Мартос та Ісак Мазепа, командир сотні 1-го Лубенського кінного полку ім. Максима Залізняка Окремої кінної дивізії Микола Петрович Зайців (Зайцев), згодом – доктор технічних наук,

дійсний член Наукового товариства ім. Шевченка та Української вільної академії наук. А підполковник Армії УНР Арсен Чернявський викладав геологію, мінералогію та метеорологію. Був активним учасником Визвольної боротьби і професор фізики Борис Лисянський.

Термінологічну комісію очолив член Центральної Ради Євген Чикаленко, меценат української культури, який усі свої маєтності, все майно і кошти віддав Україні й на старості став бідним емігрантом. Разом з Модестом Левицьким, Валерією О’Коннор-Вілінською та Михайлом Єремєєвим він намагався виробити наукові терміни української мови, адже наукових праць українською мовою не існувало.

Оскільки підручників нашою мовою через каральні заходи російської цензури не існувало, то було постановлено, що кожен викладач мав написати підручник зі свого курсу. І викладачі блискуче виконали це непросте завдання!

Студенти слухали лекції історика церкви та козацтва Василя Біднова, історика літератури Леоніда Білецького, видатного хіміка Івана Горбачевського (колишній ректор Карлового університету), професора геодезії Леоніда Грабини, професора фінансової науки Миколи Добриловського, вчених лісівників Бориса Іваницького та Миколи Косюри, професора хімії Сергія Комарецького, правника Ростислава Лашенка, професора фізики Бориса Лисянського, письменника і перекладача Максима Славінського (друга Лесі Українки), колишнього асистента Альберта Енштейна Давида Рейхінштейна, який викладав в УГА фізичну та органічну хімію, професора економічної географії Володимира Тимошенка, професора ботаніки і хліборобства Володимира Чередієва, професора геології, мінералогії та кристалографії Миколи Шадлуна, вченого агронома Іродіона Шереметинського, професора сільськогосподарського машинознавства Каміла Шиндлера, доцента соціології Ольгерда Бочковського та багатьох інших визначних науковців. Французької мови вчила Софія Русова. Читали лекції в УГА і провідні чеські науковці.

*Печатка Кубанської
Народної Республіки.
Публікується вперше.*

Серед викладачів були і керівники Кубанської Народної Республіки: прем’єри Лука Бич і Василь Іванис, міністр юстиції Павло Сулятицький, член Законодавчої ради Степан Манжула, міністр внутрішніх справ Кузьма Безкровний, міністр фінансів і голова Кубанської української національної ради Іван Івасюк (до слова, буковинець). Викладав в академії і Федір Щербина – засновник бюджетної статистики в Росії, член-кореспондент Петербурзької академії наук (з 1904), історик, член Кубанської законодавчої ради, в 1917 році – голова Верховного суду Кубанського козацького війська (у фонді УГА є його поеми українською мовою). А ректор академії Іван Шовгенів донедавна був професором Київського політехнічного інституту.

Скільки неординарних особистостей зійшлося в стінах подебрадської академії!

1924 року, 30 дня, з Львова Жабка-Потапович
Ця обов'язуюсь до ризикує правилами, встановленими для студен-
тів Української Академії, відноситися з відповід-
ною пошаною до влад академічних і т.п. Професорів, стави-
тися зважно до навчання та поза Академією захоплюва-
тися бездоганно.
Левко Жабка-Потапович.

*Прохання сотника Армії УНР Левка Жабка-Потаповича прийняти до УГА.
30 червня 1924 р. Публікується вперше.*

“Національна політехніка”

У перший рік до ректорату надійшло понад 600 заяв із проханням прийняти до УГА. Але Міністерство хліборобства ЧСР виділило тільки 200 стипендій. Щоб допомогти друзям, кожний студент добровільно відмовився від 50 крон – на 20 додаткових стипендій.

Із 220 студентів першого року навчання майже всі були українцями. Щоправда, на прохання Білоруської громади та Кубанського козацького комітету до академії прийняли кількох білорусів і кубанців (пізніше міністерство надало для них окремі стипендії). Було прийнято також громадян УНР єврейської національності Юрія Ліндемана та старшину Армії УНР Семена Якерсона (з Вінниці), Івана Костіна з Таганрожчини, що воював у лавах 3-го кінного полку 3-ї Залізної дивізії Армії УНР, і навіть черкеса. Магометанин Гамід Юсуфович Бекух (18.05.1898) з аулу Шенджій, що на Кубані, у біографії зазначив, що є громадянином Гірської Республіки Північного Кавказу, фактично неіснуючої.

За всі роки в академії навчалася близько 700 студентів. Дипломи здобули 560. Інженерами стали 439 вихідців із Великої України, 50 галичан, 42 кубанці, 9 білорусів, один чех (з Радомишльського повіту), по три українці з Бессарабії і Буковини, по одному з Пряшівщини і Зеленого Клину, двоє уродженців Донщини та восьмеро вихідців з інших російських губерній (*Інжуга О.* Товариство інженерів-абсолювентів УГА // Вісті УТГІ. Орган внутрішньої інформації професорів і учнів школи. На правах рукопису (Регенсбург). – 1947. – Ч. 2. – Лютий. – С. 13 – 14).

Привертає увагу відсутність наших земляків з Підкарпатської Русі – попри їхнє велике бажання вчитися в УГА! Таку умову поставив уряд ЧСР. Бо мав намір їх асимілювати. Прага проводила на Підкарпатській Русі рішучу чехізацію.

Чехословацький уряд надавав допомогу українцям-емігрантам не як українцям, а як братам-слов'янам. Мабуть, уважав, що їх можна інтегрувати в чеське суспільство. Керівництво УГА мало інший задум. Головне – “підготовка керівних кадрів для майбутньої Української Самостійної держави”! Багатьом студентам запам'ятався заклик голови Українського громадського комітету Микити Шаповала спішити вчитися, “а то скоро нас покличе Батьківщина”.

Гадалося, ще рік, два, ну, може, три, і всі вони повернуться на милу серцю Україну, яка постійно снилась... Отож студенти з охотою взялися за навчання.

Академія мала свої лабораторії, кабінети, господарчу ферму, лісовий розсадник, метеорологічну станцію, два навчальні кооперативи та бібліотеку, в якій за роки назбиралося 25600 томів фахової наукової літератури різними мовами. Завідував бібліотекою Григорій Сидоренко, міністр пошти і телеграфу УНР в уряді Всеволода Голубовича, голова делегації УНР на Мирній конференції в Парижі 1919 року.

Співпрацівником бібліотеки був командувач Галицької армії та Армії УНР Михайло Омелянович-Павленко. Його у війську любили, і, думаю, не раз він чув слово тепле від своїх вояків.

У широких коридорах академії можна було зустріти і його молодшого брата Івана – командира Окремої кінної дивізії, любителя несподіваних шабельних атак. Тепер Іван Омелянович-Павленко навчався малювання у Сергія Мако.

Навчався в академії ще один легендарний генерал – Олекса Алмазов. Це саме йому в бою під Сидоровом 25 липня 1920 р. Іван Омелянович-Павленко тимчасово передав командування Окремою кінною дивізією, а сам “на чолі свого конвою до 30 козаків та з їхнім командиром підхорунжим Сулейманом, вихопивши шаблю, кинувся назустріч червоним і, доскочивши до ворога, почав рубати за всіма правилами, в чому був великий мистець (...) Генерал І. Омелянович-Павленко з конвою повернувся до вітряка із закривавленою шаблею”. І ось рука, яка стинала ворожі голови, тепер слухалася порад Сергія Мако, професора Української студії пластичного мистецтва.

Іван Омелянович-Павленко.

Подєбрадська академія стала Меккою для нашого вояцтва, яке перебувало в таборах для інтернованих у Польщі та ЧСР. Надходили заявки і з Румунії, Болгарії, Югославії та Австрії. Секретарем комісії з розгляду заяв був Олексій Козловський.

На пропозицію проректора Бориса Іваницького комісія постановила критерії відбору: кандидат повинен мати документи про середню освіту, перевагу віддавати тим, хто вже навчався у високій школі, але не закінчив її; приймати парубків не старше 32 років, одружених приймати лише у тому випадку, коли й дружина може бути прийнята у студенти; перевагу віддавати воякам Армії УНР та особам, моральне і національне обличчя яких відоме членам комісії.

В УГА зійшлися стежки колишніх вояків австро-угорської та російської армій, які ще кілька років тому на фронтах Першої світової намагалися піймати один одного на приціл.

Переважали, звичайно, хлопці та дівчата з-за Дністра і Збруча.

Жінки були переважно дружинами та сестрами вояків Армії УНР, але й вони брали участь у Визвольній боротьбі, наприклад, сестрами-жалібницями Армії УНР були Тереза Алмазова, Олександра Єфременко та Марія Жихович з Буковини. Єлизавета Євсієва перебувала у повстанському загоні, а Марія Гревізирська – в Армії УНР. Віра Веденська працювала діловодом загального департаменту МВС Української Народної Республіки, а Катерина Довнар-Левицька – військовим урядовцем.

Ось як описував перші дні перебування в Подєбрадах вихідців з Великої України випускник УГА Віктор Приходько: “Студенти Академії – все здебільша старшини і козаки. Спочатку російської армії, а потім української. Набідувались, настраждались. Спершу у Світовій війні (1914 – 1918 рр.), далі в українській армії (1917 – 1920 рр.), а нарешті в польських таборах, за дротами (1920 – 1923 рр.). І ось нарешті людське життя: Подєбради. Чистеньке місто, привітний народ, затишні кімнатки і сніжно-білі “пезини” (перини)”!

Чеські господині ніяк не могли зрозуміти, чому ті “руси” (так вони нас називали) допізна засиджуються за своїми книжками “в той час, коли кожний “пожадний” (порядний. – *Ред.*) чех у Подєбрадах іде спати о 9-й вечора!” Справді, наші хлопці “гризли науку” з великим бажанням!

Слухачами першого набору, поруч з вояками регулярних військових формацій (УСС, УГА, Армія УНР), були й повстанські отамани – Данило Лимаренко, Степан Радзівський, Петро Запорожець, Микола Дорошенко-Чубенко, Павло Зима, Чорний Ворон (Віктор Чекірда), козаки-повстанці Кузьма Антошко, Олександр Бабин, Михайло Бекерський, Микола Білошицький, Корнило Бородайко, Іван Блудимко, Стах Васьківський, Атаназій Воронкевич, Дмитро Галушко, Ілько Голуб, Петро Горбунів, Микола Леонтович, Грицько Кагукало, Микола Малашко (брат отамана Катеринославського повстанського коша Михайла Малашка) та багато інших партизанів-повстанців нескореної України!

Всі вони герої, але і серед них є постаті, бойовий шлях яких вражає. Ось Ярослав Герасимович із с. Білявці, що під Бродами. Військовий моряк австро-угорського флоту, стрілець УСС, козак 3-ї Залізної дивізії, повстанець Окремої кінно-пішої гайсинської сотні Степана Радзівського та Гайсинсько-Брацлавської повстанської бригади Ананія Волинця, член ЦК Легії українських націоналістів, секретар президії Конгресу українських націоналістів (27.01. – 3.02.1929), секретар ОУН на ЧСР (поч. 1930-х), представник Українського визвольного війська (Рівне, 1944). Був він і в УПА! Людина – легенда! Коли ж про таких велетів України писатимуть романи, зніматимуть фільми?!

Додає віри у наш народ і приклад українця римо-католицького визнання з м. Бара Болеслава Залевського. Ось сходинки його вояцького служіння Україні: командир сотні 1-го пластунського куреня Окремої запорозької бригади, командир 2-го куреня Богданівського полку, командир 1-ї Запорозької бригади 1-ї Запорозької дивізії Армії УНР. У його службовому реєстрі зазначено: “Приймав участь в походах та баталіях проти большевиків-москалів в складі Запорозької пластунської бригади з початку березня 1919 р. до 11 травня 1919 р. під м. Рівним, Бердичевом, Чудновим, Шепетівкою, Старокостянтинівим на Волині. З 11 травня в складі 18-го пішого Запорозького ім. Гетьмана Богдана Хмельницького полку в походах та баталіях під Почаєвим, Вишневецом, Вишгородком, Чорним

Власноручний підпис.
Vlastnoručni podpis.

Болеслав Залевський. Публікується вперше. бандитів!

Так само вчинив і підполковник Армії УНР Микола Палієнко. Через 15 літ по завершенні подебрадської академії він пішов у дивізію “Галичина”, де очолив 4-й важкогарматний дивізіон артилерійського полку. А гарматник він був неабиякий! Адже пройшов школу легендарного Олекси Алмазова в його Окремому кінногірському гарматному дивізіоні. Згадаємо один з епізодів бойового шляху Миколи Палієнка, шляхетної і скромної людини, авторитетного командира.

Наприкінці зими 1943 р. у складі бойової групи Байєрсдорфа він приїхав до українського м-ка Любачева на Холмщині, мешканці якого в 1648 – 1649 рр. брали участь у повстанні проти поляків під проводом Богдана Хмельницького. Тепер в околицях Любачева та інших українських містечок діяли банди Сидора Ковпака, які допомагали полякам винищувати українських мужів довір’я цих найзахідніших наших земель (убивали насамперед учителів, священників, кооператорів, інженерів, лікарів, фельдшерів української національності). Після низки операцій бойової групи Байєрсдорфа ковпаківців взяли в кільце, але наступ зупинили два кулемети, встановлені на хутірському вітряку. Вони так сікли вогнем, що й го-

Островом, Проскуровом, Богданівцями, Деражнею, Кариченці (Копиченцями. – *Ред.*), Волвовинці (Вовковинцями. – *Ред.*), Меджибожом, Проскуровом, Ярмолинцями, Зіньковим, Шаровкою, Проскуровим, Винницею, Сквірою, Білою Церквою, Обуховим, Чорнорудкою і взагалі во всіх боях, які мав Богданівський полк з червоними і білими москалями по 25 вересня 1919 року. В складі 2-го кінно-Запорозького полку з 20 червня 1920 року по 10 липня того ж року в період боїв [за] Могилів-Подільський, Кам’янець проти червоних москалів. В складі V Запорозького імені Гетьмана Богдана Хмельницького куріня з 1 листопаду по 20 листопаду 1920 року. Контужений і травлений газами 12 квітня 1919 року в бійці під Шепитівкою (Шепетівкою. – *Ред.*). Поранений в праву грудь в бійці з москалями під м. Бучачом 6 серпня 1920 року”.

І хто знає цього героя з героїв? Чи є хоч би вулиця його імені в рідному місті? На жаль, і не буде, бо 1943 року він пішов у дивізію “Галичина”, був сотником 2-го батальйону 31-го полку. Значить, за визначенням нинішньої влади, співпрацював з Гітлером. Дурниця! Він німецькою зброєю бив того ж самого ворога – російського окупанта! Це має зрозуміти і Захід! Дивізійники не воювали проти альянтів, тільки проти червоних

Микола Палієнко.

лови не можна було підняти. Гарматники ніяк не могли вцілити у ворога. “Ситуацію врятував полковник Палієнко, який зняв з позиції одну гармату, підтягнув її на віддаль зору вітряка та трьома стрілами особисто скосив вітряк як билину (т. зв. “фольтрефер”, віртуозне попадання в ціль за трьома стрілами, прямим наведенням гармати, без прицільного приладу, а так званою прицільною руркою)” (свідчення полковника Романа Долинського). Завдяки віртуозності українського артилериста бій завершився успіхом — близько двох сотень червоних потрапило у полон.

Окрасою академічного колективу в Подебрадах був Леонід Мосендз, “дуже неспокійний студент”. Він швидко все схоплював, чудово креслив, розбирався в техніці. Владчі був “несамовитої”, імпульсивної, суворий до нероб і флегматиків. Від кожного вимагав “порядної чесної праці”. Вже в 1920-х виявив себе як літератор, науковець, перекладач. 1924 року він, ще студент, переклав українською чеський підручник із неорганічної хімії. Написав і брошуру про Україну чеською мовою. Історію її написання зберіг професор Василь Іванис.

Якось Іванис зустрівся в Подебрадах з Євгеном Чикаленком і Кузьмою Безкровним. Ламали голову над тим, хто б міг написати чеською мовою інформаційну брошуру про Україну, щоб притягти більше людей до Чесько-українського товариства.

Вислухавши старших товаришів, Мосендз несподівано заявив, що “він те легко зробить, бо чеською мовою володіє вільно”, а знань із географії, історії та демографії України йому не бракує. Євген Чикаленко запитав, скільки на це треба часу.

— За тиждень я вам передам, — відповів Мосендз і, глянувши на годинник, побіг на вокзал, бо жив у Німбургу.

Професор Безкровний зауважив:

— Хоч мені ваш Мосендз і подобається, але щось він дуже швидкий.

І Василь Іванис не повірив.

Наступні дні Мосендз мотався Подебрадами, бігав на лекції, працював у креслярнях, вечорами сидів у лабораторії. Професор Іванис мовчки спостерігав за своїм асистентом, жодного разу не нагадавши про брошуру.

На шостий день Мосендз несподівано приніс “80 сторінок манускрипту, чітко написаного”. Іванис здивувався. Може, поверхово написав? Передав рукопис на експертизу Кузьмі Безкровному та Євгенові Чикаленку. Ті визнали, що “зміст дуже добрий”. Показали й доценту Ольгерду Бочковському, знавцю чеської мови. Він сказав, що чеська мова Мосендза “майже досконала”. Показово, що Леонід

навіть не прохопився, щоб його працю оплатили з видавничого фонду академії, – хоч і перебував у матеріальній скруті... В господарській академії 1931 року Мосендз захистив докторську дисертацію з технічних наук. Отакі люди творили “подебрадське диво”!

Здобували знання тут і старшина Богданівського полку Іван Островершенко, лицар ордена Залізного хреста Василь Совенко, один з командирів Другого зимового походу Михайло Палій-Сидорянський, отамани Вільного козацтва Олександр Євтухів та Іван Джурко. Професор УГА О. Ейхельман, рецензент дипломної роботи Євтухіва “Рада Ліги Націй”, вважав, що він може стати “визначно освіченим діячем у царині теорії і практики української дипломатії та консульського діла”. Під час процесу С. Шварцбарда Євтухів організував українські студентські протести в міжнародному масштабі.

Хотіли стати інженерами майбутні творці УВО і ОУН – хорунжі Армії УНР Юрій Артюшенко та Осип Бойдуник. Подавав заяву до УГА і Степан Бандера. Та уряд ЧСР 1928 року припинив фінансування академії, тож Степанові відмовили. І він поступив на агрономічний факультет Львівської політехніки, став членом ОУН...

Серед студентів (вояків Армії УНР) було багато діячів культури. Найвідоміші з них поети Євген Маланюк, Леонід Мосендз та бандурист Михайло Теліга. Але як важливо повернути імена творців культури, про яких ми забули! Ось лише деякі імена: скрипаль Петро Вашенко з Кобеляк (сотник Армії УНР), редактор часопису “Український сурмач” Леонід Волохів з Ямпільщини (старшина Армії УНР), художник Олександр Ворогушин з Одеси (козак 4-ї Київської дивізії), художник Микола Гемпель із м-ка Кримки (сотник 2-го Запорозького пішого полку 1-ї Запорозької дивізії), співзасновник “Братства самостійників”, редактор щоденної газети “Липовецькі вісті”, газет “Вільне слово” і “Повстанець” Назар Гнатюк (юнак Спільної юнацької школи Армії УНР), бандурист Панас Заворицький (сотник Окремої старшинської сотні 2-ї Волинської дивізії, член ОУН), теоретик українського націоналізму Микола Сціборський. Прагнув навчатися в Подебрадах й сотник 3-ї Залізної дивізії Іван Зубенко зі Слобожанщини (тепер РФ) – просвітянин, педагог, поет, прозаїк, публіцист, літературний критик, журналіст, драматург, композитор, музикант. Писав заяву до УГА Герасим Драченко, організатор Сірої дивізії, журналіст, диригент, сотник Армії УНР. Закінчив подебрадську академію й Павло Дубрівний із м-ка Синявки на Чернігівщині – начальник культурно-освітнього відділу 1-ї Сірої дивізії Армії УНР, редактор газет “Воля” (м. Конотоп, 1918) і “Вістки сірих” (Луцьк, 1919), редактор журналу “Сільський господар” (1929 – 1932), член-кореспондент НТШ (1970) та УВАН, хорунжий Армії УНР.

А скільки видатних вояків – простих козаків і старшин – здобули освіту в стінах господарської академії! Хіба дивуватися, що в УГА поруч зі зверненням “пане колего” було чути “пане хорунжий”, “пане сотнику”, “пане полковнику”. А коли студенти заходили до кабінету професора Сергія Тимошенка, асистентом якого був Олекса Алмазов, то чулося – “пане генерале”. Ніяк не могли забути студенти те, що так міцно ввійшло у кров і плоть на фронтах Визвольної війни.

*Зліва направо викладачі УГА Борис Лисянський,
Василь Іванис і Василь Кучеренко.*

“Святе безумство” науковців і студентів

Важко звикати до аудиторій, лекцій і лабораторних робіт людині, яка, за висловом Валентина Сім’янціва, “прямо з коня скочила за парту і за звичкою ще довго рукою торкалася того місця, де колись була шабля”.

І все ж навчалися вояки з великим піднесенням. Бажання прислужитися народові привело до великих успіхів. Рівень їхніх знань, за визнанням чеських професорів, був вищий, ніж рівень чеських студентів, бо українці мали перед собою мрію здійснити “великий ідеал” – повернутися у вільну Україну і працювати для її добра. Про це писала газета “Америка” 1932 року (ч. 83).

Звичайно, думками майбутні інженери завжди були вдома... Ось ілюстрація: 1927 – 1928 роки, “зміновіхівство”. “На Україні Н.Е.П., широкий розвиток українського шкільництва, видавництва, мистецтва, – згадував доцент УГА Віктор Приходько. – Завзята “українізація”. Тягне додому! Спокуслива перспектива праці на широкій Україні. І ось з’являються одиниці серед української еміграції, що рішають вертатись. А між ними – кілька студентів Подебрадської Академії. Який скандал, яка зрада! Загал студентства рішуче бойкотує тих кількох, що спокусилась, захопилась. І великої сили волі треба було їм знести погорду товаришів. Витримали до кінця. Поїхали... Загинули”.

Ось знову академія хвилюється. “Переживає дні високого нервового напруження: в Києві відбувається процес С.В.У. (“Союзу Визволення України”). На лаві підсудних – цвіт української нації – чоловічі люди України: Сергій Єфремов, Володимир Чехівський, [Людмила] Старицька-Черняхівська, вчені, письменники, професори. Подебради мусять чути, можливо, востаннє голос цих своїх людей, переживають разом з ними трагедію України. І ось купується сильне радіо, установляється в спеціальному помешканню, яке заповнюється студентством і професурою. Ці люди живуть за кордоном, але душею і серцем вони вдома, на Україні”. Вони вболівають і переживають за тих, кого “розпинають за правду”.

Тож не холодних фахівців виховувала академія. Намір був, казав Віктор Доманицький, “виховати інженера-суспільника, інженера – громадського діяча, добре

ознайомленого з українською технічно-господарською і суспільно-націотворчою проблематикою”. І справді всі роки наукова установа “широ, вірно і жертвенно” провадила на “чужих-нерідних землях націотворчу працю для рідного народу, для його ліпшого майбутнього”.

1931 року у журналі “Український інженер” Ольгерд Бочковський опублікував статтю з промовистою назвою “Поневолена нація та її інженери”. Він писав: “Визволення народу буде ілюзорним, доки він не матиме певної та непохитної господарської бази (...) Інженер всіх фахів (...) може бути добрим стратегом на різних фронтах національної боротьби, яка вимагає великого організаційного хисту й доцільного переведення. Тут його роля може бути ролею національного будівничого...” Професор Борис Лисянський у спогаді “Святе безумство” писав про “радісний творчий чин”, який об’єднував викладачів і студентів у творенні українського дива в Чехословаччині. Це було справді диво!

Створити на чужині за кілька місяців високошкільний заклад – хіба таке можливо?! Хіба колись таке було в історії українського народу?!

Та навіть у своїй державі, за сприятливих умов, на організацію академії піде 2 – 3 роки. Тому дехто називав людей, які взялися створити УГА, безумцями і закликав зупинитися, бо це, мовляв, обов’язково призведе до нової національної поразки та дискредитації українців на міжнародній арені. Але потужна українська енергетика створила на чужині не тільки УГА, а й Український вільний університет та Український педагогічний інститут ім. Михайла Драгоманова. І це “в убогих умовах емігрантщини”!

“Святі безумці” – українські науковці та вояки-студенти – пішли “в нерівний бій із суворим життям” і перемогли!

Із середини спостерігав за “подебрадським дивом” вихованець академії Євген Маланюк. “Це було чудове видовище – спостерігати, як з людського матеріалу, часом ще досить сирого... щомісяця, щодня, щогодини... вирізьблювалася, виформовувалася й вишліфовувалась особистість, особистість повновартісна і національно конструктивна”, – писав він.

Борис Лисянський розповів комічний випадок, який стався 1926 року на празькій виставці експонатів господарчої академії, зокрема і наукових видань. На неї прийшов російський історик та інтелектуал Павло Мілюков (міністр закордонних справ Тимчасового уряду в 1917 р.). Узяв до рук перший том “Курсу лекцій з фізики” Бориса Лисянського. Переглянувши її, сказав: “Ну, знаєте, если уже по-украински можна физику излагать, то украинский язык таки действительно существует!” Довго ж думав професор!

Євген Маланюк назвав подебрадську академію “Національною політехнікою”. Вона була “перш за все лабораторією, де культивувався тип новітнього українця”.

Ці слова стосуються і хуторянина з Кубані Василя Проходи, адже саме в Подебрадах остаточно сформувався його “повновартісна і національно конструктивна” особистість.

На початку грудня 1932 р. Василь розпрощався зі своєю альма-матер і виїхав з родиною з Подебрад, де, за власним визнанням, провів десять найкращих років свого життя – якщо не вважати дитинства.

Більшість студентів і викладачів могли це підтвердити.

Проводи Б. Коберського (сидить у центрі). Подєбради, 17 жовтня 1927 р.

“І де б подєбрадець не був...”

По закінченні УГА інженери роз’їхалися по світах. У 16 країн світу! І “скрізь вони показали себе першорядними фахівцями і піднесли повагу чужинців як до У.Г.А., так і до українського інженера взагалі”, – стверджував доцент академії Віктор Доманицький.

Та найбільше “подєбрадці” прагнули працювати “для добра і користі українського народу”. Тож і пішли працювати в “приступні” їм закутини української землі. Йшли на найтяжчі умови, бо були “свідомі свого покликання”. Випускники академії вважали “за щастя працювати між своїми і для своїх”. У списку абсолювентів УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини – близько 120 прізвищ. А скільки випускників працювало в Галичині! І так успішно піднімали економічний і освітній рівень галицького селянина, що поляки від люті скреготали зубами. Макара Каплистого, наприклад, поліція і староство в Жовкві хотіли за це видати в Радянський Союз (“викинути до большевиків”).

Чеський уряд не лише заборонив “русинам” Підкарпатської Русі навчатися в господарській академії в Подєбрадах, а й обмежував можливість випускникам УГА працювати на етнографічних українських землях за фахом.

І все ж “Подєбради прийшли” в Карпатську Україну! Хоч і робота ця була непрестижна, не за фахом та й платили мізер. Переважно працювали вчителями народних шкіл. Ось деякі прізвища цих пасіонаріїв: вільний козак Антін Кушинський, чорношличник Валентин Сім’янцив, дорошенківець Максим Ломацький, старшина 3-ї Залізної дивізії Кость Ліневич, товариш міністра внутрішніх справ УНР Микола Литвицький, старшина Армії УНР Леонід Мосендз, учасник Визвольної боротьби і поет Василь Куриленко...

Дехто з “подєбрадців” продовжили боротьбу за Україну у вікопомному 1939-му. Сотник Армії УНР Леонід Романюк став членом Союму Карпатської України, яка проголосила незалежність цього краю. Випускники академії Микола Вільчек

(козак Армії УНР) та Іван Калинович (сотник Армії УНР) відстоювали цю незалежність на чолі сотень Карпатської Січі. А Микола Литвицький, випускник УГА, за неї загинув.

23 березня 1940 р. у Великому Бичкові, в гімнастичній залі місцевої школи, перетвореній на в'язницю, мадяри почали екзекуцію українців. Коли Литвицький показав паспорт громадянина ЧСР, підполковник Баконі вдарив його палицею в лице. Одразу наскочило з десяток “вояків”. Били кольбами рушниць. Литвицький намагався втриматися на ногах. Терпів біль, закусивши губи. Врешті, впав, але це мадярів не зупинило. На закривавленого чоловіка “не можна було дивитися... кров заливала шнурками очі, а з рота виступав кривавий шум”, голову було пробито. Нарешті підполковник подав рукою знак. Побиття припинилось. Інженера Литвицького та учителя Дмитра Остапчука вивели зі школи і, б'ючи кольбами у плечі, повели до річки. Біля православної церкви офіцер наказав бранцям тікати до берега – хотів замаскувати розстріл. Литвицький відмовився. Тоді йому вистрелили в обличчя... Поховали товариша міністра внутрішніх справ УНР Миколу Литвицького на старому цвинтарі Великого Бичкова.

Наші забуті могили... Наші печалі. Про це поговоримо наприкінці книжки...

Євген Маланюк так підсумував історію подебрадської академії: “Півтисяча національних інженерів замість півтисячі викорінених і суб'єктивно маловартих біженців – то був творчий доробок Академії, вартий якщо не подиву, то принаймні пошани і поваги. Що доля позбавила більшість цих творчих одиниць щастя віддати свою творчість Батьківщині на Батьківщині, – а це становило і становить їх найжагучішу мрію й найприроднішу мету в житті, – це вже, як сказав би Кіплінг, тема для іншої повісті (...) Але факт лишається фактом. І де б подебрадець сьогодні не був – в Китаї чи в Центральній Африці, у Франції чи в Бразилії, в таборі УНРРА чи на пароплаві серед Атлантики – ступінь його національної конструктивності й величина його творчого потенціалу залишаються незмінними (...) Є, значить, у кожному подебрадцеві щось таке, що Академія вкоренила й виформувала в його духовності раз і назавжди... Значення Академії в Подебрадах давно переросло академічні рамки і стало, отже, синонімом національного досвідного поля, створеного українською енергетикою на чужині”.

Тільки національна школа дасть “потрібне виховання інженерів, відтак випускники вийдуть з її стін не лише інженерами різних фахів, а “дійсно інженерами суспільниками” (вислів О. Інжути, автора статті “Товариство інженерів-абсолювентів УГА”). Як нам цього бракує сьогодні! На 25-му році Незалежності вищі навчальні заклади готують фахівців, для яких неважливо знати державну мову, історію і культуру народу, серед якого збираються працювати.

Сьогодні нам украй потрібні інженери-суспільники, інженери – громадські діячі, захисники України, її просвітителі та адвокати. Світлий приклад у нас є.

Огляньмося в нашу історію і пізнаймо з радістю “подебрадське диво” української військово-політично-наукової еміграції.

Підполковник Армії УНР Василь Прохода, герой моєї книжки “Тернистий шлях кубанця Проходи”, висловив передбачення, що наступні покоління українців згадають Українську господарську академію в Подебрадах “незлим тихим словом”. Він не помилився. Наша праця з Віктором Моренцем є підтвердженням цьому.

Роман КОВАЛЬ

Зауваги авторів

Наша енциклопедія має відмінності від суто наукових видань. У біографіях ми не зловживаємо скороченням термінів, як це прийнято в подібних виданнях, відтак текст стає доступнішим для сприйняття, він більше схожий на розповідь про людину. Надаємо ми й більшого значення світлинам: поруч з образами наших героїв подаємо їхні документи про службу в українській армії, печатки їхніх частин, їхні або їхніх командирів автографи тощо.

Особливістю нашого видання є й те, що ми подаємо цитати життєписів воєнків, особливо коли йдеться про їхню службу в українській армії. Рівень знання мови, її особливості, часом і почерк (його видно на світлинах) дають додаткову інформацію про автора, роблять його образ живим, зберігають автентичність епохи.

Подаємо ми і фрагменти спогадів, які характеризують погляди героя, його позицію, висвітлюють якийсь з епізодів його життя. Вважаємо, що такий підхід робить наше видання цікавим не тільки науковцям, а й краєзнавцям, власне, всім, хто хоче пізнати історію свого краю та Батьківщини.

Оприлюднюємо й важливі деталі, які науковці, як правило, ігнорують: імена батьків, сестер, братів (якщо вони нам відомі), бо ми хочемо відновити не тільки історичну пам'ять народу, а й родову, розшукати нащадків наших героїв, а через них – світлини членів їхніх родин та іншу додаткову інформацію.

З другого боку, ми намагались уникати однотипних визначень. У випадках, коли національність, віра та соціальний статус самозрозумілі, ми їх не зазначали (українець, православний або греко-католик, селянин, або, як писали галичани, рільник). Якщо людина не української національності або, наприклад, римо-католицької чи магометанської віри, євангельського лютеранства, то ми обов'язково вказуємо це.

Щодо терміна “стрілецький” (“стрілецька”). Якщо суто по-науковому, то ми мали, наприклад, писати ось так: 2-й стрілецький Запорозький полк 1-ї стрілецької Запорозької дивізії. Ми ж, намагаючись зробити текст прозорим, не захарашеним однотипними термінами та й скоротити обсяг видання, пишемо: 2-й Запорозький полк 1-ї Запорозької дивізії. Якщо полк кінний чи гарматний, то обов'язково це зазначаємо.

З метою лаконічності пишемо “звання”, а не “військове звання”.

Головне джерело нашого дослідження – особові справи студентів УГА в Подєбрадах (або, як писали в канцелярії УГА, особисті справи). Щоб не обтяжувати видання однотипними назвами документа, пишемо: ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 621. – Арк. 1 – 12 (А мали б зазначати: Джерело – Особиста справа Абрамовича Василя. ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 621. – Арк. 1 – 12).

Оскільки цитати ми не редагували, то в біографічних статтях помітно різне написання деяких термінів чи власних назв, наприклад, ми пишемо, як вимагає

правопис: Подебради, Охтирка, Запорозька дивізія, Німецьке Яблонне, Стшалково, Шипйорно. А в цитатах може бути – Подебради, Ахтирка, Запорізька, Запоріжська, Німецьке Яблінне, Стрільково, Шепйорно, Шепіорно, Шолково тощо. У цитатах ми лише виправили пунктуацію та поставили апострофи.

Друге речення першого абзацу ми формулювали за трьома ознаками: визначення особи, її посада та звання. Ось приклад: військовий, повстанець, поет, інженер-лісівник; курсовий старшина Житомирської юнацької школи, командир 1-го куреня 1-го Волинського полку Армії УНР, начальник міліції м. Старокостянтинова; звання – поручник Армії УНР.

Але часом, коли біографія лаконічна, оминаючи слова “військовий” та “звання”, пишемо просто: козак Армії УНР.

В енциклопедії подаємо біографії не лише студентів УГА, а й тих, кому з різних причин відмовлено у вступі, бо насамперед є істориками українського війська, а не наукових установ. Нас найбільше цікавлять вояцькі біографії та вояцькі спогади.

Шановні краєзнавці, історики, журналісти та письменники! Якщо використовуватимете інформацію з нашого дослідження про осіб, які вас зацікавили, просимо спочатку вказати назву книжки, з якої ви взяли інформацію, а вже потім покликатися на архів, фонд, справу та номери сторінок.

Біографії

учасників Визвольної боротьби, які навчалися або прагнули навчатися в Українській господарській академії в Подєбрадах

А

АБРАМОВИЧ Василь Васильович (14.04.1898, м. Богуслав Канівського пов. Київської губ., тепер райцентр Київської обл. – після 1966). Військовий і громадський діяч, інженер-лісівник; член слідчої комісії Товариського суду Академічної громади при УГА (з 13.12.1924), лектор з геодезії Українського технічно-господарського інституту (Німеччина, 1946); звання – поручник російської армії та Армії УНР (із 1918).

Мати – Лідія (в дівочтві – Терехова-Багрієва). Навчався в 3-й Київській гімназії (з 1907). Закінчив 6-ту Київську гімназію (1916). До війська пішов добровільно (1916). Наприкінці того ж

року був контужений. Закінчив Миколаївське артилерійське училище (Київ, 1.01 – 06.1917), після чого знову на передовій. У російській армії – до 1918 р., в українській армії – з 1918-го. Закінчив гарматний відділ Київської інструкторської школи старшин та гарматний відділ Спільної юнацької школи (при 3-й Залізній дивізії, 4.12.1921). 1919 року поранений у бою під Житомиром. Інтернований у таборах міст Каліша та Стшалкова, де закінчив інструкторські спортивні курси американського християнського товариства УМСА. Один з кращих спортсменів подебрадської академії. Член Подєбрадської філії “Сокола”. Учасник 1-ї Олімпіади українських студентів у ЧСР (Прага, 20 – 23.10.1924, 2-ге місце з метання ядра з результатом 8,78 м; 2-ге місце “зі скоку з тичкою”, 3-тє місце з метання диска). По завершенні навчання на лісовому відділі агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (18.05.1927) працював у галузі мірництва на Поліссі. За свідченням Василя Іваниса, “мав довшу і добру практику з геодезії”. 14 червня 1941 р. підписав “Відозву українських політичних і громадських діячів до народу із закликом до об’єднання всіх патріотичних сил для відновлення Української держави” (всього підписів 166, а відкриває список “інж. В. Абрамович”. Навесні 1946 року перебував у Німеччині.

Абрамович В. Оден з випадків за часів українізації Північного фронту // Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі ЦДАВО України). – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 720 – 723 зв.

Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 10 часопису “Наша громада”). – 1924. – Липень. – С. 34.

Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 13 – 14 часопису “Наша громада”). – 1924. – Листопад – грудень. – С. 56.

Гадзяцький М. Українська олімпіада в Празі // Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 12 часопису “Наша громада”). – 1924. – Жовтень. – С. 36 – 37.

Гадзяцький М. Ще про мистецтво і спорт в Подєбрадах” // Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГП. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 35. – Грудень. – С. 12.

Іванис В. Стежками життя: Спогади. Кн. V. – Новий Ульм, Німеччина: Українські вісті, 1962. – С. 361, 370.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 621. – Арк. 1 – 12.

АЛМАЗІВ (АЛМАЗОВ) Олекса Дмитрович (6.01.1886, Херсон – 13.12.1936, Луцьк). Військовий і громадський діяч, інженер-гідротехнік; командир 53-го артилерійського дивізіону російської армії (1917), командир Окремої гірської батареї Гайдамацького коша Слобідської України (1918), Окремої гірської батареї Запорозького полку кінних гайдамаків ім. кошового отамана Костя Гордієнка (1918), Окремого кінно-гірського гарматного дивізіону Армії УНР

(з 8.12.1918), голова Волинської філії Українського центрального комітету в Польщі, Ради Хреста Симона Петлюри, голова Комітету допомоги голодуючим в Україні, 1-й заст. голови Товариства ім. Лесі Українки; звання – підпоручник (зі старшинством, 17.03.1906), полковник російської армії, генерал-хорунжий Армії УНР.

Народився в сім'ї Дмитра Андрійовича Алмазова та Оксани Олексіївни (в дівочтві Назаренко). Закінчив реальну школу (Тифліс, 1905), Олексіївську військову школу (Москва, 1.07.1907), Михайлівське артилерійське училище (12.1907), електротехнічні військові курси (1914), 1-й семестр технологічного інституту в Петербурзі. Учасник українізації частин російської армії. В українській армії – від 1 січня 1918 року. Учасник боїв за Київ у січні 1918 р., за Гребінку, Лубни, Хорол, Полтаву, Харків, Кременчук. Учасник визвольного походу Петра Болбочана на Крим (у складі полку ім. Костя Гордієнка). Під час гетьманщини охороняв кордон у районі ст. Сватове – Білокура-

кіного і Старобільська. У 1919 р. брав участь в успішному наступі Армії УНР із р-ну Деражні на Вапнярку, в боях за Кам'янець-Подільський, Шатаву, Дунаївці, Проскурів, Летичів, Вінницю, Київ, у тому числі й проти Добровольчої армії. Учасник Першого зимового походу. 1920 року – учасник боїв за Могилів, Ушицю, Дунаївці, Копичинці, Галич, Проскурів та інші міста. Частина Алмазова практично не знала поразок. Завдяки дбайливості командира його дивізіон став елітною частиною українського війська. Сотник Борис Монкевич свідчив: “Кінно-гірський дивізіон, яким командував полковник Алмазов, був лялькою в порівнянні з рештою частин [Запорозького] корпусу. Найкраще зорганізований, найкраще виєкіпирований і на славу вишколений, він був окрасою Запорожців”. У дивізіоні значний відсоток становили люди освічені: вчителі, службовці, лікарі та гімназисти.

Останній бій провів під с. Ожигівці біля Волочиська 21 листопада 1920 року. Інтернований у Вадовицькому таборі (Польща). У серпні 1921 р. – вересні 1923 р. перебував на контрактній службі у Війську Польському. 12 квітня 1923 р. в м. Кракові в церкві Окремого кінно-гірського дивізіону Святого Спаса взяв шлюб з медсестрою свого дивізіону Терезою Кохель. Закінчив інженерний факультет УГА в Подєбрадах (1930). Працював інженером-гідротехніком Волинського воеводства. Лицар Залізного хреста і Хреста Симона Петлюри. Помер раптово. “Давно Луцьк не бачив такої єдності й солідарності народних мас. Здається, що ніхто з українців не залишився в цей день у себе дома, а вважав святим обов'язком віддати останню шану небіжчикові”, – писала газета “Українська нива” в некролозі під заголовком “Гвардія вмирає,

але не здається”. Могила Олекси Алмазова збереглася. У роки незалежності вдячні нащадки спорудили на ній пам'ятник.

Колянчук О. Литвин М. Науменко К. Генералітет Українських визвольних змагань. – Львів, 1995. – С. 105.

Монкевич Б. Слідами новітніх заporожців. Похід Болбочана на Крим. – Нью-Йорк, 1956. – С. 89.

Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. – Київ: Планета людей, 2002. – С. 420.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 630. – Арк. 76, 78 – 79, 81 – 84 зв.

АЛМАЗОВА (КОХЕЛЬ) Тереза Йосипівна (25.08.1896, Харків – після 1.11.1926). Сестра-жалібниця Українського чорноморського полку (04.1920) та Окремого кінно-гірського гарматного дивізіону Армії УНР (04.1920 – 1923).

Народилася в німецькій сім'ї Йосипа та Ядвіги Кохель, які сповідували

евангельське лютеранство. Батько — інспектор локомотивобудівного заводу. Закінчила Німецьку жіночу гімназію (Рига, 1914). Того ж року її як німецьку громадянку вислано в Орел. 1915 року змушена була прийняти російське підданство. Хворіла на туберкульоз.

Дружина Олекси Алмазова. В автобіографії зазначала: “Спочатку революції я спочувала визвольному руху українського народу, скерованого проти окупантів большевиків та взагалі проти росіян, а тому в квітні місяці 1920 року, довідавшись, що Український Чорноморський полк мусить повстати проти влади большевицької, я вступила в цей полк сестрої жалібниці. Дійсно, цей полк повстав проти большевиків в м. Тирасполі і після ряду боїв з’єднався на Херсонщині з Української Армії, котра перебувала в “Зимовим поході”. Після з’єднання я вступила до окремого кінно-горного артилерійського дивізіону полк. Алмазова, в котром перебувала до відходу нашої Армії за Збруч.

В 1923 році в квітні 12 в церкві “Святого Спаса” (церква Окремого кінного-горного дивізіону) в м. Кракові я була одружена з Алмазовим Олексом, б. генер.-хорунжим Укр. Армії, нині студентом укр. Академії в Подєбрадах (...).

Не рахуючи себе діячем українським, на що не маю жодного права, але дуже рада с того, що чим могла допомогала українському народові в його визвольної боротьби, Вирішила просити Високий Сенат Укр. Господ. Академії о принятті мене студентом до академії на економічний факультет — від. кооперативний. Тереза Алмазова. 1 листопаду 1926 р., м. Подєбради”.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 631. — Арк. 1 — 8.

АНДРЕЙКІВ Михайло (23.12.1900, с. Раків, тепер Долинського р-ну Івано-Франківської обл. — після 1926). Військовий і громадський діяч; член Товариства українських інженерів; звання — стрілець УСС і УГА.

Закінчив 8 класів гімназії в м. Долині. Зголосився до УСС, коли йому йшов 17-й. 1919 року потрапив до румунського полону. В червні 1922-го ув’язнений поляками. 1 січня 1923 р. звільнений, але поляки не припинили переслідувань, бо він був учасником українсько-польської війни 1918 — 1919 років. У лютому довелося емігрувати до ЧСР. В Українському таборі м. Йозефова вчився на матуральних курсах гімназії. Заяву прийняти його до УГА написав у Йозефові 27 червня 1923 р., а 15 жовтня 1924 р. звернувся до деканату агрономічно-лісового відділу УГА з проханням видати йому “свідоцтво відходу”, бо планував вступати до Гірничої академії в Пшібрамі. У книзі “Коновалець і його доба”,

в статті Осипа Бойдуника про створення ОУН, на с. 366 опубліковано світлинку з таким підписом “Приїзд кур’єра УВО з краю, Антона Стефанишина, до Добжїші біля Праги. Зліва направо сидять Осип Бойдуник, Володимир Горбовий, Антін Стефанишин; стоять Антін Король, Осип Сецінський, Михайло Андрейків. Добжїша, 1926 р.”. В американській газеті “Свобода” (28.11.1959) опубліковано інформацію про смерть члена відділу ч. 221 Українського народного союзу Михайла Андрейківа у жовтні 1959 року.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 633. – Арк. 8, 13.

<http://www.svoboda-news.com/arxiv/pdf/1959/Svoboda-1959-230.pdf>

АНДРІЄНКО Григорій Іванович (24.01.1887, м. Канів Київської губ., тепер Черкаської обл. – після 3.07.1963). Військовий, педагог; учитель Глухівської жіночої гімназії (1914), вчитель Глухівської професійно-технічної школи (1920-ті); звання – поручник артилерії російської армії та Армії УНР.

Закінчив 3 класи Житомирської духовної семінарії. У 1907 році вступив на службу до дирекції народних шкіл Чернігівщини на посаду помічника секретаря. Тоді ж склав іспит при Чернігівській класичній гімназії на звання учителя повіт. шкіл. Дістав місце вчителя в 2-класній школі, а пізніше став її завідувачем. Прослуживши до 1 вересня 1911 р., став слухачем Глухівського вчительського інституту, який закінчив у 1914 році. 1 серпня 1914 р. мобілізований до російської армії. 1 травня 1915 р. закінчив Чугуївське військово-училище. До демобілізації служив у 79-й артилерійській бригаді.

Після демобілізації працював інспектором 11-ї Київської вищої початкової школи. На цій посаді перебував

до 1 жовтня 1919 року. Мобілізований до армії Денікіна. В її складі інтернований у Польщі в таборі м. Стшалкова. Звідти перейшов до української армії.

Інтернований в таборі м. Олександрова-Куявського. 27 серпня 1922 р., перебуваючи у т. Стшалково, подав документи на агрономічно-лісовий відділ УГА в Подєбрадах. Не прийнятий “як спізнений”. 23 червня 1923 р., перебуваючи в таборі м. Каліша, знову подав документи на той же відділ. І знову не прийнятий, і знову “як спізнений”.

Повернувся в Україну.

Арештований у м. Глухові 16 жовтня 1930 року. Судовою трійкою при колегії ДПУ УСРР 9 лютого 1931 р. за суджений за ст. 54-10, 54-13 КК УСРР. Ув’язнений у концтабір на 8 років.

Реабілітований 3 липня 1963 р. Сумським обласним судом.

ДАСО. – Ф. Р-7641. – Оп. 3. – Спр. 486.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 146. – Арк. 7 – 7 зв. // <http://www.reabit.org.ua/nbr/?ID=189135>

АНТИПІВ Олекса Федорович (7/20.10.1895, м. Куп’янськ, тепер райцентр Харківської обл. – 19.09.1970, Детройт, США). Військовий і громадський діяч, інженер-гідротехнік; хорунжий Запорозького корпусу (04.1919 – 12.1919), сотник 6-го технічного куреня 6-ї Січової дивізії (02.1920 – 11.1920) Армії УНР, заступник керівника інженерно-технологічного факультету УТГІ (Подєбради, з 1942), доцент і продекан УТГІ (Німеччина, 1946); звання – сотник технічних військ Армії УНР (1918), підполковник (на еміграції).

Батьки, Федір Єлисейович Антипів та Марія Гордіївна Тур, народилися в Куп’янську. Навчався на хімічному відділі 4-класної середньо-технічної школи (м. Ростов-на-Дону,

1912 – 1914), але через хворобу курсу не закінчив. У російській армії – з квітня 1915 року. Закінчив 2-гу Одеську школу прапорщиків (11.1916). До листопада 1917 р. “брав участь у походах проти Австрії та Німеччини”. У грудні 1918 р. вступив на службу до Армії УНР. У “Curriculum vitae” писав: “У квітні 1919 року в складі Запорозького корпусу перейшов через Румунію до Галичини, а відтіль брав участь у походах на Київ та пізніше – на Одесу. У грудні того ж року був інтернований поляками. В лютому 1920 року вступив на формування 6-ї Стрілецької дивізії, в складі якої брав участь в походах проти більшовиків. В складі тієї ж дивізії в листопаді 1920 року був інтернований поляками. В травні 1921 року скінчив 3-хмісячний технічний старшинський вишкіл у таборі Олександрів. У червні 1922 року вступив до випускної класи гімназії в Шепіорно (правильно: Щипйорно. – *Ред.*), що в січні місяці 1923 року реформувалася на реальну школу по типу бувших російських реальних шкіл”. 29 травня 1923 р. з табору подав прохання до ректорату УГА

в Подєбрадах із проханням зарахувати його в “число студентів і уділити стипендію”. Дипломний проект захистив “з успіхом дуже добрим”. 20 липня 1928 р. здобув диплом інженера-гідротехніка. Після закінчення УГА працював керівником меліоративних робіт у Кельце (Польща). Автор навчального посібника УТГІ “Машинознавство” (1942?). По Другій світовій війні виїхав до США. Станом на 27 грудня 1947 р. неодружений, але згодом побрався із Ксенією. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Воєнним хрестом (25.02.1964). 1966 року склав пожертву на вшанування пам’яті Віктора Доманицького. Похований на Українському православному цвинтарі Св. Андрія у Бавнд-Бруці (штат Нью-Джерсі, США).

Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 35. – Грудень. – С. 3 – 4.

Головата Л. Діяльність УТГІ в контексті легального видавничого руху періоду Другої світової війни // http://history.org.ua/JournALL/xxx/xxx_2011_16/23.pdf

Іванис В. Стежками життя: Спогади. Кн. V. – Новий Ульм, Німеччина: Українські вісті, 1962. – С. 361.

Посмертна згадка // Свобода (Джерзі Ситі і Нью Йорк, США). – 1970. – №172. – 23 вересня. – С. 3.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 636. – Арк. 82 – 84, 91.

ЦДАВО України. – Ф. 5235. – Оп. 1. – Спр. 1591. – Арк. 11 – 13 зв.

АНТОНОВИЧ Антон Осипович (2.07.1902, с. Ляхівці, тепер с. Підгір’я Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл. – після 1925). Військовий; стрілець 2-го Станіславського полку 3-ї бригади 2-го корпусу УГА (1918 – 1919), козак 6-ї Січової дивізії Армії УНР (1920).

Закінчив два класи Державної української гімназії у Станіславові. Війна перервала навчання. Під час бойових дій перехворів на плямистий тиф, дістав поранення в ногу й потрапив у більшовицький полон. Іспит зрілості склав в Українській академічній гімназії у Львові 22 травня 1923 року. Того ж року, 20 червня, із с. Ягольниці Чортківського пов., де мешкав, написав заяву до ректорату УГА з проханням прийняти його як слухача на агрономічний підвідділ агрономічно-лісового відділу. 4 вересня йому відмовили. Відтак поступив до технічної школи у Львові. Провчившись три семестри, вирішив знову вступати в УГА (на 3-й семестр) на академічний 1925 – 1926 рік.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 639. – Арк. 1 – 13.

АНТОШКО Кузьма Давидович (1.11. 1897, с. Китайгород Савинецької вол. Брацлавського пов. Подільської губ., тепер Тростянецького р-ну Вінницької обл. – після 1939). Військовий і

громадський діяч, повстанець, педагог; учитель Китайгородської семирічної школи (1919 – 01.1922), член управи “Української громади у Бухаресті” (з 24.04.1928), голова Української громади в Гавані (нині промисловий район у м. Плоешті, Румунія; 1932); звання – сотник Армії УНР.

Закінчив Київську інструкторську школу старшин (весна 1918). Мав брата Михайла, 1901 р. народження. У “Короткому життєписі” 10 серпня 1924 р. зазначав: “Я, українець по походженню Кузьма Давидович Антошко, син селянина (мати Фросина), родився на Брацлавщині в с. Китайгороді Савелецької волости 1 листопада 1897 року. Виріс і дістав освіту в тому ж селі. В 1912 році вступив до второкласової церковно-учительської школи в с. Чукові на Брацлавщині, яку й скінчив в 1915 році. В тім же році підготовився і видержав іспит на звання вчителя церковноприходської школи при Тиврівській духовній школі. Того ж року 22 жовтня дістав посаду вчителя в с. Плоскім Могилівського повіту

на Поділлі. Пробувши рік на посаді, я був призваний до війська як рекрут до-срочним призивом 1916 року. Служив в російській армії 1 рік і два місяці в 4-ім стрілковім полку (лейб-гвардії) в м. Царськім селі. 1 серпня 1917 року був від-ряджений до Київської константинівської військової школи. Пробув у ній три мі-сяці до жовтневої революції. Після при-ймав участь в рядах юнацьких сотень в бійках з большевиками. Весною 1918 ро-ку вступив до військової інструкторської школи в Києві, яку скінчив з правом за-ймання старшинських посад у війську. В кінець 1918 року і 1919 брав участь у бійках з москалями і поляками. Восени 1919 року після хвороби я повернувся до вчителювання на посаді вчителя Китай-городської 7-миричної школи до кінця січня 1922 року. За цей час відсидів три місяці в Вінницькій Чека (з 25 лютого по 22 травня 1921 року). 10 лютого 1922 ро-ку перебрався до Румунії (у складі загону отамана Сірка. — *Ред.*). Восени 1922 року вирушив до ЧСР, але був заарештований на Підкарпаттю і повернений до Румунії. Мешкав у Букурешті, працював на будів-ництві”. Листовно прохав прийняти до УГА ще двічі (2 серпня 1925 р. і 24 верес-ня 1926 р.), але через брак освіти діставав відмову. 29 квітня 1928 р. взяв участь в установчих зборах “Української гро-мади у Бухаресті” (інша назва — “Грома-да українських емігрантів у Бухаресті”). Наприкінці 1939-го — на поч. 1940 р. прихильники гетьмана Павла Скоропад-ського очолили цю організацію. Головою управи став професор Юрій Русов, чле-нами — гетьманці О. Черницький і Яко-венко, уенерівці К. Антошко та Микола Пилипенко. Нагороджений Хрестом Си-мона Петлори.

Завальнюк К. Провісники волі. Пов-станський рух на Поділлі у персоналі-ях (20-ті роки ХХ с.). — Літин, 2005. — С. 14.

Власенко В. Українська громада в Бухаресті у міжвоєнний період // <http://eprints.kname.edu.ua/40076/1/51-53.pdf>

Мова, історія, культура у лінгво-комунікативному просторі: збірка наукових праць. Випуск I. — Суми: Сумський державний університет, 2014. — Вип. I // http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/40314/1/Vlaseko_Hilko_Svyato_nezalezhnosti.pdf

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 642. — Арк. 24.

АПОСТОЛІВ (АПОСТОЛОВ)
Іван Єлисейович (8.11.1894, с. Новий Ропськ Новоизбківського пов. Черні-гівської губ., тепер Клімівського р-ну Брянської обл., РФ — після 15.07.1924). Військовий, агроном; прапорщик 265-го полку 25-го корпусу та ново-го 688-го пішого полку (1917), хорун-жий 1-го Українського полку (1917 — 04.1918), агроном Кам'янецької повіт. земельної управи (1920); звання — стар-

шина військ Центральної Ради, Армії Української Держави та Армії УНР.

Народився в сім’ї Єлисея і Ганни Апостолових. Закінчив 4-класну школу (1910, с. Новий Ропськ), Уманську с/г школу (1916) та Житомирську військову школу (01.1917). У “Curriculum vitae” писав: “По демобілізації до вересня 1918 року служив у повітовій земській управі, відкля був покликаний гетьманською владою до війська. По перевороті був у війську УНР до березня 1919 року. Владою УНР був звільнений як агроном по закону 24 січня 1919 року і працював у повітовій земельній управі в м. Кам’яніці до 1920 року. З Кам’яніця виїхав із МЗС до Польщі, де і проживаю. 15 липня 1924 року, Ченстохів, вулиця Косцюска, 19А”. Зарахований до УГА в Подєбрадах, але, видно, не навчався, бо більше документів у справі немає.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 646. — Арк. 8.

АРІЙЧУК Евзєбій (30.08.1892, с. Шипинці Кіцманського пов., Буковина, тепер Кіцманського р-ну Чернівецької обл. — після 30.06.1923). Підпільник, контррозвідник УГА та Армії УНР; хорунжий Буковинського куреня 3-ї Залізної дивізії, старшина для доручень при штабі 4-ї Київської дивізії Армії УНР; звання — хорунжий Армії УНР.

У “Власноручному описі життя” зазначав: “Замешкую в Драчинцях, повіт Рашківці, на Буковині. Маю 4 гімназіяльні в Кіцмані. До війська нарочував добровільно в році 1911. 1 марта 1914 року був приділений до жандармерії, а під час війни приділений до “Нахрінштелле цум генерал Фішер в Чернівцях” (Nachrichtenstelle zum... — Бюро розвідки при генералові Фішері в Чернівцях; йдеться про команданта жандармерії Галичини і Буковини генерал-майора Едуарда Фішера, який

у 1914 — 1915 роках, ще будучи полковником, став організатором крайової оборони краю і керівником “малої війни” (партизанки) в краї. — *Ред.*)”.

1915 року поранений. Після лікування знову зголосився до жандармерії. “В 1917 році приділений до постерунку Глиниці аж до розпаду Австрії. Маю австрійські заслуги: срібний хрест з короною, срібну медаль 1-го класу, залізний хрест з короною, Карлштрутинкрайц (військовий хрест імператора Карла (Karl-Truppenkreuz) — сина Франца Йосифа. — *Ред.*) і хрест мобілізаційний 1912 — 1913 років. За українських часів при жандармерії, опісля [працював] в підпільному комітеті на Буковині. Перейшов до Галичини. 16 січня 1919 року приділений до “Р.В” (тут і далі: розвідного відділу. — *Ред.*), Коломия [УГА]. Опісля відкомандирований до Городенки, де відкрив (тут і

далі: викрив. — *Ред.*) польську організацію. Після відвороту за Дністер був приділений до “Р2В” Заліщики, де також відкрив польську організацію. Опісля [здійснив] перехід через Збруч до Кам’янця-Подільського, з Кам’янця був приділений до Могилева-Подільського до “Р2В” і організації “Буковинського куріня”. З Могилева — відворот аж до Чорторії на Волині, де захорів на плямистий тиф. Опісля повернув до Проскурова і перейшов польсько-большевицьку позицію і прибув до Винниці. З Винниці прибув до Балти, де знайшов зв’язок з підпільною організацією, і мене на цей час приділили до (*нерозбірливо*) на Херсонщині, і був помічником сотника Дідушка від СС (Січових стрільців. — *Ред.*). Зробили повстання проти більшовиків і в цей час злучилися з 4 Київською дивізією [Юрка] Тютюнника. Був приділений до контррозвідки. Виступив з контррозвідки і був приділений як старшина для доручень при 4 Київській дивізії. 2 січня 1921 року — прибув до табору в Ліберцях. 14 марта 1921 року з Ліберця до Йозефова. 30 червня 1923 року”. Навчався в учительській семінарії в Йозефові. До УГА в Подєбрадах не прийнятий.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 648. — Арк. 12 — 12 зв.

АРТЕМІЇВ (АРТЕМЬЄВ) Олександр (1/7.04.1891, м. Грайворон Богодухівського пов. Харківської губ., тепер Білгородської обл., РФ — після 15.10.1927). Військовий, громадський діяч, старшина Запорозької гарматної бригади Армії УНР; звання — поручник технічних військ Армії УНР.

Закінчив Грайворонську гімназію в 1914 році. 4 семестри навчався на математичному відділі математично-фізичного ф-ту, очевидно, Петербурзького

університету. Член Петербурзької спілки студентів-українців. Учасник Першої світової війни (з 1916). 19 жовтня 1922 р. звернувся до ректорату УГА з проханням прийняти його. У “Curriculum vitae” писав: “Під час Центральної Ради і гетьмана служив у повітовім земстві. З початку повстання проти гетьмана був в Українській Армії (запорізька артилерійська бригада), з якою перейшов до Польщі. В 1921 році перебрався до Чехії, де з грудня 1921 року по 15 червня 1922 року був на Підкарпатській Україні, де провадив культурну працю (служив у чесько-українській крамниці, в групі М. К. Садовського три місяці)”. У листі від 12 квітня 1927 р. до деканату просив продовжити стипендію до вересня, бо від 27 січня хворіє (неврастенія, хронічний гастрит, хронічний коліт, карбункул на коліні лівої ноги та інші недуги). 26 квітня 1927 р. звернувся до деканату видати довідку для поїздки в Болгарію. Останній документ в особовій справі від 15 жовтня 1927 р. —

прохання позичити гроші на лікування. Диплома у справі немає.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 651. — Арк. 50, 52, 58.

АРТЮШЕНКО Юрій Митрофанович (4.04.1899, с. Котельва Охтирського пов. Харківської губ., нині смт Полтавської обл. — 15.02.1990, Чикаго, США). Військовий, повстанець, громадсько-політичний діяч, просвітянин, інженер-хімік, публіцист, лектор, редактор; прапорщик 4-го запасного полку (1917, Житомир), член Ради Українського військового клубу ім. гетьмана Павла Полуботка (03.1917), старшина 1-го Українського козачого ім. Богдана Хмельницького полку (очевидно, з кін. 1917) та Запорозької дивізії Армії УНР (1918 — 1922), персональний ад'ютант командира 6-го Полтавського (02.1919), 3-го Херсонського (03.1919) і Запорозького корпусу (03.1919) генерала Олександра Поджіо, командир

піших розвідників 20-го пішого ім. гетьмана Івана Мазепи полку (1919), начальник культурно-освітнього відділу 1-го кінного полку Чорних запорожців (1920 — 1921), член “Просвіти” у т. Пикуличі, член УВО (з 1925), голова окружної філії Товариства “Сільський господар у м. Перемишлі, викладач с.-г. курсів і хліборобського вишколу молоді у м. Перемишлі, член Головної управи і заст. голови УНО в Німеччині, редактор “Українського вісника” (1937 — 1940); звання — підпоручник (поручник?) Армії УНР (з 1.06.1921 — сотник; підвищений 1961), майор.

Навчався в Лебединській та Богодухівській гімназіях. Закінчив Віленську військову школу (10.1917). Творець 1-ї української сотні в Житомирі (1917). З кінця 1917 р. служив у Богданівському полку, а у 1918-му — у 2-му Запорозькому полку та Окремому кінному дивізіоні. Після арешту полковника Петра Болбочана на знак протесту покинув армію та пішов у повстанці. Згодом повернувся до Армії УНР. “В цей час керував трьома бронепотягами під час протинаступу на ст. Христинівку”. 1919 року перехворів на тиф. У 1919 — 1920 рр. за дорученням Військового міністерства — оперативний ад'ютант Лубенського повстанського комітету. У червні 1920 р. повернувся з інформацією до уряду УНР. 1922 року, перебуваючи в таборі м. Каліша, почав співпрацю з УВО. Не раз переходив польський кордон, переносив нелегальну літературу, організовував таємні зустрічі. Був затриманий та відправлений до табору. Закінчив гімназію ім. Тараса Шевченка Української станиці (30.07.1925, т. Каліш, Польща), УГА (1930, Подєбради, ЧСР) та УТПГ (1947).

Співорганізатор Легії українських націоналістів (1925). Викликав на дуель Л. Костарева за образи на адресу чле-

нів ЛУН, які підтримали кандидатуру Миколи Сціборського як кандидата на поїздку на 1-шу конференцію українських націоналістів. Але Костарев “відкликав образи”, тож дуель не відбулася. 1926 року жертвував кошти на створення фонду на виховання дітей журналіста Олександра Хомича Саліковського, який помер 1925 року. Член ОУН (1929). 1934 року на вимогу польської влади уряд ЧСР відмовив йому у праві проживання. Розпочалися мандрівки по світу в пошуках сталого притулку: Німеччина, Румунія, Болгарія, Туреччина, Греція, Італія і знову Німеччина, де 1937 року вдалося легалізуватися. Диплом інженера-хіміка УТГІ здобув 1947 року. Станом на 9 січня 1948 р. був одружений з українокою, мав 6-літнього сина Ігоря. Від 1950 р. — у США. Співробітник “Самостійної України”, “Українського слова”, “Нового шляху”, “Свободи”, “Нашого кличу” та інших часописів. Автор книжки “Поторах борців за правду і волю” (Чикаго, 1957). У спогадах “Події і Люди на моєму шляху боротьби за Державу. 1917 — 1966” (1966) висловив думку, що Визвольна боротьба, попри несприятливі обставини і “низьку національно-державну зрілість провідної верстви та мас”, започаткувала “нову еру, в якій національно-державні традиції нашої доби стали основою дальшої тягlosti історично-національно-державної думки й національно-державного чину”. Високо цінував свою приналежність до Армії УНР. Автор книжки про генерала Олександра Поджио з хибною назвою “Борис Под-жіо”. Жертвував кошти на національну справу. Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщи-

ни. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри, Воєнним хрестом і Хрестом відродження.

Артюшенко Ю. До історії української армії та її традицій // Бюлетень Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді (Торонто). — Ч. 12. — 1962. — Липень — вересень. — С. 7.

Артюшенко Ю. Події і Люди на моєму шляху боротьби за Державу. 1917 — 1966. — На чужині, 1966. — С. 71.

Вісті УТГІ. Орган внутрішньої інформації професорів, абсолювентів та студентів УТГІ (Мюнхен). На правах рукопису. — 1958. — Ч. 1 (21). — С. 26.

Енциклопедія Сучасної України. — Т. 1. — Київ: Координаційне бюро ЕСУ НАН України, 2003. — С. 683 — 684.

Липовецький І. Інженер Юрій Артюшенко // Бюлетень Союзу Бувших Українських Вояків у Канаді (Торонто). — 1962. — Ч. 13. — Жовтень — грудень. — С. 25.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської

академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 653. — Арк. 1 — 80.

ЦДАВО України. — Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1591. — Арк. 1 — 5 зв.

АФАНАСІЄВСЬКИЙ (АФАНАСЬ-ЄВСЬКИЙ) Василь Васильович (30.12.1897, с. Почариці Путивльського пов. Чернігівської губ., тепер м. Рильськ Курської обл., РФ — після 26.07.1927). Військовий, громадський і кооперативний діяч, інженер-економіст; член управи Товариства українських кооператорів при УГА в Подєбрадах; звання — хорунжий піхоти Армії УНР (13.04.1922).

1907 року поступив до Рильського духовного училища. 1909-го перевівся в Курське духовне училище, яке й закінчив 1912 року. Тоді ж вступив до Курської духовної семінарії, яку скінчив у квітні 1918 року. Зарахований у Донський політехнічний інститут, але навчатися так і не почав, бо “вступив в армію У.Н.Р.”, щоб взяти “активну участь в боротьбі за визво-

лення Украї-ни” (вислів В. Афанасієвського).

Юнак 6-ї Січової дивізії. По закінченні Спільної юнацької школи (21.10.1920 — 13.04.1922) був скерований до 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. На інтернуванні перебував у таборі м. Каліша (Польща). Закінчив економічно-кооперативний відділ УГА в Подєбрадах (11.07.1927). Вносив фінансові пожертви на лікування побратимів, які залишились у таборах для інтернованих. Спогад “Бій під Житомиром” написав 2 січня 1923 р. (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 1092 — 1103).

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — Підпис під фотографією 382.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 566. — Арк. 1 — 107.

Б

БАБИН (БАБІН) Олександр Іванович (3.07.1894, хут. Базилівка Конопського пов. Чернігівської губ., тепер с. Крупське Конопського р-ну Сумської обл. — після 4.06.1927). Військовий, повстанець, інженер-лісівник; начальник навчальної команди підстаршин 5-ї Січової запорозької дивізії 2-го Запорозького корпусу військ Центральної Ради (10.1917), комендант м. Збаража (11.1917 — 01.1918) і м. Ромен (01.1919), член гуртка студентів-хліборобів (1924); звання — штабс-капітан російської армії, сотник військ Центральної Ради та Армії УНР.

Народився в сім’ї Івана Івановича і Федосії Микитівни (в дівоцтві Бохан). Закінчив дворічні педагогічні курси при Глухівській міській школі (05.1911),

Глухівський учительський інститут (08.1911 – 05.1914) та 3-тю Київську школу прапорщиків (08.1915). У серпні 1914 р. вступив вільним слухачем до Київського політехнічного інституту на агрономічний відділ. У “*Curriculum vitae*” писав: “В грудні 1914 року по призиву вступив до російської армії в 4-й гарматний запасний дивізіон в м. Києві (як вільноопределяющийся).

В травні 1915 року відкомандирований до 3-ї київської школи старшин, котру скінчив в серпні 1915 року. В жовтні 1915 року відправлений на фронт до 16-го Ладозького полку, де і перебував до жовтня 1917 року, маючи за службові та бойові відміни ранг штабс-капітана. В кінці жовтня 1917 року під час виділення українських військових частин на фронтах, вступив до 22-го Івана Гонти полку 5-ї Січової Запор.[озької] Дивізії [2-го Запорозького корпусу військ Центральної Ради]”. Командир дивізії Олександр Поджіо в жовтні 1917 р. призначив його начальником дивізійної команди з вишколу україн-

ських підстаршин. У листопаді 1917-го призначений комендантом м. Збаража – виконував цей обов’язок до лютого 1918 року. За наказом Центральної Ради в лютому 1918 року переведений зі своєю командою до м. Бердичева, де перебував до наступу большевиків. Разом з німцями, які прийшли в Україну згідно з Берестейськими угодами, “відбув всі бойові події проти большевиків”. У березні 1918-го звільнений у відпуску через контузію. У вересні 1918 р. мобілізований до 33-го Охтирського полку, де і служив до повстання проти гетьмана. “Вступив цього ж місяця до 33-го республіканського полку. В січні 1919 року призначений комендантом м. Ромен на Полтавщині. Після оточення Ромен большевиками, а потім і окупації московськими військами і всієї України перебував з 24 січня 1919 року до серпня 1919 року в різних повстанчеських відділах проти московських окупаційних військ. При навалі військ Денікіна відступив у Польщу до Української армії, в котрій і перебував до цього часу. Перебуваю в таборі Шолково (правильно: Щипйорно. – *Ред.*) при штабі Кордонної бригади. Полк чорних запорожців”. Дипломну роботу виконав “дуже добре та оборонив її з успіхом добрим”. Диплом інженера-лісівника здобув 4 червня 1927 року.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 665. – Арк. 11.

БАБІЙ Олекса (14.03.1893, с. Жолоби Комаргородської вол. Ямпільського пов. Подільської губ., тепер Томашпільського р-ну Вінницької обл. – після 10.05.1967). Військовий, педагог; завідувач школи в с. Кетроси (1.09.1918); звання – поручник Армії УНР.

Закінчив Жолобівську вчительську школу (1908) та Вінницьку вчительську семінарію (1912). В автобіографії

16 червня 1922 р. писав: “1 вересня 1912 року поступив на посаду учителя Томашівської початкової школи на Поділля (Ярмолинецького р-ну Хмельницької обл.). 28 лютого 1914 року поступив на посаду учителя математики по конкурсу в Степашську (Степашківську. — *Ред.*) второкласову учительську школу. 17 травня 1917 року прийнятий до російського війська, демобілізувався 31 січня 1918 року. 1 вересня 1918 року поступив на посаду завідуючого школою в с. Кетрос[и] Ямпільського повіту на Поділля (тепер с. Довжок Ямпільського р-ну Вінницької обл. — *Ред.*). 26 жовтня 1919 року поступив до Армії УНР, в якій знаходжуся по цей час. 16 червня 1922 року, табір у Калішу”. Служив у Кінному полку ім. гетьмана Івана Мазепи. До УГА не прийнятий, напевно, через відсутність документів про освіту. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри та Воєнним хрестом (10.05.1967).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 658. — Арк. 9.

БАБЮК (БАБ'ЮК) Василь (12.02.1895, с. Дусанів, тепер Перемишлянського р-ну Львівської обл. — після 21.05.1922). Стрілець Галицької армії (11.1918 — 05.1919).

Навчався в Рогатинській гімназії (з 1907), очевидно, закінчив її. 1915 року призваний до австро-угорського війська. Іспит зрілості склав у Відні 1916 року під час “студійної відпустки”. “В 1918 році записався в академію семінарії у Львові”. У травні 1919 р. потрапив у польський полон. Восени 1919 року втік з табору. Перейшов кордон з ЧСР. Перебував у Німецькому Яблонному (тепер Яблонне в Под'єшtedі. — *Ред.*). “В 1921 році переїхав з табором у Йозефів. Навесні 1922 року ходив на господарський курс чеської державної школи в Сміжіцах”. У проханні прийняти до УГА, очевидно, відмовлено через брак документів про освіту.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 660. — Арк. 3.

БАБЮК (БАБ'ЮК) Осип (Йосип) (10.02.1894, с. Кути, тепер Косівського р-ну Івано-Франківської обл. — 11.04.1950, Прага). Стрілець (сотник?) УГА (11.1918 — 1920).

Закінчив Коломийську “нижчу” гімназію та Заліщицьку вчительську гімназію (1914). В “Описі життя” зазначав: “Від 1915 року служив у австрійській армії до перевороту 1918 року. Як жовнір УГА служив від листопада 1918 до кінця липня 1920 року. Потім арештували поляки, і під час перевезення до іншої тюрми втік до ЧСР. Там перебував у Ліберці, а потім — Йозефові”. У 1923 — 1924 рр. навчався у Вищій господарській кооперативній школі в Празі. 16 липня 1924 р. подав заяву на економічно-кооперативний відділ УГА в Подебрадах. “Зарахований студен-

том-матуральником 2-ї черги”. Жив в Українському інтернаті в Празі-Сміхов на вул. Шведській. Одружений з Яною Бабюк (9.02.1899 – 10.12.1986). Син Ярослав Баб’юк (6.06.1929 – 12.03.2004).

Похований на Ольшанському цвинтарі Праги. На надмогильній плиті викарбувано IN MEMORIAM прізвища, очевидно, братів – Івана Бабюка, сотника УГА, професора Коломийської гімназії (1896 – 1963, Коломия), та Николи Бабюка (1901 – 1919), що загинув у бою.

Надмогильна дошка на Ольшанському цвинтарі у Празі.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 659. – Арк. 6.

БАВАНКЕВИЧ Олександр (13.01.1891, м. Стрий, тепер Львівської обл. – після 22.07.1924). Військовий; звання –

поручник австро-угорської армії, старшина УГА (1918 – 1920).

Закінчив гімназію (м. Перемишль, 1910). “Віри – греко-католицької, народности – української. Від 1913 року служив у австрійській армії аж до року 1918, де дослужився до поручника. Від 1918 року до 1920 року служив в українській армії. У вересні 1920 року перейшов до ЧСР, перебував у таборах Ліберці та Йозефові до 1921 року. У вересні 1921 року дістав відпустку і поступив до Українського [вільного] університету в Празі на філософічний факультет, де перебуваю і зараз. Маю дозвіл на проживання в ЧСР до 15 липня 1925 року. Прага 22 липня 1924 року”. Зарахований студентом економічно-кооперативного відділу УГА (1924).

Більше в особовій справі документів немає.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 661 – Арк. 7.

БАЗИЛЕВИЧ Петро Петрович (21.10.1894, м. Сокаль, тепер Львівської обл. — 1946). Військовий і громадський діяч, інженер-агроном, кооператор; ревізор молочарської кооперації “Масло-союз” Ревізійного союзу українських кооперативів (Львів, 1930-ті); звання — старшина військ Центральної Ради, та Армії УНР (1918 — 11.1919), чотар УГА (1.01 — 28.04.1920).

Народився в сім’ї українців-хліборобів греко-католицького віровизнання Петра і Марії Базилевичів. Закінчив Польську державну класичну гімназію (м. Сокаль, 1914). 20 червня 1923 р. в “Описі життя” зазначав: “Восени 1906 року вступив до державної класичної гімназії з викладовою мовою польською; в тій гімназії була українська мова як звичайний предмет науки. Гімназію скінчив літом 1914 року з добрим успіхом. Іспит зрілості зложив того ж самого літа з добрим вислідом. Після цього пра-

цював цілий рік вдома — допомагаючи обробляти землю. В серпні 1915 року мобілізовано мене до австрійської армії, в якій я прослужив — по скінченню старшинської школи — до серпня 1917 року. В тім часі я попав у російський полон.

В лютому 1918 року я вступив добровільно в українську армію — тоді корпус (Окремий запорозький загін. — *Ред.*) генерала [Костянтина] Присовського — пізніше Запорозький корпус, в якому прослужив до листопада 1919 року. Тоді захворів я на тифус (зворотній, а потім плямистий) і хорий попав у руки денікінців, які відправили мене до шпиталю в Одесі. Там видужавши, був призначений як галичанин до Галицької армії, в рядах якої 28 квітня 1920 року попав у польський полон.

В польському таборі полонених пересидів я до вересня того ж року; тоді ж утік до Німеччини, де, не маючи средств (засобів. — *Ред.*) до життя, змушений заробляти чисто фізичним трудом...” Інтернований у таборі Тухля. У 1920 р. утік з табору в Німеччину, де працював на с.-г. роботах.

У 1921 — 1926 рр. навчався в Пруському с.-г. інституті в Берліні. Учасник 2-го звичайного з’їзду ЦЕСУС в Подєбрадах (3 — 9.07.1924).

Здобувши диплом інженера-агронома УГА 26 травня 1928 р., одразу виїхав до Львова.

Загинув внаслідок наїзду на нього військової автомашини.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — Підпис під фотографією 143.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 662. — Арк. 6.

БАЗИЛЕВСЬКИЙ (БАЗІЛЕВСЬКИЙ, БАЗІЛЄВСЬКИЙ) Микола Михайлович (8.01.1893, Київ — 26.05.1957, Монреаль, Канада). Громадський діяч, військовий, інженер-економіст, публіцист; член Української студентської громади Київського комерційного інституту (1914 — 1915) та Спільної української громади студентів вищих шкіл (Київського комерційного інституту, Київського університету та Вищих жіночих курсів, Саратов, 1915 — 1916), голова Студентської громади (т. Вадовиці), інженер-економіст (14.04.1927); командир кінної сотні 1-го Запорозького пішого полку ім. гетьмана Петра Дорошенка, командир сотні Кінного полку Чорних запорожців, ад'ютант командира 1-го Запорозького кінно-гірського дивізіону Армії УНР, командир кінної штабної сотні командарма Першого зимового походу (06.12.1919 — 6.05.1920), ад'ютант командира Окремої кінної дивізії 4-го кінного полку ім. Івана Сірка (1920), член Студентського хору УГА в Подєбрадах (1924), асистент Українського наукового інституту (з 1927), звичайний член НТШ Канади (з поч. 1950-х), голова монреальського осередку НТШ (1954 — 1955), член редколегії газети “Батьківщина” у Торонто (орган українського консервативного гетьманського руху; з 1955); звання — сотник піхоти Армії Української Держави та Армії УНР.

Навчався в Лубенській гімназії. Закінчив 4 класи Полтавської духо-

вної семінарії, 5-й семестр Київського комерційного інституту та військову школу. 1916 року мобілізований до російського війська. В українській армії з кінця 1917 року. Учасник Першого зимового походу. Перебував у таборах міст Пикулічі та Вадовиці. Батько мешкав у с. Стукалівці Лубенського повіту. Закінчив економічно-кооперативний факультет УГА в Подєбрадах (1927). Член “Українського стягу” — союзу емігрантів-монархістів з Наддніпрянщини, створеного 1923 року за сприяння Центральної управи об'єднаних хліборобських організацій (організаційного центру монархістського руху).

1927 року переїхав до Берліна, де в Українському науковому інституті досліджував тему “Можливості організації хліборобського класу в Українській консервативній державі”. Співпрацював з істориком Дмитром Дорошенком. Згодом повернувся в ЧСР. Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. Наприкінці 1930-х знову переїхав до Німеччини, де під час Другої світової війни працював на примусових роботах на фабриці зброї у Галлендорфі біля Брауншвейга. У 1945 — 1949 рр. перебував у таборі для переміщених осіб ім. Миколи Лисенка в Ганновері, працював у таборівій управі.

25 грудня 1949 р. виїхав у Монреаль, де був активістом Комітету українців Канади і членом Українського союзу гетьманців-державників. Одружений з О. Русовою, онукою О. Русова. Дослідник історії українського національного консерватизму. Автор статей у журналі “Державницька думка” (квартильний української державної ідеології, куль-

тури і громадського життя). Автор двох статей у збірниках наукових праць НТШ Канади (1953, 1954). Праця: *Гришко В., Базилевський М., Ковалів П.* В'ячеслав Липинський і його творчість. Нью-Йорк, 1961. Нагороджений Хрестом Сімона Петлюри.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолюентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – Підпис під фотографією 374.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 663. – Арк. 87 – 87 зв.

Ієронім Байлюк.

БАЙЛЮК Ієронім (27.08.1897, м. Скала-над-Збручем, тепер смт Скала-Подільська Борщівського р-ну Тернопільської обл. – 15.11.1963, Прага, ЧСР). Військовий і громадський діяч, інженер-економіст; секретар товариства “Рідна школа” (1920-ті); стрілець УСС (1916 – 1918), УГА (кін. 1918 – 1919) та Армії УНР (1920).

Закінчив 5 класів Академічної гімназії (Львів, 1914). 15 липня 1925 р. в “Перебігу життя” писав: “В році 1919 [у складі Галицької армії] відступив на Україну та після різних переворотів 1920 року перейшов з бригадою генерала Кравса на територію ЧСР. До 1922 року перебував у Терезині. Весною того року начорно (нелегально. – *Ред.*) повернувся на Галичину, де був заарештований польською поліцією.

По переведенню слідства, після трьохмісячної тюрми, був звільнений в Скалі. Тут працював в українських товариствах “Просвіта”, “Січ” та був секретарем товариства “Рідна школа”. Восени того ж року під час виборів до сойму вдруге був арештований та обвинувачений в підпалах панських фільварків та належності до тайної військової організації. Після двохмісячної тюрми у Чорткові із-за браку доказів був звільнений. З того часу переслідований польською поліцією, примушений вдруге весною 1924 року тікати до ЧСР. Тут учав на гімназично-реальні курси в Йозефові та 9 червня 1925 року зложив іспит зрілості”. Хворів на цукровий діабет. Диплом інженера-економіста здобув 11 червня 1932 року. Його прізвище є в списку абсолюентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. Приятель скульптора Михайла Бринського й

упорядник його скульптурної спадщини. Виконуючи заповіт М. Бринського, передав через Василя Касіяна до музею в Івано-Франківську 48 скульптур разом із портретом. Портрет М. Бринського роботи українського художника Юрія Вовка та деякі його скульптури передав до рідного села М. Бринського (с. Долина Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл.), де при місцевій бібліотеці засновано музей скульптора. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри, Воєнним хрестом і Хрестом відродження.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 666. – Арк. 15, 205.

<http://www.ukrainians-world.org.ua/ukr/about/45/49/86/88/>

БАКАЛО Олекса Олександрович (24/11.02.1895, с. Гульськ Звягельського пов. Волинської губ., тепер Новоград-Волинського р-ну Житомирської обл. – після 10.06.1922). Військовий і громадський діяч; член Української ради 12-ї армії, голова комісії з українізації при штабі 12-ї армії, комісар Центральної Ради 12-ї армії і 21-го корпусу російської армії Тимчасового уряду, комендант м. Кам'янця-Подільського (1920); звання – сотник Армії УНР.

Народився в сім'ї Олександра Дмитровича Бакала та Федори Кіндратівни Дмитренко. Батько помер 1898 року, а мати – 1910-го. Закінчив Лубенську вчительську семінарію (1915) та 1-шу Костянтинівську військову школу (Ки-

їв, 1916). Служив прапорщиком 18-го Сибірського стрілецького полку (1916 – 07.1917). Іспит зрілості склав у 6-й Київській гімназії (1918). Того ж року вступив до Київського університету Святого Володимира.

10 червня 1922 р. у “Curriculum vitae” писав: “В січні 1919 року вступив до українського війська і був придільений до Штабу Дієвої Армії, в складі якого, займаючи різні посади, був інтернований 20 листопада 1920 року і переведений до табору в м. Петроків (Пйотруків-Трибунальський. – *Ред.*). 5 лютого 1921 р. дістав звільнення з інтернування і поступив на службу закладу виготовлення шкільних виробів для інвалідів в Петрокові, виконуючи різні доручення від торгівельної фірми, а також будучи експедитором фірми, яка працювала на заклад. Заробивши трохи грошей, я вступив з осені 1921 на рік 1921/1922 до Високої господарської школи у Варшаві на агрономічний відділ. Дізнавшись про відкриття в ЧСР УГА, я би мав велику охоту перевестись, де мав би змогу студіювати науку на своїй рідній мові”.

Очевидно, дістав відмову. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 667. — Арк. 7 — 8 зв.

БАКЕВИЧ-ЩУКОВСЬКИЙ Дмитро Андрійович (11.02.1895, с. Сачковичі Новозибківського пов. Чернігівської губ., тепер Климівського р-ну Брянської обл., РФ — після 25.01.1979, Нью-Йорк, США). Військовий і громадський діяч, інженер-гідротехнік (4.10.1928), член слідчої комісії Товариського суду Академічної громади при УГА (з 13.12.1924); звання — сотник піхоти Армії УНР.

Закінчив Новозибківську реальну школу (1916) та Володимирську військову школу (12.1917). Навчався на 1-му курсі Петербурзького політехнічного інституту (1916). Учасник Першої світової війни у складі російської армії (Південно-Західний фронт). В українській армії з 1918 року. Наприкінці 1920 р. інтернований у табір №5 м. Щипйорна. Закінчив УГА в Подєбрадах (1928). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри. Станом на 20 лютого 1948 р. одружений. 1966 року склав пожертву на пам'ятник Олександрові Коваленку. Похований на Українському православному цвинтарі Св. Андрія у Бавнд-Бруці.

Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 13 — 14 часопису “Наша громада”). — 1924. — Листопад — грудень. — С. 56.

Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 35. — Грудень. — С. 4.

Свобода (Джерзі Ситі і Нью Йорк, США). — 1979. — №20. — 27 січня. — С. 1.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 668. — Арк. 84 — 84 зв.

ЦДАВО України. — Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1591. — Арк. 21 — 21 зв.

БАЛАБАН Яків Андрійович (23.09.1898, с. Писарівка-Волоська Ямпільського пов. Подільської губ. — 6.03.1978, Нью-Йорк, США). Військовий, інженер-економіст; бухгалтер споживчо-ощадного товариства “Україна” (1920-ті); звання — хорунжий артилерії Армії УНР.

Народився в сім’ї Андрія Маркеловича Балабана та Агрипини Дмитрівни Барібан. Закінчив Ямпільську міську школу (1912), 8 класів української гімназії ім. Тараса Шевченка (т. Каліш, 07.1925) та УГА в Подєбрадах (30.06.1931). Служив у Ямпільській повіт. народній управі (1915 — 02.1917). Родина Балабанів “особливо активно брала участь в українському національному житті села Писарівка (те, біля Ямполя, а не те, коло Кодими), де перед великими братами Балабани, один із них, Максим, був тяжко ранений у бою з Криворучковими молдаванами і, здається, помер...” В Українській армії з березня 1918 року. Захоплювався грою в карти. Вигравав кошти у своїх товаришів, використовуючи

краплені карти. За це був не раз битий, зокрема в каліському таборі його побив поручник 3-го кінного полку Окремої кінної дивізії Василь Пресовський. Били Балабана за шулерство і в Подебрадах. Через аморальну поведінку був “завішений у правах”, відкликаний як представник громади з Допомогового комітету та звільнений з посади бухгалтера споживчо-ощадного товариства “Україна”. Група студентів УГА на чолі з Василем Куриленком звернулася листовно до Високого сенату УГА з вимогою розглянути справу Якова Балабана ще до захисту диплома 8 липня 1930 року. Диплом інженера-економіста Яків усе ж здобув, 30 червня 1931 р. захистив його з успіхом “дуже добрим”. Василь Іванис оцінював його як надзвичайно активного студента, “ідейного фантаста”. 1966 року склав пожертву на пам’ятник Олександріві Коваленку. Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Военним хрестом (26.11.1968).

Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 35. – Грудень. – С. 4.

Іванис В. Стежками життя (спогади). – Кн. V. – Новий Ульм, 1962. – С. 58.

Кетрос Д. Так творилося українське військо (1917 – 1919). – Лондон: видання Об’єднання бувших вояків українців у Великій Британії, 1958. – С. 39 – 40.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання

абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 616. – Арк. 156.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 669. – Арк. 1 – 11.

БАЛАЕСКУЛ Остап Федорович (20.09.1894, с. Митрофанівка Ново-празької вол. Олександрійського пов. Херсонської губ., тепер Новгородківського р-ну Кіровоградської обл. – після 25.09.1927). Військовий, учитель народних шкіл; старшина для доручень при комендатурі м. Олександрії Херсонської губернії Центральної Ради (1.04 – 20.05.1918), молодший старшина 9-го Вінницького пішого полку Української Держави (20.05 – 13.12.1918, Вінниця), помічник начальника 1-го відділу Персональної управи військового міністерства Армії УНР (01.1922 – 1.06.1923); звання – поручник російської армії Тимчасового уряду, сотник Армії УНР.

Закінчив 1-шу Одеську школу прапорщиків (25.05.1916). Нагороджений російським орденом Св. Станіслава 3-го ст.

25 вересня 1927 р. подав заяву до УГА. У життєписі зазначив: “Родився я року 1894 дня 20 вересня ст. ст. в с. Митрофанівці Олександрійського повіту на Херсонщині від батьків — Федора Андрійовича та Явдохи Карпівни Балаескулових. Свої дитячі та юнацькі роки жив та виховувався там же в оточенні своєї рідні. Там же в роках 1902 та 1906 виходив 1-шокласову земську школу та в м. Оджамці (тепер Аджамка. — *Ред.*) в роках 1906 та 1908 — 2-хкласову міністерства народної освіти. Від року 1910 аж по рік 1915 служив рахівником Митрофанівського ошадного товариства. 1. Від 28 лютого 1915 року аж по 1 листопада 1917 — вояком російської армії, а то: а) від 28 лютого по 4 грудня 1915 року — козаком 45-го запасного пішого полку в м. Миколаєві, де 23 вересня того ж року по належному іспитові при Олександрійській чоловічій гімназії дістав звання вільноопределяючогося 2-го розряду. 2. Від 4 грудня 1915 року по 25 травня 1916 року — юнаком 1-ї Одеської школи прапорщиків; в) від 25 травня по 15 липня 1916 року — прапорщиком — молодшим старшиною 45-го запасного пішого полку в м. Миколаєві; с) від 15 липня 1916 року по 1 листопада 1917 року — молодшим старшиною 47 пішого полку 12-ї пішої російської дивізії російської дієвої армії, де за вислугу років та бойові відзначення підвищений до ранги підпоручника та поручника й представлений до ранги штабс-капітана та нагороджений орденом Св. Станіслава 3-ї ступені. 3. Від 1 листопада 1917 року по 1 червня 1923 року в Армії УНР, а то: д) від 1 листопада 1917 року по 1 січня 1918 р. — в тім же 47-м пішому Українському пол-

ку, розпорядженням Центральної Ради українізованим; е) від 1 січня 1918 р. по 1 квітня того ж року — в запасі Армії УНР. Жив у Олександрії, де по належному іспитові при державній чоловічій гімназії в день 23 березня дістав звання вчителя народніх шкіл; і) від 1 квітня по 20 травня 1918 р. за часів УНР — старшиною для доручень при Комендатурі м. Олександрії на Херсонщині; к) від 20 травня по 13 грудня 1918 року — за часів ГУД (гетьманської Української Держави. — *Ред.*) — молодшим старшиною 9-го пішого Винницького полку в м. Винниця — Поділля; л) з 13 грудня 1918 р. по 1 червня 1923 р. — за часів Діректорії — в Дієвій Армії УНР; м) з 13 грудня 1918 р. по 6 грудня 1919 р. при штабі 2-го Подільського корпусу; н) від 6 грудня 1919 р. по 15 липня 1920 р. — в таборі Ланцут; н) від 15 липня 1920 р. по січень 1922 р. при штабі 3-ї Залізної дивізії як на фронті, так і інтернування в таборі Каліш; о) від січня 1922 р. по 1 червня 1923 р. — помішником начальника 1-го відділу Персональної управи військового міністерства Армії УНР. За службу в Армії УНР підвищений до рангу сотника та нагороджений Залізним Хрестом 3-ї Залізної стріл. дивізії. 4. Від 1 червня 1923 року в ЧСР, де від 15 вересня 1923 р. по 11 липня 1927 студіював курс чеської державної вищої овочево-винарської та огородницької школи в Мельнику”. Зарахований студентом інженерного підвідділу хімічно-технологічного відділу УГА, але змушений був працювати, щоб утримувати себе і родину в Україні, яка перебувала в скрутному становищі.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 670. — Арк. 9.

БАЛАНО Олексій (16.03.1897, м. Золотоноша Полтавської губ., тепер Черкаської обл. — після

30.12.1935). Військовий, інженер-гідротехнік; звання — старшина-артилерист російської армії, поручник 3-ї гарматної бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Закінчивши Петровський кадетський корпус (Полтава, 1908 — 1915), вступив до Михайлівської артилерійської школи. 3 липня 1922 р. в “Описі життя” зазначав: “По підвищенні в старшинську рангу служив у артилерії російської армії, в складі якої брав участь в боях і походах проти Австро-Германії (Австро-Угорщини та Німеччини. — *Ред.*). Був ранений і контужений. В 1918 р. вступив в військо УНР, в рядах якого боровся проти більшовиків. Під час останнього відступу військ УНР в листопаді 1920 року попав у полон до большевиків, але втік з неволі в Польщу, де і був інтернований польською владою 25 грудня 1920 року”. Служив сотником у Запорозькому гарматному полку. Закінчив межовий відділ Високої технічної школи (Прага, 1925) та гідротехнічний ф-т УГА в Подєбрадах (23.01.1932).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 671. — Арк. 1 — 117.

БАЛИЧ Володимир (21.12.1895, м. Яворів, тепер Львівської обл. — після 29.05.1922). Стрілець УСС, хорунжий УГА.

Народився в сім’ї дяка. “В 1914 році вступив до УСС і служив до розпаду імперії”. В Галицькій армії — з 1 листопада 1918 року. “Інтернований у Ланцуті. 15 червня 1921 р. втік до ЧСР, приділений до Йозефова”. Слухач Українського вільного університету. 29 травня 1922 р., перебуваючи у Празі, подав документи на економічно-кооперативний відділ УГА в Подєбрадах.

Відмовлено через брак документів.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 50 — 54.

БАРАН Осип (8.03.1902, с. Рай, тепер Бережанського р-ну Тернопільської обл. — після 5.08.1924). Стрілець УГА (1.11.1918 — 1920).

Закінчив 4 класи Державної гімназії (м. Бережани, 1913 — осінь 1918). 14 липня 1924 р. подав заяву до УГА в Подєбрадах. У “Перебігу життя” зазначав: “1 листопада вступив як доброволець в ряди УГА. Тут, переживаючи з нею злі і добрі хвили, служив їй вірно аж до її упадку. По повероті додому зловив іспит зі семої кляси в р. 1921/1922. А в році 1922/1923 — іспит зрілости в державній гімназії в Тернополі. В році 1923/1924 записуюся на Українську високу технічну школу у Львові, де серед боротьби за огнище своєї рідної культури довелося насидітися в польській тюрмі”. 5 серпня 1924 р. зарахований на агрономічно-лісовий відділ студентом 2-ї категорії — очевидно, без стипендії, що, напевно, змусило його відмовитися від мрії про навчання.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 677. — Арк. 1 — 8.

БАРАНОВСЬКИЙ Павло (17.06. 1890, м. Карачев Орловської губ., тепер Брянської обл., РФ — після 1922). Військовий, громадський діяч; підпоручник 158-го пішого Кутаїського полку (м. Бобруйськ, 1913), завідувач команди військовополонених (м. Кудома Орловської губ., 1915), представник Армії Південно-Західного фронту в комісії при штабі КВО із закупівлі возів і зброї, офіцер управління завідувача “пересуванням військ Київського району” (поч. 1917), помічник коменданта Шепетівської залізничної дільниці (поч. 1917), помічник коменданта Жмеринської залізничної дільниці (05.1917), помічник коменданта Коростенської залізничної дільниці (літо 1917), комендант вокзалу Полтава-Київська Української Держави (1918), офіцер господарських частин Добровольчої армії (1919 — 1920), викладач географії перших класів Донського кадетського корпусу (Єгипет, 1920); звання — підпоручник російської армії (1913).

Народився в сім’ї повіт. військового начальника (батько родом з Одеси, а рід його з Херсонської губ.; дівоче прізвище матері — Баран-Ходоровська, народилася в Чернігівській губ.). Від 5 років мешкав в м. Носівці на Чернігівщині, потім у м. Ніжині та м. Новозибкові. Закінчив Новозибківську реальну школу (1902) та Віленську військову школу (6.08.1913, з рангом підпоручника). Учасник Першої світової війни з перших днів. Наприкінці 1914 р. важко контужений. У серпні 1915 р. одружився з Юліаною Олександрівною Ришковою, випускницею жіночої гімназії. У травні 1916 р. у подружжя народилася дочка Алла. В “Описі життя” зазначав: “Коли почалася українізація військ, наш учасок, у складі Київського Району пересування військ, перейшов у распорядження Української влади. Під час большевицького вибуху до нас був надісланий курінь Богданівського полку, котрий ліквідував комітет, склавшийся з жовнірів місцевого евакуаційного пункту, а також розташованого у Коростеню Запасового полку. Сей останній був обеззброїний курінем й розігнаний. Але з приводу подій у Києві богданівці мусіли нас покинути. Й коли Київ остаточно був зайнятий большевиками, ми опинилися оточені їми з усіх боків. Але завдяки деяким заходам, вжитим Комендантом участку, усі три Коростенські двірця з ближчими до них станціями по усіх п’яти напрямках, лишилися вільними од большевиків до самого того часу, як до нас прийшов Уряд з військом. Весь час через Жмеринку (зайняту Чеським полком) й Бердичів (зайнятий нашим військом) ми підтримували зв’язок з нашою Командою”. У добу Української Держави впродовж семестру навчався на правничому ф-ті Полтавської філії Хар-

ківського університету. Перехворів на плямистий і черевний тиф.

1919 року як ад’ютант “Ген.[ерального] Шт.[абу] Отам.[амана] [Георгія] Левицького, Військового Представника у Берліні” побував у Проскурові (тепер м. Хмельницький. — *Ред.*), Кам’янці-Подільському, Гусятині, Снятині, Чернівцях, Бухаресті, Галаці та Тульчі. З Румунії на кораблі “Євфрат” вирушив до Новоросійська, а звідти — до Катеринодара. Був призваний у Добровольчу армію і висланий у полк, що дислокувався у Ставрополі, а потім у Грозному. Покинувши полк, виїхав у Київ, а потім з дружиною — на Катеринославщину. “Звідти я мусив їхати до полку, котрий у сей час займав Грузинський кордон, — згадував він в “Описі життя”. — Як я приїхав до полку, одразу зелені розпочали наступ, й ми відступили у Туапсе. По дорозі я був ранений, й з приводу цього мене евакували у Новоросійськ, а звідти на о. Кіпр. На Кіпрі я побачив декілько хлопчат, за котрими ніхто не додивлявся й котри лише псувалися поміж доріслих. Зі згоди англійської Команди я виділив їх у окремому таборі під назвою кадетської групи. Всіх хлопців я примістив до біженської гімназії. Але за браком коштів ця школа не відповідала належним вимогам. Почувши за те, що у Єгипті існує донський Кад. Корп., котрий функціонує як нормальна середня школа, я почався клопотатися за прийняття до корпусу моїх хлопців. У вересню чи жовтню 1920 р. я одержав наказ їхати у Єгипет зі своїми хлопцями, а також з тими, котри мають на Кіпрі родителів й забажають їхати. У Єгипті я з початку був призначений виховником у першу клясу, а потім був ад’ютантом і викладав географію у 1-ї і 2-ї клясі. Також весь час допомагав у господарської праці англійському Суперінтен-

дантові. У Ізмаїллі я зв’язався з Українським Гуртком, котрий влаштувався у Сіді-Гзішеру в біженському таборі. Інформувавшись, у якому стані справа Гуртка, я вступив до нього. Отримавши од Гуртка літературу, пристосовану до дитячого й юнацького зрісту (віку. — *Ред.*), я вжив деяки заходи до того, щоб згуртувати кадет українців й розпочати їх національне виховання. Завдяки широкому світогляду Діректора офіційних перешкод до цього я не мав, але ворожій настрій більшості виховників й учителів, а також й кадет не українців міцно спиняв й заважував мою справу, шкідливо впливаючи на кадет українців.

У Ізмаїллі ж я зв’язався з Укр. Університетом у Празі, до котрого мене і прийняли на стипендію. Завдяки клопотам Діректора до цього ж Унів. [ерситету] були прийняти декотри з скінчивших кадет. Але ніяк не вдавалося отримати дозвіл на приїзд до Праги. Коли нас і усіх других біженців перевезли до Болгарії, я клопотався у представників Лігі Нації д. Чайльса і д. Коленса о тим, щоб усіх укр.[аїнців] осередити у одному місті з метою організувати окрему укр. кольтюню. Д. Чайльс мені се пообіцяв, але, під впливом росіян, цього не виконав. У Болгарії працю національного виховання кадетів продовжувати я не міг за тим, що Корпус розформували й кадетів розпорушили по різних країнах, примістивши до середніх шкіл. У Варні я весь час підтримував зв’язок з Послом У.Н.Р. й Укр. Громадою у Софії (зв’язок з ними припинився трохи більше року. Гадаю, що вони припинили своє існування. Бо на усі надіслані до них листи, у більшості доручени, я не отримав жадної відповіді).

У Варні було 3 — 4 укр.[аїнці], будши єгипетські Гуртяне, й декілько побічних

(інших. — *Ред.*). Коли статут Громади був затвержений болгарською владою, ми хотіли утворити філію Гром. у Варні. Але ці побічни, котрих ми, єгиптяне, умовили до вступу у Громаду, налякані переслідуваннями збігців відомим Чайкіним, відступилися од цього. Й, таким чином, наша справа немала ніяких наслідків. Усі українці, будши єгип. гуртяне, включаючи мене, роз’їхалися з Варни. У Варні зараз є декілько українців, але не дуже свідомих і переконаних. У Варні я весь час працював на важкій фізичній роботі, котра оплачується дуже кепсько”. Подав заяву до УГА в Подєбрадах, але не був прийнятий.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 679. — Арк. 8 — 11 зв.

БАРАНОВСЬКИЙ Петро П. (22.08. 1888, с. Балаклія Черкаського пов. Київської губ., тепер Смілянського р-ну Черкаської обл. — після 31.10.1931). Громадсько-політичний діяч, військовий,

інженер-економіст; член Ради Української студентської громади Київського комерційного інституту, реєстратор і страховий агент Волинського губ. земства (05.1910 — 1.01.1915, м.м. Дубно, Кременець, Луцьк), член Луцького повіт. комітету опіки родинами [офіцерів] запасу і заст. голови міського комітету тієї ж організації, молодший старшина (08.1915) та командир (11.1918) 2-ї сотні 441-ї пішої Чернігівської дружини Південно-Західного фронту російської армії (до поч. 1918), член Комітету захисту столиці та околиць (поч. 1918), інструктор-статистик страхового департаменту Міністерства внутрішніх справ УНР (1.04.1918), секретар страхової комісії Українського кооперативного комітету (09.1918), член Кирило-Мефодіївського братства (1919), начальник канцелярії та голова редакційно-термінологічної частини Культурно-освітньої управи Генерального штабу Армії УНР (1919), в. о. Державного інспектора Окремого корпусу кордонної охорони (10.1919), член Кам’янецької районної ради Українського Національного Союзу (1920), член-секретар комісії з організації Подільського кооперативного страхового союзу (1920), інспектор Кам’янецького страхового бюро Українського кооперативного страхового союзу у Волинській і Подільській губ. (1920), начальник відділу статистичної частини Міністерства народного господарства УНР (1920), член Ради Республіки (1921), член управи Тарнівської філії Бюро української кооперації (1921), член Головної ради Українського селянсько-парламентського союзу (09.1921), в. о. члена фінансової комісії Міністерства фінансів (01.1922), в. о. директора кредитної канцелярії Міністерства фінансів (1922 — 20.11.1924), член фінансово-економічної комісії Ради Народних міністрів (09.1922),

член Центрального правління Всеукраїнської спілки військових інвалідів (1923), член управи Тарнівського відділу Українського Червоного Хреста та ревізійної комісії Товариства допомоги емігрантам.

Батьки походили з Васильківського повіту. Дитячі роки провів у Черкаському та Васильківському повітах. Закінчив Таращанську міську школу з відзнакою I ст. (1900 – 1903) і Київську технічну школу (1903 – 1908). Навчався на комерційному відділі Київського комерційного інституту (1908 – 05.1910). Закінчив школу прапорщиків (літо 1915). У “Короткому описі життя” (24.11.1924) зазначав: “Від Прилуцької військової залози (на Полтавщині) був делегований на 1-ий з’їзд Рад робітничих, військових та селянських депутатів України. На з’їзді був обраним до Організаційного Бюро по боротьбі з анархією, яке провадило свою працю в контакті з Президією Центральної Ради та Командуючим українськими військами”. Навчався на кооперативному відділі Економічно-адміністративного інституту при Товаристві економістів (Київ, осінь 1918). Наприкінці січня 1919 р. евакуювався з державними установами з Києва. “В 1921 р. був делегований депутатом до Ради Республіки від Селянсько-Соціалістичної партії, а на другу сесію – від загальних зборів членів Бюро Української Кооперативної”. Автор статті “Страховання як нова галузь кооперації” (“Подільська кооперація”, Кам’янець-Подільський, 1920).

Публікувався в “Літописі Української Революції”, у “книжці О. Доценка”, автор доповіді Міністерству фінансів “у справі витрат Уряду У.Н.Р. на Галицькі справи”. Подав до “Літопису Української Революції” доповідь “у справі розрахунків Уряду У.Н.Р. з

українською кооперацією”. Готував статтю “Хлібний мир” – “про економічні договори України з Центральними Державами в 1918 році та їх зреалізування”. Дійсний слухач кооперативного відділу економічно-кооперативного ф-ту (1925 – 1928). Диплом інженера-економіста здобув 31 жовтня 1931 року.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 678. – Арк. 21 – 22 зв.

БАРГАН Микола (6.04.1890, с. Ляхівці, тепер с. Підгір'я Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл. – після 10.02.1926). Військовий, службовець; канцелярійний помічник адвоката Михайла Новаківського (м. Богородчани, 1913 – 1914), комендант кулеметної чоти і сотні УГА (1919 – 1920); звання – підхорунжий УСС, старшина УГА та Армії УНР.

Закінчив Станіславську гімназію (1903 – 1910). Брав участь у боях проти поляків і більшовиків. У “Curriculum

vitae” зазначав: “В 1920 році з групою генерала Кравса перейшов на територію ЧСР. Був у таборі в Ліберці, а опісля в Йозефові, де в році 1921 зложив іспит поштово-телеграфний. В році 1924 був слухачем однорічного кооперативного курсу, а в році 1924 – 1925 зложив іспит зрілості класичної гімназії з вислідом “всіма голосами зрілий”. В році 1919 одружився з панною Євгенією Курман, дочкою управителя школи, та й досі живу з дружиною в українському таборі в Йозефові”. 10 лютого 1926 р. зарахований студентом (без стипендії) на економічно-кооперативний відділ УГА. Оскільки більше документів в особовій справі немає, можна передбачити, що через брак коштів змушений був кинути мрію про навчання.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 680. – Арк. 7, 12.

БАРЦАЛ Йосип В’ячеславович (22.10.1894, с. Писарівка Малинської вол. Радомишльського пов. Київської губ., тепер Малинського р-ну Житомирської обл. – після 11.07.1927). Педагог, військовий, інженер-економіст; учитель 2-класної земської школи в с. Чоповичах Радомишльського пов. Київської обл. (15.08.1914 – 30.01.1915), референт голови Академічної громади з господарчих питань (на 1924 – 1925 навч. рік); звання – поручник 55-го піхотного Подільського полку російської (царської) армії, поручник Армії УНР.

“Національність – чеська, за переконаннями – українець”. Батьки – В’ячеслав і Єфросинія Барцали. Закінчив міське двокласне училище (м. Радомишль, 1907 – 1909), учительську семінарію Міністерства народної освіти (1910 – 14.06.1914) та Віленське військово училище (1.01.1916). 30 січня 1915 р. мобілізований до російської

армії. У грудні 1917 р. перейшов до українізованої частини 8-го корпусу. У “Сurriculum vitae” зазначав: “Після ліквідації Румунського фронту звільнений з війська і в березні 1918 р. став дійсним студентом Київського українського університету (історико-філологічний факультет), де був до жовтня 1918 року (до часу повстання проти гетьманського уряду), після чого вступив до Української Республіканської Армії, в якій служив до 27 квітня 1919 року, коли потрапив у польський полон. Перебув у польському полоні (Домб’є) до 26 серпня 1919 року, потім втік до Чехословаччини. З того часу перебував у таборі в Німецькім Яблоннім, а зараз знаходжуся в укр. таборі в Йозефові. В Празі дня 24 травня 1922 р.”. Одружений з Євгенією Барцал (Барцаловою).

Зарахований як дійсний слухач статистичного відділу економічно-кооперативного ф-ту. Протягом 8 семестрів у 1922 – 1926 рр. “прослухав встановлений повний курс наук та виконав усі належні вправи та праці”. 25 червня 1927 р. “виконав дипломну працю та оборонив її з успіхом дуже добрим”.

Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 13 – 14 часопису “Наша громада”). – 1924. – Листопад – грудень. – С. 53.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 684. – Арк. 2, 3, 6.

БАТЮТА (БАГУТА) Олекса Митрофанович (17.03.1900, с. Кладьківка Борзнянського пов. Чернігівської губ., тепер Чернігівської обл. – після 17.02.1948). Військовий, повстанець, інженер-агроном; звання – хорунжий артилерії Армії УНР (1922).

Народився в заможній селянській сім’ї. Наприкінці 1917-го більшовики забрали в його батька землю і розділили між своїми прибічниками. Закінчив повний курс Ніжинської міської гімназії (05.1918). Брав участь у боях проти більшовиків під м-ком Носівкою у складі повстанського загону отамана Матвія Твардовського (03.1918) та Чорноморського коша Армії УНР (кін. 1918 – 1919). “Перебіг служби: 1920 рік – кінно-гірний дивізіон [Олексі] Алмазова (Проскурів, Дунаєвці, Кам’янець-Подільський, Заліщики). Комендантська сотня (Станіславів, Тисмениця, Делятин, Коломия). СЮШ (Станіславів, Кам’янець-Подільський, Тернопіль, Ланцут, Вадовиці, Каліш)”. Двічі дістав поранення, контужений. Юнак Юнацької школи (1920). По закінченні школи дістав направлення до 6-ї Січової дивізії. Після поразки Визвольних змагань – у таборах Ланцут, Вадовиці, Каліш (табір №1). Закінчив агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (1922 – 1927). Спогад “Перша смерть на моїх очах” написав на початку 1920-х років (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 895 – 897). “Спогад (у всякого своя доля)” занотував 29

листопада 1922 р. (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 414 – 415 зв.) – про ув’язнення в ЧК та тюрмах Ніжина і Чернігова. Жертвував кошти на лікування вояків, хворих на сухоти. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри. “Від 1927 р. по 1939 р. працював у дослідних установах у Польщі. 1941 – 1944 рр. – на цукроварні в Польщі. З 1945 р. – робітник у Німеччині”. Станом на 17 лютого 1948 року – вдівець.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 687. – Арк. 1 – 87.

ЦДАВО України. – Ф. 5235. – Оп. 1. – Спр. 1591. – Арк. 92 – 92 зв.

БАТЬ Олексій Дмитрович (12.07.1897, м. Кременець Волинської губ., тепер Тернопільської обл. – після 2.06.1932). Військовий і громадський діяч, інженер-економіст; член Спільки студентів в т. Орадео-Маре (Румунія).

Закінчив 1-шу Київську гімназію (1915). Навчався на фізико-математичному ф-ті Петроградського університету (1915 – 1916), в Московському інституті інженерних шляхів (1916 – 1918) та на економічному ф-ті УГА в Подєбрадах (1923 – 1927). Учасник українізації частин російської армії (1917).

Після поразки Визвольних змагань інтернований у Румунії. Тема дипломної праці – “Організація місцевої влади на Радянській Україні”. Рецензію на дипломну роботу написав професор Лука Бич 8 червня 1927 року: “На думку автора, радянська влада на Радянській Україні в цілому має характер влади завойовничої, отже, і місцеві органи влади її суть організації завойовників... [Автор] може виявити себе видатним робітником у вибраній ним науковій галузі”. Закінчив економічно-кооперативний ф-т УГА в Подєбрадах.

Спогад “Україна в Криму” написав 16 квітня 1922 року – про “національне відродження війська в Тавриді” (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 649 – 650).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 688. – Арк. 1 – 76.

БЕЗДІЛЬ (БЖЕСЬКИЙ, БЖЕЦЬКИЙ) Федір (Теодор) (24.05.1896, с. Мізунь, тепер Долинського р-ну Івано-Франківської обл. – після 1936). Військовий; стрілець Окремого загону Січових стрільців (09 – 11.1918) та дивізії Січових стрільців (11.1918 – 1919); звання – старший десятник.

Закінчив міську школу, 1-й курс Державної учительської семінарії (м. Самбір, 1913) та 6-місячний кооперативний курс (Йожефів, 1922). У “Власноручному описі життя” зазначав: “В часі російської інвазії в Галичині забрано мене з підводою, і я по довгім скитанню з російськими військами дістався случайно до Юзовки Січеславської губернії, де мною зацікавився начальник мостового цеху на заводі “Н. Р. О-ва”. Я за його посередництва учашав до місцевого семінара і здав іспити другого курсу в шкільнім році 1917 – 1918. У вересні 1918 року вступив я до С.С. у Білій Церкві і при С.С. був аж до 1919 року. В грудні 1919 року дістався до польського полону біля Чорного Острова. В січні 1920 утік з полону на Чехословаччину і прибув до Яблінного, де був прийнятий і став на місце якогось Бжецького, під цим чужим прізвиськом зівстав я аж донині. З Німецького Яблінного мене вислано на робітничий відділ в Празі, з якого повернувся до Йожефова в кінці 1921 року, де й перебуваю. В кінці 1922 року я скінчив 6-місячний кооперативний курс, улаштований КПК в Йожефові. Зараз учашаю на матуральний курс учительської семінарії імені

Івана Франка в Йожефові і влітку приступаю до іспиту зрілості”. 26 червня 1923 р. подав заяву на агрономічний підвідділ агрономічно-лісового відділу УГА. Не прийнятий.

Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 690. – Арк. 4.

БЕЗЛЮДА Степан Самойлович (27.12.1889, с. Требухів Остерського пов. Чернігівської губ., тепер Броварського р-ну Київської обл. – 19.12.1961, Нью-Йорк). Військовий і громадський діяч, інженер-лісівник; член-засновник ОБВУА; звання – козак (поручник?) Армії УНР (1920).

Народився в сім’ї Самійла Артемовича і Мотрі Данилівни. У “Curticulum vitae” писав: “На 10 році свого життя вступив до земської школи в с. Требухові. Далі продовжити науку не зміг. В ряди Армії УНР я вступив в 1920 році в Києві. Перебував увесь час у 6-й Січовій стрілецькій дивізії, з якою був інтернований 21 листопада 1920 року до Польщі у Підволочиську. В 1922 році вступив до 3-ї класи реальної школи в таборі Шепіорно. В 1923 р. почалась ліквідація табору і школу прилучили до табору Каліш – злилася з гімназією ім. Тараса Шевченка. Цю гімназію я скінчив у серпні 1926 р.”. Закінчив лісовий відділ агрономічно-лісового ф-ту

УГА в Подєбрадах (1926 – 23.05.1933). Дипломна робота “Організація лісового господарства на дубильну кору в межах Поділля”. Нагороджений Воєнним хрестом (30.10.1961). Працював на фабриці сірників. Жив самотньо, бо так і не одружився, а мати і сестра залишились в Україні. Помер за кілька тижнів перед тим, як відійти на пенсію. Похований на Українському православному цвинтарі Св. Андрія в Бавнд-Бруці.

Вісті комбатанта (Ню Йорк). – 1962. – Ч. 1 (5). – С. 78.

Посмертна згадка // Свобода (Джерзі Ситі і Ню Йорк, США). – 1961. – №246. – 27 грудня. – С. 3.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 697. – Арк. 2, 6, 83.

БЕКЕРСЬКИЙ Михайло Сергійович (23.05.1900, м. Летичів Подільської губ., тепер Хмельницької обл. – після 1.11.1924). Військовий, громадський діяч, повстанець (1919); юнак Спільної (Кам’янецької) юнацької школи Армії УНР (1920).

Народився в сім’ї Сергія і Килини Бекерських. Закінчивши Летичівську вищепочаткову школу, влітку 1917 року працював у культурно-освітньому відділі Летичівської повіт. земської

управи. У “Curriculum vitae” писав: “В 1918 році вступив до Винницької учительської семінарії ім. Тараса Шевченка (бувшої церковно-учительської школи). При переході до 2-ї класи влітку брав участь у повстанні проти большевиків, після чого з приходом Української Армії був призначений завідуючим Колибанської економії по збірці хліба для Армії. Осінню поїхав до школи, де прочився місяць, і повернувся додому, бо із-за большевицької навали вчитись надалі було неможливо. В 1920 р. в м. Кам’янець як юнак вступив до СЮШ, з якою був інтернований до Польщі. Перебував у таборах Ланцут, Вадовиці та Каліш. Тяжкий таборовий стан та прагнення продовжити освіту заставили мене залишити Польщу, і нелегально, 7 квітня 1923 р., я приїхав у Прагу. По виробленні приказу я поїхав на працю, де перебував до вступлення на Матуральні курси, а з 1 березня 1924 р. став посіщати лекції”. 1 листопада 1924 р. мав складати матуру при УГК у Празі. Відмовлено у вступі в УГА через брак вакансій та середньої освіти.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 695. – Арк. 6, 8.

БЕРНАСОВСЬКИЙ Володимир (15.07.1901, с. Соколівка Ольгопільського пов. Подільської губ., тепер Крижопільського р-ну Вінницької обл. – після 3.06.1922). Козак Армії УНР.

1918 року, закінчивши 3 класи Подільської духовної семінарії, пішов до української армії. Навчався у Спільній юнацькій школі. У 1921 р. вступив до Кременецької духовної семінарії, закінчив її 2 червня 1922 року. Вже наступного дня подав документи на економічний відділ УГА в Подєбрадах. Прийнятий, але без стипендії. У серпні 1922 р. почав вживати заходів щодо вступу до Чесь-

кої високої школи, відтак попросив виключити його зі складу студентів УГА. Земляк Федора Денисовича Нікітіна, командира полку Армії УНР.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 43 — 49.

БИБІК (БИБИК, БІБИК) Василь Андрійович (10.08.1894, с. Гудими Лохвицького пов. Полтавської губ., тепер Роменського р-ну Сумської обл. — 3.07.1954, Нью-Йорк, США). Військовий і громадський діяч, журналіст, інженер-економіст (?); член “Української хати” (Одеса, 1917), хорунжий 1-го Українського полку ім. Богдана Хмельницького та 1-го Українського запасного полку, член таборової Студентської громади табору Щипйорно (1923); звання — хорунжий військ Центральної Ради, поручник піхоти Армії УНР.

Закінчив 1-шу Одеську школу прапорщиків (4.05.1917). В “Описі життя” зазначав: “Мій батько та й увесь рід займався хліборобством. В день мого народження вмерла моя мати, і я ріс і виховувався під доглядом старшої своєї сестри. Коли я скінчив на 12 році свого життя народню сільську школу,

моя рідня вирішила в пам’ять моєї помершої матері віддати мене в науку до середньої школи. Але, так як у нашому повітовому місті Лохвиці не було жадної середньої школи, я вступив до Вищої Початкової школи і після двох-місячного перебування в ній перейшов до відкритої в той час приватної Реальної школи; в останній успів скінчити тільки 3 класи. Школа була російським урядом зачинена. Я стояв на роздоріжжю: відсутність у своєму місті іншої середньої школи, а матеріальний стан батька не давав можливості учитись в іншому місті, то на цьому мусила скінчитись моя наука. Але, повернувшись у рідне село Гудими, став заробляти гроші як репетитор (мені було в той час 15 років), що дало мені змогу ризикнути поїхати тримати іспити в Миргородську гімназію, в яку й був прийнятий до 4 класи. Гімназіяльні роки я більше жив на мною зароблені гроші, як постійний репетитор. Гімназію скінчив в м. Миргороді весною 1916 р., а восени того ж року був прийнятий на правничий факультет Київського Університету, а через 3 місяці, як студент, був покликаний до російського війська”.

3 березня 1917 р. взяв участь у першій українській маніфестації в Одесі. Василь Бибік згадував: “3 березня ст. ст. 1917 року зперше відбулась в Одесі величава українська маніфестація організованого громадянства міста, разом з військом. Наші дві школи прапорщиків студентського складу також брали участь у цій маніфестації. В I школі мій старший річник мав чимало свідомих українців, які одвідували “Українську Хату” в Одесі (головою був знаний військовий лікар полковник [Іван] Луценко — перший самостійник в Укр. Центр. Раді, що в 1919 році загинув на Поділля в бою проти червоних москалів). Отже, в “Укр. Хаті”

було декількома юнаками-студентами 2 березня ст. ст. засновано спілку укр. юнаків у I школі (II школа мала тоді молодший річник, який в більшості складався з москалів). Головою спілки був син відомого українського письменника [Михайла] Коцюбинського — тоді юнак, а нині дипломат-урядовець ССРСР. В ніч з 2 на 3 березня дами-члени “Укр. Хати” наспіх, але старанно вишили чудовий український прапор для нашої юнацької укр. спілки, під яким ми й вийшли 3 березня на улиці Одеси. Першим прапороносцем був юнкер, нині інж. Сергій Колінський, б. старшина Української Армії. Школи йшли під червоним прапором. На подвіррі касарень 14 стріл. полку, де були розміщені обидві студ. школи старшин, вишикувались юнаки обох шкіл, а українці під своїм жовто-блакитним прапором стали окремо. В цей момент трапився якийсь голосний інцидент між Начальником II школи полковн. Л.-Гвардії М. Омеляновичем-Павленком та завідуючим школами армейським полковником Васильєвим. Між іншим, адьютантом цього Васильєва був штабс-капітан Орлов, по походженню українець, згодом активний український старшина і громадський діяч.

Нас, українців, дуже цікавила причина інциденту, бо українці з II школи зголосились до нас, щоб йти під укр. прапором. Вийшовши на улицю (Канатна), розташувались в такому порядку: I школа під червоним прапором, далі українці — під жовто-блакитним прапором і II школа під червоним прапором; за ними кулеметний батальйон, а далі, позаду, Артилерійська (гарматна) школа. Лівим боком їхав на коні од голови проводу шкіл Начальник II школи полковник гвардії [Михайло] Омелянович-Павленко і, зупинившись біля укр. прапору, звернувся до мене

з запитом: хто йде під цим прапором. Я відповів, що українці — нащадки запорозьких козаків. Полковник Омелянович-Павленко з приємною усмішкою заявляє, що він є також нащадок славних дунайських козаків і був би радий їхати під цим чудовим прапором. Я відповів, що цим зробить нам велику честь. Полковник Омелянович-Павленко поїхав далі оглядати свою школу, а ми в цей час передали українцям з II школи, що їх Начальник їхатиме на чолі українців, і у нас дуже збільшилася кількість, так що українці виглядали дуже імпозантно. “Одеський Листок” з 4 березня 1917 року про це писав так: “Під час вчорашньої маніфестації Одеса була заскочена несподіванкою, бо популярний в Одесі Нач. II студентської школи юнаків, полк. гвардії, георгієвський кавалер, з перев’язаною раненою рукою, на чудовому рижому коні вів свою школу під сепаратистичним “українським прапором” (Омелянович-Павленко М. Спогади українського командарма. — Київ: Планета людей, 2002. — С. 29 — 30).

“Будучи ще у військовій школі в Одесі, — читаємо далі в “Описі життя” Василя Бибіка, — я належав не тільки до шкільного українського гуртка, а був членом “Укр. Хати”, а тому, поїхавши як старшина до Туркестану, я зразу приступив до українізації війська в м. Самарканді (?) і через місяць який, в кінці червня 1917 р., уже був з українізованим Курінем у Києві в складі I-го Українського Богданівського полку, а пізніше трохи перейшов з молодими козаками до I-го Укр. Запасового полку. З цього часу і по сьогоднішній я перебуваю без перерви в українському війську. [В листопаді] 1920 р. разом з Армією У.Н.Р. перейшов кордон Польщі і був інтернований, в якому стані й нахожусь зараз в таборі Щипіорно

коло Каліша в складі Запорожської дивізії. Як член таборової Студентської громади займаюся культурно-просвітньою роботою серед вояків. На Україні постійне місце мого перебування в нормальні часи було с. Гудими, Лохвицького пов. на Полтавщині. Василь Бибік, 26/6 1923 р., Польща, таб. Щипіорно”.

Навчаючись в УГА, вів у газеті “Подебрадські новини” постійну рубрику “Український огляд”. Дипломна робота “Землеволодіння та землекористування на Великій Україні на передодні революції 1917 року”.

У справі диплома немає, але станом на 4 липня 1928 р. Василь Бибік підписувався як “інженер-економіст”.

Автор статей “До наших відносин з югослов’янами. З нагоди традиційного вечора студентського радикального клубу “Сл.[ов’яни] Юг.[ославії]” (Наша громада. — Подебради: Українська академічна громада, 1926. — Ч. 3 — 4 (29 — 30). — Березень — квітень. — С. 35 — 38) та “Югослов’янські студенти в Подебрадах” (Наша громада. — Подебради: Українська академічна громада, 1926. — Ч. 5 — 6 (31 — 32). — Березень — квітень. — С. 81 — 82).

Жив у Німеччині, потім у США.

На Українському православному цвинтарі в Бавнд-Бруці є могила інженера, поручника, лицаря ордену Залізного хреста Василя Бибика з Полтавщини, де зазначено інший рік народження (1897), дату і місце смерті: 3.07.1954, Нью-Йорк.

Гордієнко Г. Під шитом Марса (спода). Мої Подебради (1922 — 1931). — Т. 2. — Філадельфія, 1977.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 711. — Арк. 6 — 6 зв., 24 зв., 128.

БЛАХІВ Віталій Семенович (26.05.1897, Катеринослав — після 27.06.1927). Військовий, інженер-лісівник; ад’ютант командира 2-ї Волинської гарматної бригади (1920), член Українського шахового гуртка в Подебрадах (1924); звання — сотник артилерії Армії УНР.

Закінчив 1-шу Катеринославську реальну школу (1915) та Сергіївську гарматну школу (1916). Навчався в Катеринославському гірничому інституті. В січні 1919 р. мобілізований до української армії, в якій перебував до квітня 1922 року. Служив у гарматних частинах. Учасник Першого зимового походу Армії УНР. Лицар Залізного хреста. 21 листопада 1920 року разом з українськими частинами перейшов р. Збруч. Інтернований у таборі м. Каліша. У квітні 1922 р. поступив на математичний відділ філософського ф-ту Варшавського університету (1922). Закінчив УГА в Подебрадах (4.07.1927). Дипломну роботу виконав “дуже добре, а дипломний іспит склав з успіхом дуже добрим”. В академії його називали “піднебесним соціалістом” — за ідеалізацію соціалізму “без огляду на негативні явища застосування його у практичному житті”. Заперечував будь-який примус в Українській державі.

Прохода В. Записки непокірливого. Кн. 2. — Новий Ульм: Українські вісті, 1972. — С. 34.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 702. — Арк. 7.

БІЛІНСЬКИЙ Антон Іокинфівич (17.01.1897, м. Мозир Мінської губ., тепер Гомельської обл., Білорусь — після 21.05.1927). Військовий, інженер-технолог; звання — підпоручник російської армії, хорунжий 2-ї Кулеметної бригади Кулеметної дивізії Армії УНР (1920).

Білорус. Закінчив Мозирську гімназію (1916). Навчався на механічному відділі Петербурзького технологіч-

ного інституту (1916). Закінчив 2-гу Петербурзьку школу прапорщиків. В українській армії з 1918 року. Інтернований у Румунії в таборі м. Орадеа-Маре. Знав німецьку та французьку мови “в розмірі гімназійного курсу”. Закінчив хіміко-технологічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (21.05.1926). Автор спогаду “На прикордонні” (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 671 – 677) – це роздуми мобілізованого до гетьманської армії.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 715. – Арк. 4, 68.

БІЛІНСЬКИЙ (БІЛИНСЬКИЙ)
Володимир (15.07.1898, с. Бучаї Ушицького пов. Подільської губ. – після 5.11.1966). Громадський діяч, військовий урядовець; секретар комісії з виборів до Українських Установчих Зборів (1917), урядовець “Вишого Військового Суду Української Армії” (30.04.1918).

Закінчив Кам’янець-Подільську середню с.-г. школу (05.1917). “В 1917 р. був прийнятий до Вищої Сільсько-Господарської школи в Москві на інженерний відділ, але по обставинам 1917 року від’їхати туди не зміг, – писав він у “Сurriculum vitae” 5 травня 1922 р. – Бажаючи все ж таки бути студентом, я вступив до Київського Комерційного Інституту. По обставинам того ж часу студіювати там не міг й обмежився лише переведенням формальностей впису. В 1918 році вступив до нововідкритого Кам’янець-Под. Українського Державного Університету на математичний відділ фізико-математичного факультету. Не студіюючи в Вищій Школі в 1917 році, я вступив на службу. Був секретарем комісії по виборам до Українських Установчих Зборів і по введенню волосного земства. З початку 1918 р. був секретарем демобілізаційної Комісії, а 30-го квітня 1918 р. вступив до Вишого Військового Суду Української Армії. Перебування в армії шкідливо відбивалось на студіях, і в Університеті я встиг скласти лише один іспит з нарисної геометрії. 21-го листопаду 1920 року під натиском більшовиків в складі Української армії перейшов границю Польщі, де був інтернований до обозу Ланьцут (Ланцут. – *Ред.*) і пізніш переведений до Стрількова (Стшалкова. – *Ред.*). Зі Стрількова свої документи надіслав до Варшавського Університету й вже jako студент того Університету дістав звільнення з інтернування. У Варшавському Університеті слухав лекції з математичного відділу на протязі зимового семестру й в лютому б. р. перевівся до Головної Школи Сільського Господарства на лісний відділ, студентом якої школи зараз перебуваю”. У проханні прийняти до УГА, очевидно, відмовлено. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 705. – Арк. 9 – 9 зв.

БІЛОБОРОДЬКО Іван Іванович (29.07.1888, Прилуцький пов. Полтавської губ. – після 24.04.1950). Військовий; старший гідротехнік управління землеробства Туркестанського краю (1914 – 1916); звання – поручник Армії УНР.

Народився в сім'ї Білобородьків – Івана та Килини (з Калиніченків). Закінчив 4 класи Ташкентської гімназії та землемірно-меліоративні курси при гідротехнічній школі (Ташкент, 1914). “У 1916 році був мобілізований до війська, в якому перебуваю до цього часу”, – писав він 18 травня 1922 р. у “Curriculum vitae”.

Перебував у таборі м. Каліша. Довідку про його громадянство УНР та освіту видав “штаб 2-ої дієвої артилерійської бригади” 2-ї Волинської стрілецької дивізії. У проханні прийняти до УГА, очевидно, відмовлено через брак документів про освіту.

Нагороджений Хрестом Симона Петлюри (24.04.1950).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 706. – Арк. 7, 10 – 10 зв.

ЦДАВО України. – Ф. 1092. – Оп. 2. – Спр. 717. – Арк. 2.

ЦДАВО України. – Ф. 1092. – Оп. 2. – Спр. 717. – Арк. 2.

БІЛОДУБ Сава Микитович (12.01.1892, с. Мала Солтанівка Васильківського пов. Київської губ., тепер с. Мала Солтанівка Васильківського р-ну Київської обл. – після 1942, Польща). Військовий, кооператор, інженер-лісівник; підпрапорщик 4-го Івангородського фортечного осадного полку, прапорщик 38-го польового важкого гарматного дивізіону російської армії (3.03.1917), старший старшина батареї 7-ї легкої гарматної бригади Армії Української Держави (Київ, до 11.1918), командир 1-ї батареї Чорноморського гарматного полку Окремого Чорноморського коша військ Директорії (18.11.1918 – 02.1919), командир 12-ї батареї (колишня 1-ша Чорноморська батарея) корпусу Січових стрільців (1.02.1919 – 16.12.1919), командир 3-ї батареї 17-го гарматного куреня 1-го гарматного полку 6-ї Січової дивізії (до 11.1920), командир 3-ї батареї 16-го гарматного куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР (7.11.1920), член кооперативного Товариства “Україна” (1927); звання – поручник російської (царської) армії (30.01.1917), сотник (9.03.1921), підполковник Армії УНР (1922), полковник (на еміграції).

Народився в сім'ї Микити Софроновича та Хими Миколаївни Білодубів (у дівочтві Поденко). Закінчив церковнопарафіяльну школу (1919), школу підпрапорщиків при Івангородській кріпосній артилерії (1914) та Київську інструкторську школу старшин (10.03 –

1.05.1918). В російській армії з 1910 року. В “Описі життя” зазначав: “10 січня 1915 року за бойові відзначення під Кр.[іпостю] Івангородом підвищений до ранги прапорщика. В кінці 1915 року по залишенні російськими військами Кр.[іпості] Івангорода відправлений на Північний фронт в 4-ий гарматний полк, а потім в 38 тяжкий гарматний дивізіон, в якому і прослужив до 1917 року, перебуваючи весь час на позиції. За цей час за вислугу на фронті був підвищений в підпоручники, а 30/І 1917 року – в поручники. Після більшовицького перевороту мусів тікати на Україну, бо за “розложеніє в войсках” (об’єднав всіх українців в дивізіоні і послав представників в Цен.[тральну] Раду з клопотанням вивести всіх нас на Україну) мав бути заарештованим і судженим. В березні 1918 року вступив до Інструкторської Школи Старшин у Києві, яку скінчив, а по виході з школи призначений в 7 гарматну бригаду, що стояла в Києві, і там на посаді старшого старшини батареї прослужив аж до повстання проти гетьмана. Під час повстання, в кінці листопада 1918 року, під Києвом сформував 1-у батарею Чорноморського гарматного полку, якою і керував аж до 16/ХІІ 1919 року, до першого інтернування Поляками. За цей час приймав участь у взятті Києва, а по взятті відправився на большевицький фронт (м. Кролевець на Чернігівщині). В лютім 1919 року вкупі з батареєю, згідно наказу по фронту, перейшов до Корпусу Січових Стрільців, приймав участь в боротьбі з большевиками аж до першого інтернування. 16/ХІІ 1919 року був інтернований поляками, а 15/ІІІ 1920 року виїхав на формування до 1-го гарматного полку при 6-й Січ. Стріль. дивізії в Ланцуті, а потім у Бересті. В 6-й Січ. Стріль. дивізії служу і по нинішній день. 9/ІІІ 1921 року підвищений в

рангу сотника, а в 1922 році – в рангу підполковника. З листопада 1920 року перебував на інтернуванні в Польщі в таборах: Олександрів, Щепіорно і тепер в Каліші. Сава Білодуб, 13 червня 1924 року. Т. Каліш”.

Під час навчання в Українській господарській академії, 23 січня 1927 р., на засіданні кооперативного товариства “Україна” виник конфлікт між Савою Білодубом і колишнім прем’єром уряду УНР, а в 1927 р. – професором УГА Борисом Мартосом. Коли Мартос наклав вето на кандидатуру студента К. Шабельського, Білодуб, вважаючи це беззаконням, запротестував. Він сказав: “Пани вчилися на нашій шкірі будувати Україну і військо, а тепер хочуть таким же способом будувати кооператив”. І закликав не брати до уваги вето Мартоса і взагалі скасувати реєстрацію кооперативу в Сенаті УГА як непотріб-

ну. Під час промови Білодуба голова зборів декілька разів робив зауваження промовцеві про те, щоб “він тримався інших форм виразу і, зокрема, не ображав п. Керуючого Катедрою Кооперації проф. Мартоса”. Сенат УГА став на бік Мартоса і 30 березня 1927 р. оголосив студентів Білодубу “пересторогу”. Дипломну роботу “Закріплення ярів і пісків шляхом заліснення” виконав “дуже добре”. По закінченні агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (1924 – 15.06.1929) працював у лісівництві у Влодаві. Допомігав видавати часопис “Село” (1929). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 708. – Арк. 13 – 17, 27.

БІЛОУС Микола Іванович (24.12.1899, с. Більманки Олександрівського пов. Катеринославської губ., тепер Куйбишевського р-ну Запорізької обл. – після 11.06.1927, Подєбради). Повстанець, інженер-агроном, громадський діяч, учитель; агроном 11-ї агрономічної дільниці Олександрівського повіту, повітовий агроном Товариства “Сільський господар” (Перемишляни), учитель с.-г. школи і викладач на с.-г. курсах Товариства “Сільський господар”, член управи Товариства українських інженерів.

Закінчив Верхньодніпровську с.-г. школу (1914 – 12.6.1920). Поступив на агрономічний ф-т Київського політехнічного інституту, але не студію-

вав через “політичні події”. “1.10.1920 вступив до Катеринославського Вільно-козацького повстанського кошу як співробітник політичного відділу” (“Опис життя Українського Громадянина Білоуса Миколи Івановича”). 31 жовтня 1920 р. разом із рештками коша евакуювався із Криму до Туреччини, де перебував до 20 грудня 1921 року. З кінця грудня 1920 р. – на еміграції в Болгарії (Софія), пізніше – в ЧСР, де закінчив УГА (Подєбради, 4.06.1927). Хворів на “тяжку форму неврастенії” (діагноз встановлено 25 жовтня 1924 р.). Автор спогаду “Сторінка з життя Катеринославського повітового коша” (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 526 – 529 зв.). Закінчив агрономічний відділ агрономічно-інженерного ф-ту УГА. Дипломну працю виконав “дуже добре”, а дипломний іспит склав з успіхом “дуже добрим” (31.05.1927). Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри, Воєнним хрес-

том і Хрестом відродження. Похований на міському кладовищі Подебрад.

Беднаржова Т., Янчик Ф. Українські могили в Чехії. — Прага, 2002. — С. 14.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 710. — Арк. 13, 23, 86.

БІЛОШИЦЬКИЙ Микола (6.12.1895, Житомир — після 4.05.1922). Військовий, повстанець; курсовий старшина Житомирської юнацької школи (16.01.1919 — 14.02.1919), командир 1-го куреня 1-го Волинського полку (з 24.04.1919), в. о. командира 1-го Волинського полку (до 30.04.1919) Армії УНР, начальник міліції Житомирського пов. (весна 1919) і м. Старокостянтинова (1919); звання — поручник російської армії та Армії УНР.

В автобіографії писав: “В 1913 році закінчив місцеву гімназію і вступив до Київського університету. В 1914 році — в 19 пішому Костромському полку. 6 грудня того ж року закінчив військову школу і став прапорщиком. Переведений до 195 пішого полку, де дослужився до поручника. Двічі ранений. Нагороджений орденами Св. Станіслава 3 ступені з мечами і бантом і солдатським Георгієвським Хрестом 4 ст. Брав участь в антигетьманському повстанні. Потрапив до 17 Черняхівського Республіканського полку Армії УНР, в якому перебував до 15 січня 1919 року. 16 січня призначений курсовим старшиною Житомирської юнацької школи, де пробув до 14 лютого 1919 року. 15 лютого

відряджений в розпорядження командира Корпусу СС. 19 лютого призначений в. о. начальника інженерної частини В.-Волинської оперативної групи. На цій посаді перебував до 20 квітня 1919 року. 24 квітня переведений на службу в 1-й Волинський стрілецький полк, де призначений на посаду командира 1-го куреня. Пізніше призначений в. о. командира цього полку. 30 квітня в бійці з більшовіками під Кременцем потрапив у полон. 13 травня 1919 року втік з неволі і почав організовувати повстання в Житомирському повіті. 18 — 19 травня під час повстання був поранений в праву ногу. З приходом частин Армії УНР до Житомира призначений начальником міліції Житомирського повіту, а коли місто залишили — призначений начальником міліції м. Старокостянтинова. В жовтні 1919 року прийшли поляки і мене інтернували до табору Ланцут, де перебував до формування української армії. Після другої інтернації виїхав на Україну з групою отамана Голуба на повстання, де пробув до 25 лютого 1921 року. 16 листопада 1921 року переїхав до ЧСР і вступив до Карлового Університету [на медичний ф-т]. Прага, 4 травня 1922 року”. Хотів одночасно вчитися на межовому відділі УГА в Подебрадах. Відмовлено через те, що вже навчався у вищому навчальному закладі.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 39 — 42 зв.

БЛУДИМКО Іван Косьмич (Кузьмович) (3.05.1897, м. Глухів Чернігівської губ., тепер Сумської обл. — 18.04.1967, Нью-Йорк). Військовий і громадський діяч, повстанець, інженер-лісівник (4.06.1927); прапорщик 51-го пішого Митавського полку російської армії (до 6.01.1918), старшина партизанського ім. Центральної Ради

загону (весна 1918) та Запорозької дивізії (6.12.1918 – 1922), голова Берестейського відділу УЦК (1930-ті); звання – сотник піхоти Армії УНР.

Народився в сім’ї Косьми (Кузьми) Євсійовича Блудимка та Анастасії Грабарової. Закінчив Глухівську казенну чоловічу гімназію (29.04.1915) та Оренбурзьку військову школу. Навчався на правничому ф-ті Харківського університету (1915 – 02.1916; осінь 1918 – 6.12.1918). У травні 1922 р. служив у 2-й Запорозькій стрілецькій бригаді. Закінчив агрономічно-лісовий ф-т УГА в Подебрадах (4.06.1927). Співзасновник ОБВУА. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Посмертна згадка // Свобода (Джерзі Ситі і Нью Йорк, США). – 1967. – №73. – 22 квітня. – С. 3.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 720. – Арк. 79 – 79 зв.

БОБІНСЬКИЙ Борис Володимирович (22.12.1896, с. Борків Літинського пов. Подільської губ., тепер с. Бірків Літинського р-ну Вінницької обл. – після 21.05.1927). Військовий, інженер-економіст; звання – козак Запорозької дивізії Армії УНР.

Народився у сім’ї священника Володимира Івановича Бобінського та

Євгенії Миколаївни (в дівочтві Кривицька). Закінчив Софіївську духовну школу (Київ, 1911) та Київську духовну семінарію (03.1917). Влітку 1917-го зарахований “до складу дійсних студентів Київського комерційного інституту”, але не мав можливості регулярно відвідувати лекції. У “Власноручному нарисі життя” зазначав: “З осені 1918 р. по 1 листопада 1920 р. жив при батькові. На церковній землі, яка була в користуванні батька, я почав господарювати, до чого мав прихильність ще з дитячих років. 1 листопада 1920 р., по вступі Укр. Армії на терен України, був призван у військо, а 21 листопада того ж року разом із УА (Українською армією. – *Ред.*) перейшов кордон Польщі і був інтернован. Перебуваючи в таборах, неодноразово робив спроби поступити у вищу школу, но відсутність права на вільне проживання в Польщі, з однієї сторони, а з другої – брак матеріальних засобів не давав можливості перевести в життя своїх бажань і продовжувати навчання. М. Краків, 18 травня 1922 року”. Влітку 1925 р. пройшов стажування в Підкарпатському банку (Підкарпатська Русь, Ужгород). Закінчив економічний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА. Дипломну роботу “Кредит на Радянській Україні” захистив “з успіхом дуже добрим”. Диплом здобув 21 травня 1927 року.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 726. – Арк. 16 – 16 зв.

БОЖОК Григор (Грицько) Терентійович (4.08.1890, с. Холопків Глухівського пов. Чернігівської губ., тепер с. Перемога Глухівського р-ну Сумської обл. – після 11.10.1967). Військовий і громадський діяч, інженер-технолог; член ЛУН; управитель званої с.-г. школи в с. Тісній на Лемківщині, командир півсотні Карпатської Сі-

чі (03.1939); звання – хорунжий 1-го Українського запасного полку, прапорщик Добровольчої армії (1920), підпоручник Армії УНР.

Закінчив 4 класи 5-ї Одеської гімназії, дворічні курси місіонерів та 2-гу Житомирську школу прапорщиків (1917). В “Описі життя Грицька Божка” читаємо: “В 1914 році був призваний на військову службу й призначений у 479 Херсонську пішу дружину в місті Одесі, в якій служив від липня 1914 аж до 1917 року. Служив у 1-у Українському запасовому полку, де й захворів на возвратний тиф. Лікувався в Одеському городському госпіталю до вигнання більшовицького війська з України німецькою армією. В часи гетьманської влади на Україні служив в українській частині по охороні міста Одеси аж до приходу французьких військ. По відступі французького війська був арештований більшовиками й відсидів 30 днів в особім відділі при більшовицькій українській армії. Хворий на черевний тиф відправлен до шпиталю, відкіль і втік, оправивши[сь] трохи від хвороби. Весь час перебування більшовиків на Україні ховався в німецькому хуторі під м. Миколаєвом на Херсонщині. В серпні українськими повстанцями був проложений вільний шлях денікінцям, які на своєму шляху мобілізували весь протибільшовицький елемент до своєї армії. В листопаді 1919 року захворів на тиф і був відправлений до шпиталю в м. Євпаторія. В 1920 р. в січню яко хворий евакуювався на англійському пароплаві за кордон до Єгипту в м. Каїр. В єгипетському шпиталі й таборі пробував аж до 23 червня 1922 року. В час перебування на еміграції належав до українського гуртка дійсним членом до від’їзду з Єгипту. Прибув до Чехії 7 липня 1922 року по дозволу МЗС ле-

гально з метою фахової освіти. В липні 1926 р. скінчив державну вищу школу садівництва та технологічну свинарську школу в м. Мельнику. Спеціалізуватися хочу на технології. Мельник, 31 липня 1926 року”. Хіміко-технологічний відділ інженерного ф-ту УГА у Подєбрадах закінчив 12 травня 1931 року. Його прізвище є в списку абсолютентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. Учасник бою на Красному полі під Хустом і спогаду про нього. У березні 1948 р. мешкав у Зах. Німеччині. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Воєнним хрестом (11.10.1967).

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський

інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

Божок Г. Бій на Красному Полі під Хустом: (Спомини учасника) // Вільна Україна. – Б. м., 1965. – Ч. 45. – С. 45 – 46.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 727. – Арк. 11 – 11 зв.

ЦДАВО України. – Ф. 5235. – Оп. 1. – Спр. 1591. – Арк. 52 – 52 зв.

БОЙДУНИК Осип (БОЙДУНЕК, “О. МИХАЙЛОВИЧ”, “О. ГРУЗЧЕНКО”, “П. К. БОЯРСЬКИЙ”, “ДІБРОВА”) (8.12.1895, м. Долина, тепер Івано-Франківської обл. – 7.04.1966, Мюнхен, Німеччина). Військовий і політичний діяч, публіцист, редактор; член УВО (1920), організаційний референт повіт. команди УВО Долинщини,

член Крайової ексекютиви ОУН на західноукраїнських землях (1930 – 1931), редактор тижневика “Голос нації” (1936 – 1938), співредактор тижневика “Голос” (1938 – 1939), гол. контрольний ОУН (до 1940), член Проводу українських націоналістів (з 1941), голова Української національної ради (з 1954); звання – хорунжий УГА та Армії УНР.

Навчався в учительській семінарії в Долині. Закінчив матуральні курси при Українському громадському комітеті (1921). Прохання прийняти до УГА написав 1924 року, але дістав відмову. Закінчив Вищу торговельну школу (Прага, 1929). Учасник Установчого конгресу ОУН (Відень, 1929) та Паризької конференції УВО-ОУН (1930). Восени 1930 р. повернувся в Галичину. 9 листопада 1931 р. арештований польською поліцією та засуджений на “процесі конгресівців” у Львові (5.09 – 9.09.1932) до 4 років ув’язнення. Вийшов на волю у січні 1936 року. Учасник усіх Великих зборів ОУН. Засновник видавництва “Національна трибуна”. Співзасновник Української національної ради (Київ, 1942). Ув’язнений німцями в концтаборі Заксенгаузен (1944). Ініціатор скликання в еміграції Української національної ради. Автор праць “Наше становище” (1931), “Наша боротьба” (1931), “Національний солідаризм”, “Українська внутрішня політика”, “Сучасний стан визвольної політики”. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри. Похований на цвинтарі Вальдфрігоф. Перепохований 22 січня 2010 р. на Личаківському цвинтарі Львова.

Енциклопедія Сучасної України. – Київ: Національна академія наук України та ін., 2004. – Т. 3. – С. 178.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 728. – Арк. 1 – 9.

ЦДАВО України. – Ф. 4408. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 15 зв.

БОЙКО Ананій (16.12.1888, с. Кагарлицька Слобода Київського пов., тепер с. Слобода Кагарлицького р-ну Київської обл. — після 01.1930). Військовий, інженер-агроном (13.12.1930); інструктор садівництва Волинського губ. земства (до 1.01.1915) та Васильківського повіт. земства (до 15.11.1918), командир муштрованої сотні Житомирського вільного козацтва (04.1918); звання — поручник піхоти Армії УНР.

Закінчив Липовецьку 2-класну вчительську школу та Бобриньку школу садівництва 1-го розряду на Київщині. Учасник Першої світової війни (01.1915 — 1.12.1917). У “Curriculum vitae” писав: “3 15 листопада 1918 року по 1 березня 1919 року — у 1-ій Білоцерківській резервній бригаді. З 1 березня по 1 липня 1919 року — у Волинській губерніяльній комендатурі. З комендатури перейшов до Державної інспектури Генштабу, тут знаходився до 20 листопада 1919 року. Пізніше потрапив до Ланцуту. З 1 червня 1920 року по 15 липня 1921 року працював у Похідній канце-

лярії Головного Отамана. Пізніше до 1 жовтня 1924 року працював у різних садових закладах Польщі садівником. 16 липня 1925 року”. Закінчив агрономічно-лісовий ф-т УГА (1925 — 1929). Дипломна робота “Проект крохмальні на 500 тон картоплі добової продукції”. Брати Іван і Степан жили в 1925 році в Кагарлицькій Слободі. Лікар УГА Олександр Плітас 25 січня 1930 р. дав довідку до деканату агрономічно-лісового ф-ту УГА, що в 1928 році студент Ананій Бойко 2½ місяці лежав у лікарні м. Німбурка, а потім 4 місяці лікувався вдома. Ще рік перебував на лікуванні при амбулаторії академії з огляду на сухий плеврит. Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 732. — Арк. 9 — 9 зв., 14, 107.

БОЙКО Олександр Матвійович (15.09.1895, Київ — 18.04.1967, США). Військовий, інженер-технолог; звання — хорунжий Армії УНР, поручник (наказ від 30.10.1961), сотник.

Народився в сім’ї Матвія Климовича Бойка й Одарки Кононівни (в дівоцтві Криворучко). Закінчив Тарашанську міську 2-класну школу (1909), Українську гімназію ім. Тараса Шевченка (т. Каліш, 1925) та хіміко-

технологічний відділ інженерного факультету УГА (1925 – 31.05.1930). Навчався на агрономічному відділі Уманської середньої с.-г. школи (1909 – 1913), але через нестатки не закінчив її. У “Сutriculum vitae” писав: “В 1913 році по травень 1915 служив в Уманській повітовій земській управі на Київщині завідуючим районним складом кровельних матеріалів. Одночасно завідував случним пунктом, зерноочистювальним пунктом і прокатною станцією. З травня 1915 року по січень 1917 року перебував у бувшій російській армії, з якої після поранення був звільнений як інвалід. 1917 рік перебував дома для ісправлення здоровля”. В Армії УНР від січня 1918 р. до її розформування у 1924 році. Козак 1-го куреня Київських січових стрільців (01.1918). Учасник Першого зимового походу. Лицар орденів Залізного хреста, Хреста Симона Петлюри і Военного хреста. 1920 року написав рапорт голові Військової місії УНР у Польщі Вікторові Зелінському, в якій обґрунтував ідею створення 1-го Українсько-польського автомобільного дивізіону особливого призначення імені двох державних господарів С. Петлюри та Ю. Пілсудського. Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. В березні 1939 р. перебував на Карпатській Україні (Колочава-Лазі, п. Синевір). У травні 1943 р. мешкав у Києві на вул. Бульварно-Кудрявській, 22.

7 червня 1945 р. втік з “більшевицької зони Німеччини”, де пробув 27 днів. Оповів Василю Іванису, що “в Магдебургу англійці передавали всіх большевикам, включно зі старими емігрантами. Большевики ж усе грабу-

ють, офіційно забороняючи замикати помешкання. Жінок гвалтують, і то не тільки німкень, а й своїх, що були вивезені на роботу німцями”. Батько Олександра жив у с. Пединівці Звенигородського повіту. Жертвував кошти на національну справу, зокрема 1966 року склав пожертву на пам’ятник Олександрові Коваленку. Похований на Українському православному цвинтарі в Бавнд-Бруці.

Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТП. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 35. – Грудень. – С. 4.

Іванис В. Стежками життя: Спогади. Кн. V. – Новий Ульм, Німеччина: Українські вісті, 1962. – С. 305.

Руккас А. “Разом з польським військом”: Армія Української Народної Республіки 1920 р. – Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2013. – С. 418.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 729. – Арк. 77, 88 – 91.

БОЙКО Тихон Максимович (16.06. 1898, с. Новоселиця Чигиринського пов. Київської губ., тепер Чигиринського р-ну Черкаської обл. – після 1.12.1924). Громадський діяч, військовий; член Українського літературного художньо-етнографічного товариства ім. Григорія Квітки-Основ’яненка (Харків, до 1916); звання – сотник Армії УНР.

Народився в сім’ї Максима та Мотрі Бойків. Закінчив Суботівську 2-класну школи ім. Богдана Хмельницького (1912) та 6 класів 2-ї Хар-

ківської казенної гімназії (1916). В “Curriculum vitae” зазначав: “Під час мого перебування у Харкові я був членом Українського клубу імени Григорія Квітки-Основ’яненка, де працював jako співробітник. Бувши учнем 7 класу, в кінці 1916 року вступив на правах однорічника до російської армії в Уланський Бугський полк, прослуживши там до серпня 1917 року. Із серпня по хворості на апендицит звільнений з війська. Перебував вдома, помагав по господарству. В листопаді 1918 року, перебуваючи в Харкові, я вступив у 1-й запорозький імени Гетьмана Петра Дорошенка полк, з яким весь час перебував на фронті по листопад 1919 року. В листопаді я був відкомандирований з фронту в СЮШ (Спільна юнацька школа. — *Ред.*) до Кам’янка, в якій пробував до березня 1921 року. Незвичайно тяжкі умови фронтового життя, тифи, страшне голодування під час переходу через Румунію і нарешті інтернування в Ланцуті дуже прикро відбилось на моїм здоровлі. Я занедужав і був звільнений з табору інтернованих. З Ланцуту я ви-

їхав на Волинь, окуповану польською владою, де працював робітником на телеграфних лініях по квітень 1923 року. В квітні виїхав до ЧСР, нелегально перебрався через кордон і приїхав до Праги, де за допомогою тутешньої української організації дістав право на перебування на терені ЧСР, що дало мені можливість вступити на працю. З першого вересня я вступив дійсним слухачем на матуральні курси (Укр. Гром. Ком. у Празі), де студіюю по теперішній час. 18 липня 1924 року”.

До УГА не прийнятий за браком вакансій і через відсутність свідоцтва про середню освіту.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 730. — Арк. 6, 8 — 9.

БОКІТЬКО (БОКИТЬКО) Борис Гаврилович (4.10.1898, м. Миргород, тепер Полтавської обл. — після 26.04.1929). Військовий, громадський діяч, інженер; член Студентської громади (г. Щипйорно, 1923); звання — хорунжий кінноти Армії УНР.

Народився в родині Гаврила Микитовича і Наталії Іванівни Бокітьків. Закінчив 7 класів 2-го Петроградського кадетського корпусу (05.1917). 4 жовтня 1917 р. вступив юнаком до Миколаївської кінної школи в Петрограді, але через революційні події не закінчив її. Від 30 жовтня 1918 р. — козак Армії Української Держави. В березні 1919 р., будучи хворим, евакуювався до Одеси, а на початку квітня — до Константинополя, де став на облік в посольстві УНР як український старшина. Посол УНР у Туреччині Олександр Лотоцький свідчив, що “становище в Царгороді українця, особливо українського старшини, було дуже тяжке з огляду на ворожість, яку тоді виявляла окупаційна союзна влада до України (Україна в той

час воювала з Добровольчою армією, якою опікувались союзники). В сих відповідних обставинах Б. Бокитко, разом із кількома українськими старшинами, виявляв своїм поведженням правдиву горожанську свідомість та гідність”. На початку грудня 1919 р. служив у 1-му Галицькому корпусі, який тоді перебував у складі Добровольчої армії. Захворівши на тиф, лікувався у шпиталі. Лише у травні 1920 р. потрапив до Армії УНР. Як старшина 6-ї Січової дивізії брав участь у військовій кампанії весни – осені 1920 року. В листопаді 1920 р. інтернований поляками. Володів англійською, французькою і німецькою мовами. Вступив на службу до Британського комітету в Польщі. Навчався на економічно-кооперативному ф-ті (економічне відділення) УГА в Подєбрадах (спеціалізація – консульська служба і торговельна агентура за кордоном).

Дипломну роботу “Мирне розв’язання міжнародних спорів” захистив “з успіхом добрим” (26.04.1929).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 736. – Арк. 76, 78, 90.

БОЛОБАН (БАЛАБАН) Віктор (30.08.1898, м. Ромни Полтавської губ., тепер Сумської обл. – після 1927). Військовий, громадський діяч; заст. голови управи Української громади в Кнютанжі-Нільванжі (1924, Mosele France); звання – сотник артилерії Армії УНР.

Закінчив 8 класів гімназії (Переяслав, 1916). Навчався на правничому ф-ті Київського університету Св. Володимира (1918). Служив хорунжим важкого гарматного дивізіону Запорозької дивізії. 5 липня 1924 р. написав прохання зачислити студентом до УГА в Подєбрадах, але прийнятий не був. На еміграції – у Франції та Люксембурзі.

Працював робітником металургійного заводу.

Ємець В. У золоте 50-річчя на службі України. Про козаків-бандурників. — Голлівуд, США — Торонто, Канада, 1961. — С. 111.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 737. — Арк. 1 — 10.

БОНДАРЕНКО Федір (Хведір) Макарович (7.02.1896, с. Носачів Черкаського пов. Київської обл., тепер Смілянського р-ну Черкаської обл. — 10.09.1938). Військовий, інженер-лісівник; козак Армії УНР.

Народився в сім'ї Макара і Ганни Бондаренків. Закінчив 2-класну школу (1910), гімназію ім. Тараса Шевченка (т. Каліш, 23.03.1924) та лісовий відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА (Подєбради, 12.04.1930). В українській армії — від 1918 року до часу її інтернування (безперервно). Батьки в 1924 році жили в Носачеві, а Федір у жовтні

1932-го — у Братиславі по вул. Добшинській, №22.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 739. — Арк. 13, 17, 132.

БОНДАРЕНКО (ХОДОЛІЙ) Олександр Миколайович (1898, м. Лохвиця Полтавської губ., тепер Полтавської обл. — після 20.09.1923). Міліціонер Лохвицької самооборони УНР (м. Лохвиця, 1919).

У “Життеписі” зазначав: “Я, син городського голови м. Лохвиці Миколи Ходолія, родився в 1898 році і є хресним сином академіка [Михайла] Туган-Барановського. Виріс в Лохвицькому повіті. Реальну школу скінчив в 1917 році. Після чого поступив до Харківського комерційного інституту. Був активним членом української міліції по самообороні Лохвиці від большевиків. В 1919 році був мобілізований до денікінської армії і через Новоросійськ евакуювався до Ніц[ц]и, де зараз і пе-

ребуваю”. Прохання підтримали Ольга Туган-Барановська та її син Микола. Був зарахований студентом 1-ї черги економічного відділу УГА, але навчання так і не розпочав.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 738. — Арк. 4.

БОНДАРЧУК Левко (17.06.1892, Київ — після 1941). Військовий і громадський діяч, бухгалтер, інженер-економіст (7.06.1927), кооператор; бухгалтер видавництва “Тросман і Кисбель”, голова Полкової ради 488-го пішого Острогозького полку, командир сотні, начальник господарської частини і т. в. о. командира 19-го Овруцького пішого полку Армії УНР; звання — старшина російської (царської) армії та 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Закінчив 6 класів 4-ї Київської гімназії та приватні курси бухгалтерів у Києві. В російському війську — від 18 липня 1914 р. до початку 1918 року. Наприкінці 1917-го взяв діяльну участь в українізації 488-го пішого Острогозь-

кого полку. На початку січня 1918 р. відряджений від фронтових частин до Києва як зв'язок до Всеукраїнської ради військових депутатів. 1 травня 1918 р. закінчив Київську інструкторську школу старшин. Учасник антигетьманського повстання та боїв проти більшовиків. У червні 1919 р. через хворобу звільнений із війська. 3 липня 1919 р. — службовець Міністерства фінансів, згодом — Міністерства народного господарства уряду УНР. У лютому 1920 р. одружився. В липні 1920 р. звільнений за штат. Через скрутні обставини жив разом із дружиною Ївгою та малою дитиною в бараках. 1922 року разом із дружиною поступив на матуральні курси при УГА, але того ж року дружина померла, залишивши півторарічну дочку. Матуральні курси скінчив 1923 року, а 7 червня 1927 р. — УГА в Подєбрадах. “Виконав дипломну працю та оборонив її з успіхом дуже добрим”. 18 травня 1927 року звернувся до ректорату УГА з проханням дати довідку, що з боку академії немає перешкод для його виїзду в Люксембург, Болгарію або Польщу. Спогад “Моя перша бійка з більшовиками” написав 1922 року (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 536 — 541). Мав сестру Марію. По завершенні УГА працював в кооперації на Волині.

Розстріляний гестапо.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визволь-

ної боротьби України. — Т. 1. — Підпис під фотографією 376.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 741. — Арк. 3, 7 — 7 зв.

БОРЗЕНКО Іван (14.01.1899 — після 06.1922). Військовий урядник; старший діловод частини Армії УНР, ранговий 3-ї гарматної бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Навчався в Білгородській реальній школі (1907 — 1916). В “Описі життя” зазначав: “З 1916 р. по 1917 р. служив у російській армії на посаді помішника контролера по перевірці польових робіт. З 1917 по 1918 вчився в Харкові. З 12 грудня 1918 року по 31 серпня 1921 року перебував в Українській армії на посаді старшого діловода. В таборі м. Каліша перебував станом на 9 квітня 1921 року. З 8 вересня 1921 року по травень 1922 року вчився в політехнікумі м. Вюнсдорф (Вінздорфі) при УМСА”. В червні 1922 р. подав документи до УГА на інженерно-господарський відділ, але прийнятий не був.

ЦДАВО України. — Ф. 2257. — Оп. 1. — Спр. 9. — Арк. 13.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 744. — Арк. 8.

БОРОВИКІВ (БОРОВИКОВ) Олександр Михайлович (8.11.1898, м. Кам'янка Чигиринського пов. Київської губ., тепер Черкаської обл. — після 3.06.1927). Військовий, інженер-агроном; урядовець Спільної юнацької школи; звання — козак Армії УНР.

Народився в сім'ї Михайла Потаповича Боровиківа та Олени Іванівни Харченко. Закінчивши Смілянську гімназію (1908 — 1917), поступив на математичний відділ фізико-математичного ф-ту Київського університету Св. Володимира, але вже 15 листопада 1918 р. пішов до українського війська, з яким провів весь шлях боротьби.

Перебував у таборі м. Каліша. Складав пожертви на хворих вояків Армії УНР. Агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА закінчив 3 червня 1927 року.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 747. — Арк. 9, 12.

БОРОДАЙКО Корнило (Кирило) (23.03.1897, с. Вулька Бережанського пов., тепер с. Волиця Бережанського р-ну Тернопільської обл. — після 16.05.1993, Чикаго, США). Військовий і громадський діяч, повстанець, інженер-економіст, кооператор; січовий стрілець (1915 — 1918), старшина Бригади УСС УГА (1918 — 1920), старшина Гайсинсько-Брацлавської бригади Запорозької дивізії Армії УНР (05.1920); звання — хорунжий УСС та Армії УНР, поручник (на еміграції).

Закінчив Українську державну гімназію (Бережани, 1919). В УСС пішов добровольцем. У боях за Україну поранений (11.06.1920). Закінчив 6 семестрів Вищої гірничої школи у м. Пшибрамі (ЧСР). “В час відвороту військ УНР, — писав він 26 листопада 1926 р. у “Сигgiculum vitae”, — перейшов разом з лічницею до Бучача в Галичині, звідки Поляками арештований був відправлений в табор в Вадовіцах — відтак в Ланьцугі. В маю 1921 р. був звільнений з табору провірочною лікарською

комісією як не здібний до військової служби, звідки від’їхав домів. 1922 р. виїхав на студії до ЧСР та записався на високій школі гірничій в Пшибрамі, де покінчив 6 семестрів. З браку фондів на дальші студії перервав науку та відійшов на шахту на практику гірничу”. Працював на шахті Мостецького вугільного товариства. Співорганізатор мітингу протесту в Подєбрадах проти антилюдської “пацифікації” українського населення у Польщі. По закінченні економічного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (13.06.1930) працював в повітовому Союзі кооперативів у Белзі. Член Українського народного союзу США (з 1950), належав до 243-го відділу ім. св. Михаїла в Чикаго. Дружина — Олександра, син Алекс, дочка Марта. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Воєнним хрестом (1.03.1963).

Гордієнко Г. Під шитом Марса (спогади). Мої Подєбради (1922 — 1931). — Т. 2. — Філадельфія, 1977.

Свобода (Джоржі Сіті і Нью Йорк, США). — 1993. — №169. — 4 вересня. — С. 4.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 749. — Арк. 98 — 99, 125.

БОХНЕР Осип (1.06.1899, с. Раковець Городенківського пов., тепер Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл. — після 09.1923). Стрілець гарматного полку Коломийської бригади УГА (1918 — 1919).

Закінчив 5 класів Української державної гімназії (с. Раковець, 1916). 6-й клас закінчив 1918 р. у Відні. В “Сигgiculum vitae” писав: “В році 1919 дістав ся в польський полон і був у таборі полонених в Берестю, а опісля в Домб’ю коло Кракова до червня 1920 р. 8-й клас закінчив в Українській державній гімназії (Коломия, 30.05.1921). “Не маючи змоги дальше студювати по причині невідрадних матеріяльних відносин, перебував перед цілий рік шкільний 1921/22 на лекції в селі Раківцях”. Відмовлено у вступі до УГА через відсутність документів. Навчався на медичному ф-ті Українського (таємного) університету у Львові. Восени 1923 р. Львівська студентська рада рекомендувала українській громаді США надати йому допомогу, бо він і його побратими – “борці за ідею, борці за все, що українське, провідники стремління усього народу”.

Свобода (Джерзі Ситі і Нью Йорк, США). – 1923. – №292. – 15 грудня. – С. 4.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 752. – Арк. 1, 3.

БРАЙКО Федір (Хведір) Тимофійович (28.12.1888, Олександрійський пов. Херсонської губ. – після 3.08.1931). Військовий, громадсько-політичний діяч; конторник на залізниці, помічник лісничого в Чорному лісі (Херсонська губ., 1910), повіт. комісар Центральної Ради (01 – 05.1918) та Директорії в Ананьївському пов. (1919); звання – прапорщик російської армії, старшина Окремої технічної сотні 1-ї Запорозької стрілецької дивізії Армії УНР.

Закінчив Єлисаветрадську двокласну школу (1905) та Чорноліську лісну школу (Херсонська губ., 1909). Прослухав меліоративні курси (Миколаїв, 1910). Керував меліоративними робота-

ми в Ананьївському повіті до 1914 року. З початком війни мобілізований. Закінчив Житомирську школу прапорщиків (1915).

В “Описі життя” зазначав: “Преслідований більшовицькою владою, я 22 березня 1920 року перейшов кордон Польщі, де і був інтернований і ввійшов в склад армії У.Н.Р. В цей час працюю в Кракові в військовому колійовому паркові”. На “Описі життя” печатка: “Техничний курінь 2 республ. запоріж. дів.”. Автор “Спогаду” (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 243 – 248 зв.) – про зміни влади в Ананьєві в лютому 1919 р. та коротка згадка про повстанців Боханціва і Козубського. Після першого курсу кинув навчання в УГА.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 754. – Арк. 3, 6 – 6 зв.

БУДЗЕ (БУДЗІВ) Микола Іванович (6.12.1900, м. Слов'янськ Ізюмського пов. Харківської губ., тепер Донецької обл. — після 21.09.1925). Хорунжий Армії УНР (1921).

В “Описі життя” зазначав: “Я, Будзе Микола Іванів, народився 6 грудня 1900 року в м. Славянськ (тут і далі: Слов'янськ. — *Ред.*) на Донеччині (по старому — на Харківщині) від Івана Івановича Будзе та його дружини Марії Кирилівни Миколаєнко. Дитячі роки провів у м. Славянську. В 1912 році почав ходити до реальної школи. В 1918 р. скінчив 6 класів реальної школи і добровільно вступив до Армії УНР (22 квітня 1918 року) в 1-ий Запор.[озький] полк імені гетьмана Дорошенка. В серпні 1918 р. по власному бажанню перейшов до Кінно-гірної гайдамацької батареї полковника Алмазова. В грудню 1919 року, будучи хорим на тиф, попав на інтернат до Польщі в табір Ланцут.

При формуванні в лютому Армії УНР в Польщі в 1920 році вступив у 6-у Гарматну бригаду 16-го Легко-гарматного куреня 6-ї Стрілецької січової дивізії, з котрою був в усіх боях. При відвороті Армії УНР в листопаді 1920 року попав у другий інтернат до Польщі в табір Олександрів. В тім таборі в 1921 р. скінчив гарматні старшинські курси. В кінці 1921 року при переїзді в табір Шепіорно був відкомандирований до СЮШ (Спільної юнацької школи. — *Ред.*) в т. Каліш, де після додаткового іспиту по фізиці, хімії, алгебрі і тригонометрії (комісія іспитова складалася з полк. Лорченка, генерал-поручника Порохівщикова і підполковників Нізієнка та Цурканіва), котрий здав, був прийнятий на Гарматний відділ, але завдяки малій кількості гарматників гарматний відділ не міг існувати, то я примушений був з рештою гарматників перейти в Кінний відділ. В грудні 1922 року з дозволу начальника школи генерал-хорунжого (полковника. — *Ред.*) Шаповала від'їхав в товаристві 15 юнаків до Варшави в шкільну сотню при Вищій військовій школі (Польська Академія Генерального Штабу, Кошикова, 79), де був до липня 1923 року.

При повороті до школи, не маючи змоги дігнати пропущені лекції, по власному бажанню перевівся до частини (1-ша батарея, 16 легко-гарматний курінь 6-ї гарматної бригади 6-ї Січової стрілецької дивізії). З дозволу комбрига виїхав у вересні 1923 року на працю до Помор'я, де перебуваю і зараз, займаючи посаду польового на фільварку Мгово. Хоч вчитися на Агрономічно-Лісовому відділі. Мгово, 1 серпня 1925 року”.

21 вересня 1925 р. відмовлено у вступі через брак освіти.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 760. — Арк. 1 — 12.

БУДКО Никифор (9.04.1894, с. Тучне Лебединського пов. Харківської губ., тепер Білопільського р-ну Сумської обл. — після 20.11.1926). Військовий, учитель; звання — поручник штабової сотні 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

В “Описі життя” зазначав: “По закінченні народної школи вступив до Ремісничої школи Лебединського повітового земства і скінчив три класи цієї школи. В 1913 р. видержав іспит екстерном при Сумській духовній школі на звання учителя церковно-приходської школи. По мобілізації 2 січня 1915 р. досрочно був призваний на військову службу. У вересні 1915 р. видержав іспит екстерном при Тамбовській реальній школі за 6 класів. Скінчив 3-тю Московську старшинську військову школу 10 травня 1916 року. З початку революції 1917 року служив в Укр. Армії в Запор.[озькій] і 6-й [Січовій] дивізіях до інтернування в Польщі. В Празі слухав матуральні курси при Укр. Реал.[ьній] Гімназії. До офіційного іспиту не став за браком засобів для прожиття. Хочу на хемічно-технологічний відділ Інженерного факультету. Місто Подєбради, 26 жовтня 1926 року”. Дістав відмову.

ЦДАВО України. — Ф. 2390. — Оп. 1. — Спр. 2.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 762. — Арк. 1 — 2.

БУЄВСЬКИЙ-БРУНГОФ Микола Онуфрійович (12.04.1888, Черкаси — після 1936). Військовий; начальник розвідного відділу штабу корпусу Січових стрільців (8.01.1919), начальник розвідного відділу штабу Східного фронту Дієвої армії УНР (22.03.1919), начальник оперативного відділу Головного управління Генерального штабу (13.02.1920), начальник розвідного відділу Генерального штабу Армії УНР; звання — капі-

тан артилерії російської армії, підполковник артилерії Армії УНР.

Народився в сім'ї Онуфрія та Аполінарії Буєвських-Брунгофів. В “Описі життя” зазначав: “В 1911 році скінчив повний курс 8-и класової гімназії в м. Черкаси. В 1911 році вступив до Київського університету на слов'яно-руський відділ історико-філологічного факультету. До 1913 року вчився там. Військову повинність відбував юнкером на правах вольноопределяючогося в Київській військовій Костянтинівській школі”. У квітні 1922 р. вступив до Варшавського університету. Варшава, 13 травня 1922 року”.

11 червня 1922 р. зарахований на 1-й семестр лісового відділу агрономічного ф-ту УГА в Подєбрадах. 1 листопада 1923 р. звільнений у зв'язку із вступом до Високої чеської технічної школи. Жив також у Німеччині. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 763. — Арк. 1 — 12.

БУКШОВАНИЙ Микола Федорович (9/22.03.1892, с. Бесідівка Роменського пов. Полтавської губ., тепер Недригайлівського р-ну Сумської обл. – 22.06.1944, м. Ерешінь, шт. Ріо-Гранде-до-Сул, Бразилія). Військовий і громадський діяч, журналіст, лікар; прапорщик 56-го Житомирського пішого Її Імператорської Величності князя Миколи Миколайовича полку (з 12.07.1915), голова Йозефштадтського старшинського табору, член редколегії газети “Наш голос” (Йозефів, 1917), голова Фрайштадтської старшинської громади, хорунжий 4-ї сотні 4-го полку Сірої дивізії (1918), ад’ютант нач. штабу Сірої дивізії, голова інформбюро Сірої дивізії (11.1918 – 16.05.1919), старшина Української військової місії в Польщі (весна 1920), секретар ж. “Син України”, співзасновник ж. “Веселка”, судово-поліцейний лікар Ерешінського пов., міський лікар м. Ерешінь (із 1939); звання – хорунжий Армії УНР.

Народився в сім’ї священика Федора Тимофійовича та Марії Петрівни Янівської. Закінчив духовну школу за 1-м розрядом (м. Ромни, 1907) та 4 кла-

си Полтавської духовної семінарії, з якої його вигнали з “вовчим білетом”. Йому заборонили здавати екстерном іспити в Харківському і Одеському навчальних округах. Не прийняли й до гімназії в Петербурзі, аж через два роки дозволили здати екстерном екзамен. Він став студентом Петербурзького психоневрологічного інституту (мріяв стати психіатром), але через невиконання мобілізаційних приписів його після 2 курсу послано до війська солдатом. Служив у Лейб-гвардії гренadersькому полку в Петербурзі. Закінчив Першу школу прапорщиків (Оранієнбаум, 01.1915). На фронті в Галичині – з 12 травня 1915 року. 1 вересня потрапив в австрійський полон, у якому провів 3 роки (табори Йозефштадт у Чехії і Фрайштадт у Горішній Австрії). “Всі три роки прожив кращим академічним життям: знайомився з українським питанням і студював модерні мови: англійську, німецьку та французьку – та громадянським [життям] – брав участь в українізації Йозефштадта”. “Життя в таборі було імпульсивне, диспутам не було кінця, національний настрій був високий, “всі пнялись до України”, – говорив він, – кожен старався приготувати себе до майбутньої праці на Українських землях”.

До України повернувся у кінці серпня 1918-го. Звільнившись зі служби, поступив до Київського університету Св. Володимира, а з початком антигетьманського повстання прилучився до своєї дивізії.

Під час катастрофи сірозупанників на Волині заведений у польський полон. Карався в “Бугшопак” у Берестейській фортеці. З неволі звільнений “у дні проскурівської катастрофи”. У період бойових дій організував інформаційно-реєстраційне бюро при українській армії. Бажаючи допомогти землякам, які

потрапили на чужині в тяжкі обставини, пішов на службу до Американського християнського молодіжного союзу (YMCA). Товаришував з поетами Миколою Вороним і Петром Карманським.

23 квітня 1922 р. одружився з Гаєю — дочкою письменника Модеста Левицького. Хотів вступити до УГА в Подєбрадах, але дістав відмову. Здобув медичну освіту в Карловому університеті (Прага, 1929). У 1930 р., вже вивчивши португальську мову, емігрував до Бразилії. Працював лікарем (Порто-Алегрі, Валойс, Ерешінь).

Другим шлюбом, 1930 року, побрався з лікарем Гедвігою-Людмилою Кіссельовою (13.05.1900, с. Олександрівськ, тепер Запоріжжя). Її мати була німкою, а батько чехом (його 1920 року розстріляли більшовики). З мачухою-чешкою була репатрійована до ЧСР. Зі своїм майбутнім чоловіком познайомилася у Карловому університеті, медичний факультет якого закінчила на рік пізніше від М. Букшованого.

У посмертній згадці Семен Кравченко писав: “Товариський, щиродушний, гуманний, веселий і скромний д-р Букшований дуже скоро завоював собі симпатії та приятельство, а своєю безкорисливістю збуджував “боготворення” між біднотою (...)

Передчасна смерть Букшованого вразила ціле місто Ерешінь. Під час похорону місто припинило свою діяльність і вийшло проваджати свого лікаря на вічний спокій. Префектура влаштувала похорон на міські кошти й поставила гарного надгробника.

З ким не приходилося зустрічатись із м. Ерешінь, усі відзивалися з найбільшою похвалою та жалем про передчасну смерть доктора Миколи Букшованого”.

Енциклопедія Сучасної України. — Київ: НАН України та ін., 2004. — Т. 3. — С. 569.

Коваль Р. Тернистий шлях кубанця Проходи. — Київ — Вінниця: ДП “ДКФ”, 2007. — С. 43, 124 — 125.

Кравченко С. Д-р Микола Букшований // Лікарський вісник. — 1962. — Жовтень. — Ч. 4 (27). — С. 53 — 55.

Пундій П. Українські лікарі. — Т. 1. — Львів — Чикаго: НТШ у Львові та ін., 1994. — С. 40.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 765. — Арк. 10 — 11.

БУНЬОВСЬКИЙ Микола Васильович (4.12.1894, с. Станіславівка Зіньківської вол. Летичівського пов. Подільської губ., тепер Вінковецького р-ну Хмельницької обл. — після 29.06.1929). Військовий, інженер-лісівник; службовець Одеського міського з'їзду мирових суддів (3.05.1913 — 02.1915); звання — сотник піхоти Армії УНР.

Народився в сім'ї селянина Василя Івановича Буньовського та Марії Миколаївни Матухової. Закінчив Зіньківську міністерську 2-класну школу (1905 — 1908) та міську школу (1909). Вчився на

Одеських вечірніх середніх курсах (1913 – 1914). 18 лютого 1915 р. призваний до російської армії. 20 вересня 1915 р. вступив до Іркутської школи прапорщиків. Скінчив її 22 грудня. В російській армії перебував до березня 1918 року.

В українську армію пішов у листопаді 1918 р., служив у ній до 4 квітня 1924 року. В травні 1921 р. вступив до 5 класу гімназії імені Т. Г. Шевченка, яку скінчив у березні 1924 року. 19 листопада 1924 р. зарахований на лісовий відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА. Дипломна робота “Головніші шкідливі комахи шпилькового лісу та боротьба з ними”. Диплом інженера-лісівника здобув 29 червня 1929 року.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 766. – Арк. 1 – 121.

БУРАЧИНСЬКИЙ Василь Михайлович (3.01.1899, с. Жолоби Комаргородської вол. Ямпільського пов. Подільської губ., тепер Томашпільського р-ну Вінницької обл. – після 18.06.1932). Військовий урядовець, інженер-технолог.

Закінчив 2-класну (1908 – 1913), вищепочаткову школи (1914) та гім-

назію ім. Тараса Шевченка (т. Каліш, 23.03.1924). У 1915 – 1918 рр. перебував на службі в російській армії. У “Сиггіculum vitae” зазначив: “В 1918 р. вступив до 5 класи Української гімназії, але за браком матеріальних засобів змушений був залишити гімназію і в 1919 році добровільно вступив в Армію УНР. З Армією УНР попав у Польщу на інтернацію”. 1926 року зарахований на хіміко-технологічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах. Дипломна робота “Проект цукроварні на 6000 д. добової переробки буряків”. Диплом УГА здобув 18 червня 1932 року.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 768. – Арк. 11.

БУРДА Микола (22.12.1896, м. Конотоп Чернігівської губ., тепер Чернігівської обл. – після 29.07.1925). Хорунжий Армії УНР.

Скінчив Конотопську вищепочаткову школу (1914). В 1915 році був мобілізований до російської армії. До Сірої дивізії вступив 1918 року. 16 травня 1919 р. на Волині потрапив до польської неволі. З табору втік і нелегально перейшов кордон ЧСР. Закінчив матуральні курси при Українському громадському комітеті (Прага, 5.03.1925). Працював на Підкарпатській Русі у м. Требішові Кошицького краю Словаччини. До УГА не прийнятий через брак документів про освіту. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Воєнним хрестом.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 771. – Арк. 1 – 6.

БУРИМІВ (БУРИМОВ) Василь Андрійович (22.03.1889, м. Ніжин Чернігівської губ., тепер Чернігівської обл. – після 26.06.1923). Сотник 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР.

Закінчив 8 класів Ніжинської класичної гімназії (08.1901 – 1913). На-

вчався на історико-філологічному ф-ті Київського університету Св. Володимира (09.1913 – 04.1916). Не завершивши навчання, поступив до Миколаївської військової школи в Києві, яку закінчив 1 грудня 1916 р. й одразу відбув до полку. 9 лютого 1918 р. демобілізувався. “У вересні 1918 р. знову вступив до Університету, на той же факультет, а в листопаді того ж року по мобілізації був призваний до військової служби в Українську армію, в котрій перебував весь час.

21 листопада 1920 р., будучи в Українській армії, перейшов кордон Польщі і був інтернований, де знаходжусь і до цього часу” (“Curriculum vitae”, 26.06.1923).

У проханні прийняти до УГА, очевидно, відмовлено через брак документів про освіту.

ЦДАВО України. – Ф. 1075. – Оп. 2. – Спр. 653. – Арк. 108.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 773. – Арк. 15 – 15 зв.

БУР'ЯНІВ Григорій (4.11.1899, хут. Криловський Єйського від. Кубанської обл., тепер Краснодарського краю РФ – після 13.11.1940). Військовий, інженер-лісівник; звання – козак Армії УНР.

У “Curriculum vitae” зазначив: “Я українець. Батько мій – селянин із Харківщини. Народився я на хуторі Криловськім біля ст. Криловської (Влд. ж. д.) (Владикавказької залізниці. – Ред.) на Кубанщині 4 листопада 1899 року. В 1914 р. я закінчив 2-класну народню школу в станиці Новомихайловській, а в 1918 р. – 2-гу Кубанську Вчительську Семинарію в станиці Полтавській на Кубанщині. В кінці 1918 р. я прибув на Харківщину і вступив до Української армії, в котрій перебуваю до цього часу. Від 5 грудня 1919 р. до кінця лютого 1920 р. я разом з частиною Української Армії перебував як полонений в Польщі; а від кінця 1921 р. до цього часу як інтернований теж в Польщі. Літом в 1922 р. я ходив на курси середньошкільників в

таборі Шипіорно. Тоді ж я клопотав про прийняття мене на матуральні курси і був там прийнятий учнем. Мені не вдалося винайти засобів для набуття права переїзду в Ч.С.Р. (візу я не отримав), і тому я примушений був залишитися в таборі. Тут 6 червня 1924 р. я скінчив гімназію ім. Т. Шевченка. Бур'янів Григорій, т. Каліш. 10 червня 1924 рік”. З 1924 р. зарахований на лісовий відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах. Диплом інженера-лісівника здобув 29 червня 1929 року. Його прізвище є в списку абсольтентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсольтентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 774. – Арк. 2, 9.

БУТОВСЬКИЙ Микола Павлович (1.04.1894, с. Загальці Бородянської вол. Київського пов., тепер Бородянського р-ну Київської обл. – 3.07.1967, США). Військовий, інженер-економіст; звання – поручник піхоти Армії УНР.

Народився в сім'ї священника Павла Олександровича Бутовського і Євгенії Фортунівни (з дому Бупницьких), українців за національністю. Закінчив Курську духовну семінарію. 1916 року поступив на економічний відділ Київського комерційного інституту, але невдовзі був мобілізований до війська, “до Царицинського студентського куреня”. У “Curriculum vitae” зазначив: “7 квітня

1917 р. я скінчив Київську студентську 4-ту пішу школу прапорщиків по 1-му розряду. З квітня по червень цього року служив молод.[шим] старшиною у 290-му пішому Запасовому полку, а з червня по 12 лютого 1918 р. служив у 407-му піш. Саранському полку. 1918 р. по демобілізації армії я вступив до Київського Університету Св. Володимира на правничий факультет”. Уже 1 січня 1919 р. під час наступі більшовицького війська на Київ знову був закликаний до війська УНР. 19 травня 1922 р., перебуваючи в таборі м. Каліша, написав прохання ректорату УГА в Подєбрадах прийняти його на навчання. Зарахований на економічний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах. Диплом інженера-економіста здобув 4 червня 1927 року.

Його прізвище є в списку абсольтентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. 1966 року склав пожертву на пам'ятник Олександрові Коваленку. Похований на Українському православному цвинтарі Св. Андрія у Бавнд-Бруці.

Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 35. – Грудень. – С. 4.

Посмертна згадка // Свобода (Джерзі Ситі і Нью-Йорк, США). – 1967. – №127. – 12 липня. – С. 3.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 778. – Арк. 9, 12 – 12 зв.

БУЦАН Іван Степанович (23.09.1896, с. Носівка Ніжинського пов. Чернігівської губ., тепер райцентр Чернігівської обл. – після 30.12.1933). Військовий, громадський діяч, інженер-технолог; голова Української військової ради частини російської армії

(1917), член Академічної громади при УГА; звання – сотник Армії УНР.

У “Життєписі” зазначив: “Батько – Степан Михайлович Буцан і мати – Оксана Василівна (з Дедюхів) – старого українського козацького роду. Безземельні хлібороби. Вчився я в сільській школі, потім в 2-х класовій залізничній (Київ) і Торговельній школі ім. М. А. Терещенка в Києві, яку скінчив у 1915 році. З 1915 р. був на військовій службі. Коли сталася революція 1917 року, я приймав активну участь в розмосковленні (українізації) війська й був головою Української військової ради в своїй частині на фронті. Без перерви в українському війську служив до останнього переходу за Збруч в листопаді 1920 року. Потім – в польських таборах інтернованих. В Чехії з осені 1922 року. 10 вересня 1923 року склав матуральний іспит на матуральних курсах при УГА в Подєбрадах”. З жовтня 1923 р. зарахований на хіміко-технологічний відділ інженерного ф-ту УГА. 30 грудня 1933 р. захистив дипломну роботу “Проект цукроварні на 7000 д. денної / 24-годинної переробки”.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 781. – Арк. 8 – 9, 11 – 12 зв., 112.

БУЧАЦЬКИЙ Гриць Данилович (8.01.1894, с. Серебря Яришівської вол. Могилівського пов. Подільської губ., тепер Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. – після 28.05.1922). Хорунжий 3-го кінного полку 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

У “Сurriculum vitae” зазначав: “В 1913 р. закінчив Могилів-Подільську 2-класну школу. В 1914 р. охотником вступив в 8-ий Запасовий Кінний полк. 1 серпня 1917 р. підвищений в 1-ий старшинський ранг. 12 жовтня

1917 р. перейшов в 18-ий український полк імені Т. Шевченка. 1 квітня 1918 р. вступив в Київську Інструкторську школу старшин, котру закінчив 7 серпня 1918 року”.

Після цього служив у 15-му Одеському полку 3-го Українського корпусу. Тоді ж при Одеській гімназії ім. Фурманського склав іспити за 6 класів. 15 травня 1919 р. інтернований поляками в т. Домб’є. 6 грудня 1919 р. прибув з полону в Могилів-Подільський. Зголосився до української армії. 1921 року перебував на інтернуванні в таборі м. Каліша, де закінчив Українські православні пастирські курси. У проханні прийняти до УГА, очевидно, відмовлено через брак документів про освіту.

ЦДАВО України. — Ф. 2257. — Оп. 1. — Спр. 9. — Арк. 14 зв.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 779. — Арк. 8 — 8 зв.

В

ВАКУЛОВСЬКИЙ Віктор Вікторович (6.10.1895, с. Велика Загорівка Борзнянського пов. Чернігівської губ., тепер Борзнянського р-ну Чернігів-

ської обл. — 26.11.1974, Філадельфія, США). Військовий і громадський діяч, інженер-агроном, кооператор; член Студентської громади т. Стшалково (03.1922), повітовий агроном Товариства “Сільський господар” (Рогатин), голова Рогатинського окружного союзу кооперативів (з 28.02.1928), директор повітових союзів кооперативів у Холмі та Криниці, член Вищого проводу Гетьманського руху; звання — сотник піхоти Армії УНР.

У “Curriculum vitae” зазначав: “Я, громадянин УНР, Віктор Вікторович Вакуловський, родом українець, віри православної (...) В травні 1905 р. витримав іспит на підготовчу клясу Чернігівської реальної школи, в котрій (з котрої. — *Ред.*), дійшовши до 3 кляси, перевівся до Чернігівської хлоп’ячої гімназії (17 серпня 1909 р.), де й закінчив освіту 4 червня 1915 року. По закінченню гімназії поступив до Університету Св. Володимира на правничий факультет. Лекції слухав до 1 грудня 1915 року. 1 травня 1916 р. добровільно поступив у Київську Костянтинівську військову школу, котру закінчив 1 жовтня 1916 року. Повер-

нувшись додому 1918 року, не маючи матеріальних засобів продовжувати освіту, поступив на службу в Скарбову палату в м. Чернігові”. В українській армії УНР – з листопада 1918 року. Очевидно, служив у Наливайківському полку Запорозької дивізії. Учасник Першого зимового походу. Лицар Залізного хреста. Інтернований 21 листопада 1920 року. У 1922 р. зарахований на агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА. Дипломна робота “Асиміляція азоту бактеріями та його значіння для практичного хліборобства”. Диплом УГА здобув 15 квітня 1927 року. Батько, Віктор Аркадійович Вакуловський, у 1922 р. мешкав у Чернігові. З дружиною Галиною пустив у світ дочок Вікторію і Маріанну. У 1928 – 1939 рр. розбудовував філії товариства “Сільський господар” у Рогатинському, Галицькому, Ходорівському і Перемишлянському повітах. Переслідувався польською владою. Автор статей на с.-г теми у журналах та американській газеті “Свобода”. Іван Поритко назвав його “знаменитим бойовим старшиною української армії, визначним громадянином, чесною людиною, добрим співпрацівником і другом”, стверджував, що він “солідно сповняв свої життєві обов’язки”.

Поритко І. Пам’яті сл. П. інж. Віктора Вакуловського // Свобода (Джерзі Ситі і Нью-Йорк, США). – 1975. – №5. – 9 січня. – С. 6.

Некролог // Свобода (Джерзі Ситі і Нью-Йорк, США). – 1974. – №216. – 29 листопада. – С. 3.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолютів Української господарської

академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 784. – Арк. 6 – 6 зв., 22.

ВАЛЬЧЕНКО Василь Іванович (1.07.1894, с. Кладьківка Борзнянського пов. Чернігівської губ., тепер Куликівського р-ну Чернігівської обл. – після 18.09.1928). Військовий, громадський діяч, інженер-лісівник, педагог; начальник наказної частини канцелярії Головного отамана Армії УНР, помічник начальника відділу Військового міністерства УНР (11.1921), учитель гімназії в м. Ченстохові; звання – старшина Армії УНР.

Закінчивши 1915 року Ніжинську класичну гімназію, поступив на природничий відділ фізико-математичного ф-ту Київського університету Св. Володимира. Мобілізований 1916 року. Закінчивши Київську школу прапорщиків, був призначений на службу до штабу Київської військової округи. У “Curriculum vitae” зазначив: “Під час революції приймав діяльну участь в українізації штабу. Прихід большевиків примусив покінчити військову службу й утікати. В лютому 1918 р. вступив на службу до Головного Штабу УНР, де пробув аж до скінення гетьмана, коли був командирований до Канцелярії Головного Отамана на посаду начальника Наказної частини. Перед евакуацією Києва знов повернувся до Головного Штабу, з яким і виїхав. Під час війни з большевиками в 1919 – 1920 рр. був у різних військових установах на різних посадах. Останній час перед евакуацією з Кам’янца та інтернуванням був при військовому міністерстві на посаді помічника начальника відділу. На інтернуванні перебував у м. Ченстохові спочатку при Військовому міністерстві, а потім командирований до Міністерства

Освіти на посаду вчителя гімназії в Ченстохов. В жовтні 1923 року приїхав до Чехії вступити на лісовий відділ УГА”. У 1922 р. зарахований на лісовий відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА. Диплом УГА здобув 26 травня 1928 року. 18 вересня 1928 р. обраний Професорською радою академії професорським стипендіатом при кафедрі охорони лісу агрономічно-лісового ф-ту УГА. Батько Іван 1923 року жив у с. Кладьківці.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 785. — Арк. 3 — 3 зв., 6, 22.

ВАРАВИН (ВАРАВІН, “А. ЛИС-ТОПАД”, “А. ПАДОЛИСТ”, “Аполлоній ПАДОЛИСТ”) Олександр (8.09. 1899, с. Боголюбівка Верхньодніпровського пов. Катеринославської губ., тепер с. Полтаво-Боголюбівка П’ятихатського р-ну Дніпропетровської обл. — після 1927). Військовий, громадський і освітній діяч, інженер-гідротехнік, поет; курінний інструктор освіти 2-ї Волинської дивізії Армії УНР, член редакційних колегій часопису “Український сурмач” та щомісячника “Веселка” (1922), секретар Літературно-артистичного товариства “Вінок”, член Товариства українських письменників і поетів “Культ” у Подєбрадах; звання — хорунжий піхоти Армії УНР.

Закінчив Катеринославську духовну школу, 4 класи Катеринославської духовної семінарії (1918), Спільну юнацьку школу (Каліш, 28.07.1921) та Українські матуральні курси в Подєбрадах (10.1924). Учень Василя Біднова (в Катеринославській духовній семінарії). Навчався в Катеринославському гірничому інституті та на історико-філософському ф-ті Катеринославського університету (1919). До українського війська прилучився в Києві 31 серпня 1919 року. У вересні 1919 р. вступив до Кам’янець-Подільської спільної

військової школи на гарматний відділ. Під час любарської катастрофи в листопаді 1919 р. захворів на тиф. У лютому 1920 р., видужавши, знову вступив до Військової школи. У її складі й “перебував під час всіх військових подій, наступів та відходів”. Інтернований у таборі м. Каліша. 13 травня 1922 р. взяв участь в організаційних зборах, на яких було створено літературний журнал “Веселка”. О. Варавіна обрано до складу редакційної колегії майбутнього періодичного видання. Євген Маланюк у рецензії на друге число “Веселки” боровся із впливом на О. Варавіна (Аполлонія Падоліста) творчості російського поета Ігоря Северяніна, зокрема написав: “п. Падоліст безнадійно закохався не то в Чупринку, не то в Северяніна...” Жертвував кошти на лікування вояків, хворих на сухоти. Автор поеми “Непомітні (відламок минулого)”, присвяченої “Оборонцям Січеслава р. 1918” (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 1114 — 1117 зв.). Гідротехнічний відділ УГА в Подєбрадах закінчив 1927 року. “Дипломний проєкт оборонив з успіхом добрим”. Юрій Винничук у книжці “Розіп’ята Муза. Антологія українських поетів, які загинули насильницькою смертю” (т. 1) стверджує, що Аполлоній Падоліст повернувся в Україну і загинув насильницькою смертю. Не плутати з Олексієм Вараввою (псевдонім — Олекса Кобець).

Крупач М. “Пошуки дотаборових публікацій Євгена Маланюка (1916 — 1917 та 1920 років) // http://www.lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/ukr_literaturoznavstvo/77_2013/3.pdf

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визволь-

ної боротьби України. — Т. 1. — Підпис під фотографією 377.

Слово і час. — 2001. — №8. — С. 93.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 787. — Арк. 7 — 7 зв., 11.

ВАСИЛЕВСЬКИЙ Микола Олександрович (17.04.1895, м. Білопілля Сумського пов. Харківської губ., тепер райцентр Сумської обл. — після 10.1944). Військовий, інженер-гідротехнік; звання — хорунжий артилерії Армії УНР.

Народився в сім'ї Олександра і Марії Василевських. Закінчив 6 класів Олександрівської гімназії (м. Білопілля, 1913). У “Короткому життєписі” зазначив: “Українець, православний, парубок (...) 3 1913 р. по 1 січня 1915 р. служив рахівником в Управлінні правобережних залізниць. 3 1 січня 1915 р. вступив на військову службу однорічником в 4 запасний гарматний дивізіон. На військовій службі знаходився до 17 квітня 1918 року. 17 квітня 1918 р. звільнений по демобілізації Київським військовим начальником. Знов поступив на службу в Управління правобережних залізниць, де знаходився до 28 січня 1919 року. 28 січня 1919 р. мобілізований по наказу Головного Отамана Армії УНР. Служив у Запорозькій дивізії. В Армії УНР перебував до 16 березня 1923 року. 16 березня 1923 року перейшов кордон ЧСР. Зараз знаходжусь на матуральних курсах в Празі. Постійне перебування на Україні: м. Київ, вулиця Златоустівська, будинок ч. 60. 14 липня 1924 року Подєбради”. Батьки мешкали в Києві. Зарахований 29 жовтня 1924 р. на меліоративний підвідділ інженерного ф-ту УГА. Диплом інженера-гідротехніка здобув 19 жовтня 1929 року. У листі до Валентина Сім'янціва Гаврило Гордієнко розповів, що орієнтовно у жовтні 1944 він перебував разом з М. Василевським у т. Штрасгоф біля Відня. Був мобілізований німцями копати окопи “на

словацько-австрійських границях”. Десь там і безвісти пропав.

Сім'янців В. Студентські часи. Спогад. — Вашингтон, ДК, 1973. — С. 55, 73.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 791. — Арк. 6, 98.

ВАСИЛІВ (ВАСИЛІВ, ВАСИЛЬЄВ) Леонід Ерастович (18.08.1896, Київ — після 1953). Військовий і громадський діяч; інженер-агроном; звання — сотник кінноти Армії УНР, поручник дивізії “Галичина”.

Народився в сім'ї Ераста й Олени Васильєвих. Закінчив Воронежський кадетський корпус (1915). Мобілізований до російської армії. В українській армії перебував з 1917 р. до інтернування в Польщі. Служив у 3-му кінному полку 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. 5 серпня 1924 р. зарахований на агрономічний підвідділ агрономічно-лісового ф-ту УГА. У 1943 р. один з ініціаторів створення УВВ у складі Вермахту. Звільнений із дивізії за станом здоров'я. Автор публікацій у двох числах журналу “Вісті” за 1953 р. — “Битва за Москву. Контрнас-

туп советської армії зимою 1941 року” та “Завдання модерної піхоти”. Як “керівник канцелярії Військового ресорту” листовно привітав 26-й з’їзд Товариства бувших вояків УНР у Франції, який відбувся 24 – 26 травня 1969 року. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Життя ветеранських організацій. 26-й з’їзд Т-ва б. вояків Армії УНР у Франції // Дороговаказ. Орган вояцької думки і чину (Торонто). – 1969. – №24 (43). – Квітень – червень. – С. 20.

Коваль Р. Іван Ремболович: Історичний нарис. – Видання друге, виправлене. Київ – Вінниця: Історичний клуб “Холодний Яр”, “Державна картографічна фабрика, 2013. – С. 278.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 794. – Арк. 8, 11.

ВАСЬКІВСЬКИЙ (ВАСЬКОВСЬКИЙ) Стах (7.11.1895, с. Куниче Савинецької вол. Брацлавського пов. Подільської губ., тепер Крижопільського р-ну Вінницької обл. – після 21.05.1927). Повстанець, військовий, громадський діяч, інженер-лісівник; звання – вояк Армії УНР.

Закінчив Немирівську гімназію (1.02.1917). У “Власноручному описі життя” зазначав: “Батьки мої були хоть не багаті селяни, але все-таки бажали дати своєму синові освіту. На 9 році мене віддано до Немировської гімназії до навчання. Роки навчання в гімназії пройшли без ніяких особистих перемін в моїм життю. Року 1917 1 лютого скінчив я гімназію і, на моє превелике нещастя, продовжувати даліше навчання я не мав змоги, позаяк мене мобілізувало Тимчасове Російське Правительство до війська, а вдруге, не було матеріальних средств до навчання. Скоро з війська я повернувся по демобілізації додому, якраз під час шириння “Українського руху”. Я, як український патріот, примкнув до нього, взяв живу участь в йому і почав працювати; поширюючи національну свідомість поміж селянами. Під час від’їзду Українського правительства закордон і окупації большевиками України в 1919 році весною приймав участь я в повстаннях, а під кінець літа і в осені – в регулярній армії УНР, за що опісля почались переслідування за мною з боку Совітського уряду, який старався мене знищити “як вредного і небезпечного елемента в державі”. Але це йому не вдалося – я досі живу. В роках 1920 і 21 налеті на мій дім большевиків посипались ще частіше, і вдень і вночі не було нещасній сім’ї моєї спокою. Я змушений був кинути і свій дім, і рідне село і вступити до отряду партизан, з яким я мав ще раніше зв’язки і яким давав інформації про розположення ворожого війська. В отряді пробув я до 10 лютого 1922 року. Суворозима з глибокими снігами і великими морозами примусила отряд перебраться до Румунії. Тут попав я до лагерьа інтернованих, де і перебуваю до останнього часу, в надії на краще життя. С. Васьківський”. Мати, Текля

Васьківська, мешкала в с. Куничому. Закінчив лісовий відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 797. — Арк. 6 — 6 зв., 9.

ВАЩЕНКО Петро (14.06.1896, м. Кобеляки Полтавської губ., тепер Полтавської обл. — після 16.06.1928). Військовий, бухгалтер, скрипаль, інженер-гідротехнік; звання — сотник Армії УНР.

Закінчив Кобеляцьку комерційну школу. У “Curriculum vitae” зазначив: “Батько мій походить з Полтавських козаків, мати [Домнікія Ващенко] — з Харківщини. Дітство і хлоп'ячі роки провів біля своєї рідні в Кобеляках, де батько мій працював в повітовім Земстві яко бухгалтер. Скінчивши в Кобеляках 7-клясну Комерційну школу, в 1914 році вступив до Петербургського Політехнічного Інституту на механічний відділ. Пробувши в Політех. Інституті з 1 вересня 1914 р. по 10 червня 1916 р., був мобілізован[ий]; яко студент II курсу определен до офіцерської школи, по скінченню котрої 6 грудня 1916 року був на фронті в X корпусі російської армії, котрий з кінцем 1917 року був українізован[ий]. По скінченню (підписанню. — *Ред.*) Берестейської умови служив цілий 1918 рік в Києві в інженерному куріню, пізніше разом з Українською армією очутився в Польщі (осінь 1920 року), де був інтернован[ий] і відправлен[ий] до Вадовиці і Александрово-Куявського. З табору виїхав весною 1921 року до Львова, де перебуваю до свого часу і учусь в Музичнім Інституті імені М. Лисенка. Вечерами граю яко скрипак в кіні, чим і утримую себе. Дома на Полтавщині залишилась тільки одна мама, батько помер в 1921 році. Львів. 16 червня 1923 рік. П. Ващенко”. Учасник Другого зимового походу УПА

(воював у складі групи генерала Василя Нельговського, яка перейшла кордон у ніч на 20 вересня 1921 р.). Автор спогаду “До рейду 1921 року” (ж. “За Державність. Матеріяли до Історії Війська Українського”. — 36. 3. — С. 135 — 139). Він писав, що в 1921 р. всі козаки і старшини, що перебували в таборі при м. Олександрові-Куявському, “жили спогадами про славні, незабутні часи нашої боротьби за нашу державність, а водночас підготовлялися до нової запеклої боротьби та до помсти над віковичним ворогом свого народу — москалем”. Завершує спомин так: “Тиняючися на чужині, сини безталанної Матері-України часто пригадають собі славні часи Визвольної боротьби. Всією душею прагнуть вони на широкі лани рідної землі, вкриті рідними могилами, щоби поклонитися дорогим братам, полеглим у нерівній боротьбі за святеє наше діло”. У 1923 р. зарахований на гідротехнічний відділ інженерного ф-ту УГА. Грав під час показу незвукових фільмів у “Подєбррадській соколовні”. Диплом УГА здобув 16 червня 1928 року.

Ващенко П. До рейду 1921 року // Другий Зимовий похід. Листопадний рейд. Базар. — Київ: Фундація ім. О. Ольжича, 1995. — С. 67, 72.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 798. — Арк. 84 — 84 зв., 104 — 105 зв.

ВАШИШИН Ілько Григорович (29.07.1900, с. Дмитровичі Мостиського пов. Львівського воєв., тепер Мостиського р-ну Львівської обл. — 1939, м. Хуст, тепер Закарпатська обл.). Військовий і громадський діяч, просвітянин, підприємець; член Товариства “Просвіта” (Хуст, 1930-ті); звання — підхорунжий УГА.

В “Описі життя” зазначав: “Народню школу скінчив в Дмитровичах, а

1910 р. записався до гімназії в Перемишлі, де учав безперервно до 1914 р. З вибухом Світової війни змушений остатися вдома, де був до 1916 р. В вересні 1916 р. виїхав з дому знову до Перемишля, де задля браку (у розумінні: через брак. — *Ред.*) матеріальної підтримки змушений залишити дальшу науку, а вступив до skleпу (магазину. — *Ред.*) Івана Бориса, де практикував до січня 1918 р. В 1918 році був відданий до 34 п.[олку] стрільців, а відтак до 17 п. австрійського війська, де був аж до розвалу Австрії. В падолісті 1918 р. зголосився в ряди української Армії, приділений до гірської Бригади ген. [Антон] Кравса, був цілий час в боєвих лініях околиць Мостиска (Мостиська. — *Ред.*) аж до загального відвороту перед галерівською легією. В 1919 р. переступив враз з Армією під проводом підполковника Федоровича границі Чехословацької республіки, звідки був відісланий до табору в Німецьке Яблінне (Німецьке Яблонне. —

Ред.). Тут очікував дальших рішень, сповняючи службу рахункового. В 1920 р. скінчив 6 місячні поштово-телеграфічні курси, а в 1921 р. табор перенесено до Йозефова, де записався на курси учительського семінара і 7 червня 1922 р. зложив іспит зрілости. Сейчас по феріях виїхав до Праги на дальші студії. Тут записався на Високу Школу Педагогічну, яку, одначе, мусів покинути, бо на цю школу Студентська Самопоміч не давала жадного матеріального піддержання. Силою обставин змушений записати ся на філософічний факультет, бо на всі інші вже був пізний речинець. В грудні 1922 — 1923 записався на фільос. фак.[ультет] Карлового унів.[ерситету] в Празі, де студіював до 1925 р. В 1925 р. 12 червня зложив іспит зрілости на Українськiм Гiмн. [азійнім] реальнім курсі в Йозефові. В падолісті 1925 р. Педагогічний іспит на Карловому університеті, а 1926 р. абсолював. Прага, дня 13 червня 1927 року. Ілько Ващишин”. Подавав заяву до УГА, але дістав відмову. Виїхав із братом Павлом, вояком УГА, у Підкарпатську Русь. Оселився в Хусті. Посідав різні громадсько-політичні посади в українських організаціях. Власник крамнички. Батько трьох дітей. Брат Павло працював у видавництві та книгарнях, у 1930-х виїхав до Галичини, а 1939-го у Німеччину, згодом до США. Ілля взяв участь у проголошенні незалежності Карпатської України, 1938 року працював в уряді о. Августина Волошина. Розстріляний мадярами за робочим столом. За іншою версією, його вночі, збитого і скатованого, повели до р. Тиси і там розстріляли. Його син Богдан Ващишин (1930 — 2005) засуджений Військовим трибуналом Прикордонних військ МВС Закарпатського округу 18 — 21 липня 1947 р. на 10 р. позбавлення волі.

Реабілітований у 1990 р., згодом він став почесним громадянином м. Хуста.

14 жовтня 2012 р. на його честь по вул. Августина Волошина, 60 відкрито меморіальну таблицю,

Гренджа-Донський В. Щастя і горе Карпатської України: Щоденник // Твори Василя Гренджі-Донського. — Т. VIII. — Вашингтон: видання Карпатського союзу, 1987. — С. 348.

Зілінський В. В борні за Україну (Мостищина). — Дрогобич: Відродження, 2006. — С. 24.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 799. — Арк. 8 — 8 зв.

<http://khust-miskrada.gov.ua/mem-tab-b-vashchyshynu/>

ВЕДЕНСЬКА Віра (13.10.1885, с. Знамянка Олександрійського пов. Херсонської губ., тепер місто Кіровоградської обл. — після 1922). Громадська діячка, урядовець УНР; член Петербурзької української громади (з 1909), діловод загального департаменту МВС (1918), член Варшавської філії Союзу українців, контролер Експедиції

заготовки державних паперів (1920 — 1921).

Народилася в сім'ї священика Якова Матвійовича і Марії Вікторівни. Дружина сотника Армії УНР Михайла Веденського. Закінчила Єлисаветградську жіночу гімназію (1904). 1908 року одружилася з Михайлом Веденським, 1909-го народила дочку Галину.

В 1914-му виїхала з Петербурга в Україну. Працювала урядовцем Слобідської залізниці до 1918 року, а з 1918-го — в Києві, в Міністерстві праці.

Не прийнята через те, що пізно написала заяву.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 4. — Спр. 5. — Арк. 3, 7.

ВЕДЕНСЬКИЙ Михайло Васильович (3.02.1887, м. Летичів Подільської губ., тепер Хмельницької обл. — після 7.07.1922). Громадський діяч, військовий, вільний козак; член Української громади в Петербурзі та Українського клубу (1906 — 1910), начальник інформаційного відділу Військового міністерства Центральної Ради (01.1918), директор канцелярії головного комісара уряду УНР у м. Житомирі, секретар Військової ради ЦР (04.1918), начальник загальної управи Військового міністерства уряду УНР, начальник судової частини коменданта тилу Дієвої Армії (1919), юрисконсульт Головного державного інспектора Дієвої армії УНР, секретар Вищої військової ради; звання — сотник Армії УНР.

Народився в сім'ї судового слідчого Подільської губернії в Летичеві Василя Михайловича та Марії Сергіївни. Закінчив Єлисаветградську гімназію (1906) і правничий ф-т Петербурзького університету (31.05.1910). У “Сurriculum vitae” писав: “Весь час навчання перебував членом Української громади в Петербурзі, Українського

клубу і членом споживчого товариства “Нашим дітям” під проводом Олександра Гнатовича Лотоцького. В 1912 році вступив на військову службу в саперний батальйон в м. Одесі — Єлісаветграді. Служив до 1914 року. З вибухом Світової війни призначений в штаб начальника інженерів Петроградської військової округи. Пізніше направлений на фронт командиром саперної роти 37 саперного батальйону, де й пробув до грудня 1917 року. Після арешту більшовиками втік з Північного фронту на Україну, прибув до Київа в січні 1918 року. Вступив до Вільного козацтва, бився з більшовиками в Київі до 27 січня 1918 року і в той же час був зарахований начальником інформаційного відділу українського Військового міністерства. Відступив з нашим військом із Київа. В Житомирі міністром [Олександром] Жуковським призначений бути при Волинському губернському коменданті полковнику Борковському. В квітні того ж року повернувся з Житомира до Київа і призначений начальником відділу військового міністерства і секретарем військової ради. На цій посаді пробув весь час: Центральну Раду, гетьманщину аж до її повалення. За Директорії призначений начальником загальної управи військового міністерства. Евакуювався з міністерством до Винниці, пізніше до Кам’янця, де був призначений на фронт в штаб північної групи української армії в Рівному, де й пробув до відходу армії в Галичину. Там призначений начальником судової частини Коменданта тилу Дієвої Армії. На цій посаді пробув до прибуття Армії в Україну, а комендатури — в червні 1919 року. Того місяця призначений юрисконсультом Головного державного інспектора армії. На цій посаді пробув до прибуття української армії в Чорторию в листопаді 1919 року, де

після розформування установи дістався в Польщу. В лютому 1920 року призначений юрисконсультом української військової місії у Варшаві. З початком наступу українсько-польських військ на Україну в квітні 1920 року призначений Головним Отаманом на посаду директора канцелярії Головного комісара уряду УНР Лоського. По відвороті війська повернувся на становище юрисконсульта військової місії в Польщі, де пробув весь час до її ліквідації. В 1921 році під час ліквідації майже всіх установ уряду звільнений у безтермінову відпустку”. 1908 року одружився з Вірою Веденською, яка в 1909 р. народила доньку Галину. Заяву до УГА в Подєбрадах написав 7 червня 1922 р. з Варшави. Не прийнятий через те, що запізнився.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 4. — Спр. 3. — Арк. 4, 6 — 8.

ВЕЛИЧКО Дмитро Микитович (8.11.1897, м. Конотоп Чернігівської губ., тепер Чернігівської обл. — після 1956). Сотник Армії УНР.

Закінчив Конотопську гімназію (1916).

У “*Curriculum vitae*” зазначав: “Батько Микита з діда і прадіда козак. Мати Єфимія – дочка козака Кузьми Удода. Батьки і я віри православної. Середню освіту закінчив у Конотопській гімназії в 1916 р. З травня 1916 р. по грудень 1917 р. – на російській військовій службі. 1918 рік перебув дома у батьків. Осінню 1918 записався студентом до Київського університету Св. Володимира на фізико-математичний факультет, але лекцій слухати не міг, бо по незалежнім від мене обставинам мусів виїхати додому.

З листопада 1918 р. по травень 1919 р. в Сірій дивізії Армії У.Н.Р.

З травня 1919 р. по грудень 1919 р. в полоні в Поляків. З грудня 1919 по вересень 1920 жив у Галичині. З травня 1920 р. і по цей час у Армії У.Н.Р. Дмитро Величко. 20 травня 1922 рік”.

Звертався до ректорату УГА з проханням прийняти його на навчання, але дістав відмову. Нагороджений Воєнним хрестом (?).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 800. – Арк. 8 – 8 зв.

ВЕРБА Дмитро Григорович (27.04.1902, м. Канів Київської губ., тепер Черкаської обл. – після 1977).

Військовий, інженер-лісівник; звання – хорунжий кінноти (4.12.1921), підпоручник Армії УНР.

Народився в сім’ї Григорія Олельковича Верби та Васси Михайлівни (з Маслюків).

Закінчив Канівську двокласну школу (1910 – 05.1915) та Канівську вищепочаткову школу (1917 – 1918).

У “*Curriculum vitae*” зазначив: “З вибухом гетьманського повстання опинився я в рядах Української Рес-

публіканської Армії й поділяв її долю до інтернування в Польщі 1920 року. В Каліському таборі інтернованих прослухав курс [Спільної] юнацької школи [з підготовки старшин військового часу при 3-ї Залізній дивізії] й був іменованим в січні місяці 1922 року першою старшинською рангою. У вересні місяці того ж року виїхав з табору на фізичну працю й перебував на ній до листопада місяця 1924 року.

10 листопада того ж 1924 року вступив до гімназії імені Т. Шевченка в українській станиці при місті Каліші, яку й закінчив у липні місяці 1926 року. Д. Верба”. В армії “заховував себе бездоганно”. В 1926 р. зарахований на агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА. Василь Іванис називав його “надзвичайно активним студентом” та “ідейним фантастом”. Дипломну роботу “Проект лісопильної фабрики” захистив 27 березня 1931 року. Працював у галузі будівництва (Рівне, 1931 – 1944). Ніл Хасевич зробив Дмитрові Вербі екслібрис. 1946 року перебував у таборі “Зомме казерне” в Авгсбургу (Німеччина). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри та Хрестом відродження в пам’ять 60-ліття Армії УНР. 1952 року жертвував на видавничий фонд УТГІ. 1966 року склав пожертву на пам’ятник Олександрові Коваленку.

Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 35. – Грудень. – С. 4.

Вісті УТГІ. Орган внутрішньої інформації професорів, абсолювентів та студентів УТГІ (Мюнхен). – 1953. – Ч. 16 – 18. – Квітень. – С. 77.

Іванис В. Стежками життя: Спогади. Кн. V. – Новий Ульм, Німеччина: Українські вісті, 1962. – С. 58.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 803. – Арк. 86 – 86 зв.

ВЕРИГА Петро Осипович (28.08.1900, с. Стецева Снятинського пов. Станіславського воєв., тепер Снятинського р-ну Івано-Франківської обл. — після 14.12.1929). Військовий, інженер-гідротехнік; звання — стрілець УГА.

В “Описі життя” зазначав: “В шкільному році 1909 — 1910 вписався до підготовчої класи при державній гімназії в Кіцмані на Буковині, де скінчив чотири класи до вибуху світової війни. Далше науку внаслідок воєнних перешкод неможливо було нормально продовжувати, так що другі (ще. — *Ред.*) чотири класи покінчив на державній гімназії у Вижниці. По закінченню 8 класи здав іспит зрілості. Вдома мене застав розвал Австрії, і коли піднявся наш державницький стяг, я зголосився до української галицької армії. Перебувши вишкіл в коші УСС в Станіславові, виїхав транспортом як доброволець на закордонну Україну. Там перебував аж

до капітуляції нашої української армії. Повернувся до рідного села. Там був мобілізований до польського війська. Будучи ширим українцем, через три тижні дезертирував і опинився на Німецькім Горішнім Шлеску, де перебуваю і тепер. 3 серпня 1922 року”. В 1923 р. зарахований на гідротехнічний відділ інженерного ф-ту УГА. Диплом інженера-гідротехніка здобув 14 грудня 1929 року.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 808. — Арк. 12, 21.

ВЕРСТЮК Михайло Федорович (Хведорович) (13.07.1891, с. Цвіклівці Гаврилівецької вол. Кам'янецького пов. Подільської губ., тепер Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл. — після 4.07.1924). Військовий; ад'ютант комендантів м. Жмеринки (1918) та м. Кам'янця-Подільського (1919); звання — старшина Армії УНР.

Закінчивши 1913 року Кам'янець-Подільську комерційну школу, вступив до Київського комерційного інституту.

Наступного року перевівся до Московського комерційного інституту, але вже 1916 року мобілізований до війська. По закінченні Олексіївської військової школи (1.06.1916) скерований у 21-й Сибірський полк, у якому перебував до революції 1917 року. У листопаді 1920 р. інтернований поляками. 4 липня 1924 року із т. Стшалково написав листа з проханням прийняти його студентом в УГА. Очевидно, отримав відмову.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 807. — Арк. 12.

ВИНОГРАДНИК Василь (13.04. 1892, с. Кулачин Снятинського пов. Станіславського воев., тепер Снятинського р-ну Івано-Франківської обл. — 1969, Прага). Військовий і громадський діяч, співак, інженер-лісівник; командир кулеметної сотні УГА (11.1918 — 05.1919), командир 1-ї сотні 2-ї Волинської дивізії Армії УНР (09.1920 — 07.1921), командир стрілецької сотні Йозефівського табору в ЧСР, командир Українського робітничого відділу в Лійнику (ЧСР, 03.1922 — 12.1923), тенор-соліст Академічного українського хору в Подєбрадах, член Легії українських націоналістів; звання — поручник австро-угорської армії, сотник піхоти Армії УНР.

Закінчив Снятинську реальну школу (1913). У “*Curriculum vitae*” зазначив: “3 р.[оку] 1913 по 1914 доповняв матуру гімназіяльну. В 1914 — 1918 рр. служив як старшина, з 1917 р. — поручником в армії австрійській. Від листопада 1918 р. до мая 1919 — як к-р (тут і далі: командир. — *Ред.*) кулемет. сотні в Укр. Гал. Армії. З мая 1919 р. до вересня 1920 р. інтернований румунами. З вересня 1920 р. до липня 1921 р. в Армії У.Н.Р. як к-р 1-ї сотні Волин. Дивіз., пізніше в Юнацькій Школі.

З липня 1921 р. до березня 1922 р. — як к-р стр. сотні в таборі в Йозефові.

З березня 1922 р. по нинішній день — як к-р укр. робітничого відділу в Лійнику. Почта: Вльокава. 24 грудня 1923 року. *Виноградник*”. Зарахований на лісовий відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА.

Диплом інженера-лісівника здобув 27 квітня 1929 року. Співзасновник ОУН.

Похований на Ольшанському цвинтарі Праги. Поруч поховані дружина та син Любомир, який помер у Франції (1922 — 2001).

Беднаржова Т., Янчик Ф. Українські могили в Чехії. — Прага, 2002. — С. 16.

Гадзяцький М. Ще про мистецтво і спорт в Подєбрадах // Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 35. — Грудень. — С. 11.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 817. — Арк. 9, 23.

ВИШЕМІРСЬКИЙ Сергій Никифорович (24.09.1884, Санкт-Петербург — після 12.06.1923). Військовий; старший старшина для доручень Гетьманської похідної канцелярії (1918), начальник відділу навчання військ Генерального штабу Армії УНР (з 4.10.1920), завідувач навчальною частиною Академічних курсів при Генеральному штабі УНР (1923); звання — підполковник російської армії та Армії Української Держави.

Народився в сім’ї військового лікаря. У “Сurriculum vitae” зазначив: “Коли мені було біля 1 року, батьки мої переїхали в Україну, в м. Умань на Київщині. В 1893 році я поступив до Уманської прогімназії, а в 1895 році, коли батько був переведений до Києва, перейшов у 4 Київську гімназію.

Через рік батька було переведено до Петербургу, і я знов переїхав туди і два роки вчився в Петербурзі, в 1 і 2 гімназіях. Нарешті батька мого було переведено на посаду в Вітебську, і там вже я і скінчив гімназію в 1901 році. Того ж року восени я поступив до Петербурзького університету на природничий відділ фізико-математичного факультету, на якому пробув я до 1905 року, коли залишив університет з приводу першої російської революції. Восени того ж 1905 року я поступив до Київської військової школи юнаком, в 1907 році скінчив в неї курс і був підвищений до підпоручника з призначенням до 34 гарматної бригади, що стояла в той час на Херсонщині.

В 1908 році 2 червня я одружився з Марією Федорівною Яновською — українкою (походженням з Луцького повіту на Волині). В 1914 році я витримав конкурсний іспит до Миколаївської Воєнної Академії, але вступити до неї не зміг, позаяк у липні того року почалася світова війна.

1914 і 1915 роки війни я провів у штабі 34 пішої дивізії, а з початку 1916 року і до кінця війни служив у штабі 8 корпусу. Під час війни було розпочато навчання в Академії. Я був призваний туди і в два прийоми з перервою на 3 місяці скінчив 2 класи цієї Академії (випуск Академії 1917 року). До Генерального штабу я був переведений навесні 1918 року. Восени 1918 року я вступив на службу до Гетьманської похідної канцелярії на посаду старшого старшини для доручень і в грудні цього року був підвищений Гетьманом за вислугу років в мій останній ранг — підполковника.

За свою службу в російській армії я одержав всі бойові відзнаки до Володимира 4 ст. включно і Юрївський (Георгіївський. — *Ред.*) хрест 4 ст. і був підвищений за вислугу років до ранга капітана, в якому мав старшинство з

24 березня 1915 року. Після знесення гетьманської влади я виїхав за кордон і рік перебував у Румунії, після чого в 1920 році вступив до Армії УНР на посаду начальника відділу навчання військ в У.Г.Ш. В серпні 1921 року я був призначений на посаду завідуючого учебною частиною Штабових курсів в таборі Каліш, формував ці курси, читав там лекції по техніці штабової служби, керував навчанням старшин-слухачів і перевів на весну 1922 року перший випуск з курсів. В січні 1923 року штабові курси перейменовано в Академічні курси при Генеральному штабі УНР і я залишився на нових курсах на тій же посаді завідуючого Учебною частиною, де і перебуваю досі, продовжуючи читання лекцій. 12 червня 1923 року. Табір Каліш”. В автобіографії не зазначив, що в 1918 – 1919 рр. служив на штабних посадах у Красній армії. Зарахований на лісовий підвідділ агрономічно-лісового ф-ту УГА, але академію не закінчив. У 1920-х мешкав у Польщі.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 819. – Арк. 11 – 11 зв.

ВИГУРЖИНСЬКИЙ (ВИГУРЖИНСЬКИЙ) Володимир Миколайович (1.10.1899, с. Слобідка-Яришевська Могилівського пов. Подільської губ., тепер с. Слобода-Яришівська Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. – 1924, Подєбради). Козак Армії УНР, молодший портупей-юнак кінного дивізіону Спільної юнацької школи (т. Каліш, 1923).

Народився в сім’ї Миколи Мефодійовича та Євдокії Гнатівни, уроджені Крижановської. Закінчив Тиврівську духовну школу (1908 – 1914), Кам’янець-Подільську духовну семінарію (1919) та Спільну юнацьку школу (15.08.1923). У 1920 році вступив в Армію УНР. Воював у лавах 13-ї бригади 5-ї Херсонської

дивізії. 19 січня 1921 р. скерований до Спільної юнацької школи. В боях за Україну був двічі поранений. Більшовики, не змігши полонити Володимира, розстріляли його батька, сестру і брата. 28 серпня 1923 р. зарахований студентом економічно-кооперативного ф-ту УГА. “Жадібно пив келихи знання”. “Стояв весь час на варті боротьби за Україну”. Брат Микола Вігуржинський жив у с. Борівці Ямпільського повіту. Володимир, купаючись у р. Лабі на міліні, несподівано потрапив у яму й утопився. Очевидно, він хотів повернутися в Україну – Гаврило Гордієнко у своїй книжці “Під щитом Марса” назвав його “зміновіхівцем”. На його похороні повстанець Катеринославського коша, а тепер зміновіхівець Микола Леонтович “здер з вінка жовтоблакитні стрічки”. Після цього студент Гаврило Гордієнко (повстанець відділу Чорної Хмари) порвав з ним стосунки. Ще 31 жовтня 1923 р. академічна громада оголосила М. Леонтовичу повний бойкот через те, що він став громадянином

УСРР. А згадка про покійного в “Бюлетені Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р.” була теплою, товариською.

Володимир Вігуржинський (згадка) // Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 10 часопису “Наша громада”). – 1924. – Липень. – С. 2.

Гордієнко Г. Під щитом Марса (спогади). Мої Подебради (1922 – 1931). – Т. 2. – Філадельфія, 1977. – С. 99.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 809. – Арк. 21.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1392. – Арк. 13 – 13 зв.

ВІЗЕРСЬКИЙ Пилип (11.10.1898, Київ – після 27.05.1922). Юнак Армії УНР.

1916 року закінчив 6 класів 3-ї Київської гімназії і вступив у 77-й гарматний відділ російської армії. У 1919 р. вступив до Спільної юнацької школи, де перебував до 1921 року. “З Валодвиць втік до ЧСР”. 27 травня 1922 р. подав документи на матуральні курси при УГА. Резолюція: “Кандидат на мат. курси”.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 112. – Арк. 76 – 78 зв.

ВІЛЬЧЕК (ВІЛЬЧИК) Микола В’ячеславович (17.11.1901, м. Кам’янець-Подільський Подільської губ., тепер Хмельницької обл. – 1939). Військовий, інженер-технолог; командир сотні Карпатської України (1939); звання – юнак Армії УНР.

Народився в сім’ї В’ячеслава і Софії Вільчєків. Закінчив Проскурівську реальну школу (1920) та Спільну юнацьку школу (15.08.1923). У лавах Армії УНР на фронті був 2 місяці. У 1926 р. зарахований на хіміко-технологічний відділ інженерного ф-ту УГА. Диплом-

ну роботу “Проект цукроварні на 8000 д. добової переробки буряків”. Диплом інженера-технолога здобув 15 травня 1931 року. Батьки мешкали у Проскурові (Хмельницькому). Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. Розстріляний угорськими окупантами.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 810. – Арк. 3, 13.

ВІНЦЕРСЬКИЙ Олександр Денисович (31.07.1898, м. Китайгород Кам'янецького пов. Подільської губ., тепер Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл. – 16.08.1971, Детройт, США). Військовий, громадський діяч, інженер-гідротехнік; лектор УГТІ (1951); звання – вояк Армії УНР.

У “Curriculum vitae” зазначив: “Я, Вінцерський Олександр Денисович, громадянин УНР, член Студентської громади табору інтернованих в Стрілкові (Польща), народився 31 липня 1898 року в м. Китайгороді на Поділлі [мати – Людмила Вінцерська]. В 1908 році вступив до 1 класи Кам'янець-Подільської гімназії, яку скінчив у 1918 році. В 1919 р. був зарахований студентом математичного відділу фізико-математичного факультету Кам'янецького Державного Університету. В 1920 році вступив до Української Армії, в складі якої при відступі в листопаді 1920 р. перейшов на терен Польщі, де був інтернований. В такім стані перебуваю і зараз. Травень 1922 року”. В 1923 р. зарахований на гідротехнічний відділ інженерного ф-ту УГА. Диплом інженера-гідротехніка здобув 4 жовтня 1928 року.

Свобода (Джерзі Ситі і Нью Йорк, США). – 1971. – №172. – 23 вересня. – С. 3.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 812. – Арк. 9, 19.

ВІТВИЦЬКИЙ Володимир Романович (5.06.1896, с. П'ятигори Тарашанського пов. Київської губ., тепер Тетіївського р-ну Київської обл. – після 20.06.1928). Військовий, інженер-економіст; звання – хорунжий (?) Армії УНР.

У “Curriculum vitae” зазначив: “Я, Володимир Романович Вітвицький, народився 5 червня 1896 року в

с. П'ятигори Тарашанського повіту на Київщині. В 1916 році скінчив Київську 3-ю гімназію і в тім же році вступив до Університету Св. Володимира. В листопаді 1916 року прийнятий в 1 Одеську школу прапорщиків пілотів. В березні скінчив школу і відбув на фронт, де був до демобілізації армії 5 лютого 1918 року. У вересні 1918 року поступив на юридичний факультет Університету Св. Володимира. В травні 1920 року мобілізований до Армії УНР, з котрою в листопаді перейшов кордон Польщі і був інтернован[ий]. 26 червня 1923 року. Шепіорно”. Зарахований 28 серпня 1923 р. на економічно-кооперативний ф-т УГА. Автор спогаду “Пригода з часів революції” – про небезпечний для його життя випадок у липні 1917 р. в Шатаві, що на Поділлі. У той час проходив Всеросійський земський перепис. В. Вітвицький, син фельдшера, вирішив заробити на життя, працюювавши як “переписчик”, а селяни подумали, що він продає їх земству, до якого ставлення в них було вороже. Селяни арештували В. Вітвицького і кинули до в'язниці. Наступного дня, 9 липня, його долю мали вирішити на вічі. Ходили чутки, що Вітвицького та інших арештованих хотіли втопити чи спалити, обливши нафтою, ще й каструвати (це ідея жінок – до того ж вони обіцяли це зробити “власними руками”). Оскільки В. Вітвицький був сином фельдшера, значить, він “паничик”, а отже, бити треба (“Ходімо, паничику, поспиш трохи, тільки не так, як у мамки на подушках”). Виручив товариш, він “як фронтовик мав голос”. Сказав, що з такими людьми шкода балачок. “Кого будете питати: дурних жінок?! Ходім!” – “Бачите, паничику, вам слід би було розтолкувати”, – казали потім винувато баби. Успішно захистивши дипломну роботу “Ярмарки на

Великій Україні в минулому та сучасній Біржі СРСР”, здобув диплом інженера-економіста (26.05.1928).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 813. — Арк. 2, 5, 14, 111.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 792 — 796 зв.

ВІТВИЦЬКИЙ Іван (17.04.1901, с. Витвиця Долинського пов. Станиславського воєв., тепер с. Витвиця Долинського р-ну Івано-Франківської обл. — після 1936, Львів). Підхорунжий 1-го полку УСС УГА і 2-го Технічного куреня УСС УГА, козак Армії УНР.

Народився “в убогій селянській сім’ї”. Закінчив 7 класів Долинської приватної гімназії (1918). “Розвал Австрії застав мене на шкільній лавці в осьмій гімназіяльній клясі, — зазначав він у “Curriculum vitae”. — На заклик Укр. Повітової Боевої Управи в Долині вступив я в ряди Укр. Галицької Армії. В лютім 1919 р. був я відісланий на перший турнус (випуск. — *Ред.*) старшинського курсу в Коломиї під командою от.[амана] (*нерозбірливо*), скінчив його в маю 1919 р. з добрим поступом. Мене іменовано підхорунжим і вислано на фронт. По відвороті У.Г.А. за Збруч відбув я в рядах 1 полку У.С.С., де й евіденційно належав, — похід на Київ. В жовтні 1919 р. занедужав я на фронті біля Вапнярки на поворотний тиф і був відісланий до лічниці У.С.С. в Браїлові. Під натиском армії Денікіна перенесена лічниця У.С.С. до Бару, де я видужав і був відісланий до 2 технічного куреня У.С.С. в Ялтушкові під командою пок.[ійного] пор.[учника] Кліма. Тут перебув я катастрофу українських армій з падоліста 1919 р. аж до січня 1920 р., коли почався відворот армії Денікіна на полудне. Мій курінь дістав наказ переходу на Херсонщину через Копайгород, Шаргород, Рахни, Вап-

нярку й (*нерозбірливо*). Під час походу занедужав я знову на тиф і був покинутий своїм курінем у земській лічниці у Китайгороді. Коли я видужав, були вже в Копайгороді червоні війська, і я зголосився до III бригади Ч.У.Г.А., що тоді формувалася. В маю 1920 р. дістався я під час наступу Поляків на Київ в неволю під Чудновом, відки по кількох тижнях пощастилося мені втікти до дому. В шк. році 1920 — 21 вписався я як приватний до державної гімназії з укр. мовою викл.[адання] в Станиславові, де я в червні 1921 р. зложив іспит зрілости. В осени 1921 р. був я арештований в зв’язку з (*нерозбірливо*), і просидів два місяці в тюрмі. Двомісячна тюрма так мене обезсилила, що я не міг іти на університет в шкільному році 1921 — 22 (очевидно, вже лише на літній семестр). В шк. році 1922 — 1923 вписався я на медичний відділ Українського Університету у Львові (ч.[исло] мого індексу 1119). Однак в перших днях жовтня 1922 р. був я арештований враз з більшістю українських студентів і засаджений до т. зв. “Бригідок”, де я просидів до кінця падоліста цього ж року. З січня 1923 р. був я опять арештований за те, що не ставився добровільно до військового перегляду, і був за те засуджений польським військовим окружним судом у Кракові на кару трьох місяців тюрми. По відсидженню тюрми був я призначений до 21 полку полевої артилерії, де я служив два роки, це є до січня 1925 р. В червні ц. р. виїхав до Праги і стараюся о прийняттю мене до Укр. Господарської Академії в Подєбрадах. Прага, дня 1 серпня 1925 року. Іван Вітвицький”. У вступі до подєбрадської академії відмовлено.

Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 814. — Арк. 3 — 4.

ВЛАДИКІН Юрко Олександрович (2.05.1896, м. Балашов Саратовської губ., тепер РФ – після 21.11.1923). Сотник Армії УНР.

Народився в сім'ї Олександра і Марії (у дівочтві Геммерлінг). 1914 року, закінчивши Петрівську реальну школу, добровільно вступив до російської армії. У серпні – жовтні 1918 р. служив на Гомельському шкіряному заводі. В жовтні 1918-го мобілізований до української армії, в якій служив щонайменше до 19 травня 1922 року. Перебував на інтернуванні в таборі м. Каліша. Дружина Олена родом із с. Журавлівки Брацлавського пов. Подільської губернії. 11 червня 1922 р. зарахований на меліоративний підвідділ інженерного відділу УГА в Подебрадах. Під час навчання, 27 лютого 1923 р., написав спогад “Сумна сторінка з життя семейних під час інтернування Української армії у Польщі р. 1920 – 1923” – про

голод і холод у таборах для інтернованих, хворобу дитини і смерть дружини (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 78. – Арк. 506 – 507). 21 листопада 1923 р. Сенат УГА звільнив його за власним бажанням.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 146. – Арк. 137, 140 – 141.

ВЛАСЕНКО Федір Омелькович (11.11.1906, с. Дубовичі Глухівського пов. Чернігівської губ., тепер Кролевецького р-ну Сумської обл. – після 1926). Козак Армії УНР.

Закінчив Глухівську міську школу (1917). У “Curriculum vitae” зазначив: “Революційні події, а також зруйнування нашого господарства [в] 1918 році примусило нас переїхати в м. Мелітопіль на Таврії, де не було змоги продовжувати освіти. 5 червня 1920 року вступаю до Української армії, з якою пізніше в цім році й був інтернований до Польщі. Мандруючи по таборах у Польщі, я весь час з невеликими перервами продовжував свою освіту. Року 1922 у таборі Шепіорно вступаю на кур-

си середньо-шкільників, а з відкриттям Реальної школи вступаю до неї. Переїхавши до табору Каліша, який пізніше переіменували в Українську Станицю, де я в 1924 році вступив до гімназії ім. Т. Шевченка, яку скінчив року 1926”.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 820. — Арк. 31.

ВОЗНЮК Павло (16.02.1899, м. Хмельник Літинського пов. Подільської губ., тепер Вінницької обл. — після 15.07.1922). Козак Армії УНР.

Народився в сім’ї “бідного хлібороба”. Закінчив Хмельницьку міську двокласну школу (1908 — 1913) та Хмельницьку вищепочаткову школу (1913 — 1916). “В 1916 році вступив в Вінницьку Учительську Семинарію на повну державну стипендію, — зазначав він у “Curriculum vitae”. — З початком революції стипендію перестали видавати. А тому що батьки мої не мали змоги мене підтримувати з матеріального боку, я примушений був у 1918 році перевестись в Хмельницьку (Хмельницьку. — *Ред.*) Учительську Семинарію, яка, на моє щастя,

відкрилась того року в м. Хмельнику (Хмельнику. — *Ред.*). В 1920 році, по скінченню 3-х клясів Семинарії, я став в лави Українського Війська для захисту своєї Батьківщини. Після завзятої і нерівної боротьби з большевиками Армія У.Н.Р. примушена була в листопаді місяці 1920 року перейти польський кордон, де була інтернована. Я попав в табор Пікуличі (Пікуличі. — *Ред.*), біля Перемишля, а звіттам перевезли нас до табору Ланцут. Не бажаючи дарма гаяти час, я вступив до гімназійських курсів на реальний відділ, де учусь до цього часу. Вознюк Павло. 15 липня 1922 року”.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 825. — Арк. 9.

ВОЛОХІВ Леонід (31.12.1892, с. Іванівка (Івонівка) Ямпільського пов. Подільської губ., тепер с. Івонівка Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. — після 1926). Військовий і громадський діяч, журналіст, редактор, інженер; завідувач літературного відділу часопису “Приазовський край”, член редакційного комітету православного журналу “Релігійно-Науковий Вісник” (т. Олександрів-Куявський), редактор часопису “Український сурмач” (т. Каліш, т. Щипйорно), слухач Академічних курсів при Генеральному штабі Армії УНР (23.12.1923); звання — хорунжий 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

Закінчив 4-ту Одеську гімназію зі срібною медаллю (1903 — 1911). У “Перебізі життя мого” зазначав: “Того ж року вступив до війська (73 полку) однорічником. 1912 року здав іспит на прапорщика запасу. Потім мандрував, був за кордоном. Був дописувачем російських часописів “Одесский листок”, “Одесские Новости”, “Киевская мысль”. Студював літературу, філософію і соціологію. В часописі

“Приазовский край” керував літературним відділом. Року 1916 закликаний до війська, перебував в його рядах до сьогодні. На інтернації віддався літературній праці. Був у ряді культурно-освітніх працівників. Редагував часопис “Український сурмач” протягом його існування. Був Секретарем 1-го З’їзду Української еміграції в Польщі як делегат Культ.-Освіт. Організації табору Шепіорно. 1 липня 1924 року. Табір Каліш”. Зарахований студентом технологічного підвідділу інженерного ф-ту УГА. У серпні 1925 р. виїхав у Женеvu на конгрес Міжнародної федерації академічних товариств Ліги Націй (1.09 – 21.09.1925), про який написав звіт під назвою “Конференція міжнародних університетських товариств для Ліги Націй у Женеві (Наша громада. – Подєбради: Українська академічна громада, 1925. – Ч. 10 (24). – Жовтень. – С. 28 – 32). 1926 року жертвував кошти на створення фонду на виховання дітей журналіста Олександра Хомича

Саліковського, який помер 1925 року. Автор статті “Ще про суд над п’есою “Закон” (Наша громада. – Подєбради: Українська академічна громада, 1925. – Ч. 3. – Березень. – С. 42 – 46). Співпрацював із ж. “Веселка”.

“Не порозуміємось!” – такий висновок його статті “Без заголовку” – про стосунки українського і російського народів. Це питання саме по собі не розв’яжеться, пише автор, “його розрубає меч”.

Волохів Л. Без заголовку // Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 13 – 14 часопису “Наша громада”). – 1924. – Листопад – грудень. – С. 6 – 10.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 831. – Арк. 2, 9, 13.

ВОЛОШИН Андрій (16.12.1896, с. Ляшки-Зав’язані, пов. Рудки Львівського воев., тепер с. Зав’язані Мостиського р-ну Львівської обл. – після 23.11.1925). Стрелець 6-ї сотні УСС (1914 – 1916) та Київських січових стрільців (1918), козак Запорозького полку кінних гайдамаків ім. кошового отамана Костя Гордієнка (1918), Запорозької Січі Юхима Божка (1919), 2-ї стр. дивізії Волинської групи Армії УНР (1919 – 1920).

Народився в сім’ї Ганни Волошин (Волошинової). У “Короткому описі життя” зазначав: “По покінченню елементарних шкіл я приготувався до вчительського семінара як екстерніст. Відтак я пішов у ряди У.С.С., де остався аж до 1916 року, коли-то я попався разом зі всіма прочими сотнями названих У.С.С. і інших сусідних частин до російського полону. Відтак, в 1917 році, зглядно з початком 1918, я вступив до [Київських] С.[ічових] С.[трільців]. По упадку Центральної Ради я перейшов до частин Натієва, а

іменно (саме. — *Ред.*) до кінного полку Костя Гордієнка, яким спочатку командував тоді Петрів, ще як полковник. По упадку Гетьмана я знов повернувся до С.С., вже в Білій Церкві. Дещо пізніше я був переведений до Штабу Південної Групи; відтак у Запорозьську Січ, яка була перетворена в 2 дивізію при Волинській Групі. В часі упадку українських акцій я захворів на тиф, який тривав у мене довший час; через що й мусів залишитися в Староконстантинові в барачній лічниці. Опісля за збігом обставин я потрапив до польської тюрми, з якої вдалося мені втечи і вступити до новоформованих українських частин в Кам'янці-Подільському. Це був вже нещасний двадцятий рік, в яким ішла боротьба не лише на зовні з ворогами, але й внутрі — самих між собою. В таку пору я прийшов до Староконстантинова, зголосився у команді міста, де мене залишили, тоді був комендантом полковник Сазонтів, чи Сазонів (Олександр Сазонів. — *Ред.*).

Опісля мене приділено до школи підстаршин, але там майже нічого не далось робити, бо цілий час були в поході, властиво в відступі перед більшовиками, і в той спосіб опинилися в концентраційних польських таборах. Що частина, в склад якої входила підстаршинська школа, була розміщена в Пікуличах, то і я разом з нею був там інтернований. Дещо пізніше нас перевезено до Вадовиць, звідкиля мені пощастило втечи на територію Ч.С.Р. Тут я прибув 28 лютого 1921 року, та зараз же мене взято до лічниці, де я перебував цілий рік на лікуванні. По відреставрованню здоров'я, зглядно по частиннім відреставрованню, я записався на матуральні курси в Йозефові, та з причини матеріяльних недостач хвороба повторювалася, яка мені перешкодила здати мені іспит зрілости. Йозефів, дня 12 липня 1925.

Андрій Волошин”. У вступі в академію відмовлено через брак освіти.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 832. — Арк. 1 — 2, 6 — 6 зв.

ВОРОГУШИН Олександр Олександрович (1.08.1901, м. Одеса Херсонської губ., тепер Одеської обл. — після 3.11.1931). Військовий і громадський діяч, художник, освітянин; звання — вояк 1-ї Охоронної сотні (Одеса), козак 4-ї Київської дивізії Армії УНР.

Народився в сім'ї землеміра Олександра Павловича Ворогушина і Варвари Михайлівни Шауман. Закінчив вищепочаткову школу (Одеса, 1917). 1918 року добровільно вступив до складу 1-ї Охоронної сотні м. Одеси, яка підтримувала українську владу. У “Сurriculum vitae” зазначив: “Року 1920 разом з Українською Арм. перейшов Збруч та опинився в таборах для інтернованих. В таб. Ланцуті малював у Архистично-Малярській Студії [Віталія]

Крижанівського. В таб. Каліші вступив до гимн.[азії] сем.[ірічної імені] Т. Шевченка, в якій закінчив 5 клясів та був учнем 6-ої кляси, рахуючись козаком 4 Кієвській див. Року 1923 виїхав з таб. на працю до Франції (...)

У Франції був членом Культ.-Освіт. відділа, на чолі якого стояв, п.[ан] сотн.[ик] Гончаренко. З Франції через Німеччину прибув до Чех 1-го грудня 1926 року, не маючи жадних документів, залишився на праці в Братиславі, де працював до цього часу. Довідавши[сь] про можливість продовжувати освіту, приїхав до Праги, звідки направився до Подебрад. О. Ворогушин. 15-го жовтня 1927 року”. У справі відсутній диплом чи протокол дипломного іспиту. Останній іспит, який склав О. Ворогушин, датований 3 листопада 1931 року (предмет “Загальне машинознавство”, оцінка – “з успіхом добрим”).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 835. – Арк. 34 – 34 зв., 68.

ВОРОНА Павло. Військовий, повстанець; звання – хорунжий Армії УНР.

У “Проханні до Високого Ректора УГА в Подебрадах” зазначив: “Я, старшина Української Армії УНР, ходом відомих подій опинився в таборі інтернованих Укр. Армії в Польщі. Просидівши там зо 2 роки, не маючи жадної праці ні уму, ні серцю, утік до Литви, з тим щоб, як буде змога, продовжити перервану науку. Так чекалось, та не так склалось. Прийшов сюди, а мене знов посадили до табору. А через декілько днів відправили до Польщі, але туди не пішов. Бо там чекала мене гірка недоля, кара за втечу, а поза тим – тяжко було повертатись до катів своєї Батьківщини, продавців рідного народу, і повертатись було рівнозначно – живому лягти в домовину. Мені пощастило, спіткався по дорозі з людьми, таким ж поневолен-

ми, як і я, – білорусинами, поступив у їх партизанський відділ, вони мені співчували, дали декотру посаду, і таким чином прожив місяців 6-ть, маючи кусок хліба черствого. Зараз все ліквідується, і знов мене хочуть відіслати до Польщі, а поки лишаюсь без покрівлі, без куска хліба, одірваний від світу, від своїх людей, від своєї мети – продовжити науку, – марне життя!

Почув випадково про Вашу висококультурну Українську установу і оце звертаюся до Вас з ширим проханням допомогти мені вирятуватись, залічити мене в число слухачів вашої Академії на агрономічні курси та й допомогти мені дістатися до Чехії. Маю надію, що світоч Української культури, опора всіх змаганників за Батьківщину, допоможе мені вибратись звідсі і дасть можливості продовжити науку в Чехії, з тим щоб у будучині я міг вдесятеро віддячити Рідному народу. Маю освіту: шість клясів Харківської казенної гімназії. Папері декотрі по вашій вимозі надішлю. З надією та пошаною до Вас лишаюсь Павло Ворона. Адреса: Lietuva. Kaunas. Post. Rest. Павло Ворона. 9 червня 1923 року. Ковно”. Очевидно, дістав відмову.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 837. – Арк. 1 – 2.

ВОРОНКЕВИЧ Атаназій (Панас) Андрійович (18.01.1891, с. Сорокошичі Остерського пов. Чернігівської губ., тепер Козелецького р-ну Чернігівської обл. – після 03.1930). Військовий, повстанець, інженер-економіст, діловод, псаломщик; в. о. члена Української армійської ради 12-ї армії від 175-го пішого Батуринського полку (10.1917 – 03.1918), діловод Персональної управи Головного штабу Армії УНР (1918), вартовий старшина штабу Дієвої Армії; звання – поручник Армії УНР та УГА.

Народився в сім’ї парафіяльного псаломщика. У “Сurriculum vitae” зазначив: “По закінченню нижчої освіти в народній школі в 1900 році вступив до духовної школи в Чернигові, а в 1905 році – до Чернігівської духовної семінарії, котру закінчив в 1911 році. В жовтні 1911 року був призначений псаломщиком до парафіяльної церкви в м. Стольне Сосницького повіту, де прослужив до червня 1912 року. У вересні 1912 року прийнятий в склад дійсних студентів Київського комерційного інституту. Під час студій в Інституті для здобуття життєвих засобів працював у різних інституціях: в 1913 – 14 рр. в нотаріальній конторі, в 1915 р. в Київській окрузі шляхів яко діловод у відділі військових робіт і в 1916 р. в Земському союзі – яко діловод-рахівник окремої майстерні. В 1916 р. був покликаний до війська і призначений в 1-у Одеську школу прапорщиків, котру скінчив 28 лютого 1917 року. По закінченню школи прапорщиків перебував у 168-му пішому резервовому полку до жовтня 1917 року. З жовтня 1917 року і до березня 1918 р. числився в 175-му пішому Батуринському полку, виконуючи обов’язки члена Української армійської ради 12-ої армії. В березні 1918 року, по перекиненню полку на Україну, приділений до Головного штабу яко діловод Персональної управи, де прослужив до липня 1918 року. Від липня 1918 р. перебував у місці осідку батьків на Чернігівщині. З березня 1919 р. і по вересень брав уділ в повстанчих загонах на Київщині. У вересні 1919 р. приділений до Штабу Дієвої Армії яко вартовий старшина, де працював до часу, коли був залишений яко хорий на тиф в Проскурові. В грудні 1919 р. приділений до Техничної сотні при Штабі 3-го Галицького корпусу, в котрій повнив службу до червня 1920 року. У липні

1920 р. приділений до комендатури м. Кам’яця, а в серпні призначений до Штабу Дієвої Армії, в котрім перебував весь час до звільнення з інтернування в 1921 році та виїзду на лісові роботи на Полісся. 2 липня 1924 року, м. Бересть [в Бересті мешкав на вулиці Широкій, 31]”. З жовтня 1924 р. зарахований на підвідділ кооперативний економічно-кооперативного відділу УГА. Дипломну роботу “Земельне законодавство УССР” написав під керівництвом професора Олександра Мицюка. Диплом інженера-економіста здобув 23 травня 1925 року. У березні 1930 р. просив довідку для дружини, Людмили Бенедиктівни Недбайлик, до консулату США, – напевно, родина планувала виїзд до США.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 839. – Арк. 1, 159 – 159 зв., 169, 174.

Г

ГАВРИЛЕНКО Дмитро (26.10.1894, с. Дейкалівка Зіньківського пов. Полтавської губ., тепер Зіньківського р-ну Полтавської обл. – 23.06.1985, м. Сан-Карлос-де-Барільоче, Аргентина). Військовий, інженер-лісівник, науковець; науковець-дослідник Міністерства лісів Аргентини, професор університету Сантіабо-дель-Естеро (Аргентина, 1960 – 1970); звання – старшина Армії УНР (11.1918).

Закінчивши 8 класів Миргородської гімназії (1914), вступив на історико-філологічний ф-т Київського університету Св. Володимира. Закінчив 1-ше Київське військове училище (1.05.1915). У грудні 1917 р. повернувся додому. У листопаді 1918 р. пішов до українського війська. Інтернований поляками 22 листопада 1920 року. Перебував у таборах Ланцут і Шипйорно. 25 січня 1922 р. поїхав до Варшави, де отримав візу на виїзд до ЧСР для на-

вчання. 4 лютого 1922 р. прибув до Праги. 5 червня 1922 р. зарахований вільним слухачем на лісовий підвідділ агрономічно-лісового відділу УГА. Заняття відвідував нерегулярно, через що 19 жовтня 1927 р. виключений з академії. Паралельно подав документи до Лісової академії в Еберсвальде (Німеччина). Закінчив Празький політехнічний університет (1927). В Аргентині – від 1927 року.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 843. – Арк. 1, 3 зв., 8.

Василик М. Гавриленко Дмитро // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 5. – Київ: НАН України та ін., 2006. – С. 257.

ГАВРИЛЕНКО Ілько (Ілля) Іванович (19.12.1900, с. Івківці Богданівської вол. Прилуцького пов. Полтавської губ., тепер Прилуцького р-ну Чернігівської обл. – після 8.03.1960). Військовий, учитель народних шкіл; писар господарчої частини штабу тилу Армії УНР (19.10.1920); звання – козак 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Народився в сім'ї козака Івана Андрийовича Гавриленка та Марії Мусіїв-

ни (в дівочтві Клязник). Мав сестер Олександру, Ольгу, Марусю та братів – Михайла, Федора і Василя. Закінчив Прилуцьку 4-класну вищу початкову школу ім. Кислих (1915) та Прилуцькі педагогічні курси (1915 – 1917). У 1918 – 1919 рр. вчителював у народній школі в с. Кумейки Шелепухинської вол. Черкаського пов. Київської губ. (тепер Черкаської обл.). Через фінансову скруту повернувся додому. Навчався на бухгалтерських курсах, які не закінчив – був мобілізований до денікінської армії.

З 1920 р. – у лавах 3-ї Залізної дивізії та Окремого кордонного корпусу Армії УНР. Інтернований до т. Ланцут, звідки переведений до т. Стшалково. У Ланцуті принаймні до 15 липня 1922 р. навчався на гімназійних курсах Єдиної національної державної школи (здав іспити за 9 класів). Документи на вступ до УГА подав 15 липня 1922 року. Не прийнятий через брак освіти. 7 вересня 1922 р. з табору м. Каліша подав заяву на отримання дозволу “на в’їзд на територію УСРР”. Після повернення на Батьківщину працював у споживчій кооперації, пізніше – вчителем у с. Охінки. Побрався з Марією Гордіївною, 1904 р. нар.; 1925 року народилася донька, а 1931-го – син Григорій. Арештований 18 грудня 1937 р. Прилуцьким районним відділом НКВД. Звинувачений у службі в Добровольчій армії та Армії УНР і проведенні антисоветської агітації. 14 лютого 1938 р. засуджений на 10 років ув’язнення за антирадянську агітацію. Відбував покарання у В’ятському ВТТ (В’ятлаг). Реабілітований 8 березня 1960 року.

ДАЧО. – Ф. Р-8840. – Оп. 3. – Спр. 4279. – Арк.: усі.

Моренець В. Земляки Миколи Міхновського в боротьбі за Українську державність. – Київ – Вінниця: Исто-

ричний клуб “Холодний Яр”, ДП “Державна картографічна фабрика, 2012. – С. 36 – 37.

Реабілітовані історією: Чернігівська область. – Чернігів, 2012. – Кн. 4. – С. 239.

ЦДАВО України. – Ф. 4. – Оп. 1. – Спр. 840. – Арк. 50 – 53.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 844. – Арк. 1 – 10.

ГАВРИЛЕНКО Михайло Якович (8.11.1894, с. Брагинці Лохвицького пов. Полтавської губ., тепер Варвинського р-ну Чернігівської обл. – 22.10.1960, Нью-Йорк, США). Військовий і громадський діяч, інженер-агроном, пастор; дільничний агроном Смотрицької вол. Кам’янецького пов. Подільської губ. (1919), голова земельної управи Смотрицької вол. Кам’янецького пов. Подільської губ. (22.05.1919 – 02.1920), член Товариства українських студентів-пасічників при УГА (Подєбради, 1924), культурно-освітній інструктор, повітовий агроном Товариства “Сільський господар” (Теребовля, Щирець), доцент (із 21.11.1947) і професор УТГІ (з 1951); звання – хорунжий, підпоручник піхоти Армії УНР (з 04.1920).

Народився в бідній селянській сім’ї Якова та Ганни Гавриленків. Закінчив Жабківську с.-г. школу Лохвицького пов. (1914). У російській армії з 1916 року. Закінчив 2-гу Іркутську піхотну військову школу (1917). На початку 1918 р. повернувся до України. Перебував на різних військових посадах в українській армії (11.1918 – 03.1919). У зв’язку із земельною реформою УНР спрямований до Кам’янецької пов. земельної управи – спершу дільничним агрономом, згодом головою волосної управи. У 1920 р. мобілізований до Армії УНР, з якою 21 листопада перейшов Збруч. Інтернований у табір м. Калиша. Закінчив курси культурно-освітніх інструкторів і пастирські курси. Працював при культурно-просвітницьких організаціях. У 1922 р. прибув до УГА на матуральні курси, після яких був зарахований дійсним слухачем агрономічного відділу агрономічно-лісового ф-ту. Дипломну працю “Культура лікарських рослин на Україні” захистив з “успіхом дуже добрим” (26.06.1928). Дружина Ірина у травні 1928 р. була вагітною. Автор оповідання “Пригода з чобітьми” (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 938 – 946 зв.) – про антигетьманське повстання на Полтавщині в листопаді – грудні 1918 року та його сумні наслідки. Ось його виклад: Михайло Мудренко приніс у своє тихе село Б., що розкинулося між болотами припливів ріки Удаю, вістку про повстання Директорії проти Гетьмана України. І стався “надзвичайний вулканічний вибух”, який усе змітав на своєму шляху. “Села не можна впізнати, ще кілька годин тому назад було тихо, а зараз мало вигляд організованого військового табору”. Автор згадує членів повстанського комітету, учасників антигетьманського повстання на Полтавщині Табурянського, Сеника, Юрченка та курінного

Дніпровського куреня Ковтуна. “Мобілізація пройшла надзвичайно гарно, всі йшли з захопленням, не було тут ні плачу жіночого, ні бешкету, чи крику, – кожний відчував інстинктивно вагу цих днів. Чинно сіли на вози та з добрими побажаннями старших селян, батьків, матерів, жінок і нарешті дівчат і дітей”. Але Директорія не зміла розпорядитися озброєними народними масами. Не забезпечила їх харчами, приміщеннями, одягом... Зате дала можливість більшовикам агітувати, через що багато хто перейшов на бік червоних. Висновок автора такий: “Не буде дива з нашого пива. Засядуть знова москалі на нашій землі – бо не вміємо шанувати ми ні себе, ні других, та й рідного краю, – темні, лукаві й чужі для своєї святої рідної землі”. У 1942 – 1943 рр. працював у дослідному інституті для промислових і лісничих рослин у Братиславі. Закінчив Братиславську політехніку (1943). Станом на 21 листопада 1947 р. одружений. Емігрував до США. Основоположник і активний член Об’єднання бувших воєнків українців в Америці (ОбВУА). Автор близько 60 різних наукових праць і розвідок і ділянці плекання лікарських рослин (українською та ін. мовами). Лицар Залізного хреста і Хреста Симона Петлюри. Помер після тяжкої хвороби, залишивши у смутку дружину і 15-літнього сина. Похований на Українському православному цвинтарі Св. Андрія в Бавнд-Бруці.

Зеркаль С. Товариство українських студентів-пасішників при УГА // Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 11 часопису “Наша громада”). – 1924. – Серпень. – С. 35.

Помер проф. інж. Михайло Гавриленко // Свобода (Джерзі Сіті і Нью Йорк, США). – 1960. – Ч. 206. – 26 жовтня. – С. 1, 3.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. —
Оп. 1. — Спр. 842. — Арк. 5 — 5 зв., 98.

ЦДАВО України. — Ф. 5235. —
Оп. 1. — Спр. 1592. — Арк. 121 — 121 зв.

ГАВРИЛЕЦЬ Василь Григорович (1.01.1885, с. Піски Кременчуцького пов. Полтавської губ., тепер Козельщинського р-ну Полтавської обл. — 4.05.1973, Бостон, США). Військовий і громадський діяч, інженер-лісівник, учитель; молодший старшина 9-ї сотні 48-го запасного куреня (1915), командир 4-ї сотні 48-го запасного куреня російської армії, господар 1-го Гайдамацького полку (1918), господар Окремого загону Запорозьких низових козаків (1919); звання — сотник 3-ї Залізної дивізії Армії УНР (1919), майор (на еміграції).

Козацького роду. Народився в сім'ї Грицька Гордійовича Гаврильця та Лукії Володимирівни (в дівоцтві Скирда). Закінчив Пісківську земську школу (1907). Склав іспити на “вільнооприділяющогося” 2-го розряду при Феодосійській гімназії (1914). У 1915 р. мобілізований до 35-го запасного куреня, звідти спрямований до 2-ї Одеської школи прапорщиків. Призначений на посаду молодшого старшини 9-ї сотні 48-го запасного куреня, згодом — командир 4-ї сотні того ж куреня (до 05.1917). Інтернований до табору м. Каліша, де закінчив гімназію ім. Тараса Шевченка (07.1925). Того ж року зарахований дійсним слухачем лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА. Захистивши дипломну роботу на “добре”, здобув фах інженера-лісівника (1930). У 1931 — 1939 рр. вчителював у Карпатській Україні. Після Другої світової війни емігрував до США, мешкав у Бостоні. Жертвував кошти на національну справу. Заповів 1000 доларів на парафіяльну школу.

Похований 8 травня на Українському православному цвинтарі в Бавнд-Бруці.

Нагороджений Хрестом Симона Петлюри та Воєнним хрестом (25.02.1964).

П. Д. [Павло Дубрівний]. Інж.-лісів. Гаврилець // Бюлетень Т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 48. — С. 50.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. —
Оп. 1. — Спр. 846. — Арк. 10, 137.

ГАВРИЛІВ-БУЯР Михайло Феодосійович (15.06.1897, с. Солобківці Подільської губ., тепер Ярмолинецького р-ну Хмельницької обл. — 1977, м. Детройт, США). Військовий і громадський діяч, агроном, інженер-лісівник; агроном-інструктор Донсько-кубанського

с.-г. товариства (м. Єйськ, літо 1916), член-фундатор та голова “Просвіти” в м. Дунаївцях (1917), районний агроном Ушицького пов. (літо 1920), член Об’єднання українських лісників і деревників (з 1946), голова Української гетьманської організації Америки; звання – козак Армії УНР.

Закінчив 8-класну с.-г. технічну школу (м. Кам’янець-Подільський, 11.05.1917). Навчався на інженерно-будівничому відділі Київського університету Св. Володимира (1917 – 1919). Через війну не зміг після канікул повернутися до Києва, тож почав навчатися в Кам’янець-Подільському державному українському університеті на фізико-математичному ф-ті. З осені 1920 р. – в українській армії. Інтернований у Польщі. Член Студентської громади в таборі м. Ланцута (1921). Закінчив літній семестр Варшавського університету. Гарно танцював і ввічливо поводився на подебрадських вечірках, тому організатори радо запрошували його і на наступні вечірки. Закінчив УГА в Подебрадах (11.06.1927). Дип-

ломну роботу виконав “дуже добре, а дипломний іспит склав з успіхом дуже добрим”. По Другій світовій війні перебував у таборах Ді-Пі у Баварії. Спільно з інж. З. Дибуняк укладав Лісничий термінологічний словник (4300 слів). Після загибелі Данила Скоропадського у 1957 р. його старша сестра Марія переслала архів гетьманича до США. 20 років, до самої смерті, його зберігав М. Гаврилів-Буяр.

Кобринський Р. 30-ліття ОБУЛІД // Свобода (Джерзі Сіті і Нью Йорк, США). – 1976. – Ч. 228. – 23 листопада. – С. 2.

Кугай В. Архівні документи Данила Скоропадського у фамільному фонді Скоропадських // http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_3_2013/05.pdf

Прохода В. Фрагмент спогадів зі студій в Подебрадах // Спогади про УГА – УТГІ. – Ч. 19. – С. 5 // Додаток до: Бюлетень Т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Квітень. – Ч. 33. – С. 6.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 845. – Арк. 8.

ГАВРИШ Лука Павлович (18/31.10.1986, с. Гудими Лохвицького пов. Полтавської губ., тепер Роменського р-ну Сумської обл. – після 12.03.1968). Військовий, учитель; звання – сотник Армії УНР.

Народився в сім’ї Павла Павловича та Явдохи Ярмолаївни Гавришів (удівочці Головокова). Закінчив 4 класи вищепочаткової школи (1913) і дворічні педагогічні курси (1915) у волосному м. Глинську Роменського повіту. “В армії служив 5 місяців козаком, 4 місяці юнаком і останній час старшиною до звільнення в запас в лютому місяці 1918 року”. Провчив у початковій школі рік, пішов до Армії УНР (1919). У польських таборах

працював у нижчій початковій школі для козаків і навчався на курсах середньої школи при культурно-освітньому відділі 2-ї Волинської дивізії. Викладав українським пластунам у т. Щипйорно (11.1921 – 08.1923). Переїхав до ЧСР. У Празі успішно закінчив матуральні курси при Українському громадському комітеті (1.09.1924). 29 вересня 1924 р. був зарахований студентом-стипендіатом інженерного відділу меліоративного підвідділу УГА. Станом на 21 жовтня 1924 р. до Подєбрад не прибув. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри та Воєнним хрестом (12.03.1968). ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 850. – Арк. 6, 8 – 8 зв., 10 зв.

ГАВРУН Юрко Олександрович (3/16.08.1901, м. Умань Київської губ., тепер Черкаської обл. – після 23.10.1924). Козак 3-ї Залізної дивізії Армії УНР, юнак Спільної юнацької школи Армії УНР.

“Народовости української, парубок, православної віри, – писав він в автобіографії. – В р. 1911 вступив до підготовчої класи Кам’янець-Подільської гімназії, 7 клас якої скінчив в р. 1919. В тому ж шкільному році 1919 – 1920 перевівся до 8-ої класи Української

Державної ім. Ст. Руданського гімназії в м. Кам’янці-на-Поділлі. Не чекаючи закінчення науки, 16 квітня 1920 р. вступив до армії У.Н.Р., до 3-ї Залізної, ген. Удовиченка дивізії, козаком в II батарею 8-го гарматного куріня 3-ї гарм. бригади.

20 вересня 1920 р. з батареї був відкомандирований до Кам’янецької Юнацької Школи на гарматний відділ. При відступі Української Армії до Польщі 27 листопада 1920 р. разом зі школою юнаків був інтернований в Ланьцуті (з 28 лист. 1920 р. – 18 тр. 1921 р.), а потім в Вадовицях (з 19-го тр. 1921 р. – 28 липня 1921 р.). 3 серпня 1921 р. переїхав до Праги для подальшого навчання. Закінчив реальні матуральні курси в м. Йозефові. Жертвував на лікування хворих на сухоти юнаків Армії УНР.

Учасник 1-ї Олімпіади українських студентів у ЧСР (Прага, 20 – 23.10.1924; 1-ге місце “зі скоку з тичкою”).

Гадзяцький М. Українська олімпіада в Празі // Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 12 часопису “Наша громада”). — 1924. — Жовтень. — С. 36 — 37.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 852. — Арк. 3, 9.

ГАДЗІНСЬКИЙ Теофіл (16.11.1900, с. Олешів Товмацького пов., тепер Глумацького р-ну Івано-Франківської обл. — після 26.05.1922). Стрілець УСС та УГА (01.1917 — 06.1919).

Закінчив народну школу ім. Тараса Шевченка (1912) та курси в Українській державній гімназії (м. Коломия, 1921).

У травні 1918 р. під час відпустки склав іспити в гімназії за 6 клас, а в 1921 р. — іспит зрілості. У зв’язку з важким матеріальним становищем не зміг продовжити навчання.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 854. — Арк. 6.

ГАДЗЯЦЬКИЙ (ГАДЗЯТСЬКИЙ) Микола Костянтинівич (2/15.05.1897, с. Велика Жмеринка Подільської губ., тепер м. Жмеринка Вінницької обл. — 21.05.1991, м. Сан-Дієго, США).

Військовий і громадський діяч, інженер-лісівник; член ліквідаційної комісії Вінницького річкового інтендантського складу (1918), квартирмейстер Окремого полку польової варти при комендантові тилу Добровольчої армії, заст. голови Української спортивної спілки (т. Ланцут), професорський стипендіат УГА в Подєбрадах; звання — штабс-капітан російської армії, сотник Армії УНР.

Навчався в Жмеринській гімназії (1907 — 1915). “Під час перебування в гімназії особливо цікавився природничими науками, — писав він, — захоплення якими в мені ще більше

підтримував наш вчитель природознавства Леонід Олександрович Сельський, беручи мене на різні екскурсії, доручаючи складання гербарія (оскільки я в той час мав власний — біля 300 примірників), пропонуючи збирання потрібних гімназії колекцій (в різні часи я подарував три великих збірки різних комах та метеликів, власноручно зібраних у районі Жмеринки), пропозиціями допомагати під час набивки чучел (опудал. — Ред.) птахів та тварин для кабінету гімназії. На пропозицію п. Сельського зробив невелику колекцію гірнин та мінералів. Маючи родичів на Уралі, виписав збірку уральських гірнин для гімназії”.

По закінченні 1-го Костянтинівського військового училища (Київ, 1915) направлений в Одеський запасний батальйон (до 09.1915). Під час боїв на Південно-Західному фронті був важко контужений і поранений, здобув 5 військових відзнак (6.09.1915 — 23.06.1917). Як представник 415-го Бахмутського полку 104-ї дивізії разом з головою полкового комітету поручником Паничем брав участь в українізації 34-го корпусу

Павла Скоропадського (м. Меджибіж, 08.1917). У жовтні 1917 р. лікарською комісією при Одеському військово-му шпиталі визнаний непридатним до “муштрової” служби. 24 вересня 1917 р. одружився з учителькою Глинської двокласної школи Лідією Никифорівною Терлецькою. До демобілізації служив у 8-му гарматному полку в Тирасполі на гарматному складі. Подав документи на юридичний ф-т Київського університету Св. Володимира. Мобілізований до 11-го Уманського полку, але звільнений за станом здоров’я (27.12.1918). Арештований більшовиками (02.1920). З Лук’янівської в’язниці вийшов на волю під час звільнення Києва українськими та польськими частинами. Приєднався до 1-ї Запорозької бригади Армії УНР (15.06.1920). Перейшов Збруч із Херсонською дивізією. Разом із дружиною інтернований до польських таборів Пікуличі, Ланцут, Стшалково (11.1920). У Ланцуті — представник спортивної секції “К.О.В.”. У т. Стшалково навчався друкарської справи, закінчив курси та став інструктором у “Gimnazjum Y.M.C.A.” (03.1922). У т. Стшалково закінчив інструкторські спортивні курси американського християнського товариства YMCA. Від жовтня 1921 р. отримував від американської благодійної організації YMCA 5 — 8 тисяч польських марок на спортивне виховання 30 інтернованих хлопців. Довідавшись про існування УГА в Подєбрадах, подав документи, “маючи ще в минулому бажання вступити в Петроградський Лісовий інститут”. Зарахований дійсним слухачем лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА (1923). Учасник 1-ї Олімпіади українських студентів у ЧСР (Прага, 20 — 23.10.1924, 2-ге місце “зі скоку з місця”). Автор публікацій на спортивну тематику в “Бюлетені Української академічної громади

Лідія Гадзяцька.

при У.Г.А. в Ч.С.Р.” (1924). “Під час перебування в Академії був допомоговою силою при катедрі ботаніки, складав академічний гербарій, робив на власні кошти екскурсію на Південну Шумаву, звідки привіз кільканадцять примірників характерних рослин, упорядкував дендрологічний гербарій і з цією метою двічі їздив у Ботанічний сад при Карловім Університеті в Празі”. Склавши випускні іспити та захистивши дипломну роботу “Корисні лісові птахи Поділля та їх охорона” на “дуже добре”, здобув диплом інженера-лісівника. Працював у галузі мірництва та лісовлаштування в Рівному, Костополі та Сарнах. Переїхав до США. З дружиною Лідією, також випускницею подебрадської академії, мешкав у Гренд-Репідсі, згодом у Каліфорнії. Став хрещеним Данила Проходи, онука полковника Армії УНР

Василя Проходи Данила. Мав брата Олексу Гадзяцького. Автор статті “Ще про мистецтво і спорт в Подєбрадах”.

Гадзяцький М. Українська олімпіада в Празі // Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 12 часопису “Наша громада”). — 1924. — Жовтень. — С. 36 — 37.

Гадзяцький М. Ще про мистецтво і спорт в Подєбрадах” // Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 35. — Грудень. — С. 11 — 12.

Коваль Р. Тернистий шлях кубанця Проходи: До історії 1-ї Сірої, 2-ї Волинської і 3-ї Залізної дивізій Армії УНР. — Видання друге, виправлене і доповнене. — Київ — Вінниця: Державна картографічна фабрика, 2007. — С. 318.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 855. — Арк. 3, 4, 6 — 8.

ГАЄВИЙ Федір Іванович (18.02.1898, с. Степанівка Сосницького пов. Чернігівської губ., тепер Менського р-ну Чернігівської обл. — після 05.1927). Військовий, вільний козак, інженер-технолог; звання — хорунжий Армії УНР.

Закінчив 6 класів Стародубської гімназії (1915). Мобілізований до російської армії (1.07.1915). Вступив до 1-ї Київської школи прапорщиків (5.07.1917). “Під час перенесення Київських шкіл на Дін залишився в Києві та 5 грудня того ж 1917 року скінчив 1-шу Київську Школу Хорунжих”, — писав

він в автобіографії. По закінченні школи приєднався до Чернігівського вільного козацтва (до 02.1918). Перебував у польському полоні. Утік до ЧСР. Інтернований до т. Йозефів, де скінчив реальні матуральні курси. Зарахований дійсним слухачем хіміко-технологічного відділу інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (1922). 3 квітня 1923 р. в Подєбрадах написав “Спогад”, у якому розповів про останній бій невідомої частини Армії УНР біля річки Стиру — очевидно, проти поляків, які, врешті, й перемогли, полонили українців і відправили їх у табори для інтернованих. “Часто пригадуються тяжкі часи неволі, нелюдяне знування ворога і тисячі обідраних, голодних і босих, які лише борються зі смертю і як тіні блукають по табору” (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 655 — 658). Захистивши дипломний проект з “успіхом дуже добрим”, здобув диплом інженера-технолога (1927).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 856. — Арк. 9, 10 — 10 зв.

ГАЄВСЬКИЙ Левко Гнатович (?) (1898, м. Глухів Чернігівської губ., тепер Сумської обл. — 1935). Військовий; звання — хорунжий полку Чорних запорожців Армії УНР.

“Син артиста української сцени”. З 5-го класу Ніжинської комерційної школи вступив вільноприділеним до 18-го драгунського полку. У березні 1917 р. перейшов до 1-го полку ім. Богдана Хмельницького. Воював проти большевиків і денікінців. Учасник Зимового походу. Лицар Залізного хреста (1920). Мешкав в Ужгороді по вул. Капітульській, Учительський устав. Останнє місце служби — 1-ша Запорозька гарматна бригада (командир — підполковник Семен Лощенко). 5 серпня

1923 р. подав заяву на вступ на матуральні курси УГА, але через брак документів не прийнятий. Лицар Залізного хреста. Похований на цвинтарі Воля у Варшаві.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 146. — Арк. 214 — 215.

ГАЙДАЙ Олександр (Лесько) Миколайович (12.08.1896, Житомир — після 09.1973). Військовий і громадський діяч, повстанець, просвітянин, інженер-лісівник; завідувач Житомирської міської управи, штатний викладач українознавства Житомирської пішої юнацької школи, член ЛУН; звання — підпоручник Армії УНР.

Закінчивши 1916 року 1-шу Житомирську класичну гімназію, вступив на юридичний ф-т Київського університету Св. Володимира. Прослухавши два неповних семестри, на початку 1917 р. пішов до російського війська як вільнопридільений 1-го розряду. З фронту відраджений до Києва в Олексіївську інженерну школу, звідки портупей-

юнаком пішов на фронт. Під час т. зв. наступу Керенського влітку 1917 року пішов до 1-го куреня смерті 4-ї дивізії 6-го корпусу. За героїзм підвищений до рангу хорунжого. 30 серпня 1917 р. контужений і “трохи подряпаний”. Внаслідок поранень евакуйований у заплілля, а на початку 1918 р. звільнився зі служби і відновив навчання в університеті.

Учасник боїв у складі Житомирської пішої юнацької школи проти більшовиків під час її відступу з р-ну Бердичів — Житомир на Олевськ — Сарни — Рівне. Коли наприкінці серпня 1919 року українські війська зайняли Житомир, поїхав у відпустку до рідних. Під час несподіваного контрнаступу червоних “попався їм, але втік”. При спробі перейти лінію фронту знову потрапив у більшовицький полон. Засуджений до розстрілу. Врятований селянами Житомирського повіту. Врешті, сильно побитий, дістався Житомира і своєї вагітної дружини. Разом з нею і наздогнав українські частини, які відступили на лінію Вінниця — Жмеринка. У ті дні в нього народився син, а дружина захворіла на плямистий тиф. Тож, не маючи змоги відступати з українськими військами на Старокостянтинів, залишився у Жмеринці. Дружина видужала, а син помер. Потім на тиф занедужав Олександр. Відправивши дружину до Житомира, сам пішов до місцевих повстанців. Коли українські частини разом із польською армією пішли наступом на Київ, приєднався до української армії, а 4 вересня 1920 р. прилучився до Кам’янецької юнацької школи. “До половини листопада 1920 р. наступав з нею, потім відступав, перейшов Збруч і був інтернований у Ланцуті.

У січні 1921 року вийшов з табору”. Жив на Волині і в Галичині.

“Працював у галузі культурно-освітній та ширив видання наших кооперативних видавництв”. 10 вересня 1922 р. перейшов Татри, бо “прагнув студіювати на лісовому відділі Української господарської академії”. “Завзятий футболіст”. Учасник 1-ї Олімпіади українських студентів у ЧСР (Прага, 20 – 23.10.1924, 2-ге місце з бігу – на 100 м, 2-ге місце 1500 м).

1929 року закінчив агрономічно-лісовий ф-т УГА в Подєбрадах. Автор спогаду “Ставлення населення м. Житомира до українського руху під час подій року 1918-го на початку 1919-го” – про зростання національної свідомості населення Житомира (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 1077 – 1091).

Нагороджений Воєнним хрестом (1957) і Хрестом Симона Петлюри (20.10.1961).

Гадзяцький М. Українська олімпіада в Празі // Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 12 часопису “Наша громада”). – 1924. – Жовтень. – С. 37.

Гордієнко Г. Під шитом Марса (спогади). Мої Подєбради (1922 – 1931). – Т. 2. – Філадельфія, 1977. – С. 110.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 859. – Арк. 1 – 112.

ГАЙДАК Микола Григорович (12.05.1898, с. Малий Янисоль Маріупольського пов. Катеринославської губ., тепер с. Мирне Тельманівського р-ну Донецької обл. – 12.08.1971, м. Міннеаполіс, шт. Міннесота, США). Військовий і громадський діяч, повстанець, інженер, науковець; доктор біології (1933), академік УВАН, асистент, викладач, професор ентомологічного відділу Міннесотського університету (1933 – 1966), член Ентомологічного товариства Америки та Національно-

го географічного товариства США; звання – козак Катеринославського повстанського коша, хорунжий 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

Народився в сім’ї вчителя. Закінчив однокласну школу в м. Крилові Чигиринського пов. та гімназію зі срібною медаллю (Черкаси, 1917). Вступив на історико-філологічний ф-т Київського університету Св. Володимира та до Київської гарматної школи (1917), де став членом спілки юнаків-українців. Через рік перевівся на природничий відділ фізико-математичного ф-ту університету. Навчався до грудня 1918 року. Під час антигетьманського повстання повернувся до батьків у Черкаси. 11 вересня 1919 р. мобілізований денікінцями і відправлений до Таганрозького пов., але за Добровольчу армію не воював, оскільки в листопаді 1919 р. захворів на тиф. Після лікування в Кременчуцькому шпиталі евакуювався до Одеси. Із загоном генерала Миколи Бредова потрапив до польських таборів для інтернованих, де добровільно вступив до української

армії. Учасник боїв проти більшовиків (2.08.1920 – 21.11.1920). Знову інтернований у Польщі. 7 березня 1922 р. прибув до Праги. Автор спогаду “Переправа повстанців через Дніпро біля села Вовніги” – про бої повстанців Катеринославського коша з червоними і переправу через Дніпро у вересні 1920 р. з правого на лівий берег. У цей час на правому березі Дніпра були червоні, а на лівому – білогвардійці. Фронт (між врангелівцями і червоними) проходив за 15 км від Дніпра на правому березі, біля с. Вовніги. Повстанці рухалися під виглядом 35-го будьонівського полку. Під час вимушеної переправи багато повстанців загинуло під кулями червоних (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 600 – 601). Вільний слухач УВУ. Закінчив УГА (Подебради, 1927). Переїхав до США (1928). Співатор підручника “Американське промислове пасічництво: Курс лекцій” (Подебради, 1937). Автор понад 150 наукових і популярних праць із біології й бджільництва. Жертводавець на

пам’ятник Тарасові Шевченку та Бібліотеку ім. Симона Петлюри в Парижі, побудову української православної церкви Св. Михаїла у Міннеаполісі та інші громадські та культурні заходи. 1966 року склав пожертву на вшанування пам’яті Віктора Доманицького.

Сприяв українському книгодрукуванню на еміграції. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 35. – Грудень. – С. 3.

Енциклопедія українознавства. Перевидання в Україні. – Львів: НТШ у Львові, 1993. – Т. 1. – С. 336.

Рудка Б. Гайдак Микола Григорович // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 5. – Київ: НАН України та ін., 2006. – С. 300.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 858. – Арк. 1 – 9.

ГАЙДОВСЬКИЙ-ПОТАПОВИЧ Олександр (Лесь) Іполитович (30.11.1901, Полтава – після 1929). Військовий і громадський діяч, інженер-економіст; провідник Дружини українських скаутів (Подебради, 5.08.1922; згодом – “Загін українських пластунів ім. Пилипа Орлика” і “Подебрадський кіш Українських пластунів”); звання – козак Армії УНР.

Народився в сім’ї Іполита та Антоніни. Закінчив 1-шу Київську реальну школу (шість основних класів і 7-й додатковий). Учасник бою під Крутами в складі помічного студентського куреня Січових стрільців. Навчався на математичному відділі фізико-математичного ф-ту Кам’янець-Подільського державного українського університету.

У “Curriculum vitae” писав: “3 1918 року по жовтень 1919 року періодично перебував в різних частинах армії У.Н.Р., борючись на фронті проти во-

Родина Гайдовських-Потаповичів. Подєбради, 1929 р.

рогів-окупантів як охотник (доброволець. — *Ред.*)”. У 1919 р. перебував на службі в міністерстві фінансів уряду УНР, з яким й емігрував за кордон. Дійсний слухач економічного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (1922 — 1926). Захистивши дипломну роботу “з успіхом добрим”, здобув фах інженера-економіста (1927).

Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. Брат Володимир воював у лавах Армії УНР, закінчив Карловий університет.

Батько, Іполит Гайдовський, бухгалтер УГА (21.01.1875, Полтава — до 1947), закінчив юридичний факультет Харківського університету (1902), від січня 1918 р. працював у міністерстві фінансів уряду УНР.

Закоморний М. Український пласт в Ч.С.Р.//Студентський вістник (Прага).— Ч. 1. — 1928. — Січень. — С. 23.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 861. — Арк. 3, 99.

ГАЙКІВСЬКИЙ (ГАЙКОВСЬКИЙ) Петро Петрович (13.01.1897, с. Байбузівка Савранської вол. Балтського пов. Подільської губ., тепер Савранського р-ну Одеської обл. — після 09.1956, Подєбради). Військовий, інженер-технолог; бунчужний кулеметної сотні Армії УНР (1919), в. о. командира кулеметної сотні Збірної Волинської дивізії (12.1919 — поч. 1920); звання — юнак Спільної юнацької школи та кінного полку ім. гетьмана Івана Мазепи Армії УНР.

Народився в сім’ї Петра Назаровича Гайківського. Вступив до Балтської гімназії (1909), та через брак коштів змушений був залишити її в 1913 р. й “учитись по скільки можливо було дома”. Служив у Всеросійському земському союзі городів у Києві (1916 — 1917). У 1917 р. приєднався до війська Центральної Ради. Коли до влади прийшов гетьман Павло Скоропадський, залишив військо і вступив до 4-го класу реальних курсів для дорослих (Київ, 1918). У час наступу більшовиків покинув навчання і повернувся до української армії. У серпні 1919 р. вступив до Кам’янецької спільної юнацької школи, з якою виїхав на фронт (11.1919). Під час

перебування в 5-й Херсонській дивізії “заховував себе бездоганно”. Після любарської трагедії взяв участь у Зимовому поході. Лицар ордена Залізного хреста (1920). Інтернований до табору м. Каліша (21.11.1920). Тут закінчив 5-класну гімназію ім. Тараса Шевченка (23.03.1924). Дійсний слухач хіміко-технологічного відділу інженерного ф-ту УГА (1925 — 1929). Здобув спеціальність інженера-технолога (1930). Пожертвував кошти на видання книжки Симона Наріжного “Українська еміграція” (Прага, 1942).

“Найбільш незалежно тримався інженер П. Гайківський, — значав 1956 року Василь Прохода. — Фізично він був сильний і працював на найтяжчій роботі в Пардубицях, де заробляв до 2000 крон місячно. Він залишився вірним своєму емігрантському становищу; відкидав усі пропозиції чеських урядових чинників про прийняття чехословаць-

кого громадянства і не хотів підшукати працю за своєю спеціальністю хіміка”. Похований разом із дружиною Раїсою, родом з Києва, на кладовищі в Подебрадах.

Могила збереглася (станом на 2007). На пам’ятнику викарбувано тризуб і слова: “Свою Україну любить і в найгірші часи”.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 5.

Прохода В. Записки Непокірливого. Кн. 3. — Київ: Смолоскип, 1996. — С. 195.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 862. — Арк. 18, 23.

ГАЛІЄВСЬКИЙ Сергій (1901, м. Прилуки, тепер Чернігівської обл. — після 07.1924). Козак 1-ї кулеметної бригади Кулеметної дивізії Армії УНР (31.01.1921).

Його рідні служити в Окремій кінній дивізії Армії УНР. Перебував у т. Вадовиці. У липні 1924 р., мешкаючи в Празі, подав заяву на вступ до УГА в Подебрадах. Відмовлено через брак документів.

ЦДАВО України. — Ф. 3233. — Оп. 1. — Спр. 11. — Арк. 171, 313.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 865. — Арк. 1 — 6.

ГАЛУШКО Дмитро Олександрович (?) (24.10.1899, с. Гнідинці Лохвицького пов. Полтавської губ., тепер Варвинського р-ну Чернігівської обл. — 31.07.1942?). Військовий, повстанець, інженер-економіст; звання — хорунжий Армії УНР.

Народився в сім’ї Дарії Галушко. Навчався в Прилуцькій гімназії (1909 — 1914), звідки перевівся

до Конотопської чоловічої гімназії в Чернігівській губ., яку закінчив 1917 року. Інтернований до румунських таборів “разом з Партізанським отрядом” (1920). Звідти переїхав до ЧСР задля навчання в УГА (5.09.1922). Одружився зі студенткою академії Марією Захарченко (7.10.1926). Дійсний слухач економічного відділу економічного-кооперативного ф-ту (1922 — 1926). У 1927 р. здобув диплом інженера-економіста. Можливо, повернувся в УСРР. У “Книзі пам’яті Магаданської області” зазначена доля Дмитра Олександровича Галушка з Полтавської губернії: арештований 1933 року, засуджений “трійкою УНКВД по Дальстрою” 7 червня 1942 р. за ст. 58. Розстріляний 31 липня 1942 року. Реабілітований у вересні 1992 року.

Книга памяти Магаданской области // <http://histpol.pl.ua/ru/kniga-pamyati/kniga-pamyati-repressirovannykh?id=3825>

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 866. — Арк. 5, 7, 12.

Павло Галян (Галян)

ГАЛЯН (ГАЛЯН) Павло (15.01.1895, с. Теплівка Пирятинського пов. Полтавської губ., тепер Пирятинського р-ну Полтавської обл. – 15.11.1977, м. Клівленд, США). Військовий і громадський діяч, інженер-лісівник (1929); ад’ютант начальника Маріупольського відділу охорони Запорізької залізниці (1918), член Українського академічного товариства при Українському науковому інституті в Берліні (1930-ті), член 334 відділу Українського народного союзу в США (Товариство ім. Івана Франка в Клівленді, Огайо); звання – поручник російської армії, старшина 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Народився в сім’ї землевласника. Закінчив шість класів комерційної школи (1915) та Київську військову школу (20.01.1916). 15 грудня 1917 р. в ранзі поручника перейшов на службу до 23-го Українського полку. 9 лютого 1919 р. пораненим потрапив у денікінський полон, відтак перейшов польський кордон і вступив до Армії УНР. Восени 1920 р. знову інтернований до польських таборів. Слухач політехнікуму Американського союзу християнської молоді (10.1921). У 1922 р. втік до Німеччини. Закінчив Українські матуральні курси в Берліні. Завдяки сприянню Союзу українських студентських організацій Німеччини з другої спроби прийнятий до УГА (10.1924). Дійсний слухач агрономічного відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА (1924 – 1928). У 1925 р. хворів на сухоти, що не дало йому змоги інтенсивно працювати й готуватися до іспитів. За власним визначенням, “40% здоров’я втратив в боротьбі за Україну”. Захистивши дипломну роботу на “дуже добре”, здобув фах інженера-лісівника. Мати, Марта Трохимівна, 1924 року жила в Теплівці. 17 червня 1930 р. прочитав членам Українського акаде-

мічного товариства при Українському науковому інституті в Берліні лекцію “Землеупорядження та проблеми його на Україні”. 1966 року склав пожертву на вшанування пам’яті Віктора Доманицького. З дружиною Фрідою пустилися у світ Орисю, Андрія і Юрія. На день смерті мав сім онуків. Похорон відбувся 18 листопада 1977 р. на цвинтарі Ріверсайде в Клівленді.

Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 35. – Грудень. – С. 3.

Бурім Д. Джерела з історії діяльності Українського академічного товариства при Українському науковому інституті в Берліні: протоколи засідань управи товариства // Сіверянський літопис. Всеукраїнський науковий журнал. – 2014. – Ч. 6 (120). – Листопад – грудень. – С. 144, 146.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 869. – Арк. 7, 13 – 13 зв., 36, 52.

ГАЛЬПЕРІН (ГАЛЬПЕРИН) Федір (Хведір) Арсенович (17.02.1896, с. Обухів Копайгородської вол. Могилівського пов. Подільської губ., тепер Мурованоктуриловецького р-ну Вінницької обл. – після 1936). Сотник Армії УНР.

Народився в сім’ї Арсенія та Теклі Гальперіних. Закінчив повний курс Барської реальної школи (1906 – 1914), Чугуївську військову школу за 1-м розрядом (1916) та Інструкторську школу старшин (Київ, 1918). У своєму “Curriculum vitae” писав: “Під час війни був у війську російським в м. м. Кременчуку, Житомирі, Полтаві, Чугуєві, Симферополі, а потім на фронті – в Карпатах і інших місцях Галичини. На еміграцію перейшов в 1920 році 21 листопаду яко сотник Армії У.Н.Р. і був інтернований поляками в таборі Каліш”. Згодом вступив до Варшавського

університету, розраховуючи на обіцяну допомогу американського благодійного товариства УМСА. Утім “з вибухом голоду на Україні У.М.С.А. перенесло свою діяльність на Україну, одмовивши мені в обіцяній допомозі”. Працював на вугільній копальні (1923 – 1924). Написав заяву до ректорату УГА з проханням прийняти його як слухача. Однак 30 вересня йому відмовили “за браком вакансій”. На момент написання “Сurriculum vitae” (19.07.1924) був неодружений. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 870. – Арк. 6 – 7, 12.

ГАРЯЧИЙ (ГОРЯЧИЙ) Павло Павлович (13.01.1893, с. Буда-Горобіївська Канівського пов. Київської губ., тепер Канівського р-ну Черкаської обл. – 23.02.1943, м. Кременець, тепер Тернопільської обл.). Військовий і громадський діяч, інженер, педагог; солдат 1-ї мортирної гарматної запасної батареї російської армії (1914), командир 1-ї сотні 1-го кінного Гайдамацького партизанського куреня ім. Я. Кармелюка (01.1918 – 02.1919), командир

1-ї кінної сотні 2-го Запорозького полку ім. Я. Кармелюка 1-ї Запорозької дивізії (26.02.1919), командир кінної сотні 24-го Богунівського полку, командир 1-ї сотні 6-го кінного куреня ім. кошового отамана Костя Гордієнка 6-ї Січової дивізії (1920), викладач лісівництва Білокриницької школи (м. Кременець, 1942 – 1943); звання – сотник Армії УНР.

Народився в сім’ї Павла Лазаровича і Явдохи Пилипівни Гарячих (у дівочтві Гончаренко). Закінчив чотирикласну міську школу (Канів, 1911), 3-тю Київську школу прапорщиків (1.10.1916). Учасник Першої світової війни. Одружений з Любов’ю Семенівною (в дівочтві Лисенко), сестрою-жалібницею Армії УНР, завідувачем амбулаторією куреня і полку. Поранений у сутичці з більшовиками, два тижні непритомним пролежав у польському військовому шпиталі в Шепетівці. Після лікування інтернований спершу м. Луцьку (12.1919), потім – у таборах міст Щипйорна та Ланцута. Приєднався до лав 6-ї Січової дивізії, що формувалася в Ланцуті (весна 1920). З нею пройшов усю кампанію. 21 листопада вдруге інтернований поляками. В Щипйорні вступив до 5-го класу реальної школи й у квітні – травні 1924 р. склав іспити за 6 класів школи. У вересні 1924 р. в Каліші склав іспити за сьомий клас реальної школи. У таборах перебував до 30 червня 1924 року. Напередодні звільнення отримав посвідку (14 червня, ч. 970) за підписами генералів-хорунжих Марка Безручка та Всеволода Змієнка: “Цим свідчить, що сотник 6-ої Стрілецької Січової Дивізії Гарячий Павло Павлович за час перебування в Дивізії заховував себе бездоганно і дисциплінарно. Караний не був”. Автор спогаду “18 листопада” – про найнебезпечніший день

у своєму житті (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 33 — 36 зв.). Закінчивши агрономічно-лісовий ф-т УГА в Подєбрадах, працював у Познані (Польща) та землеміром у Кременецькому повіті. Микола Якович Чорнобай, член ОУН(б), учень П. Гарячого у Білокриницькій школі: “Полковник Павло Гарячий викладав у нас “лісництво”, а після занять, у лісі навчав нас іншого предмету — “тактики”. Його учнями були члени обох гілок ОУН. 23 лютого 1943 р. загін ОУН під командуванням “Крука” захопив Кременецьку в’язницю, заради засуджених до розстрілу в’язнів. У відповідь гестапо того ж дня арештувало та розстріляло відомих у місті українців, зокрема Павла Гарячого.

На стіні головного корпусу Білокриницького лісотехнічного коледжу встановлено меморіальну дошку на пам’ять про Павла Гарячого.

Козловський О. Кармелюківці (фрагмент спогадів) // За Державність. Матеріали до історії Війська Українського. — Торонто, 1964. — Збірник 10. — С. 210 — 219.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 873. — Арк. 1 — 98.

ГЕВСЬКИЙ Дмитро (3.11.1899, с. Сушин, тепер Тереховлянського р-ну Тернопільської обл. — після 03.1933). Військовий і громадський діяч, інженер; звання — козак Армії УНР.

Закінчив місцеву народну школу та курси військових абітурієнтів у Станіславові (тепер Івано-Франківськ). У травні 1919 р. склав іспит зрілості.

У 1919 — 1922 рр. служив в українській армії. Потім працював у культурній і освітній сфері в рідному та сусідніх селах. Восени 1922 р. вступив до технікуму в м. Данцігу (тепер м. Гданськ, Польща), де з перервами навчався

до 1926 р., а 1 грудня 1926 р. вступив на економічний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА. У зв’язку з неприбуттям до академії відрахований (18.05.1927). У справі є згадка про нього як про інженера в Данцігу (03.1933). Автор статей у ж. “Технічні вісті” про проблеми хімії і технології хімічної промисловості.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 874. — Арк. 4.

ГЕЙЗЕ (ГЕЙЗА) Іван Людвинович (14.08.1895, с. Красносілка Чигиринського пов. Київської губ., тепер Олександрівського р-ну Кіровоградської обл. — після 1926). Військовий, інженер-гідротехнік; звання — хорунжий Армії УНР.

Народився в сім’ї Людвика та Дарії Гейзе (в дівочстві Уманець). Навчався в церковнопарафіяльній школі, потім у Ставилянській однокласній сільській школі (1905). Після смерті батька переїхав до родичів у м. Смілу, де закінчив двокласну залізничну школу (1911). Закінчив також Бендерську будівельно-залізничну школу (1911 — 1914) і 7-й клас міської реальної школи (1916). Як технік із прокладення залізниць відряджений у тил Південно-Західного фронту (м. Сарни, до 1918). Після “загального страйку проти гетьмана” переведений до Києва, де вступив на електротехнічний відділ Київського політехнічного інституту (осінь 1918).

Під час антигетьманського повстання приєднався до Київської інженерної юнацької сотні. У відпустку поїхав до брата Миколи на ст. Бобринську (тепер ім. Тараса Шевченка). У своєму “Curriculum vitae” писав: “До Києва не повернувся, бо його захопили большевики, тому зостався у брата господарювати, поки не почув про наступ Армії УНР разом з поляками на

Київ. Пробрався до Києва 15 травня 1920 року і вступив до армії УНР в 6-у [Січову] стрілецьку дивізію. Звідти як юнак Київської інженірної юнацької школи був командирований у Кам'янецьку СЮШ (Спільну юнацьку школу. — *Ред.*), в якій перебував 1920 і 1921 роки”.

1922 року жертвував на лікування хворих на сухоти юнаків. Дійсний слухач гідротехнічного відділу інженерного ф-ту УГА (1922 — 1926). Виконавши дипломний проект “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-гідротехніка.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 875. — Арк. 5 — 5 зв., 7.

ГЕЛИНИЧ Борис Федорович (Хведорович) (2.05.1896, с. Попове (Попова) Муровано-Куриловецької волості Новоушицького пов. Подільської губ., тепер с. Роздолівка Мурованокуриловецького р-ну Вінницької

обл. — після 1.07.1924). Військовий, учитель, музикант; звання — поручник Армії УНР.

Народився в сім'ї Федора Григоровича та Стефаниди Гелиничів. Навчався в чотирикласній духовній школі (1906 — 1910) та Подільській духовній семінарії (1910 — 1912). Через матеріальну скруту покинув навчання. Влаштувався вчителем початкової школи (осінь 1912 — 7.08.1915). Мобілізований до російської армії (7.08.1915). Закінчив школу прапорщиків (18.12.1916). У зв'язку з українізацією полку в жовтні 1917 р. прибув у розпорядження УНР. У грудні 1919 р. вступив на правничий ф-т Кам'янець-Подільського державного українського університету, “користувався весь час перебування стипендією УНР”. У складі 3-ї Залізної дивізії Армії УНР перейшов Збруч і був інтернований. На прожиття заробляв грою в оркестрі. 7 серпня 1921 р. був “зарахований умовно студентом агрономічного підвідділу агрономічно-лісового відділу” УГА. Втім через брак вакансій 30 вересня 1924 р. йому відмовили в навчанні.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 876. — Арк. 8, 11.

ГЕМПЕЛЬ Еміль (Омелько, Омелян) Олександрович (?) (5.05.1891, м. Новомиргород Херсонської губ., тепер Кіровоградської обл. — після 1936). Військовий, художник; начальник відділу Запорозької технічної сотні 1-ї Запорозької дивізії (т. Пикуличі, з 9.12.1920); звання — підполковник технічних військ Армії УНР.

Закінчив 1913 року Київську художню школу, вступив до Київського комерційного інституту. У 1916 році взятий до російського війська. Закінчив Київську військову школу. У 1918 році вступив до української армії. З 1920 ро-

ку служив у 1-й Запорозькій дивізії. 22 травня 1922 р., перебуваючи в Кракові, подав документи на агрономічно-лісовий відділ УГА в Подєбрадах, але дістав відмову. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 143 — 148.

ГЕМПЕЛЬ Микола Олександрович (23.08.1889, м-ко Кримка Херсонської губ. — після 1922). Військовий, художник; звання — сотник 2-го Запорозького пішого полку і Технічного куреня 1-ї Запорозької дивізії Армії УНР.

Батько за фахом агроном (помер 1911). Закінчив 6 класів Єлисаветградської реальної школи та Київську художню школу.

Вступив до Комерційного інституту (1911). У 1915 р. мобілізований до російської армії.

У 1920 р. інтернований. Дружина — Аліна Адольфівна. До УГА не прийнятий.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 877. — Арк. 1 — 10.

ГЕНСУРОВСЬКИЙ (ГЕНСЮРОВСЬКИЙ) Олекса (1896? — після 20.10.1961). Військовий; старшина 3-ї пішої Запорозької бригади Армії УНР, значковий Богуно-Кармелюцького куреня Армії УНР (з 6.07.1919), начальник штабу 3-ї Запорозької бригади 1-ї Запорозької дивізії (22.10.1920 — 24.06.1921); звання — сотник Армії УНР, підполковник (на еміграції).

Закінчив 6 класів гімназії. Інтернований у таборі №10 м. Каліша. Подав заяву в УГА в Подєбрадах, але йому відмовили через відсутність середньої освіти. Станом на 30 червня 1924 р. йому було 28 років. Лицар ордена Залізного хреста (1920), Хреста Симона Петлюри і Воєнного хреста (20.10.1961).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 879. — Арк. 1 — 4.

ГЕНЧИЦЬКИЙ Карл (5.02.1901, м. Коломия, тепер Івано-Франківської обл. — після 27.06.1923). Десятник УСС.

Закінчив ділову школу (1918). Вступив до вчительської семінарії (28.08.1918), але вже через рік у Заліщиках зголосився до армії. “По скінченню курсу рахункових підстаршин в Борщеві 8 липня 1919 року приділено мене до Вишколу Бригади УСС, з якою перейшов Збруч. З Кодими з 21 сотні вишкільної бригади УСС виїхав хорим до лічниці в Одесі. З Одеси виїхав 2 квітня 1920 року, а вже 28 квітня потрапив у польський полон у Проскуріві (Хмельницькому. — *Ред.*). Звідти вивезли до табору у Стрию, а потім — до Тухолі. По дорозі, в Гданську утік до Східної Пруссії і там інтернований німцями до табору Пресіш-Голянд. З Німеччини утік 11 квітня 1921 року і прибув 16 квітня до Української бригади в Німецькім-Яблоннім. Звідти виїхав до Праги. До табору Йозефів приїхав 2 вересня на курси учительської семінарії і тут закінчив третій курс. 7 листопада 1923 року вписався на рік учительської семінарії імени Івана Франка у Йозефові”. У той же час звернувся з проханням до ректорату УГА в Подєбрадах зарахувати його студентом, але отримав відмову. У довідці про матеріальне становище від 25 червня 1923 р. командування українського військового табору Йозефів зазначало, що Карл Генчицький “не має ніяких матеріальних засобів на прожиття, крім харчевих і 50 сотиків денними заслуженими. На случай прийняття названого до Української Господ. Академії може одержати харчеве дзвінке і 50 сотиків денної платні на руки, до часу ліквідації табору”.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 880. — Арк. 1 — 7.

ГЕРАСИМОВИЧ Ярослав Миколайович (1.07.1898, с. Білявці, тепер Бродівського р-ну Львівської обл. — 15.06.1971, Філадельфія, США). Військовий моряк, повстанець, інженер-хімік; представник УВВ (Рівне, 1944); член ЦК Легії українських націоналістів, секретар президії Конгресу українських націоналістів (27.01. — 3.02.1929), секретар ОУН на ЧСР (поч. 1930-х); звання — стрілець УСС (1914 — 1916), козак 3-ї Залізної дивізії, Окремої кінно-пішої Гайсинської повстанської сотні Степана Радзівєвського (1919), Гайсинсько-Брацлавської повстанської бригади Ананія Волинця та Запорозької дивізії Армії УНР (1920).

Народився в сім’ї католицького священика Миколи та його дружини Анни (обоє померли 1919). Навчався вдома з приватним учителем, тоді вступив до Академічної гімназії (Львів, 1909). З початком війни приєднався до

УСС. У травні 1916 р. розпочав службу на австрійському флоті. Паралельно закінчив 5-й клас Української гімназії у Відні. Після розпаду флоту, повертаючись додому через Італію, був інтернований у Мілані (1918). Звільнившись у березні 1919 року, повернувся на Галичину. Став на облік у Міністерстві “морських справ” УНР. Не маючи можливості служити за своєю професією, зголосився “добровільно в ІV полк Січ. Стрільців, а по боях під Чорно-Островом і Проскуровом відісланий на спочинок в Кам’янець-Под.”. Тут був приділений до 3-ї Залізної дивізії. У Гайсині захворів на тиф. Лікувався в Ладижинській земській лікарні. Під час наступу Добровольчої армії у вересні 1919 р. служив в Окремій кінно-пішій гайсинській сотні під командуванням Степана Радзівєвського (пізніше також студента УГА). У бою під Брацлавом потрапив у полон, з якого через 4 дні втік. Переховувався в Ладижині. Сотник Радзівєвський у спогадах від 16 листопада 1925 р. писав: “Як добрий вояка і свідомий патріот він зробив на мене гарне вражіння з самого початку, особливо я оцінив його під час бою моєї сотні з деникинцями в селі Нижня Кропивна під Гайсином, де він був ранений і його забрано в полон на моїх очах. Його здібність до самопожертви, неustraшимість в бою проти нерівного ворога, його заховання в сотні примушують мене з легкою душою ствердити, що пан Герасимович один з небагатьох наших національних ентузіастів – борців за визволення України...”

З наступом більшовиків пішов до повстанського загону полковника Валентина Трутенка. Під час походу на Ольгопіль захворів на висипний тиф. Олужавши, переховувався в с. Берізках-Чечельницьких. Через переслідування

Ольгопільським ЧК приєднався до повстанського загону отамана Ананія Волинця. Під час прориву більшовицького фронту українською армією брав участь у бою під Тульчином. Приділений до Запорозької дивізії, пізніше – до 3-ї Залізної дивізії. Під час відходу українських військ за Збруч спрямований у район Гайсина і Липовця. Переправився через р. Дністер. Інтернований до табору м. Брашова (24.12.1920). Переїхав до ЧСР і зареєструвався в Українському громадському комітеті (3.09.1923). Через матеріальну скруту влаштувався “на роботу до Тренчика”. Повернувся до Праги для подальшого навчання на матуральних курсах (13.12.1923), але, не отримавши фінансової допомоги і залишившись без роботи, мешкав при сотні Яреми. Вступив на матуральні курси в Йозефові (03.1924), склав іспит зрілості (15.06.1925) і переїхав працювати до м. Двур-Кралове, потім до Праги.

Хорунжий 1-го Сірого полку 1-ї Сірої дивізії, а пізніше подільський отаман Петро Запорожець, будучи студентом агрономічно-лісового відділу УГА, згадував свого бойового побратима так: “Майже весь 1920 рік п. Герасимович перебував в заплілю ворога на В. Україні, де приходилось мені разом з ним працювати в різних повстанчих відділах. Не знав я випадку, коли п. Герасимович уникав бою чи піддавався паниці. Приходилось не раз бути свідком завятих схваток, в яких п. Герасимович поведив себе як личить доброму лицарю-козакові”. У матеріалах справи Ярослава Герасимовича відсутній диплом, утім є протокол про захист проекту “з успіхом добрим” від 10 червня 1932 року.

Під час Конгресу українських націоналістів виголосив реферат “До морської політики України”. Брав участь у роботі військової комісії конгресу.

Після Другої світової війни — на еміграції в США. Тут і помер. Ось уривок з некролога, опублікованого в ж. “Вісті комбатанта”: “Від юних своїх літ, майже ціле життя, пройшов в збройній боротьбі за волю України в рядах УСС, УГА, відділах повстанських отаманів, в ОУН, а нарешті в УПА. Відомий з дуже цікавих розповідей про його воєнні переживання, зокрема про отаманів Якубенка, Волинця та інших. Хоронили його кривні і знайомі в п’ятницю, 18-го червня, вкривши покійного червоною китайкою. У церкві Царя Христа (Філадельфія-Північ) на Службі Божій прощав Покійного колишній старшина УГА о. Василь Головінський, наділив був у шпиталі Ярослава Герасимовича Найсвятішими Тайнами. На цвинтарі Факс Чейс у Філадельфії побратим і товариш по зброї Покійного, тепер православний єпископ Кир Андрій Кушак після прощальної проповіді посипав домовину покійного Ярослава землею, що її привіз з України — Канева, Печерської Лаври і Гробу Господнього в Єрусалимі”.

Вісті комбатанта (Торонто — Нью-Йорк). — 1972. — Ч. 1 (57). — С. 94 — 95.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 881. — Арк. 3 зв. — 4, 14 — 15, 16, 82.

GERMAN Ілько Іванович (20.09. 1895, с. Шишківці, тепер Кіцманського р-ну Чернівецької обл. — 14.01.1938, Варшава, Польща). Військовий і громадський діяч, просвітянин, педагог, редактор; командир прикордонного загону Могилів-Подільської бригади Армії УНР (з 23.10.1920), начальник культурно-освітнього відділу Окремої кордонної бригади (1920), вчитель німецької мови початкової школи ім. Лесі Українки та Української гімназії ім. Тараса Шевченка (Каліш, 1927 — 1934),

редактор часопису “Чорноморе”; звання — сотник Армії УНР.

Закінчив 2-гу утраквістичну (двомовну. — *Ред.*) гімназію в Чернівцях (1914). Очевидно, ще з 1913 р. був членом Чернівецької студентської корпорації “Чорноморе”. Навчався на філософському ф-ті Чернівецького університету. Під час Першої світової війни вступив до старшинської школи в Граці, після завершення якої перебував в австрійській армії. Після розпаду Австро-Угорщини повернувся додому. Учасник українсько-польської війни 1918 — 1919 років. Арештований за підпільну антирумунську діяльність і пропаганду. Втік із чернівецької в’язниці. У лютому 1920 р. приєднався до лав 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. У її лавах брав участь у запеклих боях під Вапняркою та під час відвороту дивізії. У Шаргороді потрапив у більшовицький полон (01.1920). Утримувався у вінницькій тюрмі, звідки втік до повстанців (5.05.1920). Згодом воював в

Окремому корпусі кордонної охорони, з яким відступив за Збруч. Інтернований у таборах міст Олександрова-Куявського, Ланцута і Стшалкова. Зарахований кандидатом у студенти I категорії на економічно-кооперативний відділ (07.1924), але через “брак вакансій” дістав відмову. У 1926 р. зарахований студентом на кооперативний підвідділ економічно-кооперативного відділу УГА в Подєбрадах, проте без надання стипендії та матеріальної допомоги. 18 травня 1927 р. звільнений за неприбуття до академії.

У гімназії ім. Тараса Шевченка в Каліші викладав німецьку, польську та українську мови. У посмертній згадці у “Літописі Червоної Калини” про нього сказано як про “прекрасного педагога, вірцевого вихователя, щирого товариша, який до кінця життя свого лишається вірним сином своєї землі”. У 1934 році, після ліквідації станичної гімназії залишився без роботи. Помер “у великій нужді, голоді й холоді”.

Колянчук О. Увічнення нескорених. Українські військові меморіали 20 – 30-х рр. XX ст. у Польщі. – Львів: інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 2003. – С. 112.

Сотник Лько Герман // Літопис Червоної Калини. – Ч. 4. – Квітень 1938. – С. 22.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 882. – Арк. 12.

ГЕРОДОТ (ІВАШИНА) Дмитро Васильович (26.10.1892, м. Верхньодніпровськ Катеринославської губ., тепер Дніпропетровської обл. – 01.1975, Румунія). Військовий і громадський діяч, журналіст, поет, редактор, кооператор; член Української армійської ради 6-ї російської армії (1917); секретар газети 6-ї армії Румунського фронту “Воин-гражданин” (1917) і газети

“Молодая Украина” (05.1918), редактор і видавець гумористичної “Газети-ракетки” (05.1918), редактор газети “Трибуна” (до 01.1919), головний референт преси Міністерства преси та пропаганди УНР (1920 – 1921), секретар філії Українського товариства Ліги Націй (Румунія, 1921), секретар Громадського допомогового комітету української еміграції в Румунії та член ошадно-позичкового українського товариства “Згода”, голова Українського комітету ім. Симона Петлюри (1922), засновник Українського телеграфного агентства, член Союзу українських журналістів і письменників на чужині (Прага, 1939).

Закінчивши народну школу в с. Сергіївці, вступив до 3-го класу шестикласної міської школи, яку через переїзд із батьками до Кременчука закінчив екстерном. Аби допомогти родині, покинув навчання в реальній школі й подався працювати в газетах (“Приднепровский голос” (Кременчук,

1907), “Кременчугский голос”, “Кременчугское слово”, “Днепр”, “Южанин”, “Полтавская речь”, “Полтавский день”, “Южный край”, “Харьковская вечерняя газета” та ін.). Мобілізований до російської армії (1914). Революцію 1917 р. зустрів на Румунському фронті у складі 6-ї російської армії. На I військовому з’їзді – член комітету від 3-ї стрілецької дивізії. Увійшов до складу ініціативної групи зі скликання I Українського військового з’їзду 6-ї армії, на якому обраний членом Української армійської ради. У листопаді 1917 р. після II військового з’їзду разом з усією українською групою вийшов з армійського комітету через те, що “більшість армійського комітету складалася з большевиків”. Переїхавши до Одеси у травні 1918 р., працював у редакції українського тижневика “Село”. У серпні 1918 р., переїхавши до Києва, працював у виданнях “Відродження” та “Українська трибуна”. Під час наступу армії Денікіна прорвався через два фронти до Кам’янця, де працював у газеті “Україна”. Після звільнення Києва українсько-польським військом працював у газеті “Громадське слово”. У травні 1920 р. разом із співробітниками газети “Україна” виїхав до м. Проскурова, туди до Польщі, а потім із працівниками “Українського слова” – до Кам’янця-Подільського (10.1920). За місяць евакуювався до Польщі разом з урядовими установами. Після переїзду до Румунії (06.1921) – секретар Громадсько-допомогового комітету української еміграції в Румунії та член ошадно-позичкового українського товариства “Згода”. Проводив Шевченківські вечори для українських вояків, інтернованих у румунських таборах. Був прийнятий королем Румунії як представник УНР в екзилі. Подавав документи на економічно-кооперативний відділ УГА, але дістав від-

мову. Окрім згаданих газет, публікувався також у виданнях “Тризуб” (Париж), “Українська нива”, “Син України”, “Рідна мова” (всі – Варшава), “Народна справа” (Тарнів) і “Хліборобська правда”. У Бухаресті закінчив Вищу школу документальних і адміністративних наук. Входив до складу керівництва Товариства бувших вояків Армії УНР у Румунії. У січні 1938 р. під час відзначення 20-річчя проголошення незалежності України та вшануванні пам’яті “лицарів Крут, Базару та Зимового походу у запілля ворога”, поруч із Гнатом Порохівським і Василем Трепке, виголосив доповідь. Ось приклад його поетичного слова:

Ще так недавно Україна
Пишалась волею, добром...
А потім крах... Тяжка чужина
То за Збручем, то за Дністром...
Та не з розпукою німою
Минають роки вигнання...
Ви стали лавами до бою
На ниві творчого знання.
Нема такої в світі зброї,
Щоб творчий дух могла убить,
Для Батьківщини Ви – герої,
Коли для неї він горить.

Головний науковий співробітник ЦДАЗУ Олена Гуменюк вважає Геродота “знаковою постаттю” української еміграційної журналістики. Вона виявила літературні псевдоніми Д. Іващини: “Дмитро Геродот”, “Дмитро Неділя”, “Ів-Ін” та “Іжак”. Його племінниця Ольга Гнатівна Андрич-Порохівська стверджувала, що “вуйко Дмитро був надзвичайно добрим, щедрим, приязним, веселим, дуже любив жартувати. Був великим ентузіастом і оптимістом. Ніколи не втрачав відваги та надії, завжди знаходив вихід з будь-якої ситуації. Через те що подружжя Івашин було бездітним, вони мене дуже любили і пестили, так що я вважала їх

другими моїми батьками”. А ось згадка Христини Манти, племінниці його дружини Антоніни: “Мій батько і Геродот друкували різні твори в українських часописах, таких як альманах “Дніпро”. Там я знайшла, наприклад, дві чудові поезії, написані Геродотом. У моїх спогадах я написала про те, як вони були арештовані легіонерами, як потім НКВД почало арештовувати українських емігрантів, як він повинен був ховатися. Його довго шукали, довго приходили обслідники до нас додому. Але він змінив ім’я, змінив вигляд, відпустив собі бороду. Він був оптимістом, він теж хотів жити, мав сильну волю і хотів особливо нам допомагати, бо ми залишилися цілком без допомоги. Навіть дуже скоро бабуня з горя померла, а Геродот брався до будь-якої роботи, лише щоб мати можливість нам потайки допомагати, передавати нам харчі і гроші. Лише так ми і вижили. В останні роки він дістав посаду касира в аптеці й працював касиром до виходу на пенсію. У 74 році мав нещасний випадок під час вуличного руху, і він захворів, і тоді ми взяли його додому, інтернували до лікарні, й помер у січні 1975 року. А моя тіточка Антоніна весь час мешкала з нами, працювала для нас, багато ночей я засинала під стукіт її друкарської машинки. Вона багато співпрацювала з Педагогічним видавництвом. Вона надрукувала твори всіх теперішніх українських письменників і поетів з Румунії: Корсюк, Ребошапка, Грюя-Яцентюк, Михайлюк. Всі вони тоді були молодими, але писала різні твори. Їх друкувала моя тітка. І Геродот, і його дружина, моя тітка Антоніна, для мене були святими людьми, і я ніколи їх не забуду”.

Енциклопедія Сучасної України. — Т. 5. — Київ: НАН України та ін., 2006. — С. 564.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 885. — Арк. 7 — 7 зв.

ГИМОН Володимир (3.08.1893, с. Желехів Великий Кам’яно-Струмилівського пов. Східної Галичини, тепер с. Великосілки Кам’янсько-Бузького р-ну Львівської обл. — після 17.07.1924). Стрілець УСС та УГА.

Закінчив шестикласну народну школу (м. Буськ, 1910). Навчався в Сокальській учительській семінарії (1910 — 1914). У 1915 р. склав іспит зрілості у Відні. Воював у складі Легіону УСС (до 1918). 3 грудня 1918 р. — учасник українсько-польського протистояння, зокрема боїв під Львовом. Діставши поранення, потрапив у польський полон (30.05.1919). Перебував у таборах Вадовиці й Стшалково. Втік до ЧСР (16.04.1920), де опинився в таборі м. Німецького Яблонного. Закінчив школу високих педагогічних наук (Прага, 1922 — 1924) і Перший інститут глухонімих (Прага, 1923 — 1924), склавши іспит “з навчання глухонімих дітей з поступом добрим”. Подав документи до УГА, але дістав відмову через брак освіти (4.08.1924).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 889. — Арк. 5.

ГИНИЛЕВИЧ (“ДУБИК”) Стефан (Степан) Володимирович (21.08.1900, с. Вовковия (Вовкова) Ліського пов. Галичини, тепер Підкарпатського воєводства Польщі — після 15.03.1939, с. Торунь, тепер Міжгірського р-ну Закарпатської обл.). Військовий; адміністратор газети “Український голос” (із 1929, м. Перемишль), командир Торунської станиці національної оборони “Карпатська Січ” (тепер Міжгірського р-ну Закарпатської обл.), Окружний командант “Карпатської Січі” в м. Воловому (15.03.1939); звання — підхорун-

жий 7-ї бригади УГА, чотар Карпатської Січі.

Народився в сім’ї священика Володимира та Юлії (“Батько яко військового духівник помер на тиф на Великій Україні, мати спаралізована”). Закінчив сільську школу (Тисів, 1911), перейшов до української гімназії в Перемишлі. У 1916 р. пішов добровольцем до австро-угорської армії, потім приєднався до українського війська (1918), з яким взяв участь в обороні Перемишля, де був поранений. У 1919 р. перейшов Збруч і “як підхорунжий 7 бригади брав участь в усіх битвах аж до Коростеня”. Захворів на плямистий тиф. Після одужання повернувся додому. Його три брати, серед них і Ярослав, також були вояками УГА.

Склавши іспит зрілості в Українській гімназії (Перемишль, 1923), переїхав до Львова. Подавав документи до УГА на лісовий підвідділ агрономічного відділу, але прийнятий до академії не був.

Активний член УВО та ОУН. Утримував і розпоряджався Спеціальним фондом ОУН, який фінансував і своїми коштами. Його товариш Василь Качмар згадував: “Людина це була ідейна і вірна своїй організації, майже весь свій маєток, що його дістав у спадщині від батька, роздав він на організаційні цілі. Зокрема, фінансував часопис “Український Голос” у Перемишлі, що від 1929 року був виразником української націоналістичної думки в Галичині. В тому часописі він зовсім безкоштовно працював адміністратором. З фонду “наглих потреб” Степан Гинилевич виплачував дрібні допомоги членам УВО, що вийшли з тюрми хворі або внаслідок польських переслідувань не могли знайти собі пристановища”. А ось оцінка Василя Гренджі-Донського: “Комендантом торунських січовиків був чотар

С. Дубик, один з найкращих січових боєвих провідників, вроджений стратег, знаменитий вояк і добрий товариш. З кількадесятьма січовиками місяцями боронив він пограниччя перед польськими терористами, завдавши останнім в багатьох випадках значні втрати”. 14 березня 1939 р. під проводом Стефана Гинилевича було роззброєно чеські війська і поліцію в Торуні й Воловому. 15 березня разом зі Степаном Фігурою та підпорядкованим їм вояцтвом відбили наступ польських військ, які перейшли кордон. Загинув під рук поляків або угорців.

2008 року, під час розкопок могил січовиків у с. Верб’язь Воловецького р-ну Закарпатської обл., знайдено залишки загиблого в офіцерській формі з португесею. На думку Євгена Стахіва, останки належать Степанові Гинилевичу, який носив таку форму й офіцерську португесею.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 887. – Арк. 9; та ін. джерела.

ГІЛЬ Юрій Олексійович (5.04.1896, с. Новосілки-Кардинальські Рава-Руського пов. Галичини, тепер Любич-Королівської гміни Томашівського пов. Люблінського воев. Польщі – після 27.05.1922). Військовий; інструктор Рава-Руської бурси ім. Маркіяна Шашкевича (1909 – 1914); звання – фенріх австро-угорської армії, хорунжий УГА.

Народився в сім’ї малоземельних господарів Олексія та Юлії Гілів. Закінчив початкову школу в Угнові та 6 класів народної школи в Раві-Руській. Навчався в реальній школі (Рава-Руська, 1909 – 1914), але через війну її було закрито. Іспити склав 1917 року. У грудні 1919 р., під час патрулювання околиць Старокосянтинова, потрапив у польський полон. Перебував у таборі в Ланцуті. 20 лютого 1920 р. “як політично підозрілого там заарештовано і посаджено до тюрми слідчої у Львові”. Після 10 місяців слідства, не знайшовши доказів провини, його відпустили (28.12.1920). Звертався до ректорату УГА в Подєбрадах із проханням зарахувати його на навчання, але прийнятий не був.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 886. – Арк. 5.

ГЛАДІЙ Андроник Михайлович (10.08.1895, с. Середній Березів Печеніжинського пов. Станіславського воев., тепер Косівського р-ну Івано-Франківської обл. – після 11.07.1927). Військовий, інженер-економіст; ревізор Львівського районного союзу українських кооперативів; звання – хорунжий УГА та Армії УНР.

Народився в сім’ї священика і сільського вчителя Михайла Гладія та його дружини Корнелії. Закінчив Яблунівську школу у 5 класів Української гімназії в м. Коломиї. Покинув навчання через матеріальні труднощі, які виникли внаслідок смерті батька. Працював у місцевому суді, аби допомогти бра-

там – старший навчався в рільничій школі в ЧСР, а молодший – у гімназії. У 1919 р. пішов до УГА, пізніше до Армії УНР. Повернувшись додому, здобув атестат зрілості в Станіславській гімназії (1921). Нелегально перейшов кордон із ЧСР, де вступив до Високої торговельної школи (Прага, 1922). Зархований дійсним слухачем статистичного та економічного відділів економічно-кооперативного ф-ту УГА (1922).

22 листопада 1922 р. в Подєбрадах занотував спогад “Український Рубікон” – про перехід Галицької армії 15 липня 1919 р. через р. Збруч на Велику Україну. У розпачі написав: “Буде Лях проклятий батьками орати, Матерями волочити” (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 590 – 591). Захистивши дипломну роботу “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-економіста (1927).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 890. – Арк. 6 – 6 зв., 23.

ГЛОВІНСЬКИЙ (ГЛОВІНСЬКИЙ) Євген Олексійович (1.11.1894, м-ко Ржищів Київського пов. Київської губ., тепер Київської обл. — 7.07.1964, Мюнхен, Німеччина). Військовий і громадський діяч, інженер-економіст, науковець; голова Академічної громади УГА в Подєбрадах (1923 — 1924), член редакційної колегії видання “Український економіст” (1920-ті), професорський стипендіат УГА (29.06.1928), асистент фінансової науки (УГА, 1931), секретар економічного семінару Українського наукового інституту (Варшава, 1931 — 1939), заст. голови Варшавської спілки українських інженерів (1930-ті), член Спілки інженерів і техніків українців-емігрантів у Польщі (1930-ті), доцент УТПІ (Німеччина, 1945), професор УВУ (1952), дійсний член НТШ (1953), член редакційної колегії Енциклопедії українознавства; звання — поручник гарматної бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Народився в сім’ї Олексія і Зої Гловінських (мати з дому Сіксгрубів). До 5-го класу гімназії навчався вдома, здаючи екзамени екстерном при 3-й Київській гімназії. Закінчив Золотоніську земську чоловічу гімназію (1913) із золотою медаллю. Навчався на історико-філологічному ф-ті Київського університету Св. Володимира (1913 — 1915). 1915 року університет евакуйовано до Саратова, а Євген Гловінський із 2-го курсу пішов до російської армії. Демобілізувався навесні 1918 року. В Армії УНР із січня 1919 р. до інтернування в табір №10 м. Каліша. Учасник боїв проти більшовиків (1919 — 1920). Закінчив УГА в Подєбрадах (16.04.1927). Перебував в “авангарді української національної колони”. Автор спогаду “Бої під Крижополем 15 серпня — 1 вересня 1919 р.” — про вперті бої за Вапнярку і Крижопіль та розбиття Одеської

групи Красної армії (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 579 — 581). Опублікував близько 50 наукових праць українською, російською, англійською, німецькою, французькою, іспанською, турецькою, арабською мовами. “Полонфіл”. Головні праці: “Фінанси УРСР” (Варшава, 1939) та “Фінанси Української РСР у системі фінансів СРСР” (1955), в яких зібрано й проаналізовано матеріал про те, як прибутки державного бюджету України витрачаються на потреби інших регіонів Радянського Союзу. 1952 року переїхав з Австрії до м. Авґсбург (Німеччина). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри та Воєнним хрестом.

Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. (замість ч. 4. Часопису “Наша громада”). — 1924. — 20 лютого. — Серєда. — С. 7.

Гордієнко Г. Під щитом Марса (спогади). Мої Подєбради (1922 — 1931). — Т. 2. — Філадельфія, 1977. — С. 170.

Гловінський Є. Бої під Крижополем 15 серпня — 1 вересня 1919 р. // ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 579 — 581.

Дороговказ: орган вояцької думки і чину (Торонто). — 1965. — Березень — червень. — Ч. 5 — 6 (24 — 25). — С. 4.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 161, 237, 239.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 50. — Арк. 130.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 892. — Арк. 1 — 133.

ГЛУВКІВСЬКИЙ (ГЛУВКОВСЬКИЙ) Андрій Іванович (12.06.1894, м. Сміла Черкаського пов. Київської губ., тепер Черкаської обл. — після 20.06.1927). Військовий і громадський діяч, інженер-гідротехнік; ад'ютант командира 1-ї гарматної бригади 1-ї Запорозької дивізії Армії УНР, член Студентської громади т. Стшалково (1921) та Надзвичайної кваліфікаційної комісії з перевірки освіти військових у т. Стшалково (1921), староста інже-

нерного відділу УГА (1924), лектор математики Українського народного університету, член Спільки інженерів і техніків українців-емігрантів у Польщі; звання — сотник Армії УНР.

Закінчив гімназію (Сміла, 1914) та Сергіївську артилерійську школу (Одеса). Навчався в Катеринославському гірничому інституті (1914 — 1915).

На німецькому фронті перебував до липня 1917-го. У лютому 1920 р. разом із денікінськими частинами потрапив у польські табори. В липні вступив до української армії. Разом із нею відбув останню військову кампанію літа — осені 1920 року. У листопаді 1920 р. знову опинився в польських таборах, зокрема у Стшалкові. Студентська громада табору Стшалково характеризувала Глуківського “як людину, яка незвичайно багато сил і енергії віддає на користь студ. громади і з національного боку цілком бездоганна”, як “зразкового старшину, як під час боїв, так і в звичайних обставинах”. Автор підручника для гарматників “Робота командира батареї на обсерваційному пункті і старшина батареї” (культурно-освітній відділ Запорозької дивізії, т. Стшалково). Здійснив значну кількість виготовлених до друку перекладів із різних питань артилерії. Переклав з німецької праці “Диференційний рахунок” та “Інтегральний рахунок”. Учасник 3-го звичайного з'їзду ЦЕСУС у Празі (30.05.1925). Гідротехнічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подебрадах закінчив 20 червня 1927 року. Автор спогаду “Останній день на рідному терені” — про відступ до Збруча гарматної частини Армії УНР (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 929).

Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. (замість ч. 8. часопису “Наша громада”). — 1924. — 7 травня. — Серeda. — С. 10.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 237.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 893. — Арк. 1 — 85.

ГЛУХЕНЬКИЙ Михайло (4.11.1888, Київ — після 08.1922). Військовий; вільнопридільний 33-ї артилерійської бригади російської армії (1914), урядовець з особливих доручень при Голові Ради народних міністрів УНР (з 1920); звання — старшина артилерії Армії УНР.

Закінчивши 3-тю Київську гімназію 1907 року, вступив на медичний факультет Київського університету Св. Володимира. Прослухавши 5 семестрів, у 1910 році перевівся на юридичний ф-т. Закінчивши 1 вересня 1915 р. Сергіївське артилерійське училище в Одесі, відбував військову повинність у 100-й артилерійській бригаді (до 1918). В українській армії служив у 1918 — 1920 рр. 17 травня 1922 р. подав документи на лісовий відділ УГА в Подєбрадах. У серпні попросив повернути документи, бо планував виїхати до м. Тарнова в Польщі.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 99 — 102.

ГМИРЯ Микола Семенович (3.01.1897, м. Прилуки Полтавської губ., тепер Чернігівської обл. — після 1929). Військовий і громадський діяч, просвітянин, учитель; командир 10-ї сотні 257-го Євпаторійського українського полку (20.01.1918 — 13.03.1918), член прилуцької “Просвіти” (з 12.11.1918), помічник коменданта ст. Прилуки (з 5.12.1918), молодший старшина кулеметної сотні 4-го гарматного полку Січових Стрільців (6.04. — 10.12.1919), мол. старшина 1-ї

Кулеметної дивізії (з 09.1920), секретар заг. зборів Української громади у Франції (1929); звання — поручник Армії УНР.

Народився в сім’ї полтавського козака, що “мав невелику земельну полість”. Закінчив церковнопарафіяльну школу (1907), міську чотирикласну школу (1912) і дворічні педагогічні курси (Прилуки, 1914). Протягом двох років учительював у прилуцьких селах. У травні 1916 р. “направлений в запасовий полк”. По закінченні Віленської військової школи (06.1917) спрямований на Румунський фронт до 2-го Туркестанського стрілецького полку, звідки перевівся до 257-го Євпаторійського українського полку 26-го Українського корпусу. Після демобілізації (5.03.1918) повернувся додому і продовжив навчання. Восени вступив до семикласної комерційної школи, котра була евакуйована з волинського міста Славути. Але так її й не закінчив. У “Curriculum vitae” Микола Гмиря згадує: “Запроваджена Гетьманом мобілізація старшин 22 листопаду при-

звала мене до Війська. Цілий 1919 рік був я в походах і боях проти большевиків, поки в грудні 1919 року, в той час, коли армія йшла в запілля Деникіна (йдеться про Перший зимовий похід, учасником якого був Микола Гмиря. — *Ред.*), я не був покинутим в Винницьким повіті хорим на плямистий тифус. В початку травня 1920 року, коли Укр. Армія повернулася на Україну (правильно: з Лівобережжя. — *Ред.*), я знов добровільно з'явився до війська. Знов — бої 1920 року і нарешті в листопаді 1920 року — інтернація в таборі Вадовиці в Польщі. Але я не міг витримати тяжкого, убивавшого дух і енергію, режиму в таборі і в червні 1921 року втік з т. Петроков (Пйотрков-Трибунальський. — *Ред.*)...” Опинившись у німецькому таборі для біженців Целм (очевидно, йдеться про м. Целле в Нижній Саксонії. — *Ред.*), два місяці працював на торф'яниках. Зрештою покинув роботу і вступив до Політехнікуму (Американської технічної школи) на електротехнічний відділ у Вінсдорфі (Вюнсдорфі), де перебував принаймні до 29 травня 1922 року. Звертався до ректорату УГА з проханням прийняти його на навчання до академії, але дістав відмову.

Моренець В. Земляки Миколи Міхновського в боротьбі за Українську державність. — Київ — Вінниця: Історичний клуб “Холодний Яр”, ДП “Державна картографічна фабрика, 2012. — С. 43 — 44.

ДАЧО. — Ф. 1811. — Оп. 1. — Спр. 19. — Арк. 22.

ЦДАВО України. — Ф. 3233. — Оп. 1. — Спр. 11. — Арк. 172.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 895. — Арк. 5, 7 — 7 зв.

ГНАТИНА Іван (14.01.1895, с. Ярушичі, тепер Стрийського р-ну Львів-

ської обл. — після 28.06.1923). Хорунжий УСС та УГА.

Закінчив народну школу в с. Олексичі Стрийського пов. 1902 — 1907), виділову (вищу міську народну) школу (м. Стрий, 1908 — 1911) та нижчесередню агрономічну школу (с. Бережниця Стрийського пов., 1914). В УСС — з 1914-го до 1918 року. Закінчив старшинську школу (1918). У 1919 р. у боях під Львовом поранений, відтак потрапив до польського полону. З т. Вадовиці втік і, перейшовши кордон із ЧСР, прибув до Української бригади в Німецькому Яблонному. Навчався на матуральних учительських курсах в Йозефові (з 6.11.1922). Подав прохання до ректорату УГА в Подєбрадах зарахувати його на навчання, втім дістав відмову.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 896. — Арк. 9.

ГНАТЧЕНКО Микита Григорович (29.05.1888, м. Золочів Харківського пов. — після 1936). Військовий і громадський діяч; звання — штабс-капітан російської армії, сотник Армії УНР.

Народився в сім'ї Григорія Івановича та Ірини Федорівни. У “Власноручному описі життя” зазначав: “1 вересня 1897 р. вступив до Золочівської місцевої 4 клас. школи і скінчив там курси 4 травня 1903 р. 10 червня 1907 р. витримав екстерном іспит на атестат зрілості при 1-й Харківській чоловічій гімназії. 1 вересня 1910 р. вступив однорічником в 54 п. Мінський полк як військовооб'язаний.

30 серпня 1911 року витримав іспит на прапорщика запасу і звільнений до запасу армії. 15 вересня 1911 р. вступив в число студентів Новоросійського Університету на перший курс природнього факультету, прослухавши там лекції до 8 червня 1914 р. і здавши зачоти за три курси. 30 жовтня 1911 р. проізведений в прапорщики запасу по Одеському повіту. 19 липня 1914 р. був призван по мобілізації

Одеським повітовим військ. Начальником і призначен на службу в 54 п. Люблінський полк, з котрим відбув в дієву (бувшу російську) армію, пробувши там до квітня місяця 1917 р., і за той час був два рази поранений і піднесений до рангу штабс-капітана. В квітні 1917 р. призначен на службу в 234 п. запасовий полк, де був головою гарнізонної ради м. Саранська Пензенської губ., працюючи на національному ґрунті. 27 грудня 1917 р. вступив до Української армії і весь час служу в армії. 19 лютого 1921 р. взяв шлюб з Нагорською Ганною. Гнатченко Микита. 19 травня 1922 р., м. Каліш. Табор інтернованих укр. військ”. Автор спогаду “Січові стрільці як активна група в Армії УНР у 1919 р.” (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 322 — 323 зв.). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри. Його дружина, Ганна Гнатченко (Гнатченкова), також студентка УГА в Подєбрадах, навчаючись, написала роздуми “Ліквідація УСРР” (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 407 — 409 зв.). Головна думка роботи: “Незалежна Українська СРР була виставлена російськими окупантами большевиками в цілях опанування мас, тобто в цілях їхнього обману. Коли необхідність обману відпала, УСРР скасували”.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 899. — Арк. 9 — 9 зв.

ГНАТЮК Назар Васильович (12.11. 1899, с. Шабельний Дашів Липовецької вол. Київської губ., тепер с. Шабельня Іллінецького р-ну Вінницької обл. — після 1941). Педагог, урядовець УНР, громадський діяч, просвітянин, вільний козак, журналіст, редактор, видавець, перекладач, повстанець; учитель школи с. Бачкурине, співзасновник

таємної організації “Братство самостійників”, організатор і голова ради Липовецького полку Вільного козацтва, редактор щоденної газети “Липовецькі вісті”, пов. інструктор Центральної Ради в Богодухівському пов. Харківської губ. (03.1918), перекладач Українського телеграфного агентства (1918), помічник пов. коменданта, редактор газет “Вільне слово” і “Повстанець” (1919), ад’ютант отамана Ананія Волинця (1919), член-секретар повіт. комітету сільської спілки, член повіт. земельної управи (1920), голова Львівського бюро біженців (1921), інструктор пропаганди Міністерства преси УНР на Волині, постійний кореспондент газети “Українська трибуна”, начальник відділу пропаганди Міністерства преси і пропаганди УНР (м. Тарнів, до 1.01.1922), львівський кореспондент берлінської газети “Українське слово”, член Товариства українських інженерів (1930-ті); звання — юнак Спільної юнацької школи (1920).

Закінчив Шабельнянську початкову школу та Дашівську вищепочаткову школу. Склав іспит на “звання народного вчителя” і вчителював у с. Бачкурині Липовецького пов. (тепер Монастирищенського р-ну Черкаської обл.). Служив у комітеті Південно-західного фронту всеросійської спілки міст (1917), паралельно навчався на вечірніх матуральних курсах при гімназії священника Стельмашенка в Києві. Співзасновник нелегальної української організації “Братство самостійників” і його видавничого відділу “Вернигора”. “З менту вибуху революції на Загальних Зборах “Самостійницького Брацтва” було ухвалено, щоб всі його члени негайно взялися до активної національної праці кожен по своїх спосібностях і по своїй уподобі. Я, покоряючись цій постанові, негайно покинув працю у “Спілці Міст” і виїхав у свій Липовецький повіт, де став працювати у Липовецькому Земстві, як Голова Організаційного Бюро цього Земства”. Перебуваючи на посаді, організував разом з інструктором Центральної Ради Василем Химериком всі селянські і один робітничий з’їзд, вибори членів Центральної Ради від Липовецького повіту, вибори гласних до повітового і волосних земств, перевибори повітової влади, створив десятки осередків селянських спілок, “Просвіту” в містах Дашеві й Липовці, організував Липовецький полк Вільного Козацтва. З приходом Скоропадського до влади і до початку антигетьманського повстання — перекладач “із московської і польської мов” в Українському телеграфному агентстві. Водночас навчався в 4-му класі на матуральних курсах при Українському університеті. У своїх листах до керівництва УГА Н. Гнатюк згадував: “В перші ж дні повстання (листопад 1918. — *Ред.*) я покинув Київ

і пішов в напрямі на Козятин, але вже в Мотовилівці здибав Січових Стрільців, з якими був у першому боєві з гетьманцями під Мотовилівкою. Ще того ж дня увечері полковник Коновалець одправив мене і ще двох Липівчан до Козятина, наказуючи підняти повстання на Липовеччині, що нами й було виконано. Я був тоді призначений пом. повітового коменданта”. Призначений завідувачем Липовецької філії Інформаційного бюро при Директорії. Тричі на тиждень видавав власну газету “Вільне слово”. “Міністр Преси Др. Ос.[ип] Назарук був знайшов її зразковою як провінціональний орган державної пропаганди, і з №5 вона стала виходити на кошти Міністерства Преси. Однак скоро наспіли більшовики і вихід газети був припинений”. Паралельно Назар Гнатюк організовував селянські спілки, повіт. селянські з’їзди, на одному з яким був обраний членом-секретарем повіт. комітету “Селоспілки”. Став членом ради повіт. товариства “Прогресивіта” та засновником і головою ради “Українського національного осередку у м. Липівці”. З приходом більшовиків приєднався до повстанців, ставши ад’ютантом отамана Ананія Волинця. У Гайсині редагував перших три числа газети “Повстанець”.

Після повернення української влади працював у Центральному українському повстанському комітеті під керівництвом Олександра Щадиліва, їздив до Києва як зв’язковий. Навчався на матуральних курсах при Київському юридичному інституті (з 18.10.1919). Вступив до Спільної юнацької школи у Кам’янці, брав участь у боях з денікінцями під Проскуровом, Богданівцями (очевидно, йдеться про село, тепер Деражнянського р-ну Хмельницької обл.) та околицях. Дійшов аж до Любара, де після повстання отамана Волоха “відір-

ваний від Школи, пішов додому. В час нового приходу більшовиків жив у себе дома, до громадської праці не втручався, тому що мусів жити напівлегально”.

З приходом українського і польського військ – член повіт. земельної управи. Після відступу української армії виїхав до Польщі – спершу до Львова, де був обраний головою першого бюро для біженців (1921), а тоді до Рівного – “як цивільний біженець”. На Волині працював приватним учителем, готуючи дітей до нижчої початкової школи, а також інструктором пропаганди Міністерства преси УНР на Волині та постійним кореспондентом “Української трибуни”, польського видання “Robotnika” і деяких “московських” газет. Опісля жив у Львові і працював кореспондентом для берлінського “Українського слова” та денним сторожем.

Кілька разів звертався до “Хвальної Української Господарської Академії в Чехословацькій Республіці” з проханням прийняти його на матуральні курси без належних документів. Востаннє, перебуваючи в Подєбрадах, у листі від 6 серпня 1922 р. писав: “...Я цілий час працював як тільки міг і де міг, щоб виконати свій громадський обов’язок. Виконуючи той обов’язок, я мусів покинути в 1917 році матуральні курси при гімн. Стельмашенка, потім за гетьманщини – матуральні курси при Укр. Університеті і, нарешті, в 1919 р. матуральні курси при Київ. Юрид. Інституті (за денікінців). Кожен раз я мусів кидати учитися, щоб братись за іншу працю – громадську. На Україні я мав матеріальну спромогу у всяку пору учитись, але не робив цього із-за того, що думалось, що це буде не пізно ніколи, а громадська праця не чикає. Я, опинившись тепер на еміграції і маючи уже 25 роки віку, мушу нарешті подумати й про те, що до сих пор занедбав. Рахую-

чи, що середньої освіти я не зміг здобути тільки тому, що цьому перешкодила мені моя громадська праця, я ласкаво прошу Хвальону (Хвальну. — *Ред.*) У.Г.А. прийняти на увагу подані мною факти і дати мені хоч тепер можливість надолужити страчене. З огляду ж на то, що я, крім “Билету Общеобразовательных Курсов при К.Ю.И.” й свого Учительського посвідчення, інших документів, що свідчили б про мою освіту, доставити Академії не можу, а прошу, в разі коли б цих документів не було доста, призначити мені провірочні іспити, після яких рішити питання про моє прийняття”. 10 серпня дістав відмову через брак документів.

У 1920-х рр. допомагав фінансово поетові Олександрові Олесю, який жив у матеріальній скруті. Записав спогади дружини поета Віри Антонівни про їхній нелегкий побут під час навчання в Харківському землеробному училищі в селищі Деркачі (1893 — 1900). У статті “Герой з-під Крутів” писав про проблему провладу, який замість того, щоб вести, “втікав”. Відтак “й найбільша посвята, найвищий патріотизм”, зокрема крутянців, були зведені нанівець.

По жертвував кошти на видання книжки Симона Наріжного “Українська еміграція” (Прага, 1942).

Гнатюк Н. Герой з-під Крутів. — Л.Н.В. — Львів, 1928. — Кн. IX. — С. 17 — 19.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 5, 241.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 901. — Арк. 8 — 9 зв., 11 — 11 зв., 13.

ГНОЙОВИЙ Іван Воніфатійович (14.02.1889, х. Гнойових Омельницької

вол. Кременчуцького пов. Полтавської губ., тепер с. Омельник Кременчуцького р-ну Полтавської обл. — 22.01.1974, Боффало, США). Військовий, педагог, громадський діяч, інженер-гідротехнік; молодший старшина 271-го Красносільського запасного полку 68-ї пішої дивізії (Катеринослав), командир маршової сотні, молодший старшина 13-го пішого Білозерського генерал-фельдмаршала князя Волконського полку 4-ї пішої дивізії (м. Ломжа, 1917), молодший старшина 19-го пішого Українського полку (8.12.1917), член Полкової ради 271-го полку російської армії, член залогової ради м. Катеринослава, вчитель фізики в гімназії в таборах Ланцут і Стшалково, начальник культурно-освітнього відділу бригади запасних військ Армії УНР (12.1921 — 1922), викладач Української технічної школи (м. Холм, з 1940), заст. голови Українського допомогового комітету (з 1943); звання — хорунжий Армії УНР, сотник (на еміграції).

Козацького роду. Закінчив земську народну школу в с. Запсіллі та церковнопарафіяльну школу зі званням “учителя школи грамоти” (1907). Працював у Лисевській (?) школі грамоти Кринківської вол. Кременчуцького пов. (1908), Остапцівській та Кобеляцькій (1911) церковнопарафіяльних школах. Про роки свого вчителювання Іван Гнойовий згадував: “В 1911 році їду в Полтаву на загальноосвітні курси, які були влаштовані полтавським земством для народних вчителів. Ці курси дали мені (нагоду познайомитися. — *Ред.*) з активним українським учительством Полтавщини, гуртування якого ішло там повним темпом. В 1910 році навколо остапцієвської школи мені вдалося згуртувати молодь, заклавши невелику українську бібліотеку. Після курсів я познайомив учнів своєї школи з українською абеткою й головними засадами правопису”. У 1914 р. вступив до Катеринославського учительського інституту, який довелося покинути вже на 2-му курсі (03.1916). Придільений рядовим до 26-го запасного батальйону в Кременчуці. Навчався в Костянтинівському військовому училищі (Київ, 1.06.1916 — 1.12.1916), по закінченні якого був скерований до 271-го запасного пішого полку в Катеринослав, бере участь у його українізації. Обраний членом полкової ради (03.1917), увійшов до складу залогової ради м. Катеринослава. 23 червня 1917 р. як командир української маршової сотні відбудує до 13-го Білозерського пішого полку, який був призначений до українізації.

Після демобілізації (03.1918), склавши заборгованість, вступає на фізико-математичний відділ інституту. У грудні 1918 р. уникнув мобілізації старшин як слухач учительського інституту. “З ве-

ликими труднощами” закінчив навчання (05.1919). Насильно мобілізований у Добровольчу армію. Потрапляє на Курський фронт, а тоді на Чернігівщину. Після розгрому денікінців опинився в польських таборах для інтернованих (1920), звідки перевівся до українського табору. У липні зголошується до Армії УНР. Восени 1920 р. разом зі Збірною станицею опиняється в Проскуріві. Після невдачі осінньої кампанії українського війська потрапив до т. Олександрів-Куявський, пізніше — в т. Ланцут.

Зарахований дійсним слухачем гідротехнічного відділу інженерного ф-ту УГА (11.06.1922). 25 червня 1926 р. отримав двомісячну відпустку через “давній туберкульозний катар верхків обох легень, загальне виснаження й недокрівлення”. Лікарі амбулаторії УГА стверджували, що Гнойовий “потрібує виїзду на ціле літо у кліматичну місцевість, доброго відживлення і спочинку від праці, яка його дуже виснажує”. Попри це, влітку 1927 р. захистив диплом “з успіхом дуже добрим”, здобувши фах інженера-гідротехніка. У Польщі працював інженером. Автор спогаду “З українського руху Січеславської залоги в році 1917”. Автор статті “Абсолютенти УГА на праці в Польщі” (Філадельфія, 1952; Бюлетень т-ва абсолютентів УГА-УТГІ. — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 33. — Квітень. — С. 2 — 3). Жертвував кошти на національну справу. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Воєнним хрестом (19.10.1961).

Арештований гестапо (1943), 4 місяці провів в ув’язненні. Емігрував до США (1948). Похований на цвинтарі Св. Матвія в Боффало. Поруч похована його дружина — Олена Гнойова, учасниця Зимового походу, сестра милосердя Армії УНР (24.05.1900 — 21.04.1955).

Гнойовий І. З українського руху Січеславської залоги в році 1917 // За

Державність. Матеріяли до Історії Війська Українського. — Каліш, 1936. — Збірник 6. — С. 110 — 118.

Напис на надмогильній плиті над похованням подружжя Гнойових на цвинтарі Св. Матвія в Боффало.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 902. — Арк. 15 — 17, 20, 28.

ГОЛИК Василь Михайлович (26.02.1894, с. Хотінь Сумського пов. Харківської губ., тепер Сумського р-ну Сумської обл. — після 9.03.1930). Військовий і громадський діяч, інженер-гідротехнік; член Товариства українських інженерів (1930-ті); звання — поручник 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Закінчив Хотінську двокласну школу (1908). Склав іспит на одnorічника II розряду (1913). Служив у російській армії (10.1914 — 01.1918). Закінчив Оранієнбаумську школу прапорщиків (10.07.1918). В українській армії служив з листопада 1918 р. до 15 травня 1924 року. 8 червня 1924 р. закінчив гімназію ім. Тараса Шевченка. Дійсний слухач гідротехнічного відділу інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (1924 — 1928). Захистивши дипломний проект з “успіхом дуже добрим”, здобув спеціальність інженера-гідротехніка (1929). Працював у м. Градець-Кралове на будівельній фірмі “Khaml a Novak” (9.03.1930). У квітні 1930 р. Комітет допомоги студентам УГА в ЧСР звернувся до проректора УГА з проханням не видавати диплома Василю Голику у зв’язку з його заборгованістю в 475 чеських крон перед комітетом — аж до часу, доки той не поверне кошти. Голова комітету стверджує, що організація має “його, Голика, власноручно підписане зобов’язання щодо погашення його боргу”.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції

між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 241.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 906. — Арк. 96, 98 зв., 105, 110.

ГОЛОВАЦЬКИЙ (МОРДАЛЕВИЧ) Юлій Арсенович (6.05(?) .1896, с. Гута-Забілоцька Радомишльського пов. Київської губ., тепер Радомишльського р-ну Житомирської обл. — середина 1950-х, Прага?). Військовий, повстанець, художник; комісар Радомишльського пов. (11.1918 — 1919), голова Радомишльського районного українського повстанського комітету (1919), отаман повстанського загону ім. Івана Мазепи (1919), командувач Північного фронту ППШ (до 12.06.1921); звання — старшина Армії УНР.

Народився в сім’ї незаможних селян. Змалку працював з родиною “на панських та куркульських землях за жалюгідну пайку. Батько приробляв дещо столярством”. Завдяки цьому зміг підготуватися та вступити до Корос-

тишівської семінарії й отримувати стипендію. Закінчив Костянтинівську військову школу (Київ, поч. 1916). Прослуживши у Катеринославському запасному полку чотири місяці, на чолі маршової сотні відбув на Румунський фронт (1916 – 1917). У 1917 р. вступив до партії Українських соціаліст-революціонерів. Брав активну участь в організації фронтових українських громад і рад. Працював у земельному відділі Чорнобильщини. Був слухачем історико-філологічного ф-ту Київського університету Св. Володимира (осінь 1917). Навесні 1918 р. очолив комендатуру Радомишльського повіту. “Всю Гетьманщину пересидів у радомиській тюрмі і наприкінці на висланню – в Брест-Литовській кріпості”. За часів Директорії – комендант Чорнобильщини. На поч. 1919 р. разом із військом УНР відійшов до Бердичева, з весни – голова повстанського революційного комітету при групі отамана Дмитра Соколовського. Брав участь у повстанні проти більшовиків.

У “Життєописі” зазначав: “Для поширення повстанчої зони і для територіального сполучення соколівщини із зеленівщиною з групою помішників перекинувся на правий бік р. Тетерів, де утворено було окрему повстанську організацію і при ній групу імені Івана Мазепи, яка з перервами існувала в північній Київщині майже 3 роки. Весною 1921 року, зневірившись в корисності та доцільності повстання для соціально-національного визволення і спостерігаючи той реакційно-націоналістичний шлях, на який скерувався цей рух провідниками так званої УНР, разом з тим спостерігаючи, що широкий, до деякої міри народний рух, про який можна було говорити як про повстанський у 1919 році, наприкінці – в 1920 і 1921, в кращому разі виродинився в партизан-

ки, а в гіршому, і то переважаючому, просто в розбишацький бандитизм, як соціаліст, я вважав за потрібне виразно поставити хреста на тім, що було водою на млин капіталізму і націоналістичної реакції, що під маскою УНР скеровувалося французькою та польською буржуазією лишень для дезорганізації більшовиків і тільки (простіше – зрадив УНР і перейшов на бік російських окупантів. – *Ред.*). Отже, амністувався більшовиками при умові лояльного відношення з мого боку і представлення мені вільного вибору щодо моєї подальшої діяльності”.

Написав відозву “До повстанців. Мій шлях од демократизму до соціальної революції”, в якій намагався обґрунтувати свій перехід “на бік Радянської влади” та закликав повстанців припинити боротьбу і переходити “до лав свідомих оборонців Радянського Будівництва України”.

Навчався на соціально-економічному ф-ті Київського інституту народного господарства (1921). Мордалевич згадував: “У листопаді 1922 р. представниками радвлади було мені запропоновано повести активну політичну лінію. На це не погодився і, отже, був змушений емігрувати за кордон. Втік до Польщі, де в Варшаві тримали мене під арештом біля 4 місяців без пред’явлення мені обвинувачення. Протестуючи проти такого насильства, голодував 5 днів, а коли і це не допомогло – втік до Чех”. Втеча на Захід, імовірно, була інсценізована ЧК, і Мордалевич потрапив на Захід як таємний співробітник ЧК. Не посоромився звернутися до Громадського комітету, який утворили уенерівці, котрих він зрадив. Діставши тут потрібні документи, вже на прізвище Головацький-Мордалевич, вирішив учитися. Заяву до УГА в Подєбрадах подав 15 травня 1922 ро-

ку. Був зарахований вільним слухачем на економічно-кооперативний відділ (15.11.1922), але викреслений зі списків 13 листопада 1927 року. Це пов'язано зі скоєним Мордалевичем в Україні. У витязі з протоколу Професорської ради економічно-кооперативного відділу йдеться про ставлення студентської громади до Головацького: “У професорській Раді були подані інформації, що зміна п. Мордалевичем на Україні своєї політичної орієнтації потягла за собою гибель великої кількості української молоді, відносно яких він являється моральним убивцею. Не настоюючи на цьому, що це так було, Рада все ж знаходить, що п. Мордалевич мусів би знайти шлях до своєї моральної реабілітації перед Українським суспільством, після чого він буде прийнятий в гурт молоді Української високої школи. Постанова ця оголошенню не підлягає. Про неї доведе до відома Мордалевича п. Декан в словесній формі”. Після відрахування з академії вступив на філософський ф-т Карлового університету. Подав документи й до Українського вільного університету у Празі. Жив у столиці, на вул. Біля овечого двору, 5, у пані Гумешової.

Можливо, через моральний бойкот він і поїхав у провінцію, на Закарпаття, просвіщати русинів. Викладав у чеських школах під прізвисьмом Головацький. Входив до Етнографічного товариства в Мукачевому. Писав протимосквофільські статті. У середині 1930-х років звернувся до керівників ССРСР із листом, у якому просив дозволу повернутися в ССРСР, але голова НКВД Генріх Ягода відмовив – на підставі, що Мордалевича як секретного співробітника вже неможливо використати. 1942 року рідні колишнього отамана, що жили в с. Забілоччі (тепер Радомишльського р-ну Житомирської обл.), отримали від

нього листа з м. Градець-Кралове (Чехія). Пожертвував кошти на видання книжки Симона Наріжного “Українська еміграція” (Прага, 1942). Помер Мордалевич-Головацький ніби у Празі в середині 1950-х років.

Мордалевич Ю. До повстанців. Мій шлях од демократизму до соціальної революції. – Київ: Державне видавництво, 1921. – Арк. 4.

Наріжний С. Українська еміграція. Культура праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – С. 5.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 908. – Арк. 1 – 19.

ГОЛОВКО Дмитро Васильович (13.10.1897, м-ко Рокитне Васильківського пов. Київської губ., тепер смт Київської обл. – після 27.06.1927). Військовий, інженер-гідротехнік (1927); учасник студентського хору УГА в Подєбрадах (1924); звання – козак Запорозької дивізії, старшина (?) 6-ї гарматної бригади 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

Народився в сім'ї Василя Михайловича та Варвари Федорівни Головкив (у дівоцтві Павлова). У Полтаві закінчив церковнопарафіяльну школу (1908) і Олександрівську реальну школу (1917). Як вільнопридільений 1-го Українського гарматного дивізіону воював проти більшовиків. За німців вступив до Київського політехнічного інституту (1918). Приєднався до Запорозької дивізії Армії УНР (11.1918), з якою брав участь у походах і боях проти більшовиків. Перейшов до 6-ї гарматної бригади 6-ї Січової дивізії (1.11.1920). Інтернований поляками (22.11.1920) в т. Щипйорно. Дійсний слухач гідротехнічного відділу інженерного ф-ту УГА (1922 – 1926). За-

хистивши “з успіхом дуже добрим” дипломний проект “Шлюзова комора та гребля Ягорського”, здобув фах інженера-гідротехніка (27.06.1927).

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — Підписи під фотографіями 374 — 375.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 912. — Арк. 2, 11.

ГОЛОВКО Петро Пилипович (27.01.1902, с. Богуславець Золотоніського пов. Полтавської губ., тепер Золотоніського р-ну Черкаської обл. — після 10.1926). Військовий; член Товариства українських інженерів (1930-ті); звання — хорунжий Армії УНР (15.09.1923).

Народився в сім’ї Пилипа Васильовича та Горпини Йосипівни Головків. Закінчивши вищепочаткову школу (Золотоноша, 1920), переїхав до Києва для продовження освіти, але, як згадує у своєму “Curriculum vitae”, не склалося. “Любов до Батьківщини примусила мене вступити в ряди Армії УНР до складу 6-ї стрілецької дивізії. Пізніше був переведений до ОКД (Окремої кінної дивізії. — *Ред.*), з якою перейшов на терен Польщі і був інтернований у табір Вадовиці. З ОКД відісланий до СЮШ (Спільної юнацької школи. — *Ред.*) для продовження і набуття військової освіти, де перебував до скінчення навчання до 15 вересня 1923 року, і був підвищений до рангу хорунжого”. Наприкінці 1923 р. переїхав до ЧСР для подальшого навчання. Перебуваючи в т. Йозефів, звертався до ректорату УГА з проханням прийняти його на навчання (18.08.1924). Потім ще кілька разів подавав заяви на вступ, але діставав відмову через брак освіти та вакансій (1924, 1925, 1926). Проживаючи в Подєбрадах

(1925), працював у студентській їдальні академії. Зрештою в жовтні 1926 р. зарахований вільним слухачем інженерного ф-ту, але через місяць відрахований. Також відомо, що станом на 1925 рік його брат Семен мешкав у Черкасах. Ймовірно, нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Воєнним хрестом.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 241.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 909. — Арк. 17.

ГОЛУБ Ілько (6.07.1900, Житомир — після 10.04.1922). Військовий, повстанець; козак (старшина?) Армії УНР.

Закінчив 1-шу Житомирську гімназію (1918). В автобіографії писав: “З весни 1919 року в складі команди зв’язку при 9 Техн.-залізничній дивізії. Був два місяці в большевицькому полоні. Восени 1919 року звільнений по хорості. У листопаді 1920 року вступив до 4-ї Київської дивізії як повстанець. Перебував у Александрівському таборі, з якого виїхав у серпні 1921 року”. Перебуваючи у Празі, 10 квітня 1922 р. подав документи на агрономічний відділ УГА в Подєбрадах. Не зарахований через брак документів.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 111 — 114.

ГОНЧАР Олександр Якович (7.06.1894, м. Валки Харківської губ., тепер Харківської обл. — після 30.06.1928). Військовий; інженер-агроном; звання — сотник Армії УНР.

Закінчив реальну школу (Валки, 1916) та Олексіївську військову школу (Москва, 11.1916). У російській армії перебував до жовтня 1917 року. Брав

участь у формуванні Українського куреня при 1-му Катеринославському гренадерському полку.

У жовтні 1918 р. вступив до Харківського слобідського полку Армії УНР. Перебуваючи в таборі Шипйорно, звернувся до керівництва УГА з проханням прийняти на навчання (07.1923).

Дійсний слухач агрономічного відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (1923 – 1927). Виконавши дипломну роботу на “дуже добре”, здобув фах інженера-агронома (06.1928).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 915. – Арк. 7, 82.

ГОНЧАРЕНКО Кирило Іванович (10.05/27.04.1894, м. Лубни Полтавської губ., тепер Полтавської обл. – 11.10.1937?, м. Харків?). Військовий, педагог; завідувач Билбасівської земської двокласної школи (Ізюмського пов. Харківської губ., тепер Слов’янського р-ну Донецької обл.; 20.08.1918 – 19.01.1919), командир 1-ї батареї 2-ї гарматної бри-

гади Волинської групи військ УНР (до 18.08.1920); звання – сотник артилерії Армії УНР.

Народився в сім’ї Івана та Марії (в дівочтві Осипенко). Закінчив Братську церковнопарафіяльну школу (Лубни, 1904), чотирикласну школу (Лубни, 06.1908) та вступив до Сорочинської учительської семінарії (08.1908), яку в 3-му класі змушений був залишити через хворобу (12.1910). “В червні 1912 року витримав іспит за курс учительської семінарії при Сорочинській учительській семінарії”. Працював учителем земської школи в с. Смяч Суразького пов. (тепер Новгород-Сіверського р-ну Чернігівської обл.), доки не був мобілізований (8.09.1915 – 18.03.1918). Воював у 4-му полку Січових стрільців (19.01.1919) та 2-й гарматній бригаді Волинської групи військ УНР. Командир 1-ї батареї під час Зимового походу Армії УНР (6.12.1919 – 6.05.1920). Інтернований до табору м. Каліша. Подавав документи на агрономічний

підвідділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (05.1922). Був слухачем матуральних курсів (06.1922), утім 24 січня 1923 р. виключений зі списків.

Можливо, він повернувся в Україну. Принаймні є така інформація у книжці “Реабілітовані історією” (Полтавська область. — Т. 2): Гончаренко Кирило Іванович, 1894 р., м. Лубни Полтавської обл., українець, із робітників, освіта неповна середня. Проживав у м. Лубни. Секретар учбового комбінату. Заарештований 2 вересня 1937 р. Засуджений Особливою нарадою при НКВС СРСР 24 вересня 1937 р. за ст. ст. 54-1 “а”, 54-10, 54-11 КК УРСР до розстрілу. Вирок виконано 11 жовтня 1937 р. у м. Харкові. Реабілітований Військовим трибуналом КВО 4 жовтня 1957 року.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 917. — Арк. 16 — 16 зв.

ГОНЧАРЕНКО Юрій Васильович (4.01.1894, с. Тернівка Білгородського пов. Харківської губ., тепер Яковлівського р-ну Білгородської обл., РФ — 16.08.1980, м. Сан-Дієго, США). Військовий і громадський діяч, просвітянин, повстанець, інженер-агроном; член Товариства “Просвіта” залоги м. Кінешми (1917; тепер Івановська обл., РФ), командир 1-ї Української сотні в м. Кінешмі (з 08.1917), голова Української полкової ради 66-го полку, командир технічної сотні 2-ї Волинської дивізії (з 20.05.1920), доцент УТГІ (1951); звання — сотник піхоти Запорозької дивізії Армії УНР, підполковник (на еміграції).

Через брак матеріальних засобів закінчив лише 6 класів 1-ї Харківської реальної школи (1911). По Харківських технічних курсах вступив на службу на Слобідські залізниці в м. Харкові як технік-практикант. Працював до Сві-

тової війни. У жовтні 1915 р., закінчивши 3-тю Київську школу прапорщиків, приділений на службу старшиною в 405-й Льговський полк, у складі якого перебував на фронті під Ковелем. Навесні 1917-го через хворобу був переведений у м. Кінешму Костромської губ. до 66-го запасного полку. Після Лютневої революції працював в українських організаціях Кінешми — на 1500 вояків-українців тут було “декілька чоловік української інтелігенції з невійськових, які потрапили туди по евакуації або біженцями”. Від українців кінешманської залоги делегований на Всеукраїнський військовий з’їзд до Києва.

У “Життеописі” зазначав: “Після большевицької революції в Росії з розрушенням (забороною. — *Ред.*) большевиками українських організацій в

Кінешмі я виїхав на Україну. У грудні 1917 року прибув у Київ до Генерального секретаріату України, звідки дістав призначення до Київської комендатури. 12 січня 1918 року, коли формувались додаткові частини на захист Київа, я був призначений до 3-ї Київської кулеметної сотні. У складі сотні в бою з большевиками на Безаківській вулиці в ніч з 25 на 26 січня був ранений і вибув із частини до шпиталю. По захваті Київа большевиками 29 січня вибув із шпиталю на село, а потім дістався на Харківщину. 3 березня 1918 року служив на Слобідських залізницях у м. Харкові до листопаду 1918 року. У листопаді 1918 року мобілізований до війська — молодший старшина 39 Харківського полку (пізніше в Наливайківському полку — начальником зв'язку і в 3 Подільському — командиром технічної сотні).

У вересні 1919 року захорів та тиф і вибув з фронту до шпиталю в м. Проскурів, де залишився до грудня. У грудні із шпиталем виїхав до м. Тульчина на Брацлавщині. Перебуваючи на Брацлавщині, працював у різних повстанчих організаціях проти тодішньої влади на Україні Тульчинського, Брацлавського та Немирівського районів до приходу українських частин із Зимового походу. 20 травня 1920 року повернувся до Армії УНР в 2 Волинську дивізію, де займав посаду командира технічної сотні дивізії.

В листопаді 1920 року в складі Волинської дивізії залишив терен України і в грудні був інтернований в таборі Каліш. 20 травня 1922 року в Каліші закінчив 8-і електротехнічні курси. В 1923 році прибув до ЧСР”.

Хворів на сухоти. Закінчив агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах. Дипломний іспит склав “з успіхом добрим”

(27.06.1930). Працював у Міннеапольському університеті. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри, Воєнним хрестом (20.10.1961) і Хрестом відродження (1978). Похований на цвинтарі Somerset у м. Міннеаполісі 23 вересня.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 916. — Арк. 7 — 8, 14, 39.

ГОРАК Іван Стефанович (22.05.1899, с. Терло, тепер Старосамбірського р-ну Львівської обл. — після 27.06.1929). Стрілець УГА.

Народився в сім’ї малоземельного селянина. Закінчив Українську державну гімназію (Перемишль). Відслуживши в австро-угорській армії (1917 — 1918), воював у лавах УГА (1918 — 1920). Звертався до керівництва УГА в Подєбрадах (27.06.1923) з проханням прийняти його на лісовий підвідділ агрономічно-лісового ф-ту, але дістав відмову.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 921. — Арк. 9.

ГОРБАТЕНКО Іван Семенович (22.06.1895, м-ко Веркіївка Ніжинського пов. Чернігівської губ., тепер с. Вертіївка Ніжинського р-ну Чернігівської обл. — після 07.1924). Хорунжий 1-ї Сірої дивізії, сотник 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

Народився “від батьків українців-хліборобів — Семена Володимировича Горбатенка і його шлюбної дружини Євдокії Омелянівни (дівоче Салівон)”. Закінчив Веркіївську народну земську школу, Конотопську чотирикласну міську школу, механічний відділ Ніжинської с.-г. технічної школи (1915). Проходив практику на Дубов’язівській цукроварні Конотопського пов. (1912, 1913) та Щучанській цукроварні того ж пов. (1914 — як практикант, 1915 — як черговий слюсар). Мобілізований до російської армії (12.1915). Закінчив 1-шу Київську

школу прапорщиків (15.01.1917). На Північному фронті з українізованим куреном 168-го запасного пішого полку приєднався до 21-го армійського корпусу. З приходом німців звільнився з армії та працював слюсарем і креслярем на Дубов’язівській цукроварні. Під час повстання проти гетьмана вступив до 1-ї Сірої дивізії Армії УНР. У 1919 р. інтернований поляками на ст. Печанівка (тепер Козятинської дирекції, розташована в Романівському р-ні Житомирської обл.). Разом із 6-ю Січовою стрілецькою дивізією повернувся до України (05.1920). 21 листопада 1920 р. інтернований у складі 1-ї Кулеметної дивізії. Звертався до ректорату УГА (07.1924) з проханням зарахувати його до академії, утім дістав відмову через брак освіти (2.09.1924).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 922. — Арк. 13.

ГОРБУНІВ Петро (28.06.1898, с. Михайлівка, тепер райцентр Запорізької обл. — після 24.06.1923). Військовий і громадський діяч, повстанець; член Київської військової юнацької спілки (1917), Катеринославської юнацької спілки (1917), Української студентської громади Херсонського політехнічного інституту (1920) та Катеринославського повстанського комітету, старшина для доручень у штабі Катеринославського повстанського коша (1920), осавул повстанського отамана Чорної Хмари (1920), член філії Українського товариства Ліги Націй та Українського ощадно-позичкового товариства “Згода”.

Закінчив 3-річну сільську школу (1910), 2-гу вищепочаткову школу (м. Запоріжжя, 06.1915). 16 червня 1915 р. прийнятий до Катеринославської землемірної школи. У “Короткому життєписі” зазначав: “З початком Лютневої революції у цій школі дяку-

ючи переважній більшості учнів із селян-українців було підняте питання українського характеру, але з усіх боків були перешкоди. І тут зразу стало певно, що ми, українці, можемо добути свого, нам належного, тільки із зброєю в руках, якою хоть трохи, але кожен повинен знати управляти. З цією метою я був і задався ціллю дістати військову освіту. В половині березня 1917 року, попросивши дирекцію школи, аби ме-

ні був призначений іспит за два перші класи, я витримав іспит і був переведений до 3 класу. Першого квітня вступив до 1 трьохрічної Київської великого князя Константина Константиновича військової школи, маючи права 1 розряду, яку й скінчив у термін 4-х місяців. Будучи юнаком, був членом Київської військової юнацької спілки, головним завданням якої було домогтись відчинення своєї української військової школи. По випуску із військової школи старшиною 1 розряду, не глядя на всі загрози і перешкоди начальника школи, вступив до розпорядження уряду Укр. Центр. Ради, до українського імені Богдана Хмельницького полку, де був призначений на посаду в 3-му курні в м. Чернігові. Після демобілізації армії дістався до Катеринослава, де продовжив освіту в землемірній школі. Прибувши до Катеринослава, зразу вступив до Катеринославської юнацької спілки, при якій заснував спортивний юнацький січовий курінь, складений з юнаків, здібних до військових вправ, з якими проводив військові вправи до гетьманського перевороту. Гетьманська влада обеззброїла курінь юнаків, рішуче заборонила займатися навіть спортивними вправами. Далі була культурно-освітня праця разом з юнацькою спілкою. В кінці червня 1919 року закінчив школу і подав прохання до Херсонського політехнічного інституту, де і був прийнятий без іспиту. Під час денікінської реакції на Україні прийшлося брати участь з серпня в повстанні українського, змученого карними відділами, народу. Ця праця продовжувалася до лютого 1920 року, коли прийшли червоні російські війська і реакція російська наче з переминою влади трохи зменшилася. В березні 1920 року дістався до інституту, де почав слухати лекції та здавати заліки. Хоч інститут був і заснований при геть-

ману Скоропадським і мав назву “Українського політехнічного інституту”, але українського в ньому було мало чого. Після прибуття до інституту я підняв українське питання, з боку якого (тут: завдяки чому. — *Ред.*) і вдалося знайти собі немало товаришів та співчуваючих, і нами була заснована при інституті Українська студентська громада. Попрацювавши в інституті до липня того ж року і здавши за півроку заліки, мусів іти на канікули. В липні почав працювати в Катеринославському повстанчому комітеті, яким було об’явлене повстання проти червоних, і я був призначений старшиною для доручень у штабі Катеринославського повстанчого кошу. У вересні був відправлений з Катеринославщини до головного врангелівського штабу — м. Севастополь, де в той час була делегація уряду УНР під головуванням п. Літвінова (Івана Даниловича Литвиненка. — *Ред.*), — для вирішення відношення політики Врангеля і його уряду до України, — відки повернувся назад. 1 жовтня 1920 року головними повстанчими силами відправились через червоно-білий фронт до Запорожжя. Дякуючи (завдяки. — *Ред.*) розгрому російської білої армії, будучи зачиненими в Криму, нам прийшлося [30 жовтня] разом евакуюватися з рештою врангелівської армії [з Феодосії на кораблі “Корнілов”] до Царгороду, відки дісталися до Румунії, гадаючи приєднатися до українських військ. Але Армія УНР вже була інтернована і, таким чином, прийшлося залишатися в Румунії. З минулого року зорганізувався маленький студентський гурток, філія українського товариства Ліги Націй, українське ошадно-позичкове товариство “Згода”, в яких стою членом. Було влаштовано декілька вистав та національні свята. 24 червня 1923 року, м. Букурешт, вулиця Александру Лаговарі, 31, Українська

Леся Горбуніва

дипломатична місія”. Документи подав на меліоративний підвідділ інженерного відділу УГА в Подєбрадах, але дістав відмову. Повстанець Микола Леонтович стверджував, що П. Горбунів у складних бойових ситуаціях зберігав спокій, забезпечуючи виконання завдання. Леся Горбуніва, яка народилася 23 лютого 1904 р. в м. Маяки Херсонської губ., тепер Біляївського р-ну Одеської обл., ймовірно, сестра П. Горбуніва. У серпні 1914 р. вона вступила до 1-ї Дерibasівської жіночої гімназії в Одесі. Закінчила її в червні 1920 року.

У “Короткому описі життя” Леся зазначала, що на посаду секретаря дитячого садка її мобілізувала Робітничо-селянська інспекція (більшовицька окупаційна інституція). З її слів, “батько і брат були повстанцями і переховувалися. Брат утік до Румунії, а слідом і я. Документи втратила під час переходу через Дністер”. Леся подала заяву на економічно-кооперативний ф-т УГА в Подєбрадах, але дістала відмову через брак освіти (є резолюція, що її гімназія “більшевицька”).

Остання згадка про неї датована 24 червня 1924 року.

Коваль Р. Багряні жнива Української революції. — Київ: Український письменник, 2005. — С. 204.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 924. — Арк. 11 — 12 зв.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 925. — Арк. 9 — 9 зв.

ГОРДІЄНКО Гаврило Максимович (6/19.04.1902, м. Олександрівськ, тепер Запоріжжя — 29.08.1982, Філадельфія). Військовий, повстанець, просвітянин, інженер, агроном-ботанік, науковець; бунчужний повстанського загону отамана Чорної Хмари Катеринославського повстанського коша, професорський стипендіат при кафедрі спеціального хліборобства УГА (Подєбради, 13.07.1928), вчитель у Волівському окрузі на Закарпатті (з 1931), управитель с.-г. шкіл у Кривчі й Перемішлі, асистент кафедри соціології УВУ (Прага, 1942 — 1943), доцент ботаніки УТГІ (Регенсбург, Німеччина, з 1946), професор ботаніки УТГІ (Регенсбург, з 1951), дійсний член УВАН (1976), професор УТГІ (1958); звання — козак Армії УНР.

Закінчив вищепечаткову школу (1916) та вчительську семінарію (1920). Воював у Запорозькому корпусі Армії УНР Зураба Натієва. Діяч “Просвіти” (Олександрівськ, 1917 — 1920). Учасник антигетьманського повстання. З 1921 р. — на еміграції в Румунії та ЧСР. Закінчив матуральні курси при УГА в Подєбрадах (1923) та агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (4.05.1928). 5 серпня 1928 р. до УГА в Подєбрадах надійшов лист з УРСР від його батька: “Прохаю правління академії дати мені відомості про Гаврила Гордієнка (бувшого студента вашої академії), його адресу, де він зараз перебуває та чи він живий зараз, чи ні. Відомості прохає батько. Прохаю, напишіть по такій адресі: Україна, С.Р.С.Р., м. Запоріжжя. Мідна вул. ч. 5. Гордієнко Максим Григорович.

Гаврило Гордієнко, 1972 р.

У 1931 – 1939 рр. учителював у народних школах сіл Верхній Студений, Новоселиця, Синевір (нині всі Межигірського р-ну Закарпатської обл.). Один з організаторів “Карпатської Січі”. Від 1939 р. – у Німеччині, з 1945 р. – в таборі в Байройті. Співробітник Української загальної енциклопедії (1931 – 1933) та Енциклопедії українознавства (1949). 1949-го виїхав до Філадельфії. Одружений на волинській учительці Неонілі Омельчук, випускниці УГА в Подєбрадах. Від 1955 р. – співпрацівник Інституту дослідів Волині (Вінніпег). Автор праць із рослинництва, дослідження полонин і сінокосів Закарпаття, фітопатології, агротехніки, а також трьох книг спогадів “Під щитом Марса” (Філадельфія, 1976; Філадельфія, 1977; Філадельфія, 1983). Ці спогади історик Лев Шанковський назвав “вершком об’єктивності”. Похований на Українському православному цвинтарі Св. Андрія в Бавнд-Бруці. 1966 року склав пожертву на вшанування пам’яті Віктора Доманицького. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри, Воєнним хрестом і Хрестом відродження.

Енциклопедія українознавства. – Львів, 1993. – Т. 2. – С. 412.

Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 35. – Грудень. – С. 3.

Вісті УТГІ. Орган внутрішньої інформації професорів, абсолювентів та студентів УТГІ (Мюнхен). На правах рукопису. – 1958. – Ч. 1 (21). – С. 26.

Латанський С. Гордієнко Гаврило Максимович // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 5. – Київ: НАН України та ін., 2006. – С. 243 – 244.

Маркусь В. Гордієнко Гаврило // Енциклопедія української діаспори / Гол. ред. В. Маркусь, співред. Д. Маркусь. – Нью-Йорк – Чикаго, 2009. – Кн. 1. – С. 175.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / Упорядк. В. А. Просалової. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. – 516 с.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 926. – Арк. 1 – 22 зв.

Шанковський Л. На периферії Визвольної війни // Вісті комбатанта (Торонто – Нью-Йорк). – 1977. – Ч. 2 (88). – С. 65.

ГОРДІЄНКО Григорій (Юрій) Петрович (23.01.1891, с. Пирого Кременчуцького пов. Полтавської губ., тепер Глобинського р-ну Полтавської обл. – 8.01.1982, Подєбради, ЧСР).

Громадсько-політичний діяч, педагог, військовий урядовець, інженер-економіст; діловод інспекційного відділу, помічник начальника інспекторського відділу Генерального військового комітету Центральної Ради, комісар Центральної Ради при інтендантстві КВО (23.10.1917 – 25.01.1918), начальник канцелярії Головного штабу, помічник начальника адміністративного управління Головного штабу Дієвої Армії УНР (20.12.1918), в. о. начальника адміністративного управління (28.12.1918 – 23.05.1919), в. о. начальника загального відділу штабу Дієвої армії (6.06.1919 – 12.1919), член управи Видавничого товариства при УГА в Подєбрадах (1923)

Закінчив Новомосковську вчительську семінарію (1910), Катеринославський учительський інститут (1914). Працював учителем початкової школи (1911) та чотирикласної школи неподалік Катеринослава. Навчався на 2-му курсі історико-філологічного ф-ту Київського університету Св. Володимира. Організатор українізації 228-го пішого запасного полку Катеринославської залози. Делегат Всеукраїнського військового з'їзду (Київ, 1917). Учасник протигетьманського повстання у складі Чорноморського коша (20.11.1918 – 20.12.1918). 6 грудня 1919 р., після любарської катастрофи, вирушив у Зимовий похід Армії УНР, але захворів на тиф і залишився в заплілі ворога на Поділлі. Вилікувавшись, працював учителем в Уланівській приватній змішаній гімназії (02 – 04.1920). 5 травня 1920 р. знову зголосився до українського війська. Навчався в УГА в Подєбрадах.

5 лютого 1923 р. написав “Спогад” – про виступ восени 1917 року підбурених більшовиками робітників військових майстерень на Печерську

та робітників Арсеналу з економічними (виплата зарплати за всі місяці революції) й політичними вимогами – проти Центральної Ради (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 733 – 739). Дипломна робота “Характеристика чеського сільського господарства”. 25 червня 1927 р. професор Федір Щербина оцінив її як “цінну працю”, назвавши її “вельми зразковою”. Водночас звернув увагу, що Г. Гордієнко “має намір до дзвінких виразів”, що трохи ослабляє враження. УГА закінчив 11 липня 1927 року. Похований у Подєбрадах. Станом на кінець 2007 року могила була збережена.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – Підпис під фотографією 379.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 928. – Арк. 3 – 4 зв., 12 – 13 зв.

Іван Гордієнко.

ГОРДІЄНКО Іван Григорович (20.01.1902, Полтава — після 1977). Козак 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Народився в сім'ї Григорія Григоровича й Олени Андріянівни Гордієнків. По смерті батька в 1908 році змушений був переїхати з матір'ю в с. Пирого Кременчуцького пов., де закінчив вищепочаткову школу в 1917 році і 6-й клас 1-ї Української гімназії (1919). 1920 року вступив до Армії УНР — “пішов проти російських большевиків як ворога національного і культурного”. У складі 3-ї Залізної дивізії у листопаді 1920-го перейшов польський кордон. З Калішського табору переїхав до ЧСР (1924), вступив на матуральні курси (Йозефів, 07.1924), які закінчив 10 червня 1925 року. Зарахований на меліоративний підвідділ, але ректорат у зв'язку з неприбуттям до академії (до початку 2-го семестру) в травні 1927 р. викреслив його зі списків студентів. Нагороджений Воєнним хрестом і Хрестом відродження (1977).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 927. — Арк. 6, 8, 16.

Панас Гордієнко.

ГОРДІЄНКО Панас Павлович (22.08.1896, с. Кудрівка Сосницького пов. Чернігівської губ., тепер Сосницького р-ну Чернігівської обл. — після 06.1929). Військовий і громадський діяч, інженер-гідротехнік; командир сотні та куреня 15-го ім. Тараса Шевченка полку (08.1917 — 01.1918); звання — сотник кінноти Армії УНР.

У 1897 р. батько перевіз родину до Криму, де став управителем у маєтку Ай-Тодор. Разом із трьома братами навчався в Олександрівській гімназії (Ялта), куди вступив одразу до 3-го класу (1909). Перевівся до Олександрівської гімназії в м. Керчі, згодом — до Ялтинської гімназії. Брав активну участь у спортивних гуртках. У зв'язку з матеріальними та сімейними труднощами завершив навчання в 1915 році. Після закінчення Олексіївської військової школи (Москва) вирушив до 276-го запасного полку в Донській області. Через місяць спрямований на Південно-Західний фронт до 63-го Углицького полку. Брав участь у його українізації (08.1917). Демобілізувавшись (1.02.1918), у Бердичеві приєднався до лав Армії УНР, аби воювати в “кіннов'ючній кулеметній сотні” кінного полку Костя Гордієнка. Інтернований поляками в Луцьку (11.1919). З початку 1920 р. перебував у 6-й Січовій дивізії. Інтернований у листопаді 1920 р. в т. Олександрів-Куявський, звідки перевівся до т. Стшалково, де закінчив інструкторські спортивні курси американського християнського товариства YMCA. З літа 1922 р. переведений до т. Щипйорно, де працював інструктором фізичного виховання у школі українських пластунів (07.1922). Наприкінці 1923 р. нелегально перетнув кордон із ЧСР. Допомігав студентам-емігрантам “з Великої України” і викладав у школі для сиріт Українського громадського

комітету (з 04.1923), оскільки “на літній семестр чеської високої школи запізнився записатися (“бо не було приказу”). Закінчивши матуральні курси при УГА, зарахований дійсним слухачем гідротехнічного відділу інженерного ф-ту (1924). Один з кращих спортсменів подебрадської академії. Захистивши дипломний проект “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-гідротехніка (06.1929). Станом на 15.07.1924 р. його батько жив у м. Кореїзі.

Гадзяцький М. Ще про мистецтво і спорт в Подебрадах // Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 35. — Грудень. — С. 12.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 929. — Арк. 87 — 88, 100.

ГОРОБЦІВ Микола (1892, м. Нова Ушиця Подільської губ., тепер Хмельницької обл. — після 1936). Військовий, громадський діяч, просвітянин, кооператор, бухгалтер; інтендант 12-ї селянської дивізії (з 05.1919), начальник інтендантської служби 3-ї Залізної дивізії; звання — поручник Армії УНР.

Закінчив вищепечаткову школу (1907), 5-й клас Новоолександрівської приватної гімназії професора Шейміна, яку залишив через матеріальні нестатки. У 1911 р. готувався до здачі матурального іспиту в Петрограді, але через скруту довелося два роки пропрацювати на приватному підприємстві. Вступив на Вищі торговельні курси професора Іванова-Чистякова (Петроград, 1913). “По закінченню академічного 1913/1914 року, не покидаючи курсів, виїхав від фірми jako ревизор-бухгалтер для створення філії в Сибіру і одержання більшої практики. Практику проходив в російському для зовнішньої торгівлі банку та фірмі “Зінгер із синами” в Томську і 1-му західносибірському товаристві “Портланд цемент”, де при запропонуванні високої

як для слухача платні — 150 карбованців — залишився на службі з метою матеріального забезпечення і бути вільним для майбутніх студій”. Мобілізований до російської армії (1915). Після закінчення військової школи (1916) призначений в один із полків Кавказького військового округу, звідки спрямований до офіцерської стрілецької школи. Під час боїв на австро-угорському фронті потрапив у полон, де пробув до грудня 1918 року. Повернувшись додому, “приступив до громадської праці (земство, земельна управа кооперативів і “Просвіта”)”. У січні 1919 р. обраний “від новоушицької інтелігенції” на Всеукраїнський трудовий конгрес, але через хворобу не зміг виїхати.

Захворівши на тиф, лікувався вдома (10.1919). У 1920 р. добровільно приєднався до Армії УНР, ставши начальником інтендантської частини 3-ї Залізної дивізії. У листопаді 1920 р. перейшов р. Збруч. Зрештою, покинув табори та влаштувався помічником адміністратора “в одному великому маєтку” в Польщі (1923). У липні 1924 р. звертався до УГА з проханням прийняти його на навчання, але дістав відмову через брак освіти. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 932. — Арк. 3 — 3 зв.

ГОРОДИСЬКИЙ Іван (26.08.1902, с. Лука, тепер Самбірського р-ну Львівської обл. — після 14.07.1924). Стрелець УГА.

Вступив до державної гімназії (1913). У 1918 р. пішов до УГА. У 1920 р. повернувся з польського полону. Через два роки склав іспит зрілості “в державній гімназії з українською мовою викладання” (Перемишль, 1922). Того ж року “вписався як публічний слухач на лісовий відділ при “Hochschule für

Bodenkultur” у Відні, де скінчив два семестри”. Через відсутність коштів на навчання змушений повернутися додому. Звертався до ректорату УГА з проханням прийняти його на навчання, але дістав відмову через брак вакансій.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 931. – Арк. 3.

ГРЕВІЗІРСЬКА Марія Трохимівна (24.10.1900, м. Осовець, тепер м. Осовець Фортеця Підляського воев., Польща – після 22.05.1935). Військовий і громадський діяч; член Українського жіночого союзу в Празі (1936); звання – козачка Армії УНР.

Дружина старшини Армії УНР Миколи Гревізирського. Учасниця Першого зимового походу Армії УНР. У “Curriculum vitae” писала: “Я, Гревізирська Марія Трохимівна, народилася в м. Осовці на Ломжинщині [на Підляшші] 24 жовтня 1900 року. В 1910 році, коли батька перевели в м. Сарни на Волині, вступила до жіночої гімназії в м. Рівному. Перебувала там до 1915 ро-

ку. Завдяки військовим подіям мусила припинити навчання – разом з батьками виїхала до Корсуня на Київщину. В 1916 році повернулася з батьками в Сарни. Продовжувати навчання не мала змоги за браком матеріальних засобів. Вступила на службу на залізничний телеграф, де працювала з 1916 року по квітень 1919 року. В квітні 1919 року вийшла заміж за старшину української армії Миколу Гревізирського, який тоді перебував на службі в штабі 19 дивізії. Смерть батька примусила мене виїхати з чоловіком. В 19 дивізії була дуже недовго, бо в травні 1919 року вона передалася до большевиків. У цей час загубила свого брата, який перебував у комендантській сотні при штабі, – попав до полону, а мені пощастило втекти з чоловіком дякуючи моїй хворобі на тиф (чоловік випросився відвезти мене до шпиталю в Рівне). Пізніше чоловік був прилучений до 1-го запасового полку, що влився у Волинську дивізію. Із зазначеною дивізією вирушили в Зимовий похід, де перебувала весь час. Повернувшись з походу, чоловік був відкомандирований до Генштабу Армії УНР, з яким відступила до Польщі. Перший рік на еміграції мешкала в Ченстохові, а потім виїхала до табору інтернованих при м. Каліші, де знаходжуся по цей час. Вступила до гімназії імені Т. Шевченка (закінчила в 1926 році)”.

13 жовтня 1926 р. прийнята на економічний відділ УГА в Подєбрадах. В особовій справі диплома немає, але є посвідка від 22 травня 1935 р., що пані М. Гревізирська прослухала повний курс економічно-кооперативного ф-ту на банківсько-комерційному відділі, склала іспити з усіх предметів курсу і має приступити до захисту дипломної роботи для одержання титулу інженера-економіста. Також є довідка, що “за

час перебування в Українській армії заховувала себе бездоганно”.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — Підпис під фотографією 674.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 936. — Арк. 4, 6, 9 — 10, 121.

ГРЕЧИШКИН Володимир Васильович (15.07.1903, м. Олександрівськ Катеринославської губ., тепер м. Запоріжжя — після 30.05.1925). Підпільник, повстанець, громадський діяч; член Спілки інженерів і техніків українців-емігрантів у Польщі (1930-ті).

Закінчив 6 класів Олександрівської механічно-технічної школи (1919). У 1920 р. брав участь у повстанні проти більшовиків у лавах Катеринославського повстанського коша, з яким евакуювався до Румунії. Прибув до Праги 18 квітня 1922 року. Вже наступного дня написав заяву з проханням прийняти його вільним слухачем на економічно-кооперативний відділ УГА в Подебрадах. Направлений на матуральні курси. 11 червня зарахований на технологічний підвідділ інженерного ф-ту УГА в Подебрадах.

На поч. 1920-х рр. написав спогад “Карвідділ” — про боротьбу повстанців у серпні 1920 р. на території сучасної Запорізької обл., зокрема є згадка про отамана Брову (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 571 — 574). 4 вересня 1923 р. написав заяву про перехід до Вищої технічної школи в Брно, де йому обіцяли стипендію. Звільнений з УГА за власним бажанням 3 жовтня 1923 року. Учасник 3-го звичайного з’їзду ЦЕСУС у Празі (30.05.1925).

Гречишкін В. “Або в Дніпро, або в колодязь” // Так творилося українське військо. 10 спогадів учасників Визвольної війни 1917 — 1920-х років / Упор., вступ. слово, примітки, додатки, біограф. довідки Р. Коваля. — Київ — Вінниця: ДП “Державна картографічна фабрика”, 2008. — С. 135 — 136.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — Підпис під фотографією 145.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 237.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 146. — Арк. 228.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 939. — Арк. 1 — 4.

ГРЕЧИШКИН Павло Петрович (15.01.1900, х. Гречишкін Старобільського пов. Харківської губ., тепер с. Гречишкіне Новоайдарівського р-ну Луганської обл. — 1965, Париж). Військовий і громадський діяч, священник, журналіст, редактор, видавець; канцелярист і священник Спільної юнацької школи (3.09.1920 — 04.1922), парох Української православної парохії в Парижі (поч. 1930-х), протопресвітер (1948), редактор бюлетеня “Наш приход”; звання — козак Армії УНР.

Народився в сім’ї священника. Закінчив Куп’янську духовну школу за 1-м розрядом (1913), 4 класи Харківської духовної семінарії (1917), але, не бажаючи ставати священником, вступив до Олександрівського лісового інституту, та за рік через обставини змушений повернутися до духовної семінарії на

5-й курс. Переслідування більшовиків не дали можливості закінчити заклад, і 1918 року він стає до лав Армії УНР, де й пробує весь час Визвольних змагань. Інтернований поляками в табір м. Каліша. Жертвував кошти на хворих вояків Армії УНР.

У ЧСР вступив до партії хліборобів. Спогад “17 квітня року 1919” написав 15 лютого 1923 р. в Подєбрадах – про драматичний перехід запорожців на румунський берег Дністра (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 582 – 584 зв.). УГА не закінчив через конфлікт у студентському середовищі. Мав парафію в Руській Мокрій (нині входить до сільради с. Усть-Чорна Тячівського р-ну Закарпатської обл.). Організатор і настоятель перших українських парафій у Франції. 1929 року поступив на теологічний факультет Оломоуцького університету. Учасник 2-го Українського всецерковного

з'їзду православних парафій у Франції (18.04.1930). 1931 року перейшов у католицизм і став священником Російської католицької парафії в Австрії. Жертвував кошти на видання книжки Симона Наріжного “Українська еміграція” (Прага, 1942). 1945 року у зв'язку з наближенням червоних залишив Відень і 1946-го переїхав у Париж, де очолив парафію Святої Трійці. В 1933 і 1950 рр. брав участь у з'їздах російських католиків у Римі. Завдяки публікаціям у бюлетені “Наш приход” мав значний вплив на російський апостолат.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – С. 5.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції. 1919 – 1939. Матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої. – Київ: в-во ім. О. Теліги, 1999. – С. 68, 250.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 940. – Арк. 1 – 30.

ГРИГОРОВИЧ Кость (21.03.1899, слобода Славгород Павлоградського пов. Катеринославської губ., тепер Синельниківського р-ну Дніпропетровської обл. – після 1936). Військовий і громадський діяч, повстанець; помічник командира бронепотяга “Кармелюк”, командир бронепотяга “Запорожець” (1920), секретар голови Ради Міністрів уряду УНР в екзилі (поч. 1922); звання – поручник артилерії Армії УНР.

В “Описі життя” зазначав: “У 1916 році закінчив комерційну школу в Слов'янську на Харківщині.

У 1917 році вступив до Київського комерційного інституту. У 1918 році втік від воєнтрибуналу і вступив до Олександрівського повстанчого загону, який нищив большевиків до приходу

німців. За гетьмана вчився в інституті. Під час взяття Києва Директорією інститут не працював. Під час відвороту Директорії з Києва вступив до 2-ї Залізничної батареї. Влітку 1919 року поранений в голову під м. Троянів, а восени 1919 року в бою з денікінцями під с. Юлінци на Липовеччині тяжко поранений в груди. В останній час перебував на посаді командира бронепозізда “Запорожець” в ранзі поручника артилерії. Після переходу через Збруч дістав безтермінову відпустку і вступив до Уряду в Мін. Нар. Госп. На початку 1922 року переведений до Особистої канцелярії Голови Ради Міністрів на посаду секретаря Голови РМ. У березні 1922 року за власним бажанням звільнився за штат”. 23 червня 1922 р. подав документи на економічний відділ УГА в Подєбрадах, але дістав відмову. Учасник 3-го звичайного з’їзду ЦЕСУС у Празі (30.05.1925). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

За Державність. Матеріяли до Історії Війська Українського. — Збірник 8. — Варшава, 1938. — С. 48Б.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 136 — 140.

ГРИГОРЧУК Іван (2.09.1897, с. Гнидава Кременецького пов. Волинської губ., тепер Збарзького р-ну Тернопільської обл. — 14.11.1988, Нью-Йорк, США). Військовий, повстанець; звання — козак 1-го Гайдамацького полку низових запорозьких козаків і 50-го Звягельського полку Армії УНР.

Початкову освіту здобув у народній школі. “Як екстерніст здав іспит за 5 класів реальної школи при реальній школі імени Петра і Павла в Одесі” (1915). Служив у лейб-гвардії гренадерському полку в Петрограді (1916). Повернувшись із фронту у запасний полк, навчався в 2-й Петергофській школі

прапорщиків (1917). “З перших днів революції як свідомий українець на чужині” взяв активну участь у Визвольному русі, зокрема у формуванні окремих сотень українців для повернення на рідні землі. В Одесі вступив у “перший український партизанський отряд, який щойно тоді почав формуватися. Цей отряд незабаром був переіменований в 1-й Гайдамацький полк низових запорозьких козаків, з якого повстали пізніше 2-й і 3-й полк. Ці полки зайняли (вписали. — *Ред.*) одну з найкращих сторінок української визвольної боротьби. У першому полку був до розбиття його більшевиками. В останньому бою в Одесі 13 чи 14 січня з хорунжим Нестеренком з Харківщини попав у полон, де в чрезвичайці пересидів більш як два тижні. Після чудотворного (дивовижного. — *Ред.*) звільнення до Гетьманського перевороту жив на Волині. За часів Директорії деякий час служив у штабі Південно-Західної групи, а опісля, до польського полону, в 50 Звягельському

полку. Перед польським полоном у Вадовицях хорував на зворотній тиф.

З полону в кінці 1919 року прийшов на територію Чехії в український табір у Німецькім Яблоннім. Внаслідок війни та полону ще у Вадовицях захорів на грудну недугу, що спричинило 2-річне лікування в санаторії в Чехії”. Після одужання навчався на матуральних курсах у Празі (09.1923), закінчив їх у Йозефові (09.1925). Дійсний слухач лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (1925 – 1929). Успішно захистивши диплом “Велика соснова свинка як шкідник шпилькових культур та методи боротьби з нею”, здобув фах інженера-лісівника (05.1930). На момент написання за-

яви до УГА (1925) мати, Мотрона Григорчук, жила в Одесі. Похований на Українському православному цвинтарі Св. Андрія в Бавнд-Бруці.

Напис на надмогильній плиті над похованням Івана Григорчука на Українському православному Св. Андрія цвинтарі в Бавнд-Бруці.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 942. – Арк. 4, 7 – 7 зв., 18, 51.

ГРИЦИНА Дмитро (Єронім-Дмитро) Степанович (31.10.1899, Тернопіль – 24.09.1965, Вінніпег, пров. Манітоба, Канада). Військовий і церковний діяч, просвітянин, священник; митрофорний протоієрей УПЦ у Канаді, голова президії консисторії УПЦ (1951 – 1955), директор ради української школи при інституті Петра Могилы у Саскатуні, голова Союзу українських самостійників; звання – стрілець УГА, козак Армії УНР.

Закінчив народну школу (1906 – 1910) та 4 класи Української гімназії (Тернопіль, 1910 – 1914). У 1917 р. склав іспити за 5 і 6 класи, у вересні 1918 р. покинув 8 клас – “вступив в ряди рідної Армії. Служив до її кінця. В травні 1920 року роззброєний червоними у Вапнярці”. Провівши ще три місяці на Правобережній Україні, повернувся до Тернополя (5.08.1920), “де займався фізичною працею”. Склавши іспит зрілості в гімназії “з укр. мовою викладання” (Тернопіль, 12.1920), вступив на правничий ф-т Таємного українського університету (Львів, 1921). “Із за особистих причин та тому, що не маю замилювання до права, кинув їх на 3-му семестрі”. Працював в адвокатській канцелярії доктора Чикалюка в Тернополі (12.1921 – 22.10.1922) до арешту перед виборами у Східній Галичині. Після звільнення (2.03.1923) працював в адвокатській канцелярії та канцелярії Товариства “Просвіта” в Тернополі. Подавав документи на агрономічний підвідділ агрономічно-лісового ф-ту УГА, але дістав відмову. Навчався у Краківському університеті. Підписувався як “Єронім Дмитро Грицина”. 1925 року емігрував до Канади. 1926 року висвятився. У 1960 –

1965 рр. – на кафедрі Пресвятої Трійці у Вінніпезі. Автор книги “Літургіка” (1955).

Баб'як А. Грицина Єронім Степанович // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 5. – Київ: НАН України та ін., 2006. – С. 489.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 946. – Арк. 2, 7.

ГРИШКО Григорій (5.12.1893, с. Кам'яний Брід (в ін. документах – с. Топорище) Житомирського пов. Волинської губ., тепер Володарськ-Волинського р-ну Житомирської обл. – після 1937). Військовий, громадський діяч, учитель, інженер-економіст, педагог, перекладач; голова Одеської військової ради, молодший старшина 1-ї батареї кінно-гірського дивізіону, командир Окремої легкої батареї Запорозької дивізії (11.1918), командир 3-ї батареї 1-ї Запорозької гарматної бригади (1920), вчитель школи грамоти для козаків, завідувач і лектор старшинських курсів гарматної бригади; звання – хорунжий 4-го Запорозького полку ім. Богдана Хмельницького, підполковник Армії УНР.

Закінчив однокласну школу (1904), двокласну школу (1907) і 5-й клас Житомирської чоловічої гімназії (1911). З 1913 р. служив у 51-му Литовському полку, з яким і вирушив на фронт. Після поранення (1915) лікувався в Сімферополі, звідки переведений до артилерії 3-го запасного козачого дивізіону в Донській області. Закінчив Одеську військову школу (1917). “Після революції вступив відкрито з москалями в боротьбу за українські справи. Працював у юнацькому українському гуртку при школі”. Брав участь в українізації 49-го полку в Одесі, з якого сформований 2-й Гайдамацький козацький полк.

За наказом голови військової ради доктора [Івана] Луценка взявся до українізації 5-го мортирного артилерійського дивізіону. У листопаді 1917 р. обраний головою Одеської військової ради “як вищої влади в м. Одесі. Головою ради пробув до 18 січня 1918 року, доки большевики не зайняли Одеси і не розбили наших частин. Прийшлося тікати з більшовицького полону з яхти “Алмаз” до Києва”. Оскільки Київ був уже зайнятий більшовиками, знайшов Запорозький кіш під Бердичевом, де “під час бою вступив до кінно-горної батареї козаком” (очевидно, йдеться про Чорноморський кіш, який формувався в Бердичеві. – *Ред.*). Разом із частиною наступав на Київ, тоді на Полтавщині та Крим, де був призначений на посаду молодшого старшини батареї. Отримавши наказ від Запорозької дивізії сформувати Окрему легку батарею (11.1918), призначений її командиром. Батарею очолював до переходу Запорозького корпусу через Румунію (1919). Захворівши після здобуття Проскурова, передав козаків до 2-ї батареї Дніпровської бригади. “По видужанні вступив до своєї старої частини – кінно-горного дивізіону – молодшим старшиною 1 батареї. В тому ж році вирушив командиром кулеметної ватаги дивізіону на партизанщину “Зимовий похід”, за це нагороджений Залізним хрестом ч. 894. В 1920 році по повероті із “Зимового походу” був призначений командиром Запорозької артбригади, з котрою і був інтернований поляками у листопаді 1920 року”. У таборі заснував школу грамоти для козаків, де і вчителював до липня 1921 року. Відтоді завідував старшинськими курсами артилерійської бригади та читав лекції з теорії артилерії. Переклав з російської, польської і французької мов на українську підручники з артиле-

рії, які передав інспекторові артилерії Армії УНР. 15 липня 1922 р. отримав від Запорозької дивізії дозвіл на безтермінову відпустку для продовження освіти та виїхав до ЧСР (28.12.1922). Дійсний слухач економічного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (1922 – 1926). Захистивши “з успіхом дуже добрим” дипломну роботу “Гроші та грошеві матеріали на Україні від стародавніх часів аж до наших днів”, здобув фах інженера-економіста (04.1927). З листопада 1931 р. до 1937 р. працював договірним учителем та кількома інспектором у Карпатській Україні (Ужгород, Тячів, Грушеве, Кричове, Угля, Довге-Бронька та в ін. селах).

Написав цікаві спогади про український військовий рух під назвою “1917 рік в Одесі (Спомини з часів визвольних змагань)”. Опублікував їх у 1930 р. в кількох числах ж. “Розбудова нації”.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 944. — Арк. 4 — 4 зв., 10.

ГРОМОВИЙ Федір (Теодор) Федорович (?) (17.02.1896, с. Губник Ладжинської вол. Гайсинського пов. Подільської губ., тепер у межах м. Ладжина Вінницької обл. — після 1922). Військовий, повстанець; телеграфіст і помічник начальника станції Правобережної залізниці (20.11.1914 — 5.09.1915); солдат 24-го запасного і 12-го Малоросійського гренадерського полків, звання — хорунжий Армії УНР.

Закінчив Ладжинську двокласну “міністерства народної просвіти” школу і Гайсинську повіт. народну школу, потім екстерном — Уманську реальну школу (1914). По закінченні 1-ї Омської військової школи призначений у 610-й Мезелінський полк 154-ї піхотної дивізії, “українізований після револю-

ції, де й пробув весь час до кінця 1917 року, приймаючи участь в боротьбі за визволення України”. Після розформування полку на поч. 1918 р. працював на залізниці. Закінчивши військову старшинську школу, призначений до 48-го піш. Українського полку 8-го Катеринославського корпусу (коша).

Ймовірно, брат отамана Петра Федоровича Громова, що діяв на Поділлі (на території сучасної Вінницької обл.). В автобіографії писав: “Після Української революції я перейшов у військо східної Запорозької групи, з котрою і був евакуйований через Румунію в Галичину. Після переформування групи призначений до 8-ї Запорозької дивізії, в котрій знаходився весь час до весни 1920 року. Залишився вдома по неможливості знаходитись у війську, займався господарством і також брав участь в повстанчій руху проти окупантів України. По занятті України більшовіками, будучи переслідуваним за працю в українському війську, мусив емігрувати в

Румунію”. Саме звітти у 1922 р. звернувся до ректорату УГА з проханням прийняти його на навчання, але дістав відмову через брак вакансій.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 947. — Арк. 9, 11 — 11 зв.

ГРУША Григорій (30.09.1899, м. Олександрія Херсонської губ., тепер Кіровоградської обл. — після 1950). Військовий, інженер-лісівник; козак Армії УНР.

Закінчив повний курс Олександрійської гімназії (1918). Того ж року зарахований дійсним студентом Одеського вищого с.-г. інституту (навчався до 04.1919). У червні 1919-го вступив до Армії УНР, у складі якої інтернований у 1920 році (т. Стшалково). 24 грудня 1922 р. написав “Спогад” — про день, коли міг загинути (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 685 — 686). 26 серпня 1924 р., на другий день після похорону студента Ілька Снятинського, де члени Спілки

УСРР допустили “антинаціональні та аморальні вчинки”, вийшов із членства цієї спілки. Агрономічно-лісовий відділ УГА в Подєбрадах закінчив 15 квітня 1927 року. “Дипломний іспит склав з успіхом дуже добрим”. За твердженням інженера Василя Проходи, Григорій Груша “за соціалістичної республіки став лісовим директором, але так спідлів, що забув навіть, якого він роду та племені, й порвав зв’язки з українцями”.

Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 11 часопису “Наша громада”). — 1924. — Серпень. — С. 40.

Прохода В. Записки непокірливого. Кн. 2. — Новий Ульм: Українські вісті, 1972. — С. 64.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 951. — Арк. 5, 14, 16.

ГУДИЛІВ Ларіон (Іларіон) (13.11.1894, с. Крива Руда Хорольського пов. Полтавської губ., тепер Семенівського р-ну Полтавської обл. — після 09.1956). Військовий і громадський діяч, інженер-лісівник; референт голови Академічної громади з господарчих питань (на 1924 — 1925 навч. рік), член управи Союзу Українського сокільства за кордоном (ЧСР); звання — хорунжий 2-ї Волинської дивізії і 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Навчався в Полтавській духовній семінарії (1904 — 1915). Вступив на правничий ф-т Київського університету Св. Володимира (1915). Після закінчення 4-ї Київської школи прапорщиків спрямований на фронт до 45-го Азовського полку, який у грудні 1917 р. був українізований. Демобілізувавшись 1918 року, повернувся до університету. На початку 1919 р. під час відходу Армії УНР з Києва вступив до її лав. Інтернований у т. Стшалково (1922).

Дійсний слухач лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА (1923 – 1927). Захистивши диплом “Згін лісових матеріалів водою та витаскування їх на берег”, здобув фах інженера-лісівника (05.1928). Працював лісничим у Хіше, неподалік Карлових Вар. Дружина Ларіона Божена – чешка, вона “дуже добре володіла українською мовою і виховала своїх дочок Марту та Бланку українками”.

Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 13 – 14 часопису “Наша громада”). – 1924. – Листопад – грудень. – С. 53.

Єремій М. Мистецтво і спорт в Подєбрадах // Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 34. – Серпень. – С. 12.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – Підпис під фотографією 376.

Прохода В. Записки непокірливо-го. Кн. 3. – Київ: Смолоскип, 1996. – С. 197.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 954. – Арк. 16, 19.

ГУНЬКО Данило Парфенович (10.12.1895, с. Запсілля, тепер Кременчуцького р-ну Полтавської обл. – після 27.08.1929). Військовий, інженер-агроном; хорунжий 2-ї Волинської дивізії Армії УНР (1921 – 1924).

Народився в родині Парфена та Уляни МIRONІВНИ Гунків. Закінчив 4-класну Кременчуцьку міську школу (1911), Юнацьку школу прискороного випуску, гімназію ім. Тараса Шевченка (т. Каліш, 1924) та агрономічно-лісовий ф-т УГА в Подєбрадах (1929). У російській армії служив у 1915 – 1918 роках.

Від 21 листопада 1921 р. по травень 1924 р. перебував у таборі ч. 10 м. Каліша. Спогад “Найяскравіша подія, пережита за часів Визвольної боротьби 1918 – 1922 рр.” написав на початку 1920-х років – про насильницьку мобілізацію до Кресоної армії українських селян (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 30 – 32 зв.). Диплом інженера-агронома захистив 11 червня 1929 року.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 958. – Арк. 14, 20.

ГУРИН Дмитро Андріанович (26.10.1889, х. Лавриківка Кременчуцького пов. Полтавської губ., тепер Кременчуцького р-ну Полтавської обл. – 05.04.1967, Бостон, США). Військовий, інженер-гідротехнік; звання – хорунжий (28.07.1921), поручник Армії УНР (29.04.1922), сотник (на еміграції).

Народився в сім’ї Андріяна Мусійовича Гурина та Пріськи Артемівни (в дівоцтві Лаврик). Закінчив 4 класи міської школи. Служив у російській

армії (1912 – 12.1917). У грудні 1917 р. при 9-му Заамурському прикордонному полку в районі м. Сатанова на Поділлі було сформовано “курінь козаків-українців”, у якому він служив до 23 січня 1918 року. Відбував службу також у 1-му Луцькому пішому полку (м. Луцьк, 6.07.18 – 24.06.1919).

У життєписі Дмитро Гурін зазначив: “За цей час 1-ий Луцький полк приймає участь в багатьох боях, і весною 1919 року при відході з Волині на Поділля переформовується декілька разів, і одержав другі назви. 24 червня 1919 року поступаю юнаком до Житомирської Юнацької Школи. Приймав участь у всіх боях, які вела школа. 16 листопада 1919 року вирушив в складі Житомирської Юнацької Школи на фронт протів Деникинців. В бійці під Деражною 18 листопада попадаю в полон до Деникинців в складі цілої першої сотні Житомирської Школи, яка була окружена в селі Коржівцях Деникинцями. 24 листопада утік з Деникинського полону до Винниці і перекривався у Галицькій армії, де хорів на тиф і лежав в

шпиталі при 1-му Галицькому корпусі, а по виздоровленні від тифу перехожу до постанчеського відділу полковника Трутенка, який формувався по наказу Генерала Омеляновича-Павленка. З цим відділом прилучуюсь до армії УНР, яка була в запіллі, і з нею пробивався через большевицький фронт. В бійці 4 травня 1920 р. під час прориву біля с. Ольшанка був ранений в ліву руку з переломом кістки. По виздоровленні від ран [у] червні 1920 р. поступаю в Кам’янецьку Юнацьку Школу, в якій пробув до 24 жовтня 1923 року. За час мого перебування в Кам’янецькій Спільній Юнацькій Школі я приймав участь у всіх боях, які вона вела до інтерновання...” Перебував у таборах Ланцута, Вадовиць і Каліша. Закінчив Юнацьку школу. Нелегально перейшов кордон із ЧСР (24.10.1923). До 1 липня 1924 р. “мав фізичну працю”, потім

навчався на матуральних курсах у Йозефові. Дійсний слухач гідротехнічного відділу інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (1925 – 1929). Захистивши диплом “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-гідротехніка (07.1930). На еміграції в США. Жертвував кошти на національну справу. Лицар ордена Залізного хреста (1920), Хреста Симона Петлюри і Воєнного хреста (1.03.1963). Похований на Українському православному цвинтарі Св. Андрія у Бавнд-Бруці.

Напис на надмогильній плиті над похованням Дмитра Гурина на Українському православному Св. Андрія цвинтарі в Бавнд-Бруці.

Свобода. — 1967. — Ч. 65. — 12 квітня. — С. 3.

У 50-річчя Зимового походу Армії УНР. — Нью-Йорк, 1973. — С. 270.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 961. — Арк. 8 – 9, 17.

ГУСЄВ Георгій Іванович (20.04.1890, м. Городище Черкаського пов. Київської губ., тепер Черкаської обл. — після 06.1922). Військовий, садівник; повіт. фахівець із садівництва та виноградарства Кременчуцького земства (02.1918); звання — хорунжий Армії УНР.

Закінчив нижчу с.-г. школу 1-го розряду (м. Городище) та Уманську середню школу садівництва та рільництва (1915). Вступив на економічний відділ Київського комерційного інституту (1915). Закінчив Оренбурзьку школу прапорщиків (15.01.1917). З квітня 1917 р. — на Румунському фронті. З приходом денікінців (18.09.1919) мобілізований. Разом з ними інтернований у Польщі (поч. 1920). “З табору інтернованих поступив до Української армії і знову був інтернований як старшина Армії

УНР”. Перебував у т. Стшалково (Познань, 1922). Звертався до УГА з проханням прийняти його навчання, але дістав відмову.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 963. — Арк. 3.

ГУЦАЛ Павло (10.07.1901, с. Золота Слобода, тепер Козівського р-ну Тернопільської обл. — після 09.1927). Стрілець УГА.

Закінчив народну школу (1912), 4 класи гімназії в Бережанах. У 1919 – 1920 рр. служив в УГА. Потрапив у польський полон. Повернувшись, склав матуру в гімназії (1923). Зарахований на відділ машинної інженерії Української високої технічної школи у Львові. Звідти восени 1924 р. мобілізований до польського війська, де пробув до 1926 року. Зарахований дійсним студентом економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (16.09.1927). У квітні 1928 р. “з огляду на неприбуття до початку другого семестру” відрхований з академії.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 965. — Арк. 3, 7, 10.

ГУЦА Микола Тимофійович (1.12.1895, м. Бориспіль Переяславського пов. Полтавської губ., тепер Київської обл. — після 06.1929). Військовий, інженер-лісівник; член Наглядової ради Товариства плекання українського національного танку при УГА (з 12.1925); звання — сотник Армії УНР.

Народився в сім’ї Тимофія та Ульяни (в дівочтві Ложечникова). Дитячі роки провів “у Боришполі або у Броварях Остерського повіту на Чернігівщині”. Закінчив двокласну школу (Бровари, 1908) та вищу початкову школу (Бориспіль, 1914). “В осени 1914 року готувався тримати іспит на вчителя”. Мобілізований у лютому 1915 року. За-

кінчив школу прапорщиків. “В осени 1917 року був евакуований з армії по хорости і лікувався до лютого 1918 року”. Одужавши, приєднався до українського війська (03.1918).

Закінчив Інструкторську школу старшин (Київ, 05.1918). “Роки 1918, 19 та 20 безперервно перебував при армії”.

Інтернований з українськими частинами в Польщі (21.11.1920). З травня 1921 р. навчався в гімназії ім. Тараса Шевченка в т. Каліш (з 05.1921). 8-й клас гімназії закінчив у березні 1924 року.

Станом на 16 червня 1924 р. був сотником 2-ї Волинської дивізії.

Дійсний слухач лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (1924 – 1928). Захистивши “з успіхом дуже добрим” дипломну роботу “Організація Лісового управління в державах Західньої Європи та України”, здобув фах інженера-лісівника (06.1929).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 967. — Арк. 5, 12 зв., 19, 31.

Д

ДАНИЛІВ Микола Дмитрович (14.12.1896, с. Медвежинів Дрогобицького пов., тепер с. Медвежа Дрогобицького р-ну Львівської обл. — після 2.06.1922). Хорунжий УГА і 1-ї Української бригади.

Закінчивши три класи Дрогобицької виділової (вищепочаткової) школи, вступив до Державної учительської семінарії (м. Самбір, 1913).

Служив у 77-му полку австро-угорської армії (1915 – 10.1918). Учасник Листопадового зриву 1918 року. Брав участь у боях. 18 травня 1919 р. в с. Унятичі Дрогобицького р-ну потрапив у польський полон, але вже 1 серпня втік. Перейшовши кордон з ЧСР, “повнив службу хорунжого при I Укр. бриг. в Нім. Яблоннім до 15 квітня 1921 р.

Опісля виїхав до Галичини в надії, що буде міг для добра народа далі працював, [але] під закидом державної

зради зістав арештований”. Відсидівши 4 місяці в Самбірській в’язниці, за браком доказів вини був звільнений (3.09.1921). “В часі конскрипції (військового перепису, комплектування військ. — *Ред.*), яка відбувала ся 1 жовтня 1921 р., хотіли мене поновно арештувати...” — писав він у життєписі. Відтак довелося “опустити рідну землю, утікати на Чехо-Слов.”. Перебуваючи на еміграції, став членом Українського громадського комітету (19.11.1921) і надзвичайним слухачем Українського вільного університету. Втім продовжувати навчання не міг, тож звернувся до УГА в Подєбрадах із проханням прийняти його на навчання, але дістав відмову через брак документів (2.06.1922).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 969. — Арк. 7, 10 — 10 зв.

ДАНИЛЮК Степан (20.05.1899, м. Кімполунг (Довгопілля), Буковина, тепер Сучавського пов., Румунія — після 25.05.1922). Січовий стрілець, вояк УГА.

Народився в сім’ї залізничника. 1915 року вступив до УСС, а в листопаді 1918-го — до Галицької армії. У квітні 1920 р. потрапив у польський полон. “В грудні того ж року втік через Німеччину до ЧСР. Прибув до Нім. Яблінного, з якого перейшов до Йозефова”. 25 травня 1922 р. з Йозефова подав документи на економічний відділ УГА в Подєбрадах. Зарахований на матуральні курси.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 172.

ДАРАГАН Микола Степанович (24.07.1899, с. Мала Нефорощенка Костянтиноградського пов. Полтавської губ., тепер Мала Нехвороща Машівського р-ну Полтавської обл. — після 1936). Козак Армії УНР.

У 1918 р., закінчивши Полтавську духовну семінарію, вступив на істо-

рико-філологічний ф-т Полтавського інституту. Прослухавши один семестр, пішов до української армії. На початку 1919 р. вступив на історико-філософський факультет Кам’янець-Подільського державного українського університету, але навесні знову пішов до української армії, в якій перебував до червня 1921 року. У червні 1921-го вступив до Варшавського університету на філософський ф-т. “Зараз на 3 семестрі”. 7 травня 1922 р., перебуваючи у Варшаві, подав документи на агрономічно-лісовий відділ УГА в Подєбрадах. Зарахований, але 24 серпня того ж року попросив повернути документи, бо мав намір вступити до Вищої чеської школи в Брно. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 161 — 166 зв.

ДАРМОГРАЙ Микита Петрович (4.06.1896, с. Орлівка Журавлівської вол. Брацлавського пов. Подільської губ., тепер Теплицького р-ну Вінницької обл. — після 15.07.1922). Військовий, педагог, міліціонер; учитель школи с. Хмарівки Гайсинського пов. (1913 —

1914), заст. учителя школи с. Скрицького Брацлавського пов. (до 7.08.1915); звання – козак Армії УНР.

Народився в сім'ї Петра Мироновича та Мотрі Сергіївни (в дівочтві Овчарук). Закінчив двокласну вчительську школу (с. Жолоби Ямпільського пов., 1912). Склад іспит у семінарії на посаду вчителя церковнопарафіяльної школи (м. Тульчин, 20.09.1913). Після демобілізації повернувся додому (29.01.1918). Працював міліціонером (1.09.1918 – весна 1919). Приєднався до українського війська, яке відступало, але, захворівши на іспанський грип, дістав двомісячну відпустку. Насильно мобілізований до денікінської армії (15.11.1919), з нею ж інтернований у польські табори (21.02.1920). Вступив до Збірної станиці української армії в т. Ланцут (17.07.1920). З українським військом інтернований у листопаді 1920 року. Навчався на гімназійних курсах Єдиної національно-державної школи (пізніше – гімназія ім. Тараса Шевченка) в таборі м. Каліша принаймні до 15 липня 1922 року. Планував навчатися на матуральних курсах при УГА в Подєбрадах.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 973. – Арк. 10 – 10 зв.

ДАХНЕВСЬКИЙ Петро Євгенович (23.08.1887, м. Валки Харківської губ., тепер Харківської обл. – 10.05.1928, ЧСР). Військовий, громадський і кооперативний діяч; член управи Товариства українських кооператорів при УГА в Подєбрадах; звання – сотник 6-ї гарматної бригади 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

Народився в сім'ї Євгена Павловича та Любові Петрівни (в дівочтві Карпова). Закінчив Олександрівську гімназію (Суми, 1907). Навчався на правничому ф-ті університету (1907 – 1912). Допущений до державних іспитів, але через матеріальну скруту, сімейні обстави-

ни та військову службу не складав їх. Закінчив Миколаївське артилерійське училище в Києві. В українській армії – з 1917 року. Інтернований у т. Ланцут. Станом на 23 червня 1922 р. Петро Дахневський – сотник. Навчався в УГА. У вересні 1925 р. лікар УГА Модест Левицький виявив у нього сухоти. “Студ. Дахневський має активну форму туберкульозу обох легенів і конче потребує відпустки, аби лікуватися у кліматичній місцевості”. 10 травня 1928 р. сотник Петро Дахневський помер у лікарні. “Извещаю Вас, что Петр Евгенович Дахневский, студент Вашей академии, Умер 10 мая с/г. Похоронь 27 в субботу 12.V. Заведующий хозяйством здравниции Г. Федоров”, – такий лист прийшов в УГА.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визволь-

ної боротьби України. – Т. 1. – Підпис під фотографією 382.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 974. – Арк. 9 – 10, 25, 33 зв.

ДЕЙНЕКА Василь Мусійович (19.04.1898, х. Дейнека Зіньківського пов. Полтавської губ. – після 26.05.1922). Військовий; звання – хорунжий Армії УНР.

У 1916 році, закінчивши 4 класи 1-ї Полтавської гімназії, пішов на військову службу. У “Перебігу життя” писав: “З листопада 1917 року – в Українській військовій школі в Києві. У 1918 році вступив до Запорозького загону, де перебував до інтернування”. Очевидно, служив у Наливайківському полку Запорозької дивізії. 28 травня 1921 р. втік до ЧСР. 26 травня 1922 р., перебуваючи в Празі, подав документи на матуральні курси і на аграрно-лісовий відділ УГА в Подебрадах. Відмовлено через брак освіти.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 112. – Арк. 159 – 160.

ДЕМУЦЬКИЙ Михайло Пилипович (20.10.1890, Київ – після 16.06.1922). Військовий, інженер; командир 11-ї сотні 1-го Українського козацького полку ім. Богдана Хмельницького (1917); звання – хорунжий (?) Армії УНР.

В “Описі життя” зазначав: “Син протоієрея-місіонера. Закінчив Київську духовну семінарію, прослухав Київські політехнічні курси ОРТО. Працював техніком Київської округи шляхів. У жовтні 1914 року вступив до механічного відділу КПІ. З 12 грудня 1914 року по 7 грудня 1915 року – військовий технік Управління військових сполучень Армії Північно-Західного фронту. 1 жовтня 1916 року закінчив 3-ю Київську школу прапорщиків. До

травня 1917 року служив під Петроградом. З травня 1917 року – старшина української армії. Брав участь у формуванні 1-го Українського Богдана Хмельницького полку, командуючи 11 сотнею. Квітень – листопад 1918 року – інженер Міністерства шляхів Української Держави. З листопада 1918 року по червень 1919 року – в штабі Чорноморського кошу. Червень – листопад 1919 року – командир парку 1-го гарматного запасового полку в Кам’янці. З лютого 1920 – до квітня 1921 року перебував у Криму, Салоніках, Каїрі, Лемносі. З квітня по грудень 1921 року – в Болгарії. З січня по квітень 1922 року лікувався в Берліні. 23 квітня прибув до Праги продовжувати освіту”. 27 травня 1922 р. подав документи на лісовий підвідділ агрономічно-лісового відділу УГА в Подебрадах. 16 червня попросив документи назад, бо мусив пройти курс лікування.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 112. – Арк. 178 – 181.

ДЕМ'ЯНЕНКО Володимир (12.08.1892, Харків – після 1922). Державний службовець, юрист, діловод загального відділу технічно-експлуатаційного департаменту Міністерства шляхів Української Держави (з 1.05.1918),

помічник (з 1.07.1919) і начальник правничого відділу охорони залізниць Правобережного р-ну (1.08.1919 – 6.12.1919), слідчий суддя Вищого військового суду (6.12.1919 – 23.08.1920).

Закінчив 1-шу Харківську гімназію (1913) та правничий ф-т Харківського університету (1917).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 977. – Арк. 9 – 9 зв.

ДЕНИСЕНКО Григорій Уласович (Власович) (23.01.1893, м-ко Сміле Роменського пов. Полтавської губ., тепер село Роменського р-ну Сумської обл. – 5.08.1964, Вашингтон, США). Військовий і громадський діяч, службовець, просвітянин, інженер-економіст; заст. голови Рівненської повіт. народної управи (літо 1917 – літо 1918), повіт. комісар Волинської губ., помічник армійського прифронтового комісара при Армії УНР (кін. 1918 – кін. 1920),

член управи Видавничого товариства при УГА в Подєбрадах (1923); лектор УГА, доцент УТГІ (м. Регенсбург, Німеччина, з 1946), заступник голови Товариства прихильників УГА (1947), член Української національної ради від УПСР, заст. голови Президії УНР.

Народився в сім'ї “безконфесійного” селянина-хлібороба Уласа Денисенка. Закінчив Полтавську земську фельдшерську школу (1915). Служив у Роменському повіт. земстві (1915) та російській армії (кін. 1915 – кін. 1917). Працював у губерн. і повіт. радах Волинської губернії. Українізував військові частини в російській армії (поч. 1917 – літо 1918). За часів гетьмана Павла Скоропадського “висланий німецькими військовими владами за межі тодішньої Української Держави” (до табору в м. Біла, нині Біла Підляська, Польща). Перебував на “адміністративно-політичних” посадах – повіт. комісаром у різних повітах Волині, зокрема в м. Старокостянтинові. З 1920 р. – на еміграції у Львові. “В період з 1917 до останнього часу працював як на теренах Наддніпрянської України, так і на еміграції в різних культ.-просвітніх організаціях та в галузі Журналістики. За сім років після шкільної лави шляхом самоосвіти працював над поповненням загально-освітніх знань, а також набув теоретичну підготовку для систематичного студювання соціальних та економічних наук”. Г. Денисенко спільно з Никифором Гірняком, Дмитром Паліївим, товаришем міністра внутрішніх справ Іваном Макухом, губернським комісаром Федором Сумневичем, міністром пошти і телеграфу Іваном Паливодою та ін. створили 10 грудня 1919 р. у м. Хмільнику (нині Вінницької обл.) Крайову раду Брацлавщини як адміністративний орган кількох повітів Волинської

і Подільської губернії. На поч. 1920-х у Львові спільно з А. Петренком та В. Дорошенком створив Допомоговий комітет наддніпрянським втікачам.

Зарахований на статистичний відділ економічно-кооперативного ф-ту (1922). Професор УГА Олександр Мицюк писав про Григорія Денисенка “як громадського діяча, що в ролі комісара при Армії Укр. Н. Республіки, при ген. [Михайлові] Омел.-Павленко проробив з ним найтяжчий відомий похід укр. військ по большевицьким тилам” (йдеться про Перший зимовий похід Армії УНР).

Під час навчання захворів, про що свідчить довідка від 12 грудня 1923 р. за підписом лікаря Модеста Левицького: “Студ. Денисенко Григорій має туберкульозу коліна і потребує відпустки місяців принаймні на два для приміщення в санаторії”. Того ж дня деканат погодився на його відпустку. Есер. Учасник 3-го звичайного з’їзду ЦЕСУС в Празі (30.05.1925). Публікувався у виданнях “Український інженер” (Подебради) та “Наша громада” (День двох великих історичних актів. З нагоди національного свята 22 січня // Наша громада. — Подебради: Українська академічна громада, 1925. — Ч. 1 (15). — Січень. — С. 1 — 6; Міжнародні позиції Українського визвольного руху // Наша громада. — Подебради: Українська академічна громада, 1925. — Ч. 5 (19). — Травень. — С. 4 — 8). Захистивши “з успіхом дуже добрим” дипломний проект на тему “Конкретні можливості економічних стосунків України і Чехословаччини”, здобув фах інженера-економіста (06.1927). По Другій світовій війні перебував у Німеччині. Співпрацював з видавництвом “Українське мистецтво” та часописом “Слово”. Автор статті “Український господарсько-технологічний інститут як спадкоємець

Української господарської академії. Короткий нарис з історії постановня УТГГ” (Вісті УТГГ. Орган внутрішньої інформації професорів і учнів школи. На правах рукопису (Регенсбург). — 1947. — Ч. 5. — Травень. — С. 25 — 29). У США брав участь у розбудові Організації українських соціалістів. Похований на Українському православному цвинтарі в Бавнд-Бруці.

Зозуля Я. Пам’яті Григорія Власовича Денисенка // Вільна Україна. — 1964. — Ч. 43.

Іванис В. Стежками життя: Спогади. Кн. V. — Новий Ульм, Німеччина: Українські вісті, 1962. — С. 87, 361.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — Підписи під фотографіями 145, 379.

Пустовіт Т. Денисенко Григорій Власович // Енциклопедія Сучасної України. — Т. 7. — Київ: НАН України та ін., 2007. — С. 378.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 978. — Арк. 3 — 7, 14 — 14 зв., 17, 30, 71.

ДЕРКАЧ Микола Йосипович (27.05. 1899, с. Ілавче, тепер Теробовлянського р-ну Тернопільської обл. – після 21.09. 1925). Стрілець УГА.

Закінчив народну школу (1912) і Теробовлянську гімназію. Служив в австро-угорській армії (1916 – 1918) та українському війську (1918 – 1920). Потрапив у польський полон, звідки втік до ЧСР. Перебував у таборах Ліберця та Йозефова, де закінчив кооперативну школу і вчительську семінарію. Є й така інформація про Деркача: “Параненька, Задорожний Кирило, Деркач, Маслій Микола і їхні друзі (...) вчинили розправу над поміщиком Кацом, його було вбито, а його багатство поділено серед батраків. Після вбивства Каца в село прибули карні загони поліції, які влаштовували допит. Велика частина людей була покарана і заарештована в тюрмах Тернополя. Задорожного Кирила було страчено. Деркач Микола виїхав в Чехію, Маслій Микола – в східні області країни”. У с. Ілавчому в 1922 році діяла підпільна “організація січовиків”, членом якої, ймовірно, був і М. Деркач. У селі народилися старшини УСС і УГА Теодозій, Зиновій і Хрисантії Яворські (Теодозій, 1894 р. нар., вбитий у боях під Стрипою), а ще діячі УВО Андрій Посмітюх та Єльяш Іванович Посмітюх. Ймовірно, членом УВО був і М. Деркач.

Перебуваючи в Подєбрадах (21.09.1925), він звертався до ректорату УГА з проханням прийняти його студентом на економічно-кооперативний ф-т, але дістав відмову через брак освіти.

Івахів Г., Трач Г., Уніят В. Ілавче // Терен. Тернопільські експрес-новини // <http://teren.in.ua/regions/ilavche>

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 981. – Арк. 1, 3.

ДЕРКАЧ Олекса Аполлонович (17.03.1897, с. Добра Верхняцької вол. Уманського пов. Київської губ., тепер Маньківського р-ну Черкаської обл. – після 1936). Військовий, учитель, вільний козак; урядовець постачання Окремої кадрової бригади кордонної охорони, член управи “Української громади у Бухаресті” (з 1932), член ревізійної комісії управи “Української громади у Бухаресті” (1935 – 1936); звання – хорунжий Армії УНР.

Народився в “убогій селянській” сім’ї, з якою переїхав на Поділля (1900). Закінчив вищу початкову школу (Хмельницький, 1909). Вступив до землемірної школи (Житомир, 1911), але через брак коштів залишив її. У реальній школі склав іспит на звання народного вчителя (Вінниця, 1912). Вчителював у Вінницькому повіті 25 січня 1912 року. Мобілізований однорічником до 4-го гарматного дивізіону російської армії. “В 1917 році склав іспит на урядовця військового часу, але посади не зайняв, скориставшись законом про демобілізацію учителів”. Приєднався до Вінницького вільного козацтва (09.1917), після розформування якого вступив до учительського інституту (Вінниця, 1918), але так і не закінчив його через “боротьбу за визволення України, в якій (...) як свідомий українець взяв участь з кінця листопаду 1918 року”. Урядовець постачання Окремої кадрової бригади кордонної охорони. Інтернований у складі частин Армії УНР. Перебував у т. Стшалково принаймні до 20 травня 1922 року. Зарахований студентом 1-ї категорії на агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Власенко В. Українська громада в Бухаресті у міжвоєнний період // <http://eprints.kname.edu.ua/40076/1/51-53.pdf>

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 982. – Арк. 4, 5 – 5 зв.

ДЖУРКО Іван (1900, м-ко Межиріч Рівненського пов. Волинської губ., тепер с. Великі Межирічі Корецького р-ну Рівненської обл. — після 1923). Військовий, вільний козак, просвітянин; отаман 1-го Січового куреня Житомирського вільного козацтва, інструктор з організації Вільного козацтва на Волині, бібліотекар Межиріцького товариства “Просвіта”; звання — старшина Вільного козацтва.

Закінчивши двокласне земське училище в м-ку Межирічі, вступив до Волинської фельдшерсько-акушерської школи в Житомирі. Приєднався до Житомирського вільного козацтва, за бойові заслуги призначений отаманом 1-го Січового куреня Житомирського вільного козацтва. Після розформування частини брав участь разом з київським і катеринославським осередками Вільного козацтва під командуванням

кошового Горобця (Гаврила Воробйова) в кампанії української армії 1918 року. Після поранення перебував у Житомирській губернській земській лікарні, де йому ампутували праву ногу. Повернувшись додому, взявся за громадську роботу.

За визначенням голови ради Межиріцького товариства “Просвіта”, бібліотекар її книгозбірні І. Джурко — один “з кращих і ретельних працівників “Просвіти” (12.1923). Звертався до ректорату УГА з проханням зарахувати його студентом академії, але дістав відмову через брак освіти.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 984. — Арк. 20 — 22.

ДЗЮБЕНКО Юрій Олексійович (30.03.1893, Київ — 10.01.1974, м. Нью-арк, шт. Нью-Джерсі, США). Військовий і громадський діяч; старшина 17-го легкогарматного куреня 6-ї Січової дивізії Армії УНР, помічник командира гарматного полку і 6-ї гарматної бригади (10.02. — 9.06.1920) 6-ї Січової дивізії Армії УНР, член Української генеральної ради комбатантів (06.1941); звання — штабс-капітан російської армії, підполковник артилерії Армії УНР.

Батьки були національно свідомі українці. Закінчив Київську реальну школу (1913) і Костянтинівську гарматну школу (1.12.1914). В автобіографії писав: “Підпоручником зарахований до 6-ї артилерійської бригади, в складі якої був на фронті до 29 січня 1918 року. З вибухом революції брав участь в українізації 5-ї батареї цієї бригади, котрою командував (Північний фронт). Останній ранг в російській армії — штабс-капітан. Повернувся до Києва і подав документи в головний штаб про прийом до армії. Відсутність організаційно-творчої праці в армії, бездіяльність, агітація почали її розкладати. Це

вплинуло на моє рішення покінчити з військовою службою, і в червні я вступив до Експедиції Держпаперів помічником головного контролера. Під час наступу більшовиків на Україну добровільно залишаю Експедицію і вступаю до війська. Притиснутий з рештою української армії білими росіянами до польського кордону, інтернуюсь в Ланцуті. 9 лютого 1920 року починає формуватись 6-та стріл. дивізія; вступаю до неї помічником командира гарматного полку і перебуваю весь час у дивізії. Інтернований в Александрові. Остання ранга в українській армії – підполковник”. 24 травня 1922 року, перебуваючи у Щипйорні, подав документи на економічний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подебрадах. 15 липня зарахований студентом без стипендії. У грудні 1922 р. забрав свої документи з УГА. Представник Української генеральної ради комбатантів у Празі (06.1941). Як член Української генеральної ради комбатантів підтримав звернення до німецького уряду створити при Вермахті Український легіон. Його рідна сестра Анна (1897 – 11.02.1975), розвідниця Армії УНР, була арештована, відчула “жах большевицької тюрми, звідкіля чудом удалось їй вирватись на волю. Проживала зі старими батьками, завжди переслідувана за своє минуле і за брата Юрія, що емігрував як підполковник армії УНР. У часі 2-ї Світової війни по смерті батьків вона виїхала на еміграцію. Проживала в Болтоні, Англія, однак не включалася в організоване життя, бо шукала досконалости в кожному прояві його. Була самотня, хоч живо цікавилась перебігом українського життя і придбала собі гарну бібліотеку”. Юрій і Марія спочивають на Українському православному цвинтарі у Бавнд-Бруці (Марія померла 29 квітня 1974 р.).

Некролог // Свобода (Джерзі-Ситі і Нью Йорк, США). – 1974. – №9. – 15 січня. – С. 3.

Посмертна згадка // Наше життя. – 1975. – Ч. 5. – Травень. – С. 20.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 112. – Арк. 186 – 187.

ДЗЯБЕНКО Яків Мартинович (6.10.1892, с. Матяшівка Миргородського пов. Полтавської губ., тепер Великобагачанського р-ну Полтавської обл. – 1.03.1959, м. Карлсруе, ФРН). Військовий і громадський діяч, інженер-економіст; старшина охорони Головного отамана Армії УНР С. Петлюри, ад'ютант і старшина для доручень Президента УНР в екзилі А. Лівницького; звання – адміністративний сотник Армії УНР, майор (на еміграції).

Народився в сім'ї Мартина Семеновича та Марини Петрівни. Закінчив 6 класів гімназії. Був слухачем 2-го

курсу підготовчих курсів Київського університету Св. Володимира. Служив у російській армії рядовим (1912 – 1917). Брав участь у скликанні 1-го Українського військового з'їзду (Київ, 05.1917) та формуванні українських частин. Співробітник Українського військового генерального комітету, Українського військового генерального секретаріату та Українського військового міністерства. Служив в Армії УНР (1917 – 1920). Інтернований до таборів Олександрова-Куявського і Каліша, де став активним учасником Братства Св. Кирила і Мефодія. Учасник Першого зимового походу. Лицар ордена Залізного хреста (1920).

Нелегально перейшов кордон із ЧСР. Дійсний слухач кооперативного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (1925 – 1929). Лікар УГА Олександр Плітас зазначав, що Яків Дзябенко “в 1925 році хорів на активний процес в обох вершках легенів”. Захистивши “з успіхом задовольняючим” дипломну роботу на тему “Центральний союз сільськогосподарських товариств у Чехах”, здобув фах інженера-економіста. У розписці, поданій до ректорату УГА, Яків Дзябенко підтверджує, що “винний бувшому кооперативному товариству “Україна” в Подєбрадах 1392 крони” і зобов'язується до 1 січня 1933 р. повернути цю суму до скарбниці академії для сплати нею боргів товариства “Україна”. Як заставу залишив свій диплом інженера. На момент звернення до УГА (12.07.1924) в с. Матяшівці жили його брати – “Мусій, Хведір, Микола”. Пожертвував кошти на видання книжки Симона Наріжного “Українська еміграція” (Прага, 1942).

Софія Качор писала: “Після хуртовини Другої світової війни сім старшин Армії УНР усвідомили потребу в збе-

реженні пам'яток визвольної боротьби України. Вони вирішили продовжити традицію і працю Українського воєнно-історичного товариства (УВІТ), заснованого ще в 1925 р. у Каліші в Польщі (воно діяло у Варшаві до часу війни). У день Св. Юрія Переможця, тобто 6 травня 1948 р., в таборі Ді-Пі Майнц-Кастель у Німеччині вони підписали “Заповіт” про створення Українського воєнно-історичного інституту “для увіковічнення пам'яті про збройну визвольну боротьбу за Державність України шляхом збирання і збереження на чужині військових пам'яток для передачі їх звільненій від чужинецької влади Батьківщині”. Засновниками інституту були генерал-хорунжий Михайло Садовський, майори Микола Битинський, Захар Івасишин, Григорій Маслівець та Василь Філонович, підполковник Яків Дзябенко й полковник Микола Стечишин”. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри. Похований на Головному цвинтарі в м. Карлсруе.

Качор С. Архів Українського Воєнно-Історичного Інституту. Археографічний щорічник: <http://undiasd.archives.gov.ua/doc/pamjatky/2007.pdf>

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – С. 5, 47.

Свобода (Джерзі-Сіті і Нью Йорк, США). – 1959. – №58. – 26 березня.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 985. – Арк. 6, 12, 19, 63.

ДІБРОВА Василь (12.04.1886, м-ко Лютенька Гадяцького пов. Полтавської губ., тепер Гадяцького р-ну Полтавської обл. – після 8.01.1926). Військовий урядовець; писар штабу 4-ї Ризької кордонної бригади (1908 – 1911), діловод в Армії УНР (16.06.1918 – 12.1920);

звання – адміністративний сотник Армії УНР.

Закінчив двокласну школу Міністерства народної освіти (1899). Через брак коштів продовжував освіту вдома. Склав іспит “на першу класову рангу” (Рига, 08.1911). “З 1915 по 1918 рр. перебував на військовій службі по мобілізації діловодом – урядовцем військового часу”.

Інтернований до Польщі. Перебував у таборі м. Каліша ч. 10 (8.12.1920 – 20.05.1924). Навчався в гімназії ім. Тараса Шевченка з 5-го класу (15.06.1922 – 6.06.1924). Звертався до ректорату УГА в Подєбрадах із проханням зарахувати його студентом агрономічно-лісового ф-ту (1925). Дістав відмову через вік. Усе ж 8 січня 1926 р. зарахований дійсним студентом (слухачем) УГА без стипендії. Звільнений через відсутність в академії (16.01.1926).

Є свідчення, що Василь Петрович Діброва із с. Лютеньки (р. нар. невідомий) розстріляний німцями у рідному селі, де й похований. Підтвердженнь, що це одна й та ж особа, немає.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 986. – Арк. 3 – 4, 7.

http://histpol.pl.ua/ru/?option=com_content&view=article&id=8252

ДІДКОВСЬКИЙ (ДІТКОВСЬКИЙ) Всеволод (22.04.1899, м. Яруга Ямпільського пов. Подільської губ., тепер Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. – після 1966). Військовий, урядовець, просвітянин, актор, повстанець, інженер-технолог; звання – козак Наддністрянського повстанського куреня та Армії УНР.

“Українець по національності, православної віри й належу до підданства держави Української”, – так писав він в автобіографії. До 1912 р. жив

разом з матір’ю, Даркою Дідковською, на Ямпільщині. Закінчив Могилівську вищу початкову школу (1916). Служив як вільнопридільений в російській армії (до поч. 1918). Член “Просвіти” і театрального гуртка аматорів “Української театральної штуки”. У життєписі згадував: “Працював головним чином jako аматор, поклавши собі разом зі своїми колегами по цьому гуртку мету давати як мога більшу допомогу незаможним учням нашої молодой Української вчительської семінарії, даючи весь час вистави виключно на їх користь. Рік 1919 перебував на службі цивільній й військовій в межах Ямпільського повіту, а тоді й поза його межами. Взагалі се залежало від того, на скільки ми тоді як українські повстанці Ямпільщини були спільні в відложенню військовим, та від того, як добре могли відбиватися від своїх ворогів – москалів різного кольору, з якими доводилось боротися в складі нашого Наддністрянського Повстанського Куріня. Рік 1920 – майже також провів так, як і попередній. Перші 3 місяці – ховаючись від москалів, й нарешті, коли по весні 1920 року Українська армія вишла з Зимового Походу, вступив вже до регулярної Української армії, а 21 листопаду того ж року, після переходу Української армії за Збруч до Галичини, було мене інтерновано поляками wraz зі всіма нашими частинами, і відтоді аж до 18 серпня 1921 р. тяглось мое задротове життя в Каліші (Польща). 18 серпня 1921 р. я звідтілї втік до Німеччини, де мене знову інтерновано німцями в таборі Cele (Німеччина). 25 вересня 1922 року табор цей розв’язано, після чого я вступив до Вінздорфського Технікума, де працюю, оскільки (наскільки. – *Ред.*) дозволяють нам обставини, в наших місцевих українських гуртках”. Склавши іспити за курс середньої освіти “перед Українською Іспитовою Комісією”,

став дійсним слухачем хіміко-технологічного відділу інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (1924 – 1928). У 1929 р., захистивши “з успіхом задовольняючим” дипломну роботу на тему “Дослідження впливу кількості вапна, температури та часу дефекосатурації на очистку соків дифузійних”, здобув фах інженера-технолога. 1966 року склав пожертву на вшанування пам’яті Віктора Доманицького.

Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 35. – Грудень. – С. 3.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 987. – Арк. 68, 71, 84 – 85, 97.

ДИДОВ Степан (9.12.1896, м. Суми Харківської губ. – після 15.01.1929). Військовий і громадський діяч, повстанець, художник; голова Української ради 159-го полку російської армії (14.03.1917), голова ради 3-го Українського полку (Київ, 2.07.1917), голова дивізійної ради 16-ї пішої дивізії (1917), командир кулеметної сотні 4-ї Київської дивізії Армії УНР (1920), член Спільки художників (т. Орядя-Маре, Румунія, з 1921); звання – хорунжий Чорного куреня Гайдамацького коша Слобідської України військ Центральної Ради, 4-го полку Січових стрільців Осадного корпусу та 4-ї Київської дивізії Армії УНР.

Закінчив чотирикласну міську школу та два класи 2-ї приватної гімназії Ізмайлова. Готувався до вступу в Білгородський учительський інститут, але за два тижні до іспитів (15.08.1915) мобілізований. Закінчивши Київську пішу старшинську школу (19.01.1916), відбув до 159-го полку, де перебував “до Великої революції, з початком якої почав українізувати козацтво полку”. “Брав участь в обороні Києва в чорних

гайдамаках під час першої московської навали”. Учасник антигетьманського повстання. “19 січня 1919 року почав битись на фронті проти комуністів у складі 4 полку січових стрільців. Весь 1919 рік перебував на фронті. Ранений у голову. Залишився хорий на тиф у шпиталі в Староконстантинові під час відходу армії в запілля. Згодом був у партизанах [Якова] Шепеля [у відділі сотника Степанишина]. Вступив знов до армії і брав участь в боях в 4 Київській дивізії і під час відступу перейшов Дністер [до Румунії], де 11 листопада був інтернований [перебував у т. Орядя-Маре]. Не бажаючи марно тратити часу, перебрався в ЧСР з метою студіювати”. Відрахований з УГА через відсутність в академії (18.01.1923). У травні 1923 р. планував поступати у Вищу технічну школу в м. Брно (ЧСР). У грудні 1928 р. планував по завершенні навчання “улаштуватись між своїм людом на Волині чи в Карпатах”.

У листі до полковника Василя Філоновича 14 грудня 1928 р. писав: “Сьогодні говорити про Україну-волю, не знаючи, яка ця Україна має бути, – смішно. Пора вже трохи поучитись у Європі. Мені не все рівно, яка Україна буде, я не бажаю Україні большевицького зразку, не бажаю її бачити гетьманською, не бажаю її мати й буржуазно-парламентарною, бо я вихожу від господаря отої України, українського робочого класу і кажу: коли йому буде добре, тоді й Україні буде добре. Виходячи з цього заложення, я уявляю собі Україну вільну, незалежну, нероздільну, з широкою кооперацією як Дніпросоюзи, Дніпробанки, Українбанки, з синдикатами. Бачу на Україні історичний устрій рад, отже, бачу якусь конкретну Україну, а не туманне пятно. Галичане великі націоналісти, а що практично у революцію дав їх націоналізм?” У січні 1929 р. жив у м. Брно.

Власенко В. “Не може бути українцем той, хто не самостійник” (тема малої батьківщини в листуванні В. Филоновича із земляками) // Сумський історико-архівний журнал (Суми). — 2012. — №XVI — XVII. — С. 26 — 44.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 988. — Арк. 2.

ДИГТЯР (ДЕХТЯР) Іван (1895? — після 12.05.1927). Підпоручник російської армії, поручник Армії УНР.

Закінчивши 2 класи Олександрівської гімназії в Полтаві, 1907-го перевівся в 3-й клас Кобеляцької гімназії, яку скінчив 1915 року. Тоді ж його мобілізовано. Закінчив Михайлівську військову школу (Тифліс, 05.1916). “Далі перебував в різних полках Російської армії”. Демобілізований 1918-го. З квітня по листопад 1918 року жив удома. Молодший старшина 1-го кінного Гайдамацького партизанського куреня ім. Я. Кармелюка. “З падолиста 1918 року начав військову службу в Українській Армії, де перебував, не виходячи з її складу, до 15 серпня 1921 року, маючи останній ранг Поручника”.

Інтернований поляками 1920 року в таборі м. Вадовиць, звідки в серпні 1921-го втік. До Праги прибув 23 серпня 1921 року. 4 місяці працював у м. Бистриці. В січні 1922 р. поступив до “Чеської Високої школи технічної”. Прохання зарахувати студентом УГА в Подєбрадах написав із Праги 13 травня 1922 р., а 11 липня уточнив: хоче бути дійсним слухачем, тобто зі стипендією. У справі є довідка Українського громадського комітету, адресована УГА, від 31 жовтня 1922 р., що “студент Академії УГА Дехтяр Іван на свою хронічну хворобу лікується в Празі на станції Чеського Червоного Хреста”. Навчався на економічно-кооперативному відділі академії. Член філії

“Спілки студентів-громадян УСРР”. Українська академічна громада УГА оголосила бойкот членам цієї спілки. 8 вересня 1924 р. у поясненні до “Високого сенату УГА” І. Дігтяр стверджував, що, бажаючи повернутися на Батьківщину, він ніякої політичної агітації чи діяльності не вів. Довідка від 21 березня 1927 р. засвідчує, що в керівництва академії з’явилися сумніви в існуванні документів про середню освіту І. Дігтяра, тож його перевели до категорії вільних слухачів. Очевидно, він так і не зміг надати документи про середню освіту. В особовій справі диплома УГА немає, але є посвідчення від 12 травня 1927 р., що І. Дігтяр зарахований вільним слухачем на промисловий підвідділ економічно-кооперативного відділу, прослухав 8 семестрів (1922 — 1926) і склав 1-й та 2-й півкурсів іспити. Диплом інженера УГА він так і не здобув. Його особову справу закінчено 23 травня 1927 року. Станом на літо 1922 року його мати Анастасія мешкала в Кобеляках.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 989. — Арк. 8 — 9, 15, 99.

ДИГТЯР (ДІХТЯР, ДІХТЯРЬ) Йосип Тимофійович (2.11.1898, с. Кустолове Кобеляцького пов. Полтавської губ., тепер Новосанжарського р-ну Полтавської обл. — після 12.05.1927). Військовий; старшина старшинської кулеметної сотні 35-го Кременчуцького полку Армії Української Держави (3.11 — 12.1918); звання — підпоручник російської армії, старшина Армії УНР.

Закінчив Чугуївське військове училище (1917). Наприкінці грудня 1917-го брав участь у боях з більшовиками, “що насували на Україну. Коли ми, юнаки Чуг. В. Ш., осталися розбиті більшовиками, я вернувся додому і став учитися в Ново-Санжарській реальній

гімназії”. Під час навчання 3 місяці воював кулеметником у старшинській сотні 35-го кулеметного полку проти більшовиків. Брав участь у боях з окупантами в районі Ромодана. У 1919-му закінчив навчання, “перебув на Полтавщині денікінщину”. У 1920 р., “щоб уникнути мобілізації”, вступив до Київського університету. 1921-го перевівся до Кам’янецького університету. 5 червня нелегально перейшов польський кордон. Заяву до УГА в Подєбрадах написав 24 травня 1922 р. з Тарнова. 11 червня 1922 р. зарахований студентом інженерного відділу УГА. “Мої спогади з кінця 1918 р.” (про початок антигетьманського повстання на Полтавщині) написав на початку 1920-х років (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 305 — 311). Спогад “Образок із минулого” (про арешт, ув’язнення і звільнення з більшовицької тюрми) написав 20 грудня 1922 року (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 147 — 155). 3 вересня 1923 р. звернувся до ректорату УГА з проханням перевестися на фізико-математичний ф-т Празького університету. Прохання задоволене.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 146. — Арк. 272 — 273.

ДМИТРИЇВ (ДМИТРИЄВ) Євген Євгенович (12.12.1900, м. Чугуїв Харківської губ., тепер Харківської обл. — після 06.1927). Військовий і громадський діяч, інженер-лісівник; діловод штабу Дієвої армії УНР (1920); звання — козак гарматного дивізіону Волинської групи Армії УНР.

Народився в сім’ї Євгена Пантелеймоновича та Євдокії Федорівни (в дівочтві Кузовкіна). Закінчив державну гімназію (Чугуїв, 1911 — 1919). Став секретарем українського гуртка. “З початком академічного 1917 — 1918 року

серед старших учнів гімназії заснувався український гурток, завданням якого було шляхом рефератів, бесід, вистав і т. п. пробудити й підтримувати серед товаришів національну свідомість і національні почуття. (...) Але з приходом московських більшовиків у 1918 році, після відступу Армії УНР, почалося переслідування членів цього гуртка й арешти, і працю гурток примушений був припинити”. Під час мобілізації до Добровольчої армії, “не бажаючи служити в московському війську, виїхав на Поділля до Проскурова”, де перебував його брат — старшина Армії УНР. Дорогою захворів на тиф — спершу плямистий, тоді черевний і поворотний. Одужавши, на поч. 1920 р. “охотником” вступив до гарматного дивізіону Волинської групи Армії УНР, яка тоді була в заціллі ворога (йдеться про Перший зимовий похід). Перейшов до штабу Дієвої армії, де працював діловодом і помічником діловода. У листопаді 1920 р. за власним бажанням переведений до Окремого корпусу кордонної охорони, в складі якого перейшов українсько-польський кордон в Підволочиську. Інтернований до т. Стшалково на Познанщині. Дійсний слухач лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА (1922 — 1926). Автор “Спогаду” (події відбуваються у Вовчанську 1918 року; про діяльність більшовиків, німців, “панів”, екзекуції, повстання) (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 78. — Арк. 510 — 512 зв.). Захистивши дипломну роботу “на дуже добре”, здобув фах інженера-лісівника (06.1927).

У своїх спогадах “Хроніка” Олександр Семмо писав: “Мій приятель Євген Дмитріїв (Чугуївець) оповідав мені про один бій на Поділлі: “Чугуївська школа червоних курсантів атакувала частину нашого війська (в якій він то-

ді був), наші вояки одбивали ту атаку кулеметами, і та школа мусіла залишити на полі бою понад півсотні трупів. Дмитріїв після бою з цікавості пішов у поле і почав шукати персональні папери тих курсантів і на диво знайшов, що майже всі вони були з Харківщини. Там були і мої Лебединці, і його Чугуївці. Серед Лебединців, яких він запам’ятав, були і знайомі мені прізвища, навіть з хороших родин. Один з них був Кость Аршинник, йому недавно минуло 17 літ. Він був у школі “червоних курсантів”, щоб стати “красним офіцером” у “красній армії”... До речі, цей Аршинник був брат отої телефоністки Ліди, що через хорунжого Ключника два роки тому назад попередила нас, що червоні уже в Боромлі та що нам уже час утікати з Лебедин! (...) Лише два роки минуло од часу, коли ми лишали наші Лебедини, Богодухови, Миргороди та інші родинні міста. Залишали одиницями, бо ніхто не хотів воювати — а тепер їх повно, отих Лебединців, Богодухівців, Звенигородців у червоній армії! Чому?”

Семмо О. Хроніка. — Інститут дослідів Волині: Вінніпег, Канада, 1987. — Ч. 57.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 993. — Арк. 7 — 7 зв., 10.

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Валерій Маркович (23.12.1889, Київ — після 1972). Військовий, інженер-економіст; звання — сотник Армії УНР.

Народився в сім’ї Марка Еразмовича та Марії Францівни (в дівочтві Чорна). У трирічному віці переїхав з батьками на Поділля, жив біля м. Літина. Закінчив реальну школу (Вінниця, 1910). З 1911 р. — в російській армії. По закінченні школи прапорщиків (06.1916) приділений до 10-го Фінляндського стрілецького полку, “з яким перебував у боях і

походах, за які одержував нагороди за бойові відміни, і був ранений і евакуйований на лікування в м. Київ, в лазарет Бабушкіна в жовтні 1917 року”. Одужавши, вступив до Інструкторської школи старшин (05.1918), служив у 9-му Подільському полку (до 05.1919). “З часу зайняття совітською владою м. Кам’янця, в якому стояв цей полк, настала перерва в моїй бойовій діяльності на 2 місяці”. Після і аж до заняття Кам’янця польськими частинами, перебував у 1-му рекрутському полку. Інтернований до т. Ланцут, де формувалася 6-та Січова дивізія. Був зарахований до 17-ї стрілецької бригади. Служив у ній до інтернування, під час якого закінчив річні академічні курси при Генеральному штабі. Перебуваючи в Каліші, 14 травня 1924 р. звернувся до ректорату УГА з проханням прийняти його на навчання. Дійсний слухач статистичного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (1924 — 1928). Захистивши дипломну роботу “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-економіста (06.1930).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 995. — Арк. 9 — 10, 30.

ДОБРОГАЄВ Леонід Костянтинівич (12.05.1900, с. Голінка Конотопського пов. Чернігівської губ., тепер Бахмацького р-ну Чернігівської обл. — після 5.06.1922). Військовий, повстанець.

Народився в сім'ї священика Михайлівської церкви с. Голінки о. Костянтина Доброгаєва. “Служив у гетьманських військах і брав участь в придушенні большевиків” (літо 1918). Внаслідок окупації Чернігівщини Красною армією виїхав на 2 місяці до Києва. Повернувшись до Ніжина, закінчив гімназію (1919). Три місяці воював у складі загону отамана Ангела. Коли денікінці відступили, разом з ними “евакуювався і попав у Африку”. З табору біженців у Тунісі звернувся до ректорату УГА з проханням прийняти його студентом (06.1922), утім, очевидно, дістав відмову.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 996. — Арк. 5 зв.

ДОБРОГОРСЬКИЙ Микола Андрійович (21.03.1900, м. Летичів Подільської губ., тепер Хмельницької обл. — після 4.07.1927). Повстанець, інженер-лісівник.

Закінчив Летичівську українську гімназію (18.06.1920). Учасник повстань проти большевиків на Поділлі (1919 — 1920). З листопада 1920 р. перебував на еміграції в Польщі в таборах Тернополя, Седлеця та Ченстохова (1920 — 03.1922).

З метою продовжувати освіту 12 березня 1922 р. переїхав до ЧСР. Слухач Карлового університету в Празі (1921 — 1922) та дійсний слухач лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА. Захистивши дипломну роботу “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-лісівника (1927). Автор спогаду “Повстання проти большевиків в м. Лятичіві та его окрузі на весні 1919 року” (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. —

Арк. 530 – 535). Мав тітку Ольгу Квартірович у Летичеві.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 997. – Арк. 1, 2, 7, 27.

ДОВБНЯ Методій Григорович (20.06.1897, х. Арсенівка Брацлавського пов. Подільської губ. – 1931, м. Білосток, Підляшшя, Польща).

Військовий і громадський діяч, інженер-лісівник; чотовий Богданівського полку (1917 – 1918), член управи і секретар С.-г. продукційної спілки (з 2.03.1924), секретар управи Академічної громади УГА в Подєбрадах (1925); звання – сотник Запорозької дивізії Армії УНР.

Закінчив Першу реальну школу (Вінниця, 1908 – 1915) та Костянтинівське військово-училище (Київ, 1916). Гусар 12-го Охтирського полку російської армії.

Служив як хорунжий у Богданівському полку з літа 1917-го до вересня 1918 року.

Навчався на фізико-математичному ф-ті Київського державного українського університету (осінь 1918).

Принаймні до травня 1922 р. перебував у т. Стшалково.

Дійсний слухач лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА (1922 – 1926).

Автор “Спогаду” – про спробу богданівців захопити на ст. Сарни Миколу Криленка (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 605 – 609).

Захистивши дипломну роботу “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-лісівника (06.1927).

1928 року переїхав з родиною до Польщі. Працював у галузі лісівництва на Холмщині. Жив у Білостоці, де й помер, залишивши дружину з двома дітьми.

Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. – 1924. – 23 березня. – Неділя (замість ч. 6. Часопису “Наша громада”). – С. 7.

Наша громада. – Подєбради: Українська академічна громада, 1925. – Ч. 5 (19). – Травень. – С. 64.

Прохода В. Записки непокірливого. Книга 2. – Новий Ульм: Українські вісті, 1972. – С. 86.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 999. – Арк. 9, 16.

ДОВГАЛЬ Спиридон (Свирид) Микитович (19/31.10.1896, м. Носівка Ніжинського пов. Чернігівської губ., тепер Чернігівської обл. – 15.10.1975, Мюнхен, ФРН). Військовий і громадсько-політичний діяч, інженер-економіст, редактор, журналіст; командир Київського студентського куреня Армії УНР, ад’ютант командира 1-го Синього полку, командир 1-го куреня 1-го Синього полку Армії УНР, командир 20-го куреня 7-ї бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР, член таборового товариства “Веселка” (1922), учасник Студентського хору УГА в Подєбрадах (1924), доцент УГА (Подєбради), редактор журналів “Нова Україна” (Прага, 1925 – 1929), “Вперед” (Ужгород, 1932 – 1938), “Нова Свобода” (Хуст, 1938 – 1939), “Дозвілля” (Берлін, Плауен, 1942 – 1945), член ЦК Української соціалістичної партії за кордоном (від 1950), доцент УТГІ (1951, Регенсбург), декан економічного ф-ту та професор

УТГІ (1966), голова УНРади (1966 – 1967, 1972 – 1975); звання – підпоручник російської армії, підполковник Армії УНР.

Закінчив гімназію (Ніжин, 1914) та військову школу. Служив у російській армії (1915 – 1917). Під час бойових дій потрапив у німецький полон. Організатор Вільного козацтва на Чернігівщині. Учасник придушення т. зв. Січневого повстання 1918 р. у Києві. Під час боїв за “Арсенал” був тяжко поранений. Хворів на сухоти. Після інтернування в польських таборах вступив на філософський відділ Варшавського університету (05.1923). Співпрацював із ж. “Веселка”. Дійсний слухач економічного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (1924 – 1927). Учасник 4-го з’їзду ЦЕ-СУС у Празі (30.10 – 2.11.1926). Літо та осінь 1927 р. провів на Підкарпатті та в Мерані (Італія). Захистивши “з успіхом дуже добрим” дипломну роботу на тему “Проблема муніципалізації господарства на Україні”, здобув фах інженера-економіста (05.1930). За висновками лікарів амбулаторії УГА, мав проблеми зі здоров’ям – “катар горла й легенів та язва шлунку”. Станом на 21 грудня 1927 р. “батько [був] здоров, мати померла на запалення легенів, 2 сестри, 3 брати здорові”.

Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. 1938 року арештований угорцями на Закарпатті й мало не страчений. Пожертвував кошти на видання книжки Симона Наріжного “Українська еміграція” (Прага, 1942). Був арештований і німцями, але потім звільнений. Редагований С. Довгалем журнал “Дозвілля” відіграв велику

роль у згуртуванні літературної молоді в німецьких таборах. Люди з радістю припадали до рідних сторінок. Журнал підтримував у серцях українських полонених та остарбайтерів любов до рідної землі, пробуджував інтерес до історичного минулого, давав заряд віри в краще майбутнє. У “Дозвіллі” друкували свої твори молоді поети Василь Онуфрієнко, Ганна Черинь, Герась Соколенко, Йосип Дудка, Леонід Полтава, Всеволод Віденко (Олесь Квітневий), Леонід Лиман, Михайло Іванченко. С. Довгаль підтримував талановиту українську молодь не тільки морально, а й матеріально, не одного звільнив з табору. Журнал наснажував бранців вірою в перемогу добра. Автор наукових праць з економіки, спогадів про Студентський курінь, брошури “Поверот до соціалізму” (Подебради, 1926) та ін. Нагороджений Воєнним хрестом.

Астаф'єв О. Довгаль Спиридон Микитович // Енциклопедія Сучасної України. — Т. 8. — Київ: НАН України та ін., 2008. — С. 171.

Біляїв В. На неокраїнім крилі. — Донецьк: Східний видавничий дім, 2003.

Енциклопедія Українознавства: Словникова частина / Голов. ред. В. Кубійович. Репринт. відтворення. — Львів, 1993. — Т. 2. — С. 556.

За Державність. Матеріали до Історії Війська Українського. — Торонто, 1964. — Зб. 11. — С. 112 В.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 5; підпис під фотографіями 84, 144, 374.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред.

О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1001. — Арк. 7 зв., 21, 25, 32, 108.

ДОВГОПОЛ Дмитро (Митрофан) Полікарпович (22.11.1898, с. Федіївка Полтавського пов. Полтавської губ., тепер Решетилівського р-ну Полтавської обл. — після 05.1930). Військовий, інженер-технолог; звання — козак Армії УНР.

“Українець, віри православної, парубок, під судом і слідством не був”. Народився в сім’ї хлібороба Полікарпа Пантелеймоновича та Параски Іванівни (в дівочтві Палапа). Закінчив вищу початкову школу (Полтава, 1915).

З 1917 р. — в російській армії. “В Армії УНР без перерви з 1918 року”. Інтернований поляками. Навчався в Єдиній школі в т. Стшалково (1922).

Закінчив гімназію ім. Тараса Шевченка в таборі м. Каліша. Перебував в Українській станиці в Каліші принаймні до 1 серпня 1925 року. Двічі звертався до ректорату УГА з проханням прийняти його студентом. У 1924 р. дістав відмову через брак освіти (справа під іменем “Митрофан Довгопол”). Вдруге пощастило. Дійсний слухач хіміко-технологічного відділу інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (1925 – 1929). Захистивши дипломний проект “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-технолога (05.1930).

Особова справа Дмитра Довгопола // ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1002. – Арк. 71, 80.

Особова справа Митрофана Довгопола // ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1003. – Арк. 1, 5.

ДОВНАР-ЛЕВИЦЬКА (ДОВНАР-ЛЕВІТСЬКА) Катерина Пилипівна (7.07.1903, м. Кам'янець-Подільський Подільської губ., тепер Хмельниць-

кої обл. – після 06.1929). Військовий урядовець, інженер-агроном.

Закінчила 7 класів жіночої гімназії (Кам'янець, 1920). Вийшла заміж за сотника Армії УНР Юрка Довнар-Левицького. “Переписчиця на машинці” в штабі авіації Армії УНР (10.1920 – 08.1921). Разом з урядом УНР емігрувала до Польщі (1920), де перебувала принаймні до 20 червня 1923 року. З м. Ченстохова зверталася до ректора УГА з проханням прийняти її до академії. “Мій дружина сотник Армії У.Н.Р. Довнар-Левітський від’їхав до СРСР України, не витримавши того важкого матеріального стану, в якому нам довелося опинитися після евакуації з України року 1920. Я не могла поїхати з ним через те, що вважаю боротьбу з насильниками України ще не закінченою, але мені як жінці боротися з життям на еміграції стає майже не під силу, до того ж і майбутнє вимагає закінчення освіти, щоб мати який-небудь фах”. Дійсний слухач агрономічного відділу агрономічно-лісового ф-ту в Подєбрадах (1923 – 1928). Мала проблеми зі здоров’ям, що підтверджує довідка лікаря УГА Модеста Левицького від 8 березня 1926 р.: “Студентка Довнар-Левицька Катерина має активну туберкульозу обох легенів і конче повинна негайно виїхати у кліматичну місцевість на 2 – 3 місяці”. Мала відпустку “по хорості” (4.04.1928 – 4.05.1928). Захистивши дипломну роботу “задовольняюче” та склавши іспит “з успіхом добрим”, здобула фах інженера-агронома (06.1929).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1004. – Арк. 6, 7, 37, 101.

ДОМАЗАР Антін Іванович (4.09. 1899, с. Винники Львівського пов., тепер у межах Львова – після 13.11.1926). Військовий і громадський діяч, просвітянин; звання – стрілець УГА.

Народився в сім’ї Івана та Марії (в дівочтві Домазар), “обряду гр. кат. української народности”. Закінчив восьмикласну школу (1911), третій клас гімназії при Місійному інституті Св. Йосафата (Бучач) та 5 класів філії Академічної гімназії (Львів, 1923). У лавах УГА брав участь у боях під Львовом. Придільений як однорічний доброволець до 2-ї батареї 4-го гарматного полку 4-ї Галицької бригади УГА. “По відступі на Подніпрянську Україну брав участь в поході на Київ, а відтак у відступі був взятий у польський полон під Винницею і відставлений домів”. Вивчав право у Львові “як член просв. товариства ім. Петра Могили”. Після ліквідації товариства повернувся додому. Працював приватним інструктором і “відавався праці для народа на полі економічнім та просвітнім” (принаймні до 13.09.1926). Звертався до керівництва УГА з проханням прийняти його студентом (09.1926), але на навчання не прибув через брак коштів.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1007. – Арк. 8 – 8 зв.

ДОМБРОВСЬКИЙ Іван Прокопович (7.09.1898, с. Вільшанка Таращанського пов. Київської губ., тепер Жашківського р-ну Черкаської обл. – після 16.07.1924). Хорунжий Армії УНР.

Народився в сім’ї Прокопа Григоровича і Софії Харлампіївни (в дівочтві Коробка). Земляк Максима Кривоноса, лисянського полковника. Закінчив 7 класів Старокостянтинівської гімназії (1916). У “Сиггiculum vitae” писав: “До 1918 року – в російському війську. У 1918 році закінчив 8 клас 2 Київської гімназії і поступив на медичний ф-т Київського державного університету. В кінці 1918 року вступив до Армії УНР, з нею інтернований до Польщі [“Хорунжий Полтавського синього кінного

полку Окремої кінної дивізії”]. В травні 1921 року звільнений в безтермінову відпустку для закінчення освіти. В 1922 році вступив на філософський відділ Варшавського університету, але забракло коштів учитися. 16 липня 1924 року, Польша, Гродненський повіт, містечко Єзтори”. Зарахований на агрономічний підвідділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах 5 серпня 1924 року, але, видно, не навчався, бо у справі більше документів немає.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1009. – Арк. 12, 13 зв.

ДОМБЧЕВСЬКИЙ Іван (4.07.1903, м. Яблунів Печеньжинського пов, тепер смт Косівського р-ну Івано-Франківської обл. – 24.08.1980, Філадельфія). Підхорунжий Армії УНР, працівник канцелярії митрополита Андрея Шептицького у Львові.

Закінчив народну школу та 6 класів філії Української гімназії у Львові. Навчався гри на фортепіано. Про його успіхи свідчить замітка в газеті “Діло”: “На пописі музичнім в школі пані Лопатинської-Россовської, котрий відбувся дня 14 грудня с. р., відзначили ся в грі на фортепяні: Лопатинський Юрко,

Домбчевський Іван, Лициняк Євген, Бричитко Стефанія, Білецька Марія, Бартківна Любов, Демянчуківна Александра, Лициняківна Ірина і Степанівна Олена. Всі виконали грані твори дуже удачно, що свідчить про їх таланти, охоту і працю в науці музики, котру пані Лопатинська-Россовська систематично і дуже старанно провадить”. У 1919 р. вступив до Кам’янецької юнацької школи, а “по її ліквідуванні під час переходу до Польщі (транспортували потягами до Ланцуту) втік”. Переховувався в батьків, декілька разів пробував перейти кордон. “Після цього лікувався в Німеччині за кошти Чесько-українського комітету в Празі. В Йозефові здав іспит зрілості на гімназійному курсі”. Звертався до УГА з проханням прийняти його студентом на лісовий підвідділ агрономічно-лісового відділу. Дістав відмову через брак освіти. Одружений з Орисею (Іреною) Домбчевською (у дівочтві Стернюк, 1911 – 1987). Пустили у світ дітей – Богдана, Лева та Євгенію (Подоляк). Брат Ілярій – активний пластун, вихованець Петра Франка, лікар лічниці Андрея Шептицького. І. Домбчевський нагороджений Воєнним хрестом (30.10.1961). Похований на цвинтарі Факс Чейс у Філадельфії.

Попис музичний // Діло. – 1913. – 27 грудня. – С. 3.

Свобода (Джерзі-Сіті і Нью Йорк, США). – 1980. – №186. – 27 серпня. – С. 3.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1010. – Арк. 5, 9, 14.

ДОНЧЕНКО Павло Іванович (12.12.1889, м. Кобеляки Полтавської губ., тепер Полтавської обл. – після 15.08.1965, США). Військовий урядовець, громадський діяч, інженер-економіст; урядовець шкільного відділу

Військового генерального секретаря Центральної Ради, діловод (12.1917 – 01.1918), помічник начальника Загального відділу Головної управи військових шкіл Військового міністерства уряду УНР (до 05.1919), Державний інспектор при інтендатурі 7-ї Запорозької дивізії (11.1919).

Закінчив Кобеляцьку міську комерційну школу (1912). Дійсний слухач Петроградського політехнікуму (економічний відділ). У Петрограді належав до Української студентської громади, “там і набув національної свідомості”. Провчившись рік, перевівся до Київського комерційного інституту на економічне відділення, поступивши й тут до Української студентської громади (1913 – поч. 1917). Одразу після Лютневої революції припинив навчання і пішов як доброволець допомагати Військовому генеральному комітетові Центральної Ради. Виконував обов’язки секретаря редактора під час редагування підручників для Інструкторської школи старшин. У травні 1919 р. потрапив “до польської неволі зо всім складом Військової Шкільної Управи”, а в листопаді того ж року зно-

ву “забраний поляками до неволі”. Під час воєнної кампанії 1920 року перебував у резерві Військового міністерства. У листопаді 1920 р. знову інтернований поляками (Олександрів-Куявський, Стшалково). У липні 1922 р. перейшов до ЧСР з метою закінчити вищу освіту. Спогад “День 14 грудня 1918 р.” написав на початку 1920-х років (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 298 — 300). Економічно-кооперативний ф-т УГА в Подєбрадах закінчив 1927 року. Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. Допомігав професорові Олександру Мицюку написати соціальну історію Підкарпатської Русі. Автор статті “Повір’я, перекази та звичаї бойків с. Широкого Лугу на Мармарощині” (Наша культура. — Львів, 1936. — Ч. 4. — С. 301 — 308). Етнолог Надія Войтович оцінила її так: “Цінністю інформації вирізняється стаття Павла Донченка, в якій наводяться повір’я і демонологічні оповідки про яскравих та неповторних персонажів бойківської демонологічної системи — повітруль, босуркань, а також матеріали з родильної обрядовості, пов’язані з народженням дитини, охроною її від злих сил, ритуальним очищенням породіллі”. Пожертвував кошти на видання книжки Симона Наріжного “Українська еміграція” (Прага, 1942) та дав значну кількість світлин до неї. Дружина Марія померла 15 серпня 1965 року. Похована у Прескоті (шт. Арізона).

Донченко П. [Сповідення про смерть дружини] // Свобода (Джерзі-Сіті і Нью Йорк, США). — 1965. — №156. — 25 серпня. — С. 3.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. —

Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 5, 332.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1013. — Арк. 1 — 12.

ДОРОШЕНКО (“ЧУБЕНКО”) Микола Степанович (9.04.1899, м. Гайсин Подільської губ., тепер Вінницької обл. — після 18.06.1924). Військовий, службовець УНР, повстанський отаман; начальник карного розшуку повіт. міліції (1918), ад’ютант отамана Ананія Волинця (кін. 1918, поч. 1920), заст. голови Подільської окружної ради (Кам’янець-Подільський, поч. 1919), отаман повстанського загону (кін. 1921); звання — хорунжий Армії УНР.

В автобіографії писав: “Православного віросповідання, але по переконанню не визнаю жодного”. Закінчивши вищу початкову школу (м. Гайсин, 1913), навчався в міській гімназії (Гайсин, 1915 — 1916). Через брак коштів на освіту пішов добровольцем до російської армії — “однорічником в 18 піший запасовий полк, в котрім пробув до 1917 року в м. Гайсині, і перед самою революцією з маршрутною ротою висланий на фронт. Через декілька місяців, за Тимчасового уряду, відправлений у Чугуївську військову школу. Пробув в останній 3 місяці і після її розбиття большевиками пробрався до Києва, де вступив в Українське Міністерство пошт і телеграфів (тут і далі: пошти і телеграфу. — *Ред.*). Згодом

перевівся додому по відомству, а через деякий час був обраний начальником повітової сиссної міліції, де перебував до протигетьманського повстання. Восени 1918 року вступив до повстанчого загону Волинця, з яким брав участь у боротьбі проти гетьманської влади в Брацлавському, Гайсинському та Уманському повітах. По знищенню гетьманщини знову працював у Києві в міністерстві пошт і телеграфів. З початком 1919 року повернувся в Гайсин, де був обраний делегатом губерніального з'їзду, на котрому був обраний заступником голови Подільської окружної ради в Кам'янці-Подільському. Працюючи на посаді, одночасно вступив до I Кам'янецької української гімназії для дорослих, до 6 класу. Весною того ж року, закінчивши 6 клас, був переведений до наступного. Згодом обставини української справи зробилися досить поганими, більша частина України опинилася під ріжними ворогами. Я звільнився з посади і вступив до в кінці серпня до Спільної юнацької школи в кінний відділ, з котрою виступив на фронт проти Денікіна. На фронті був поранений в праву ногу. Отримав ранг хорунжого. Після поразки відступив разом з усіма до м. м. Любара і Стара і Нова Чорторія (Старої Чорторії і Нової Чорторії. — *Ред.*). Звідти пішов у запілля, де знову вступив до партизанського загону Волинця як оперативний ад'ютант отамана. З отрядом боровся проти Денікіна, а згодом проти большевиків, до приходу українців в купі з поляками на Україну в квітні 1920 року. Весь час перебуття поляків на Україні залишався в отряді Волинця, борючись під прапором: “Українська Самостійна Радянська Соборна Республіка” проти московських большевиків. Перед відступом поляків з України захорів на тиф і залишився на хуторі біля м. Гай-

сина, де мусів переховуватися. Згодом явився у 8 червону козаку дивізію, де був амністований, і за короткий час займав різні посади (голова повітзв'язку, заступник голови губправнарзв'язку) і був на всеросійському з'їзді в Москві як депутат. Весь час був невдоволений і не погоджувався з політикою московських комуністів-більшовиків і підтримував зносини з повстанческим отрядом “Лиха”. В 1921 р. пішов знову в запілля в цей отряд. Коли Лихо був убитий (зрада [Василя] Голенка), керування отрядом переняв я (потрапивши в оточення і будучи пораненим, Лихо застрелився 4 жовтня 1921 р. — *Ред.*). У цьому становищу не довелося бути дуже довго, бо большевики дуже рішуче взялися за знищення повстанців — 8 козака дивізія рішуче переслідувала нас. У серпні між Немировом і Семинським лісом в бійці з цією дивізією ми потерпіли поразку і з частиною отряду попав у полон. Із серпня по грудень 1921 року (очевидно, дати не точні. — *Ред.*) сидів у губчека у Винниці, був засуджений до розстрілу і, коли мене везли з в'язниці до чека на автомашині в ніч з 14 на 15 грудня, утік з останньої, діставши поранення в ногу. Як голодний з Поволжя я перебрався ріжними способами на Лівобережжя в м. Ніжин на Чернигівщині, де завдяки товаришам по зброї улаштувався на лікування до місцевої лікарні. Перебував під ріжними документами. Вилікувавшись, зондував ґрунт, аби перебратися за кордон, і в решті решт мені вдалося з документами польського репатріанта дістатися до Польщі в м. Вільно в кінці листопада 1922 року. Звідти я приїхав до калішського табору. Нових інтернованих поляки не приймали, і офіційно для поляків я був як юнак Чубенко, а для української таборової влади — під своїм прізвиськом. І квітня 1923 року я нелегально перебрався до ЧСР, щоб

позбутися ласки “братів поляків” і продовжити свою освіту у щиро братнього чеського і словацького народу (народів. — *Ред.*). Слухач матуральних курсів при Громадському комітеті (Прага, 1924). Звертався до УГА з проханням прийняти на навчання. Дістав відмову через брак вакансій (1.12.1924).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1014. — Арк. 4, 5.

ДОСКАЧ Григорій (Григір) (10.10.1887, с. Міщанка (?) Гусятинського пов. — після 25.02.1964). Військовий урядовець; управитель поштового відділу; звання — сотник Армії УНР, майор (на еміграції).

Закінчив Гусятинську народну школу та 4 класи Тернопільської гімназії. Поштово-телеграфний практикант (з 1.10.1907), працював “як урядник” у Дзвіниці, Станіславові, Бібрці та Красному. Управитель поштового уряду (Велике Ляцьке, з 1.01.1914). Служив в австро-угорському війську (з 2.08.1914). Управитель уряду пошт (м. Гусятин, з 5.11.1918). 17 липня 1919 р. перейшов Збруч. Міністерством пошт і телеграфів приділений до Начальної команди УГА. Інтернований поляками до табору Тухолі (24.04.1920), звідки втік до ЧСР. Перебував у т. Йозефів принаймні до 1 липня 1923 року. Звертався до ректорату УГА з проханням прийняти його на кооперативний підвідділ економічно-кооперативного ф-ту. Дістав відмову через брак освіти та вік (30.08.1923). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Воєнним хрестом (25.02.1964).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1015. — Арк. 6.

ДОЦЕНКО Олександр Сергійович (25.08.1897, с. Семереньки, тепер Миргородського р-ну Полтавської обл. — 7.06.1941, Краків, Польща). Військовий

діяч, історик, археограф; старшина для доручень при Головному отаманові Армії УНР (з 15.12.1918), старший ад'ютант Головного отамана Армії УНР (1919 — 1922), член Орденської ради ордена Залізного хреста Армії УНР; звання — підпоручник російської армії, підполковник Армії УНР.

Закінчив Полтавську духовну семінарію, Великосорочинську учительську семінарію (1915) та Віленську військову школу (Полтава). Учасник Першої світової війни. Воював у складі 107-го піхотного Троїцького полку. Навчався на юридичному ф-ті Кам'янець-Подільського державного українського університету (1920). Просив прийняти його на інженерний ф-т УГА в Подєбрадах, але дістав відмову. Автор книг “Літопис Української революції” (Львів. — Т. 1, 1923; Львів. — Т. 2, 1924), “Зимовий похід. 6.12.1919 — 6.05.1920” (Варшава, 1932) та ін. Похований на Раковицькому цвинтарі Кракова. Дружина Лідія померла у Венесуелі наприкінці 1960-х.

Енциклопедія українознавства. — Львів, 1993. — Т. 2. — С. 586.

Липовецький І. Полк. Олександр Доценко (у 20-ту річницю смерті) // Дороговказ: орган вояцької думки і чину. — Торонто, 1966. — Травень — серпень. — Ч. 11 — 12 (30 — 31). — С. 15.

У 50-річчя Зимового походу Армії УНР. — Нью-Йорк, 1973. — С. 251.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1016. — Арк. 1.

*Шановному товаришеві
Звеникаві на спалиши гро-
співальну працю у Украї-
нці одні. Герасим Драченко
24/5-18р. Фрайштадт. С.-Австрія*

ДРАЧЕНКО Герасим Тимофійович (4.03.1891, с. Орлівка Гайсинського пов. Подільської губ., тепер Теплицького р-ну Вінницької обл. — 13.12.1938, Варшава). Військовий, громадський і культурний діяч, журналіст, диригент; командир батальйону російської армії (1914), член ради музично-драматичного товариства ім. Івана Котляревського (т. Фрайштадт, 1918), член суспільно-просвітнього гуртка (т. Фрайштадт, 1918), ад'ютант 4-го полку 1-ї козацько-стрілецької дивізії (1918), працівник Інформбюро Сірої дивізії, член редколегії

газети “Воля” (орган Інформаційного бюро Повстанської армії Чернігівщини та Полтавщини Бориса Палія-Неїла) та газети “Вістки Сірих”, начальник секції полонених Військової місії УНР у Польщі (з 12.12.1919), начальник морально-культурно-просвітницького відділу Української ліквідаційної комісії у справах полонених та інтернованих у Речі Посполитій (з 21.06.1921); звання — підпоручник російської армії, сотник Армії УНР (02.1919).

Народився в сім'ї Тимофія та Юхим (в дівоцтві Пустовіт). Закінчив місцеву початкову школу (1903). У 1905 р. переїхав до Києва, де знайшов роботу. Склав іспити за вищу початкову школу (1909) та 6 класів гімназії (5-та Київська гімназія, 1910). З Чугуївської військової школи (1911 — 1914) вийшов підпоручником. У листопаді 1914 р. за бої під с. Стронків нагороджений Золотою зброєю.

Разом із 74-м Ставропольським полком 5-ї армії вирушив на австрійський фронт (23.07.1914). Потрапив у полон (01.1915), перебував у старшинському таборі Браунау-на-Інні, де протягом 3 років “працював у різних українських організаціях і брав активну участь у формуванні українських військових частин із полонених”, зокрема у Фрайштадті. У серпні 1918 р. в складі Сірої дивізії повернувся в Україну. Перебував на фронті і “брав активну участь за українську державність” (кін. 1918 — 1919). Під час повстання проти гетьмана Павла Скоропадського очолював оперативний штаб 1-ї Сірої дивізії, активно працював у його Інформаційному бюро. Служив при Українській військовій місії (Польща, 1920 — 1921). Вербував полонених до організованої в Ланцуті 6-ї Сірової дивізії Марка Безручка.

Навчався на філософському ф-ті Варшавського університету (літо 1921) та

соціально-економічному відділі Вищої школи політичних наук у Варшаві (осінь 1921). Брав активну участь у діяльності Українського товариства студентів-емігрантів. Станом на 30 травня 1922 р. “в університеті ще жадних іспитів не складав, а в Школі політичних наук здав уже 5 іспитів”. Звертався до ректорату УГА з проханням прийняти його на навчання. Очевидно, дістав відмову. Працював у фірмі “Польський Ллойд”. Активний член Українського клубу та Українського товариства студентів-емігрантів. Диригував українським хором. Похований у Варшаві на цвинтарі “Воля”.

Коваль Р. Тернистий шлях кубанця Проходи. Київ – Вінниця: ДП “Державна картографічна фабрика”, 2007. – С. 61, 125, 309.

Колянчук О. Увічнення нескорених. Українські військові меморіали

20 – 30-х рр. ХХ ст. у Польщі – Львів, 2003. – С. 120.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1017. – Арк. 8 – 8 зв.

ДРЕНЬКАЛО Василь (2.11.1902, с. Старий Мізунь Долинського пов., тепер Долинського р-ну Івано-Франківської обл. – після 03.1930). Стрілець УГА, член УВО.

Закінчив 6 класів гімназії (м. Долина, 1911 – 1918). Добровольцем пішов до українського війська “і був у ньому аж до розбиття” (1918 – 1919). Повернувшись додому, закінчив 7 – 8 класи (1920 – 1922). Карався 2 місяці у львівській в’язниці. В листопаді 1922 р. втік з Галичини “через те, що підозрювався польською владою в належності до таємної протидержавної організації”. І не випадково, адже він брав участь у нападах на представників окупаційної польської влади, зокрема 1 вересня 1925 р. на дорозі Долина – Рожнятів разом з іншими бойовиками Василь відібрав 4200 злотих у Тадея Урбаніка, “які той віз для оплати зарплатні польським учителям. Поліції вдалося вийти на слід учасника “ексу” Василя Дренькала зі с. Старого Мізуня, але він, як тільки дізнався про можливість арешту, негайно перейшов у Чехословаччину”. Звернувся до ректорату УГА з проханням прийняти його на кооперативний підвідділ економічно-кооперативного ф-ту, бо мав “охоту в тому напрямку працювати”. 25 листопада 1925 р. зареєстрований до академії (25.11.1925). Мешкав у празькому районі Сміхов по вул. Шведській, 737. Згідно з вирокком суду в Подєбрадах (08.1927) мусив покинути межі ЧСР. На світліні 1929 року поруч з В. Дренькалом – Микола Сціборський, Дмитро Андрієвський, Петро Кожевніков, Леонід Костарев та Дмитро Демчук. У березні 1930 р. перебував

у німецькому Гамбурзі, саме сюди йому вислали документи з УГА.

Український визвольний рух. Зб. 9. — Львів, 2008. — С. 17 (та вказаний там документ: ДАІФО — Ф. 2. — Оп. 1. — Спр. 360. — Арк. 21).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1019. — Арк. 7.

ДРИНДАК Іван (3.08.1893, с. Грушка Тлумацького пов., тепер Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл. — після 1945, Польща). Військовий, педагог; викладач української мови та співів у 4-класній школі з німецькою та польською мовами викладання в с. Косові (тепер Тернопільської обл.), директор цієї школи (1941 — 1945); звання — стрілець УСС та УГА.

Закінчив двокласну школу (Грушка, 1905), два класи взірцевої школи при вчительській семінарії (Станіславів, 1906 — 1908), виділову школу (Ста-

ніславів, 1908 — 1911), два класи вчительської семінарії (Львів, 1911 — 1913), яку покинув через матеріальну скруту. Навчався вдома до іспиту зрілості. Зголосився до лав УСС (1914 — 1916). Мобілізований до австро-угорського війська, воював на російському та італійському фронтах (1916 — 1918). Служив в українській армії (1918 — 1920). Повернувшись “з України, став пригтовлятися до Сем. матури”. Закінчив “Сем. Курс абітурієнтів У.П.Т.” (Львів, 1922 — 1922) та учительську семінарію (Станіславів, 1922 — 1923). На момент написання біографії (23.07.1923) перебував у рідному селі. Звертався до ректорату УГА з проханням прийняти його на навчання. Дістав відмову через брак вакансій. Одружився із полькою, виїхав до Польщі, де і помер.

Мовчан Ю. Про Косів на Поділлі // Свобода. — № 46. — 16 листопада 2001. — С. 15.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1021. — Арк. 7 — 8.

ДРОБАН-ДЗЮБЕНКО Олекса (5.10.1898, с. Красне Луцького пов. Волинської губ., тепер у межах м. Луцька — після 1924). Військовий і громадський діяч, журналіст, редактор, просвітянин; помічник секретаря Луцької міської управи (1918?), голова музично-граматичної секції Луцького осередку “Просвіти” (1920 — 1921?), редактор газет “Селянська правда” (1923), “Волинське життя” (1923), “Праця” (1924), “Голос праці” (1924).

На Полтавщині закінчив Олександрівську вищу початкову школу (1916). Служив у російській армії (1917 — 1918). Вступив на 3-й курс вечірніх загальноосвітніх курсів при Українській гімназії у м. Луцьку. “Повстання проти Гетьмана не дало мені можливості закінчити цю освіту — був мобілізова-

ний до війська”, – писав він. У 1920 р. повернувся до Луцька. Проживав по вул. Монопольній, 2. Редагував газети: “Селянська правда” (1923, вийшло десять номерів, три з них конфісковані поляками), “Волинське життя” (1923, вийшло два номери); “Праця” (1924, один номер); “Голос праці” (1924, вісім номерів).

Збірник наукових праць “Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії”. – Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 13. – Рівне, 2008. – С. 119.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1022. – Арк. 11 – 11 зв.

ДРОБИШ Андрій (12.10.1896, м. Решетилівка Полтавської губ., тепер Полтавської обл. – після 4.09.1925). Поручник піхоти Армії УНР.

Закінчив Решетилівську чотирикласну міську школу (1913), дворіч-

ні педагогічні курси (Хорол, 1915) та 2-гу Іркутську старшинську школу.

З початком українізації частин перевівся до 28-го Українського полку в Катеринославі (тепер Дніпропетровськ). Повернувся додому, “аж до кінця березня 1918 р. увесь час криючись від більшовицької навали”. Після приходу союзних німецьких військ добровільно пішов козаком до 1-го Запорозького інженерного полку. Хорунжий 4-го Запорозького полку ім. Богдана Хмельницького. Інтернований до польських таборів. “Не бачучи кінця інтернуванню і не бажаючи даремно марнувати час, у вересні м-ці 1921 р. самовільно залишив табір Вадовиці і прибув до Чехословацької Республіки”. Навчався у Вищій державній школі винарсько-садівничої та садівничої архітектури (м. Мельник, 10.1921 – 15.07.1925), потім перебував у державних овочевих і виноградарських школах (Ужгород,

принаймні до 4.09.1925). Звертався до ректорату УГА з проханням прийняти його на навчання, але дістав відмову через брак вакансій (21.09.1925).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1024. — Арк. 7, 9 — 9 зв.

ДРОБЯЗКО (ДРОБ'ЯЗКО) Віталій Антонович (15.01.1896, Київ — після 1936, Вільнюс, Литва). Військовий і громадський діяч; писар Української полкової ради (1917), помічник командира інструкторської отаманської сотні Київського козачого коша (14.11.1918), ад'ютант начальника Київської губерніяльної комендатури (“за часів Директорії”), ад'ютант командира 8-ї Запорозької дивізії, ад'ютант командира 16-го легко-гарматного куреня 6-ї Січової дивізії; звання — підпоручник російської (царської) армії (24.09.1917) і російської армії (Тимчасового уряду), сотник Армії УНР.

Народився в сім'ї секретаря Київської судової палати Антона Лавренті-

йовича Дробязка та Марії Єгорівни (в дівочтві Лібова). У 1900 р. переїхав із батьками до Житомира, потім — до Острога (1904). Закінчив гімназію (Острог, 1906 — 1914), до мобілізації в 1916 р. навчався на правничому ф-ті Київського університету Св. Володимира. Придільнений до 2-го навчально-підготовчого батальйону в м. Царицині. Закінчив 4-ту Київську (студентську) школу прапорщиків молодшим портупей-юнкером (1916). Будучи вже прапорщиком, залишився в школі на посаді помічника курсового офіцера. Наприкінці лютого 1917 р. призначений до 80-го пішого запасного полку (до 13.05.1917) і за власним бажанням відправлений на фронт. За хоробрість нагороджений орденами Св. Станіслава III ст. з мечами і бантом і Св. Анни VI ст. та підвищений до підпоручника. Брав участь у формуванні Окремого українського куреня. На фронт приділений до 104-ї артилерійської бригади 4-го батальйону. Після іспитів переведений до польової легкої артилерії (22.09.1917).

20 жовтня 1917 р., прибувши в розпорядження Генерального секретаріату військових справ, призначений до Сердюцької гарматної бригади. Брав участь у боях із більшовиками на Чернігівщині (1.01 — 8.01.1918).

Від 12 квітня 1918 р. до 14 листопада 1918 р. перебував у запасі. В цей час відновив навчання в університеті (7-й семестр). Під час наступу більшовиків на Київ приєднався до Чорноморського козацького коша. Після переходу через Румунію став ад'ютантом командира 8-ї Запорозької дивізії, з якою брав участь у наступі на Київ і боях з денікінцями. Занедужавши на тиф, потрапив у польський полон (11.1919). У 1920 р. приєднався до 6-ї Січової дивізії. Після переходу Збруча інтернований у таборі м. Каліша. Закінчив тримі-

сячний курс гарматно-старшинського вишколу. Студент I категорії лісового підвідділу агрономічно-лісовий відділу УГА (5.08.1924). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Самутин П. Командний склад VI-ї Січової стрілецької дивізії. Документи до історії УД УНА // Вісті комбатанта (Торонто – Нью-Йорк). – 1973. – Ч. 3.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1025. – Арк. 10 – 10 зв.

ДУБ Іван (19.10.1892, м. Тетіїв (Слобода) Тарашанського пов. Київської губ., тепер Київської обл. – після 19.02.1929). Військовий і громадський діяч, просвітянин, журналіст, диригент хору; звання – сотник (?) Армії УНР.

Закінчив учительську семінарію (1913). У 1913 – 1917 рр. служив у російській армії рядовим. На фронті брав участь у формуванні українських частин з осені 1917 року. В українській армії служив до листопада 1920 року.

До ЧСР прибув з Польщі (5.05.1922). Працював у культурно-просвітніх відділах таборів міст Німецького Яблонного та Ліберця (автор рецензій у виданні “Скиталець” та ін.). “В часі матуральних іспитів в Юзефові 8 червня б. р. (біжучого, тобто поточного, року. – *Ред.*) зостав репробований на шість місяців”. Перебуваючи в Подебрадах (5.09.1925), звертався до ректорату УГА з проханням прийняти його студентом на гідротехнічний підвідділ інженерного відділу. Прохання було задоволене, але 30 листопада 1927 р. відрахований через відсутність. 19 лютого 1929 р. хор старшин і стрільців табору в Ліберці під його орудою вітав піснями колишнього командувача Галицької армії Михайла Омеляновича-Павленка.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1027. – Арк. 7.

ДУБИК-БРЕНЧІКА Гриць (29.11.1894, м. Чернівці, Буковина – після 1961). Військовий, учитель; управитель школи на Карпатській Україні; звання – стрілець УСС (1914 – 1915), підпоручник австро-угорської армії (1916 – 1918), поручник Армії УНР.

“Української народности, гр.-пр. віросповідання, стану жонатого, абсолютент гімназії”. Народився в сім’ї “законновінчаних” Остапа та Єфросини (в дівоцтві Стрижко). Закінчив шестикласну народну школу і 7 класів 2-ї державної гімназії в Чернівцях (1914). У 1914 р. приєднався до УСС, спершу до сотні Романа Дудинського, потім до сотні Осипа Яримовича. У Відні склав іспит зрілості (01.1915). Перейшов до 95-го пішого полку австро-угорської армії (02.1916). Закінчивши офіцерську школу (Крнов, 1916), спрямований на фронт (10.1916). У 1918 р. приділений до новоствореної 1-ї стрілецької козацької дивізії у

Володимирі-Волинському. З відходом дивізії на Чернігівщину повернувся на фронт і потрапив в італійський полон. Перебував у таборі Монте-Кассіно, звідки “з українським транспортом” повернувся влітку 1920 року. Перебрався на Підкарпатську Русь, де працював “помічним учителем” у с. Нижньому Бистрому Хустського пов. Перебуваючи в Ужгороді (20.06.1922), звернувся з письмовим проханням до ректорату УГА прийняти його на навчання. Імовірно, дістав відмову, оскільки більше даних немає. Попри заклики Стрільцької ради на своєму останньому засіданні до січових стрільців перебиратися до Галичини (Прага, 07.1920), Гриць Дубик принаймні до 1939 р. працював на Закарпатті як учитель народних шкіл, зокрема у Берегові, брав участь “у розбудові цієї занедбаної землі”. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Гренджа-Донський В. Щастя і горе Карпатської України // <http://litopus.org.ua/grendzha/grendzh17.htm>

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 324.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1029. — Арк. 7.

Штефан А. Українське військо в Закарпатті // Вісті Комбатанта (Торонто — Нью Йорк). — 1966. — № 3. — С. 10 — 11.

ДУБИЦЬКИЙ Ярослав (24.04.1902, с. Бережниця Стрийського пов., тепер Стрийського р-ну Львівської обл. — після 4.07.1924). Військовий і пластовий діяч; вістовий гуртка “Пугачів” Стрийського коша Пласту; звання — стрілець УГА.

Закінчивши Стрийську народну школу, 1914 року вступив до Стрий-

ської гімназії, “учащав аж до IV класу”. Воював у лавах УГА (1918 — 1920). Після тримісячного польського полону повернувся додому в Галичину. Продовжив навчання в гімназії (до 8 класу). Арештований “під час політичних розрухів” (1922). Скласти іспит зрілості так і не зміг — через “перепони польської шкільної Комісії”. Тож “дальше приготувався до іспиту зрілості в надії зложити його в іншій державі”. Написав заяву до ректорату УГА з проханням прийняти його на лісовий підвідділ агрономічно-лісового відділу (4.07.1924). Дістав відмову через брак освіти. Проживав у Стрию, вул. Євангелицька, 18.

Автор статті “Пластовий табір “Остодір”.

Дубицький Я. Пластовий табір “Ос-
тодір” // Пластовий шлях. — 1996. —
Ч. 3. — С. 58 — 59.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. —
Оп. 1. — Спр. 1028. — Арк. 6, 9.

ДУБОВИЙ Сергій Костянтино-
вич (6.07.1897, с. Галиця Ніжинського
пов. Чернігівської губ., тепер Ніжин-
ського р-ну Чернігівської обл. — після
03.1925). Військовий і громадський ді-
яч, музикант; звання — хорунжий Армії
УНР.

Рідний брат Івана Костянтиновича
Дубового, полковника Армії УНР. Піс-
ля закінчення міського училища (1914)
та семикласного комерційного училища
(1917) вступив до Київського комерцій-
ного інституту. У жовтні 1917 р. кинув
інститут і “вийшов на фронт”. Приділе-
ний до 2-ї саперної сотні 22-го інже-
нерного полку 1-ї Фінляндської дивізії.
З полком спрямований до м. Могиле-

ва у ставку Криленка. “Приїхавши до
Могиліва і знайшовшись серед больше-
виків”, змушений був тікати додому.

У квітні 1918 р. виїхав до
м. Слов’янська і “вступив в шеро-
гі Армії Української”, в 5-ту сотню
2-го пішого Запорозького полку гене-
рала Натієва (правильно: Петра Бол-
бочана. — *Ред.*). Поранений у бою з
більшовиками (01.1919). Лікувався в
шпиталі Проскурова (тепер Хмель-
ницький) та в “Електролічебниці лі-
каря Павловського” в Кам’янці-Под-
ільському. Одужавши, приєднався в
м. Проскурові до своєї частини — 20-
го пішого Запорозького ім. гетьмана
Івана Мазепи полку (04.1919), який,
“перебравшись через Румунію і Гали-
чину, вів наступ на большевиків в ра-
йоні Деражні”. Інтернований до поль-
ських таборів Пикуличі (28.11.1920) та
Вадовиці (з 28.02.1921). На еміграції
полк перейменували на 1-шу Запорозь-
ьку стрілецьку бригаду, у складі якої
Дубовий виїхав до м. Кракова “на
працю в Колієвім полку” (08.1921).
Під час повернення з робіт (01.1922)
до т. Щипйорно утік і “вступив в ба-
лалаечну оркестру 3-ої Залізної Діви-
зії, котра в той час грала в Кракові”.
Одружився з галичанкою Лукасіною,
мешканкою с. Шеплоти Немирівсько-
го пов. (3.10.1923). Грав в оркестрі
принаймні до 16 червня 1924 року. Пе-
ребуваючи в Українській студентській
громаді у Варшаві (готель “Влоскі”,
палац Міцкевича, вул. Козія, 1), на-
писав заяву до ректорату УГА з про-
ханням прийняти його на навчання,
але дістав відмову через брак вакансій
(30.09.1924).

Станом на березень 1925 р. прожи-
вав у м. Ла-Рошелі (Франція) на узбе-
режжі Атлантичного океану.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. —
Оп. 1. — Спр. 1032. — Арк. 1, 6 — 7.

ДУБРІВНИЙ Павло Омелянович (14.01.1894, м-ко Синявка Сосницького пов. Чернігівської губ., тепер Менського р-ну Чернігівської губ. – 10.07.1975, м. Віппани, США). Військовий, громадський і релігійний діяч, просвітянин, інженер-агроном, науковець, редактор, викладач; інструктор, ад’ютант, скарбник, начальник культурно-освітнього відділу 1-ї Сірої дивізії Армії УНР, редактор газет “Воля” (м. Конотоп, 1918) і “Вістки сірих” (Луцьк, 1919), редактор журналу “Сільський господар” (1929 – 1932), агрономом пов. Калуш (1929 – 1932) і пов. Яворів, окружний агроном Калуського, Галицького і Долинського пов. (1941 – 1944?), член-кореспондент НТШ (1970) та УВАН, доцент і професор УТП (Нью-Йорк, 1974), голова Товариства українських інженерів у Філадельфії; звання – сотник Армії УНР.

Народився в козацькій сім’ї. Закінчив Новомлинську вчительську семінарію (1914). До 1915 р. працював учителем у залізничній школі на ст. Чарджоу в

Середній Азії. Звідти його покликали до російської армії. У березні того ж року в Карпатах потрапив у австрійський полон. Перебував у т. Фрайштадт, українізованому Союзом визволення України. Один з організаторів 1-ї козацької стрілецької (Сірожупанної) дивізії. До 1918 р. брав активну участь у культурному і громадському житті. Почесний член фрайштадтської “Просвіти” ім. Михайла Драгоманова (1918) та активний учасник формування українських військових частин (з полонених колишньої російської армії). У березні 1918 р. у складі Січового куреня ім. гетьмана Петра Дорошенка прибув до Володимира-Волинського. Невдовзі звільнився з війська і прослухав повний курс на Київських інструкторсько-кооперативних курсах при Центральному українському кооперативному комітеті. Під час повстання проти гетьмана – знову в лавах 1-ї Сірої дивізії Армії УНР. Учасник Першого зимового походу. Лицар ордена Залізного хреста (1920). У листопаді 1920 р. інтернований до табору м. Каліша. Закінчив матуральні курси при УГА (26.06.1923). Дійсний слухач агрономічного відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА (1923 – 1927). Автор спогаду “На Україну” – про те, як колишні російські військовополонені у складі Січового куреня ім. гетьмана Петра Дорошенка виїхали з табору Фрайштадт через Відень та Львів в Україну (всього було 960 чоловік). Упродовж всієї дороги німці вітали козаків вигуками: “Hoch die Ukraina!”. “Німці скрізь привітно вітають козацтво як своїх союзників, і вже немає тієї ворожечі, що була, коли ж це саме козацтво, будучи московськими вояками, їхало до них у неволю”. На віденському вокзалі до козаків долетіли “жіночі голоси українською мовою (...) і вже жіноцтво обсилає козацтво квітками”. Зустрічає їх на двірці й почесна сотня січового

стрілцтва. А у Львові поляки вкрали малиновий прапор, що розвивався над ешеленом і “був увесь час провідною зіркою до дорогого Києва”. “Ворога-ляха рука не здригнулася потайки вкрасти його і хоч цим зігнати свою злість... Це надало козацтву ще більшого завзяття та ненависті до своїх насильників”.

Співорганізатор Подебрадської парафії УАПЦ. Склавши випускний іспит “з успіхом дуже добрим”, закінчив УГА в Подебрадах, здобувши фах інженера-агронома (05.1928). Закінчив також Вищу педагогічну школу у Празі. Працював в Яворівській філії Львівського товариства “Сільський господар”, потім у Калуському повіті при “Хліборобському вишколі молоді”. 1939 року, попри російську окупацію, залишається в Галичині. З 1944 р. проживав у німецькому таборі Байронт, де включається в освітню працю. Викладав в УТГІ в Регенсбурзі та Мюнхені (1954 – 1974).

Автор спогадів “Сірожупанники. Перша українська стрілецько-козацька дивізія” (За Державність. Матеріали до історії Війська Українського. – Зб. 10. – 1964), “Парафія Української автокефальної православної церкви при УГА в Подебрадах” (Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 34. – Серпень) та багатьох наукових праць, зокрема співупорядник збірника “Крайове господарське товариство “Сільський господар”. 1899 – 1944” (1970). 1966 року склав пожертву на пам’ятник Олександрові Коваленку. Похований на Українському православному цвинтарі в Бавнд-Бруці.

Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 35. – Грудень. – С. 4.

Каплиций М. Пам’яті інж. Павла Дубрівного, сотника Армії УНР // Вісті комбатанта (Торонто – Нью-Йорк). – 1975. – Ч. 2. – С. 78 – 79.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1033. – Арк. 1 – 103.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 947 – 952 зв.

ДУБРОВА Гриць Олександрович (16.11.1891, с. Сорочинці Прилуцького пов. Полтавської губ. – після 1943). Військовий і громадський діяч, інженер; член Надзвичайної кваліфікаційної комісії з перевірки освіти військових у т. Стшалково (1921), член Української студентської громади в Шипйорні (1923); звання – сотник артилерії 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР (2.06.1922).

Народився в сім’ї священика. По закінченні Прилуцької чоловічої гімназії (5 червня 1909 р.) поступив

на історико-філологічний ф-т Київського університету Св. Володимира. 15 листопада 1915 р. мобілізований до російської армії. Служив у 1-й мортирній артилерійській запасній батареї. У 1916 р. підвищений до рангу прапорщика і відряджений на фронт. Служив у 5-му мортирному артилерійському дивізіоні. У 1917 р. проводив українізацію однієї з батарей. З кінця 1917-го брав участь у боях з більшовиками. У січні 1918 р. — учасник оборони Києва. У квітні того ж року демобілізувався. Восени 1918-го — в 5-ї батареї 2-го полку Січових Стрільців брав участь у боях з більшовиками на Чернігівщині. У березні 1919 р. відряджений з батареєю на Галичину. У складі Галицької армії “одбув походи цієї армії як проти поляків, так і проти більшовиків”. 1920 року перебував у 2-й батареї 13-го гарматного куреня, в складі якого був інтернований. Командир 5-ї гарматної бригади полковник Степан Мальченко 20 травня 1922 р. представив Г. Дуброву “як корисного працівника” до рангу сотника. 28 травня з цим погодився командир 5-ї Херсонської дивізії Антін Пузицький. 2 червня представлення схвалила Гонорова Рада дивізії. Перебував у таборах Стшалково, Ланцут, Шпійорно. Улітку 1922 року подавав заяву на вступ до УВУ в Празі, а на початку липня 1924-го подав документи для вступу до УГА в Подєбрадах. 3 жовтня 1924 р. зарахований на економічний підвідділ економічно-кооперативного відділу УГА. Академію не закінчив. Автор статті “Національність М. Гоголя” (“Наша Громада”). В ній, зокрема, зазначив: “Гоголь почував себе чужим великоруській нації (...) Українців він малює так, що навіть до найпаскудніших з них у читача виникає симпатія. Ми симпатизуємо і Черевикові, і Кале-

никові, і навіть Іванові Івановичові та Іванові Никифоровичові. Не так стоїть справа з великоросами. Ідеальних типів серед них Гоголь не знайшов, освітлення великоросів явно вороже. В цілій Великоросії Гоголь знайшов тільки “мерзость запустенія”. 28 березня 1939 р. мешкав у Празі. Жертвував на будівництво Українського дому в Празі. 1943 року жив у Німеччині.

ДАЧО. — Ф. 1435. — Оп. 1. — Спр. 951. — Арк. 14, 15, 129.

ЦДАВО України. — Ф. 481. — Оп. 1. — Спр. 13. — Арк. 70 — 71.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1034. — Арк. 1 — 93.

ДУДАРЕЦЬ Михайло Аполлонович (21.11.1899, м. Ставище Тарашанського пов. Київської губ., тепер Київської обл. — після 24.10.1947). Військовий, педагог; член Товариства українських інженерів, звання — хорунжий піхоти Армії УНР.

Закінчив 5 класів реальної школи (м. Тараша, 1917). З 1918 р. і до 21 листопада 1920 р. служив в Українській армії — “з жовтня 1918 року в стрілецькій сотні, командир сотник Береза, у Білій Церкві. Потім у отамана [Юрка] Тютюнника на повстанні до червня 1919 року. Потім — СЮШ до 1923 року. За Зимовий похід нагороджений Залізним Хрестом. У травні 1919 року поранений у ліву ногу в м. Звенигородці”. Випускник 2-го випуску Спільної юнацької школи. Перебував у польських таборах для інтернованих (до 10.05.1924). 24 травня 1924 р. прибув до ЧСР. Навчався на матуральних курсах (Йозефів, 22.10.1924 — 7.06.1925). Зарахований на гідротехнічний підрозділ інженерного відділу УГА (13.11.1926). Захистивши

“з успіхом добрим” дипломний проект на тему “Запроектувати шосову дорогу системи Мак-Адам місце тичками А — В”, здобув фах інженера (28.06.1932). Батько Аполлон Дударець 1926 року мешкав у с. Кривому Тарашанського пов. Київської губернії. Станом на 24 жовтня 1947 р. М. Дударець був одружений, мав 3-річного сина.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 241.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1035. — Арк. 7, 13, 86.

ЦДАВО України. — Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1592. — Арк. 162 — 162 зв.

Члени Легії українських націоналістів. Стоять зліва направо Руденко, Юрій Артюшенко, Дмитро Пасічник, Минів, Дмитро Демчук, О. Чехівський, Кость Дударів і Ярослав Герасимович. Сидять зліва направо Микола Сціборський, Микола Тобілевич, Т. Пасічник-Тарнавський, Леонід Костарів, Максим Грива (Загрянний).

ДУДАРІВ Костянтин (2.06.1899, Київ — після 3.07.1922). Військовий і громадський діяч; член Легії українських націоналістів і Товариства українських інженерів (1938); звання — козак Армії УНР.

1918 року, закінчивши 7-му Київську гімназію, став студентом історико-філософського ф-ту Київського університету Св. Володимира. У 1919 році вступив до української армії. 3 червня 1922 р., перебуваючи у Ковелі, подав документи в УГА в Подєбради. Не прийнятий через брак вакансій.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 241 та підпис під фотографією 378.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 199.

ДУНДУКОВ Микола Іванович (22.08.1887, м. Проскурів Подільської губ., тепер м. Хмельницький — після 26.05.1922). Військовий і громадський діяч, кооператор; голова Співки військових інвалідів, голова кооперативу та член правління кооперативів “Самопоміч” (1919 — 1922); звання — підполковник російської армії та Армії УНР.

Закінчив 6 класів 2-ї Житомирської гімназії (1900), Чугуївське військове училище по I розряду (22.04.1905). Вступив до Імператорської Миколаївської військової академії (1912). Брав участь у боях і походах у складі 46-го Дніпровського полку (1914 — 1917), тричі поранений. 28 серпня 1917 р. демобілізований у ранзі підполковника. Служив у 10-му Проскурівському полку (Проскурів, 1918 — 03.1919), “звільнений як інвалід”.

22 січня 1922 р. виїхав із родиною до Польщі, а звідти до ЧСР. Перебуваючи у Празі (26.05.1922), звертався до

ректора УГА з проханням прийняти його на навчання. Дістав відмову, бо “скінчив школу більше як 10 років тому” (7.06.1922).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1036. — Арк. 1, 4 зв.

ДУНІЧЕВСЬКИЙ Олександр Іванович (13.03.1891, с. Писарівка Сумського пов. Харківської губ., тепер Сумського р-ну Сумської обл. — після 1930 — до 1952). Військовий і громадський діяч, викладач, просвітянин, інженер-лісівник; лектор із природознавства, географії, фізики та хімії Української гімназії в м. Котельві (1918 — 1919), начальник культурно-освітнього відділу штабу 2-ї Волинської дивізії (1921), член Учительської громади табору м. Каліша (1922), директор гімназії ім. Тараса Шевченка (Каліш, 1924); звання — поручник Армії УНР.

Закінчивши Олександрівську гімназію (Суми, 1902 – 1910), вступив на математичний відділ фізико-математичного ф-ту Харківського університету (1910). Через рік перевівся на географічну секцію природничого відділу (1911). Диплом здобув 1916 року. Учасник Світової війни (1916 – 1918). Воював у лавах 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. Інтернований до табору м. Каліша, де у 1921 р. “заснував при дивізії гімназію ім. Т. Шевченка”. Дійсний слухач лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА (1924 – 1928). Захистивши дипломну роботу на тему “Займище, ліс і окремі дерева” на “дуже добре”, здобув фах інженера-лісівника (06.1930). Одружений з Оленою Гаєвською (25.03.1893). Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції

між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – С. 46, 48.

Рябченко О. Л. Проблеми соціальної адаптації студентів з Наддніпрянщини в країнах Центрально-Східної Європи у 1920-ті рр. // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2013. – Вип. XXXV. – С. 125.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1037. – Арк. 8, 30.

ДУПЛЕНКО Михайло Костянтинович (17.09.1891, Катеринослав, тепер Дніпропетровськ – після 21.08.1923).

Військовий; завідувач полкової проти-газової команди 201-го пішого полку (м. Єлець Орловської губ.); звання — хорунжий Армії УНР.

Народився в сім’ї залізничника. Закінчив трикласну початкову школу, шестикласну міську школу та комерційну школу (Катеринослав, 1911). Навчався на Вищих с.-г. курсах (Петербург, 1911). Практикант в економії В. І. Бродського (Верхньодніпровський пов. Катеринославської губ., літо 1912) та на Катеринославській обл. с.-г. станції “під наглядом досвідченого ботаніка В. В. Талашова” (1913). Завідувач дослідної дільниці в економії братів Ніколенків (біля м. Армавіра, 1914). Після мобілізації (1915) “як спеціаліст і студент” спрямований Міністерством землеробства завідувачем “з приймання фуражу та продовольства для армії до уповноваженого в Україні С. Ф. Третькова”. Студентом 3-го курсу спрямований до військової школи (Тифліс, 1916 — 1917). У 1918 р. прийнятий до 8-го Катеринославського корпусу генерала Гната Васильченка. У 1919 р. мобілізований денікінцями, евакуювався з ними до Стамбула, звідти переїхав до Праги (15.07.1923). Подав документи на агрономічний підвідділ агрономічно-лісового відділу УГА. У проханні прийняти до академії, очевидно, відмовлено через брак документів про освіту (21.08.1923).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1038. — Арк. 10, 12, 13.

ДЯДЮРА Василь (24.04.1897, с. Лихівка Верхньодніпровського пов. Катеринославської губ., тепер П’ятихатського р-ну Дніпропетровської обл. — після 27.10.1924). Військовий, педагог; звання — козак Армії УНР.

До поранення служив у 17-й артилерійській бригаді російської армії.

У 1917 році, закінчивши Київську церковно-учительську семінарію, працював учителем у Верхньодніпровському повіті. Склав іспит і вступив до 7-го класу Катеринославської класичної гімназії (01.1918). “Кинув школу і пішов на заклик до національного війська українського”. Учасник Зимового походу. Інтернований поляками до таборів Олександрів-Куявський і Щипйорно. Вступив на матуральні курси при Українському громадському комітеті (09.1923). Зарахований студентом УГА в Подєбрадах (6.08.1924). Відрахований з УГА 27 жовтня 1924 р. на його прохання — через вступ до Чеської вищої школи.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1040. — Арк. 1, 3, 5.

ДЯДЮША Борис (7.04.1898, м. Зіньків Полтавської губ., тепер Полтавської обл. — 17.11.1962, Лос-

Анджелес, США). Військовий, громадський і релігійний діяч; канцелярист Спільної юнацької школи, член-фундатор управи Української православної парафії Св. Апостола Андрія Первозваного; звання – юнак Спільної юнацької школи Армії УНР.

Народився в сім’ї земського службовця. Родина походила з полтавських козаків, “у ній були досить закорінені військовий дух та українська традиція. Відомий генерал армії УНР [Сергій] Дядюша був вуйком Бориса, а старший його брат закінчив I Світову Війну в ранзі штабс-капітана”. Закінчив 3-тю Полтавську гімназію (1919). У 1920 році вступив юнаком до Спільної юнацької школи, з якою інтернований поляками до табору м. Каліша. “Після відступу Армії УНР за кордон він продовжував військові студії. в таборі у Польщі”. Станом на 26 січня 1923 р. – канцелярист Спільної юнацької школи. Зарахований на меліоративний підвідділ інженерного відділу УГА (28.08.1923), але “звільнений з причин неуспішності” (16.02.1927). Одружився. У жовтні 1935 р. забрав свої документи з академії. Під час 2-ї Світової працював в Українському технічно-господарському інституті в Регенсбурзі в американській зоні в Німеччині “як тихнична сила при УТГІ в його відродженій тут формі”. У 1951 р. переїхав до США. Склавши іспити, влаштувався на роботу до відділу планування в міській управі й “швидко здобув собі повне признання як добре підготовлений і відповідальний працівник”.

Брав участь в українському житті “як жертвенний член “Українського Культурного Осередку” та член-фундатор і довголітній член Управи Української Православної Парафії Св. Апостола Андрія Первозваного. До останку підтримував зв’язок зо своїми шкільними товаришами-подебрадцями

та намагався зберегти історію УГА в Подебрадах та УТГІ. Помер через хворобу серця, залишивши “зажурену дружину і брата”. Похований на цвинтарі Форест-Лаун у Глендейлі (передмістя Лос-Анджелеса) 21 листопада 1962 р. Під час церемонії “зворушливо співав хор під орудою Д. Якубенка. Покійника теплим словом попрощав настоятель парафії прот. А. Мірощенко, а від приятелів, українських вояків і подебрадців промовляв інж. Леонід Романюк”.

Л. Р. (Леонід Романюк) Інж. Борис Дядюша (Посмертна згадка) // Свобода (Джерзі-Ситі і Нью Йорк, США). – 1963. – №16. – 25 січня. – С. 4.

(Романюк Л.) Інж. Борис Дядюша // Вісті комбатанта (Торонто – Нью-Йорк). – 1973. – Ч. 3. – С. 54 – 55.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1041. – Арк. 2 – 2 зв., 4.

ДЯЧЕНКО Віктор Гаврилович (14.03. 1892, м. Березова Лука Миргородського пов. Полтавської губ., тепер Галяцького р-ну Полтавської обл. – 26.04.1971, Козацький хутір біля м. Лейк-Дженева, штат Вісконсин, США). Військовий і

громадський діяч, повстанець, інженер; рядовий 10-го гусарського Інгерманландського полку (з 8.08.1914), прапорщик 13-го Фінляндського стрілецького полку (1.09.1915), 10-го гусарського Інгерманландського полку, старшина 33-го Охтирського полку Армії Української Держави (1918), командир Окремого куреня Республіканського війська (м. Ромни, 11.1918), курінний полку Чорних запорожців, член Української студентської громади у Варшаві (1921), Військовий отаман Українського вільного козацтва (1967 – 1971), член Союзу гетьманців-державників (на еміграції); звання – штабс-капітан російської армії (12.02.1918), сотник (2.02.1918), підполковник Армії УНР, полковник (з 15.04.1935), генерал-значковий Українського вільного козацтва.

Рідний брат генерал-хорунжого Армії УНР Петра Дяченка. Закінчив 7 класів реальної школи (м. Ромни, 1903 – 1913) та Віленську військову школу (1.09.1915). “При відступі Армії [УНР], будучи хорий на тиф, залишився в запіллі ворога, де приймав участь в організації повстанческого руху проти большевиків, а з приходом на Полтавщину війська генерала Денікіна був залічений в армію, з котрої вийшов, узнавши, що наша армія також існує, і став пробіратись до Польщі”. Інтернований до т. Ланцут (01.1920). Наприкінці жовтня 1920 р. спрямований на фронт до кінного полку Чорних запорожців, з котрим перебував принаймні до 17 липня 1922 року. Просив листовно ректорат УГА прийняти його на агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту. Дістав відмову – “спізнився”. Під час Другої світової війни – співтворець 2-ї Української дивізії Української національної армії. По війні емігрував до США. Лицар Запорозького хреста

1-го ст. “За хоробрість і мужність”, Хреста Українського козацтва з мечами й золотою та срібною лавровими гілочками, Военного хреста й “інших українських і чужоземних військових і бойових відзначень”. Проживав на Козацькому хуторі біля м. Лейк-Дженева. З дружиною Оленою пустив у світ сина Юрія, а той – Юрія, Мар’яну та Ігоря. Похований на цвинтарі в м. Лейк-Дженева.

Некролог // Свобода (Джерзі-Сіті і Нью Йорк, США). – 1971. – №91. – 15 травня. – С. 3.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1043. – Арк. 9 – 10.

Е

ЕРАСТІВ Павло Іванович (15.12. 1895, м-ко Ржищів Київської губ., тепер місто обласного підпорядкування

Київської обл. — після 19.07.1941). Військовий урядовець, громадський діяч, інженер-економіст; скарбник 123-го пішого Козловського полку царської армії (01.1917), скарбник 42-го пішого Вилківського полку (з 10.1917), помічник господаря 1-го Галицького полку ім. отамана Володимира Оскілка (з 1.04.1919), помічник господаря бронепотяга “Кліщ” (з 1.07.1919), бухгалтер Прес-квартири штабу Дієвої Армії УНР (з 1.08.1919), бухгалтер-скарбник редакції газети “Українське слово”, контролер Департаменту контролю уряду УНР, член президії і скарбник Луцького повітового комітету Волинського громадського комітету допомоги голодуючим в Україні (Луцьк, 22.11.1933).

Закінчив вищу початкову школу (1912). Склав іспит за 8 класів гімназії при Харківській шкільній окрузі (1914). Поступив однорічником до 123-го пішого Козловського полку, з яким і від’їхав на фронт. У жовтні 1917 р. взяв участь у його українізації (тоді ж полк змінив назву на 42-й піший Вилківський. Учасник Першого зимового походу Армії УНР (5.12.1919 — 5.05.1920). Дійсний слухач економічного відділу

економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (1922 — 1926). Автор спогаду “З’єднання двох армій УНР” — про останні дні Першого зимового походу (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 78. — Арк. 199 — 202 зв.). Захистивши “з успіхом дуже добрим” дипломну роботу на тему “Грунтові шляхи в ЧСР і участь в них органів місцевої самоуправи”, здобув фах інженера-економіста (8.04.1927). Станом на травень 1931 р. мешкав у Луцьку. Після проголошення Української держави 30 червня у Львові увійшов до складу Луцької обласної управи як начальник канцелярії (19.07.1941).

Інформація газети “Українська Нива” про організацію і склад повітових комітетів Волинського громадського комітету допомоги голодуючим в Україні, м. Луцьк, 22 листопада 1933 р. // Волинь пам’ятає. Відлуння на Волині голодомору 1932 — 1933 років у радянській Україні. — Луцьк: Волинська обласна державна адміністрація, Волинська обласна рада, Редакційно-видавнича група “Науковий центр історичних студій Волині”, Державний архів Волинської області, 2008. — С. 209.

Наріжний С. Українська еміграція: культурна праця української еміграції між двома війнами. — Прага, 1942. — 372 с.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1050. — Арк. 4.

Є

ЄВСІЄВА (ЧУБЕНКО, ЧУБЕНКО-ВА) Єлизавета (Лисавета) Олександрівна (25.04.1900, м. Одеса Херсонської губ. — після 27.04.1929). Повстанець, інженер-економіст.

Народилася в сім’ї капітана Чорноморського флоту Росії Олександра Неймана. Дружина сотника Армії УНР

Петра Юрійовича Євсієва. Закінчила Маріїнську 8-класну гімназію в Одесі. У “Сиггiculum vitae” писала: “В квітні 1920 року втекла до німецьких колоній в Тираспольському повіті, де оперував зі своїм повстанчим відділом сотник Євсієв. В тім відділі перебувала цілий час — як на війні в регулярній Армії УНР, так і на інтернуванні в Польщі. Бажаючи використати молоді літа, а також бути разом і допомагати своєму батькові, котрий хорує в Чехах в м. Плзню у мого швагра Вери Куттан (за сестрою Анною — адреса: Плзень, Копернікова, 57), булого подпоручника Армії чеської, постановила вживати заходи, аби вступити до вашої Академії. Правдивість сього можуть підтвердити сотник Микола Базілевський, хорунжий Василь Мірошник, перебуваючи в Академії. 10 червня 1924 року”. Сотник П. Євсієв у цей час працював робітником на вугільній копальні “Юзеф” у Домбровському районі.

19 червня 1924 р. лікар УГА, оглянувши студентку Єлизавету Євсієву,

виявив, що вона хворіла на пневмонію, черевний тиф і ревматизм. “Року 1924 був плеврит, що і повторився і на другий рік”. Зріст 166 см, об’єм груди 84 — 87 см, вага тіла 61 кг. “Батько вмер на 57 році від хвороби серця, мати на 46 році від голоду. Брати і сестри здорові”. 26 жовтня 1926 р. подала заяву для оформлення другого шлюбу. Закінчила економічний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах уже як Чубенко (Чубенкова). Дипломну роботу “Соціальне опікування жінкою в Празі” захистила “з успіхом дуже добрим” (27.04.1929).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1055. — Арк. 9 — 10, 13 — 14, 20, 99.

ЄВТУХІВ Олександр Юрійович (15.02.1898, м. Кам’янець-Подільський, тепер райцентр Хмельницької обл. — 7.06.1966, м. Каракас, Венесуела). Військовий і громадський діяч, інженер-економіст, перекладач; значковий Зведеного гайдамацького куреня (м. Тамбов, 1.12 — 21.12.1917), осавул (значковий; 2.01.1918), начальник

штабу (14.01.1918) 1-го робітничого полку Вільного козацтва м. Києва, отаман залоги м. Вінниці (16.02.1918), помічник подільського губернського комісара (весна 1918), військовий комендант Подільської губ. (весна 1918), персональний осавул командира 6-го Полтавського корпусу, старший осавул штабу 6-го корпусу, старшина 22-го кінного полку 6-го корпусу Армії Української Держави (1918), старшина для доручень Окремого ударного корпусу (12.1918 – 1919), отаман 1-го партизанського загону Окремого ударного корпусу Армії УНР (10.02.1919 – 03.1919), технічний секретар Подебрадської філії комітету перекладу Святого Письма на літературну українську мову (голова – Модест Левицький), генеральний секретар Українського університетського товариства Ліги Націй (голова – професор С. Бородаєвський), член Товариства українських інженерів у ЧСР (1930-ті); звання – хорунжий (?) Армії УНР.

Народився в сім'ї Юрія та Євгенії (в дівочтві Савчинська) “на Великій Україні”. Закінчив Кам'янець-Подільську класичну гімназію. 1916 року вступив на правничий ф-т Київського університету Св. Володимира, але довго не студіював, бо був покликаний на військову службу. Військову освіту здобув у Павлівській військовій школі (Петербург). Служив у Ревельській фортечній артилерії, потім у “Тамбовському гарматному склепі”. В українській армії – від грудня 1917 року. Учасник придушення більшовицького повстання в Києві в січні 1918 р. та оборони Києва від військ Муравйова. В українській армії більшу частину служби провів на фронтах як активний старшина-кулеметник. Організатор Вінницького куреня ім. полковника І. Богуна (командир – старшина Коваленко). Навчався на юридичному ф-ті

Полтавської філії Харківського університету (1918).

Під час антигетьманського повстання зголосився до голови Надзвичайної слідчої комісії для боротьби з контрреволюцією М. Ковенка. Зархований до Окремого ударного корпусу під проводом отамана О. Палієнка, в складі якого брав участь у боях за визволення Житомира, Коростеня та проти т. зв. Дубровицької республіки (поч. 1919). У Кам'янці-Подільському сформував 1-й партизанський загін Окремого ударного корпусу в складі 3 піших сотень, 2 кінних сотень та кінногарматної батареї (1919). Про своїх вояків писав так: “...Козацтво у мене було отчаяне, що я іноді страхався його, але в бійці було гарне, кращих живорізів й не знайшов би...” Контужений біля ст. Гнівань.

1919 року працював при Українській дипломатичній місії на Кавказі (Тифліс), де й написав “Мої спомини” (23.05 – 11.06.1919). Потім – в українському посольстві в Туреччині (відділ преси та пропаганди). 1920 року, за свідченням Олексія Козловського, “займав штабову посаду при Кулеметній дивізії”. Інтернований у Польщі, звідки й утік у Німеччину, де навчався в Шарлотенбурзькій політехніці, а 13 січня 1923 р. вступив до Handelshochschule Berlin (Торговельна академія в Берліні), яку залишив 1924 року, щоб продовжити навчання в УГА в Подєбрадах.

28 грудня 1923 р. прочитав данським студентам лекцію про Україну. Закінчив курси політологічних наук для Ліги Націй при Женевському університеті (1927). Навчався і в Данії. Під час написання дипломної роботи звертався до ректора УГА (4.05.1928) з проханням надати йому відпустку задля участі в міжнародних конференціях: “Прошу ласкаво уділити мені відпустку з Акаде-

мії на час літніх ферій, а до того часу I/ XI б. р. до Польщі, Швейцарії, Німеччини та Данії. Мета поїздки — міжнародні конференції: Варшава — кінець липня, Женева — середина серпня. Після того мав би виїхати на спочинок до Скандинавії та до евентуальної журналістично-пропагандистської праці. Заздалегідь вношу се своє клопотання, щоб міг своєчасно отримати пас та необхідні візи”. Захистивши “з успіхом дуже добрим” дипломну роботу на тему “Рада Ліги Націй”, здобув фах інженера-економіста (05.1929).

Співробітник подебрадського “Нашого життя” та багатьох українських часописів за кордоном. Публікувався в чужоземних часописах, висвітлюючи український рух. Знав іноземні мови: німецьку, французьку, англійську і данську. Професор УГА О. Ейхельман, рецензент його дипломної роботи “Рада Ліги Націй”, вважав, що Євтухів може стати “визначно освіченим діячем у царині теорії і практики української дипломатії та консульського діла”. Під час процесу С. Шварцбарда Євтухів організував українські студентські протести в міжнародному масштабі. “Мої спомини. I — IV частини” написав у Тифлісі 23 травня — 11 червня 1919 року. По завершенні УГА дістав посаду на одній із найбільших фабрик ЧСР (Кольбен-Данек). Енергійний, працьовитий, веселої вдачі чоловік. Як почалася Друга світова, перебрався до Німеччини, а звідти до Венесуели. Хворів на тромбоз лівої ноги, ця недуга врешті й призвела до смерті. “І хоч йому не велося у Венесуелі зле, все ж і при його веселій вдачі часто в листах бренив смутком, що він працював на чужині і свої знання і хист не міг належно використати для України”, — так завершив посмертну згадку його товариш Олексій Козловський.

Дороговказ: Орган вояцької думки і чину (Торонто). — 1966. — № 13 (32). — Вересень — грудень. — С. 28.

Козловський О. Олександр Євтухів (світлій пам’яті побратима) // Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 35. — Грудень. — С. 7 — 8.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 115.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 77 — 79.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1057. — Арк. 1 — 120.

ЄВТУШЕНКО Микола Якович (2(20?).02.1894, м. Новоград-Волинський Волинської губ., тепер Житомирської обл. — після 05.1928). Військовий, інженер-лісівник; звання — підпоручник російської армії, старшина Армії УНР.

Народився в сім'ї Якова Лукича та Наталки. Закінчив вищу початкову школу (Новоград-Волинський, 1912). 1915 року витримав іспит на однорічника при місцевій чоловічій гімназії, “був забраний до російського війська простим козаком”. Закінчив 1-шу Житомирську військову школу (1916). Демобілізований з російського війська 1917 року. Навчався на 2-му та 3-му відділі підготовчих курсів Київського університету Св. Володимира (1918). Приєднався до українського війська (10.1918 – кін. 1919). Навчався в Українській університетській гімназії (Кам'янець-Подільський, 01.1920 – 06.1920) та на математичному відділі фізико-математичного факультету Кам'янець-Подільського державного українського університету (1920), звідки покликаний до Армії УНР. Перебував у складі 1-го Збірного сірого куреня 2-ї Волинської дивізії (20.11.1921). Із частиною перейшов Збруч. Інтернований до табору м. Каліша, де закінчив Українські православні пастирські курси (1922). “По 2-м перебуванні в польських таборах” вступив на фізико-математичний відділ Варшавського університету (1923). Дійсний слухач лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА (1923 – 1927). Лікувався у Квасах (07.1927) “на Підкарпаттю” (тепер Рахівський р-ну Закарпатської обл.). Захистивши “з успіхом дуже добрим” дипломну роботу на тему “Потреба різних сортиментів дерева на мировім ринку і на Україні зокрема”, здобув фах інженера-лісівника (05.1928).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1058. – Арк. 18 – 18 зв., 28, 36.

ЄГУНІВ Кость Іванович (11.10. 1881, с. Диканька Миргородського пов. Полтавської губ. – після

26.01.1936). Військовий, інженер-гідротехнік, науковець; професорський стипендіат Української господарської академії; звання – сотник артилерії Армії УНР.

Автор реферату “До питання про бетонні й глиняні дрени” (Записки (Подебради). Т. 1. – 1923. – Січень – березень). Захистивши дипломну роботу “Обчислення бетонової греблі”, закінчив інженерний ф-т УГА в Подебрадах (1928, фах – гідротехнічна меліорація). Автор спомену “Тіні минулого (з хроніки 1905 – 1906 рр.)” – ліричної оповіді про с. Диканьку та її околиці (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 904 – 911). Сім'я залишилася в Україні.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 130.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 516. – Арк. 46.

ЦДАВО України. – Ф. 4919. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 11.

ЄЖІВ Арсен Тарасович (2.03.1892, хут. Червоний Вал Богородчанської вол. Ізюмського пов. Харківської губ., тепер Слов'янського р-ну Донецької обл. – після 19.09.1922). Поручник Армії УНР.

Народився в родині “будивничого” Тараса Васильовича та Олександри Пилипівни (в дівоцтві Тильникова). Закінчив державну семикласну реальну школу (м. Слов'янськ, 1902 – 1909). Служив однорічником у кавалергардському полку російської армії (1914). Згодом підвищений до прапорщика армійської кавалерії (15.08.1916) і придільний до 3-го Єлисаветградського гусарського полку. У 1918 р. приєднався до української армії. Пораненим потрапив у денікінський полон (1919). У 1920 р. повернувся до українського війська – на службу в Окрему кінну дивізію. Тяжко поранений у груди в бою з більшовиками (09.1920). Нелегально перейшов кордон Польщі та ЧСР “з метою вступити до УГА” (7.09.1922). Зархований на економічний відділ УГА (6.10.1922) за умови надати документи, яких не вистачало. Остаточна резолюція – “не прийнятий”, імовірно, через невиконання поставлених умов. У “Посвідці” (09.1922), наданій підполковником Сухоручком-Хословським і сотником Копилівим у надзвичайній дипломатичній місії УНР, зазначено, що “документи пор. Єжіва при переході кордону Польщі та Ч.С.Р. були відібрані поляками”.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1046. – Арк. 3, 6, 9.

ЄЖІВ Олексій (20.05.1896, м. Глухів Чернігівської губ., тепер райцентр

Сумської обл. – після 1924). Козак Армії УНР.

Після закінчення гімназії (Конопот, 1917) вступив до Київського університету Св. Володимира. Приєднався до українського війська (1918 – 1919). Потрапив у полон до Польщі, де “жовніри забрали (...) документи”. Згодом перебрався до Німеччини (1920) і працював у маєтку. Студент Високої господарської школи в Берліні. Двічі звертався до УГА з проханням прийняти його на агрономічний відділ академії (27.05.1922, 1924).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1047. – Арк. 4.

ЕЛЬНИКІВ (ЕЛЬНИКОВ) Михайло Євгенович (1.09.1897, м. Ново-

українка Єлисаветградського пов. Херсонської губ., тепер Кіровоградської обл. – 29.12.1964). Військовий, інженер; звання – юнак Армії УНР.

Народився в сім’ї Євгена Прокоповича та Олени Корніївни (в дівочтві Масіна). Навчався в комерційній школі (Єлисаветград, 1907 – 1910), комерційній школі Спільки педагогів (1910 – 1915) та комерційній школі ім. доктора М. С. Шефтеля (Переяслав). Вступив до Київського комерційного інституту (1918), але вчитися не довелося через “важкі матеріальні обставини”. Добровольцем приєднався до Армії УНР (1919), де перебував у 1-му полку ім. Максима Залізняка, потім – в Окремій кінній дивізії.

Учасник Першого зимового походу. Лицар ордена Залізного хреста (1920).

10 серпня 1921 р. скерований у кінний відділ Спільної юнацької школи, з якою інтернований до табору м. Каліша, де перебував принаймні до квітня 1923 року. Навчався на лісовому відділі агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (1923 – 1929). Захистивши “з успіхом добрим” дипломну роботу на тему “Запроектування лісової залізниці для експлуатації лісу в районі Простейова”, здобув фах інженера (1932). Також у справі є відповідь управителя канцелярії УГА (4.08.1925) на листа Олени Єльнікової, очевидно матері Михайла, зокрема, в документі йдеться: “...Ваш лист йому був показаний, і він приобіцяв Вам написати безпосереднє. До того можемо додати, що він є здоровий і вчиться задовольняюче. Листи до нього можна засилати на адресу канцелярії Академії”.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1049. – Арк. 10, 34.

ЄФРЕМЕНКО Гриць (Григорій) (24.12.1898, м. Старі Журавичі Рогачів-

ського пов. Могильовської губ., Білорусь, тепер Рогачівського р-ну Гомельської обл., Білорусь – після 06.1929). Військовий, інженер-економіст; звання – поручник Армії УНР.

Білорус. Закінчив 4 класи реальної школи в Могильові та 6 класів у Петрограді. У російській армії – з квітня 1916 року. Закінчив військову школу в Казані (10.01.1917), звідки спрямований на Південно-західний фронт, “де пробував до появи большевицької влади, під час якої дезертирував у тил”. У грудні 1917 р. “добровільно вступив до українського війська в м. Києві, в складі якого взяв участь у боротьбі проти большевиків, а в 1919 році – проти армії Денікіна. Двічі поранений і контужений”. Воював у складі 20-го куреня 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. Інтернований до табору м. Каліша, де перебував принаймні до 23 червня 1923 року. Склавав іспити (матуру) в Українській реформаторській реальній гімназії та закінчив матуральні курси при УГА. Дійсний слухач статистичного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА (1924 – 1928). 31 березня 1925 р. в Подєбрадах написав спогад “Найяскравіша подія, яку пережив за час Визвольної боротьби (1918 – 1922 рр.)” (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 64 – 66 зв.). Автор, козак 3-ї Залізної дивізії Олександра Удовиченка, дістав наказ залишитися в заплілі червоних, щоб підняти повстання. Врешті, потрапив у большевицький полон. Описує жахливе перебування в полоні та розстріл. Врятувався дивом... Захистивши “з успіхом дуже добрим” дипломну роботу на тему “Народнє господарство Білорусі в межах БССР і його динаміка”, здобув фах інженера-економіста (05.1929). Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політично-

му житті на землях Карпатської України та Пряшівщини.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1059. – Арк. 9, 32, 36.

ЄФРЕМЕНКО Олександра Гнатівна (8.04.1892, с. Вигоничі Орловської губ. – після 15.06.1924). Педагог, сестра-жалібниця 3-ї Залізної дивізії (1919 – 1923).

Народилася в сім'ї залізничника Гната Івановича. Закінчила Маріїнську гімназію (Вільно, 1908). Три роки вчителювала в с. Мир Мінського пов., потім у жіночій прогімназії в Новогрудках. “В 1914 році з вибухом війни стала сестрою-жалібницею, – писала вона в автобіографії. – В 1917 році потрапила в полон до німців. У 1918 році поверну-

лася з полону до Києва. Отримала посаду друкарки в штабі української армії. У 1919 році – сестра милосердя шпиталю 3-ї Запорозької стрілецької дивізії, працювала до звільнення в 1923 році. Каліш, 15 червня 1924 року”. Подала документи на агрономічний підвідділ агрономічно-лісового відділу УГА в Подєбрадах. Не прийнята через брак документів про освіту.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1060. – Арк. 6 – 7.

ЄФРЕМІВ (ЄФРЕМОВ, ЄФРЕМІ-ЄВ) Євген (19.02.1891, м. Ставрополь, тепер РФ – після 05.1922). Військовий і громадський діяч; звання – поручник Армії УНР.

Вступив до підготовчого класу гімназії (Чернігів, 1901), з якої перевівся до 4-го класу приватної гімназії В. І. Петра (Київ, 1905). Закінчив її вже після перейменування на “Гімназію для батьків” (1911). Вступив на “університетські класи імператорського ліцею в пам'ять цесаревича Ніколая” (Москва, 1911), звідки перевівся до Київського університету Св. Володимира (03.1913), а тоді – до Демидівського юридичного ліцею (осінь 1913 – 1916). З 1916 р. – молодший старшина артилерійського

парку. Брав участь в українізації частин 9-ї дивізії.

У складі 2-го Запорозького полку бригади Зураба Натієва (з 03.1918) брав участь у боях із більшовиками. У бою під Ромоданом (19.03 – 21.03.1918) поранений – “втратив зір на ліве око”. У 1920 р. приєднався до 6-ї гарматної бригади 6-ї Січової дивізії. “В зв’язку з катастрофою української армії” інтернований поляками до таборів Олександрів-Куявський і Щипйорно, де перебував принаймні до 25 травня 1922 року. Зарахований студентом УГА (2.06.1922).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1062. – Арк. 10 – 10 зв.

ЕФРЕМОВ Борис Федорович (3.06. 1899, м. Катеринослав, тепер Дніпропетровськ – після 10.05.1967). Військовий і громадський діяч; член Сту-

дентської громади й Орденської ради ордена Залізного хреста Армії УНР; звання – поручник Армії УНР, майор (на еміграції).

Народився в сім’ї Федора Олександровича та Антоніни Олександрівни. Закінчив повний курс 2-ї класичної гімназії (Катеринослав, 10.1910 – 31.03.1918). Навчався на природничому відділі фізико-математичного ф-ту Київського університету Св. Володимира (літо 1918 – 11.1919). Пішов козаком до Армії УНР (11.1919). “Закінчив відділ кінноти СЮШ (Спільної юнацької школи. – Ред.) в ранзі поручника”. Дістав поранення в ліву ногу.

Учасник Першого зимового походу. Лицар ордена Залізного хреста (1920). Разом із 2-ю Волинською дивізією інтернований поляками до таборів Вадовиці (25.12.1920) та Каліш (табір №10, 28.01.1921 – принаймні до 14.06.1924), де закінчив “курси сотенних командирів кінноти”. Згідно з метричною книжкою про шлюб Свято-Покровської церкви при Генштабі Армії УНР (1923), 18 липня 1923 р. взяв перший шлюб із громадянкою УНР 18-річною Марією Генріхівною Танською (другий шлюб, у дівочтві Гохгут), власницею маєтку “Соснова” (Проскурівський пов. Подільської губ.). Вінчав пару протопресвітер Військ УНР митрофорний протоієрей Павло Пашевський. Поручителями стали: “по молодому” генерал-хорунжий Володимир Шепель і підполковник Андрій Іванович Чистосердов (?), “по молодій” – полковник Павло Вержбицький і сотник Іван Орел-Орленко. Зарахований на агрономічний підвідділ агрономічно-лісового відділу УГА (5.08. 1924), але не прийнятий через брак вакансій (30.09.1924). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри. Старшина Карпатської Січі.

Ефремов С. Бої 14 – 15 березня 1939 року на Карпатській Україні / Ред.

та вступ. стаття проф. Миколи Мушинки. — Ужгород: Гражда, 2009. — 100 с.

У 50-річчя Зимового походу Армії УНР. — Нью-Йорк, 1973. — С. 253.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1063. — Арк. 11, 12 — 13.

Ж

ЖАБКО-ПОТАПОВИЧ (ЖАБКО) Левко (Лев) Савович (18.06.1890, м. Чигирин Київської губ., тепер Черкаської обл. — 18.11.1975, м. Вільмінгтон, шт. Делавер, США). Учитель, військовий і релігійний діяч, поет; учитель Проскурівської жіночої гімназії (1913 — 1914), асистент інспектора шкіл Проскурівського повіту (1913 — 1914), персональний ад’ютант командувача Окремого корпусу кордонної охорони Олександра Пилькевича (1920), пастор (Львів, 30.05.1936; згодом у Лодзі та Берліні), редактор ж. “Післанець правди” (м. Рава-Руська, 1933 — 1939; м. Честер, США, 1974 — 1975), пастор польської церкви (м. Льеж, Бельгія), член Британського

біблійного товариства (1962), секретар і віце-президент Об’єднання українських євангелістських і баптистських церков у США, президент Всеукраїнського євангелістсько-баптистського братства, член секретаріату Світового конгресу вільних українців (з 1973); звання — сотник піхоти Армії УНР.

Народився в родині українського шляхтича Сави Васильовича Жабка-Потаповича та його дружини Ганни, яка походила з роду Корибутів. Батько був українським патріотом і демократом. У ранзі кавалерійського полковника покинув військову кар’єру, відмовився від царської пенсії та оселився в родинному хуторі на правому березі Дніпра, деє на північ від м. Крюкова. “І тут, у старовинному домі, частини якого пам’ятали татарські наїзди і в якому за родинними переказами ховався Богдан Хмельницький, коли втікав від Поляків на Січ, виростав Левко з трьома братами та сестрою”.

Здобувши диплом про середню освіту в Лубенській гімназії, Левко вступив однорічником до 1-го Білгородського уланського полку, де згідно з традицією служили Жабки-Потаповичі. 1913 року закінчив Київський учительський інститут. Батько хотів, аби після навчання Левко повернувся додому й учителював у школі, яку він побудував неподалік від їхнього хутора. Але після інституту Левко не повернувся в рідний дім. Під час Першої світової війни на австрійському фронті дістав тяжку контузію.

Разом зі своїми підлеглими, які його шанували і любили, “перейшли з Півночі в Україну” і зголосились до Центральної Ради. В українській армії з 1 травня 1917 року.

У Кам’янці-Подільському познайомився з учителькою Наталією Федорівною Петрів, з якою незабаром

одружився. Інтернований у таборі м. Стшалкова. “Працював на тартакові по 14 годин”. Кордон із ЧСР перейшов “із зеленою візою” (так козаки називали нелегальний перехід кордону). Зарахований студентом УГА 6 серпня 1923 р., але, очевидно, до навчання не приступив, бо 30 червня 1924 р. подав заяву вдруге. Відмовлено 10 жовтня 1924 року. Ще раз писав заяву 25 серпня 1925 року. Відмовлено через вік (35 р.) – до УГА приймали до 32 років. Працював гімназійним учителем. Його вірші публікував “Літературно-Науковий Вісник”. Очолював Об’єднання українських баптистів у Галичині (1935 – 1939). Під час Другої світової війни працював проповідником у таборах для радянських військовополонених – брав адреси їхніх рідних в Україні, давав своїй дружині, а та писала листи, сповіщаючи родичів, що їхній син чи чоловік живий. За це Левко був покараний в’язницею... Навчався у Баптистській теологічній семінарії в м. Гамбурзі (Німеччина). У березні 1947 р. емігрував до США. Жив у м. Честері, шт. Пенсильванія. Автор розвідки про український баптистський рух “Христове світло в Україні” (Вінніпег; Честер, 1952; Чикаго, 1991), упорядник євангельського співаника “Відродження” (1954). Брав участь у редагуванні перекладу Біблії Іваном Огієнком (Лондон, 1962). Мав сина Богдана і дочку Богуславу. Напередодні смерті сказав дочці: “Буся, що то таке, все пахне степом”. В останню ніч свого життя “почав ходити по кімнаті і робити порядок на письмовому столі між своїми паперами... – згадувала дочка. – З часом все затихло. Коли ми зайшли в кімнату, то знайшли тата в ліжку, одягненого як на дорогу. Біля ліжка стояла його мала валізочка з усіма особистими паперами та Біблією

(...) На письмовому столі ми знайшли всі його ключі, гаманець із грошима та конверт, на якому він власноручно написав “Мій Заповіт”. Левко Жабко-Потапович відійшов до Господа рано-вранці 8 листопада 1975 року. Тато знав, що його кінець близько, і в останні дні свого життя часто цитував вірша Фрідріха Бонгофера, німецького пастора, якого нацисти розстріляли за кілька днів до закінчення війни (...) Серед його паперів, що залишилися біля ліжка, ми знайшли недописаний ним вірш. Своєю тремтячою рукою він вивів наступні рядки:

Чаруюча пора, не смерті, а вмирання,
Коли природа вже готується до сну,
Коли весь день із вечора до рання
Я чую навкруги не осінь, а весну...”

Дудко В. Жабко-Потапович Лев // Енциклопедія української діаспори / Гол. ред. В. Маркусь, співред. Д. Маркусь. – Нью-Йорк – Чикаго, 2009. – Кн. 1. – С. 285.

Спогади про Л. Жабка-Потаповича [дочки Богуслави] // <http://ehb.lviv.ua/index.php/resources/articles/232-spogadi-pro-l-zhabka-potapovicha>

Стародуб А. Жабко-Потапович Лев // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 9. – Київ: Національна академія наук, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – С. 483.

Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / Упорядк. В. А. Просалової. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. – 516 с.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1065. – Арк. 1, 4, 10.

ЖЕРЕБНИЙ Теодор (Тодор) Захарович (16.05.1892, с. Лучинчик Могилів-Подільського пов. Подільської губ.,

тепер Мурованокуріловецького р-ну Вінницької обл. — після 10.06.1922). Військовий, міліціонер; командир Української сотні (1917), член Української дивізійної ради (1917); звання — сотник піхоти Армії УНР.

Закінчив Кам'янець-Подільську 8-класну середню с.-г. технічну школу (1.09.1905 — 7.07.1913). Цього ж року за власним бажанням вступив до Одеської військової школи, яку закінчив 1 жовтня 1914 року. Призначений у 159-й запасний піший полк. 16 березня 1917 р. виїхав у Дієву армію. Служив у 6-му Туркестанському стрілецькому ген. Черняєва полку 2-ї Туркестанської стрілецької бригади. 26 серпня відряджений українізувати 2-гу Туркестанську гарматну бригаду. В “Описі життя” зазначав, що “відокремив цілу українську батарею “Арісака”. У ній і залишився служити до кінця грудня 1917 року. На початку січня 1918 р. поступив у 47-й Український піший полк (потім 11-й Вінницький піший), де перебував до 14 червня 1918

року. Демобілізувавшись, перейшов на цивільну державну службу: спочатку в Кам'янецькій повіт. міліції, потім при уряді УНР — у Подільській губ. земельній управі спеціалістом із сільсько-го господарства. Перебуваючи на цій службі, 1 вересня 1919 р. став дійсним студентом Кам'янець-Подільського державного українського університету. 1 листопада 1920 р. вступив до військово-польової жандармерії УНР. 21 листопада 1921 р. після переходу через р. Збруч інтернований у таборі м. Стшалкова, звідки 10 червня 1922 р. написав заяву до УГА в Подєбрадах.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1067. — Арк. 11 зв.

ЖИТКЕВИЧ Михайло Софонович (20.09.1895, м. Жмеринка Подільської губ., тепер Вінницької обл. — після 10.06.1922). Військовий, учитель малювання.

Народився в сім’ї Софонія Олексійовича та Марії Тимофіївни (в дівочтві Височанська). У “Короткому описі життя” зазначав: “В 1914 році закінчив 4 класи вищої початкової освіти. Восени 1914 року влаштувався урядовцем уманської пошти. Навесні 1915 року витримав іспит за 6 класів гімназії. А в серпні 1915 року мобілізований до російської армії, в якій перебуваю до 1917 року. По звільненню вступаю до Жмеринської гімназії, яку закінчую в 1918 році. В 1918 році вступаю до Художньо-промислового інституту, директором якого на той час був славетний український архітектор Ф. Кричевський. За його порадою через 2 місяці перевожуся до Київської державної академії мистецтв до майстерні професора Бойчука, де й перебував до 1919 року. Тяжка хвороба шлунка і абсолютна відсутність засобів до життя примушують мене їхати додому. Восени 1919 року стаю вчителем малювання Могилівської ВПШ (очевидно, Вищої промислової школи. — *Ред.*).

У червні 1920 року вступаю до Армії УНР, в культурно-освітній відділ 3 Залізної стрілецької дивізії. В червні 1921 року звільнився з війська в безтермінову відпустку для продовження навчання”. Заяву з проханням прийняти його до УГА вислав 10 червня 1922 р. з м. Ченстохова, де жив на вулиці Кордецького, 12, проте дістав відмову.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1068. — Арк. 8.

ЖИХОВИЧ (ІЛЮК) Марія Федорівна (23.10.1898, с. Чернівка Чернівецького пов., Буковина, тепер с. Чорнівка Новоселицького р-ну Чернівецької обл. — після 12.05.1923). Сестра-жалібниця Армії УНР, в. о. лікаря 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Закінчила Чернівецьку жіночу гімназію (1913). “З 1914 року студіювала медицину на медфаці у Відні до 1916 р. Вступила сестрою милосердя до Австрійського Червоного Хреста, звідки призначено сестрою милосердя до шпиталю 36-ї пішої дивізії, де прослужила до 10 вересня 1918 року. З початком української державности вступила до окружного шпиталю в Снятині, де служила до 3 березня 1919 року. З нього переведена до 2-ї Коломийської бригади [Галицької армії], в складі якої брала участь в боях під Львовом. З 25 квітня 1919 року — в Буковинському куріні, який згодом увійшов до 3-ї Залізної дивізії, де виконувала обов’язки лікаря. В складі курія брала участь в усіх боях на передовій проти большевиків і денікінців. Поранена в ногу і відправлена до Кам’янецького шпиталю. За цей час Буковинський курінь був розбитий і переформований у Буковинську кадру.

Видужавши, разом з кадраю відступила на Могилів-Подільський, де прохворіла на поворотний тиф. На початку грудня 1919 року Могилів захопили денікінці, і я з деякими старшинами перейшла до Румунії. На початку лютого 1920 року прибула до Могиліва, де проходила збірка Буковинської кадри. Там обеззброїли денікінців. Пізніше вступила до 3-ї дивізії (1-го повстанчого Могилівського полку), який пізніше переформували в 15 курінь (потім 24-й). 2 листопада інтернована до Вадовиць, потім [у] Каліш. Подебради, 1 жовтня 1922 року”.

18 жовтня 1922 р. зарахована на економічно-кооперативний відділ УГА в Подебрадах. Написала “Спогад” — про приїзд Головного отамана Симона Петлюри до м-ка Мурованих Курилівців, заселеного переважно євреями, в розміщений тут штаб дивізії. “Батько приїхав! — чулося з усіх боків” (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 995 — 996 зв.). Взяла шлюб з військовим лікарем Олександром Жиховичем 7 вересня 1922 р. у Празі. 12 травня 1923 р. звільнена з академії “за поганий поступ в науках”. Землячка Сократа Іваницького, командира сотні УСС, правника, професора УВУ у Мюнхені.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1069. — Арк. 7 зв.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1070. — Арк. 3 — 3 зв.

ЖИХОВИЧ Олександр Максимович (1.01.1900, м. Бобруйськ Мінської губ., тепер Білорусь — після 20.10.1928). Військовий лікар, інженер-економіст; лікарський помічник Київського клінічного шпиталю, начальник Летучого перев'язочного загону Військового міністерства Центральної Ради (із 01.1918), помічник начальника Летучого

перев'язочного загону Армії УНР (1919), начальник Санітарної літучки 3-ї Залізної стрілецької дивізії (1920 — 1921).

Народився в сім'ї Максима Романовича і Надії Миколаївни (у дівоцтві Лобанська). “Віри православної, приналежності Української”. Надавав і організовував медичну допомогу “при першому наступі більшовиків на Київ”, тобто під час т. зв. Січневого повстання і наступу на Київ полковника М. Муравйова. Летучий перев'язочний загін, який він очолював, базувався в Києві, на вул. Лютеранській, 18.

У “Curriculum vitae” зазначав: “Працюючи в Шпиталі, студював на 1-х Загальноосвітніх Курсах при 1-й Київській Олександрівській Гімназії і в році 1918 витримав іспит за 8 кл. при Київській Шкільній Окрузі. На вищу Школу піти не міг, бо виїхав разом з Українською Армією (в складі її) в січні 1919 р. Весь час служив в передових частинах як помічник Н-ка Літу-

чого Перев’язочного Отряду і (потім, в р. 1920) яко Н-к Санітарної Літучки 3-ї Залізної Стрілецької дивізії – до інтернавання в листопаді 1920. В інтернації продовжував виконувати обов’язки лікарського помішника”. 7 вересня 1922 р. у Празі взяв шлюб із сестрою-жалібницею Армії УНР Марією Ілюк.

28 квітня 1927 р. лікар УГА Модест Левицький оглянув студента О. Жиховича і виявив, що він “дуже виснажений і недокрівлений, лежить у ліжку, тепло тіла 40°. Жаліється на нестерпні болі в правому стегні і неможливість ворухити ногою. В 1925 в осені заслаб на глибокий нарив у стегновій кості правої ноги; був приміщений у Клініку в Празі, де йому зробили операцію секвестротомії. Через півроку після того у нього зробився другий нарив у тій самій кості; був приміщений у Німбуркський шпиталь, де той нарив прорвався сам собою. Нині, видима річ, мається третій рецидив цієї хвороби, але з огляду на крайнє виснаження організму не можна було чекати на те, щоб новий нарив сам знайшов собі дорогу; Жиховича приміщено в санаторію проф. Герінга в Празі, де він перебуває й нині. Уся ця хвороба тягнеться більше 1½ року і позбавила Жиховича змоги працювати; отже, він ніяк не може приступити до іспитів. Скільки часу він пробуде в санаторії, означити точно не можна, у всякому разі не менше місяця”. Закінчив економічний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах. Дипломну роботу на тему “Ринок як фактор розвитку сільського господарства” захистив “з успіхом дуже добрим”.

Станом на 20 жовтня 1928 р. О. Жихович працював в організації під назвою “Книгопечатное Акц. Товариство “УНІОН” в Ужгороді”. Автор спогаду “Ніч туги (зі спогадів таборового

життя в Польщі, року 1921)” (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 984 – 985 зв.). Лейтмотив спогаду – “І скрізь тільки сум, туга, страждання!..”

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1070. – Арк. 3 – 3 зв., 10, 16 – 16 зв., 30 – 31, 115.

ЖЛУДКИН (ЖЛУДКІН, ГАЙ-ГАЄВСЬКИЙ) Олекса Іванович (1.02.1896, Київ – після 4.05.1928). Військовий, повстанець, інженер-лісівник; командир 1-ї (Синьої) батареї 3-го гарматного полку Січових стрільців (з 1.04.1919) та кінно-гарматної батареї 1-го гарматного полку Січових стрільців, старшина корпусу Січових стрільців (до 2.12.1919), командир 3-ї батареї 6-ї Січової дивізії (з 05.1920), член ЛУН; звання – сотник Армії УНР.

В “Описі життя” зазначав: “В 1906 р. поступив до “приготовительного” класу Київськ. 3 гімназії. В 1910 році перевівся до Києво-Печерської (5) гімназії. В 1914 р. листопаді місяці з VIII класу Києво-Печерської гімназії пішов охотником на війну. В 1915 році тримав іспит при Штабі Київ. Військ. Округа на ранг

прапорщика артилерії. По витриманню іспитів повернувся на фронт. В 1917 році українізував дивізіон (2-й Окремий горний артїл. дивізіон) і був залічен на українську військову службу. В квітні місяці 1918 р. був звільнен до резерву. В листопаді 1918 р. після хорості повернувся до війська (корпус Січових Стрільців), де перебував до 2 грудня 1919 р. Зиму 1919 р. і весну 1920 р. працював у повстанчих організаціях. В травні 1920 р. вступив до VI стріл. дивізії, в складі котрої 21 листопада 1920 р. був інтернован у таб. Александров, потім Шипіорно у Польщі. 21 квітня 1923 р. нелегально перейшов кордон польсько-чеський з метою продовження освіти (...). По національності я українець. Постійно перебував у м. Києві (Хорева вул., 47)”. Дипломну роботу на тему “Організація розробки лісів і приставка виготовлення матеріалів на торги на Підкарпаттю” виконав “дуже добре”. Дипломний іспит “склав з успіхом дуже добрим”. 4 травня 1928 р. закінчив лісовий відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах. “Найближчий родич: Євген Іванович Жлудкин (брат), м. Київ”. Неодружений. “З боку політичного і морального є людина певна”, – так у лютому 1923 р. оцінили сотника Олексу Жлудкина його керівники – генерал-хорунжі Марко Безручко і Всеволод Змієнко. Член УВО і ОУН. 28 травня 2011 р. в Києві відкрито пам’ятник “Старшинам Армії УНР – уродженцям Києва”. Серед 34 імен й ім’я Олекси Жлудкина.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1071. – Арк. 6, 13, 16, 18 – 19, 25, 27.

ЖЛУДКИН (ЖЛУДКІН, ГАЙ-ГА-ЄВСЬКИЙ) Федір (Хведір) Іванович (1.08.1890, Київ – 1962, Прага). Військовий, громадський і театральний діяч, вільний козак, повстанець, колекціонер,

дитячий письменник; помічник режисера Кам’янець-Подільського державного театру (1920), помічник секретаря і секретар фінансової комісії Міністерства фінансів УНР (12.1920 – 1921), помічник начальника Культурно-освітнього відділу та завідувач друкарні 6-ї Січової дивізії в таборах Александрів-Куявський і Шипіорно, член Товариства українських інженерів (1930-ті); звання – сотник Армії УНР.

У “Curriculum vitae” писав: “Освіту одержав у Києві в 3-й гімназії, де здав іспит на атестат дозрілості в 1909 році. В тому ж році по конкурсному іспиту був прийнятий до Київського Політехникуму на Механичний відділ. В 1912 році з огляду на скрутний матеріальний стан, необхідности по смерги батька утримувати родину з 5 душ та давати освіту двом братам, примушений був полишити політехникум та вступити до Київського Университету на Правничий факультет й вступити на служ-

бу до Київської Мійської Управи на Квартирно-Воїнському відділу на посаду канцеляриста. На протязі служби в Управі займав посади: пом. діловода, завідуючого відділами Квартирно-Воїнським та Жилищним (житловим. — *Ред.*). В 1914 році перейшов на службу до Київського Округного Управління по квартирному задоволенню військ. З 1915 року по грудень 1917 р. був на фронті. Приймав участь в українізації 6-го Корпуса. З 1918 по 19 рік служив у Києві Мійській Управі та одночасно в Молодому театрі. В 1918 році приймав участі у повстанні проти москалів у Курені смерти та Вільному козацтві, а також проти гетьмана по оголошенню федерації, яко член революційного комітету Лук'янівського району. З січня 1919 року вступив до Армії У.Н.Р. в Синю дивізію, де перебував до грудня 1919 року, коли, хорий на тиф, був залишений в Кам'янці на Поділлі. В лютому 1920 року яко инвалид був звільнений з військової служби. З лютого по липень 1920 р. служив у Експедиції Заготовки Державних Паперів яко лічильник, доглядач, завідуючий літографічною майстернею та пом. завідуючого літограф. відділом. По евакуації Експедиції служив у Державному Театрі в Кам. на Поділлі яко пом. режисера. З грудня 1920 року служив у Міністерстві Фінансів У.Н.Р. по Фінансовій Комісії на посаді пом. Секретаря та Секретаря. З липня 1921 року відкомандировувався до 6-ої Січ. Стр. див. яко культ.-освіт. Робітник, де перебуваю до сього часу. 15 вересня 1923 р., таб. Щипіорно”.

У січні 1919 р. розлучився з дружиною, а 10 травня 1920 р. взяв шлюб із Неонілою Семенівною Гайчук, 23 р., дочкою помічника столоначальника Подільської казенної палати. Разом із дружиною хворів на туберкульоз. Мав

дитину. 2 червня 1922 р. в таборі Щипіорно створено Українське товариство “Мистецтво”, в письменницькій секції якої працював Ф. Жлудкин. У квітні 1931 р. просив у ректорату УГА допомоги для покриття витрат на поховання дружини. В особовій справі документів про закінчення освіти немає. Власник “чи не найбільшої на еміграції” збірки українських театральних п'єс.

У 1930-х рр. — співробітник газет і журналів для дітей, автор оповідань для дітей, упорядник дитячих казок різних народів.

Енциклопедія українознавства. Перевидання в Україні. — Львів: НТШ у Львові, 1993. — Т. 1. — С. 336.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 241.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції. 1919 — 1939. Матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої. — Київ: в-во ім. О. Теліги, 1999. — С. 57.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1072. — Арк. 74 — 75, 86 — 87 зв., 90 — 91, 95, 105, 125 — 125 зв.

ЖУК Семен (16.04.1898, с. Михайлівка Никольського пов. Уссурийського краю, Зелений Клин — після 6.07.1925). Козак (хорунжий?) Запорозької дивізії Армії УНР.

У “Власноручному описі життя” зазначав: “Учився в сільській двохкласовій школі, по скінченню школи вступив до Владівостоцької гімназії і вийшов з неї під час світової війни.

В російську армію був мобілізований, а під час руху на Україні переїхав з Далекого Сходу і вступив до Української армії. В Українській армії був в складі Запорізької дивізії, перебував

во всіх боях і був інтернован в Польщі. З Польщі нелегально переїхав до Чех в 1923 р., скінчив Авто-тракторську школу. В 1924 р. вступив на матур. укр. курси в Йозефові, де тримав іспити. Був репробован (очевидно, не здав іспити. — *Ред.*) і вступив в м. Подебрадах при У.Г.А. на мат. курси. Семен Жук, м. Подебради, 6/VII — 25 р.”. Очевидно, служив у Наливайківському полку хорунжим. 23 листопада 1925 р. у вступі відмовлено через брак середньої освіти.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1075. — Арк. 1, 3.

ЖУКІВСЬКИЙ Гриць (23.01.1893, с. Юзефівка Балтського пов. Подільської губ., — після 15.06.1927). Військовий; командант ст. Маневичі (02 — 25.06.1918), командир кордонного відділу Подільської кордонної бригади (1.08 — 7.11.1918), помічник комісара Балтського пов. (з 2.12.1918), голова слідчої комісії Балтського пов. (з

1.01.1919); звання — штабс-капітан російської армії, сотник (?) Армії УНР.

Народився в сім’ї дяка. Щодо місця народження. У Балтському пов. було дві Юзефівки — у Бакшанській волості та у Троянівській волості. Оскільки першу Юзефівку інколи називали Юзефівкою-Бакшанською, а другу — Юзефівкою, то, можливо, йдеться про Юзефівку Троянівської вол. Балтського пов. Подільської губ., тепер це с. Йосипівка Улянівського р-ну Кіровоградської обл.

1914 року закінчив 4 класи Подільської духовної семінарії та Миколаївську військову школу за 1-м розрядом (1.10.1915 — 1.02.1916). У жовтні 1914 р. мобілізований, на фронті — до 1 жовтня 1915 року. “Як старшина 17 лютого 1916 року призначений до 4 Німанського кордонного полку Дієвої армії, — писав він у своєму життєписі. — До 1 грудня 1917 року я залишався у цьому полку і вислужив рангу штабс-капітана. З 2 грудня 1917 року вступив на службу

до української армії. В січні 1918 року брав участь в боротьбі з більшовиками в Києві. В лютому призначений комендантом станції Маневичі, де служив до звільнення наказом гетьмана 25 червня 1918 року. З 1 серпня до 7 листопада командував отрядом кордонним при Подільській кордонній бригаді. Брав участь в повстанні проти гетьмана і 2 грудня 1918 року був призначений помічником комісара Балтського повіту на Поділля. З 1 лютого 1919 року – голова слідчої комісії того ж повіту.

В березні під натиском більшовиків евакуювався до Кам'янця-Подільського. 19 березня вступив на службу в штаб Окремого кордонного корпусу. В квітні евакуювався до Рівного і був на службі при штабі Північної групи. В травні прикомандирований до Житомирської СЮШ, а в липні відкомандирований на формування штабу Кордонного корпусу, в котрому залишався до 17 листопада 1919 року.

В жовтні 1919 року вступив до Кам'янецького державного [українського] університету на природничий відділ і прослухав 2 семестри. В червні 1920 року вступив на службу урядовцем до експедиції заготовок державних паперів. 10 липня евакуювався до Галичини.

В серпні вступив на службу до Державного банку України в бухгалтерію. Там перебував на службі до 20 вересня 1921 року. При переході чеського кордону заарештований, до грудня сидів у в'язниці.

Потім нелегально перебрався до Австрії. 2 травня 1922 року прибув до Праги. 15 травня 1922 року”. Зарахований на кооперативний підвідділ економічного відділу УГА 11 червня 1922 року. Вчився добре. 15 червня 1927 р. Сенат УГА викреслив його зі складу студентів.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1076. – Арк. 1 – 29.

ЖУРАВЕЦЬКИЙ Петро (7.12.1901, с. Угнів Рава-Руського пов. – 1976?). Телефоніст УГА.

В “Описі життя” зазначав: “Закінчив в Угнові народну школу в 1913 році. По скінченню 1 класу гімназії в Сокалі, записався до 2 класу в Перемишлі і там ходив до закінчення 4 класу. Опісля вступив в УГА як телефоніст 9 бригади. Повернувши додому, записався до 5 класу гімназії в Перемишлі і скінчив її. Перед бранкою до польського війська втік до Берліна, де зложив іспит зрілости 28 грудня 1923 року перед іспитовою українською комісією. Данціг, 19 червня 1924 року”. Подав заяву на кооперативний підвідділ економічно-кооперативного відділу. 30 вересня 1924 р. відмовлено через брак середньої освіти. Американська газета “Свобода” опублікувала повідомлення про смерть о. Петра Журавецького в 1976 р., але чи це одна й та ж особа ми не знаємо.

Свобода (Джерзі Сіті і Нью Йорк, США). – 1976. – №150 – 19 серпня. – С. 4.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. —
Оп. 1. — Спр. 1078. — Арк. 1 — 3.

ЖУРАВЛЕНКО Володимир Петрович (29.08.1904, м. Олександрівськ Катеринославської губ., тепер м. Запоріжжя — після 16.07.1924). Повстанець відділу отамана Чорна Хмара, громадський діяч; член Українського гуртка ім. Михайла Драгоманова (Болгарія, поч. 1920-х).

В “Описі життя” зазначав: “Я, український громадянин Володимир Петрович Журавленко, син громадянина Петра Журавленко, родився 29 серпня 1904 року в м. Олександрівську на Катеринославщині. Навчання почав у 5-тій Сміжаній (змішаній. — *Ред.*) школі, 3 класи котрої скінчив у 1914 році, вступив до Олександрівської гімназії. 1920 році я скінчив 6 класів. У червні місяці того ж року силою подій опинився в повстанчій загоні “Чорна Хмара” Катеринославського повстанческого кошу, с котрим і евакуювався

до Царгороду, звідки перебрався до Болгарії. За час перебування у Болгарії був членом українських організацій, в сучасний мент рахуюсь членом українського гуртка ім. Михайла Драгоманова. Український громадянин Володимир Журавленко, м. Софія, 16/VII 24 року, Тетевенска, №70, Українське общежитие”. “За увесь час перебування в Болгарії виявляв себе щирим та свідомим українським громадянином”. Напевно, молодший брат поручника Армії УНР Панаса Петровича Журавленка, лицаря Хреста Симона Петлюри.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. —
Оп. 1. — Спр. 1079. — Арк. 3, 8.

ЖУРЖА Ілько Григорович (20.07.1891, м-ко Ревуцьке Єлисаветградського пов. Херсонської губ., тепер смт Добровеличківка Кіровоградської обл. — 5.05.1982, Філадельфія, США). Військовий і громадський діяч, вільний козак, повстанець, інженер; інструктор Ревучанського куреня вільного козацтва

(01 – 04.1918), хорунжий Ревучанського запасного куреня Армії УНР (1919), член Української студентської громади в т. Шипйорно, старшина куреня Низових запорожців; звання – сотник Армії УНР.

Народився в сім’ї Григорія Павловича і Секлети, батько мав 8 дес. землі. В “Описі життя” зазначав: “На восьмій році життя вступив до місцевої двохкласової школи, яку і скінчив в 1905 р. В цьому ж році вступив до Ольгинської сільсько-господарчої школи в с. Мигія [Єлисаветградського пов. Херсонської губ., тепер Первомайського р-ну Миколаївської обл.]; в 1909 році скінчив школу, півроку був при школі на практичній праці і в 1910 р. вступив до Полтавської землемірної школи, яку скінчив в 1914 р. По виході з школи служив в Воронежській землеустроїтельній комісії, а в вересні 1915 р. по мобілізації забрано мене до війська (російського).

Три місяці служив козаком в 94 з. б. (запасному батальйоні. – *Ред.*) в Москві, а 1 січня 1916 р. вступив до Олександрівської військової школи, яку скінчив 1 травня 1916 р. з підвищенням в хорунжі. До липня 1916 р. служив в 25 з. п. (запасному полку. – *Ред.*), а потім в 4 з. п. В липні 1916 р. відбув на фронт до гвардії 3 стрілецького полку, в складі якого пробув до 1 січня 1918 р.

В січні 1918 р. по демобілізації від’їхав додому, де того ж місяця вступив в склад місцевого Вільного козацтва. В серпні 1918 р. вступив до Одеського сільсько-господарчого інституту. В грудні того ж року Добровольчою армією була об’явлена мобілізація старшин, і я, щоб unikнути мобілізації, залишив інститут і поїхав додому, де вступив до Ревучанського запасового куреня Армії У.Н.Р. По відвороті армії я залишився дома і до травня 1920 р. учительював в місцевій Учительській Семинарії, а також брав

участь в повстанчих організаціях проти добровольців. В травні 1920 р. прибув до Армії У.Н.Р., в складі якої брав участь в бійках, в кінці 1920 р. був інтернований в Польщі, де і перебуваю до останнього часу. Ілько Журжа. 28 червня 1923 р., Польща. Т. Шипйорно”. Значковий (поручник) 4-го Запорозького полку ім. Богдана Хмельницького.

26 червня 1928 р. захистив дипломну роботу на тему “Значіння культури кукурудзи для степової України” з оцінкою “дуже добре”. Академія листувалася з батьками І. Журжі, які жили в с. Дрибушівці Добровеличівського р-ну Первомайської округи. Ось що було написано у відповідь його батькові – Григорію Павловичу Журжі: “На Ваш лист канцелярія У.Г.А. повідомляє, що Ваш син Ілько Журжа є в доброму здоров’ї, весною цього року закінчив Академію з титулом інженера агронома. Зараз він живе в Празі, Болеградська вулиця, ч. 97. Український Архів-Музей, у п. Гончаря. Управитель Канцелярії Укр. Господ. Академії. 15.XI.1928”. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри (1.03.1963) і Воєнним хрестом (1.03.1963). Похований на Українському православному цвинтарі Св. Андрія в Бавнд-Бруці 13 травня.

Свобода (Джерзі Ситі і Нью Йорк, США). – 1982. – Ч. 102. – 3 червня. – С. 3.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1011. – Арк. 10, 82 – 82 зв., 88

3

ЗАВІСТОВСЬКИЙ Флоріян (9.09.1900, м. Кам’янець-Подільський, тепер Хмельницької обл. – після 16.08.1926). Хорунжий кінноти Армії УНР.

До 1915-го навчався в Кам’янець-Подільській міській школі. Цього ж

року переїхав з родичами в м. Костянтиноград на Полтавщині (тепер м. Красноград Харківської обл.). Тут закінчив 5 класів гімназії. В 1917-му повернувся до Кам'янця. 1918-го добровільно вступив до 1-го Синього полку 3-ї Залізної дивізії, в якому пробув до листопада 1919 року. “В 1920 році, коли у Кам'янцю почали формуватися українські частини, добровільно вступив до 1-го рекрутового полку, в якому пробув до першої евакуації української армії в Галичину.

В липні 1920 року поступив до кінного відділу Кам'янецької Спільної юнацької школи, яку скінчив 28 квітня 1922 року в таборі Каліш. За час інтернування перебував у таборах Ланцуті, Вадовицях і Калішу. У вересні 1923 року перебрався до Чех, працював.

В липні 1924 року вступив на матуральні курси в Йозефові. 8 червня 1925 року тримав іспит на атестат зрілості, але був репробован на 6 місяців (призначено перескладання через 6 міс. — *Ред.*). 20 червня 1925 року вступив на матуральні курси при УГА. Подєбради, 1 липня 1925 року”. 23 листопада 1925 р. відмовлено у вступі через брак освіти і вакансій. 5 березня 1926 р. подав заяву про вступ знову. 24 березня Сенат УГА прийняв позитивне рішення, але вже Ф. Завістовський відмовився бути студентом УГА, бо 16 серпня став слухачем “Чеської техніки в Празі”. На еміграції була й мати — Аделя Завістовська.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1083. — Арк. 4, 7, 9, 12.

ЗАВОРИЦЬКИЙ (ЗАВОРНИЦЬКИЙ, ЗАВАРИЦЬКИЙ) Панас (Опанас) Єлисейович (5.07.1894, м. Нова Басань Козелецького пов. Чернігівської губ., тепер Бобровицького р-ну Чернігівської обл. — 1943). Військовий і гро-

мадський діяч, інженер-технолог, бандурист; учасник Студентського хору УГА в Подєбрадах (1924), член ЛУН (з 1925); звання — сотник Окремої старшинської сотні 2-ї Волинської дивізії Армії УНР.

Закінчив механіко-технічну середню школу, що в посаді Клинець на Чернігівщині, а також Володимирську школу прапорщиків у Петрограді й автомобільну школу. Навчався в Київському політехнічному інституті (механічний відділ). На фронтах Першої світової війни поранений і контужений. Служив в автомобільних частинах російської армії. В українській армії — від 1917-го. Перебуваючи в таборі №10 для інтернованих у Каліші, листовно звертається до ректорату УГА в Подєбрадах: “Перебування в стані викинутих за межі рідного терену, майже цілковита культурно-освітня сплячка і думки про майбутність давно уже за-

ставляють думать за продовження освіти”. Диплом інженера-технолога захистив 17 травня 1927 р. “з успіхом дуже добрим”. На початку 1920-х написав спогад “Біля перевозу” – про боротьбу повстанців у с. Велика Мечетня Балтського пов. Подільської губ., нині Кривоозерського р-ну Миколаївської обл. (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 109 – 116 зв.). Учень кобзаря Василя Ємця. Учасник 2-ї кобзарської капели під керівництвом Василя Ємця. Як бандурист виступав у ЧСР та м. Омекурі (Франція). Член ОУН. 1934 року відчитав реферат у м. Кнютанжі (Франція). Можливо, деякий час жив у Франції. Складав похоронну на ж. “Літературно-Науковий Вістник”. Загинув у бою на Закарпатті.

Ємець В. У золоте 50-річчя на службі України. Про козаків-бандурників. – Голлівуд (США) – Торонто (Канада), 1961. – С. 373.

Мишалов В. Мистецтво бандуристів у емігрантських центрах // [http://](http://khotkevych.info/fond/2013/04/14/mystetstvo-bandurystiv-u-emihrantskyh-tsentrakh/)

khotkevych.info/fond/2013/04/14/mystetstvo-bandurystiv-u-emihrantskyh-tsentrakh/

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – Підпис під фотографією 374.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції. 1919 – 1939. Матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої. – Київ: в-во ім. О. Теліги, 1999. – С. 107, 109, 219.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1084. – Арк. 65 – 65 зв., 68.

ЗАВ'ЯЛІВ (ЗАВЯЛІВ, ЗАВЬЯЛІВ)

Іван Петрович (30.05.1894, м. Київ – після 19.07.1924). Козак Армії УНР.

Народився в сім'ї Маргарити Зав'ялової. Закінчив 4 класи Київської духовної семінарії (1913) та економічний ф-т Комерційного інституту (Київ,

1918). Служив у статистичному відділі міністерства земельних справ. В українській армії від 1919-го. 1920 року інтернований у польські табори. Навчався у Варшавському університеті. 19 липня 1924 р. подав заяву на агрономічно-лісовий ф-т УГА, але дістав відмову, бо вже має вищу освіту.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1086. — Арк. 1 — 18.

ЗАВ'ЯЛІВ (ЗАВЯЛІВ, ЗАВЬЯЛІВ, “МАКСИМ СИЗИЙ”) Лев Євгенович (25.11.1898, м. Кам'янець-Подільський, тепер Хмельницької обл. — після 6.10.1927). Військовий і громадський діяч, інженер-гідротехнік; учасник 2-го звичайного з'їзду ЦЕСУС (Подєбради, 3 — 9.07.1924); звання — хорунжий Армії УНР.

Народився в сім'ї Євдокії Зав'ялової. Від 1900 р. жив у м. Бару. Закінчив Барську реальну школу (1916) та 1-й курс Петровсько-Розумовської с.-г. академії в Москві. 10 травня 1917 р. мобілізований до російського війська. 13 квітня 1918 р. демобілізований. Від січня 1919 р. — студент Одеського вищого с.-г. інституту. З літа 1919 р. — в Армії УНР. Закінчив Спільну юнацьку школу (14.07.1921) та гідротехнічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (25.10.1927). Спогад “Не діждалися” (1921) написав під псевдонімом Максим Сизий. Розповідь ведеться від імені підполковника Армії УНР Писаренка — про те, як його, пораненого, лікували в родині священика, як між полковником і попівною Галею зароджувалася любов, та про її трагічне завершення — розстріл дівчини та її батьків більшовиками (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 826 — 828). Жертвував на потреби хворих на сухоти юнаків. Учасник 2-го звичайного з'їзду ЦЕСУС в Подєбрадах (3 — 9.07.1924).

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — Фотографія 143 і підпис під нею.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1085. — Арк. 7, 14, 78.

ЗАДОРОЖНИЙ Кость (21.05.1887, м. Шпиків Брацлавського пов. Подільської губ., тепер смт Тульчинського р-ну Вінницької обл. — після 16.06.1928). Військовий, інженер-агроном; молодший старшина кулеметної сотні Сірої дивізії (03.1918); звання — підпоручник Армії УНР.

Закінчив Шпиківську народну школу (1899) та 2-гу народну школу Міністерства народної освіти (1903). “Дальше не мав можливості учитися, бо лишився родичів, — писав він у “Sigillum vitae”. — У 1909 році забраний до війська, де займався самоосвітою. В 1914 році виступив з 76 піхотним Кубанським полком на фронт. 11 жовтня 1914 року був іменований прапорщиком, а у 1915 році [підвищений] у підпоручники. 31 травня 1915 року попав у австрійський полон. Після проголошення Самостійної Української Держави був переведений до українського табору у Фрайштадті, де працював на полі українознавства. У квітні 1918 року виїхав до Сірої дивізії, яка формувалася у Володимирі-Волинському, де був на посаді молодшого старшини кулеметної сотні. 29 вересня того ж року дивізія виїхала на Україну і була розміщена на Черніговщині проти большевиків. Після листопадової української революції брав участь у боях проти більшовиків і поляків. 16 травня 1919 року попав у польський полон. 24 вересня 1919 року втік на Чехословаччину і прибув до Української місії в Празі. Звідти був на-

правлений до Української бригади в Німецькім-Яблоннім. В жовтні 1919 року виїхав на Україну, але настала Любарська катастрофа і я був змушений повернутись назад. Переїхав до Йозефова, вступив на курс учительської семінарії і склав іспит за 3 роки семінарії 1921 року. 20 вересня 1922 року вступив на річні матуральні курси в УГА і склав іспит 12 жовтня 1923 року”. Закінчив агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (дипломну роботу виконав “дуже добре” і дипломний іспит склав з успіхом “дуже добрим”).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1088. — Арк. 5, 23.

ЗАЗИМКО Володимир Іванович (14.07.1885, м. Бобровиця Козелецького пов. Чернігівської губ. — після 19.05.1928). Військовий, інженер-економіст; звання — поручник піхоти 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

Народився в сім’ї Івана Титовича і Марти (в дівочтві Іванова). 1897 року закінчив Бобровицьку початкову народну школу. У 1908 — 1909 рр. перебував на військовій службі. У жовтні 1909-го — телеграф-практикант Південно-західних залізниць. У березні 1917 р. екстерном склав іспит за 4 класи при Рівненській чоловічій гімназії. У “*Curriculum vitae*” писав: “В квітні 1917 року вступив у армію, в серпні був командирован в 3 Київську школу прапорщиків, яку скінчив 25 березня 1918 року. В червні 1918 року вступив на українську військову службу в м. Київ. В січні 1919 року евакуирований з Військовим міністерством і в кінці цього року з Армією УНР потрапив у полон до поляків (Ланцут), де просидів до 9 лютого 1920 року. Перебуваючи в складі 6 стрілецької дивізії, 24 квітня 1920 року скінчив повний курс господарських старшин при експозитурі МСВ в м. Бресті-Ли-

товському. Брав участь у поході на Київ у 1920 році. Восени 1920 року, після невдачі української армії на Поділлі, опинився знову в Польщі jako інтернований в таборі Александрів. 27 травня 1921 року скінчив 6 місячний старшинський гарматний вишкіл при 6 артилерійській бригаді. В таборі Шипіорно студював на матуральних курсах, котрі у вересні 1922 року залишив і емігрував до ЧСР. В січні 1923 року після складання вступного іспиту був прийнятий слухачем матуральних курсів при УГА. В жовтні 1923 року скінчив їх і склав іспит зрілости. Одружений. Маю дочку. 25 листопада 1923 року, Подєбради”. Не чув на праве вухо, а на ліве втратив 50% слуху. Батько на той час мешкав у Бобровиці. Навчався на кооперативному відділі економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах. За час навчання прочитав кілька рефератів, серед них і реферат “Визвольна війна в Індії”. Дипломна робота на тему “Кооперативний збут збіжжя й організована хлібна торгівля”. “Комісія для дипломного іспиту постановою з дня 28 квітня року 1928 визнала, що пан Зазимко Володимир виконав дипломну працю та оборонив її з успіхом дуже добрим”.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1089. — Арк. 5, 23.

ЗАЙЦІВ Микола (25.10.1901, м. Стародуб Чернігівської губ, тепер РФ — після 5.11.1966). Військовий, інженер-агроном; звання — хорунжий Армії УНР.

У “Власноручному описі життя” зазначав: “В 1918 році скінчив Стародубську вищу початкову школу, після чого підготувався до іспитів за 6 класів гімназії, але наступ комуністів не дозволив мені тримати іспит. Будучі переслідуван російськими частинами, які заняли місто по українських військах

в літі 1918 року, за співчуття та співпрацю з українцями, мусив втікти до м. Бердичіва, де вступив до районного союзу кооперативів, в якому служив рахівником до травня 1920 року. В травні 1920 року добровільно вступив козаком до 6 стрілецької запасової бригади, звідкілья того ж місяця був відряджений до СЮШ у м. Винниця. В складі СЮШ перейшов Збруч. В Польщі перебував у таборах Ланцут, Вадовіце, Каліш. Закінчив курс СЮШ в 1922 році і був підвищений до першої старшинської ранги. В березні 1923 року залишений в складі СЮШ, де перебував до листопаду 1923 року. В листопаді отримав безтерміновий відпуск на продовження освіти і від'їхав до ЧСР. Працював на лісових роботах до початку шкільного 1924 року. В 1924 році вступив до Чеської господарської школи, яку закінчив у 1926 році. Подебради, 24 вересня 1926 року. 20 жовтня 1926 р. прийнятий на агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту. Його прізвище є в списку абсольтентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської Укра-

їни та Пряшівщини. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсольтентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1090Б. – Арк. 143 – 144.

ЗАЙЦІВ (ЗАЙЦЕВ) Микола Петрович (5.11.1894, с. Піски Зміївського пов. Харківської губ., тепер м. Зміїв Харківської обл. – 30.05.1978, м. Нью-арк, Нью-Джерсі, США). Військовий і громадський діяч, повстанець, інженер-хімік, науковець; ад'ютант начальника комендатури м. Харкова (11.1918 – 12.1918), командир сотні 1-го Лубенського кінного полку ім. Максима Залізняка Окремої кінної дивізії (1920), лектор і доцент УГА (1924 – 1935), керівник відділу продукції фірми “Extraktion Merz” (м. Брно, 1935 – 1936), шеф-хімік фабрики “Космос-Верке” у Чаславі (ЧСР, 1937 – 1945), професор УТГІ (1945 – 1951), секретар Сенату УТГІ (1946), завідувач кафедри хімічних технологій, проректор УТГІ (1947 – 1951), керівник дослідної лабораторії і фірми “Енгельгард Індастріз” (м. Ньюарк, з 1951), дійсний член НТШ та УВАН, директор математично-природничої (згодом хімічно-біологічно-медичної) секції НТШ, доктор технічних наук (УТГІ, 1957), почесний доктор наук УТГІ (1962), член Товариства українських інженерів Америки, член Нью-Йоркської академії наук, член Об'єднання бувших вояків-українців в Америці; звання – поручник (сотник?) Армії УНР, на еміграції майор.

Народився в сім’ї управителя паперової фабрики. В “Curriculum vitae” писав: “В 1912 році скінчив 1 Харківську реальну школу і в тім же році вступив до Харківського технологічного університету на хемічний відділ. В квітні 1916 року, будучи студентом 8 семестру, був призваний по мобілізації студентів на військову службу. 1 жовтня 1916 року був произведений в офіцери [закінчив Чугуївське військово училище]. Був на позиції в 6 стрілецькому полку і російську службу закінчив в ранзі підпоручника. 5 грудня 1917 року перейшов на українську службу в 10 український корпус на позиції. Перебував до закінчення Брестського миру і в березні 1918 року прибув до Києва, де 30 квітня скінчив 1 курс Інструкторської школи старшин. Восени 1918 року повернувся до Харкова і знов вступив до технологічного інституту. В грудні 1918 року під час евакуації Харкова виїхав з Армією УНР і з того часу перебував у її рядах. Останній час служив у Лубенському кінному полку ім. Максима Залізняка ОКД в ранзі поручника. 22 серпня 1922 року прибув до Чехії з метою закінчити освіту, вступивши на хемічний відділ Празької техніки. 23 серпня, Прага”. Прийнятий на навчання в УГА, але вже 22 вересня 1922 р. попросив виключити його зі слухачів. Закінчив Празьку вищу технічну школу. Автор “Конспекту технології туків”.

27 грудня 1947 р. дав верифікаційній комісії такі свідчення про свою службу в українській армії: “Перебіг служби: 3 листопада 1918 року – ад’ютант комендатури м. Харкова до евакуації із штабом [Петра] Болбочана. 2 січня 1919 року – начальник загального відділу комендатури і команди м. Рівного. 3 травня 1919 року – начальник зв’язку штабу 1-го дієвого корпусу (начальник штабу полковник [Ви-

ктор] Куш). 3 липня 1919 року – при штабі Волинської дивізії. Восени 1919 року захорів на тиф і евакуйований до Одеси. Навесні 1920 року вступив до Чорноморського полку, з яким перейшов до повстанців (ад’ютант полку). Марш: Тираспіль – Ананьїв. У Ананьєві приєднався до Армії Зимового походу (частини от. Ю. Тютюнника). 3 травня 1920 року в складі 1-го кінного полку ОКД (молодший старшина, потім командир сотні), з яким перейшов Збруч. Інтернований у Вадовицях. Звільнений у червні 1922 року”. Від 1924 р. працював в УГА в Подєбрадах. Станом на 27 грудня 1947 р. одружений. Дружина Варвара (в дівоцтві Сухар, роки життя: 4.12.1898 – 12.06.1984). Син Юрій. 1951 року емігрував до США. Розробляв нові технології виготовлення харчових продуктів, зокрема масла, олії, штучного меду, а також жироподібних речовин різного призначення. Вивчав історію становлення та розвитку олійно-жирової промисловості в Україні. Автор статей в “Українській Загальній енциклопедії” (1930 – 1934). Автор 50 наукових публікацій англійською, чеською, німецькою та українською мовами. Мав 17 патентів з хімічної технології, зокрема з технології жирів, зареєстрованих в Японії, США, Франції, Італії, Канаді, Великобританії та ЧСР. Похований на Українському православному Св. Андрія цвинтарі в Бавнд-Бруці.

Архімович О. У 80-ліття життя проф. д-ра Миколи Зайцева // Свобода (Джерзі Сіті і Нью Йорк, США). – 1974. – №205 – 13 листопада. – С. 3.

Іванис В. Стежками життя (спогади). – Кн. V. – Новий Ульм, 1962. – С. 15, 108, 361 – 362.

Напис на надмогильній плиті над похованням подружжя Зайцевих на Українському православному Св. Андрія цвинтарі в Бавнд-Бруці.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1090А. – Арк. 10 – 12.

ЦДАВО України. – Ф. 5235. – Оп. 1. – Спр. 1593. – Арк. 13 – 13 зв.

Шушківський А. Зайцев Микола // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 10. – Київ: Національна академія наук, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – С. 124 – 125.

ЗАКОМОРНИЙ Микола Степанович (21.11.1901, с. Ясинувате Бахмутського пов. Катеринославської губ., тепер м. Ясинувата Донецької обл. – 20.02.1982, с. Оффлі, графство Гартфордшир, Великобританія). Військовий, громадський і пластовий діяч, інженер-технолог, доктор; чотовий 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР, асистент та викладач Познанського університету (1929 – 1942), доктор біохімії Познанського університету (1939), дійсний член НТШ у Львові (з 13.07.1942), професор

хімії УТГІ (1945 – 1947), дійсний член НТШ у Німеччині (з 8.06.1947), науковий співробітник Манчестерського університету (1947 – 1950), керівник н.-д. відділу фірми “Flowers” в Англії (з 1950), член Товариства українських інженерів у Великій Британії (з 01.1951); звання – хорунжий Армії УНР.

Народився в сім’ї Степана Сидоровича Закоморного та Марії Луківни (в дівочтві Забаріна). Закінчив 5 класів Єнакіївської комерційної школи (1913 – 1918). До Армії УНР зголосився 20 березня 1920 року. Служив у 4-й Київській бригаді. У таборах для інтернованих перебував з листопада 1920 р. до 11 червня 1924 року. Навчався в реальній школі в таборі м. Щипйорна. Закінчив гімназію ім. Тараса Шевченка в Каліші та хіміко-технологічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах. Батько стало мешкав у ст. Скопирська Таганрозького округу на Донщині. Тема дипломної роботи – “Запроектування нафтопереробного заводу для добової переробки 300 тон парафінистої нафти”. Мав наміри стати доктором при УГА. У час роботи у Познанському університеті опублікував у співавторстві кілька посібників польською мовою та низку наукових праць німецькою мовою в журналі “Biochemische Zeitschrift”. Основні наукові зацікавлення – хімічні процеси в органічних сполуках під впливом грибків плісені, біохімічні дослідження складників пивного хмелю. З 1944 р. – у Німеччині, в таборах для переміщених осіб.

1947 року виїхав у Велику Британію, в м. Манчестер, де наприкінці лютого 1948 р. очолив наукову лабораторію філії Інституту пивоваріння (Institute of Brewing) при Манчестерському муніципальному технологічному коледжі (Manchester Municipal College

of Technology). На цій посаді працював до 1950 р., а після цього переїхав у м. Лутон, де обійняв посаду головного хіміка-технолога (керівника дослідного відділу) на пивоварному підприємстві “J. W. Green, Ltd” (з 1954 р. – “Flowers Breweries Ltd”).

З червня 1951 р. – член Інституту пивоваріння. У цей період опублікував дві наукові праці в журналі Інституту пивоваріння (Journal of the Institute of Brewing). У 1962 р. переїхав у с. Оффлі неподалік від Лутона і продовжував працювати у “Flowers Breweries” до виходу на пенсію у листопаді 1966 року. Автор статей “Український пласт в Ч.С.Р”, “Загін Українських Старших Пластунів (Ольд-скаутів) імени Орлика при Українській Господарській Академії в Ч.С.Р.”, “Кіш Українських Пластунів в Подебрадах”, “Пластова вечірка в Подебрадах”, “Подебрадський гурток танцюристів” та ін. Жертвував кошти на національну справу. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Енциклопедія Українознавства. Перевидання в Україні. – Львів: Наукове товариство ім. Т. Шевченка у Львові, 1993. – Т. 2. – С. 727.

Закоморний М. Загін Українських Старших Пластунів (Ольд-скаутів) імени Орлика при Українській Господарській Академії в Ч.С.Р. // Наша громада (Подебради). – 1924. – Ч. 9. – Червень. – С. 34 – 37.

Закоморний М. Кіш Українських Пластунів в Подебрадах // Молоде життя. – 1926. – Ч. 4 (33). – 15 квітня. – С. 6.

Закоморний М. Пластова вечірка в Подебрадах // Молоде життя. – 1926. – Ч. 2 (31). – 15 лютого. – С. 7.

Закоморний М. Подебрадський гурток танцюристів // Молоде життя. – 1926. – Ч. 2 (31). – 15 лютого. – С. 7.

Закоморний М. Український пласт в Ч.С.Р. // Студентський вістник (Прага). – Ч. 1. – 1928. – Січень. – С. 23.

Іванис В. Стежками життя (спогади). – Кн. V. – Новий Ульм, 1962. – С. 56, 64, 126.

Ковалив Ю. Закоморний Микола // Українці у Сполученому Королівстві. Інтернет-енциклопедія. – <http://www.ukrainiansintheuk.info/ukr/02/zakomorny-i-u.htm>

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1092. – Арк. 2, 69 – 70, 117, 128.

ЗАЛЕВСЬКИЙ Болеслав Миколайович (7.09.1897, м. Бар Подільської губ., тепер Вінницької обл. – 04.1945). Військовий і громадський діяч, інженер; командир сотні 1-го пластунського куреня Окремої запорозької бригади (23.02.1919), командир 2-ї сотні (11.05.1919), командир 2-го куреня Богданівського полку (10.09.1919), командир 5-го Збірного стрілецького Богдано-Дорошенківського куреня 1-ї Запорозької дивізії (1.11.1920), командир старшинської сотні (10.1922), командир 1-ї Запорозької бригади (11.1922)

1-ї Запорозької дивізії Армії УНР, член Української партії соціалістів-революціонерів за кордоном; сотник 2-го батальйону 31-го полку дивізії “Галичина”; звання — прапорщик російської армії (27.05.1917), сотник (04.1921 зі старшинством з 18.12.1917), підполковник Армії УНР.

Українець римо-католицького віровизнання. Батьки власної землі не мали, а жили з орендованої. 1916 року закінчив Барську реальну школу. У “Житьопісі” зазначав: “Того ж року вступив до Петроградського Лісного Інституту, відкіль в тім же році в жовтні місяці був призван на російську військову службу. В жовтні цього ж року був відправлен в 1-ий студентський курінь, звідкіль в січні 1917 року відправлен в 2-гу студентську московську школу старшин. 27 травня 1917 року скінчив школу і підвищен в рангу прапорщика піхоти. По скінченню школи був призначен в 42 запасовий полк. В серпні 1917 року відправлен на Південно-Західний фронт в 468 Наримський полк. В жовтні того ж року ранен [в бою з австрійцями під с. Малинці Бессарабської губ.] і вибув з полку на лікування. В початку березня 1918 року добровільно вступив до Української Армії в Інструкторську школу старшин. В кінці квітня школу скінчив і відправлен в 110-й Проскурівський полк. В кінці лютого 1919 року переведен в пластунську Запорожську бригаду, з якою приймав участь в походах та боях проти червоних москалів. 12 квітня 1919 року контужен і отравлен газами і вибув на лікування. В початку травня 1919 року повернувся до бригади і відправлен до Запорожського Богданівського полку, в складі якого приймав участь во всіх походах та боях, як проти червоних, так і білих москалів. В кінці листопаду того ж року захорів на тиф і вибув на лікування.

В червні 1920 року вступив до 2 кінного-запорожського полку; в початку липня того ж року переведен до Богдано-Дорошенківського куріня. 6-го серпня ранен і вибув до шпиталю. В початку вересня повернув, 20 листопаду інтернован польською владою і відправлен до табору, де перебуваю до цього часу. Б. Залевський. 1 квітня 1923 року”.

Співорганізатор Богдано-Дорошенківського куреня. Організатор 5-го Запорозького ім. гетьмана Богдана Хмельницького куреня.

“Коротка службова записка 2-ої Запорожської стрілецької бригади на командира V стр. Збірного Богдано-Дорошенківського Куріня Сотника Залевського Болеслава Миколайовича:

Ранг, прізвище ім'я та по батькові — Сотник Залевський Болеслав Миколайович. Посада — т. в. о. Командір V стр. Збірного Богдано-Дорошенківського Куріня.

Коли народився — 7 вересня 1897 року. Ісповідання — Р. Католицького (римо-католик). Національність — Українець. Де народився — м. Бар, Могилівського повіту на Поділля. Освіта загальна — Повний курс Барської Реальної школи. Військова — 2-у Московську Студентську школу Старшин. Вища або фахова — Студент Петроградського Лісного Інституту. Нагороди, відзнаки — немає.

Проходження служби в російській Армії:

Поступив по мобілізації в 1-ий Студентський підготовчий курінь — 18 листопаду 1916 р.

Відправлен в 2-у Московську школу старшин — 1 січня 1917 р.

По скінченню курсу школи підвищен в ранг Прапорщика — 27 травня 1917 р.

Призначен в 42 запасовий полк – 30 травня 1917.

Прибув в полк й призначен на посаду молодшого Старшини – 1 червня 1917 р.

Вибув з 42 запасового полку в 468 Наримський полк – 1 серпня 1917 р.

Прибув в полк й призначен на посаду Молодшого Старшини – 10 серпня 1917 р.

Вибув з полку по демобілізації – 31 листопада 1917 р.

[Проходження служби] в Українській Армії:

Поступив на службу в Київську Інструкторську школу Старшин – 19 березня 1918 р.

По скінченню курсу школи призначен в 10 п. Проскуровський полк – 1 травня 1918 р.

Прибув в полк й призначен Молодшим Старшиною – 5 травня 1918 р.

Призначен т. в. о. Командира 6 сотні – 1 вересня 1918 р.

Призначен командиром сотні на законній підставі – 1 листопада 1918 р.

За розформуванням 10 п. Проскурівського полку призначен в 1-й курінь Пластунів Окремої Запорожської бригади – 22 лютого 1919 р.

Прибув в пластунський курінь й призначен Командиром сотні – 23 лютого 1919 р.

Контужен і отравлен газами під ст. Шепетівка – 22 квітня 1919 р.

За розформуванням бригади призначен в 18 п. Ім. Гет. Богдана Хмельницького полк – 10 травня 1919 р.

Прибув в Богданівський полк й призначен командиром 2 сотні – 11 травня 1919 р.

Призначен т. в. о. Командира 1-го Куріня – 10 липня 1919 р.

Повернувся до виконання попередніх обов'язків к-ра 2 сотні – 5 серпня 1919 р.

Призначен командиром 2 Куріня того ж полку – 10 вересня 1919 р.

Вибув із полку по хворості – 15 листопада 1919 р.

Вступив знову до війська в Кінний Запоріжський полк – 20 червня 1920 р.

Переведен в Богдано-Дорошенківський Курінь на посаду К-ра сотні – 10 липня 1920 р.

Ранен в бійці з більшовиками під м. Бучачем – 6 серпня 1920 р.

Призначен помічником Командира Куріня – 16 вересня 1920 р.

Призначен Командиром 5 стр. ім. Гетьмана Богдана Хмельницького Куріня, нак.[аз] по бр. ч. 43 §2 – 1 листопада 1920 р.

Інтернован польською військовою владою – 20 листопада 1920 р.

Зарахован на дійсну військову службу до складу V Запор. стр. ім. Гет. Богдана Хмельницького Куріня з затвердженням в ранзі Хорунжого зі старшинством з 1-го січня 1917 р. Наказ війск. ч. 3 – 1921 р. по бригаді ч. 50 §7 – 9 лютого 1921 р.

На підставі наказу Головної Команди військ У.Н.Р. від 16/Х-1920 р. ч. 082 положення про підвищення старшин та козаків Армії У.Н.Р. від VI і §III підвищен в ранг Сотника зі старшинством з 18-го листопада 1917 року. Нак.[аз] по війську 34 §1. По бригаді ч. 132 §3 – 17 квітня 1921 р.

По переведенню реорганізації частин бригади призначен Командуючим V Збірною Богдано-Дорошенківського Куріня. Наказ по бригаді ч. 176 §1 – 24 червня 1921 р.

Т. в. о. Командира II Запорожської стрілецької бригади Підполковник Осмолівський. Т. в. о. Начальника Штабу Сотник (Блуд...).

Печатка. 24 липня 1922 р., ч. 1251, Таб. Стрільків”.

У “Службовому реєстрі сотника Залевського Болеслава Миколайовича”, складеному 22 жовтня 1923 р., зокрема, зазначено: “Приймав участь в походах та баталіях проти більшовиків-москалів в складі Запорозької пластунової бригади з початку березня 1919 р. до 11 травня 1919 р. під м. Рівним, Бердичевом, Чудновим, Шепетівкою, Старокостянтинівим на Волині. 3 11 травня в складі 18-го пішого Запорозького ім. Гетьмана Богдана Хмельницького полку в походах та баталіях під Почаєвим, Вишневецем, Вишгородком, Чорним Островом, Проскуровом, Богданівцями, Деражнею, Кариченці (Копиченцями. — *Ред.*), Волвовинці (Вовковинцями. — *Ред.*), Меджибожом, Проскуровом, Ярмолинцями, Зінковим, Шаровкою (Шарівкою. — *Ред.*), Проскуровим, Винницею, Сквірою, Білою Церквою, Обуховим, Чорнорудкою і взагалі во всіх боях, які мав Богданівський полк з червоними і білими москалями по 25 вересня 1919 року. В складі 2-го кінно-Запорозького полку з 20 червня 1920 року по 10 липня того ж року в період боїв [за] Могилів-Подільський, Кам’янець проти червоних москалів. В складі V Запорозького імені Гетьмана Богдана Хмельницького куріня з 1 листопада по 20 листопада 1920 року. Контужений і травлений газами 12 квітня 1919 року в бійці під Шепетівкою (Шепетівкою. — *Ред.*). Поранений в праву грудь в бійці з москалями під м. Бучачом 6 серпня 1920 року”.

Навчався на агрономічному відділі агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах. Дипломну роботу “Взаємовідношення дрібного й великого підприємства в сільському господарстві” захистив на “дуже добре” 12 травня 1928 року. Можливо, саме він станом на липень 1942 р. був командиром сотні охоронного батальйону №115. 1943

року вступив до дивізії “Галичина”. Був сотником 2-го батальйону 31-го полку дивізії “Галичина”. Очевидно, загинув у бою під Кацендорфом.

У ЦДАВО України у фонді під назвою “Залевський Болеслав Миколайович...” зберігаються документи про його службу та громадську діяльність, а саме: рукописи, посвідчення, уповноваження та членські квитки Б. М. Залевського, листування з Українським громадським видавничим фондом, Українським соціологічним інститутом у Празі, організаційним комітетом Українського робітничого університету, листи від С. М. Довгала, М. І. Мандрики, Л. Рибак, М. Ю. Шаповала та інших осіб.

Боляновський А. Українські військові формування в Збройних силах Німеччини (1939 — 1945). — Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка та ін., 2003. — С. 140.

Службовий реєстр сотника Залевського Болеслава Миколайовича. Складений 22 жовтня 1923 р. — Копія. — Архів Р. М. Ковалю.

Список поляглих вояків 1-ї Української Дивізії УНА та українців інших військових формацій в II-й Світовій війні. — Нью-Йорк: видання Братства “Броди-Лев”, інк., 1992. — С. 54.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1096. — Арк. 4 — 5, 16, 109.

ЗАЛУЦЬКИЙ Олександр (22.10. 1896, с. Демидів Київського пов., тепер Вишгородського р-ну Київської обл. — після 20.05.1922). Військовий, повстанець; хорунжий Дніпровської повстанської дивізії (з 11.1918), командир сотні штабу тилу Дієвої армії УНР (м. Гусятин, 07.1920); звання — хорунжий (?) Армії УНР.

1916 року, закінчивши 5-ту Київську гімназію, вступив до Київського

університету. “Того ж року покликаний до військової служби і призначений до 2-го студентського батальйону в Царичині, — писав він у життєписі. — У липні 1917 року закінчив 2-у Одеську школу старшин і призначений до 147 пішого запасового полку в Пермі, де пробув до початку 1918 року. У квітні 1918 року повернувся в Україну і вступив до Університету. В листопаді 1918 року вступив до Армії УНР, де служив у 1-й Дніпровській козацькій (повстанській. — *Ред.*) дивізії. В липні 1920 року призначений командиром сотні Штабу тилу Д.[ієвої] Армії при комендатурі м. Гусятин, де служив до евакуації. У Польщі перебував у Ченстохові. В кінці жовтня 1921 року перейшов кордон [ЧСР] і 7 листопада прибув до Праги, де вступив до лісового відділу ВТШ (Вищої технічної школи. — *Ред.*)”. 20 травня 1922 р., будучи студентом Високої технічної школи в Празі, подав документи на агрономічно-лісовий відділ УГА в Подєбрадах. Не прийнятий, бо вже навчався у вищому навчальному закладі.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 225 — 229.

Петро Запорожець.

ЗАПОРОЖЕЦЬ Петро (26.08.1895, м. Ладизин, тепер Вінницької обл. — 31.10.1963, Детройт, США). Військовий і громадський діяч, повстанець, актор, інженер-лісівник; хорунжий 1-го Сірого полку 1-ї Сірої дивізії (1918, 1919), комендант м. Володара-Волинського (03.1919), отаман повстанського загону (весна 1920); звання — хорунжий Армії УНР.

Народився в заможній родині. Закінчивши Ладизинську двокласну міністерську школу, 1910 року поїхав в Одесу продовжувати навчання. 1915 року мобілізований до російського війська. Додому повернувся 1917 року. Просвіщав земляків, намагаючись підняти їхню національну свідомість. “Своїми виступами в аматорському театральному гуртку, хорі та взагалі на різних національних святкуваннях здобув собі пошану і загальну симпатію”. 1918 року “був на перевишколі українських старшин у Києві” — очевидно, навчався в Інструкторській школі старшин. Службу проходив у 1-му Сірому полку Сірої дивізії. У його складі взяв участь в антигетьманському повстанні. Навесні 1919 р. — співорганізатор Гайсинської охоронної сотні, яка билася проти більшовиків і денікінців. Навесні 1920 р. — організатор повстанського руху в районі Ладизина.

Восени 1920 р. емігрував до Румунії, а звідти перебрався до ЧСР. 1924 року вступив на агрономічно-лісовий ф-т УГА в Подєбрадах. Тут включився в Український гетьманський рух. “Виконав дипломну працю дуже добре, а дипломний іспит склав з успіхом дуже добрим”. 28 червня 1929 р. здобув диплом інженера-лісівника. Від 1930 р. — у США, в Чикаго, потім у Детройті, де працював на автомобільній фабриці Форда. Посідав керівні посади в гетьманському русі.

Білоус Т. Петро Запорожець // Спогади про УГА – УТГІ. – Ч. 19. – С. 5 // Додаток до: Бюлетень Т-ва абсолювентів УГА – УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Квітень. – Ч. 33. – С. 5.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1098. – Арк. 1 – 85.

ЗВАРИЧУК (ЗВАРІЧУК, ЗВАРІЙ-ЧУК) Іван Федорович (Хведорович) (10.11.1896, м. Біла Церква Васильківського пов. Київської губ., тепер Київської обл. – після 1973, США). Військовий і громадський діяч, інженер-лісівник, лектор; прапорщик 1-го Заамурського кінного полку російської армії (до 27.11.1917), командир сотні, куреня, ад'ютант Генерального штабу Армії УНР, квартирмейстер Підляської бригади Війська Польського (1939), лектор УТГІ (1951); звання – капітан російської (царської) армії, сотник (підполковник?) Армії УНР, ротмістр (за ін. даними – майор) кавалерії Війська Польського.

Закінчив Білоцерківську гімназію (25.08.1905 – 2.06.1914), 1-й курс прав-

ничого ф-ту Київського університету Св. Володимира (1915 – 02.1916), Єлисаветградське юнкерське училище кінноти (1.02.1917) і лісовий відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (11.04.1927). В Армії УНР з кінця 1917 року. Інтернований у табір м. Стшалкова, де став членом Студентської громади. Гарно танцював і ввічливо поведився на подебрадських вечірках, тому організатори радо запрошували його і на наступні вечірки.

Перебував на контрактній службі у Війську Польському. 1938 року прийнятий до Вищої військової школи у Варшаві, а згідно з твердженням дослідника Вальдемара Резмера – закінчив її 1938 року (стаття “Позиція і участь українців у німецько-польській кампанії 1939 р.”). Фінансово допомагав колишнім воякам Армії УНР, які навчались у вищих школах Чехословаччини. За твердженням дослідника з Польщі Олександра Колянчука, Іван Зваричук загинув 13 вересня 1939 р., обороняючи Польщу від німців (м. Доманово, пов. Більськ-Підляський, Польща). Але спогади Якова Гальчевського заперечують це. У “Листі таборян-полонених (українців) у Люкенвальде з дня 25.XI.39”, опублікованому у спогадах Якова Гальчевського, під ч. 7 зазначено “сотник Зварійчук Іван”. 1952 року переїхав з Німеччини до США. 1973 року пожертвував на видавничий фонд цього видання 10 доларів. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри. Мати, Наталка Зваричук, жила в м. Новій Ушиці на Поділлі.

Бюлетень Т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1973. – Ч. 48. – С. 55.

Вісті УТГІ. Орган внутрішньої інформації професорів, абсолювентів й студентів УТГІ (Регенсбург). – 1951. – Ч. 3 (12). – Жовтень – грудень. – С. 15.

Вісті УТГІ. Орган внутрішньої інформації професорів, абсолювентів і студентів УТГІ (Мюнхен). На правах рукопису. — 1952. — Ч. 2 (15). — Травень. — С. 65.

Гальчевський Я. З воєнного нотатника. — Київ: Діокор, 2006. — С. 104.

Іванис В. Стежками життя (спогади). — Кн. V. — Новий Ульм, 1962. — С. 20.

Колянчук О. Увічнення нескорених. Українські військові меморіали 20 — 30-х рр. XX ст. у Польщі. — Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2003. — С. 124.

Прохода В. Фрагмент спогадів зі студій в Подебрадах // Спогади про УГА — УТГІ. — Ч. 19. — С. 5 // Додаток до: Бюлетень Т-ва абсолювентів УГА — УТГІ. — Нью-Йорк. — 1966. — Квітень. — Ч. 33. — С. 6.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1101. — Арк. 1 — 93.

ЗЕЛІНСЬКИЙ Юрко (10.04.1898, с. Чадир-Лунга Бендерського пов. Бессарабської губ., тепер місто в Молдові — після 19.05.1922). Військовий; звання — хорунжий артилерії Армії УНР.

1917 року, закінчивши реальну школу, пішов до російської армії. “Перебував у Одесі в Сергієвській артилерійській школі, — зазначав в “Описі життя”. — У 1918 році після демобілізації вступив до Одеського політехнічного інституту”.

З 1919 р. служив в Армії УНР, у складі якої 1920-го інтернований у польські табори. 19 травня 1922 р., перебуваючи в Каліші, подав документи на меліоративний відділ УГА в Подебрадах. Зарахований студентом, але 11 жовтня звільнений Сенатом УГА.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 230 — 234.

ЗЕМБИЦЬКИЙ Ігор Семенович (29.03.1901, с. Северинівка Кам'янської вол. Ольгопільського пов. Подільської губ., тепер у складі т. зв. Придністровської Молдавської Республіки (Молдова) — після 23.07.1924). Підстаршина технічних військ Армії УНР, канцелярист 1-го розряду Мобілізаційно-персональної управи Армії УНР.

У “Життьопісі” зазначав: “В 1911 році поступив на підготовчу класу Кам'янець-подільської гімназії. По евакуації Кам'янця в 1915 році змушений був [переїхати] в м. Балту на Поділлю. По скінченню війни повернувся до Кам'янця і поступив у 6 класу державної гімназії, котра пізніше була перейменована в українську гімназію імені Стефана Руданського. 20 січня 1919 року поступив юнаком в Київську інженерну юнацьку школу, де пробув до 16 травня 1919 року. В складі школи брав участь у боях з большевиками під м. Богданівцями за Проскуровом у березні 1919 року. 16 травня в складі школи (в ранзі підстаршини інженерних військ) потрапив у польський полон в м. Луцьку на Волині. 26 листопада 1919 року повернувся з полону в Кам'янець і знову поступив у 6 класу

гімназії, котру і скінчив. 14 січня 1920 року виїхав з військами УНР до Польщі і 19 липня того року поступив на посаду канцеляриста 1 розряду до канцелярії 1-го товариша (головної мобілізаційно-персональної управи) Військового міністра УНР. На початку жовтня 1920 року в складі міністерства повернувся до Кам'янця, а 14 листопада Міністерство евакуювалося до Польщі і я в його складі прибув до Ченстохова. В грудні 1921 року переїхав до табору інтернованих в м. Каліші, а весною 1922 року виїхав на роботу до Бреста, де працював на відбудові індо-європейського телеграфу. По скінченню цієї роботи півтора року працював на польових роботах в Познанському воєводстві. В сучасний мент працюю на фільварку Токари Брестського повіту. 23 липня 1924 року”. Відмовлено у вступі до УГА через брак освіти.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1102. — Арк. 5 — 6.

ЗЕРКАЛЬ Сава Петрович (11.01 (14.04).1896, х. Зеркалька Хмельівської вол. Роменського пов. Полтавської губ., тепер с. Хмельів Роменського р-ну Сумської обл. — 17.10.1980, Нью-Йорк, США). Військовий і громадський діяч, інженер-агроном, педагог, історик, редактор, публіцист, видавець; член управи Товариства українських кооператорів при УГА в Подєбрадах, член Товариства українських студентів-пасічників при УГА (Подєбради, 1924), голова Української громади “Єдність” у Словаччині (1930), член Братиславського контактного комітету українських організацій Словаччини з метою протестної акції проти польського терору в Східній Галичині (1930), голова управи організації “За волю України” (з 1949), член управи Української громади ім. Микити Шаповала в США

(3.01.1953), редактор і видавець журналу “Українське громадське слово” (1953 — 1958), член Українського історичного товариства; козак Херсонської дивізії Армії УНР (02 — 09.1920).

“В Українській Армії служив від лютого місяця р. 1920 до вересня м-ця р. 1920, коли перейшов з групою ген. Крауса (Кравса. — *Ред.*) на територію Чехословацької Республіки, де й перебуваю донині”, — зазначав він у “Власноручному описі життя”. Закінчив матуральні курси (12.10.1923) та агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (4.05.1928). У 1928 — 1945 рр. працював у Братиславському відділі по регуляції річок і меліорації Міністерства земельних справ.

Заснував “Спілку українських інженерів Словаччини” (11.05.1930), яка стала організаційним центром для осіб руської (української) національності. Відіграв помітну роль у створенні у Словаччині “Просвіти” та організації українського студентського життя.

Організатор святкування 1 листопада 1930 р. річниці Листопадового зриву 1918 року. Після Другої світової війни викладав в УТГІ (Мюнхен). Від 17 липня 1949 р. – у США, викладав в Українському технологічному інституті (Нью-Йорк). Видавав часопис “Українське слово” (1953 – 1958). 22 листопада 1922 р. написав спомин “Свобідний призив” – про більшовицьку мобілізацію перед приходом Денікіна (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 204 – 206 зв.). Автор статей у виданнях УГА в Подєбрадах. Дипломну роботу на тему “Народно-господарче значіння українського пасічництва та заходи до його поліпшення” виконав “дуже добре та оборонив з успіхом добрим”. Найближчі родичі, Петро та Єлизавета Зеркалі, жили в м. Хмелові. Мав дочок Оксану і Василю. 1946 року перебував у таборі для переміщених осіб у Німеччині. Автор публікацій у ж. “Українське громадське слово” та в газетах “Наша Батьківщина”, “Українське життя”, “Новий шлях” та ін.

Праці: “Національні і релігійні відносини на Закарпатті” (Нью-Йорк, 1956), “Родина Алчевських” (Нью-Йорк, 1964), “Руїна козацько-селянської України в 1648 – 1764 – 1802 роках. Студія політично-адміністративних і соціально-економічних відносин в Україні в XVII – XVIII ст.” (Нью-Йорк, 1968), “Українська земля і нарід за Карпатами” (Париж, 1976). Започаткував архіви Микити Шаповала й Антонія Коршнівського, упорядкував і видав такі праці: *Богацький П., Шаповал М., Животко А.* Українська хата. – Київ. – 1909-? рр.; Нью-Йорк, 1955. *Шаповал Микита*, Схема життєпису. Автобіографія і спогади автора. – Нью-Йорк, 1956. *Шаповал Микита*, Щоденник. – Нью-Йорк, 1958. *Шаповал Микита*, Гетьманщина і Директорія. Спогади. – Нью-Йорк,

1958. *Алчевська Христя*, Клематис. Збірка поезій. – Нью-Йорк, 1964. У Національному університеті “Кієво-Могилянська академія” зберігається фонд під назвою “Зеркаль Сава Петрович (1896 – [1979])”. Український інженер, громадський діяч, публіцист, видавець і редактор. Ф. 2, Оп. 1”. Похований на Українському православному Св. Андрія цвинтарі в Бавнд-Бруці 20 жовтня 1980 року.

Зеркаль С. Товариство українських студентів-пасічників при УГА // Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 11 часопису “Наша громада”). – 1924. – Серпень. – С. 35.

Мушунка М. Зеркаль Сава // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 10. – Київ: Національна академія наук, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – С. 556.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – Підпис під фотографіями 382.

Сумна звістка // Свобода (Джерзі Ситі і Нью-Йорк, США). – 1980. – №223 – 21 жовтня. – С. 3.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 616. – Арк. 48.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1103. – Арк. 1 – 96.

Циганенко О. Передмова до фонду “Зеркаль Сава Петрович...” // http://www.library.ukma.edu.ua/fileadmin/documents/archives/Zerkal_archiv.pdf

ЗИМА (ЗІМА) Павло Григорович (22.12.1886, с. Вовчок Лубенського пов. Полтавської губ., тепер с. Вовчик Лубенського р-ну Полтавської обл. – після 1941). Військовий, повстанський отаман; командир мінометної сотні

Богданівського полку (з 11.1917), уповноважений по демобілізації в Полтавській губ. (20.01 – 05.1918), командир Лубенського повстанського загону (09 – 12.1918), командир бронепотяга “Республіканець” (12.1918 – 03.1919); звання – сотник піхоти Армії УНР.

Закінчив Курську реальну школу (1907 – 1914) та школу прапорщиків (1916). У російській армії – з 12 серпня 1914 року. Служив у 1-й гірській батареї у Києві. До української армії пішов у листопаді 1917 року. Хорунжий 1-ї Запорозької стрілецької дивізії Армії УНР. “В травні 1918 року гетьманським урядом кинутий до Лук’янівської в’язниці. Після звільнення в серпні 1918 року виїхав у Лубенський повіт готувати повстання, яке й очолив у грудні. Весь 1919 рік провів у боях з більшовиками на посаді командира бронепотяга “Республіканець”, потім [був] командиром 5-ї сотні 2-го куреня імені Мазепи”. Під час Першого зимового походу потрапив у полон до більшовиків. З лютого по травень 1920 р. перебував у концентраційному таборі. “Втік звідти і став командиром повстанського загону, який діяв на території Лубенського і Прилуцького повітів”. У серпні 1920 р. знову потрапив у полон, але втік з в’язниці і пробився у розташування української армії. У складі 2-го Запорозького ім. гетьмана Івана Мазепи куреня перетнув українсько-польський кордон і був інтернований до табору Пикulichі. За участь у Першому зимовому поході та бої нагороджений орденом Залізного хреста. 25 травня 1922 р. з табору м. Стшалкова написав заяву до УГА в Подєбрадах. На навчання не зміг приїхати і за власним проханням був відрахований. 1924 року навчався в “господарчо-садовій школі на Мораві”. Пожертвував кошти на видання книжки Симона Наріжного “Українська емі-

грація” (Прага, 1942). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Авраменко Н. Спомини Запорозця. – Київ: Темпора, 2007. – С. 403.

Моренець В. Земляки Миколи Міхновського в боротьбі за Українську державність. – Київ – Вінниця: Історичний клуб “Холодний Яр”, ДП “Державна картографічна фабрика, 2012. – С. 160 – 161.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – С. 5.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1112. – Арк. 2, 4.

ЦДАВО України. – Ф. 3217. – Оп. 1. – Спр. 394. – Арк. 1 – 2.

ЗІМНИЦЬКИЙ (ЗИМНИЦЬКИЙ) Михайло Іванович (19.09.1892, слоб. Липці Харківського пов., тепер село Харківського р-ну Харківської обл. – 25.10.1965, Мельбурн, Австралія). Військовий, інженер; керівник хліборобської школи

у м. Сянок (Галичина, тепер Польща); звання – хорунжий 4-ї Київської дивізії Армії УНР.

Народився в сім’ї Івана Юхимовича і Марини Степанівни. В “*Curriculum vitae*” писав: “Дошкільне виховання отримав від набожного і начитаного діда Юхима Пилиповича – поважного липчанського громадянина. В 1905 році скінчив Друге липецьке начальне училище, а в 1907 році в Липцях – двокласне училище. Потім три роки практикувався в сільській та волосній управах канцеляршиком. У 1908 році вів с.-г. статистику Харківського с.-г. товариства. В 1911 році перебрався до Харкова. За злиденні гроші працював у канцелярії судового пристава. Раз на тиждень ходив помагати експедивати “Сніп”, який власним коштом видавав небіжчик Микола Міхновський у 1911 році в Харкові. В 1912 році вів канцелярію поміщика присяжного повіреного О. Міхновського. Тут праця була приємніша, менша, та і у своїх людей міг дещо прочитати. В 1913 та до 17 липня 1914 року працював у третьому взаємному товаристві в Харкові на юридичному столі. Служба в банку була легка і добре платилася, так що мав змогу учитися. В 1914 році готувався екстерном за 4 класи гімназії. На початку мобілізації забрали до війська і того ж року – на фронт. З кінця 1914 року по червень 1917 року був у австрійському полоні. Від липня по 15 вересня 1917 року був арештований контррозвідкою корніловського штабу у Петрограді як українець, мовляв, “будувати Україну хочете, от ми вам і покажем”. Жовтень 1917 року і по листопад 1918 року був на Україні. 28 листопада добровільно вступив козаком до Армії УНР. 3 червня 1919 року при забіранні Дорошківським полком Чорного Острова від большевиків був ранений і лікувався в

Кам’янці. 1 серпня вступив до Житомирської юнацької школи, але скоро захорів на тиф і пролежав 2½ місяці. Після цього мусів піти справитися на село. Вдруге вступив до СЮШ 20 квітня 1920 року, котру скінчив 28 липня 1922 року. В червні 1923 року прийшов до ЧСР, аби здійснити давню мету свою – закінчити сільськогосподарську школу. 16 вересня вступив до Державної вищої школи садово-виноградарсько-городньої у Мельнику, яку 12 липня 1927 року скінчив іспитом дозрілості. 25 липня 1927 р., Подебради”. Під час навчання в УГА мешкав і працював у м. Кутній Горі. Дипломну роботу “Інтенсифікація сільського господарства на Підкарпатті” виконав “дуже добре, а дипломний іспит склав з успіхом добрим”. Диплом УГА здобув 1932 року. Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. Закінчив і Празьку школу садівництва. 1949 року емігрував до Австралії. Помер та похований у Мельбурні.

Енциклопедія української діаспори. Т. 4. – Київ – Нью-Йорк – Чикаго – Мельбурн, 1995. – С. 149.

Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917 – 1921). – Кн. II. – Київ: Темпора, 2011. – С. 217.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1105. – Арк. 10 – 10 зв., 19, 21.

ЗІНЕВИЧ Іван (24.09.1885, с. Чапля Подільської губ., тепер с. Чапля Летичівського р-ну Подільської губ. — після 10.05.1967). Підпоручник Армії УНР, поручник (на еміграції).

Про себе писав: “У 1915 році закінчив старшинську школу. Після лютневої революції в ранзі сотника брав участь в українізації військових частин. Тричі поранений у боротьбі за укр. Державу. Інтернований.

У 1922 році прибув до ЧСР, де став матурантом УГА. Хворів і кинув навчання. Потім два роки мешкав і учився в Йозефові, де здав матуру. 15 серпня 1925 року”.

Подав документи на лісовий підвідділ агрономічно-лісового ф-ту. Зарахований кандидатом 1 категорії, але, видно, не вчився. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Воєнним хрестом (10.05.1967).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1106. — Арк. 9.

ЗІНЧЕНКО Ананій Іванович (1.10. 1894, с. Пирого Кременчуцького пов. Полтавської губ., тепер Глобинського р-ну Полтавської обл. — після 17.09.1929). Поручник (?) Армії УНР.

Народився в сім'ї Івана та Марини Зінченків. Закінчив Пирогівську вищу початкову школу (1914) та Тифліську школу прапорщиків (02.1916). У “Життеписі” зазначав: “В червні 1917 року підвищений в підпоручники і переведений в 428 піхотний полк. В лютому 1918 року був демобілізований і вибув із складу старшин в запас. З лютого по листопад 1918 року перебував вдома. 14 листопада 1918 року був призваний в 35 піший Кременчуцький полк, з якого був переведений на формування 1-ї пішої Запорозької дивізії в Ударний курінь. В складі цього куріня був у боях з махновцями, білогвардійцями і большевиками. Перебував в Українській армії в складі різних полків на старшинській посаді.

З листопаду 1920 року по вересень 1921 року сидів інтернованим у польських таборах.

У вересні 1921 року прибув до Чех. Працював на сільських роботах до серпня 1922 року. 25 серпня 1922 року вступив на матуральні курси при УГА, які скінчив 11 вересня 1923 року. 28 вересня 1923 р., Подебради”. Навчався на агрономічному відділі агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подебрадах із жовтня 1923 р., але не закінчив. Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1108. – Арк. 5, 9.

ЗІНЧЕНКО Михайло (22.06.1893, с. Роїще Чернігівської губ., тепер Чернігівського р-ну Чернігівської обл. – 25.10.1965, Мельбурн, Австралія). Військовий; директор хліборобської школи у м. Сянок (Галичина); старшина Запорозької дивізії Армії УНР.

У “Сurriculum vitae” писав: “В травні 1913 року витримав матуру за 7 клясів реальної школи при Сумській Кадетській Корпусі. В тому ж році вступив на військову службу. В кінці 1914 року скінчив Тіфліську військову школу і був підвищен в ранг старшини. Був тяжко ранен і як інвалід в кінці [19]17 року був звільнен з військової служби. Зараз після цього я

вступив до Київського Політехнічного Інституту на сільсько-господарчий відділ, в котрим і пробув аж до жовтня 1920 року. Повністю прослухав 2 курси і витримав 17 іспитів. В жовтні 20 року вступив до армії У.Н.Р. Був інтернован в складі Запоріжської дивізії і посажен в табор. В вересні 21 року як студент був звільнен з армії і відпущен за кордон продовжувати освіту. Такім осередком я избрав Німеччину, де і вступив на зимовий семестр 20/21 р. до сільсько-господарчої академії в Берліні, в котрій цілком прослухав зимовий семестр. Раптово У.М.С.А. відмовила в стипендії всім своїм бувшим стипендіатам, і в тім числі і мені. К жадній партійній організації не принадлежу, котри підтримують своїх членів-студентів. Інших засобів для існування в Німеччині не маю, тому примушений лишити тамошню Академію. Михайло Зінченко. 5 травня 1922 року, м. Пра-

га”. З УГА забрав документи, бо був прийнятий дійсним студентом до Чеської високої школи (Празька школа садівництва), яку успішно закінчив. 1949 року емігрував до Австралії. Похований у Мельбурні.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1110. — Арк. 8, 13.

ЗІНЧЕНКО Яків Васильович (7.10. 1892, с. Кетрисанівка Єлисаветградського пов. Херсонської губ., тепер Бобринецького р-ну Кіровоградської обл. — після 1952). Військовий і громадський діяч, інженер-гідротехнік; голова Української полкової ради та член Української армійської ради при 8-й російській армії; сотник 1-го кінного Гайдамацького партизанського куреня ім. Я. Кармелюка (із старшинством від 1.05.1918), лектор УТГІ (1952); звання — сотник піхоти Армії УНР.

Народився в сім'ї Василя і Параски “із с. Медеріва Олександрійського повіту на Херсонщині” (тепер Кіровоградського р-ну Кіровоградської обл.). 1908 року вступив до Херсонської с.-г. школи, але в 1913 р. залишив 5-й клас через сімейні обставини. У “Короткому життєписі” зазначав: “1914 року за-

браний до війська і призначений до 228 запасового куріня. В серпні 1915 року відправлений до 1-ї Одеської школи прапорщиків, яку скінчив у січні 1915 року. Підвищений у старшинську рангу і відправлений у резерв старшин, і через 2 місяці одержав призначення до 429 Ризького полку. В січні 1917 року призначений до кадру для формування 633 полку. В травні того ж року був обраний головою полкової української ради. В серпні обраний членом армійської української ради при 8 армії. В жовтні прибув з козаками 159 дивізії на формування 45 азовського українського полку. В кінці грудня 1917 року був командирован до куріня імені Івана Мазепи для боротьби з більшовиками. В червні 1918 року повернувся до 45 Азовського полку. В листопаді 1918 року призначений до формір. куріня імені Янка Кармелюка. В квітні 1919 року вступив до Окремого залізничного загону (галицька частина). В жовтні 1919 року призначений до 1-го гарматного рекрутового полку. З грудня 1919 року по червень 1920 року працював в українських організаціях Херсонщини. В серпні 1920 року вступив до Кордонного корпусу. В його складі був інтернований і перебував у різних польських таборах до серпня 1923 року. В серпні 1923 року прибув до Чехії і був прийнятий на матуральні курси при Громадському комітеті в ЧСР. 16 липня 1924 року”. Дружина — Валентина Степанівна (в дівоцтві Кульчицька), 1900 р. нар., з Кам'янець-Подільського). Син народився 25 листопада 1922 р. в Щипйорні (перебував на утриманні Червоного Хреста). “Удівець, маю сина Юрія — 19 місяців”. В травні 1928 року мав гострий плеврит. Міський уряд м. Подєбрад 28 червня 1928 р. дав Якову Зінченку довідку (на його вимогу), що він, український емігрант, мешкає у

місті від 11 листопада 1924 р. і “весь цей час добре поведився”. Закінчив гідротехнічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (1930). Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. Виїхав до Німеччини. На початку 1952 р. мешкав у Мюнхені. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Вісті УТГІ. Орган внутрішньої інформації професорів, абсолювентів і студентів УТГІ (Мюнхен). На правах рукопису. – 1952. – Ч. 1 (13). – Січень–лютий. – С. 41.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1107. – Арк. 85, 92 – 92 зв., 104, 106.

ЗОГОЛЬ Василь Іванович (9.05.1891, Полтава – після 23.12.1929). Військовий, інженер-економіст; командир взводу дивізійного обозу (10.08.1914 – 12.07.1915), діловод управління інтендантства 169-ї пішої дивізії (25.07.1915 – 13.05.1916), молодший старшина комендантської роти при штабі 169-ї пішої дивізії (20.06.1916 – 5.09.1917), діловод 1-го Українського запасного полку (10.09.1917 – 1.03.1918), помічник бухгалтера відділу Міністерства юстиції Української Держави (9.03 – 5.08.1918), скарбник 6-го гірського гарматного полку (4.10 – 15.11.1918), діловод 3-го Чорномор-

ського полку (28.11.1918 – 15.05.1919), помічник господаря Окремої кінної сотні Кордонного корпусу Армії УНР (19.05 – 1.07.1919), урядовець з особливих доручень при Міністерстві внутрішніх справ (2.07.1919 – 1.01.1920), діловод відділу допомоги родинам вояків департаменту місцевого самоврядування МВС УНР (5.05 – 30.08.1920), старший діловод цього відділу (1.09.1920 – 1.01.1922).

Закінчив Полтавську школу садівництва та городництва 1-го розряду (1908). Екстерном витримав іспит за повний курс Полтавської класичної гімназії (1910). Працював діловодом агрономічного відділу Полтавської повіт. управи (1911, 1912). Восени 1912 року мобілізований на військову службу та призначений до управління Дивізійним інтендантством 9-ї пішої дивізії. 1919 року вступив до Кам'янець-Подільського державного українського університету на правничий ф-т. Слухав лекції до весни 1920 року. 5 травня 1922 р., перебуваючи в м. Тарнові (Польща), подав заяву до УГА в По-

дебрадах із проханням зарахувати його стипендіатом. Навчався на економічно-кооперативному ф-ті. 3 лютого 1923 р., виконуючи домашнє завдання, записав спогад “Події в 1919 р.” — про катування російськими нелюдами козаків у с. Білокриниця Кременецького р-ну Тернопільської обл. (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 143 — 146 зв.). 26 червня 1928 р. дипломну роботу “Значіння кредитової кооперації для інших галузей кооперації” захистив “з успіхом добрим”. Диплом інженера-економіста від 30 червня 1928 року. Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1115. — Арк. 1 — 21.

ЗОЗУЛЯ Ларго (7.06.1903, с. Стружка Подільської губ., тепер с. Мала Стружка Новоушицького р-ну Хмельницької обл. — 30.12.1984, Австралія). Військовий і громадський діяч, інженер-лісівник, педагог; культурно-освітній референт (1950) та голова Союзу українських комбатантів Південної Австралії, професор гімназії в м. Глосопі (Південна Австралія), вчитель суботньої школи (м. Аделаїда, Австралія); звання — поручник Армії УНР.

Батько був директором вищої початкової школи на Поділлі. До україн-

ської армії Ларго пішов добровольцем у 16 років. У червні 1919-го його призначили на панцерник “Запорозька Січ” (командир полковник Микола Куликівський), але з військових лав його вирвав поворотний тиф. У червні 1920 р. він закінчує в Барі гімназію й повертається до української армії, до кінної сотні штабу 3-ї Залізної дивізії. Його батька, повстанського отамана, 1921-го розстріляли разом з іншими 14 повстанцями, серед яких було й 4 жінки.

Після поразки Армії УНР Л. Зозуля опинився в таборі м. Каліша, де закінчує Спільну юнацьку школу (скерований до 3-ї Залізної дивізії). 1925 року виїжджає до ЧСР. Закінчив лісовий відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подебрадах (30.05.1930). Дипломну роботу “Проект лісової вузькоторової залізниці від Любнер-Люсс до Шнайдершляг” виконав “дуже добре та оборонив її з успіхом дуже добрим”. 1935

року безслідно зникла його мати. До 1939 р. Ларго вчителював у Карпатській Україні, потім у Німеччині (м. Госляр, 1939 – 1949). У жовтні 1949 р. переїхав до Австралії, де включився в українське громадське життя. Одружений на Галині Івасюк – доньці колишнього міністра фінансів кубанського уряду Івана Івасюка, лектора УГА в Подєбрадах. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Воєнним хрестом. Син Лев – професор гімназії в м. Глосопі (Південна Австралія), учасник українського громадського життя. Ларго Зозуля похований 2 січня 1985 року.

І. Л. (Іларіон Липовецький) Інженер Ларго Зозуля // Дороговказ: Орган вояцької думки і чину. – Торонто, 1965. – № 8 (27). – Вересень – грудень. – С. 27 – 28.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1117. – Арк. 1 – 84.

ЗОЗУЛЯ Левко Михайлович (18.03. 1901, с. Стружка Ушицького пов. Подільської губ., тепер с. Мала Стружка Новоушицького р-ну Хмельницької обл. – після 31.10.1930 – до 1952). Військовий, інженер-гідротехнік; хорунжий 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Народився в сім'ї Михайла і Домнікії Зозуль. У “Curriculum vitae” зазначав: “В 1907 році мій батько перевівся до м. Вовковинець на Поділлі, де вчителював. Освіту отримав в 2-х класовій школі м. Вовковинців, а в 1911 році вступив до реальної школи в м. Барі на Поділлі, яку скінчив у 1919 році. По скінченню школи вступив козаком до Армії УНР. 21 листопада 1920 року інгернований поляками в таборі Вадовицях, а з січня 1921 року переведений до Калішу. Пройшов курс таборової Юнацької школи. По закінченню школи відправлений до 3-го кінного Залізного полку. У вересні 1922 року виїхав на працю в Сувалки на будову залізниці.

З 1 лютого 1923 року працював на лісових роботах на теренах повітів Сувальського та Августівського. З 1 серпня працював на хімічній фабриці в Августові. Звідки в серпні 1924 року перейшов на тартак в тім же місті, де й працюю зараз. 19 липня 1925 р., м. Августів”. Мати 1925 року жила в м-ку Вовковинцях. Дипломний проект “Громадський водогін для м. Краловець і околиць” захистив “з успіхом дуже добрим”. Диплом інженера-гідротехніка УГА здобув 31 жовтня 1930 року. Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1116. – Арк. 11 – 11 зв., 91, 94

ЗОЛОТАР-ЗОЛОТАРЕНКО Михайло (3.10.1891, м. Івангород Борзнянського пов. Чернігівської губ., тепер Ічнянського р-ну Чернігівської обл. – після 1.04.1922). Військовий і громадський діяч; член Українського гуртка в таборі м. Ган-Мюнден (Німеччина), козак Синьої дивізії Армії УНР; звання – сотник Армії УНР.

У “Життеписі” зазначав: “В 1912 році скінчив повний курс Златопільської класичної гімназії. В серпні 1912 року прийнятий на економічний відділ Петербурзького політехнікуму, але в силу персональних міркувань у по-

літехнікумі не лишився, а вступив 10 вересня 1912 року юнаком в Одеську воєнну школу, яку скінчив по 1 розряду 12 липня 1914 року з производством в підпоручики і виступив на війну. 15 серпня 1914 року був ранений і 1 вересня 1914 року був захоплений в полон в польовому шпиталі німцями. В грудні 1917 року вступив до Військового українського гуртка в таборі Ган-Мюнден і 1 лютого 1918 року вступив до 2 Синьої дивізії, з якою повернувся на Україну. З того часу без перерви служу в українському війську. В квітні 1922 року вступив дійсним студентом до Варшавського університету на філософський факультет. Зараз маю бажання вступити до УГА. Каліш, 1 квітня 1922 року”. Відмовлено у вступі, бо “спізнився”.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1118. – Арк. 3 – 4.

ЗОФІЄВСЬКИЙ Володимир Хведорович (Федорович) (29.08.1892, с. Цибулівка Ободівської вол. Ольгопільського пов. Подільської губ., тепер Тростянецького р-ну Вінницької обл. – 1943, Миколаїв). Військовий, лікар-ветеринар; старший ветеринарний лікар 1-го гарматного полку Сірої дивізії (11.1918 – 1919).

Закінчив Кам’янець-Подільську духовну семінарію (1912) та Харківський ветеринарний інститут (25.05.1918). Працював лікарем “приватних ветеринарних шпиталів” у Києві та Харкові. У листопаді 1918-го вступив до української армії. В “Описі життя” зазначав: “Служив до 15 травня 1919 року, коли на околицях Луцька потрапив у польський полон. Сидів у таборі Вадовиці, а пізніше – Ланцуті. У грудні 1919 року звільнений і на пропозицію польської влади працював лікарем військового ветеринарного шпиталю у Львові. Через 3 місяці переведений до Перемишля. Із-за переслідувань дефензиви в липні

1921 року втік до Праги. Займаюся при-
ватною практикою у Великому Бичкові
(Прикарпатська Русь)”. Подав доку-
менти до УГА в Подєбрадах 31 травня
1922 року. Відмовлено, бо вже мав ви-
щу освіту. Член похідної групи ОУН(б).
Розстріляний німцями.

Падура М. Львівський держав-
ний ветеринарний інститут (липень
1941 – лютий 1942) // Науковий вісник
ЛНУВМБТ ім. С. Гжицького. Том 12. –
2010. – №2 (44), частина 5. – С. 222.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. –
Оп. 1. – Спр. 112. – Арк. 222 – 224.

ЗУБЕНКО Іван Сергійович (25.09.
1888, м. Валуйки на Слобожанщині, те-
пер Білгородської обл., РФ – 21.08.1940,
м. Коломия, тепер Івано-Франківської
обл.). Педагог, військовий і громад-
ський діяч, просвітянин, педагог, поет,
прозаїк, драматург, публіцист, літера-
турний критик, журналіст, композитор,
музикант; учитель вищепочаткової шко-
ли і жіночої гімназії В. І. Марченкової
(Херсон, з 1909), викладач української
мови комерційної школи В. Д. Колесо-
ва та зразкової вищепочаткової шко-
ли при Херсонському вчительському
інституті, голова Українського націона-
льного міського шкільного комітету
(Херсон), інструктор початкових шкіл
і дитячих садків при Херсонському то-
варистві “Просвіта” (1919), начальник
культурно-освітнього відділу 3-ї Заліз-
ної дивізії, редактор часопису 3-ї За-
лізної дивізії “Залізний Стрільць” (т.
Каліш, 1920 – 1923), лектор української
мови, теорії та історії письменства гім-
назії ім. Тараса Шевченка в т. Каліш,
член редакційної колегії ж. “Веселка”
(1922 – 1923) та часопису “Український
Сурмач”, редактор часопису “Жіноча
доля” (м. Коломия, 1926 – 1939); зван-
ня – сотник 3-ї Залізної дивізії Армії
УНР.

Народився в сім’ї вчителя Сергія
Омеляновича та Марії Іполитівни (в
дівоцтві Фізенко), яка походила зі ста-
родавнього козацького старшинського
роду. Закінчив Херсонський учитель-
ський інститут (1909). У “Життєпи-
сі” зазначав: “Від вересня 1915 р. по
жовтень 1917 р. служив по мобілізації
в московській армії: козаком і старши-
ною. Від жовтня 1917 р. по січень 1918
був на українській військовій службі і
після наказу Генерального Секретаря-
ту про звільнення вчителів повернувся
до м. Херсону. Крім служби в 1-й Ви-
шій Початковій Школі, також викладав
українську мову в Комерційній Шко-
лі В. Д. Колесова та в зразковій в. п.
школі при Херсонським Вчительським
Інституті. Був членом Ради Вкраїнської
Вчительської Спілки в м. Херсоні і
спочатку секретарем, а потім головою
Українського Національного Мійсько-
го Шкільного Комітету в м. Херсоні
(свідки: Волод. Ів. Кедровський і Гордій
Вас. Нянчур). При більшовиках учите-
лював у 1-й Виш. Поч. Школі. При де-
нікінцях, крім вчителювання, обіймав
посаду інструктора в справі початкових
шкіл і дитячих садків при Херсонським
Товаристві “Просвіта” (є посвідка Херс-
тов. “Просвіта”), будучи мобілізований
денікінцями, мусив відступати разом з
ними в грудні 1919 р. В Могилеві-Под.
в лютому 1920 р. добровільно вступив до
рядів Укр. Армії, в 3 Залізну дивізію,
кампанію 1920 року провів у складі
бойової частини на фронті. Маю від-
знаку “Хреста Залізного Стрільця” (...)
Автор книжки “Наші лицарі і мучени-
ки”. Нині є лектором вкраїнської мови,
теорії та історії письменства в та-
боровій гімназії ім. Т. Шевченка. Член
кваліфікаційної комісії при таборовій
студ. громаді. Думаю, що мене можуть
рекомендувати: ген. О. Удовиченко,
ген. М. Шаповал, проф. В. Прокопо-

вич. Знають мене й студенти Академії: Ол. Варавін, М. Зав'ялів, Ю. Дороган (Дараган. – *Ред.*) і інші. Іван Зубенко. 16 червня 1923 р.”. Не прийнятий до УГА через вік.

У Галичині грав у симфонічному оркестрі, писав музичні твори, редагував бібліотеку для народу “Ряст”. Автор повістей “Зірка” (1926), “Княгиня Романова” (1927), “Галина” (1934), “Фатум” (1934), “Квітка на багні” (1937), незакінченої повісті “Тільки меч”, збіроч “За кулісами життя” (1937), “Шавівниця буднів” (1937).

Про творчість І. Зубенка писали С. Петлюра, С. Наріжний, Ю. Липа, А. Коршнівський (О. Карманюк), Клим Поліщук, А. Нивинський, С. Лакуста, І. Вільде, Л. Луців, О. Кисілевська, Д. Николишин, Б. Романенчук, М. Кейван, Е. Дороцька-Кулик, А. Курдидик та інші (твердження дослідниці Тамари Касьяненко). Юрій Липа у своїй праці “Бій за українську літературу”

як приклад “червоної книги”, написаної кров’ю, наводить збірку історичних нотаток Івана Зубенка “Наші лицарі і мученики” та відносить її до літератури резистансу, вбачаючи цінність “червоної” літератури в тому, що такі книги “виросли з ритму биття серця сучасників та є безпосереднім виявом духових теренів самої раси”.

Тамара Касьяненко зазначає, що І. Зубенко також “грав на кларнеті, гобої; писав лібрето до оперет, музичні твори, допомагав у становленні школи відродження українського народного танцю видатного українського хореографа Василя Авраменка”. Зокрема, написав лібрето для оперет “Правдивий марксист”, “Пригоди на Кубані”, “Хахлушечки”, “Кавунія”, які з успіхом ставились на таборній сцені. “У 1923 році видавництво “Веселка” випустило у світ драми І. Зубенка: п’єсу на 3 дії “Остання жертва” (1923) та драматичний нарис на 3 дії “Перемога”, присвячені дням Визвольних змагань”. Тамара Касьяненко вважає, що найголовнішою прикметою поезій І. Зубенка є “надзвичайна концентрація слова. Цьому сприяють насамперед особливості синтаксису, а також використання стилістичних можливостей граматичних засобів та лексики. Маршові ритми живуть в оригінальному трьохчастинному циклі “Пісні “залізних”, присвяченому мужнім воякам 3-ої Залізної дивізії УНР (збірка “Краплини”, Каліш, 1921). Цикл починає збірку і є справжнім маршем – енергійним і сильним у ствердженні провідної думки. У ньому поет фіксує конкретні місця боїв, історичних осіб, напружену атмосферу часу, революційну окриленість воїнів УНР. Кожна з чотирьох строф розвиває мотив визволення України. Через скупі, але енергійні маршові ритми поет фіксує конкретні місця боїв, історич-

них осіб, напружену атмосферу часу, революційну окриленість воїнів УНР”.

Вийшовши з табору, І. Зубенко вступає до Львівського українського театру Йосипа Стадника – грає в оркестрі на кларнеті, гобої та фортепіано, коректує музику до п'єс, пише драматичні твори, лібрето оперет та музику до них. У цей час з-під пера драматурга виходять п'єси “Укохана мрія” (1923), “Шлях до волі” (1923), “Повінь” (1924), “Дівча з лелією” (1925), “Горе баб'ям” (1925) та інші.

Низку поезій Іван Зубенко присвятив своїй дружині Неонілі, яка загинула від рук бандитів у 1919 р. на Херсонщині. Друга дружина, Марія, членкиня Союзу українок, вчилася із сестрою Степаном Бандерою Мартою й товаришувала з родиною Бандер.

У 1926 році коломийське видавництво “ОКА” випустило повість І. Зубенка “Зірка” (прототипом героїні

стала легендарна Христина Скачківська-Сушко, поручник Армії УНР), а в альманасі “Жіноча доля” з'явилося оповідання “Хуторянка”. У світ вийшла повість “Княгиня Романова” (у співавторстві з І. Филипчаком, 1927). До 1939-го року написав та опублікував понад 50 новел, оповідань, образків, нарисів (збірки “За кулісами життя” та “Шахівниця буднів”, 1937). 1936-го розпочав роботу над повістю “Тільки меч”, її розділ “Арсенал здобутий” опубліковано в “Жіночій долі” (1936, ч. 3). Важливе місце у творчості І. Зубенка посідають образи героїчних жінок, які зі зброєю в руках захищають Україну від ворога: отаман “Зірка” з однойменної повісті письменника; отаман Маруся Соколівська з образка з Великої України “Маруся Орлівна”, донька козацького полковника Наталія з образка “Бизюківна”, вчителька Леся з образка “Леся”, Галина Сумна з повісті “Галина”, Ніна Жайворінківна з образка “Хуторянка”, медсестра Тамара з повісті “Галина”, яка врятувала життя багатьох вояків УНР на полі бою та у шпиталі.

У серпні 1940 р. Іван Зубенко, щоб уникнути арешту НКВД, покінчив життя самогубством. Похований на Старому кладовищі в м. Коломиї. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Залізним хрестом. Старший брат Олександр, 1886 р. нар., очевидно поручник Армії УНР, з 1922 р. жив у Болгарії, де став відомим композитором і диригентом, помер 1963 року в м. Старій Загорі. Син, Негвар Іванович Зубенко, член ОУН, репресований. З 2003 року він – голова Стрийського районного товариства політичних в'язнів та репресованих. На початку 1990-х років жив у Стрию. 1993 року вислав Романові Ковалю книжку свого батька “Фатум” з дарчим надписом, у якому намагався

зацікавити Визвольною боротьбою до-
би УНР.

Касьяненко Т. Олена Теліга та Іван
Зубенко в спогадах Ксенії Світлик //
На сторожі цілості, щастя і могутнос-
ті більшої родини — нації. Матеріали
наукової конференції 21 — 23 вересня
2006 р. — К., 2006. — С. 95 — 98.

Українська діаспора: літературні
постаті, твори, біобібліографічні відо-
мості / Упорядк. В. А. Просалової. —
Донецьк: Східний видавничий дім,
2012. — 516 с.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. —
Оп. 1. — Спр. 1123. — Арк. 5, 9, 16 —
16 зв.

ЗУБЧЕНКО Данило (10.12.1899,
с. Паляничинці Васильківського пов.
Київської губ., тепер Фастівського

р-ну Київської обл. — після 27.04.1929).
Просвітянин, військовий, інженер-тех-
нолог; звання — хорунжий Армії УНР.

В “Описі життя” зазначав: “В 1909
році вступив до 2-х класової школи в
с. Ковалівці. Пробув там до 1913 року,
коли школа була перейменована у вищу
початкову школу. В 1917 році вступив
у Хвастівську реальну школу. Пробув
у ній до 1920 року й скінчив 6 класів.
Брав участь у діяльності паляничен-
ської “Просвіти”. В 1920 році вступив
до Української армії, разом з нею ін-
тернований до Польщі. Перебував у
таборах: Ланцуті, Вадовицях та Каліші.
Закінчив СЮШ. В червні 1923 року втік
з Польщі до Чехії. Зараз перебуваю на
праці. 8 липня 1924 року”. Закінчив хі-
міко-технологічний відділ інженерного
ф-ту УГА в Подєбрадах. Його прізвище
є в списку абсолювентів (випускників)
УГА, які працювали в культурно-про-
світньому, економічному і громадсько-
політичному житті на землях Карпат-
ської України та Пряшівщини.

Відіграв помітну роль у створенні
у Словаччині “Просвіти” та організації
українського студентського життя.

Українська господарська академія
в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 — 1935, і
Український технічно-господарський
інститут, Подєбради — Регенсбург —
Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред.
О. Козловський. — Нью-Йорк: видан-
ня абсолювентів Української gospodar-
ської академії і Українського технічно-
господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. —
Оп. 1. — Спр. 1126. — Арк. 76, 86.

ЗУЙ Андрій (16.10.1893, с. Покров-
ське Херсонського пов. — 21.09.1926).
Військовий і громадський діяч, педагог,
просвітянин; командир сотні Сердюць-
кого полку ім. гетьмана Петра Доро-
шенка.

В автобіографії під назвою “Мій короткий життєпис” зазначав: “Початкову освіту отримав у 1-й Покровській земській школі, потім – у 2-х класовій ЦПШ при Базюковому монастирі на Херсонщині. В серпні 1910 року вступив до Херсонської учительської семінарії, яку скінчив у серпні 1914 року.

В листопаді того ж року отримав посаду вчителя в Шестернянській 2-х класовій школі Херсонського повіту, де служив до липня 1916 року, коли був покликаний до війська. Служив спочатку в 36 пішім запасовім полку. 13 червня 1916 року прийнятий юнкером до Чугуївської військової школи, з якої випущений прапорщиком в 1-й Український піший запасовий полк, що стояв тоді в Києві. В складі цього полку брав участь в жовтневих боях з московською залогою Києва. Потім був перечислений в Сердюцький

імени Гетьмана Петра Дорошенка полк на посаду молодшого старшини. Опісля командував сотнею. За час перебування в цьому полку брав участь в усіх головніших подіях, які відбувалися протягом грудня 1917 року та січня 1918 року в м. Києві та його околицях; похід на Бахмач, потім похід в напрямку Полтави, бій в Дарниці, облога і здобуття Арсеналу та інших захоплених москалями пунктів, оборона Києва проти армії Мурав'єва та інших. По відході з Києва залишив військо, скориставшись з права учителів на демобілізацію.

В кінці квітня 1918 року був призначений учителем до Новобузької земської початкової школи, а в серпні того ж року переведений до Грушівської 2-х класової земської школи Херсонського повіту, де служив до кінця липня 1919 року. Цей рік широко, із гарними наслідками, використовував для українізації громадського життя свого району: заснування “Просвіт”, аматорських театральних гуртків, співочих товариств, бібліотек, українізації шкіл “явочним порядком”, розбиття старих московських культурно-освітніх організацій. В липні 1919 року мобілізований до армії Денікіна, де служив яко солдат до 20 грудня, коли був евакуйований до Криму.

На початку січня 1920 року був вивезений до Болгарії для лікування. У квітні я звернувся до посла УНР в Болгарії з проханням допомогти переїзду до української армії, але виїхати зміг лише в листопаді. На кордон України прибув в день переходу Армії за Збруч. Румунською владою був інтернований при 2-й кулеметній бригаді Армії УНР, що саме тоді була інтернована в м. Більцях. Роки 1921 – 1922 та половину 1923 перебував у таборах. По виході з останнього з них зробився фабричним робітником. 26 травня 1925 року, Букарешт”.

21 вересня 1926 р. відмовлено у вступі в УГА через брак освіти.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1127. — Арк. 9, 11 — 13.

I

ІВАНЕНКО Микола Микитович (2.12. 1897, м-ко Вертіївка Ніжинського пов. Чернігівської губ., тепер село Ніжинського р-ну Чернігівської обл. — після 02.1966, Канада). Військовий, інженер; козак 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

Закінчив Ніжинську міську гімназію (1912 — 05.1919). У “*Curriculum vitae*” писав: “По закінченню поступив в сімферопольський шпиталь у Києві, де пробув до приходу Армії УНР. З відворотом Армії від Києва я відійшов із штабом Армії, де пробув аж до переходу за кордон. Під час розформування був відкомандірован до Охорони Головного Отамана. В грудні 1921 року перейшов до 6-ї стрілецької дивізії, де пробуваю і до цього часу в таборі Шепіорно. 18 травня 1922 року”. Автор спогаду “Літо на Ніжинщині в 1918 році (протигетьманські більшовицькі повстання літа 1918 р.)” (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 249 — 253 зв.). Закінчив агрономічний відділ агрономічного-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (11.04.1927).

В червні 1927 року виїхав до Канади на роботу.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1129. — Арк. 7, 11, 14.

ІВАНТИШИН Ярослав Миколайович (27.02.1903, с. Озеряни, пов. Товмач, тепер село Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл. — після 1934). Військовий, громадський і пластовий діяч, інженер-лісівник, педагог; заступник голови Товариства плекання українського національного танку при УГА (з 12.1925), кошовий Подє-

брядського Пласту, перший командант Українського Пласту на еміграції (21.11.1925 — 3.02.1929), член “Спілки українських інженерів Словаччини” (1930-ті), управитель школи в с. Дунковиці (тепер Іршавського р-ну Закарпатської обл., 12.1933 — 1934); звання — стрілець Коломийської студентської сотні УГА.

Народився в сім’ї народного вчителя (батько 1905 року вчителював у с. Верхньому Вербіжі Коломийського пов.). Під час вибуху Української революції в Галичині студент 4 класу гімназії Я. Іванишин став до лав студентської сотні, що в тяжкі дні забезпечувала порядок у Коломиї та охороняла її. Під час відступу УГА румуни, що зайняли Покуття, арештували Ярослава. Два тижні просидів в ув’язненні. Після звільнення продовжив навчання в гімназії, але в листопаді 1922 р. за участь у “противибірчій агітації” та саботажних акціях арештований поляками. Три дні

поляки немилосердно катували хлопця. Оскільки він на співпрацю з ними не пішов, його вирішено віддати під “наглий суд”. Лише через “незвичайно щасливий” збіг обставин Ярослав уникнув суворого покарання. Справу передали звичайному суду, який після двомісячного слідства випустив його на волю. 6 червня 1923 р. Ярослав успішно закінчив 8 класів гімназії. Планував продовжити навчання в Українському таємному університеті у Львові, але поляки по літніх вакаціях знову арештували його та відновили слідство у справі “протипольських розрухів” восени 1922 року, звинувативши юнака в підготовці повстання в Галичині (після рішення Ради амбасадорів про приналежність Східної Галичини до Польщі). Знову довелося зазнати “нелюдських знущань і тортур польської жандармерії”. В ув’язненні пробув 5 місяців, потерпав від голоду. Внаслідок хвороби, що розвинулася в ув’язненні, йому змінили запобіжний захід на домашній арешт. Перебував під наглядом поліції. На початку 1924 р. під час обшуку оголоси-

ли, що його забирають до в’язниці. Не бажаючи знову зазнати тортур, Ярослав “вибрав момент і втік”. Кілька днів ховався в лісах. Тим часом його батька звільнили з роботи – за те, що виховав сина-“гайдамаку”. Батько залишився без засобів існування, а Ярослав мусив тікати з Польщі. У середині червня 1924 р. він прибув до ЧСР. Щоб прогледуватися, працював робітником “в одному чеському дворі”. Голова ЦЕСУС Петро Палійчук просив ректорат УГА прийняти Я. Івантишина на навчання. Лісовий відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА закінчив 23 травня 1925 року. Дипломну роботу “Гірське лісове господарство в східній частині Закарпатської України” виконав “дуже добре”, а дипломний іспит склав “з успіхом дуже добрим”. Збирався продовжити навчання в Карловому університеті. “Був ініціатором, організатором і душею” Української пластової команди у Празі, створеної 1925 року. Підпорядкував її Верховній пластовій команді у Львові (після заборони організації у Польщі до УПК у Празі перейшли обов’язки репрезантації Українського Пласту). Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. Автор публікацій про Пласт. Відіграв помітну роль у створенні у Словаччині “Просвіти” та організації українського студентського життя.

У грудні 1933 р. очолив школу в с. Дунковиці в Підкарпатській Русі. Ось спогад про цей час: “Цікавим з точки зору нашого дослідження є досвід організації та проведення практичної роботи дітей у шкільному городі вчителем народної школи Я. Івантишиним. Шкільний город було розділено на такі частини: яринний город,

квітник, поле, відділ садівничий. Кожній дитині було відведено грядку, яку вона повинна була засадити чи засіяти і доглядати. Перед кожною грядкою була табличка з іменем учня. На своїх грядках школярі садили й сіяли різну ярину (салату, редьку, цибулю, моркву, петрушку, огірки, кріп, стручкові рослини), мак, садили картоплю, сіяли всіляке збіжжя й квіти... Все це сприяло як вихованню у молодших школярів бережливого ставлення до природи, так і вихованню любові до праці. Як зазначав вчитель, “мило було глянути, як кожного дня кожна дитина знайшла собі все декілька хвилин чи перед наукою, чи підчас павзи, щоб подивитися на свою грядочку, виполоти бур’ян чи підолляти...”

1934 року прислав привітання делегатам Загального з’їзду Союзу українських пластунів-емігрантів, в якому зазначав: “С.У.П.Е. мусить знову вирости у велику і сильну організацію та гідно репрезентувати укр. молодь. Найбільше для мене болюче, що ворогам вдалося зробити те, що хотіли, — С.У.П.Е. не взяв участі у світовому З’їзді Пластунів. С.У.П.Е. мусить далі вести ту роботу, що вів перед тим, пропаганда перед чужинцями, вічне нагадування в чужинні пресі, що Пласт на Західній Україні розв’язаний, на Вел. Україні державно скарикатурований. Виступи зовнішні, а що найважливіше — це сильна внутрішня організація. Не дайтеся там! Маєте можливість багато зробити добра для Українського Народу! Сильний С.У.П.Е. — це дуже неприємна річ для наших ворогів. Ви ж там одинокі носії українського пластового руху — вільного!”

Зі слів його сестри Ірини відомо, що він сприяв українським підпільникам. “Помагав і посередничив групі молодих людей, що пачкували літерату-

ру і зброю шляхом на Лавочне. З Праги надходили транспорти до Ужгороду або інших місць, а звідти підвожено їх мотоциклами поближче границі. Нема певности, чи інж. Івантишин тільки керував тією роботою, чи й сам перевозив через границю. Його батько був управителем учительської літньої оселі в Ворохті, майже на самій границі, і легко було б нав’язати туди зв’язок”. Сестра Ірина по Другій світовій війні виїхала в США. У Чикаго 1946 року вийшла за комерсанта Юрія Буксара.

Івантишин Я. Самоуправа учеників у народній школі в Дунковиці // *Наша школа.* — 1937. — Ч. 8 — 9. — С. 3 — 8.

З нашого листування // *Пластові вісті.* — 1934. — Ч. 1 — 2 (27 — 28). — Березень — квітень. — С. 5 — 6.

Книш З. З таємних документів польської окупації Західної України // *Срібна сурма.* — 1983. — С. 159, 166.

Кущинський А. Професори й інженери Української Господарської Академії в Карпатській Україні // Наукові записки. — Т. XV (XVII). — Мюнхен, Український технічно-господарський інститут, 1968. — С. 90 — 101.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 279.

Стрепко І. Товариство “Просвіта” в громадсько-політичному та культурному житті Закарпаття (1920 — 1939). — Ужгород: інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2012. — С. 118.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1131. — Арк. 4 — 5, 9 — 9 зв., 25, 104.

http://intellect-invest.org.ua/content/userfiles/files/gnvp/GNVP_33.pdf

ІВАНЧЕНКО Петро Стратіонович (22.12.1892, м. Радомишль Київської

губ., тепер Житомирської обл. — після 6.06.1921). Військовий; звання — хорунжий 2-ї гарматної бригади 2-ї Волинської дивізії Армії УНР (06.1922).

Народився в сім’ї Стратіона Артемовича і Ганни Автономівни (в дівоцтві Романенко). Про себе писав так: “В 1903 році вступив до 3-ї Київської гімназії, яку скінчив у 1911 році. В тім же році вступив на правничий ф-т Київського Університету, де перебував до вступу до війська в 1914 році. По скінченню війни вступив у Київський комерційний інститут на економічний відділ, де студіював до мобілізації старшин у Києві до денікінської армії. З Добровольчої армії при першій змозі весною 1920 року перейшов до Армії УНР, де знаходжусь по сей час, розділяючи з нею сумні часи на інтернуванні в Польщі. 6 червня 1922 року, табір Каліш”. Написав заяву в УГА в Подєбрадах, але дістав відмову.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1136. — Арк. 9.

ІВАНЧУК Василь (1.01.1895, с. Сумівка Ольгопільського пов. Подільської губ., тепер Бершадського р-ну Вінницької обл. — після 25.06.1922). Військовий і громадський діяч, повстанець; командир 2-ї сотні Окремого куреня ім. Петра Дорошенка (Сімферополь, 1917) та охоронної сотні Кременчуцької комендатури (1918), член Союзу взаємодопомоги українських старшин у Німеччині (1922); звання — значковий (поручник) Армії Української Держави.

У “Власноручному описі життя” зазначав: “Виховувався в простій селянській родині до 1910 року. На десятому році свого віку скінчив церковноприходську школу і мусів працювати коло свого господарства. Батько був суровим характером і не дозволив мені піти до двуклясової школи, котра

находилася в другому селі, бо, на його думку, буде понесено багато втрат.

В 1910 році батько захворів і вмер”. Перебуваючи вдома, В. Іванчук заочно закінчив “4-х місячну програму Московських Курсів волосних писарів”, але від запропонованої посади відмовився. 15 травня 1915 р. мобілізований до війська. На його бажання був призначений у 35-й піший запасний полк у Феодосію. “Мене цікавила південна природа”, писав він. 15 січня 1915 р. витримав іспит при Феодосійському реальному училищі за 5 класів. Закінчив 3-тю Київську школу прапорщиків (13.01.1916). Маючи право вибору, поїхав у Сімферополь, де його і застала Лютнева революція. “З цього часу настає пора моєї діяльності на Українському терені, — писав він. — В Сімферопольському гарнізоні, в якому я служив, себто в 32 п. з. п., находилося три запасові полки: 32, 33 й 34 (...) Після формування Центральної Ради почалися лекції і культурна праця

серед козаків (...) 28 травня було наше національне святкування, і завдяки маніфестації зовсім відділили українців в Окремий курінь імені Петра Дорошенка. По розпорядженню виконавчого комітету я прийняв другу сотню (...) Той день пам’ятаю до цього часу, коли приходилося з прапорщиком Юрком Тютюнником перетягати всіх малоросів до свого куріня. 34 полк цілком був українизований. Господарство перейшло до нас. З Центральної Ради був присланий к-р полку Полковник Нельговський (...) В жовтні місяці з Севастополя нахлинула цілою ордою матросня, заняла весь гарнізон, і нам тоді боротися було не по силі. Ограбили все майно, забрали скарбницю, і нам прийшлося ліквідувати (розпустити. — *Ред.*) всіх козаків, а самі старшини роз’їхалися по різних куткам України (...) І так гірко кінчилось існування І Куріня імені Петра Дорошенка (...) В червні місяці 1918 року поступив до 13 Липовецького полку в м. Гайсині, тільки завдяки рекомендації, бо при Гайсині приймалися до полків лише ті старшини, котрі мали середню і вищу освіту, а останні, більшістю українці, мусіли залишити свої частини після наказу ч. 126. З полку мене відрядили до Інструкторської Школи Старшин в Києві. В цьому останньому курсі мусів пробути 10 місяців і по скінченню залишився [в ній] як кадровий старшина. Прийшли до Києва Денікінські частини, заарештували в Інструкторській Школі “всяко неблагонадвожних українців” і відправили нас в Лукіяновську тюрму. Завдяки начальнику школи генералу-хорунжому Максимову, котрий поручився за 32 старшин і шкільного попа, нас випустили. За два дні до взяття повстанцями Києва я виїхав до Кременчуга і поступив в комендатуру, де прийняв охоронну сотню. До Вели-

кодня 1919 року мені удалося в своєму селі відкрити сільський банк. Завдяки цьому банку застеріг нищення ліса (...) Брав участь у селянських повстаннях проти більшовиків на Ольгопільщині (...) Після пожежу в селі вирушив до Гайсина (там були вже поляки) і поступив в Гайсинську Комендатуру. З відступом поляків з Гайсина я пішов до війська. В першу чергу вступив до 3-ї Залізної дивізії, а потім перевівся в 4 Київську дивізію, з якою попав до інтернату поляками (до польських таборів інтернованих. — *Ред.*) в 1920 році 20 грудня. В 1921 році в червні місяці пішов до Німеччини виключно з метою вчитися. Попав в лагер Цельм. Налагодив зв'язок з Берліном і довідався, що в лагері Вюнздорфі Американцями відкритий Політехнікум. Перевівся з одного лагеря в другий і вчуся до цього часу на електротехнічному відділі. 25/VI 1922. Василь Іванчук”. Написав заяву до УГА в Подебрадах, але дістав відмову.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1137. — Арк. 6, 13 — 16.

Захар Івасишин

ІВАСИШИН Захар Явтухович (1.10. 1895, с. Чорна Кам'янецького пов. Подільської губ., тепер Хмельницької обл. — 29.12.1976, США). Військовий і громадський діяч, педагог, інженер, редактор; командир прикордонного загону Могилів-Подільської бригади Армії УНР (з 23.10.1920), секретар Товариства кол. українських старшин у Чехії (з 1928), викладач математики Української гімназії в м. Етлінген, гол. редактор журналу “Тризуб” (Нью-Йорк, 1963 — 1975), голова контр. комісії Нью-Йоркського відділу ОБВУА; звання — сотник Армії УНР, підполковник (на еміграції).

Закінчив 2-гу вчительську школу (м. Жванчик, 1912) та однорічний педагогічний курс (с. Майдан-Трепівський, 1914). Працював учителем початкових шкіл (1912 — 1915). У “Curriculum vitae” писав: “В 1915 році був мобілізований до російської армії [до 40-го піхотного запасного полку в Одесі].

1 жовтня 1916 року вступив до Віленської військової школи — закінчив 1 лютого 1917 року. Перебував на Південно-Західному фронті з 1 травня 1917 року по 1 лютого 1918 року. [Нагороджений відзнакою Св. Георгія IV ст.]. В Українській Армії безперервно з 1918 року по цей час”. Служив у Радзивилівській кордонній бригаді Окремого кордонного корпусу та в 6-й Січовій дивізії. Закінчив курс Української реальної гімназії ім. Тараса Шевченка в Каліші та гідротехнічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подебрадах (10.10.1930). 1944 року перебрався до Західної Німеччини (Ашафенбург, Майнц-Кастель, Етлінген), а 1950 р. — до США. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Воєнним хрестом (25.02.1964). Похований на Українському православному цвинтарі Св. Андрія в Бавнд-Бруці. 1966 року склав пожертву на пам'ятник Олександрові Коваленку.

Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 35. — Грудень. — С. 4.

Задоянний В. Пам'яті Захара Івашишина // Вісті комбатанта (Торонто — Нью-Йорк). — 1977. — Ч. 3 (89). — С. 82 — 83.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1139. — Арк. 84, 99.

ІВАСЬКІВ Лука Михайлович (24.05. 1903, с. Слобода Золота, Бережанського пов., тепер Козівського р-ну Тернопільської обл. — 1977, Київ). Військовий, інженер; головний конструктор заводу “Робочій металіст” (Кострома, орієнт. 1936 — 1948) та Київського заводу “Буддормаш”; звання — стрілець УГА.

Закінчив 4 класи Рогатинської української приватної гімназії та Бережанську гімназію. У “Перебізі життя” писав: “В самім розгарі боротьби

наших військ за самостійність Соборної України 20 травня 1919 року вступив до Українських січових стрільців та пережив там все, що пережила наша Армія до останніх часів в боротьбі за волю свого народу — до кінця 1920 року.

Склавши іспит зрілости, записався яко звичайний студент на перший семестр машинового відділу Української високої технічної школи у Львові, де вислухав 2 семестри в 1923 — 1924 рр.”. Заяву подав про вступ на кооперативний підвідділ економічно-кооперативного відділу УГА, але дістав відмову.

Не бажаючи служити в польській армії, виїхав в УСРР і 1924 року вступив до Одеського політехнічного інституту, який успішно закінчив. Здобувши фах інженера-механіка, працював на Харківському електромеханічному заводі.

В Харкові одружився з українкою Пелагеєю Сергіївною Солодовниковою. Орієнтовно 1932 року Л. Іваськіва арештовано і засуджено до 1,5 роки. Будувал Комсомольськ-на-Амурі.

По звільненні переїхав із дружиною у Воронеж, де 21 липня 1936 р. народився їхній єдиний син Юрій.

З 1948 р. — в Києві. Похований в Києві на Берковецькому кладовищі. Син Юрій Лукич Іваськів, професор, фахівець у галузі інформаційних технологій, проживає з сім'єю в Києві.

Ю. Л. Іваськів стверджує, що навіть на роботі у Воронежі й Костромі батько говорив лише українською. Говорив: “Що там той Пушкін, все життя був гульвісою, от наш Шевченко був людиною і поетом, а про нього знають менше”.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1140. — Арк. 1, 3; та інші джерела.

ІВАХНЕНКО Петро (24.02.1895, Одеса — після 29.01.1934). Військовий, інженер-технолог; звання — підпоручник російської армії, сотник Армії УНР.

У “Curriculum vitae” писав: “Я народився 24 лютого 1895 року в сим’ї завідуючого рос. спол. партлабви (?) й торгівки в Одесі, де вчився спочатку в реальному училищі “Общества приказчиков”, потім в першому мійському шестикласовому училищі “Ефрусі” (з правами реальних шкіл), котре скінчив в 1914 році. В квітні 1915 року я вступив вільноопреділяючись в 1-шу гренадерську гарматну бригаду, потім був підвищений в рангу прапорщиків і переведений в рангу прапорщика і в листопаді 1916 року переведений в 122 гарматну бригаду, з котрою від’їхав на фронт. На фронті був підвищений до рангу підпоручника. В жовтні 1917 року я від’їхав до Москви з українськи-

ми частинами до штабу українських військ, а з ним після більшовицького перевороту в Москві — до Києва, де формувались українські частини. Як член 1-ї Київської біржової артелі, я дістався на посаду ад’юкта, пізніше — на посаду поміщика бухгалтера на цукроварню Терещенка. На зачатку влади гетьмана я був приділений до Міністерства шляхів на посаду рахівничого, потім — на посаду головного скарбника, на якій залишався і при Петлюрі. При наступі більшовиків на Київ (лютий 1919 року) евакуювався з міністерством (Кам’янець-Подільський, Проскурів, Тарнопіль і т. д.). При наступі поляків й більшовиків (в 1919 році) я залишив міністерство і вступив до 2-го гарматного полку Волинської дивізії на посаду в. о. командира гаубичної батареї, в якій перебував весь час на фронтах аж до катастрофи в Любарі, звідкля пішов на Зимовий похід. В 1920 році по добутті Київа нашим військом я був прикомандирований до штабу бригади Херсонської дивізії, котра тоді зачала знову формуватись, а потім був приділений на посаду командира 1-ї батареї 13 гарматного полку. З українським військом я дістався до Польщі, де перебував у різних таборах два роки (Ланцуті, Стрількові, Шепіюрні, Каліші). В українській армії був підвищений в рангу поручника, потім сотника і призначений командиром 13-го гарматного полку, потім командиром 5-го важкого куреня (Херсонська дивізія). На цих двох останніх посадах пробув майже два роки, а саме до переходу до ЧСР, куди виїхав 15 серпня 1922 року. В кінці листопада 1922 року вступив до Вищої господарської школи. Після ліквідації цієї школи перейшов до [Земської] вищої господарської школи в Пшерові, яку скінчив 8 липня 1926 року”. Склав додатковий іспит при Українському пе-

дагогічному інституті ім. Драгоманова в Празі. 20 жовтня 1929 р. померла дружина, залишивши 6-річного сина.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1141. — Арк. 3, 89, 95 — 95 зв., 146

ІВАШЕНКО Петро (16.02.1898 — після 08.1923). Старшина Армії УНР.

Навчався на математичному відділі фізико-математичного ф-ту Одеського університету. На інтернуванні — в Румунії. Подав заяву на інженерний ф-т УГА. Одружений з Оленою Іващенко, яка також подала заяву до УГА. Ось її “*Currículum vitae*”: “Народилася 21 травня 1901 р. в с. Лунинець Пінського пов. на Мінщині. Українка. Закінчила 7 кл. жіночу гімназію в м. Чугуєві 1917 р.”. 1918 року взяла шлюб із студентом Комерційного інституту П. Іващенко. “В 1919 р. виїхала до чоловіка до Армії України і з того менту весь час була з ним”. 1920 року інтернована в Польщі. Обоє дістали відмову від ректорату УГА.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 140. — Арк. 241 зв., 340 — 348.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1143. — Арк. 1 — 2.

ІГНАТЕНКО Дмитро Андрійович (25.10.1895, с. Карпилівка Прилуцького пов. Полтавської губ., тепер Срібнянського р-ну Чернігівської обл. — після 1941). Військовий, інженер-лісівник; командир 2-ї сотні 1-го Запорозького стрілецького куреня 1-ї Запорозької дивізії Армії УНР; звання — поручник Армії УНР, сотник (24.1950).

Батьки мали 16 десятин землі. В родині було семеро дітей (4 брати і 3 сестри). Закінчив сільську початкову школу (1906) та вищу початкову чотирикласну школу. 1918 року на-

вчався в Українській 4-класній гімназії ім. Івана Стешенка (в ній були тільки вищі класи — 5, 5, 7, 8-й). Від більшовицької мобілізації ухилився, а денікінської уникнути не вдалося. З відділом генерала М. Бредова потрапив до табору м. Щипйорна, де вступив до українського збірного відділу та перевівся до табору м. Ланцута. Учасник боїв проти більшовиків у 1920 році. Наприкінці року знову інтернований поляками. У липні 1922 р. втік із табору до ЧСР. 20 вересня 1923 р. закінчив матуральні курси при УГА, а 1928-го — лісовий відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (4.05.1928). Дипломну роботу “Природне та штучне відновлення лісу” виконав “дуже добре, дипломний іспит склав з успіхом дуже добрим”. Спогад “Вересень року 1920” написав на початку 1920-х років. Змалював бій у м-ку Гарноруді, тепер село Волочиського р-ну Хмельницької обл. (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 585 — 589).

1941 року працював управителем лісів у князя Сапіги в Засянні. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Гордієнко Г. Під щитом Марса (сподаги). – Філадельфія, 1977. – Т. 2. – С. 72.

Моренець В. Невідома спадщина. – Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2014. – С. 21 – 22.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1145. – Арк. 15 – 15 зв., 25.

ІГНАТЕНКО Дмитро (5.02.1893, зал. ст. Ковалеве, Катеринославщина – після 1936). Військовий і громадський діяч; землемір Катеринославської землевпорядкувальної комісії (1913 – 1914); командир саперної сотні 2-го Українського інженерного полку (кін. 1917), телеграфічний референт 3-го Галицького корпусу УГА (1919),

командир Окремого телеграфічного куреня і начальник зв'язку 3-ї Залізної дивізії Армії УНР (1920); звання – сотник Армії УНР.

Закінчив Куп'янську міську 6-класну школу (1907), Донецьку технічну залізничну школу (м. Луганськ, 1910) та Катеринославську землемірну школу (1913). Вступив до Московського межового інституту. Працював землеміром на Катеринославщині, “проводив розділ землі на отрубні частки в селах Павлоградські хутори та Тернівці”.

У серпні 1914 р. вступив до 1-го запасового саперного батальйону в м. Харкові, а в лютому 1915-го – до Петроградської інженерної військової школи, яку закінчив у жовтні того ж року. Одразу ж направлений на фронт до 9-го саперного батальйону в 1-шу саперну сотню молодшим старшиною. У квітні 1916 р. підвищений до рангу підпоручника. “В цім же році у великих боях на Стоході Волинської губернії був тяжко поранений та контужений. На лікуванні був 5 місяців у шпиталі при Катеринославській губернській земській лікарні”. В грудні 1916 р. повернувся на фронт. Призначений на посаду командира телеграфічної сотні, одночасно підвищений до рангу поручника. У вересні 1917-го представлений до штабс-капітана. За час війни здобув 5 бойових нагород. Після більшовицького перевороту в 1917 р., перебуваючи на Румунському фронті, залишив 9-й інженерний полк та перейшов на посаду командира саперної сотні 2-го Українського інженерного полку, що був під командою полковника Юрія Годила-Годлевського. “Звідси вирушили на Україну в м. Липовець на Київщині, а пізніше до Винниці, де провадили формування та навчання, – писав Д. Ігнатенко. – В 1918 році був командирований jako фахівець до Української

Галицької Армії, де сформував 2 сотні: телеграфічну та телефонічну, з котрими й був на фронті проти поляків у відділі Коломийської бригади. В короткому часі був призначений як телеграфний референт до 3-го Галицького Корпусу, що був під командою генерала [Антина] Кравса, в складі якого вже провадив бої на Великій Україні проти большевиків. Після катастрофи Галицької Української Армії та інтернування поляками я утік з лагерью та вступив до Національної Армії УНР до 3-ї Залізної стрілецької дивізії під командою генерала [Олександра] Удовиченка. Призначений як командир Окремого телеграфного куріня, а після короткого часу й начальником зв'язку дивізії до останнього часу існування Армії. В 1920 році після оточення та поразки армії перейшов Дністро та з іншими частинами Армії був інтернований в Румунії. З 1922 року до цього часу знаходжусь на праці в будівельній конторі в Бухарешті. 1-ю Конференцією української еміграції в Румунії вибраний до складу еміграційного національного суду чести. Є членом філії Українського товариства Ліги нації в Румунії. Бухарешт, 30 вересня 1925 року”. Подав заяву на вступ до економічного відділу УГА, але дістав відмову. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1145. — Арк. 6 — 8.

ІГНАТІВ Олександр (18.12.1888, м. Вознесенськ Херсонської губ., тепер Миколаївської обл. — після 15.06.1924). Військовий, повстанець; судовий практикант 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР (з 09.1920), слідчий суддя Вищого військового суду; звання — сотник (?) Армії УНР.

Закінчив Вознесенську шестикласну прогімназію (1905), Миколаїв-

ську гімназію (1907; із золотою медаллю) та правничий ф-т Московського університету (1912; диплом 1-го ст.). В “Описі життя Олександра Ігнатєва” зазначено: “Далі цілий рік служив однорічником у 14-у стрілковому полку в Одесі. 1 жовтня 1913 року перейшов до резерву. З 16 листопада 1913 року служу в Одеському окружному суді, куди я вступив як молодший кандидат на судові посади. Тут я був до початку всесвітньої війни, виконуючи обов'язки помічника секретаря в 3-му (цивільному) відділі. 19 липня 1914 року закликано мене до війська як старшину резерву. Весь час перебував на фронті. В листопаді 1917 року я був у складі українізованого 26-го армійського корпусу до 10 березня 1918 року, коли після демобілізації переохожу до резерву і їду додому. Знову після перерви почалася моя служба в суді аж до другої навали большевиків у 1919 році, коли старі суди большевики скасували. Поїхав я тоді додому до Вознесенська. Надивившись тут їх-

нього панування, взяв участь в серпні 1919 року в селянському повстанчому рухові. Зі свого міста через короткий час селянського тут панування довелося тікати. Повернувся разом з іншими повстанцями, коли прийшла денікінська влада. Тут мене мобілізували і приділили до служби в комендатурі. Був я так з 2 серпня 1919 року до лютого 1920 року. Зоставатися вдома не можна було. Прийшлося з іншими тікати в Польщу. Пробираючись до Кам'янця, був заарештований польською владою і після довгого сидіння по арештах був відправлений до табору Пікуличі, де перебували денікінці. 7 липня 1920 року з іншими українцями з цього табору перейшов до Української армії. Служив у Команді тилу Збірної станіці. А з 5 вересня на фронті в складі 5 дивізії як судовий практикант, а потім як слідчий суддя у Вищому військовому суді. Весь час перебував у Судовій офіції. 21 листопада разом із Армією інтернований. Перебував у таборач

Ланцуті, Стрількові, Шипіорні та Каліші. Зараз звільнений з інтернування і виїжджаю на працю. 15 червня 1924 року, табір Каліш”. Написав заяву на економічний відділ УГА в Подєбрадах, але 2 листопада 1924 р. дістав відмову, бо вже мав вищу освіту.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1146. — Арк. 8 — 9, 11 — 11 зв.

ІЛЛІЧ Борис Олександрович (Микитович?) (20.09.1899, м. Ямпіль Подільської губ. — після 5.11.1966, США). Козак Армії УНР, інженер-економіст.

1918 року закінчив Кам'янську комерційну школу. Навчався на правничому ф-ті Кам'янець-Подільського державного українського університету (1919). “Служив у різних українських невійськових інституціях, в 1920 році взятий до війська УНР, — читаємо в реєстраційній картці ч. 15. — Інтернований в Румунії в м. Орадеа-Маре. Здоровий, знаю мови німецьку і французьку (в обсягу комерційної школи). 31 січня 1922 року, Орадеа-Маре”. 8 серпня клопатався перед ректором про відпуску для поїздки в Чортків (тоді Польща), куди прибули батьки “після жахливого життя в Радянській Україні”. Стан матері Олександри “після всіх турбот” був настільки загрозливий, що “коли я тепер не приїду її побачити, то може зовсім не побачу”.

У серпні 1922 р. дістав відпуску на 3 тижні. Станом на 1922 р. неодружений. Закінчив економічний відділ економічно-кооперативного ф-ту 20 травня 1927 року. Дипломну роботу “Організація чищення м. Праги” виконав та захистив “з успіхом добрим”. Емігрував до США.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1148. — Арк. 4, 8, 20, 105.

ІЛЬНИЦЬКИЙ О. (А.) (? — після 1973). Військовий і громадський діяч; секретар Українського народного університету у таборі м. Ланцута (1921), студент УГА, член Товариства пасічників українських студентів-емігрантів у Празі (1923), член управи Видавничого товариства при УГА в Подєбрадах (1923). Особові справи не виявлено. 1923 року організував у Подєбрадах українську друкарню при друкарні чеха Б. Ванчури. Очевидно, йдеться про Оксента (Авксентія) Ільницького, поручника Армії УНР, нагородженого 19 жовтня 1961 р. Воєнним хрестом.

Автор спомину “Наша військова справа в період польсько-української згоди 1920 р.”. Ось уривок з нього: “В основу-ж відбудови армії було покладено старий, досить вже нами випробуваний принцип — це будовання не бойових частин, а лише нікуди не здатних “штабів” з таких-же ні до чого не здібних людей... На папері ми мали певні бойові одиниці, навіть з гучними історичними назвами, а коли прийшлося... боляче й wspomинати!.. Загальне піяцтво старшин, як на фронті, так й у прифронтових штабах, відсутність жадної дисципліни та військової бадьорости, а до того ще наша пасивність ще гірше здеморалізували наші частини. Всі бачили, що таким військом фронту втримати не можна буде й що катастрофа неминуча. Всі про це знали, знали навіть і “верхи”, але ніхто палець об палець не вдарив, аби запобігти лихові... Треба було бути дуже короткозорим, аби вірити в перемогу тої армії, яка була неодягнена, незброєна, без певного складу старшин, без жадної дисципліни і в додаток без жадного резерву в запіллю. І треба було лише невеликого натиску з боку ворога, як все мусіло б тікати.

Так воно й сталось...” З Бюлетеня Т-ва абсолювентів УГА-УТГІ (Ч. 48. — 1973) відомо, що А. Ільницький пожертвував на видавничий фонд цього видання 5 доларів.

Бюлетень Т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. — Нью-Йорк. — 1973. — Ч. 48. — С. 55.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 39 та підписи під фотографіями 333, 379.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції. 1919 — 1939. Матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої. — Київ: в-во ім. О. Теліги, 1999. — С. 63 — 64.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 963 — 983.

ІСКРЖИЦЬКИЙ Модест (6.11.1889, м. Житомир — після 12.10.1926). Льотчик 9-го бойового авіаційного загону Армії УНР (1916 — 1917).

1910 року, закінчивши повний курс 1-ї Житомирської гімназії, поступив на юридичний ф-т Київського університету Св. Володимира.

Закінчив Єлисаветградську кінну школу (1.02.1915) та Гатчинську авіаційну школу (15.11.1916). У “Життєписі” зазначав, що 1920 року “в складі 2 кулеметної бригади п. полковника [Гната] Порохівського перейшов у Румунію”.

Заяву до УГА в Подєбрадах написав 12 жовтня 1926 року. Умовно зарахований студентом, якщо протягом півроку подасть документи про освіту. Згодом зарахували як дійсного студента агрономічно-лісового ф-ту з умовою протягом півроку надати документи про освіту. 2 листопада 1926 р. звільнений через неприбуття.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1151. — Арк. 7 — 8, 11.

Й

ЙОНА Ярослав Ярославович (29.01.1900, Львів — після 15.11.1926). Стрілець УГА (з 01.1919), козак 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Народився в сім’ї Ярослава і Марти (в дівочтві Дмитерко). Навчався у філії Львівської академічної гімназії (1912 — 1918). В “Опис життя” зазначав: “Кампанію українсько-польської війни перебув на фронті в 1 курені УСС [УГА]. По переході Армії за Збруч я захорів на тиф і пролежав 2 місяці в шпиталі в Кам’янці, звідки повернувся назад до частини. По розоруженню Галицької Армії вступив до 3-ї дивізії генерала Удовиченка Військ УНР. В цій дивізії перебув на фронті до її ліквідації. По звільненню в 1920 році працював декілька місяців в садівничо-огородній школі товариства “Просвіта” в Милованю. Після того вернув додому. В

1922 році зложив іспит зрілості. Примусову службу в польській армії відбув у роках 1923 — 1924. З того часу працюю в народних установах і перебуваю стало у Винниках біля Львова. 15 палюлиста 1926 року”. 17 листопада 1926 р. прийнятий на агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту. 16 лютого 1928 р. викреслений із списків студентів УГА.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1149. — Арк. 1, 4 — 6.

К

КАВКА Андрій Григорович (31.05.1897, м. Рогатин, тепер Івано-Франківської обл. — 28.12.1943, м. Рогатин). Військовий, повстанець; звання — козак Армії УНР.

Навчався в Рогатинській українській гімназії Св. Володимира, директором якої був Михайло Галушинський — майбутній командант Легіону УСС, а викладачами — майбутні організатори УСС Никифор Гірняк, Антін Лотоцький, Микола Угрин-Безгрішний (бага-

то випускників гімназії пішли в УСС). По закінченні 7 класів Рогатинської гімназії (1915) забраний до австрійського війська. Воював на Італійському фронті. По розпаді Австро-Угорщини повернувся додому. Брав участь у обеззброєнні австрійських військ. “Опісля відійшов на польський фронт, де був до одержання відпустки для зложення іспиту зрілості, — писав він у “Circulum vitae”. — По зложенню відійшов на Станіславській фронт, а звідти відступив на Велику Україну. Відбув похід до Києва, опісля хорий тифом потрапив до большевиків. По тижневій тюрмі в чрезвычайці втік до повстанчого відділу (правильно: армії. — *Ред.*) генерала [Михайла] О.[меяновича]-Павленка, а з ним відступив на Галичину, де мене арештували поляки та забрали до табору полонених, коли приїхав додому по одержанні відпустки. З табору втік в ЧСР. 29 липня 1925 року. Підгоряни, Підкарпатська Русь”.

Подав документи на кооперативний підвідділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах. Зархований

кандидатом 1-ї категорії. Не з’явився на навчання, відтак звільнений 30 грудня 1925 року. Того ж року подавав документи на вступ до Українського педагогічного інституту ім. М. Драгоманова у Празі. Хворів на сухоти. З дружиною Іванною Кіндратівною (у дівоцтві Павлович, 14.03.1895 — 21.01.1970) пустили у світ дітей — Романа (1927 р. н.), Тетяну (1932) і Зиновія (1937).

У жовтні 1934 р. брав участь в урочистостях з нагоди 25-ліття заснування Рогатинської української гімназії. На його квартирі в Рогатині проживав художник і літератор, товариш Івана Франка Юліян Панькевич. На згадку він написав портрет Андрія Кавки. Похований у м. Рогатині на міському цвинтарі (вул. Січових стірльців). Дочка Тетяна проживає у Львові.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 4. — Спр. 13. — Арк. 1, 5.

КАГУКАЛО (КАГУКАЛОВ, КОГУКАЛО) Григорій Іванович (17.11.1899, м. Новозибків Чернігівської губ., тепер Брянської обл., РФ — після 09.1973). Військовий, повстанець, інженер-лісівник; звання — козак 1-ї бригади Запорозької дивізії Армії УНР.

“По приватній науці вступив в підготовчу класу Новозибківської реальної школи (1910 – 1911). В 1912 р. був переведений в Олександрійську гімназію (на Херсонщині), в 1-у класу, де і скінчив свої студії в 1919 – 1920 роках”. 1919 року в складі війська Матвія Григор’єва “скинув Антанту в море”, учасник перемоги над нею в Одесі. В 1920 – 1921 рр. служив у 1-й бригаді Запорозької дивізії, “опісля в штабі тієї ж дивізії, в технічній сотні, з котрою разом був інтернований до Польщі на початку грудня 1920 року”. Воював і під проводом Юрка Тютюнника.

Після 8 міс. інтернування у таборі м. Вадовиць втік до ЧСР (в липні 1920 року). “Дотепер перебував на праці в цукроварнім заводі м. Зволеньске на Чехах”, – писав він 29 травня 1922 р. в Празі у “Curriculum vitae”. Підписався: “Григорій Кагукалов.

Дійсний слухач лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (1922 – 1927)”.

За свідченням Василя Проходи, мав неабиякий успіх серед подебрадських дівчат і панянок, що приїжджали на курорт не тільки попити “подебрадку”, а й розважити свої розбиті серця. Гарно танцював. Захистивши дипломну роботу “з успіхом добре”, здобув фах інженера-лісівника (3.06.1927). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Воєнним хрестом (25.09.1960).

Коваль Р. Тернистий шлях кубанця Проходи. – Київ – Вінниця: ДП “ДКФ”, 2007. – С. 187.

Прохода В. Фрагмент спогадів зі студій в Подєбрадах // Спогади про УГА – УТГІ. – Ч. 19. – С. 5 // Додаток до: Бюлетень Т-ва абсолювентів УГА – УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Квітень. – Ч. 33. – С. 6.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1152. – Арк. 1, 12.

КАЛЕНСЬКИЙ Панько Микитович (27.07.1896, м. Городище Кременчуцького пов. Полтавської губ., тепер Черкаської обл. – після 11.06.1929 – до 1952). Військовий, учитель, інженер-агроном; звання – поручник Армії УНР.

Народився в сім’ї Микити Йосиповича і Харитини Максимівни (в дівочстві Щевелиха). Закінчив 2-гу Городищенську вчительську школу (1909 – 1912). У 1912 р. вступив до Полтавської учительської семінарії, яку закінчити не вдалося – з останнього класу в серпні 1915 р. забрали до війська. 4 травня 1916 р. скінчив 6-ту Московську школу прискороного випуску для підготовки старшин військового часу. У 1918 р. вступив до української армії, в якій перебував без перерви до її інтернування в Польщі. 6 червня 1922 р. вступив до 6-го класу гімназії ім. Тараса Шевченка, яку закінчив 23 березня 1923 року. Дійсний слухач агрономічного відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (1925 – 1929). Захистивши дипломну працю “Відгодівля великої рогатої худоби на заріз” “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-агронома (11.06.1929).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1154. – Арк. 9, 16.

КАЛИНОВИЧ Іван Олександрович (27.05.1893, м. Кременчук Полтавської губ., тепер Полтавської обл. – 27.04.1973, м. Ньюарк, США). Військовий і громадський діяч, інженер-агроном, кооператор, учитель, редактор; командир роти і батальйону 450-го Зміївського полку 113-ї дивізії Туркестанського корпусу (1915 – 1917), командир сотні кінно-гайдамацького полку ім. Костя Гордієнка (1918), помічник командира 5-го кінного полку ім. Костя Гордієнка Окремої кінної дивізії Армії УНР (з 14.04.1921), член

Студентської громади т. Вадовиці, член Надзвичайної кваліфікаційної комісії з перевірки освіти військових у т. Стшалково (1921), асистент завідуючого кафедрою хімії УГА в Подєбрадах, агроном Товариства “Сільський господар” у Золочівському пов. (1929), організатор і командир відділу Карпатської Січі (1939), редактор газети “Українська дійсність” (Берлін, 1940 – 1945), член Ради Гетьманського руху (США); звання – поручник російської армії, сотник Армії УНР, підполковник (з 1942), полковник УВК в еміграції.

Народився в сім’ї Олександра і Марії (в дівоцтві Мельникова). Вже наступного року родина переїхала в м. Прилуку Полтавської губ. (тепер м. Прилуки Чернігівської обл.). Закінчивши Прилуцьку гімназію, вступив на правничий ф-т Київського університету Св. Володимира, а 1 грудня 1914 р. – до Костянтинівської військової школи в Києві. 1915 року з маршовою сотнею пішов на фронт. Навесні 1917 р. в бою на г. Лисоні поранений. Лютневу революцію зустрів на посаді командира батальйону. Оскільки в частині служило багато українців, українізував частину. “Відважний і хоробрий вояк”. В українській армії з осені 1918-го. При відвороті Директорії з Києва наприкінці січня 1919 р. відступив з 2-м Чорноморським козацьким полком. Брав участь у багатьох боях проти московських більшовиків. Учасник Першого зимового походу. Інтернований 21 листопада 1920 р. в м-ку Ожигівцях. Перебував у таборах міст Вадовиці й Ланцут, а від січня 1922-го у складі 1-ї Запорозької дивізії в таборі м. Стшалкова. Кордон із ЧСР перейшов нелегально.

У травні 1922 р. подає заяву про вступ до УГА в Подєбрадах. 9 листопада 1922 р. в Подєбрадах занотував спогад “Останній відворот за Збруч” – про

переправу через р. Збруч у районі с. Ожигівців частин Армії УНР 20 листопада 1920 року. Ось фрагмент спогаду: “З боку Волочиська було чути стріли, це 1-ша Запорозька дивізія задержувала ворога, аби дати змогу своїм обозам переправитися за Збруч. Коли я під’їхав до Ожигівців, то побачив величезну силу обозів, парків і війська. Все це гомоніло, скрипіло, снувало... Мене зацікавило те місце, де ми мусли переходити Збруч. Це був невеликий місток, на скору руку підправлений; на ньому стояли поляки, а збоку лежала купа рушниць, яка ввесь час збільшувалася... Один за одним проходили вози, з брязкотом падали на купу рушниці, та лица козацькі ставали все більш похмурими. Сиротливо біліла на горбочку церква, а ще більш сиротливим здавалося сіре село. Селян не було видно. Тріск кулеметів щохвилини наближався. Недалеко за горбом загукали гармати. Це

Алмазовці казали останнє слово на ріднім терені — московській кінноті, яка мала намір піти в атаку. Біля гармат довгою лавою стояла перша бригада Окр. Кін. Див., кожної хвилини готова прийняти цю атаку, жовті прапори з кінськими хвостами ліниво полоскалися в морозному повітрі. Ген-ген, далеко між кущами, маячила ворожа кіннота. Часами з їх боку важко бухали гармати, але не робили нам ніякої шкоди. У цей час на переправі почалася страшна давка: кожному хотілося перебраться скоріше. Гармати бухали все частіше, все ближче тріскотіли кулемети, і обози не видержали; як вода після дощу, розлилися вони на кілька рукавів і сунули просто через Збруч. Поляки теж хвилювалися... У всі боки летіли зіпсуті рушниці, розсипалися набої, котились бочки з медом, переверталися вози, а посеред цього можна було бачити суворі постаті козаків Кінної дивізії, яких було послано прискорити переправу. На тому боці Збруча спішно шикувалася польська компанія, лиця жовніврів були блідні і схвильовані; [вони] опасалися, щоб большевицька кіннота не перейшла кордону. Почало темніти. Тріск кулеметів на хвилину замовк... це дивізія востаннє пішла в атаку. Не хотілося так, без бійки, відходити. Ворог відступив. Уже всі обози переправилися; тихо було на переправі, і сумно на горі щось загомоніло, засіріло, заіржали коні... Це відходила на переправи Кінна дивізія. Було чути, як гомоніли козаки, як дзвеніли стремена... Дійшли до переправи.

— Прощай, Україно! — почувись голоси. — Навесні повернемось!

З торохкотом полетіли на купу рушниці, наповнюючи повітря металевим дзвоном... Плакало залізо... Стало зовсім темно... Нервово похрапували коні; гуркотячи, перейшли по містку гармати [Алмазова]. “Прощай, Украї-

но!” — думалося кожному; нещаслива наша доля — “третій раз відходимо за кордон”... Попереду була українська земля, загарбана тепер поляками... Перед очима всім вставало майбутнє: весна, поворот на Україну... Козаки затягнули пісню. Тільки ті, що вже були в Польщі, що сиділи в таборах, — ті мовчали. Перед їх очима тягнулись безконечні дроти, довгі, сумні бараки, чулось традиційне “пся крев”, і навіть мерехтіли в очах таборів цвинтарі. Одним із них був і я” (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 751 — 752).

Автор спогаду “Українізація 450-го Змієвського полку” — про те, як ще з 1915-го він добирав до своєї роти мобілізованих з українських губерній, налагоджував з ними земляцькі стосунки, намагався оберігати їх, щоб уникнути непотрібних жертв, відтак сформував міцну дружню частину, в якій під час розвалу фронту в 1917 році було збережено дисципліну, а більшовицького комісара, який наказав всім офіцерам частини негайно зняти погони, на наказ І. Калиновича було зустрінuto вогнем кулеметів і бомбометів. Офіцери не лише не зняли погонів, а й на другий день після втечі більшовиків обшили їх синьо-жовтими шнурками, а безпосередній командир Башков признався, що він українець і прізвище його батька було Башкуватий (Українське козацтво (Нью-Йорк). — 1973. — Ч. 3 (25). — С. 21 — 22).

Автор спогаду “Святий вечір в 42-му бараці т. Стрелково р. 6. 1921” (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 429 — 430) та “Покажчик соціалістичної та комуністичної української літератури” (Відень). Дійсний слухач агрономічного відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (1923 — 1927). Публікувався в

часописі “Наша Громада” (Подебради, 1926. – Ч. 1 – 2). 1925 року Павло Ковжун виконав “Екслібрис Івана Калиновича”. Захистивши дипломну роботу “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-агронома (23.05.1927). Почав працюю як агроном у Збараському повіті, але польська влада відмовила йому у праві проживання. Тоді він перебрався до Золочівського повіту. Перебував під таємним наглядом польської поліції. Врешті дістав ультимативний наказ негайно покинути межі Польщі. Відтак змушений переїхати у Підкарпатську Русь. Біля м. Мукачєвого в с. Страбичовому Калинович орендує землю в Яцка Остапчука, а 8 листопада 1928 р. бере шлюб з його донькою Мирославою. Учителював у с. Грибовці. Проводив культурно-просвітницьку працю серед українського населення, “яке, пізнавши в ньому українську культурну людину, полюбило й поважало його за господарські поради для людей і науки”. 1939 року брав участь в обороні Карпатської України. У березні арештований угорськими окупантами. З концентраційного табору вдалося втекти. Переїздить з родиною до Німеччини, влаштується на роботу інженером на фабрику біля Берліна. Став діячем Союзу гетьманців-державників. Працює в гетьманській організації “Українська громада”, виконує доручення колишнього Гетьмана України Павла Скоропадського, видає газету “Українська дійсність”. Навесні 1945-го виїздить до Мюнхена, а в 1948-му – до США. Жив у м. Маплевуді. Активний діяч багатьох українських громадських організацій. “Людина культурна, мила, віддана родині, громаді і народові”.

З дружиною Мирославою пустив у світ сина Богдана і доньок Ірену, Марту та Маріанку. Мав брата Бориса (жив у Канаді) і 8 онуків.

“29-го квітня в похоронному заведенні Литвина в Нью-Арку, Н. Дж., о. М. Библів відправив панатиду над домовиною Покійного біля стійки друзів – членів Відділу ОБВУА з прапором та в приявності численних комбатантів і громадянства. Покійного попрощав голова Відділу ОБВУА д-р І. Карапінка і син Срібної Землі, кол. її прем’єр Юліян Ревай, з признанням дякуючи Покійному за його освідомлюючу культурну і господарську працю серед українського населення Карпатської України. Наступного дня похоронний похід перейшов з тлінними останками Покійного до місцевої парохіяльної церкви Св. Івана Хрестителя, де о. М. Библів при численній участі друзів-комбатантів і громадян відправив заупокійну Службу Божу і виголосив проповідь про життя і діла Покійного. На стійці біля домовини в церкві стояли друзі комбатанти під проводом Б. Дацківського і О. Рейнарєвича. Після закінчення похоронного Богослуження в церк-

ві довга автокавалькада рушила на цвинтар в Єлизабеті, де після відправлення Панахиди над могилою попросили Покійного: Василь Манько від Управи Відділу УТОУ в Ньюарку, як члена вищого проводу Гетьманського Руху і заслуженого діяча Української Гетьманської Організації, та Б. Ланкійський з рамени Станиці Вільного Козацтва. Усі промовці, прощаючи Покійного, передали дружині і рідні вислови глибокого співчуття. Після відспівання “Вічная пам’ять”, полинула над могилою стрілецька пісня “Видиш, брате мій”. Відтак численні присутні зібралися в УНДомі на поминки, на яких згадували Покійного і його діла інж. Іван Харченко і сот. Ю. Кононів”.

Вакуловський В. Полковник УВК інженер Іван Калинович // Українське козацтво (Нью-Йорк). – 1973. – Ч. 3 (25). – С. 40 – 42.

Моренець В. Земляки Миколи Міхновського в боротьбі за Українську державність. – Київ – Вінниця: Историчний клуб “Холодний Яр”, ДП “Державна картографічна фабрика, 2012. – С. 162, 165, 166.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції. 1919 – 1939. Матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої. – Київ: в-во ім. О. Теліги, 1999. – С. 60.

Н. Н. Ті, що відійшли... // Вісті комбатанта (Торонто – Нью-Йорк). – 1974. – Ч. 5. – С. 93.

О. У. Пам’яті інж. агронома І. Калиновича // Свобода (Джерсі Ситі і Нью-Йорк, США). – 1973. – №116. – 22 червня. – С. 3.

Пеленська О. Український портрет на тлі Праги. Українське мистецьке середовище в міжвоєнній Чехо-Словаччині. – Нью-Йорк – Прага: НТШ в Америці та ін., 2005. – С. 150.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1155. – Арк. 9, 22.

КАЛЮЖНИЙ Родіон (24.07.1896 – після 10.1955). Військовий і громадський діяч, повстанець; звання – сотник Армії УНР.

Народився в Україні. До 1914 р. навчався в Бакинській середній механіко-будівельній школі, “яку залишив з причини Світової війни”. У “Життеписі” зазначав: “27 серпня 1914 р. вступив до російської армії, в якій перебував до часу революції як старшина піхоти. З початком українізації Південно-Західного фронту виїхав 17 жовтня 1917 р. на Україну і з того часу проводив активну боротьбу з російськими більшовиками”. Значковий 3-го Гайдамацького полку. 21 листопада 1920 р. разом з Армією УНР інтернований до Польщі. “В 1923 р. втік з табору Каліш і прибув до Чехії з метою продовжити освіту. Зараз я є слухачем матуральних курсів в Йозефові. 4 серпня 1924 року”. Подав заяву на агрономічно-лісовий відділ УГА в Подєбрадах, але дістав відмову через брак вакансій і освіти (1.11.1924). Співвидавець книжки Симона Наріжного “Українська еміграція” (Прага, 1942. – Ч. 1). У газеті “Свобода” 4 листопада 1955 р. (ч. 213) оприлюднено інформацію про обрання викон. органу Комісії допомоги укр. студентству, зокрема про обрання Р. Калюжного членом езекутиви. Значковий 3-го Гайдамацького полку. “Фанатик, хо-

робрий і одважний” (оцінка Миколи Чеботаріва). На еміграції — гетьманець.

Свобода (Джерсі Ситі і Нью Йорк, США). — 1955. — №213. — 4 листопада.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1156. — Арк. 3, 5.

КАМІНСЬКИЙ Яким (9.09.1895, с. Таужне Балтського пов. Подільської губ., тепер Гайворонського р-ну Кіровоградської обл. — після 25.06.1923). Козак Армії УНР.

У “Короткому життєписі” зазначив: “До війни господарив та деякий час служив на Юрїївському заводі на Січславщині. Призваний до московського війська (1915), в якому був до революції 1917 року. З дня революції безперервно був у українському війську. В березні 1921 р. інтернований в Румунію, а відтак 6 травня дістався до Чехословаччини, де вступив до Української учительської семінарії в Йозефові. В українській армії був три рази пора-

нений, тому втратив 35% працездатності. У ворожих Українській Нації арміях не служив, не належав до ворожих організацій, під судом і слідством не був. 25 червня 1923 року”. Подавав заяву на агрономічний підвідділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах, але дістав відмову.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1158. — Арк. 1, 6, 8 — 9.

КАНДИСКАЛІВ Петро (27.06.1898, с. Стара Сенча Лохвицького пов. Полтавської губ., тепер с. Сенча Лохвицького р-ну Полтавської обл. — після 16.07.1927). Військовий і громадський діяч, інженер-гідротехнік; член Товариства українських інженерів (1930-ті); звання — козак (поручник?) Армії УНР.

10 листопада 1918 р., навчаючись у 7 класі Прилуцького комерційного училища, отримав дозвіл виїхати в Ст. Сенчу до батьків. Короткотермінова відпустка закінчилася 15 листопада.

Але до училища не повернувся – адже в Україні 14 листопада почалася війна. 23 грудня 1918 р. мобілізований до Армії УНР. У ній прослужив до 26 серпня 1919 року. Вже 2 вересня потрапив у полон. Проти волі був мобілізований у Добровольчу армію. У листопаді відділи махновців, а за ними й інші частини Красної армії форсували Сиваш, відтак 31 листопада 1920 р. мусив евакуюватися з Криму до Туреччини.

10 грудня 1921 р. перебрався до Болгарії. У Софії перебував “у дуже скрутному становищі і не мав ніяких засобів для продовження освіти”. Влітку 1922 р., коли до влади в Болгарії прийшли комуністи і почалися масові арешти, вирушив до ЧСР. Разом із ним до Подебрад прибули Василь Василенко, Сергій Володимирів, Сергій Михайленко, Володимир Федорів і Валентин Костенко. 17 липня 1922 р. подав заяву до УГА в Подебрадах. Захистивши дипломну роботу “з успіхом задовільно”, здобув фах інженера-гідротехніка (16.07.1927). Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини.

Полтава Л. Над блакитним Чорним морем. – Київ: Українська видавнича спілка, 2002. – С. 99

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1160. – Арк. 1 – 2, 5, 10, 17, 22.

КАНОНІР Юрій Йосипович (24.10.1898, м. Миронівка Канівського пов. Київської губ., тепер Київської обл. – після 28.06.1926). Військовий, викладач; звання – козак Армії УНР.

Народився в сім’ї Йосипа Івановича та Ольги Григорівни (в дівочтві Комарова). Закінчив Київське комерційне училище 5-го товариства викладачів ім. Е. Долинської (1918). Після поразки української армії перебував у польських таборах для інтернованих (Каліш). 26 квітня 1922 р. подав заяву до УГА в Подебрадах. Навчаючись в академії, прийняв громадянство УСРР, бо хотів повернутися в Україну “й бути там корисним громадянином”. Коли в УГА розпустили філію Спілки громадян УСРР, усім її членам академічна громада оголосила бойкот, у тому числі й Ю. Каноніру. Відомо, що він був студентом останнього, 8-го семестру УГА, але чи закінчив академію – невідомо, бо диплома в особистій справі немає. Автор спомину “Квітень місяць року 1920” – про розстріл більшовиками полонених козаків Армії УНР (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 478 – 485 зв.)

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1161. – Арк. 1, 15, 32.

КАПЛИСТИЙ Макар (18.01.1896, с. Майорівка Ананьївського пов. Херсонської губ., тепер Новобузького р-ну Миколаївської обл. – 5.11.1979, Філадельфія, США). Військовий і громадський діяч, педагог, науковець, просвітянин, інженер-агроном, кооператор; прапорщик 15-го запасного пішого полку (м. Вольськ), в. о. командира, командир сотні, голова Ради сотні, батальйону, 110-го пішого Камського генерал-ад’ютанта графа Толя 1-го полку російської (царської) армії (с. Шанці біля Ковна) 28-ї пішої дивізії,

член Ради 529-го пішого полку, голова Ради 133-ї пішої дивізії, сотник Армії УНР (05.1920), вчитель школи підстаршин 2-ї Волинської дивізії (т. Каліш, 1921), інструктор культурно-освітнього відділу штабу 2-ї Волинської дивізії (т. Каліш, 1921 – 1922), референт с.-г. шкільництва і курсів Централі Товариства “Сільський Господар” (Львів, із 10.1929), повітовий агроном Товариства “Сільський Господар” у Жовкві й Дрогобичі, управитель с.-г. курсу в Янчині (Жовківщина, поч. 1930-х), управитель Жовківської районної молочної, директор Централі Товариства “Сільський Господар” в Ярославі, директор Сяноцької с.-г. школи, доцент УТП (Регенсбург, 1951), член НТШ та УВАН, лектор, доцент, професор, член Професорської ради Українського технічно-господарського інституту, головний інспектор українського фахо-

вого шкільництва в американській зоні Німеччини, голова Філадельфійського відділу Товариства українських інженерів Америки; військові звання – сотник, майор Армії УНР (підвищений на еміграції).

Закінчив Демидівську церковно-учительську школу (1912), Херсонську вчительську семінарію (20.01.1916), Одеське військово училище (1.06.1916), матуральні курси при УГА в Подєбрадах (24.06.1923), агрономічно-лісовий ф-т УГА (20.06.1928), Вищу педагогічну школу (Прага). Учасник Першого зимового походу. Лицар Залізного хреста Армії УНР (1920), Хреста Симона Петлюра і Военного хреста УНР. Інтернований у таборі м. Каліша. Працював повіт. агрономом на Жовківщині та Дрогобиччині. Організатор сільської кооперації на Лемківщині та у Львові. Від 1944 р. мешкав у Німеччині, а від 1949-го – в США (Міннеаполіс, потім Пенсильванія). Ініціатор і меценат видання “Крайове господарське товариство СГ за роки 1899 – 1944”. Дійсний слухач агрономічного відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА (1924 – 1928). З довідки дізнаємося, що під час навчання в академії Макар Каплистий “бездоганно виконував доручені йому праці”. Захистивши дипломну роботу “Сільськогосподарська освіта на Україні” “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-агронома (4.05.1928). Дружина – Марія (у дівоцтві Козак). Родич – Віктор Каплистий із с. Новоіванівки Ананьївського пов. Херсонської губ., тепер Баштанського р-ну Миколаївської області.

1963 року у Філадельфії написав статтю “Філія товариства “Сільський господар”. Ось уривок з неї: “На працю до Жовкви я приїхав із централі Товариства “Сільський Господар” у Львові в жовтні 1929 р. В централі я працював

від січня 1929 р. і встиг уже побувати в Коршеві біля Коломиї, де викладав на трьохмісячних курсах для хлопців, а пізніше там же перебрав керівництво 3-х місячних курсів для дівчат. На жаль, не довго мені довелося працювати в Коршеві, бо староство в Коломиї не дозволило мені на побут. Помимо інтервенції у старостві сен. О. Кисілевської, о. прилата Русина, рад. В. Кобринського – поліція загрозила, що як не виїду з Коршева, то вивезе мене під ескортою. То ж мусів я передати дальший провід курсу і виїхати до Львова (...) [На Жовківщині Макар Каплистий] 1. Відвідав 33 села і зробив 56 викладів, популяризуючи агрономічну науку та з’ясовуючи значення сільськогосподарського знання для селян. 2. Організував трьохтижневий годівельно-ветеринарний курс у селі Бутини та 8-миденний годівельний курс у Волі-Висоцькій. 3. Відбув 9 організаційних поїздок до Львова і одну таксаційну – до Добросина. 4. Зробив 12 поїздок у справі заложення дослідів (заложено 4 точних досліди, 3 з ячменем, а один з буряками та 18 демонстраційних). 5. Взяв участь у 16-ох зборах кооперативів і господарських нарадах. 6. Відбув 18 поїздок у справі організації районної молочної в Жовкві. 7. Організував і провів загальні збори в 9-ох гуртках “Сільський Господар” та виголосив 5 святочних промов. 8. Підготував у Бутинах ґрунт до заложення контролі молочності та асекурації худоби. 9. Проводив підготовку в напрямі збуту сільськогосподарських тварин (...) Повільно налагоджуване господарське, культурно-освітнє життя перервала безглузда жорстока руїнницька пацифікація, що її провела польська влада під осінь 1930 р. майже на всіх українських землях під Польщею. Жовківщина не зазнала таких спустошень, як інші повіті. Все ж таки і на Жовківщині було

кілька ранених, багато побитих людей і десятки знищених кооперативів та читалень “Просвіти”. Була паралізована праця в повітовому Союзі кооперативів. Проведені обшуки в директорів і службовців ПСК. Був і я заарештований на 10 годин, а в моїй кімнаті поліція переглянула все до нитки (...) З хати ми перейшли до канцелярії, де переглянули моє бюро, та нічого підозрілого не знайшли. Але страх я мав за свій щоденник, в якому були записані не лише господарські та кооперативні справи, але й імена, прізвища та характеристики активних господарів у кожному селі (...) Централь Товариства “Сільський Господар” у Львові призначила мене управителем сільськогосподарського курсу в Янчині. Курс уже був організований і розпочав виклади (...) Дивним дивом і цей курс не міг я довести до кінця, бо староство в Перемишлянах заборонило мені побут в Янчині (...) Хоч в Янчині я був не цілих шість тижнів, але староство в Перемишлянах, правдоподібно, дало погану опінію про мене в Жовкву. Запримітив я це вже при перших поїздках на села. На мої реферати чи загальні збори гуртків “Сільського Господаря” почали приходити поліцаї і тайні конфіденти, а раніше такого не було. Перше село, яке попало під контроль поліції, було село Мокротин. Головою гуртка “Сільський Господар” у Мокротині був свідомий та активний господар Дем’ян Нюнька. Після зборів гуртка “Сільського Господаря” до Нюньки підійшов поліцай і почав розпитувати, як то сталося, що інженер Каплистий вибрав на голову Нюньку, а не русофіла (прізвища не пригадую). На всі запевнення Нюньки, що члени гуртка “Сільський Господар” самі його вибрали, а інженер Каплистий зовсім не втручався до виборів, ніхто не звернув уваги, а коли він рішуче стояв на

своєму, то на нього посипались грошеві кари. Так повторилось ще в кількох селах. Мені не залишилось нічого більше робити, як перестати виїздити на села. Коли ж я все-таки не покидав повіту, то референт безпеки покликав мене і в рішучий спосіб наказав, щоб я з повіту негайно виїхав – таке є рішення старости. На особисту розмову зі старостою мені відмовлено. Але за пару днів дістаю телефонічне завізнання, щоб я з’явився у голови філії у Львові полковника О. Кузьмінського (український розвідник, який співпрацював з польською розвідкою, з кінця 1921-го – головний уповноважений УЦК у Галичині. – *Ред.*). При зустрічі полковник Кузьмінський запитав мене, що я наробив, що поліція і староство в Жовкві хочуть мене викинути до большевиків? Ніколи я не сподівався, щоби щось подібного могло статись. На запитання, чи я належу до ОУН, відповідаю: “Ніколи не належав і тепер не належу”. Після довшої розмови полковник Кузьмінський зажадав від мене старшинське слово чести, що я всю правду йому оповів. Виявилось, що староство в Жовкві зажадало дозволу від воєводства у Львові на вивезення мене до большевиків. І лише особиста порука полковника Кузьмінського врятувала мене від цього. Історія цікава для характеристики польської влади, але довга, тому я не буду її описувати. Скінчилось тим, що староство таки дало мені дозвіл на рік побуту, але зажадало покинути Жовкву. І я мусів виїхати.

Від початку моєї праці я обіцяв повну співпрацю Товариства “Сільський Господар” з кооперацією і обіцянку виконав. Впорядковуючи філію Товариства “Сільський Господар”, скріплюючи працю гуртків “Сільський Господар”, не забув я й про фахове навчання сільського господарства,

уживаючи передусім показу від сіяння, садження, гноєння, сапання, наставлення плуга та сівалки, кошення та кінчаючи обмолотом. Ось цікавий випадок у Волі-Висоцькій, де я змушений був показати господареві Кисілеві, як правильно припасувати косу та правильно при кошенні тримати поставу всього тіла, щоб косар даремно не мучився. Поблизькі господарі за примітили, що агроном щось майструє та косить, тож прийшли подивитись, бо не вірили, що пан уміє виконувати хлопську роботу. А косив я, за оцінкою мого покійного батька, добре, батько був косар-артист. Отож батькова наука мені дуже придалась. Слава про моє кошення рознеслась по повіті і зробила мені добру прислугу.

Щоби бути справжнім членом станової організації, я вписався членом і був прийнятий в гурток “Сільський Господар” у Волі-Висоцькій та В’язовій. Був членом 3-х кооператив на селах для закупу й збуту, одної кредитівки, районної молочарні в Жовкві, виробничої кооперативи “Шевська будучність” у Жовкві та кооперативної фабрики “Суспільний Промисл” у Львові. Брав активну участь у налагоджуванні кооперативного збуту сільськогосподарських продуктів, головню в збуті квасолі “ясьок” та яєць, як головних продуктів Жовківщини. Брав участь у загальних зборах низових і повітових кооператив. Дирекція повітового Союзу кооператив дуже радо брала мене на збори москвофільських кооператив. Москвофіли приймали мене за “свого”, бо я приїхав, на їх думку, “з Росії”. Вони мої поради радо виконували, а внески на зборах підтримували (...) Мушу сказати, що довір’я селян в основному мені пощастило здобути і я мав вигляди на успішну працю (...) Одначе окупаційний чинник – польська влада припинила мою агрономічно-суспільну працю в повіті”.

Каплицист М. Філія товариства “Сільський господар” // Жовківщина: Історико-мемуарний збірник. Том 2. – 1995.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 1 – 4, 15, 22 – 24.

КАПУСТЯНСЬКИЙ Василь Петрович (14.11.1898, Катеринослав, тепер

Дніпропетровськ – після 24.07.1924). Козак Армії УНР.

Народився в сім’ї священика. Закінчив Духовну семінарію в Катеринославі (1918).

Навчався на природничому відділі Харківського університету, а 1920 р. втік до Болгарії, де продовжив навчання у Балканському близькосхідному інституті. 24 липня 1924 р. подав заяву до УГА в Подебрадах, але дістав відмову – очевидно, через відсутність документів про середню освіту.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1165. – Арк. 12.

КАПУСТЯНСЬКИЙ Володимир Петрович (13.07.1900, с. Паришків Переяславського пов. Полтавської губ., тепер Баришівського р-ну Київської обл. – після 4.08.1924). Підхорунжий Збірного куреня 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Закінчивши Переяславське духовне училище (1908 – 1914), вступив до Полтавської духовної семінарії. Оскільки більшовики перевели 6-класні семінарії на трикласні, то він закінчив семінарію за скороченою програмою (1919).

18 вересня 1919 р. проти волі мобілізований у Добровольчу армію. Під час відступу денікінців захоплений більшовиками в полон. 13 лютого 1920 р. в Могилеві-Подільському добровільно вступив до українського війська, напевно, до 2-ї стрілецької дивізії, яку в цьому місті формував полковник Олександр Удовиченко. Інтернований 1920 р. в Польщі.

У таборі м. Каліша вступив до 7-го класу гімназії ім. Тараса Шевченка, але не закінчив її, бо пішов працювати фізично, щоб вижити. У Каліші перебував до 4 квітня 1924 року. Подавав заяву на кооперативний відділ

економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах, але дістав відмову через брак освіти.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1164. – Арк. 1, 3, 9.

КАРАПІНКА Ілько (29.07.1895, с. Галичани Городоцького пов., тепер Городоцького р-ну Львівської обл. – 20.02.1978, м. Ньюарк, США). Військовий, громадський, кооперативний і пластовий діяч; інструктор і технік районних молочарень “Маслосоюзу”, директор Калуської районної молочарні (кін. 1930-х), голова контрольної комісії Окружного “Маслосоюзу”, заступник голови контрольної комісії Українбанку, член Калуської “Прогресіві”, ревізор молочарського відділу Ревізійного союзу українських кооператив у Львові (1941 – 1944), голова Українського допомогового комітету в Арцебергу (Німеччина, 1945), еміграційний референт і член управи табору в Регенсбурзі, член управи Об’єднання молочарських працівників, член кооперативу “Єдність” у Регенсбурзі, член Кооперативної ради в Мюнхені, директор і скарбник Української Шадниці (м. Ньюарк, США), голова Пласт-Прияту, член Крайової пластової ради в США, член Українського конгресового комітету, член Об’єднання українців Америка “Самопоміч”, член-фундатор Східно-Європейського дослідного інституту ім. В’ячеслава Липинського у Філадельфії, голова відділу Об’єднання бувших вояків-українців Америки; звання – стрілець (поручник?) УГА, козак (поручник?) Армії УНР.

У “Curriculum vitae” писав: “Народною школу укінчив в Галичанах, виділову – в Городку (1911) і 2-й рік учительської семінарії у Львові (1914). Того ж року забраний до австрійсько-

го війська, при котрім служив до 1918 року. В перших днях падоліста 1918 р. вступив до УГА, а приділений до Гірської бригади, брав активну участь у війні з ляхами аж до загального відвороту українських військ зі Східної Галичини. 20 мая 1919 р. разом з Гірською бригадою перейшов до ЧСР. 1 червня прибув до військового табору в Німецькім Яблоннім, де перебував до 20 грудня 1920 року. В грудні того ж року переведений з Гірської бригади в Нім. Яблоннім до військового табору в Ліберці, де укінчив 3-й рік учительської семінарії на курсі для середніх шкіл. В серпні 1921 р. переїхав разом з бригадою Генерала Кравса з Ліберця до українського табору в Йозефові, де находжуся і по нинішній день і учаю на 4-й рік учительської семінарії. Йозефів. 24 червня 1923 рік. Ілько Карапінка”. Гімназію закінчив 1923 року. Подавав прохання про вступ на кооперативний підвідділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах, але дістав відмову через брак документів про освіту. “Студіював філософію в Карловому університеті в Празі, “рівночасно брав курс асекураційної математики і техніки на Політехніці в Празі в рр. 1923 – 1930. Студії закінчує докторатом з філософії”. 4 січня 1933 р. у Коломиї взяв участь в ініційованій ОУН панахиді за страченими Василем Біласом і Дмитром Данилишиним. Андрій Качор писав: “Д-р Ілля Карапінка – це клясичний приклад тихого, скромного, але все активного та відповідального громадського працівника, який кожду довірену йому працю виконував солідно, без захооти (...) Був людиною великих громадських чеснот (...) Працював без розголосу, без особистій реклами, без претенсій на вдячність української громади, виконуючи свій

національний обов’язок праці для народу”. Похований на Українському православному цвинтарі Св. Андрія в Бавнд-Бруці.

Андрусак М. Національний солідаризм по-галичанськи. — Галичина. — 2012. — 20 грудня. — Інтернет-версія газети.

Качор А. Ілля Карапінка. Замість грудки рідної землі на могилу друга-кооператора // Свобода (Джерзі Ситі і Нью Йорк, США). — 1978. — №80. — 11 квітня. — С. 2, 4.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 140. — Арк. 477, 480 — 481.

КАРДАСЕВИЧ Борис Костянтинівич (29.07.1899, с. Бандишівка Могилівського пов. Подільської губ., тепер Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. — після 19.05.1928). Військовий, інженер-економіст; звання — хорунжий Армії УНР.

Народився в сім’ї Костянтина Арістохевича і Дарії Порфірівни (в дівочтві Лотоцька). Навчався в Тульчинській духовній школі (1909 — 1915). У квітні 1919 р. закінчив Кам’янець-Подільську духовну семінарію. У 1920 р. вступив до лав 13-ї бригади 5-ї Херсонської дивізії Армії УНР.

19 січня 1921 р. звідти відправлений до Спільної юнацької школи в Каліші, де перебував до 1923 року. Дійсний слухач кооперативного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (1924 — 1928). Захистивши дипломну роботу “Кооперація по збуту в сільському господарстві” “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-економіста (19.05.1928).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1167. — Арк. 1, 4, 16, 96.

КАРДИНАЛ Максим Петрович (26.08.1901, с. Копистишин Ямпільського пов. Подільської губ., тепер Шаргородського р-ну Вінницької обл. — після 28.09.1942). Військовий, інженер-економіст; викладач с.-г. курсів товариства “Сільський господар”; звання — козак Армії УНР.

Народився в сім’ї Петра Вівсіювича та Тетяни Єфремівни (в дівочтві Гандзійчук). У “Короткому описі життя” зазначав: “По скінченню народної 2-х класової школи вступив до учительської семінарії с. Сутиски Вінницького повіту, яку скінчив у травні 1917 року. В серпні того ж року вступив до 2-ї вчительської семінарії ім. Тараса Шевченка у Вінниці, в котрій в 1919 р. скінчив 2-гу клясу. З причини більшовицької інвазії і реквізиції школи дальшу науку я мусив перервати. Крім того, був заарештований “як контрреволюціонер” і відправлений у Жмеринську тюрму. Звідти звільнився і переховувався у лісах. Коли прийшла українська армія, я прибув до Жмеринки, де зголосився до комендатури, котра мене направила до Юнацької школи, що тоді перебувала у Вінниці. 20 травня 1920 р. я був прийнятий до 3-ї пішої сотні Спільної юнацької школи, де перебував до випуску у таборі Каліш. Не витримавши умов, в яких там довелося жити, я не-

легально у вересні 1924 р. перейшов з Польщі до ЧСР. Одержав дозвіл від МЗС і 10 грудня 1924 р. від'їхав до табору Йозефів. Там ходив на курси учительської семінарії, які скінчив у 1925 році. Подебради, 2 серпня 1927 року”. Дійсний слухач кооперативного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подебрадах (1928 – 1932).

Захистивши дипломну роботу “Головні види і сорти кормових корінеплодів” “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-економіста (29.06.1932). В особовій справі є документ часів німецької окупації (свідчення С. Черняхівського і Я. Панченка) про те, що М. Кардинал “є віри православної та арійського походження” і “до цього часу неодружений”.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання

абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1168. – Арк. 1 – 2, 6 – 6 зв., 28.

КАРМАН Олекса Дем'янович (17.03.1894, м. Тальне Уманського пов. Київської губ., тепер Черкаської обл. – після 27.06.1929). Військовий, інженер-гідротехнік; звання – поручник 17-ї бригади 6-ї дивізії Армії УНР, сотник Армії УНР.

Народився в сім'ї Дем'яна Михайловича і Марії Олександрівни (в дівоцтві Бойко). У “Curriculum vitae” писав: “Восьми років від роду батько віддав мене до 2-ї міністерської народної школи в м. Тальному, де я пробув 4 роки і в 1907 р. склав іспит до 2-ї класи вищої початкової школи в Тальному, яку скінчив у 1910 році. В 1911 р. склав іспит до 5-ї класи Полтавської приватної гімназії. В 1913 р. був змушений вийти з 7-ї класи гімназії, тому що з батьком трапився нещасний випадок, він попав між вагони маневруючого потяга. Був при смерті, і нікому було пильнувати хазяйства. В 1915 р. я був покликаний до війська, а 28 вересня того ж року командирований до Віленської військової школи, яку скінчив 1 лютого 1916 року. Призначений в 22-й Сибірський стрілецький полк 4-ї бригади, де і пробув до 15 січня 1918 року”. 2 лютого 1917 року підвищений у підпоручники. Згодом скінчив Київську інструкторську школу старшин (6.05.1918 – 5.08.1918). “З того часу безперервно служу в Українській армії. Був ранений 11 листопада 1920 р. під селом Коцмазовим на Поділлі в бійці з ворогом. 21 листопада 1920 р. інтернований. Звільнений з табору “як азіянт” (24.04.1924). 30 травня 1924 р. склав іспит за 7 кла-

сів реальної школи в таборі Щипйорно. 15 червня 1922 року”. Дійсний слухач гідротехнічного відділу інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (1925 – 1929). 29 березня 1927 р. діагностовано активну форму туберкульозу. Захистивши дипломну роботу “Запроектування 2-х пільного залізобетонного мосту” з успіхом “дуже добрим”, здобув фах інженера-гідротехніка (27.06.1929). У 1924 р. батько мешкав у Тальному.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1170. – Арк. 1, 83, 85, 88, 94, 112.

КАРПЕНКО Євмен (20.09.1899, с. Очеретня Липовецького пов. Київської губ., тепер Погребищенського р-ну Вінницької обл. – після 29.08.1923). Просвітянин, військовий і громадський діяч, повстанець, помічник політичного референта Волинської групи Армії Михайла Омеляновича-Павленка під час Зимового походу, інструктор-організатор національно-освітніх справ культурно-освітнього відділу 2-ї Волинської

дивізії Армії УНР (1920 – 1922); звання – сотник Армії УНР.

У “Моему життєписі” зазначав: “Народився в бідній сем’ї селян-хліборобів. Батьки мої, бувші кріпаки графа Тишкевича, зазнали ще лихої долі часів панщини. Характерними ознаками пережитих утисків були соціальні злидні, політичне пригнічення та зохвана ворожнеча проти панів. Небагата й незavidна спадщина досталась мені від таких родичів. Майже з дитинства й по цей час переслідують мене злидні. Страшно я не переvarую соціальної й політичної неправди. Для того щоб жити, потрібні були витривалість і здібність до орієнтації. Одержавши сяку-таку підготовку в первісній школі – сем’ї, надалі я мусів покладатись на власні сили. Турботи батьків скеровувались в більшій мірі до того, аби сем’я не залишилась голодною й роздітою. Справа ж освіти та виховання дітей хоча й не відкидалась зовсім, але займала другорядне місце. Отже, з власної волі, підохочений, правда, своїми ровесниками, на 8-му році життя я вступаю до церковнопарафіяльної школи. З цього часу починаються мої змагання за кращу долю родини і свою персональну. При найменшій зусиллі я кінчаю курс початкової школи й за порадою вчителя вступаю до 2-класової школи сусіднього м. Спичинців Бердичівського повіту. Під впливом шкільної атмосфери розвивається жадоба знання, і я, успішно скінчивши курс згаданої школи, 1905 р. вступаю до вчительської семінарії (м. Коростишів), яку скінчив 1908 року. Педагогічну діяльність розпочинаю з рідного села. Овіяний духом часу, свідомий національно, не задовольняючись програмовою працею в школі, улаштувую недільні читання для дорослих. Тут при відповідних коментарях з мого боку читаються твори Шевченка,

Глібова та інших українських письменників. Справа йде добре, але скоро знаходяться люди, через інтриги яких читання припиняються, а мене як політично неблагодійного усуюють з посади вчителя. Тим часом наближається осінь 1910 р. і я, як рекрут, попадаю на військову службу. Період перебування в війську є незаписаною сторінкою в історії мого життя. Там немає можливості читати, писати й розмовляти. Все, що було придбано в царині завоювань людського духа, немилосердно нищилося самою обстановкою. Кругом сваволя й зловживання одних і абсолютне приниження та безсловесність других. Так проходить три довгих роки. Нарешті мене звільняють в запас, та ненадовго. В липні 1914 р. — мобілізація, і я знов у війську. Переді мною старі картини. Революція застає мене на фронті. На моїх очах, при моїй участі відбуваються військові реформи.

Почуваючи себе українцем, будучи до якої міри національно-свідомим, я розпочинаю справу національного освідомлення козаків-українців. Літом 1917 р. в 49-й дивізії, в якій я перебував на службі, моїми заходами улаштовується кілька рефератів на теми з історії України, утворюються “Просвіти”, а поруч з російськими комітетами — українські ради. В половині листопада 1917 р. під загрозою московських кулеметів проведено вилучення українців в окремі частини, але тут мені не повезло: я захорів.

Відправлений на лікування в тил, попадаю до Жмеринки, а відтіля — до дому. Дома працюю на користь своїх співгромадян в ролі вчителя. В селі засновується “Просвіта”, відчиняється “Селянська спілка”, налагоджується зв’язок з організаціями повіту. Приходять німців і поява Скоропадського сприяють на деякий час самоорганізацію се-

ла. Лише з вибухом повстання 1918 р. й поваленням гетьманату я знову працюю по відновленню зруйнованих закладів. Вхожу в склад повітової Селянської спілки, беру на себе ролі районного інформатора і поширюю свою діяльність на 2 волості. Так проходить час до другої більшовицької навали 1919 року. Я — в опозиції. В червні того ж року беру участь в організації повстання й в загоні [Андрія] Чуприни залишаюся до повернення української влади. З цього часу повертаюся до попередньої діяльності. Навала чорної зграї денікінців змушує мене піти до війська УНР. Після Любарської катастрофи в складі Волинської групи на посаді помічника політреферента відправляюся в Зимовий похід. 6 травня 1920 р. відбувається злука Армії УНР з поляками, проводиться маленька реорганізація. При Волинській дивізії утворюється культурно-освітній відділ, і я приймаю посаду інструктора-організатора національно-освітніх справ. В ролі інструктора перебуваю до 1922 року. Зараз вважаюся співробітником штабу 2-ї дивізії. Каліш. 21 червня 1923 року”.

Подав документи на агрономічний підвідділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах, але дістав відмову через брак освіти (29.08.1923).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1171. — Арк. 1 — 4 зв.

КАРПИНСЬКИЙ Роман Платонович (13.03.1904, с. Острівець Терєбовлянського пов., тепер Терєбовлянського р-ну Тернопільської обл. — 23.04.1965, Нью-Йорк, США). Військовий і кооперативний діяч, інженер-економіст; ревізор Тернопільського союзу кооперативів (1930-ті), ревізор Українського краківського союзу кооперативів (Лемківщина, 1940 — 1944); звання — стрілець УГА.

Народився в сім'ї сільського пароха, громадського діяча та бібліофіла Платона Карпинського та його дружини Ольги. Земляк письменника Володимира Гжицького (1895 – 1973), члена-кореспондента АН УРСР Степана Гжицького (1900 – 1976), єпископа Ісидора Борецького (1911 – 2003) та поета Романа Лубківського (1941 р. н.).

У “Перебізі життя” зазначав: “До гімназії пішов у 1914 році. В 1918 р. по проголошенню самостійності України перервав науку та вступив до УГА”. Було йому тоді 14 літ. Пішов воювати за України разом зі старшим братом. Коли УГА перейшла через р. Збруч на Велику Україну, його як малолітнього та реконвалесцента відправили додому. “По переході УГА за Збруч, – писав він, – продовжував свою науку до 1923 р., коли здав матуру в українській гімназії в Тернополі. В 1923 р. вступив на філософічний ф-т Українського [таємного] університету у Львові. По лікві-

дації українських високих шкіл перервав дальші студії через брак матеріальних засобів”. Згодом навчався у Кракові в Ягелонському університеті. 1927 року переїхав у ЧСР, де потрапив “в ідейний гурт української еміграції”. Дійсний слухач статистичного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах. Захистивши дипломну роботу “Господарський розвій Чехословацької Республіки” “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-економіста (3.12.1931). Працював у Бучацькому повітовому союзу кооперативів та у Боршеві. “Ентузіяст народної справи”. У вересні 1938 р. змушений тікати від російських військ за р. Сян. Знову опинився у Кракові. Працював на Лемківщині. У м. Сяноці одружився з Євгенією-Софією (у дівоцтві Рабій). 1944 року переїхав у Німеччину. Перебував у таборах для переміщених осіб. 1950 року виїхав до США. Похований на цвинтарі “Гейт оф Гевен” у Йонкерсі, шт. Нью-Йорк. Залишив у смутку дружину Софію, синів Ярослава-Платона та Юрія-Євгена, брата о. Юрія Карпинського.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

Гуцал П., Дика Г., Ониськів М. *Острівець* // Терен. – Тернопільські експерс-новини. <http://teren.in.ua/regions/ostrivets>

Сидоряк Я. Інж. Роман Карпинський. В першу річницю смерті // Свобода (Джерзі Ситі і Нью Йорк, США). – 1966. – №92. – 19 травня. – С. 4.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1174. – Арк. 62, 67, 83.

КАРТАШЕВСЬКИЙ Анатолій (Анатоль) Михайлович (20.11.1897, Полтава – після 1965). Військовий, інженер-агроном, лектор; звання – сотник Армії УНР.

У “Curriculum vitae” писав: “В травні 1915 р. скінчив 2-у Полтавську гімназію. Вступив на природничий відділ фізико-математичного ф-ту Харківського університету (1915 – 1916). В 1916 р. мобілізований по призиву студентів. Призначений в артилерійський запасний дивізіон. В травні 1917 р. підвищений до першої старшинської ранги. По скінченні війни (1918) вступив знову до університету, де пробув до грудня того ж року. Мобілізований в Українську армію, в якій перебуваю до тепер. Інтернований в Румунії, в м. Орадеа-Маре. Знаю німецьку і французьку мови в обсягу гімназії. 31 січня 1922 року”. Дійсний слухач лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (1923 – 1927). Автор “Спомину” – про події кінця липня 1920 р., коли Армія УНР перебувала в Галичин,

її запасні бригади. “Всі вони склалися з порівнює великого числа старшин, що уявляли собою кадри піших, кінних і гарматних курінів, сотень, батареї, які так гарно уклались в схему на папері... На ділі бували сотні, навіть куріні, що склалися тільки з декількох старшин та іноді ще 2 – 3 козаків, до цього додати ще велику кількість усяких урядовців та ще жінок і навіть дітей”. Запасна бригада, про яку пише автор, умішалася на кількох десятках возів, а її гарматний “курінь” – на одному возі (5 старшин, лікар і козак). “А фронт вимагав людей”. Та вербувати галичан до армії не дозволяв договір з поляками. Але ось пройшла чутка, що 6-а польська армія такий дозвіл дала. Тож до штабу запасної бригади було викликано близько 30 чоловік, з яких мали сформувати мобілізаційну комісію для праці в Самбірському, Золочівському і Жидачівському повітах. “Але всі призначені в комісії старшини... мали великий сумнів в “прихильності” Галицького громадянства до Армії У.Н.Р. Бо ж на перше болуче питання: – а як же Галичина? – відповідати неможливо було. Тому всі питали про те, що ж можна й треба казати, щоб схилити Галицького селянина на свій бік та ще й завербувати його. Начальник культурно-освітнього відділу зауважив, що казати можна все, але так, щоб поляки не чули...” Та, врешті, всі ці поради виявилися зайвими, бо поляки “не могли” дозволити ні мобілізації, ні вербування “свого” громадянства до “чужої” армії” (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 592 – 597). Один з кращих футболістів УГА в Подєбрадах (воротар). Захистивши дипломну працю “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-агронома (11.04.1927). Працював у лісівництві міст Замостя і Грубешова. У 1950-х рр. мешкав в Австралії.

Гадзяцький М. Ше про мистецтво і спорт в Подебрадах // Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 35. — Грудень. — С. 12.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1176. — Арк. 4, 11.

КАСПЕРТ Павло (7.12.1896, м. Тирасполь Херсонської губ., тепер т. зв. Придністровська республіка, Молдова — після 1952, США). Військовий, художник, лектор, викладач; лектор Кузьминської вищої початкової школи-інтернату (1919), лектор гімназії ім. Тараса Шевченка (Каліш, 1922 — 1924); звання — сотник Армії УНР.

Закінчив Київську гімназію ім. Михайла Стельмашенка (1914). Спочатку вільний слухач (1913), а потім учень (1914) Київської художньої школи. У “Короткому життєписі” зазначав: “З 1915 р. юнак ВККК (Великого князя Костянтина Костянтиновича. — Ред.) Військової Школи, по скінченню якої з 1-ї пол. 1916 р. брав участь у Великій Війні. Студент Київського Вищого Технічного Інституту (1918). В 1-й пол. 1919 р. вирушив з Києва з укр. частями (II Зал. Тех. Див.)”. 21 жовтня 1918 р. побрався з Лідією Митрофанівною Лазуткіною в Маріїно-Благовіщенській церкві Києва. Емігрував до США. У 1952 р. оформлював сцену для постановки “Наталки Полтавки” в Детройті.

Свобода (Джерзі Сіті і Нью Йорк, США). — 1952. — №115. — 6 травня. — С. 4.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1178. — Арк. 1, 3, 10.

КАСЯНЕНКО Матвій Мусійович (23.12.1891, м. Ставище Тарашанського пов. Київської губ., тепер Тарашанського р-ну Київської обл. — після 03.1930). Військовий, інженер-економіст, повстанець; звання — сотник Армії УНР.

Народився в сім’ї Мусія та Анастасії Касяненків. У “Curriculum vitae” писав: “Учився спочатку в Ставищах, а потім у Києві. В 1908 р. переїхав до Одеси, де скінчив школу будівельних техніків і виїхав за границю для продовження освіти, але з початком Світової війни повернувся до Краю. В 1914 р. вступив на службу до Київської земельної управи як земельний страховий агент. В кінці року мобілізований і як звичайний козак приданий до однієї з військових частин в Києві. В 1916 р. вступив у 1-у прифронтову школу старшин у Житомирі, а по скінченню її в першому розряді

мав можливість вибрати собі частину і по виборі був призначений в ранзі прапорщика до 217-ї дружини в Києві. Навесні 1917 р. в ранзі підпоручника відкомандирований на фронт і придільений до 16-го Ладозького полку.

В серпні 1917 р. цей полк 4-ї дивізії був українізований, і я обійняв посаду начальника господарчої частини 22-го українського полку. По Брестській умові я повернувся з фронту і в травні 1918 р. вступив до Чорноморського Кошу, що формувався в Києві, де служив до кінця його існування. Потім був придільений до повсталого (у розумінні: сформованого. — *Ред.*) Окремої кінної дивізії, з котрою зостався інтернований в 1920 р. по переході границі Польщі. Подебради. 2 жовтня 1924 року”. Зарахований на економічний підвідділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подебрадах. Дипломну роботу “Наукове значіння групки селянського тру-

дового господарства” захистив 7 червня 1929 року. У березні 1930 р. перебував у Польщі в Горнім-Шляску.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1179. — Арк. 2, 76, 178 — 178 зв., 182.

КАТЕРИНИЧ Іван Максимович (2.12.1899, с. Погоріла Могилівського пов. Подільської губ., тепер Теплицького р-ну Вінницької обл. — після 27.06.1929). Військовий, інженер-гідротехнік; звання — хорунжий Армії УНР.

У “Curriculum vitae” писав: “В 1914 р. я вступаю до Сутиської 2-класової учительської школи, яку закінчив у 1917 році. В 1918 р. я вступив до Української Армії, в якій перебував безперервно включно до інтернування її в Польщі. Під час перебування в таборі Каліш скінчив гарматний відділ Юнацької школи прискороного випуску для підготовки старшин військового часу. 1 червня 1922 р. вступив до 6-ї кляси гімназії ім. Тараса Шевченка, яку і закінчив 23 березня 1924 року. Українська станиця Каліш. 1924 рік”. Станом на 16 червня 1924 року — хорунжий 2-ї Волинської дивізії. Дійсний слухач гідротехнічного відділу інженерного ф-ту УГА в Подебрадах (1925 — 1929). Захистивши дипломну роботу “Запроектування залізобетонного дорожнього мосту через річку загальної довжини 170 метрів” з успіхом “дуже добрим”, здобув фах інженера-гідротехніка (27.06.1929).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1181. — Арк. 5, 8, 14, 96.

КАТЕРИНЧАК Олександр (15.05.1903, с. Копистирин Ямпільського пов. Подільської губ., тепер Шаргородського р-ну Вінницької обл. — 1951?). Військовий, інженер-агроном; звання — козак Армії УНР.

В “Описі життя” зазначав: “Скінчив 2-класну Копистиринську школу (1911 – 1916). В тім же році поступив до 2-ї класи Жолоб’янської 2-класової учительської школи. В 1917 р. ця школа була перейменована в Жолоб’янську українську гімназію. В гімназії вчився до 1920 р. і скінчив 6 класів. В 1920 р. поступив в Українську армію і в кінці цього року був інтернований поляками. В Польщі перебував у таборах міст Ланцут, Вадовиці і Каліш аж до 1924 року. В тому ж році перейшов польсько-чеський кордон і до цього часу перебуваю на праці”. Закінчив матуральні курси при УГА в Подєбрадах. Дійсний слухач агрономічного відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА (1925 – 1930). Захистивши дипломну роботу “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-агронома (28.06.1930).

Коваль Р. Тернистий шлях кубанця Проходи: До історії 1-ї Сірої, 2-ї Волинської і 3-ї Залізної дивізій Армії УНР. – Видання друге, виправлене

і доповнене. – Київ – Вінниця: Державна картографічна фабрика, 2007. – С. 279.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1180. – Арк. 13, 18.

КАЧМАР Микола (28.08.1893, с. Старі Купновичі Рудківського пов., тепер с. Купновичі Самбірського р-ну Львівської обл. – після 1.10.1924). Військовий, педагог; звання – стрілець УГА.

У “Короткому описі життя” зазначав: “В 1912 р. укінчив учительський семінар та був до 1914 р. учителем в народній школі в пов. Ліско. Був у рядах Австрійської Армії (1914 – 1918), в межичасі зробив іспит кваліфікаційності для шкіл народних. В 1918 р. вступив до УГА і з рештками вернув в 1920 р. до ЧСР та був приділений при робітничих укр. відділах. При тій нагоді укінчив кооперативну школу в Празі (1922 – 1923).

Від листопада 1923 р. працював як секретар кооперативної школи укр. Селянської Спілки, а рівночасно відбув 5-місячну практику в чеських кооперативах. Від 1 липня до 1 жовтня 1924 р. відбув молочарську школу в Кроп’ярижі (?), а від 1 жовтня поступив на кооперативний відділ УГА в Подєбрадах. В Празі. 16 червня 1924 року. Качмар Микола”.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1182. – Арк. 6.

КАЧУР Сергій (20.03.1889, с. Івангород Борзнянського пов. Чернігівської губ., тепер Ічнянського р-ну Чернігівської обл. – після 10.08.1925). Військовий і громадський діяч, просвітянин, вільний козак, телеграфіст, член Центральної Ради від Всеукраїнської ради робітничих депутатів (8.08.1917), член Малої Ради ЦР (06.1917 – 04.1918), головний комісар Правобережних заліз-

ниць, комісар шляхів України; звання — хорунжий Армії УНР.

В “Описі життя” зазначав: “Народився у неграмотних козаків-батьків, які по неможливості поступили пізніше на службу Південній залізниці путським (путейним (рос.). — *Ред.*) сторожем і сторожихою коло с. Перекопівки Роменського пов. на Полтавщині. До 8 років пас корову, полов городину, ходив на жнива. Вступив до 2-класової школи в Перекопівці, яку скінчив в 1904 році. Смерть батька (зосталось 6 сиріт) перешкодила учитись в Кремен-

чуцькій Технічній школі, і я вступаю на 6-місячні телеграфні курси в Кременчуці, які скінчив на поч. 1907 р. В тому ж році учусь практикантом на надсмотрщика (тут і далі: наглядач. — *Ред.*) телеграфу. В 1910 р. забраний на військову службу до Варшавського Кріпосного військового Телеграфу, де скінчую однорічні курси надсмотрщиків Телеграфу і призначаюсь ним. 15 березня 1914 р. звільняюся з війська і вступаю надсмотрщиком Телеграфу Привіслян-

ських залізниць. 12 квітня 1915 р. женюсь. Евакуіруюсь в Москву, пізніше Юзово, Курськ, де і застає Революція 1917 року. Переміщуюсь в Жмеринку на Поділлі, де проваджу активну роботу в Українськiм відродженню: голова “Просвіти”, голова Залізничного куреня, Делегат на Всеукраїнський Робітничий з’їзд, Гласний Міської Ради, Член Об’єднаної Ради Шляхів України, Член Української Центральної Ради — Малої Ради, Окружний комісар, Головний Комісар Правобережних Залізниць, Комісар Шляхів України. Під час повстання проти Гетьмана і німців організуюю вільне козацтво і Українські полки. Від 1908 р. займався самоосвітою — загальною і електротехнічною, багацько читаю, буваю в студентських гуртожитках. При окупації України московськими більшовиками емігрував в Польщу, де і перебуваю з родиною. Сергій Качура. Краків. 22 травня 1922 рік”. Подавав заяву до УГА в Подєбрадах (22.05.1922). Звільнений Сенатом 24 січня 1923 року. Подавав документи повторно до академії, але дістав відмову через брак освіти (1925). 10 серпня 1925 р. проживав у Парижі.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1183. — Арк. 1 — 4.

КИРИЄВСЬКИЙ (КІРІЄВСЬКИЙ)
Микита Семенович (14.09.1899, м-ко Гоголів Остерського пов. Чернігівської губ., телер Броварського р-ну Київської обл. — після 1941). Військовий і громадський діяч; підхорунжий 1-ї сотні кінного полку Чорних запорожців, член Товариства “Основи” (Подєбради, 1925); звання — хорунжий Армії УНР (15.08.1923).

Козацького роду. Прийшов у світ у сім’ї Семена і Теклі Таранівни. Грицько Деревянка (Деревянко) у статті “Грицько Чупринка (з нагоди 3-ї річниці [загибелі])” стверджував, що поет Грицько

Чупринка, родом з м-ка Оглава, тепер це с. Гоголів Броварського р-ну Київської обл.) разом з Кириєвським, Матюшенком, Швидаком та Сидоровим керував революційним рухом в Остерському повіті Чернігівської губернії. Очевидно, йдеться про родича Микити Кириєвського, можливо батька чи дядька.

Закінчивши Гоголівську вищепочаткову школу (1915), вступив до Уманської середньої с.-г. школи. 1918 року закінчив три її класи. У “Сurriculum vitae” писав: “В 1919 році в січні місяці вступив добровільно на військову службу в Армію Української Народної Республіки, в Кінний полк Чорних Запорозьців, 7-ої Запорозької дивізії, I Запорозького корпусу. В 1919 році брав участь в усіх боях полку проти московського большевицького війська в час відступу Запорозького корпусу на Румунію. Був інтернований в Румунії. Після переїзду через Румунію брав участь в боях: в районі Кременця Волинського (тепер м. Кременець Тернопільської обл. — *Ред.*), Старокостянтиніва, Миколаїва, Проскурова, в поході на Київ і

бою в Києві з московськими добровольчеськими військами. Брав участь в усіх боях проти добровольців в час відступу від Києва, а також в час боїв полку по районі Тульчина, Вапнярки, Могилева Подільського, Проскурова, Старокостянтиніва. Брав участь в Зимовому поході з 6 грудня 1919 р. по 6 травня 1920 р. Після переходу з партизанщини брав участь в усіх боях в час відходу в Галичину, в час наступу із Галичини. В час відступу Армії У.Н.Р. був інтернований 21 листопада 1920 р. в Волочиську Поляками. В 1921 році в серпні місяці вступив до Спільної Юнацької Школи, яку й скінчив в 1923 році в серпні місяці. По скінченню Спільної Юнацької Школи був произведений в першу старшинську рангу хорунжого. За час військової служби в Армії У.Н.Р. був тричі ранений. Прибув до Чехословаччини 9 січня 1924 року. Зараз перебуваю в м. Йозефові і студіюю на матуральних курсах. 18/VII 1924, м. Йозефів”. Одне з поранень (у руку) дістав 28 серпня 1920 р. в бою під с. Більшевіці (тепер Галицького р-ну Івано-Франківської обл.). Черношличник Лавро Кемпе

назвав його “соловейком полку з профілем Гоголя”. Пожертвував кошти на видання книжки Симона Наріжного “Українська еміграція” (Прага, 1942).

Деревянка Грицько. Грицько Чупринка (з нагоди 3-ї річниці [загибелі]) // Бюлетень Української академічної громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. Місячник (замість ч. 13 – 14 часопису “Наша громада”). – 1924. – Листопад – грудень. – С. 12.

Коваль Р. За волю і честь. – Київ: Діокор, 2005. – С. 142.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – С. 5.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1199. – Арк. 5 – 5 зв.

КИРИЛЕНКО Мирон Ничипорович (2/9.08.1900, с. Сидори Васильківського пов. Київської обл., тепер Білоцерківського р-ну Київської обл. – 09.1980, США). Козак Армії УНР.

Закінчив Ковалівську 2-класну і Ковалівську вищепочаткову школи (1916). В “Описі життя” зазначав: “Далі вчитись мені не дозволили домашні сімейні обставини. В 1917 р. вступив до праці в білоцерківський Союз споживчих товариств, де працював у бухгалтерії до початку 1920 року. Весною 1920 року вступив козаком в ряди військ УНР. 21 листопада того ж року перейшов на терен Польщі. Там перебував у таборах як інтернований. В таборі Щипйорно вчився в реальній школі і виступив з 5-ї класи, бо був звільнений з табору в 1923 році. 14 листопада 1924 р. перейшов на терен ЧСР. Тут до квітня 1925 р. перебував у Братіславі і звідси переїхав до Подебрад. Зараз – слухач матуральних курсів при УГА. 31 серпня 1925 року”.

По закінченні матуральних курсів вступив на хіміко-технологічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подебрадах. Дипломну роботу “Проект фабрики деструктивної дистиляції букового дерева для добової переробки 120 м³” захистив “з успіхом дуже добрим” (8.10.1931). Батько, Ничипір Петрович Кириленко, в 1925 р. мешкав у с. Сидорах. Прізвище Мирона Кириленка є в списку абсольтентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини. Емігрував у США. Жив у шт. Вісконсин. Жертвував кошти на національну справу.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред.

О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1200. — Арк. 1, 59, 70, 82.

КИРИЛЮК Данило (11.12.1895, м. Рівне — після 31.10.1931). Військовий, інженер-гідротехнік; звання — значковий (поручник) Запорозького важкого гарматного полку Армії УНР.

Закінчив реальну школу в м. Києві. У жовтні 1925 р. Навчався в Українському педагогічному інституті ім. Михайла Драгоманова у Празі. Закінчив гідротехнічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (1931). Дипломну роботу “Залізобетонний міст довжиною в 40 метрів” захистив “з успіхом дуже добрим з відзначенням” (30.06.1930). Його прізвище є в списку абсолювентів

(випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1189. — Арк. 99 — 100.

КИРИЦЯ Михайло (12.11.1895, м. Слободзея Херсонської губ., тепер Молдова — 09.1968). Військовий, повстанець; звання — сотник Армії УНР (підвищений на еміграції).

Викладачі та інженери-гідротехніки, випускники УГА в Подєбрадах. Сидять Олекса Алмазів, професор Сергій Тимошенко, Дмитро Гурін. Стоять зліва направо А. Яременко, М. Пошук, Л. Савицький, Олександр Ярошевський, Данило Кирилюк, Євген Оникієнко, Захар Івасишин і Левко Зозуля.

Закінчивши 1916 року 7 класів Тираспольської реальної школи, вступив на машинобудівний відділ Петербурзького політехнічного інституту. 1917 року покликаний до війська. Навчався в Херсонському політехнічному інституті (1918 – 1919). У “Життєписі” зазначав: “В березні 1919 р. разом з загonom отамана Гуленко (Андрія Гулого-Гуленка. – *Ред.*) перейшов Румунську границю і опинився в Бесарабії, де і мешкав до останнього часу, году-ючись фізичною працею. Прибув до Чехословаччини для закінчення освіти по румунському паспортові 3/Х, по чеській візі, цілком легально. Жодних засобів до життя не маю. Тимчасово мешкаю в брата в Празі, але брат сам стипендіат Г.У.К. (Громадського українського комітету. – *Ред.*) і має сім’ю. 17-10-1923 р.”. “Життєпису” дещо суперечать факти з інших документів особової справи, зокрема Українське посольство у Відні 4 жовтня 1921 р. видало довідку хорунжому Михайлові Кириці про те, що він 1 листопада 1918 р., звільнившись з австрійського полону, поступив на службу до Української військово-санітарної місії, де перебував на посадах старшини для доручень, команданта направляючого пункту та команданта Української перехідної станиці у Відні, а 1 квітня 1920 р. його приділено у розпорядження Українського Червоного Хреста на посаду секретаря відділу УЧХ в Австрії (служив до 31.08.1921). Українська військово-санітарна місія для допомоги полоненим українцям у Центральній і Південній Європі 5 жовтня 1921 р. видала сотникові Михайлові Кириці “Атестат”, в якому зазначено, що він перебував на службі місії з 1 листопада 1918 р. до 31 березня 1920 р. на різних посадах, зокрема і старшини для доручень. У вересні 1968 року д-р Михайло

Кириця від УМХС в Австрії промовляв у Відні на могилі кооперативного діяча Андрія Жука. Нагороджений Воєнним хрестом (12.03.1968).

<http://www.svoboda-news.com/archiv/pdf/1968/Svoboda-1968-238.pdf>

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1267. – Арк. 1 – 3, 16.

КИРИЧОК (КІРІЧОК) Микола Іванович (6.05.1898, хут. Левченків Безпальчевської вол. Золотоніського пов. Полтавської губ., тепер Драбівського р-ну Черкаської обл. – після 1931). Військовий і громадський діяч, інженер-гідротехнік; звання – поручник Армії УНР.

Закінчив двокласну школу в с. Нехайках (1911), двокласну вищепечаткову школу (1915). 1917 року вступив до 2-ї Української юнацької школи в Києві, “в складі якої виступив збройно проти московського навалу”. Учасник придушення т. зв. Січневого (більшовицького) повстання 1918 року. У травні 1918 р. з армії звільнився, але восени 1918 р. підпав під гетьманську мобілізацію. Воював у лавах 1-ї Запорозької гарматної бригади Армії УНР. Інтернований поляками у т. Каліш. Згідно з наказом Військам УНР ч. 72 від 10 серпня 1921 р. здобув старшинське звання. Ось текст: “За великий активний патріотизм, хоробрість, неустанну енергію та відданість Батьківщині бувші юнаки 1-х Українських старшинських шкіл 1917 р., що першими стали до лав рідного Війська на боротьбу за незалежність України, підвищуються в хорунжі: (...) По артилерії: 1-ї гарматної Запорозької бригади – Кірічок Микола. Всі зі старшинством з 1 листопада 1917 року з зарахуванням на дійсну Українську військову службу”. Закінчив старшинські гарматні курси (1922), гімназію ім. Тараса Шевченка (Каліш, 20.05.1924) та

УГА в Подєбрадах (8.10.1931). Дипломний проект УГА оборонив “з успіхом дуже добрим”. Учасник 4-го з’їзду ЦЕСУС у Празі (30.10 – 2.11.1926).

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – Підпис під фотографією 144.

Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917 – 1921). – Кн. 2. – Київ: Темпора, 2011. – С. 173.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1191. – Арк. 84 – 85, 88, 97.

КИРИЧОК (КІРИЧОК, КІРІЧОК) Сергій Іванович (25.09.1895, Кобеляцький пов. Полтавської губ. – 1940, Варшава). Військовий і громадський діяч, інженер, кооператор; член Спілки українських студентів-емігрантів у Варшаві (1922), учасник IV з’їзду ЦЕСУС (Пра-

га, 30.10 – 2.11.1926), член Головної ради УЦК (Варшава, 1928); звання – поручник 1-го кінного полку Чорних запорожців Армії УНР.

Народився в сім’ї Дарії Кальницької. 1916 року поступив до Московського комерційного інституту. Закінчив Одеську військову школу. 1918-го навчався на інженерно-будівничому відділі Херсонського політехнічного інституту. Інтернований у таборах міст Пикулиць, Вадовиць, Стшалково і Щипйорна. Член студентських громад у цих таборах та кооперативу “Запорожжя”. Студент філософського ф-ту Варшавського університету (05.1922). 1 червня 1922 р. з Варшави написав прохання прийняти

його до УГА в Подєбрадах, але дістав відмову, бо не надав документів. Делегат 2-го з’їзду української політичної еміграції у Варшаві. “Інженер шляхів і мостів”. Працював у відділі шляхів Польської залізниці біля Радомя. Похований на Варшавському цвинтарі “Воля”.

Колянчук О. Увічнення нескорених. Українські військові меморіали 20 – 30 рр. XX ст. у Польщі. – Львів: Інститут українознавства ім. Івана Крип'якевича, 2003. – С. 130.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1206. – Арк. 4.

КИРПА Яків Іванович (6.11.1894, с. Чортомлик Катеринославської губ., тепер Орджонікідзевського р-ну Дніпропетровської обл. – після 19.06.1924). Прапорщик російської армії (1.10.1915), хорунжий (?) Армії УНР.

Закінчив Верхньодніпровську с.-г. школу (1908 – 1915) та скорочений курс Одеського військового училища (1.06.1915 – 1.10.1915). До 31 грудня 1915 р. служив у Одесі в 46-му запасному полку. З 11 січня до 18 листопада 1916 р. – на фронті в складі 7-ї і 8-ї сотень 17-го пішого Кобринського

полку. Перебував у німецькому полоні (18.11.1916 – 18.12.1918). У “Curriculum vitae” писав: “З 11 грудня 1918 р. до 13 вересня 1919 р. вдома на Батьківщині. В лютому 1920 р. евакуювався в Польщу в складі Доброармії (Добровольчої армії. – *Ред.*) до Домб’є. 15 липня 1920 р. переїхав до збірної станиці в Ланцут. 30 липня відбув на фронт, де був ранений в коліно лівої ноги. З Коломиї прибув у табір Александрово (Олександрів-Куявський. – *Ред.*). Далі – з табору в табір і нарешті Калішом закінчив. Походжу я із бідної селянської сім’ї. Батьки мої хлібороби. Закінчив курс в середній с-г школі, я мав на меті продовжити освіту у високій агрономічній школі, але війна розбила надії. Подалі (надалі. – *Ред.*) шукати щастя рішив на чужині – продовжувати свій плян (...) 19 червня 1924 рік”. Подавав заяву до УГА в Подєбрадах, але дістав відмову.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1203. – Арк. 12 – 15.

КІНДЗЕРЯВИЙ-ПАСТУХ Яків Ількович (23.10.1897, с. Залуга Кам’янецького пов. Подільської губ. – 16.01.1956, США). Військовий, повстанець, священик; ректор штатної філії Варшавсько-Холмської єпархії Православної автокефальної церкви у Польщі в с. Чулчинцях Холмського пов. (1928), священик Золочівської церкви (1930-ті), настоятель церкви Покрови Діви Марії (Німеччина, т. Інгольштадт, 1945); звання – сотник 1-ї кінної Гайдамацької сотні Запорозького полку ім. Янка Кармелюка Армії УНР.

Закінчив церковнопарафіальну школу, 5 класів Кам’янецької гімназії (1916) та Новочеркаську школу прапорщиків (12.1916). У “Curriculum vitae” писав: “В 1918 р. в січні вступив до Української Армії, до полку кінноти ім. Янка

Кармалюка, в котрому прослужив аж до кінця 1919 р., де мав рангу Сотника. В 1920 р. слухав Вищі Богословські Курси в м. Кам'янці, при Державному Українському Університеті, і в тому році служив старшиною в Українській 4-й дивізії, де втратив здібність до військової служби. З кінця 1920 р. по листопад 1921 р. брав участь в повстанні проти большевиків. 23 червня 1922 рік. Прага. Яків Кіндзерявий-Пастух”. До УГА не прийнятий. Жив на Закарпатті, Холмщині, Волині та Поліссі. Одружений з Катериною (в дівоцтві Буняк). У шлюбі народився син Сергій (4.07.1924 – 13.03.2013) – в майбутньому кобзар, художник, митець, засновник Школи кобзарського мистецтва в Нью-Йорку (1950), богослов, філософ, публіцист, перекладач і священик. З 1944 р. родина – в Німеччині (Баварія), в таборі для переміщених осіб в Інгольштадті, а з 1950 р. – у США. Онучка, Ольга Сергіївна Пастухів, – бандуристка і художник, 2010 року випустила книгу про своїх батьків англійською під назвою “Мистецтво преподобного Сергія Кіндзерявого-Пастухіва”, в якій надрукувала цінні фото з сімейного архіву батьків та понад 100 репродукцій його картин.

Музичук Н. Преподобний Сергій Кіндзерявий-Пастухів – митець і борець за українську материнську церкву. – Громада. Часопис Товариства Української культури Угорщини. – 2013. – Ч. 1 (121). – Січень – березень.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1187. – Арк. 1 – 3.

<http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/17/300Borshchevych.pdf>

КІСТЬ Андрій Федорович (17.05. 1891, м. Сквир Київської губ., тепер Київської обл. – після 10.09.1977, США). Військовий, громадський і кооперативний діяч, журналіст, інженер-

економіст, бандурист, учитель, актор, священик; член Товариства пасічників українських студентів-емігрантів у Празі (1923), учасник Студентського хору УГА в Подєбрадах (1924), член Наглядової ради Товариства плекання українського національного танку при УГА (з 12.1925), член Товариства українських кооператорів (1930), звання – сотник Армії УНР.

Народився в сім'ї Федора й Анастасії. Закінчив Сквирську гімназію (1913). У “Curriculum vitae” писав: “В 1914 р. вступив до Університету Св. Володимира в Києві на правничий ф-т. Був на світовій війні старшиною в був. Російській Армії, 3-чі ранений (1914 – 1917). В 1917 р. вступив до Армії УНР, в Генер. Секретаріат Військ. Справ, а потім Ген. Штаб в Києві. В 1918 р. перевівся до Київ. Українського Університету на правничий ф-т. На початку 1919 р. евакуйований разом з військом УНР з

Київа і відкомандірований для охорони Державного майна Мін. Фін. І Екс.-Заг. Держ. Паперів УНР. Увесь час перебував при уряді УНР. Після ліквідації установ УНР, працював з 1 травня 1921 р. в газеті “Українська Трибуна” у Варшаві. 28 травня 1921 р. вступив для продовження освіти до Варшавського Університету на природничий відділ, де був до 1922 року. До Чехії прибув 27 квітня 1922 р. для продовження освіти”. Дійсний слухач кооперативного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (1923 – 1927). Захистивши дипломну роботу “Ідейний напрямок Українського кооперативного руху” “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-економіста (18.06.1927). Учень і співробітник Василя Авраменка. Вчителював в Підкарпатській Русі, пропагував і поширював тут український національний танок. “Дуже значні наслідки на Закарпатті мала праця інж. А. Кістя, який був там в рр. 1931 – 1936 народнім учителем і ширив мистецтво українського національного танку (найбільше в Ужгородській, Березнянській і Хустських округах), – писав Симон Наріжний. – Масові виступи підготовлених А. Кістем танкових груп були м. інш. на з’їзді українського жіноцтва в Ужгороді, на ювілейному святі “Прогресу” в Рахові, на з’їздах української молоді в Мукачові й Ужгороді і т. д. Інж. А. Кість виступав як фільмовий артист. Грав він одну з головних ролей у фільмі “Марійка-невірниця” (на сюжет письменника Івана Ольбрахта з карпатоукраїнського життя)”.

Переїхав до Канади, потім до США. Грав на бандурі у виставах Василя Авраменка та в американських фільмах. Пізніше – священик у Міннеаполісі. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри, Воєнним хрестом (20.10.1961) і Хрестом відродження (10.09.1977).

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – С. 240, а також підписи під фотографіями 238, 333, 374.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції. 1919 – 1939. Матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої. – Київ: в-во ім. О. Теліги, 1999. – С. 55.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1193. – Арк. 14 – 14зв., 19, 41, 127.

КІСТЬ Іван Федорович (13.11.1899, м. Сквиря Київської губ., тепер Київської обл. – після 19.10.1927). Військовий і громадський діяч; член Товариства пасічників українських студентів-емігрантів у Празі (1923); звання – козак Армії УНР.

Народився в сім’ї Федора й Анастасії. Молодший брат А. Ф. Кістя. Закінчивши 2-гу Київську гімназію (1918), вступив до Київського державного українського університету на природничий відділ, “але через наступ большевиків примушений був залишити студії і в 1919 р. вступив до 1-го Укр. Студент. полку. З студ. полку був командірований до Київської Інструкторської Школи Старшин, після закінчення був командірований до кінної сотні 6-ї [Січової] дивізії військ УНР. По ліквідації вступив до Мін. Фін. ЕЗДН і був командірован Мін. Фін. (Міністерством фінансів. – *Ред.*) УНР до Варшави. По ліквідації працював в газеті “Українська Трибуна”.

В 28 травня 1921 р. вступив до Варшавського Університету на природничий відділ і 7 квітня 1922 р. прибув до м. Праги продовжувати студії”. 10 травня 1922 р. подав заяву до УГА в Подєбрадах, але “викреслений з причини відсутності”.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — Підпис під фотографією 238.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1192. — Арк. 4, 6.

КІТ Іван (21.04.1899, с. Бикове Самбірського пов., тепер с. Биків Дрогобицького р-ну Львівської обл. — після 27.05.1922). Стрілець Гірської бригади УГА.

1918 року, закінчивши 2-й клас Самбірського учительського семінару, вступив до Галицької армії. “Служив у Гірській бригаді, в складі якої перейшов до ЧСР, — зазначав він в “Описі життя”. — Зараз знаходжуся в укр. таборі Йозефова”. 27 травня 1922 р. подав документи на агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах, але дістав відмову через брак освіти.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 280 — 284.

КІЩЕРА Олександр Омелянович (5.02.1900, с. Загір’я, пов. Сянік, тепер Сяноцький пов. Підкарпатського воев., Польща — після 20.05.1927). Військовий, повстанець, інженер-економіст, кооператор; стрілець УСС (1916 — 1918), стрілець 3-го Галицького корпусу УГА (1918 — 1919) і партизанського загону (1920).

Народився у сім’ї залізничного урядника. Віри “греко-української”. Навчався в реальній школі в Тернополі, але Світова війна навчання перервала. Продовжив науку в чеській школі в Оставі (Моравія). Не закінчивши 5-го класу, в 16-річному віці вступив у лави УСС. У 1918 — 1919 рр. “брав участь у боях по всій Україні”. У складі партизанського загону бився в Карпа-

тах проти поляків, але врешті потрапив до них у полон, з якого 1920-го втік до ЧСР. Був інтернований “до Ліпника (?) на Мораві”. За півроку переведений у табір м. Ліберці, де продовжив навчання в семінарії та гімназії. 1922 року вступив “на чеську агрономіку у Празі” як “надзвичайний слухач”.

Закінчив УГА в Подєбрадах. Захистивши дипломну роботу “Стабілізація чехословацької валюти” з успіхом “дуже добрим”, здобув фах інженера-економіста (20.05.1927). Автор спогаду “На Лавочне — Сколе (спомин із 1920 р.)” — про бої невеликого партизанського загону проти поляків у серпні 1920 р. в Галичині (з приміткою автора: “Вже друковано в 1921 р. в “Укр. Стрільці” в Яблоннім. Тепер направлено (тобто внесено виправлення. — *Ред.*)”) (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 191 — 194).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1194. — Арк. 1, 3, 7 — 8.

КІЦЕРА Омелян Омелянович (19.08.1892, м. Бережани, тепер Тернопільської обл. — після 1930). Військовий, інженер-економіст; помічник бухгалтера Віденського союзного банку (1912 — 1914), службовець місії УНР у Празі, бухгалтер військово-санітарної місії для справ полонених (до 15.08.1920), в. о. старшого контролера Державного контролю уряду УНР (з 27.08.1920), скарбник Видавничого товариства УГА (1923, 1926), ревізор Волинського районного союзу українських кооперативів; звання — стрілець УСС (1917 — 1918) і УГА (кін. 1918 — 1919).

Народився в сім’ї Омеляна та Анни. Народну школу закінчив у м. Підволочиську, а 8-й клас — у Державній гімназії з українською мовою викладання (Тернопіль, 1909). Закінчив 3 курси Торговельної академії у Відні. 1914-го мобілізований. 1919 року потрапив у польську неволю (...) Дійсний слухач економічного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (1923 — 1927). Захистивши дипломну роботу “Земельні відносини в Східній Галичині” з успіхом “дуже добрим”, здобув фах інженера-економіста (20.05.1927). Автор “Спогаду” — про те, як п’ятеро українців-галичан, які служили в австро-угорській армії в м. Оломоуці (в Моравії), 28 жовтня 1918 р., по проголошенні незалежності чеського народу, вирішили пробиратися на Батьківщину. Попри перешкоди, вони через Краків дісталися Перемишля, де їхні стежки розійшлися. Автор спогаду дістався до Самбора, де вступив до української армії (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 598 — 599А). Автор реферату “Підкарпатська Україна”, який виголосив 9 листопада 1922 р. на заняттях з економічної географії України під керівництвом доцента В. Тимошенка.

У листопаді 1922 р. побрався з Юлією Чеславівною Слюзінською, яка народилася 23 жовтня 1898 р. в Кишиневі. У “Curriculum vitae” вона писала: “В 1916 р. закінчила 7-класову Жіночу гімназію барона фон Гейкинг в Тирасполі. В тому ж році виїхала до Києва, де перебувала до січня 1919 року. Евакуювалася до Винниці. Служила в Державному контролі уряду УНР. Звільнена з посади старшого діловода за скороченням штатів (...) Гарнів, 18 травня 1922 року”. З майбутнім чоловіком познайомилася в Кам’янці-Подільському. Дійсна слухачка економічного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (1923 — 1927). Захистивши дипломну роботу “з успіхом дуже добрим”, здобула фах інженера-економіста (3.06.1927). Мати Омеляна Анна Кіцера, жила в с. Левада біля м-ка Балин, тепер Вінницької області. Під час візиту до Подєбрад у вересні 1926 р. митрополита Андрея Шептицького Омелян Кіцера був його охоронцем і опікуном.

Омелян і Юлія Кіцери працювали в Ревізійному союзі українських кооператив у Львові. Юлія Кіцера написала лібрето опери “Захар Беркут”, перекладала твори Івана Франка на російську мову, писала казки й оповідання для дітей. На початку 1930-х О. Кіцера організував кооперативний рух на Волині.

У родині Омеляна та Юлії 24 лютого 1931 р., у Луцьку, народився Олександр, згодом доктор медичних наук, професор, дійсний член НТШ. Олександр Кіцера виводить свій рід по лінії матері від литовсько-польських князів Вазгірдів герба Одровонж. Стверджував, що його бабуся походила з княжого руського роду Святополків-Мирських, а дідусь був полковником інфантерії російської армії.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1195. – Арк. 1, 3, 5, 113.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1196. – Арк. 3, 6, 10.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 516. – Арк. 46.

КЛЕПАЧЕК Осип (10.08.1890, м. Львів – після 1919). Чотар УГА.

Народився в сім'ї урядовця залізниці. Навчався в навчальних закладах м. Горохова. Середню освіту здобув 1913 року. В австрійському війську служив до кінця 1918 року. Був поранений. З весни 1919 р. брав участь “у походах УГА”. Почував себе “свідомим і карним членом української нації”. Пересліду-

вався польською владою. Хотів виїхати до ЧСР, щоб здобути вищу освіту, але дістав відмову.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1209. – Арк. 1, 2, 5.

КЛИМАЧ Юрій Олександрович (23.04.1886, с. Піски Лохвицького пов. Полтавської губ., тепер Лохвицького р-ну Полтавської обл. – після 1945). Військовий і громадський діяч, інженер-агроном; інструктор зі скотарства від департаменту хліборобства агрономічного відділу Полтавського губ. земства, голова Української полкової ради 140-го Зарайського полку російської армії (1917), начальник Сарненського відділу залізничної охорони (до 11.1918), комендант Бердичівського пов. (5.12.1918), командир 2-го куреня Збірної бригади Київської дивізії (поч. 1920), 29-го куреня 10-ї бригади 4-ї Київської дивізії Армії УНР (1920), курінний і командир авангарду Волинської групи УПА (11.1921), заст. голови Товариства колишніх ук-

раїнських старшин у Чехії (“Єднота бивалих українських достойників в Чехах”, з 10.1928); військові звання – поручник російської армії, підполковник Армії УНР.

Народився в сім’ї Олександра та Домініки. Закінчив с.-г. школу с. Жабки Лохвицького пов. (1910 – 1914) та Уманське с.-г. училище. У “Короткому життєписі емігранта з Великої України” зазначав: “В серпні 1915 р. був прийнятий до російського війська. В січні 1916 р. скінчив 5-ту Київську школу прапорщиків і був відправлений на Австро-Германський фронт і зачислений до складу 140-го Зарайського полку. В складі цього ж полку був ранений в ліву ногу у с. Звижін (13.10.1916) (очевидно, с. Звижень, тепер Бродівського р-ну Львівської обл. – *Ред.*). Підвищений до ранги підпоручника і поручника. З вибухом революції брав участь в освідомленню українського вояцтва і організації Українських частин, працюючи як голова української полкової ради. В жовтні 1917 р. під час походу на Петроград з Керенським проти большевиків був заарештований большевиками і зачинений до Петропавлівської фортеці, звідки був звільнений дякуючи протесту частин 17-го армейського корпусу. На початку грудня 1917 р. повернувся додому на Україну в с. Піски, де брав участь в організації місцевої української влади.

У березні 1918 р. прибув до Києва, де вступив як старшина до складу І-го залізнично-технічного полку. По звільненні України від большевиків був призначений Міністерством Шляхів на посаду Начальника Сарненського відділу залізничної охорони. На цій посаді перебував до початку повстання проти гетьмана (11.1918), а з вибухом повстання взяв участь в організації Українських військових частин. 5-го грудня

1918 р. призначений Персональною Управою Українського головного штабу на посаду Бердичівського Повітового Коменданта. По евакуації з Бердичева перед большевицькою навалою наприкінці лютого 1919 р., вступив до складу 2-го залізнично-технічного полку. В складі цього полку брав участь у всіх бійках спочатку проти большевиків, а потім Денікінської армії. В грудні 1919 р., коли українська армія була стиснута під напором ворожих Україні військ в районі м. Любар, з рештками залізничників приєднався до Київської див., котрою керував ген. [Юрко] Тютюнник. 6-го грудня 1919 р. вирушив в запілля ворожих Україні військ, займаючи посаду командира куріня (так званий Зимовий похід). Під час Зимового походу в бійці з большевиками 27 квітня 1920 р. під м. Балта був поранений [у тому бою разом з козаками захопив дві ворожі гармати і, розвернувши їх, бив по червоних москалях]. 6-го травня того ж року з частиною армії, котра була в запіллі, приєднався до решти армії УНР.

По реорганізації Української армії був призначений к-ром 29-го стрілецького куріня і з травня по листопад брав участь у боротьбі проти большевиків. В листопаді 1920 р. інтернований в Польщі, де перебував в таборах Олександрів, Щипйорно та Каліш. В 1921 р. підвищений до ранги підполковника, в листопаді місяці цього ж року на чолі 29-го стрілецького куріня вирушив на повстання на Україну проти московського большевицького війська в складі відділу ген. Тютюнника. 7-го листопада цього ж року під час бійки з большевиками на станції Коростень був ранений в ліву руку з роздробленням плечової кістки, наслідком чого став інвалідом, не здібним до тяжкої фізичної праці. 23 листопада

1921 р. повернувся до Польщі і був відправлений на лікування до шпиталю в м. Брест-Литовський. 27 грудня 1923 р. нелегальницьким шляхом прибув з Польщі до ЧСР з метою продовжувати освіту. Маю приказ від Чеського уряду Ч. 15.956. При цьому додаю: картку про поранення Ч5, посвідчення польського шпиталю (від 13.02.1922) та Медичне свідоцтво. Правдивість цих свідчень стверджую своїм підписом. Климач Юрко, м. Подебради. 3 липня 1924 рік”.

1932 року закінчив агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подебрадах. Захистив дипломну роботу “Організація громадської агрономічної допомоги хліборобському населенню Чехословаччини”. Сприяв підполковнику Василеві Проході у видавництві часопису “Село” (Подебради). Автор “Спогаду про Листопадовий похід” (журнал “Гуртуймося”, Софія, 1937). “Всі ми добре зрозуміли, що в такі часи одинокою мовою українського народу може бути лише мова гармат і кулеметів”, – цей вислів Юрія Климача Роман Коваль взяв за епіграф до книжки “Іван Ремболович”. Лицар Залізного хреста (1920) і Хреста Симона Петлюри.

Очевидно, мав брата, – Дмитра Олександровича Климача (1882, с. Піски Лохвицького пов. Полтавської губ. – 22.05.1938), із селян, освіта середня, касир артілі інвалідів, арештований 14 березня 1938 року. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Полтавської обл. 2 квітня 1938 р. за ст. ст. 54-10 ч. 1, 54-11 КК УРСР до розстрілу з конфіскацією майна. Вирок виконано. Реабілітований Полтавським обласним судом 14 листопада 1958 року.

Коваль Р. Тернистий шлях кубанця Проходи. – Київ – Вінниця: ДП “ДКФ”, 2007. – С. 202, 208.

Реабілітовані жертви комуністичного терору на Полтавщині // http://www.irekw.internetdsl.pl/gubernie/kl_ua.html

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1210. – Арк. 11, 11 зв., 28.

КЛИМЕНКО Григорій (20.12.1894, м. Гоголів Остерського пов., Чернігівської губ., тепер Броварського р-ну Київської обл. – 1948, Прага). Військовий, громадський і кооперативний діяч, урядовець, педагог, просвітянин, повстанець, інженер-агроном; учитель Гоголівської української державної гімназії (1917 – 1918), в. о. начальника відділу Центрального українського с.-г. кооперативного союзу (1919), член Товариства пасічників українських студентів-емігрантів у Празі (1923); звання – козак Армії УНР.

Закінчив 4-класну вищу початкову школу та хліборобський відділ Уманської агрономічної школи (1916). У “Curriculum vitae” писав: “Російська революція в лютому 1917 р. застала мене на праці в Київському Повітовому Земстві (агрономічний участок в м. Кагарлику) і Київському Губерніальному Продовольчому Комітеті. Після української революції, в кінці 1917 р., працю свою переніс на батьківщину (в Остерський та інш. пов. Чернігівщини). Тут, поруч з громадською працею в економічних і просвітніх організаціях, був губерніальним інструктором по Земельним справам і одноразово навчителем Гоголівської української державної гімназії (Остерський повіт). Поступив до Київської Політехніки на агрономічний відділ (1918 – 1919), але по причині обтяженості громадською і урядовою роботою нормально в інституті не працював. За гетьмана – продовжував учительювання в гімназії. За Директорії вступив на працю до Міністерства Земельних Справ (видавничий відділ).

Після відступу Директорії перейшов до Центрального Українського Сільськ.-Господ. Кооперативного Союзу (“Централ”). Там працював на різних посадах (в. о. [завідувача] відділом включно) до ліквідації його більшовицькою владою. Перед наступами армії УНР в 1919 – 1920 рр. приймав участь в повстанських операціях проти більшовиків разом з розстріляним [Грицьком] Чупринкою і інш., тримаючи зв’язок повстанської зони з Києвом. За повстанські акції був двічі заарештований черезвничайкою, яка й тримала мене у в’язниці до 7 місяців. З черезвничайки при переведенню мене з Чернігова до Харкова вдалося втекти зі ст. Конотоп на Київщину, а звідти до Польщі. Остання за мою працю з архімандритом Полікарпом Сікорським – українізація Загаєцького (йдеться про чоловічий монастир у с. Великі Загайці, тепер Шумського р-ну Тернопільської обл. – *Ред.*) та інших монастирів Волині – не дозволила мені перебувати в своїх межах і мала викинути мене до Совдепії. По цій причині втік до Чехії, де зараз і перебуваю. Доказом вищезазначеного щодо освіти і політичного емігрантства можуть служити додані при цьому посвідки: 1) Укр. Гром. Коміт. Від 24.11. 1923 р. за №3740; 2) Мін. Освіти УНР від 24.11.1922 р. за №1071. 29 листопада 1923 року”. Хворів на катар легень. Учасник 2-го звичайного з’їзду ЦЕСУС в Подєбрадах (3 – 9.07.1924). Дійсний слухач агрономічного відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (1924 – 1928). Захистивши дипломну роботу “Збут продуктів скотарства України” “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-агронома (14.06.1928). “За німецької окупації був три роки в’язнем найтяжчих таборів. Повернувся з підірваним здоров’ям”. Похований на Ольшанському цвинтарі Праги.

Беднаржова Т., Янчик Ф. Українські могили в Чехії. – Прага, 2002. – С. 26.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – Підпис під фотографіями 143, 333.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1212. – Арк. 8 – 8 зв., 24, 27, 39.

КЛИМКО Ярослав (? – після 15.06.1927). Стрільць УСС та УГА, козак Армії УНР.

Навчаючись на природничому ф-ті Карлового університету, звернувся до ректорату УГА в Подєбрадах із проханням прийняти його з наданням стипендії. У проханні зазначав: “Був змушений, як політичний емігрант, нелегально перейти на територію ЧСР минувшого року; мимо прохання до УГК (попри прохання до Українського громадського комітету. – *Ред.*), допомогти ніякої не одержав, так що мусів сам удержуватися працею фізичною, тому що батько як службовець Сх. Галичи-

ни за чинну діяльність в Укр. Армії не має помочи матеріально (не має можливості допомогти. — *Ред.*). Працюючи на селі, записався на Природничий факультет, 2 семестри якого укінчив 1924 — 1925 рр. (комбінація Природознавства й чиста філософія). Дальші студії серед таких обставин були неможливі, тому виїхав на Підкарпатську Україну, де працюю на пилі як робітник від 3-х місяців. Матуру зробив в держ. класичній гімназії з укр. мовою в Тернополі. Був записаний протягом одного семестру на медичному ф-ті Укр. університету у Львові, й відбув ½ річну практику в Рийному в Галичині. Служив як доброволець УСС (1918 — 1919), а пізніше в УГА й в армії от. Петлюри, з якою 1920 р. у табір м. Каліш. З табору виїхав 1921 р. й від того часу учивсь, як вище подано (...) Перечин, 6 липня 1925 року”. Дістав відмову через брак вакансій (21.09.1925). 30 березня 1927 р. Сенат перевів у вільні слухачі, але через три місяці звільнив з академії (15.06.1927). Найближчий родич — Іван Клишко зі Львова.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1211. — Арк. 3 — 5.

КМЕТА Архип Йосипович (19.02. 1891, м. Ічня Борзнянського пов. Чернігівської губ., тепер Чернігівської обл. — 2.06.1978, Нью-Йорк). Військовий і громадський діяч, інженер; офіцер 6-го стрілецького полку російської армії, старшина 4-го Сердюцького полку (1918) Гетьманської сердюцької гвардії Армії Української Держави (1918), командир 4-го полку Січових стрільців (1919), помічник начальника відділу спорядження військ організаційної управи та начальник відділу вироблення статутів управи навчання військ міністерства військових справ УНР (1920), учасник Студентського хо-

ру УГА в Подєбрадах (1924), член штабу УВВ (1943); звання — Генерального штабу полковник Армії УНР.

Закінчив 2-гу Грозненську реальну школу (Терська обл., 1911), Олексіївську військову школу (Москва, 1913), Київську інструкторську школу старшин (1918). Учасник українізації частин російської армії. З українців 6-го стрілецького полку створив курінь, з яким перейшов до 10-го корпусу. За власним визнанням, “брав активну участь в повстанню проти замаху гетьманської влади на Українську державність”. Учасник боїв проти московських більшовиків за Житомир (1919). Інтернований у таборі м. Каліша. Один із засновників Українського військового союзу (1923). 1923 року про себе висловився як про “громадянина Великої України”.

1920 року одружився з Естолеєю, яка народилася 22 листопада 1911 р. в с. Рахнах-Польових Ямпільського пов. Подільської губ. (тепер Тиврівського р-ну Вінницької обл. — *Ред.*). У “Короткому життєписі” вона зазначала:

“В 1919 р. закінчила 7-класову духовну жіночу школу в Кам’янці-Подільському. Того ж року стала урядовцем міністерства народного господарства, пізніше перевелася до міністерства земельних справ, де працювала до листопада 1919 року. В листопаді 1920 р. емігрувала з міністерством до Польщі, де працювала урядовцем Державного банку України до скорочення кадрів”. З майбутнім чоловіком познайомилася в таборі м. Каліша.

Старшина Генерального штабу Армії УНР до 1923 року. Один із засновників Українського військового союзу (1923). Архип Кмета – дійсний слухач економічного відділу економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (1923 – 1928). Захистивши дипломну роботу “Економічні наслідки Світової війни 1914 – 1918 рр. для України” “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-економіста. Закінчивши економічний відділ УГА, Естолія також здобула фах інженера-економіста (1930).

1927 року в Подєбрадах разом із сотником Володимиром Шевченком А. Кмета організував Товариство бувших вояків УНР, що було своєрідною відповіддю ворогам України на вбивство Симона Петлюри. Головним завданням товариства було “всебічно підтримувати традиції УНР і бути у повній бойовій готовності на випадок збройного виступу проти Советської влади за створення “Самостійної української держави”. Кмета запропонував утворити центральний керівний орган українських ветеранських організацій, але “спроба не увінчалась успіхом, оскільки ці товариства існували в різних державах і навряд чи яка країна погодилась би на втручання в її справи центра, який знаходився б, наприклад, у Варшаві”. Пізніше – контрактовий старшина Війська Польського. Діяч гетьманського руху. Після поразки Польщі у війні з

Естолія Кмета

німцями інтернований у таборі Вільковішки в Литві. Звільнений 1940 року. У 1942 – 1943 рр. співпрацював з німцями у питанні створення УВВ. 1942 року відвідав рідних у м. Ічні, створив тут осередок ОУН. По війні – у США. Автор спомену “Ставлення Гетьмана Скоропадського і гетьманців до творення дивізії “Галичина”. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри і Воєнним хрестом. Найближчий родич – Федот Кмета, сотник Армії УНР.

Боляновський А. Українські військово-формування в Збройних Силах Німеччини (1939 – 1945). – Львів, 2003. – С. 167.

Визвольні змагання очима контррозвідника (Документальна спадщина Миколи Чеботаріва). – Київ: Темпора, 2003. – С. 278.

ДА СБУ. — Арх. 51141. — 74412
ФП. — Арк. 21 зв. — 22.

Енциклопедія Українознавства. —
Львів, 2003. — Т. 11. — С. 312.

Емець В. У золоте 50-річчя на служ-
бі України. Про козаків-бандурників. —
Голлівуд (США) — Торонто (Канада),
1961. — С. 279.

Кмета А. До “Січових Стрільців в
боротьбі за державність” ген. М. Без-
ручка в ч. ч. 2 і 3 “За Державність”. —
За Державність. Матеріали до Історії
Війська Українського. — Каліш, 1934. —
Ч. 4. — С. 270.

Коваль Р. Тернистий шлях кубан-
ця Проходи. — Київ — Вінниця: ДП
“ДКФ”, 2007. — С. 201 — 202, 319.

Наріжний С. Українська еміграція.
Культурна праця української еміграції
між двома світовими війнами. Ч. 1. —
Прага, 1942. — Студії Музею Визволь-
ної боротьби України. — Т. 1. — Підпис
під фотографією 374.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. —
Оп. 1. — Спр. 1213. — Арк. 17 — 200.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. —
Оп. 1. — Спр. 2278. — Арк. 140 — 140 зв.

ЦДАВО України. — Ф. 3794. —
Оп. 5. — Спр. 404. — Арк. 30.

КОВИЗЬКИЙ (КОВИЗСЬКИЙ)
Іван Митрофанович (1.01.1891, м. Кро-
левець Чернігівської губ., тепер Сум-
ської обл. — 13.11.1930, м. Ліптовський
Мікулаш, нині Словаччина). Військо-
вий, громадський і пластовий діяч,
просвітянин, педагог, лектор; коман-
дир 1-ї кулеметної сотні Богданівсько-
го полку Армії УНР (1917), учитель
української мови 1-ї Чернігівської
чоловічої гімназії (08.1918 — 10.1919),
начальник культурно-просвітницького
відділу 2-ї резервної бригади 1-ї Запо-
розької дивізії Армії УНР, член Спільки
вчителів (т. Щипйорно, 1923), завід-
увач Школою українських пластунів

(т. Щипйорно), директор хлоп'ячого
інтернату на Погоржельці, вчитель ма-
туральних курсів, професор і директор
Української реформованої реальної гім-
назії у м. Ржевниці (ЧСР, 1927 — 1930);
звання — сотник Армії УНР.

Народився в сім'ї дяка. Навчався
в Новгород-Сіверській духовній школі
(1901 — 1905). Закінчив Чернігівську ду-
ховну семінарію (1905 — 1911). У серпні
1911 р. поступив на слов'яно-російський
відділ історико-філологічного ф-ту Вар-
шавського університету, який закінчив
у червні 1915 р. “з правом одержання
степені кандидата історико-філологіч-
них наук по представленні дисертації”.
Під час студентських вакацій здійснив
подорож до Криму, подорожні нотатки
опублікував у ж. “Вера и жизнь”
(згодом видані окремою книгою). За-
кінчив 1-ше Костянтинівське військово-
училище (Київ, 09.1915 — 1.01.1916) та
кулеметні курси офіцерської школи в
м. Оранієнбаумі. У лютому 1916 р. слу-
жив у складі 1-го кулеметного полку.

У “Сurriculum vitae” писав: “Брав актив-
ну участь в революції 1917 р. в Петро-
граді, й почав працювати над відділен-

ням українців у окремі військові відділи серед залоги м. Оранієнбаум. Сформувавши 1-шу українську кулеметну сотню “Максима”, я був призначений її командиром і в липні 1917 р. із сотнею виїхав на Південно-Західний фронт, де прилучився до Богданівського полку. В Богданівському полку пробув до січня 1918 р., потім захворів тифом, а в березні 1918 р. звільнився по демобілізації”.

Закінчив курси українознавства для вчителів середніх шкіл у Києві (06 – 07.1918). Секретар Чернігівської вчительської спілки. “По дорученню Спілки студював (і очолював. – *Ред.*) шевченківський відділ музею Тарновського в Чернігові, брав участь в роботі археологічної комісії, читав лекції на курсах для дорослих, слухав курси єдиної трудової школи. У жовтні 1919 р. по заняттю Чернігова денікінською армією я був нею проти волі мобілізований. Разом з денікінською армією був інтернований поляками у березні 1920 року. Відправлений до табору Стшалково, де й почав працювати над відділенням українців із денікінської армії. По відділенні читав лекції із української мови та історії української літератури. В липні 1920 р. прибув до збірної станиці в Ланцуті, де був призначений лектором української мови та історії української літератури. З того часу веду систематично культурно-просвітню працю в частинах української армії, долю якої і зараз поділяю.

За час інтернування був начальником лекторського відділення культурно-просвітнього куреня, вчителем гімназії в таборі Ланцут, а потім у таборах Стшалково і Щипйорно, начальником культурно-просвітнього відділу 2 резервної бригади, читав лекції на таборових курсах для старшин і урядовців Кордонного корпусу, Кам’янецької юнацької школи.

В таборі Александрові – для старшин і урядовців 3-ї дивізії та на курсах для старшин 4-ї дивізії. Зараз учителюю в школі українських пластунів у таборі Щипйорно. 26 червня 1923 року”. 1923 року прибув до Праги разом з 29 вихованцями Школи українських пластунів у т. Щипйорні. Подав заяву на кооперативний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах, але дістав відмову через те, що вже мав вищу освіту. 1925 року – аспірант УГА. Похований на Ольшанському кладовищі у Празі. Пам’ятник на його могилі зведений за проектом Оксани Лятуринської.

Колянчук О. Кобизський Іван Митрофанович // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 13. – Київ: Національна академія наук, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. – С. 410 – 411.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – С. 174, 183 – 184.

Пеленська О. Український портрет на тлі Праги. Українське мистецьке середовище в міжвоєнній Чехо-Словаччині. – Нью-Йорк – Прага: НТШ в Америці та ін., 2005. – С. 107.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1217. – Арк. 5 – 8.

КОВАЛЕНКО Василь Остапович (30.12.1899, с. Корпилівка Прилуцького пов. Полтавської губ., тепер с. Карпилівка Срібнянського р-ну Чернігівської обл. – після 23.05.1932). Військовий і громадський діяч, інженер-технолог; звання – хорунжий Армії УНР.

Родина мала 10 десятин землі. Вчився в гімназії та на педагогічних

курсах. Закінчив 1-шу Українську військову школу.

У Богданівський полк зголосився ще на стадії його формування – 15 квітня 1917 року. Учасник бою під Крутами. “В українській армії в складі 1-го Кінного полку Чорних запорожців [1-ї Запорозької дивізії] був у боях і походах проти армій большевиків і денікінців аж до інтернування Польшею” 21 листопада 1920 року. Учасник Першого зимового походу. Лицар Залізного хреста Армії УНР (1920). Згідно з наказом по Війську УНР ч. 72 від 10 серпня 1921 р. здобув старшинське звання.

Ось текст: “За великий активний патріотизм, хоробрість, неустанну енергію та відданість Батьківщині бувши юнаки 1-х Українських старшинських шкіл 1917 р., що першими стали до лав рідного Війська на боротьбу за незалежність України, підвищуються в хорунжі: (...) По кінноті: (...) Кінного полку Чорних Запорозжів – Бензик Михайло, Коваленко Василь (...). Всі зі старшинством з 1 листопада 1917 року з зарахуванням на дійсну Українську військову службу”. Перебував у табо-

рах міст Пикуличів, Вадовиць і Стшалкове. 1 квітня 1923 р. втік з Польщі до ЧСР з метою вчитися. Скінчив середню господарську школу в Горжицях та вищу господарську школу в Рудинці (?). Член Української селянської спілки, в анкеті якої зазначив, що його політичні переконання – “республіка з широким представництвом селянської класи”. Дійсний слухач хіміко-технологічного відділу інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (1927 – 1932). Захистивши дипломну роботу “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-технолога (23.05.1932). Нагороджений Хрестом Симона Петлюри. У своїх спогадах Микола Чеботарів згадує сотника Василя Коваленка, начальника розвідувального відділу штабу Дієвої Армії УНР, не вказуючи його побатькові, рік на місце народження. Дослідник Володимир Мороз стверджує, що сотник Василь Коваленко народився в Петербурзі, відтак це різні особи

Визвольні змагання очима контррозвідника (Документальна спадщина Миколи Чеботаріва). – Київ: Темпора, 2003. – С. 37, 40 – 43, 48, 50 – 51, 254 – 255.

Моренець В. Земляки Миколи Міхновського в боротьбі за Українську державність. – Київ – Вінниця: Історичний клуб “Холодний Яр”, ДП “Державна картографічна фабрика, 2012. – С. 75.

Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917 – 1921). – Кн. 2. – Київ: Темпора, 2011. – С. 173.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1122. – Арк. 15, 76.

КОВАЛЕНКО Володимир Денисович (26.10.1889, м. Біла Церква Васильківського пов. Київської губ., тепер Київської обл. – після 29.05.1922). Військовий; комендант м. Павлограда і

Павлоградського пов. (04.1918), осавул 18-го Новоросійського кінного полку 8-го Катеринославського корпусу Армії Української Держави (з 23.05.1918); звання — ротмістр російської армії, сотник Армії УНР.

Закінчивши Білоцерківську державну гімназію 1910 р., поступив на історично-філософський ф-т Київського університету Св. Володимира. “24 листопада 1914 року добровільно вийшов з університету і вступив до Єлисаветградського військового кінного училища, яке закінчив по 1-му розряду 1 червня 1915 року, — писав він в автобіографії. — [У] 1916 — 1917 рр. був на фронті в 3-у драгунському Новоросійському полку. В 1917 р. із старшин і козаків полку сформував кінну сотню і кулеметну команду. В листопаді 1917 р. обраний головою організаційної комісії по українізації 3-ї кінної дивізії. 3 грудня 1917 р. вийшов із сотнею і командою до м. Павлограда для формування полку. 4 січня 1918 р. схоплений більшовиками і препроваджений до Харківської міської тюрми. 8 квітня т. р. вступив до бригади отамана [Петра] Болбачана. 17 квітня з бригадою (Кримською групою Запорозького корпусу. — *Ред.*) прибув до Павлограду, де за наказом отамана кінного К. Гордієнка полку [Всеволода] Петріва призначений комендантом міста і повіту (...) 27 січня 1919 року призначений прийомщиком Волочиського кінно-ремонтного депо, де був до 21 травня т. р. 21 травня біля м. Броди потрапив у польський полон. 17 листопада 1919 р. з табору Домб'є виїхав до Варшави, а звідти через Чехію, Австрію, Сербію, Болгарію — до Одеси.

До Одеси прибув 21 грудня 1919 року. Служив у 3-у драгунському Новоросійському полку, воював з більшовиками до евакуації Криму.

В листопаді 1920 р. прибув до Югославії і вступив до Люблянського університету”. 29 травня 1922 р. подав документи на економічно-кооперативний відділ УГА в Подєбрадах, але дістав відмову через те, що вже навчався на філософському ф-ті Люблянського університету.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 327 — 330.

КОВАЛЕНКО Петро (19.08.1891, с. Шарківщина Миргородського пов. Полтавської губ., тепер Полтавської обл. — після 28.11.1924). Військовий; командир сотні (1.04 — 15.08.1918); начальник команди піших розвідників (15.08.1918 — 28.02.1919); ад'ютантом полку (28.02. — 14.05.1919); командиром сотні (14.05 — 1.10.1919); командиром куреня 1-го Запорозького полку ім. Петра Дорошенка (1.10.1919), старшина 46-го куреня 6-ї Січової дивізії (04.1920), командир 4-го Запорозького куреня полку ім. Петра Дорошенка Армії УНР (з 25.10.1920); звання — сотник Армії УНР.

Закінчив міністерську школу в Шарківщині (1907). Навчався в художньо-промисловій школі ім. М. Гоголя в Миргороді (1907 — 1912). 24 листопада 1912 р. мобілізований до російського війська, до 14-го саперного батальйону. “З цим батальйоном, — писав в автобіографії, — брав участь у походах і бійках проти Австро-Угорщини і Німеччини” (27.07.1914 — 15.10.1916). Закінчив 1-шу Київську школу прапорщиків (10.1916 — 8.03.1917). Тимчасово виконував обов'язки командира роти. “22 липня 1917 року добровільно вступив (покинувши московську армію) до 1-го зап. Українського полку (цей полк у листопаді 1917 року був перейменований на Сердюцький імені Гетьмана Петра Дорошенка полк). В цьому полку я прослужив на поса-

ді молодшого старшини до 20 березня 1918 року. Пізніше цей полк дістав назву 1-й Запорізький імени Гетьмана Петра Дорошенка полк”. Інтернований у Польщі (6.12.1919 – 20.03.1920). В “Описі життя” зазначав: “Виїхав на Україну на протибольшевицький фронт в квітні 1920 р. як старшина 49-го куріня 6-ї стрілецької дивізії, котра була сформована з інтернованих в Ланцуті. В травні 1920 р. перевівся до 2-ї Запорозької бригади і був призначений на посаду командира сотні в Дорошківському куріні (як старий дорошківець). 25 жовтня 1920 року наказом по цій бригаді призначений на посаду командира 4-го Запорозького куріня ім. Гетьмана Петра Дорошенка”. В листопаді 1920 р. перейшов р. Збруч у с. Ожигівцях, після чого був інтернований. За час служби в Армії УНР двічі поранений: під м-ком Барвінковим на Харківщині (15.04.1918) і під с. Зінковом на Подолі (13.07.1919). У 1921 р. утік з табору інтернованих м. Вадовиць до Галичини. Навесні 1923-го через Карпати перебрався до ЧСР з метою вчитися. Слухач матуральних курсів при УГА в Подєбрадах. 19 листопада 1924 р. зарахований на агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах замість Єрещенка, але з невідомих причин звільнений постановою Сенату (28.11.1924).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1219. — Арк. 1, 5 — 6.

КОВАЛЕНКО Семен Іванович (4.02.1894, м-ко Решетилівка Полтавської губ., тепер смт Полтавської обл. — після 26.11.1926). Козак Армії УНР.

Народився в сім’ї козака Івана Михайловича Коваленка. Воював у лавах Запорозького корпусу О. Натієва. Служив у Добровольчій армії. Зарахований дійсним слухачем на хіміч-

но-технологічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах, але без стипендії. “Стипендій академія не має і жодної матеріальної допомоги уділити не може”. Звільнений через неприбуття (18.05.1927).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1221. — Арк. 5 — 7.

КОВАЛЬЧУК Іван (6.10.1897, с. Колиндяни, тепер Чортківського р-ну Тернопільської обл. — після 27.06.1923). Стрілець УГА (19.11.1918 – 25.04.1920).

1917 року мобілізований до австро-угорського війська. “В шкільнім році 1917/18 зложив іспит з II і III курсу в учительським семінарі у Львові”. Перебував у польському полоні (т. Тухоля, 25.04. — 07.1920). “З Тухолі втік до Німеччини, де перебував до 18 квітня 1921 року”. Прибув до українського табору м. Йозефова (ЧСР, 21.04.1921). Подавав заяву на економічний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах, але дістав відмову через брак освіти.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 140. — Арк. 355 — 358.

КОВБАСІВ Олекса (2.05.1886, м. Миколаїв Херсонської губ., тепер Миколаївської обл. — після 20.05.1922). Хорунжий 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

Закінчивши реальну школу (1908), поступив до Катеринославського гірничого інституту. В 1916 р. перервав навчання через мобілізацію до російського війська. По демобілізації у 1918 р. повернувся до навчання. У липні 1919 р. насильно мобілізований до Добровольчої армії, в складі якої інтернований у Польщі (03.1920). В липні 1920 р. добровільно вступив до лав Армії УНР. Подавав заяву до УГА в Подєбрадах, але дістав відмову.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. —
Оп. 1. — Спр. 1226. — Арк. 4, 8 — 9.

КОВГАН Петро Павлович (29.06. 1895, с. Медвин Канівського пов. Київської губ., тепер Богуславського р-ну Київської обл. — після 24.03.1924). Військовий, урядовець, повстанець; командир сотні (08.1917), курінний 1-го Українського полку (12.1917), ад'ютант командира бронепотяга “Гайдамака” (03.1919), урядовець для особливих доручень при армійському комісарі (з 11.10.1920); звання — хорунжий (?) Армії УНР.

Закінчив 8 класів Звенигородської комерційної школи. У “Коротких відомостях” писав: “На державній службі з серпня 1917 р. як к-р сотні в 1-му Українському Запасному Козачому Полку. К-р муштрової сотні в 3-му Козацькому Полку (10.1917). К-р куріня того ж полку (12.1917). Персональний ад'ютант к-ра 5-го кадрового корпусу в м. Чернігові (01.1919). Ад'ютант [командира] бронепотяга “Гайдамак”

(03.1919). Похід через Румунію (04. — 05.1919). Старшина для доручень при Інспекторі Технічних Військ Запорізької Групи (5.1919). Ад'ютант місцевої Тилової Комендатури ч. 2 (07.1919). У січні 1920 року з повстанчеською групою полковника Мельника вирушив на з'єднання з Армією УНР, котра ходила в тил большевиків. В березні 1920 р. прилучені до Київської Дивізії, в якій і приймав участь у всіх боях походу в тилу большевиків.

В бою під с. Тахталія (Дахталія. — *Ред.*) (коло Вапнярки) був ранений (5.05.1920). 10 жовтня 1920 р. лікарською комісією визнаний нездатним до муштрової служби.

Наказом по Армійськ. Комісаріату призначений урядовцем для особливих доручень Арм. Комісара [від] 11 жовтня 1920 року. Наказ ч. 39 §3. Брав участь у всіх походах з Армією УНР”.

Звільнений через скорочення штатів МВС (22.07.1921).

Старшини Армії УНР, переважно студенти УГА в Подєбрадах. Сидять зліва В. Чернишенко, Кость Ліневич, Юрій Дзюбенко, Олекса Антипів, Олекса Жлудкін. У середньому ряді зліва направо – Петро Дахневський, Сергій Павлінський, Яків Нестеренко, Віктор Ржевуцький, Е. Чернявський, Кость Реутів, Микола Битинський, верхній ряд зліва направо – Ф. Микуляк, С. Косар, Ол. Мартьянів, Дмитро Головка, Олекса Костюченко, Петро Ковердинський.

На навчання до УГА в Подєбрадах спізнився (1922). Прийняв польське громадянство.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1227. — Арк. 7 — 7 зв.

КОВЕРДИНСЬКИЙ Петро (24.08.1900, с. Немиринці Вінницького пов. Подільської губ., тепер Козятинського р-ну Вінницької обл. — 1966?, м. Оломоуц, Моравія, ЧСР). Військовий, підприємець; завідувач книгарні в м. Хусті; звання — хорунжий гарматної бригади 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

Закінчив Вінницьку чоловічу гімназію (22.08.1909 — 05.1919). Вступив до лав Армії УНР (08.1919). 24 грудня 1919 р. інтернований поляками в табір м. Ланцута. З 8 березня 1920-го і до кінця року — у складі гарматної бригади

6-ї дивізії Армії УНР. Інтернований разом з частиною до табору м. Щипйорна. Перебував тут до 19 травня 1922 року. Дійсний слухач лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (1922 — 1927). Автор “Спогаду” — про переїзд на територію польської держави, пограбування поляками інтернованих, табір Ланцут з його жахами. “Вдруге до польських таборів ніхто їхати не хотів (...) Всі відчували, що залишили рідну землю, де були панами, й прийшли на ласку сусіда, недавнього ворога”. Вже в Підволочиську поляки, крім зброї, забирали цукор, одяг та ін., а в Тернополі почався відвертий грабунок. “З вигуками — psia krew, bolszewicy — ляхи вдерались до вагонів й не звертали увагу на те, чи дужий, чи хорий, здерали кожухи, чоботи, теплий одяг, а зали-

шали дрантя. Тих, що оперались, били прикладами рушниць, штовхали ногами... З ненавистю та злобою стикали п'ястки та похвалялись віддячити ляхам при першій нагоді по нашому”. Автор прийшов до висновку, що табір Ланцут – Голгота для українських вояків, які опинилися в Польщі (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 924 – 927). Захистивши дипломну роботу з “успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-лісівника (11.04.1927). У вересні 1933 р. мешкав у м. Хусті, вул. Фанковича, 6. Його прізвище є в списку абсолювентів (випускників) УГА, які працювали в культурно-просвітньому, економічному і громадсько-політичному житті на землях Карпатської України та Пряшівщини.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – С. 333.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1228. – Арк. 5 зв., 17 – 18.

КОВТУН Дмитро Христофорович (16.10.1892, м. Кам'янець-Подільський, тепер Хмельницької обл. – після 14.08.1922). Військовий і громадський діяч, просвітянин; півсотенний 2-го куреня ім. Івана Мазепи 1-ї Запорозької дивізії (1920 – 1921), командир 4-го куреня ім. Петра Дорошенка 2-ї Запорозької бригади 1-ї Запорозької дивізії Армії УНР, член Студентської громади

т. Стшалково; звання – штабс-капітан російської армії, підполковник 1-ї Запорозької дивізії Армії УНР.

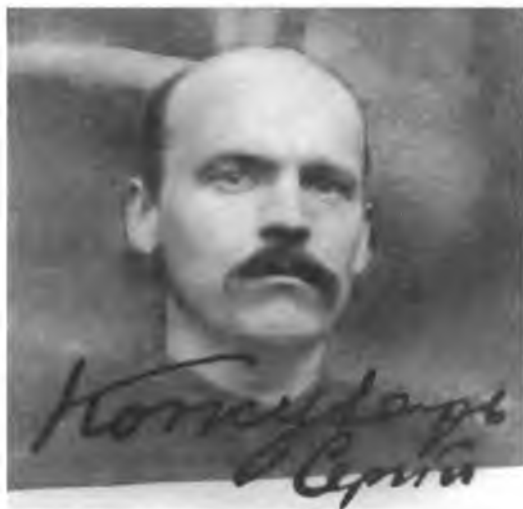

Народився в сім'ї урядовців Христофора Васильовича та Марії Пилипівни (в дівочтві Роздольсько-Спасенко). Закінчив гімназію (1910). Мав бажання поступити до Політехнічного інституту, але через брак коштів “прийшлося думку цю залишити”. Виїхав до Сибіру, де працював у гірничо-розвідувальному підрозділі інженера Горцева (1911). Служив у російському війську (1913 – 1917). Після революції 1917 року добровільно вступив до Армії УНР.

У “Curriculum vitae” писав: “У ворожих таборах не був, весь час знаходився на фронті і в бійках з ворогами України був тричі ранений. В сучасний мент знаходжусь в таборі Стрілково (Стшалково. – *Ред.*). Організував і заснував майстерні: столярну, кошикову, шевську й також працюю в культ.-просвіті. Маю велике бажання отримати вищу

освіту — фахову, щоби, повернувшись на Україну, бути корисним громадянином. 14 серпня 1922 року. Таб. Стрілково”. На навчання до УГА в Подєбрадах спізнився. Одружений.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1229. — Арк. 9, 11 — 12.

КОЖУХАР Сергій Пантелеймонович (28.06.1895, м. Бендери Бессарабської губ., тепер Молдова — після 10.09.1964, США). Козак 20-го куреня 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Закінчив 4 класи Приворотської духовної школи на Поділлі (1906 — 1910) і 6 класів Подільської духовної семінарії (09.1910 — 05.1917). Восени 1917-го мобілізований до російського війська. Служив до грудня того ж року. Закінчив державні курси українознавства для вчителів Могилівського та Ямпільського повітів (м. Могилів, 1918). У січні 1919 р. перейшов румунський кордон і вступив до Армії УНР. Інтернований поляками до табору м. Каліша (11.1920). Подавав заяву до УГА в Подєбрадах, але дістав відмову через брак вакансій. Складав пожертви на ж. “Дороговказ”.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1230. — Арк. 4 — 5, 8.

КОЖУШКО Антон Іванович (13.04.1894, с. Стрільники Прилуцького пов. Полтавської губ., тепер Чернігівської обл. — після 22.05.1922). Військовий і громадський діяч; начальник кулеметної команди 10-го Українського полку російської армії Тимчасового уряду (1917), в. о. начальника штабу 10-ї пішої дивізії (11.1918 — 05.1919), командир пішої сотні (з 05.1919) і кулеметної команди (1.11.1919 — 05.1920) Наливайківського полку 1-ї Запорозької дивізії, командир півсотні польової варты штабу 1-ї стрілецької бригади (05.1920 — 25.08.1921); звання — поручник Армії УНР.

Народився в сім’ї Івана Васильовича і Марії Кузьмівни (в дівочтві Омельченко). “Охрещений 14 квітня 1894 року в церкві Вознесіння Господнього в с. Радківці того ж повіту”. 28 грудня 1914 р. мобілізований до російської армії, служив у 52-му Віленському полку. У російській армії служив на Південно-Західному фронті до часу формування українізованих частин. До українського війська вступив 15 липня 1917 року. Служив у 10-му Українському полку (колишній 610-й піхотний Мезелінський). Завдяки демобілізації 20 лютого 1918 р. повернувся додому. Склавши іспити за 7 класів Прилуцької комерційної школи (12.10.1918), вступив до Київського комерційного інституту, але через політичні обставини не зміг вчитися. Під час мобілізації старшин у Києві вступив до 2-го Запорозького пішого полку, який доформовував Петро Болбочан. Брав “участь в походах і боях проти комуністів, монархістів-денікінців”, — пише у автобіографії. Учасник Зимового походу. Лицар Залізного хреста (1920). Інтернований поляками (22.11.1921). З дозволу військового міністерства (25.08.1921) виїхав з табору і прибув до ЧСР (1.09.1921). 10 вересня прийнятий до “земледельського одбору при Висо-

кій технічній школі у Празі”. 3 листопада записався на лекції філософського ф-ту Українського вільного університету в Празі на зимовий семестр 1921 – 1922 рр. 16 січня 1922 р. вступає в дійсні члени Українського громадського комітету в ЧСР. 23 травня подавав заяву до УГА в Подєбрадах, але дістав відмову. У Празі мешкав за адресою Вишеградська трєда (проспект. – *Ред.*), буд. 16 та в районі Жижків по вулиці Подєбрадова, 20.

Моренець В. Земляки Миколи Міхновського в боротьбі за Українську державність. – Київ – Вінниця: Історичний клуб “Холодний Яр”; ДП “Державна картографічна фабрика, 2012. – С. 76 – 77.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1231. – Арк. 1.

ЦДАВО України. – Ф. 3217. – Оп. 1. – Спр. 394. – Арк. 23 – 24.

КОЗАК Аркадій Андрійович (1896, Київ – після 14.10.1926). Підпоручник російської армії (1917), сотник піхоти Армії УНР.

Народився в сім’ї Андрія Яковича Козака і Федосії Йосипівни (в дівоцтві Красовської). Закінчив 5 класів 1-ї Київської комерційної школи (1904 – 1910). Навчався на будівель-

ному відділі технічних курсів (Київ, 1912 – 1914). У 1914 – 1915 рр. працював за фахом під керівництвом архітектора В. Ракова, “ректора Київської художньої академії”. Служив в Армії УНР (12.1917 – 1922). Перебував у таборах інтернованих у Польщі. Працював за фахом у повіт. архітектора в Слупцях (1923 – 1926). Очевидно, зарахований до УГА в Подєбрадах, але викреслений зі списків через неприбуття. Молодший брат сотника Армії УНР Олександра Козака.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1232. – Арк. 2, 4, 6.

КОЗАК Олександр Андрійович (19.03.1895, Київ – після 09.1930). Військовий і громадський діяч, інженер-технолог; член Української студентської громади Київського комерційного інституту (1914), старшина технічного куреня 4-ї Київської бригади і 1-ї кулеметної дивізії (1920), Окремого технічного куреня 5-ї Херсонської дивізії (1920), член студентських громад у таборах Пйотркув-Трибунальський і Стшалково (1921); звання – сотник технічних військ Армії УНР.

Народився в сім’ї Андрія Яковича Козака, селянина с. Щитинь Ковельського пов. на Волині, та Федосії Йосипівни (в дівоцтві Красовська). Брат Аркадія Козака. Закінчив повний курс 1-ї Київської комерційної школи (1914). Слухач Київського комерційного інституту (09.1914). Став на службу до контори Московського купецького банку (1914). Водночас працював статистом у повіт. земській управі (Київ). Член Української студентської громади Київського комерційного інституту (голова – п. Ковтуненко). Закінчив Олексіївську інженерну школу (1.06.1915 – 15.01.1916). Придлений до 10-го інженерного полку 6-го армій-

ського корпусу. “В складі цього полку, — зазначав в “Описі життя”, — з початком українського національного руху в 1917 р., як член дивізійної ради корпусу (українізованого) брав безпосередню участь в організаційній роботі по створенню та сформуванню українських частин корпусу. У вересні 1917 р. захворів і 27 жовтня евакуйований для лікування до Києва. Вступив на українську військову службу до інженерного відділу Військового Секретаріату Укр. Республіки (27.12.1917). Під час служби був у наступних частинах та установах: управління головного технічного інспектора при Гол. Управлінні генерального штабу, управа інспектора технічних військ при штабі отамана [Олександра] Осецького (1918); управління начальника інженерів Холмської групи військ, 4-й технічний курінь Волинської групи, технічний кіш при штабі Дієвої Армії (1919); галицькі технічні частини 1 і 2 корпусів (кін. 1919 —

1920 рр.); технічні курені 4-ї Київської бригади і 1-ї кулеметної дивізії (1920); Окремий технічний курінь 5-ї Херсонської дивізії (1920)”.

Дійсний студент консульського відділу Близькосхідного інституту в Києві (1918). Намагався вступити до Київського економічно-адміністративного інституту, але події 1918 — 1919 рр. завадили навчанню. Дійсний слухач хіміко-технологічного відділу інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (1923 — 1928). Зі слів ректора УГА, “академію закінчує одним із перших. По своїм здібностям Козак Олександр позитивно виділяється серед своїх колег і має нахил до наукової праці”.

Захистивши дипломну роботу “Запроектування цукрозаводу на 3000 (одиниця ваги) готової продукції” “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-технолога (9.07.1928). У вересні 1930 р. мешкав у м. Бидгош Польща.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1233. — Арк. 10 — 11, 24, 29 — 30, 104.

КОЗЕЛЬСЬКИЙ Іван (11.06.1886, Київ — після 1.09.1923). Козак Армії УНР.

Батько його походив з Миргородського пов. на Полтавщині. Закінчив 7 класів Київської комерційної школи. Під час навчання пройшов практику на Південно-Західній залізниці. Служив в інженерних і технічних військах, а з осені 1917 р. — в інспекції Київського повітового округу, “де активно працював по українізації війська і повітрової фльоти”. Брав участь в обороні Києва, в поході на Житомир (1918), після чого служив у Головній управі Повітряного флоту Армії УНР (до 05.1919). Через сухоти залишився на лікування в санаторії. Емігрував до Німеччини

(Берлін). Мав бажання закінчити освіту, але криза в Німеччині завадила планам. Працював найманим робітником у сільському господарстві та на складі книжок і залізниці. Не прийнятий через спізнення на навчання.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1235. — Арк. 4 — 5.

КОЗЕЛЬСЬКИЙ Теофан Григорович (28.08.1896, м. Ямпіль Подільської губ., тепер Вінницької обл. — 22.02.1925, м. Німбурк, ЧСР). Хорунжий 3-ї гарматної бригади 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Народився в сім'ї Григорія і Лідії Козельських. З Кам'янецької гімназії 1909 року перейшов до Кам'янецького духовного училища. Звільнившись (7.08.1918) за власним бажанням після 4-го класу Подільської духовної семінарії поступив на математичний ф-т Кам'янець-Подільського державного українського університету.

У 1919 р. перевівся на с.-г. факультет. Вступив до Державної юнацької школи (2.11.1920). Перейшовши з нею р. Збруч, інтернований поляками в табір м. Ланцуга, а потім у табори міст Вадовиць (1921) і Каліша (1922), де закінчив Спільну юнацьку школу (28.07.1922). Призначений у 3-тю гарматну бригаду 3-ї Залізної дивізії (22.06.1923). Зарахований на агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах. Розлучений. Хворів на сухоти. Помер у лікарні від ускладнень пневмонії. У некролозі товариші писали: “Револуція і українське національне відродження захоплюють чуткого юнака, і він стає в ряди борців за визволення Батьківщини. В складі 3 Залізної дивізії б'ється з ворогами України, переносить з цілою армією всі невзгоди і злидні в походах, боях, польських таборах і т. и.

В р. 1923 приступає до студій в У.Г.А. в надії, озброївшись духовно,

продовжувати перервану боротьбу. Але не судилось...”

Пам’яті померших. Козельський Теофан // Наша громада. – Подєбради: Українська академічна громада, 1925. – Ч. 1 (15). – Січень. – С. 53.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1234. – Арк. 7, 9, 10 – 12.

КОЗИРСЬКИЙ Павло Олександрович (15.12.1896, м. Тальне Уманського пов. Київської губ., тепер Черкаської обл. – після 1936). Хорунжий Армії УНР.

Народився в сім’ї Олександра і Надії Козирських. Закінчив Уманську комерційну школу (1913 – 1916). Закінчив 1-шу Костянтинівську військову школу (Київ, 10.1916 – 02.1917). Революція 1917 р. застала в м. Царицині у складі 141-го запасного полку. “В середині липня 1917 року, – писав він в автобіографії, – виїхав з виділенням із пол-

ку українським курунем на фронт, де пробув у складі 34-го армійського корпусу до демобілізації російської армії”. 20 січня 1918 р. повернувся додому. У листопаді пішов до українського війська. Провадив боротьбу з більшовиками до кінця листопада 1919 року. Захворів на тиф. Інтернований у Польщі. У складі 6-ї запасної бригади 6-ї Січової дивізії Армії УНР воював до листопада 1920 року. Знову інтернований.

Склав іспит кваліфікаційній комісії Стшалківської студентської громади. Діставши сертифікат завдяки Міністерству народної освіти УНР, вступив до Варшавського університету. Зарахований на хімічно-технологічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (10.1925). Захистивши дипломну роботу “Проект цукроварні на 3000 берковців добового перероблення” “з успіхом дуже добрим”, здобув фах інженера-технолога (07.1930).

Влітку 1935 р. просив академію видати йому диплом інженера для отримання посади. Мешкав у с. Олеську на Волині. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1237. – Арк. 2, 66, 78 – 78 зв., 83.

КОЗЛОВ Леонід Миколайович (10.03.1892, м. Владикавказ Терської обл., тепер Північна Осетія, РФ – після 14.07.1924). Військовий і громадський діяч, просвітянин, статистик, землемір, маляр; член Студентської громади табору м. Каліша (1922), працівник культурно-освітнього відділу 2-ї Волинської дивізії (1922), викладач малювання Української гімназії (т. Каліш, кін. 1922); звання – хорунжий (?) 4-ї Київської дивізії (10.1920), 2-ї Волинської дивізії (1921) Армії УНР.

Народився в сім'ї Миколи Яковича та Марії Павлівни Козлових. Закінчив Донську середню господарську школу (1914). У Донському статистичному комітеті проводив економічний перепис. По закінченні Олександрівської військової школи призначений молодшим старшиною до 249-го запасного полку російської армії (02.1917). Виїхав на фронт до 45-го Азовського полку (07.1917). “Звільнений до резерви” в березні 1918 року. Працював у статистичному відділі Кам'янець-Подільського земельного комітету. Після його ліквідації перейшов до Подільського губ. статистичного комітету. Під час антигетьманського повстання вступив до війська Директорії. У лютому 1919 р. повернувся до роботи в комітеті. За російсько-більшовицької окупації — помічник землемір у землемірно-технічному відділі губ. земської управи. Від серпня 1919 р. — землемір Городоцької вол. Кам'янець-

Подільського пов., де працював до ліквідації відділу польською владою (03.1920). Вступив до 4-ї Київської дивізії Армії УНР (10.1920), з якою в кінці року інтернований у Польщі. Спочатку перебував в Олександрівському таборі (1920), потім у таборі м. Каліша (1921), де перейшов до 2-ї Волинської дивізії. У січні 1923 р., через тяжкий матеріальний стан примушений виїхати на роботи до Варшави. Працював у Вищій військовій школі маляром (до 14.07.1924). Подавав заяву до УГА, але дістав відмову.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1246. — Арк. 10 — 11 зв.

КОЗЛОВСЬКИЙ Олекса Олександрович (17.03.1892, с. Ісаківці Кам'янецького пов. Подільської губ., тепер Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл. — 31.10.1971, м. Нью-Гейвен, шт. Коннектикут, США). Військовий і громадський діяч, журналіст, редактор; командир 10-ї сотні 9-го полку 3-ї стрілецької дивізії (1917), командир роти і голова Української полкової ради 9-го полку 3-ї стрілецької дивізії російської армії, командир 1-ї пішої сотні 1-го кінного Гайдамацького партизанського куреня ім. Я. Кармелюка (поч. 1918), начальник особистої охорони комісара УНР Подільської губ. (до 28.04.1918), прокурор Надзвичайного суду 2-ї Кулеметної бригади Кулеметної дивізії Армії УНР (1920), помічник начальника оперативного відділу штабу 5-ї Херсонської дивізії (1920), секретар УГА (з 1922), редактор-видавець газети “Соціал-демократ” (у Подєбрадах), секретар Сенату УТГІ (до 1951), член управи відділу УККА, голова станиці ОБВУА в Нью-Гейвені (штат Коннектикут), редактор і видавець Бюлетеню т-ва абсолювентів УГА-УТГІ (1956 — 1970-ті); звання — штабс-капітан російської армії, сотник Армії УНР, майор (на еміграції).

Народився в сім’ї Олександра Григоровича та Галини Миколаївни. Закінчив повний курс Подільської духовної семінарії (1912). До 1914 р. працював на різних канцелярських посадах та кореспондентом. 1915 року вступив до Київського університету Св. Володимира. Від 1916 р. – в російському війську. Закінчив Ташкентську школу прапорщиків (1.12.1916). Служив у 3-му Сибірському запасному полку. У 1917 р. виїхав на Румунський фронт. З липня цього року – вже в українській армії. 1918 року повернувся до навчання в Київському університеті.

В українському війську служив з листопада 1918 р. до листопада 1921 року. Контужений. Закінчив прав-

ничий ф-т Карлового університету (Прага, 1928). Вільний слухач економічно-кооперативного відділу, діловод канцелярії та завідувач господарством (20.08.1930) УГА в Подєбрадах. Автор споминів “З минулого” (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 167 – 173) і “Кармелюківці”. Член закордонної організації УСДРП. Ста-

ном на 27 квітня 1947 р. перебував у Зах. Німеччині, був неодружений. 1951 року виїхав у США. Почесний доктор економічних наук УТГІ (1962). 1966 року склав пожертву на пам’ятник Олександрові Коваленку. Упорядник і редактор трьох томів збірників про українську господарську академію, а саме: Українська господарська академія в Ч.С.Р., 1922 – 1935. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1959. – Т. 1; Український технічно-господарський інститут (Подєбради – Регенсбург – Мюнхен), 1932 – 1952. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Укр. госп. акад. та Укр. техн.-госп. ін-ту, 1962. – Т. 2; Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972. – Т. 3.

Похований на Українському православному цвинтарі Св. Андрія в Бавнд-Бруці.

Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. – Нью-Йорк. – 1966. – Ч. 35. – Грудень. – С. 4.

Вісті комбатанта (Торонто – Нью-Йорк). – 1971. – Ч. 6 (56). – С. 95.

Енциклопедія українознавства. – Київ, 1996. – Т. 3. – С. 1072.

Козловський О. Кармелюківці (фрагмент спогадів) // За Державність. Матеріали до Історії Війська Українського. – Торонто, 1964. – Збірник 10. – С. 210 – 219.

ЦДАВО України. – Ф. 3795 с. – Оп. 1. – Спр. 873. – Арк. 1 – 98.

ЦДАВО України. – Ф. 5235. – Оп. 1. – Спр. 1594. – Арк. 22 – 23 зв.

КОКУНЬКО Олександр Данилович (16.08.1899, ст. Новодерев'янківська Єйського відд. Кубанської обл., тепер Канівського р-ну Краснодарського краю, РФ – 16.11.1931, ЧСР). Козак 1-го Уманського полку Кубанської армії (до 1.02.1920).

Закінчив Владикавказький кадетський корпус (1917). Вступив до Катеринодарського політехнічного інституту (1919). З 2-го семестру мобілізований до війська. З Уманського полку вибув через поранення. Вступив до Кубанської військової школи (10.07.1920), у складі якої евакуювався на о. Лемнос, потім до Болгарії, де й закінчив її. Дійсний слухач агрономічного відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (27.06.1923 – 16.11.1931). Академії не закінчив. Хворів на сухоти, внаслідок чого й помер. Брат Євгена Кокунька, інженер-лісівник. Василь Іванис називав О. Кокунька "свідомим українцем". Похований на Ольшанському цвинтарі Праги.

Іванис В. Стежками життя: Спогади. Кн. V. – Новий Ульм, Німеччина: Українські вісті, 1962. – С. 79.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1243. – Арк. 158, 187.

КОЛЕСНИК Петро (12.01.1888, м. Миргород, тепер Полтавської обл. – осінь 1943). Державно-політичний, громадський і військовий діяч, кооператор, видавець, редактор; інструктор з молочарства й скотарства Рівненського повіт. земства (1912), член Центральної Ради (з 8.04.1917), голова зібрання Миргородської думи, заст. голови Миргородської повіт. народної управи, завідувач Сарненської філії Волинського кооперативного видавництва (1922), редактор часопису "Український хлібороб" (1942); звання – козак Армії УНР.

Закінчив Миргородську вищу початкову школу (1904). У "Curriculum vitae"

писав: "Не маючи засобів вступити до науки далі, я готувався на матуру і в 1909 році, тримаючи іспит, "провалився" по російській мові. Люблячи від природи сільське господарство, збудоване і проваджене на раціональних підставах, я захоплююся сільськогосподарською літературою, а далі кооперацією і наміряюсь вступити до Уманської середньої с.-г. школи, але прохання моє неугляднене, бо в той час я вже "переріс" – мав 22 роки. Заробивши грошей в економії фон Мекка під Києвом, я вирушив у 1910 році до Чехії, де й пробув до вересня 1912 року, працюючи в зразкових господарствах на Мораві, а нарешті вступив тут же до Кромєрижської молочарсько-сироварської школи. Про все це докладно мною описано в статтях, надрукованих в с.-г. журналі "Рілля" за 1912 рік. Повернувшись на Україну, я обняв посаду інструктора по молочарству й скотарству в Рівненському Повітовому Земстві, де й працював з великим успіхом п'ять років, аж до мобілізації Керенського у 1917 році. Рівненська Повітова Земська Управа, як рівно ж і Земське Зібрання, оцінюючи мою працю, ухвалило дати мені наукову командировку і асигнувало кошти. І я в 1914 році вступив на курси по кооперації при Московському Народньому Університеті ім. Шанявського як земський стипендіант.

Будучи свідомим українцем з 1905 року, з того часу я працюю абсолютно безкорисно на користь нашої нещасливої Батьківщини, а з моменту революції 1917 року цілковито віддаюся громадській праці.

На першому Всеукраїнському Конгресі 6, 7 і 8 квітня 1917 року я був обраний Членом Центральної Ради від Рівненського повіту, але, будучи покликаний до війська, зложив мандат. Коли ж вдалось вирватися з військової

служби і коли повернувся після неї до свого рідного гнізда – Миргорода, почалась кипуча громадська праця.

У перший день дома, в рідному оточенню – серед селян, яких не бачив сім років, мене назвали кандидатом у ранзі Волостного Земства, де й був Головою Земського Зібрання; далі був обраний рядним (очевидно, гласним, тобто членом місцевого самоврядування. – *Ред.*) Мійської Миргородської Думи й Головою Зібрання Думи; рядним Повітового Земства і Заступником Голови Миргородської Повітової Народньої Управи, при чому завідував економічно-аграрним відділом (...) Зразу ж була організована міська молочна ферма, продукти якої постачались для Миргородського курорту, закуплено два трактори сіст. “Titanik” (...) Кожному Земському Зібранню представляв не менше 30 докладів, власноруч зложених на рідній нашій мові. Земське Зібрання ухвалило доклад про електрифікацію Миргородського повіту, коли ще Ленінові й не снилась електрифікація Росії. Я практично це провадив у життя ще на початку 1918 року (...) Моя невсипуща корисна праця була очевидна для всіх, і мене обирають рядним Полтавського Губерніяльного Земського Зібрання й нарешті – Членом Українських Установчих Зборів від Полтавщини. Наступ більшовиків на Україну зруйнував усі благородні поривання й тяжку працю. Та ще мало того, довелося втікати, покинувши двоє дітей, дружину й старих батьків. Ось з січня місяця 1919 року волочуся по світові, не знаючи докладно, що робиться з родиною в розтерзаній Батьківщині (...) Зараз я працюю в Волинським Кооперативнім Видавництві, на чолі якого стоїть Борис Павлович Ржепецький, і завідую філією

в Сарнах на Волині. І тут, на цій ділянці, не дримаю. Вже будую без копійки в кишені книгарню в українському стилі по проекту інж. С. П. Тимошенка і будинок українського театру. 31 травня 1922 р.”. Звільнений Сенатом. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри (?). Розстріляний гестапо.

Гика В. Колесник Петро // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 14. – Київ: Національна академія наук, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – С. 29.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1244. – Арк. 1 – 3.

КОЛЕСНИЧЕНКО Микола Петрович (3.12.1889, м. Миколаїв Херсонської губ., тепер Миколаївської обл. – після 1.06.1924). Поручник Армії УНР.

Закінчив Херсонську с.-г. середню школу (1.06.1910). Інтернований у Польщі. Подавав заяву до УГА в Подєбрадах, але дістав відмову через брак освіти.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1245. – Арк. 1, 5.

КОЛОСОВСЬКИЙ (КОЛОССОВСЬКИЙ, “РУБИЧ”) Володимир Васильович (6.03.1884, с. Вирівка Конотопського пов. Чернігівської губ., тепер Конотопського р-ну Сумської обл. – 1944). Військовий і громадський діяч, редактор, журналіст; помічник начальника оперативної частини штабу Південно-Західного фронту російської армії (1917); начальник розвідувальних відділів Генштабу військ Центральної Ради (з 10.03.1918) і Української Держави (з 21.06.1918), військовий радник голови делегації УНР на Паризькій мирній конференції (з 12.01.1919), військовий аташе УНР у Франції, Бельгії, Іспанії, Португалії з дислокацією в Парижі (9.05.1919 – 1920), редактор ж. “Война и мир”, член ОУН, співробітник військової референтури ПУН, “заспоровий радник” Українсько-швей-

царського клубу (Женева, 11.11.1934), секретар військово-наукової і військово-історичної секцій Української генеральної ради комбатантів (з 25.01.1941); звання – Генерального штабу підполковник російської армії та Армії УНР.

“Дитячі роки провів на селі коло свого батька, дрібного землевласника”. Закінчив 2-гу Київську гімназію (1895 – 1903), Михайлівське артилерійське училище (1903 – 1906) та Миколаївську військову академію (Петербург, 1913; за 1-м розрядом). Служив у 4-му стрілецькому артилерійському дивізіоні (Одеса). Учасник Першої світової війни. “Під час [революційного] руху 1905 – 1906 рр., – читаємо в “Описі життя громадянина Колоссовського Володимира”, – перебуваючи в Петербурзі, ступив до таємного українського гуртка п. Бачинського, в якому і ознайомився з новими ідеями українського визвольчого руху. Після Революції, яка застала мене на війні, був вибраний головою українського гуртка при штабі Південно-Західного фронту в м. Кам’янці на Поділлі. За часів Центральної Ради ступив до військової служби У.Н.Р., яку і провадив безперестанно аж до кінця 1918 р.”.

“Розвідковому” підвідділу Генштабу військ Центральної Ради на чолі з В. Колосовським 11 квітня 1918 р. було надано статус відділу 1-го генералквартирмейстерства. Відділ організував агентурну діяльність військової розвідки (“керування таємною розвідкою”), допитував військовополонених і громадян, що прибували з території радянської Росії, підтримував контакти з “політичним бюро по справах контррозвідки”, вилучав цінну інформацію, перекладав матеріали з німецької та французької мов. “Увага української

військової розвідки була передусім зосереджена на вивченні становища на фронтах радянських військ в районі Дону і Кубані (...) Здійснювалася розвідка Румунії, керівництво якої не приховувало своїх намірів щодо окупації Північної Буковини й Південної Бессарабії. Ці напрями роботи розцінювалися як пріоритетні”, – зазначав історик В. Сідак. Секретна інформація щодня включалася до розвідувальних звітів для командування. “Розвідковий” відділ розробив “програму праці” для військових аташе УНР за кордоном. В. Колосовський звертав увагу командування, що його відділ “надсилає німцям і австрійцям всі одержані відомості, а від них ніяких відомостей не одержує” Вважав, що його підрозділ “мав здійснювати перманентну розвідку всіх армій суміжних з Україною держав”.

У січні 1919 р. В. Колосовський “посланий до Парижа в складі Української Делегації. Після розформування Делегації остався за штатом (1 квітня 1921 р.), – зазначав В. Колосовський, – і з того часу перебуваю за кордоном, добуваючи собі засоби на прожиток журнальною (журналістською. – Ред.) працею. Співробітничав в часописах: Швейцарському на французькій мові, українських – “Українська Трибуна”, “Народне Слово” і “Воля”. Власноруч склав В. Колосовський. 18/VII – 1922”.

З 1920 р. перебував на еміграції в Німеччині та Нідерландах. Підтримував зв'язки з російськими білоемігрантами та з розвідкою РСЧА. Автор статей на військову тематику. Писав для ж. “Табор” і газети “Сурма”. Входив до складу військового штабу Проводу українських націоналістів (з 1929). У Проводі ОУН мав псевдо “Рубич”. Ось текст його меморандуму

голові ПУН Євгенові Коновальцю: “18 квітня 1934 року. В[исоко]поважний Полковнику! Ознайомлення моє з сучасним станом Далеко-східної проблеми переконує мене, що саме там, на Далекому Сході, діється щось велике, невідоме, багато ширше наших надій і бажань. Царський уряд, бажаючи позбавитися на Україні від неспокійних елементів нашого селянського населення, переселяв на Амур десятки тисяч наших земляків, і тепер те саме дозволяє нам шукати посунення нашої національної справи з просторів усіма забутого “Зеленого Клину”. Політика Літвінова все більше веде до того, що озброєний конфлікт між Японією і СРСР стає неминучим. Захоплення японцями всього советського Далекого Сходу стає на порядок денний світової політики. Японія, без сумніву, має свої головні завдання на півдні Азії, але приступити до виконання тих завдань вона може не скоріше, ніж вона забезпечить своє запілля від советських далеко-східних володінь. Абсолютно в інтересах Японії було створення на Далекому Сході Української Колоніальної Держави – будемо називати її “Зелена Україна”. У перетрактаціях з японськими представниками нам треба висувувати наші інтегральні права на ці землі. Історично російська експансія в Азії після 1654 р. провадилася спільними силами москалів і українців, отже, морально ми маємо право шукати й для себе колоніальних земель.

Фактично територія “Зеленого Клину” має стати українську більшість. Мінімальні границі “Зеленого Клину”, очевидно, нас не можуть задовольнити. Треба висувувати наші права на весь советський Далеко-східний край, себто на території Сахалінської, Алданської,

Колимської і Камчатської округ. Ці території мають велике економічне значення.

Японцям треба підкреслювати: наша політика на Далекому Сході, оскільки ми там одержимо колоніальні землі, буде завжди приязна до Японії. Ми забезпечимо всі права японців на рибних промислах, на нафтових родовищах тощо. Ми можемо зараз же розгорнути пропагандивну акцію на користь японців серед населення “Зеленого Клину” і також серед вояків української національності в армії Блюхера (за останніми відомостями, туди перевезено три стрілецькі дивізії з України). Ми можемо при допомозі японців розпочати формування партизанських загонів серед населення “Зеленого Клину”.

В разі війни ми можемо формувати регулярні українські частини на Далекому Сході. Ми можемо організувати акти саботажу на Великій Україні з метою не дозволяти знімати звідси воєнні частини і пересовувати їх на Далекий Схід. Очевидно, що в ніякому разі не треба перебільшувати наших можливостей, а триматися тільки рамок реальності. З висловом правдивого й глибокого до Вас поважання, Володимир Колосовський”.

Канобридець. Українська колонія в Женеві. Лист із Женеви. 13 листопада 1934 р. // *Наріжний С.* Українська еміграція. Культурна праця української еміграції. 1919 – 1939. Матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої. – Київ: в-во ім. О. Теліги, 1999. – С. 68, 117.

Пехів В. Далекосхідний вектор зовнішньої політики ОУН напередодні Другої світової війни. – Історія України. – 2008. – Ч. 6. – С. 38 – 40.

Посівнич М. Колосовський Володимир // Енциклопедія Сучасної Украї-

ни. – Т. 14. – Київ: Національна академія наук, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – С. 118.

Сідак В. Національні спецслужби в період Української революції 1917 – 1921 рр. (невідомі сторінки історії). – Київ: Видавничий дім “Альтернативи”. – С. 62 – 63.

Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917 – 1921). – Кн. 2. – Київ: Темпора, 2011. – С. 210 – 211.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1250. – Арк. 7 – 8.

КОЛУБАЇВ Сергій Петрович (22.07.1896, м. Нова Ушиця Подільської губ., тепер смт Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл. – 8.03.1973, Прага). Військовий, інженер-лісівник, науковець; професорський стипендіат кафедри зоології УГА (2.05.1927), асистент кафедри охорони лісу УГА (10.11.1928),

працівник Державного інституту охорони лісу Чеської академії наук у Празі (з 1929), член Чеського ентомологічного товариства (з 1944), академік Чеської академії наук (?); звання – козак 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Народився в сім’ї бухгалтера Ушицької повіт. скарбниці. Рано осиротів: мати померла в 1896 р., а батько – 1901 року. Закінчив 2-класну міську школу. Вступив до Кам’янець-Подільської с.-г. технічної школи (16.08.1912), яку закінчив 27 квітня 1918 р. в м. Гадячі на Полтавщині під час другої евакуації школи в період війни.

“Під час навчання в школі, – писав в автобіографії, – коли вона була перший раз евакуйована до Ростова на Дону в 1916 р., відбув агрономічну практику на Ростово-Нахичеванській с.-г. дослідній станції (16.03.1916 – 1.11.1917) і здобув гроші на останній рік навчання”.

Навчався на природничому та с.-г. факультетах Кам’янець-Подільського університету (10.1918 – 1920). Вступив до 3-ї Залізної дивізії Армії УНР (28.10.1920). В листопаді інтернований у Польщі, перебував у таборах м. Ланцута, Стшалково і Каліша (3.12.1920 – 22.03.1922). Вільний слухач філософського ф-ту Варшавського університету (03.1922).

Працював на фабриці, відтак не міг ходити на лекції. Дійсний слухач лісового відділу агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (12.05.1922 – 21.05.1927).

Захистивши дипломну роботу “В якій мірі мало вплив зінтенсивнення лісового господарства на розвиток лісовлаштування” з успіхом “дуже добрим”, здобув фах інженера-агронома.

Автор наукових праць про лісових комах-шкідників. Публікувався у виданні “Український інженер”.

Провадив дослідницьку працю в галузі лісництва у Празькому інституті охорони лісу. Був маленького зросту (156 см), що створювало проблеми в особистому житті.

“Він був одружений з чешкою (...) тіснішого зв’язку з українською спільнотою не підтримував, морального задоволення від своєї наукової кар’єри не мав та ще й скаржився, що даремно прожив свій вік”.

Пожертвував кошти на видання книжки Симона Наріжного “Українська еміграція” та дав чимало цінних світлин (Прага, 1942).

Мущинка М. Колубаїв Сергій // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 14. – Київ: Національна академія наук, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – С. 128.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – С. 5, 8, 237, 254.

Прохода В. Записки непокірливого. – Новий Ульм: Українські вісті, 1972. – Кн. 2. – С. 12, 91.

Прохода В. Записки непокірливого. – Київ: Смолосип, 1996. – Кн. 3. – С. 187.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 130.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 260. – Арк. 150 – 150 зв., 158, 161 – 165.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 616. – Арк. 59.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1251. – Арк. 6 – 6 зв., 82.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 516. – Арк. 37, 48.

КОЛУМБЕТ Тихін Микитович (16.07.1898, с. Гореничі Київської губ., тепер Києво-Святошинського р-ну Київської обл. — після 1938 — до 1952). Військовий і громадський діяч, інженер-технолог; член Товариства українських інженерів у Празі (1938); звання — козак Армії УНР.

Батько Микита мав 10 десятин землі. 1903 року батько пішов на службу на залізницю, відтак родина переселилася до Києва, де Т. Колумбет закінчив технічну залізничну школу (1918). На початку 1919 р. мобілізований до української армії. “Цей рік в моєму житті я ціню, — зазначав він у своєму життєписі, — бо був тоді національно пробуджений і пізнав справжній світ”. Інтернований у 1920 році. 1923-го нелегально перейшов до ЧСР. Закінчив курс середньої господарської школи в Пшерові. 19 липня 1927 р. написав заяву на хіміко-технологічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах. 15 березня 1932 р. “склав дипломний

проект, виконав і оборонив його з успіхом дуже добрим”.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 241.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 616. — Арк. 315.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1259. — Арк. 12, 27.

КОМАНІВ Микола (24.12.1897, м-ко Новокосянтинів Кожухівської вол. Літинського пов. Подільської губ., тепер Летичівського р-ну Хмельницької обл. — після 29.09.1928). Військовий і громадський діяч, інженер-гідротехнік; звання — прапорщик російської армії, хорунжий (?) Армії УНР.

Народився в сім’ї начальника пошти Михайла Григоровича та Катерини Юхимівни (в дівоцтві Левицької). Через два роки родина переїхала до м-ка Ободівки Ольгопільського пов. на Поділлі. Закінчивши Ободівську 2-класну школу, в 1907-му вступив до Барської реальної школи, яку закінчив у 1916 ро-

ці. Тоді ж поступив на 1-й курс електро-механічного відділу. У листопаді 1916 р. мобілізований до російського війська. Закінчив Володимирську пішу юнацьку школу (05.1917). Брав участь в українізації 44-ї дивізії (Північний фронт). У грудні 1917 р., отримавши відпустку, повернувся в Україну. В 1918-му – студент Київського комерційного інституту. Від січня 1919 р. в українській армії. Служив у 5-й Херсонській дивізії. Батько в 1924 р. мешкав у с. Рахни-Лісові Ямпільського пов. на Поділлі. Закінчив гідротехнічний відділ інженерного факультету УГА в Подєбрадах. Дипломну роботу “Запровадження групового водоводу для м. Хрудім та його околиць” захистив “з успіхом дуже добрим” (22.06.1929).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1253. – Арк. 86 – 87, 90 зв., 97.

КОМАРІВСЬКИЙ Льонгин (25.03.1885, с. Рогізна, Буковина – після 20.07.1922). Військовий, педагог; учитель народної школи (1909 – 1914); звання – хорунжий (?) УГА, поручник 6-ї Січової дивізії Армії УНР.

Закінчив 4 класи Чернівецької реальної школи (1905), Чернівецьку вчительську семінарію (1909). В “Описі життя” зазначав: “З 1914 року – в австрійській армії старшиною – до 1918 року. В листопаді 1918 року вступив до УГА. Після роззброєння Галицької армії більшовиками потрапив до київської тюрми. Втік з неї, переховувався в Києві до приходу українського війська. Вступив до 6-ї дивізії. Інтернований, перебував у таборі Шепіорно до 20 липня 1922 року. 27 липня прибув до Праги і мешкаю в Укр. комітеті в Празі”. Подав заяву до УГА в Подєбрадах, але дістав відмову, бо “не мав матури”.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1255. – Арк. 5.

КОМПАНИЕЦЬ Михайло Андрійович (31.10.1897, м. Вознесенськ Херсонської губ. – після 10.1926). Повстанець, громадський діяч.

Народився в сім’ї Андрія та Аполінарії. Закінчивши 8 класів Вознесенської гімназії (1917), навчався на хімічному відділенні фізико-математичного ф-ту Петроградського університету. У “Власноручному описі життя” зазначав: “В 1918 році взяв участь в повстанчеському отряді в боротьбі з більшовиками. В 1919 році був мобілізований московською добровольчеською армією в м. Вознесенську. В 1920 році був інтернований. З 1921 р. перебував у Болгарії, працював шахтарем на “Перник” і був в українському культурно-освітньому гуртку, де знаходжуся і зараз. В червні 1924 року неофіційно прибув до Чехії продовжувати освіту. Прага, 10 липня 1924 року”. У жовтні 1924 р. попросив повернути документи.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1257. – Арк. 6.

КОНДЗЕРОВСЬКИЙ Яків (25.09.1892, Полтава – після 28.06.1928). Військовий, інженер-лісівник; вояк Запорозької дивізії Армії УНР.

Закінчив Петровський полтавський кадетський корпус (1903 – 1912).

В “Описі життя” зазначав: “В 1913 році вступив до 34-го Севського пішого полку однорічником і підстаршиною.

В 1914 році пішов на війну, був двічі поранений. В 1917 році вступив до українських частин, в яких знаходжуся по цей час. 23 жовтня 1923 року, Шепіорно”. Закінчив лісовий відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах. Дипломну роботу “Організація пилянки в лісництві Горішня Моравка в Шлезьку” захистив “з успіхом добрим” (28.06.1928).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. –
Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 14, 24.

КОНОНІВ Юрко Миколайович (7.04.1895, Київ – 27.12.1974, м. Ірвінгтон, шт. Нью-Йорк, США). Військовий, громадський і театральний діяч, режисер, актор, антрепренер; командир 2-ї важкої батареї Запорозького важко-гарматного дивізіону, команди 1-ї Окремої запорозької важкої гарматної батареї (10.09.1920 – 26.04.1921), командир 2-ї кінно-гарматної батареї 1-го Окремого кінно-гарматного дивізіону (26.06 – 2.07.1921), актор, режисер і директор Українського театру Юрія Кононіва (1935 – 1939), актор і співтворець Українського театру ім. Івана Франка (Станіславів, 1939 – 1941), директор Українського театру ім. І. Франка (Станіславів, 1941), актор і художній керівник Українського музично-драматичного театру (1945 – 1947), адміністратор Оселі СУМ в Елленвілі (США), голова 1-го відділу Організації оборони чотирьох свобод України в Ірвінгтоні, голова Об'єднання

митців української сцени (1971 – 1973); звання – сотник Армії УНР, майор 2-ї бригади 2-ї Української дивізії УНА (поч. 1945).

Народився в сім'ї полковника 129-го пішого Бессарабського полку Миколи Кононова та Олександрки (в дівочтві Федорович). 1903 року, вийшовши у відставку, батько з родиною переїхав до Чернігова, а згодом на свій хутір Іловня недалеко Чернігова над р. Десною. В “Описі Життя Кононова Юрка Миколаєвича” читаємо: “В 1905 році мене заходами мого хресного батька Генерала [Івана] Томачова було оприділено до 1 класи Житомирської Духовної Школи на повне безкоштовне утримання (...). В 1909 році сім'я наша переїздить з хутора до Києва, я в тому ж році скінчив Духовну Школу й (...) вступив до 6-ої класи Київської 5 гімназії, яку й скінчив в 1912 році (...). 1 квітня 1914 року подав прохання про залічення мене однорічником до складу Російської Армії й був прийнятий до складу 33 арт. бригади 1 липня 1914 року. З початком Світової ві-

йни зівстав переведен до складу 70 арт. Бригади, в складі якої 27 липня 1914 року з м. Київa виступив на австро-угорський фронт. 27 жовтня 1914 року попав до неволі, де перебував в таборі Естергом на Угорщині до 25 грудня 1915 року, коли утік до Румунії й був відправлений до бувш. Росії. В квітні 1916 року був відправлений на Північний фронт до складу 15 важкого дивізіону, в якому наказом Північного фронту 17 травня 1916 року був підвищен в перший старшинський ранг. 5 липня 1917 ранений в ногу біля озера Дрисвяти під Двінськом. В складі того ж 15 дивізіону в серпні 1917 року прибув до м. Київa й наказом Секретаріату Військових Справ Центральної Ради 27 жовтня зарахован на Українську Службу. 15 січня (лютого. – *Ред.*) 1918 року зарахован до складу Артилерії Запорозжців, у важкій артилерії котрих брав участь в боях на різних командних посадах до Командіра Бригади включно до листопада 1920 року без перерви, коли зівстав інтернован Поляками при відході Армії за Збруч. 11 лютого 1918 контужен в голову під м. Бердичевом”.

Дослідник Роман Лаврентій стверджував, що “всю родину” Ю. Кононіва “знищили більшовики”. 19 січня 1920 р. Ю. Кононів одружився з Євгенією Прокопівною Кирилюк, дочкою адміністративного старшини Запорозького корпусу. Від 20 листопада 1920 р. до травня 1924 р. перебував у таборах для інтернованих у Польщі. Після звільнення мешкав “в с. Щипіорно, Калішської губ.”. Роман Лаврентій додає таку інформацію про Юрка Кононіва: у травні 1915 р. закінчив Миколаївське артилерійське училище (Київ); у грудні 1916 р. був поранений на Північному фронті біля м. Двінська (нині м. Даугавпілс, Латвія); у 1918–1920-х рр. був

сотником 2-ї батареї 1-го важко-гарматного Запорозького полку Армії УНР (у 1919 р. протягом нетривалого часу полк воював у лавах УГА); після поразки перебував у таборах інтернованих Пікуличі, Вадовиці та Щипіорно; саме в т. Щипіорно в сезоні 1923/1924 р. Ю. Кононів дебютував як актор в аматорському театрі Драматичного товариства Миколи Садовського.

8 липня 1924 р. подав документи на економічний підвідділ економічно-кооперативного відділу УГА в Подєбрадах, але дістав відмову через брак документів.

“Дебют на професійній сцені відбувся 1924 р. у трупі Миколи Айдарова (...) 1929 р. Ю. Кононів як артист був у складі Українського театру Івана Когутяка, а в сезоні 1930/1931 р. він уже працював в Українському театрі Панааса Карабіневича. 1931 року прізвище Ю. Кононева паралельно фігурує і як працівника Українського Подільського театру (був директором), і як адміністративного керівника трупи кооперативу “Український театр” у Львові, тобто протегованого Кооперативом Українського народного театру ім. І. Тобілевича (...) Ю. Кононів працював як актор і, вочевидь, як режисер (...) 3 20 квітня 1932 р. Ю. Кононів став адміністратором Українського театру, створеного у вересні 1931 р., а з 1 листопада 1931 р. називався “Заграва” і був під мистецьким керівництвом О. Степового. Уже в травні 1932 р. Ю. Кононів разом із О. Степовим і [козаком полку Чорних запорозжців] Лавром Кемпе входить до тричленної управи цього кооперативного театру. З 1934 р. – в Українському театрі “Веселка” під керівництвом наддніпрянця О. Тимченка (режисерські постанови Ю. Кононева – комедії, зокрема і “Старички і дівчата” С. Белої в перекладі з російської)”.

1935 року Ю. Кононів одружується вдруге — з акторкою Іванною (в дівочтві Кочій). Того ж року з дружиною працюють в Українському театрі Івана Когутяка (Ю. Кононів був адміністратором та власником театральної ліцензії). “Український театр під керівництвом Юрія Кононева — перша приватна труппа, яка мала його ім’я, — постав у 1935 р., — продовжує Роман Лаврентій. — У вересні-жовтні колектив склався із 18 осіб, у репертуарі мав такі вистави: “Страшна помста” С. Черкасенка (за М. Гоголем), “Наш вертеп” (мабуть, політичне ревію), “Пан Твардовський” (за Ю. І. Крашевським), “Жінка-вампір” (“Чорт-жінка” К. Шенгера?), “Чарівник з-над Дніпра...”

У його театрі грав колишній актор київського театру М. Садовського Павло Чугай. Ставили й п’єси “Наталка Полтавка” Івана Котляревського, “Невольник” Марка Кропивницького (за Тарасом Шевченком), “Зруйнування Січі”. Переважно виступали в галицьких селах, а 4 — 17 лютого 1938 р. Український театр Юрія Кононева виступав у передмістях Львова (Знесіння, Клепарів, Личаків, Левандівка).

“1939 р. труппу Ю. Кононева разом із акторами театрів І. Когутяка, р. Войтовича, С. Крижанівського, Я. Стадника та іншими було об’єднано в один Український державний драматичний театр ім. І. Франка у Станиславові, — зазначає Роман Лаврентій. — У 1942 — 1944 рр. цей театр відновився як Український театр ім. І. Франка у Станиславові та був одним із найкращих театрів Галичини. Ю. Кононів разом із дружиною працювали у цих колективах (1941 р. був нетривало директором до евакуації 1944 р. (Краків — Відень — Ляндек). У таборі переселенців Ляндека (Тіроль, Австрія) співпрацювали із

“березільцями” Й. Гірняком та О. Добровольською”.

3 грудня 1949 р. — у США. Жив у м. Нью-Арк, штат Нью-Джерсі. 1973 року очолив видавничу комісію монументального видання з історії українського театру “Наш театр: Книга діячів українського театального мистецтва” (т. I, 1975; т. II, 1992). Автор спогадів. У некролозі його названо “видатним актором українських театрів”, довголітнім виховником молоді”, “почесним членом осередку СУМу”, “взірцевим громадянином”. “Визначний діяч українського театального мистецтва” похований на Українському цвинтарі у Бавнд-Бруці. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри.

Боляновський А. Українські військові формування в Збройних силах Німеччини (1939 — 1945). — Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка та ін., 2003. — С. 504, 658.

Лаурентій р. Кононів Юрій Миколайович // Енциклопедія Сучасної України. — Т. 1. — Київ: Національна академія наук, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. — С. 305 — 306.

Лаурентій р. Українські театри під керівництвом Юрія Кононева (30-ті роки ХХ ст.). — Наукове товариство ім. Шевченка. — Онлайн журнал. — 2012. — 13 травня.

Свобода (Джерзі Ситі і Нью Йорк, США). — 1975. — №5. — 9 січня. — С. 5.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1260. — Арк. 4, 6 — 7, 11.

КОНСТАНТИНІВ Юрій Федорович (1.11.1888, с. Чердаклі Маріупольського пов. Катеринославської губ., тепер Першотравневого р-ну Донецької обл. — після 1939). Військовий службовець, громадський діяч, інженер-агроном, публіцист; старшина Київського авіаційного парку Армії УНР (1919); член комітету зі скликання Товариства прихильників православної освіти й охорони традицій православної віри ім. Петра Могили (з осені 1931), працівник банку (Луцьк), член управи Луцького братства (30.07.1935 — 09.1939).

Народився в сім'ї сільського панотця. Батько помер, коли йому було три роки. Закінчив 4 класи Катеринославської духовної семінарії. Не бажаючи ставати священиком, поступив до комерційно-технічного ф-ту Київського комерційного інституту. Заробляв на життя репетиторством. Працював коректором у журналах “Весь Киев” і “Журнал для женщин”. Як патріот Росії, в серпні 1914 р. пішов до війська. Закінчив 2-гу Київську військову школу старшин і підстаршин та фотометричні курси. Демобілізувався в кінці лютого 1918 року. Від 1 червня 1918 р.

працював у київській конторі Державного банку. У січні 1919 р. мобілізований до українського війська. Служив в авіації (до 12.1919), далі — в Кам'янець-Подільському відділі Державного банку (до 05.1920), в дирекції Державних ощадних кас (до 10.1920), потім у податковій інспектурі, а від 31.09.1921 — в Головній скарбниці. “Спогад” написав 10 січня 1923 року. У ньому згадує про перемикінців, які підлягали командуванню Армії УНР та комітетові Бориса Савінкова, ідеолога “третьої Росії” (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 765 — 769). Дружина Ксенія залишилася в Ніжині. Закінчив агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (7.06.1927). По закінченні УГА прагнув працювати на Закарпатті. Опинившись у Луцьку, став свідком намагання Речі Посполитої перетворити Волинь на Малопольщу, відтак взяв участь у боротьбі проти полонізації та католизації. Восени 1931-го в Луцьку постав комітет зі скликання установчих зборів Товариства прихильників православної освіти й охорони традицій православної віри ім. Петра Могили. До складу комітету увійшли “відомі на Волині і в цілій тогочасній Польщі поважні українські наукові і громадські діячі і послы до сейму Євген Богуславський, Михайло Тележинський, Петро Певний, професор Іван Власовський, інженер Юрій Константинов (...). Товариство надавало матеріальну допомогу українській гімназії в Луцьку і Музеєві Визвольної боротьби України в Празі, а також бідним і старим людям”.

Описуючи історію Чесно-Хресного Братства в Луцьку, Ю. Константинов у часописі “Шлях” зазначав: “Братство розвинуло широку культурну й добродійну працю. На прапорі своєму Братство ставило охорону православної

віри, традиції наших прадідів і релігійно-освітню діяльність між широкими колами нашого громадянства” (1937. – Ч. 6. – С. 3). Луцьке братство було твердинею православної віри на Волині. Воно об’єднувало православну волинську шляхту. Ю. Константинів називає такі імена: “До книги Братства, окрім Волинської православної шляхти, міщан і селян, записані братчиками такі відомі особи, як Архімандрит, а пізніше Митрополит Київський Петро Могила, Гетьман Іван Виговський, Марина Мазепина – гетьманова мати, Марія Гулевичова” (1937. – Ч. 6. – С. 3). Управа братства на чолі з архітектором і послом до Сейму Сергієм Тимошенком (донедавна викладачем УГА в Подєбрадах) провадила працю до окупації Зах. Волині у вересні 1939 р. більшовиками. Поруч з Ю. Константиновим членами управи були протопресвітер Павло Пашевський (учасник Першого зимового походу Армії УНР), адвокат С. Богдановський, професор В. Федо-

ренко, інженери М. Чирко та А. Голосяук.

Левчук М. Луцьк Релігійно-громадський часопис “Шлях” (Луцьк, 1937 – 1939) у боротьбі за українське православ’я // Вісник Харківського національного університету ім. В. Каразіна. – 2009. – №874. – С. 63.

Рожко В. З іменем великого митрополита / В. Рожко // Наша віра. – 1996. – Березень. – С. 5.

Український національно-церковний рух у Православній Церкві в Польщі в 1921 – 1939 рр. – Ч. 3 // http://www.hram.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=396:title87&catid=66&Itemid=43

ЦДАВО України. – Ф. 3795 с. – Оп. 1. – Спр. 1261. – Арк. 8 – 8 зв.

ЦДАВО України. – Ф. 3795 с. – Оп. 5. – Спр. 516. – Арк. 9.

КОПИЛІВ (КОПИЛОВ) Іван Миколайович (13.11.1895, с. Живанівка Єлисаветградського пов. Херсонської

Педагогічний склад і студенти Музично-педагогічного відділу УВПІ. Іван Копилів у 2-му ряді ліворуч. Прага, кін. 1920-х рр.

губ., тепер Компаніївського р-ну Кіровоградської обл. – 1935, Прага). Військовий; командир 3-го Окремого кінного полку ім. полковника Олександра Удовиченка (9 – 12.07.1920), звання – поручник 2-го пішого полку Синьожупанної дивізії (з 9.02.1918), сотник піхоти Армії УНР.

Народився у сім’ї священика. Мати – Олена Шикунова (у дівоцтві). Закінчив Одеську духовну семінарію та Одеське військово училище (за 1-м розрядом; 1.05.1915). З 24 квітня 1915 р. – на фронті. 27 жовтня 1916 р. дістав контузію і потрапив у полон до німців. З липня 1917 р. перебував в українському старшинському таборі (Ганновер-Мюнден). У травні 1918-го демобілізований. Вступив на правничий відділ Новоросійського університету в Одесі. У грудні 1918 р. повернувся до Армії УНР.

Служив в Окремій кінній дивізії. 22 травня 1922 р., перебуваючи у Кракові, подав документи до УГА в Подєбрадах, але дістав відмову, бо вже навчався на агрономічному відділі Ягелонського університету у Кракові (закінчив 2 семестри). 1924 року нелегально прибув до ЧСР. Поступив на хіміко-технологічний відділ Празької політехніки, пізніше став слухачем філологічного ф-ту УВУ та музичного відділу Українського педагогічного інституту ім. М. Драгоманова (1928 року вчився на 4 курсі). Похований на Ольшанському цвинтарі Праги.

Беднаржова Т., Янчик Ф. Українські могили в Чехії. – Прага, 2002. – С. 28.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 112. – Арк. 301 – 301 зв.

ЦДАВО України. – Ф. 3972. – Оп. 1. – Спр. 541. – Арк. 1 – 36.

КОПЛИК Павло Васильович (25.08. 1896, с. Коханівка Конотопського пов. Чернігівської губ., тепер Коно-

топського р-ну Сумської обл. – після 3.07.1923). Козак Сірої дивізії Армії УНР.

Козацького роду. Закінчив “три роки” Глухівської господарської школи (1909) та школу підстаршин (Москва, 3.08.1916). Від 2 вересня 1916 р. і до 1918 р. перебував на Західному фронті. У “Curriculum vitae” писав: “В 1918 р. був призваний українською владою в Сіру дивізію, в складі якої перебував на фронтах большевицьким і польським. 16 травня 1919 р. в бою з поляками під м. Луцьком попав в польську неволю і був відсланий до табору полонених в Брест-Литовський, а пізніше перевезений до м. Млови (?). В кінці жовтня 1919 р. втік звідти до Німеччини, де зголосився в Укр. військово-санітарній місії в Берліні, яка видала переходне свідоцтво на проїзд додому, відти прибув на Чехословаччину, де зголосився в Укр. військово-санітарній місії в Празі, яка відібрала проходне свідоцтво і відіслала в Німецьке Яблонне в Укр. бригаду, при котрій я числюсь і до тепер. За час перебування в бригаді покінчив 6-місячну відділову школу (вищепечаткова) і 4-місячний курс підстаршин. Тепер перебуваю в Йозефівським таборі, маю, крім харчових, 15 корон чеських місячно. Йозефів, дня 3 липня 1923 р.”. Подав заяву на матуральні курси УГА, але не прийнятий за браком освіти. Можливо, брат бунчужного Петра Коплика, нагородженого Хрестом Симона Петлюри.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 411, 413 – 413 зв.

КОРБЕЛЕЦЬКИЙ Олександр Якович (6.04.1899, Чернігів – 1966?). Військовий, інженер-економіст; козак 2-ї батареї 4-го полку Січових стрільців, юнак Юнацької школи Армії УНР; звання – хорунжий Армії УНР.

1900 року родина переїхала до с. Бережівки Іваницької вол. Прилуцького пов. Полтавської губернії. 1910 року поступив до Введенської гімназії у Петербургу. Влітку 1917-го повернувся в Україну, до м. Сквири Київської губ., де закінчив 8-й клас Сквирської міської чоловічої гімназії ім. Петра Сувчинського. Служив у відділі контролю Міністерства земельних справ Української Держави (06.1918 – 12.1918). У серпні 1918 р. записався студентом Київського державного українського університету Св. Володимира, але за браком матеріальних засобів вчитися не міг. У “Перебізі життя” зазначав: “У грудні 1918 року поступив на військову службу у 2-у батарею 4-го січового полку Січових Стрільців. Звідти відряджений у лютому 1919 року до Житомирської Юнацької школи для проходження старшинського курсу. У листопаді 1919 р. захворів на тиф і залишений школою в 11-у запасовому шпиталі у м. Кам’янець-Подільському. 15 лютого 1920 р. вийшов зі шпиталю і поступив до Юнацької школи, де перебував у гарматному відділі до 10 лютого 1922 року”. У червні 1922 р. зарахова-

ний студентом Кам’янець-Подільського державного українського університету. Від 15 грудня 1922 р. до серпня 1923 р. служив в управлінні начальника постачання 3-ї Залізної стрілецької дивізії.

28 серпня 1923 р. поступив в УГА в Подєбрадах. Хворів на сухоти. Влітку 1928 р. проходив переддипломну практику в Ужгороді в “Підкарпатському банку”. Закінчив економічний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА (29.06.1929). “Виконав дипломну роботу та захистив її з успіхом дуже добрим”. Мати Олена Андріївна Курч-Сотви-Севрук 1923 року мешкала в Житомирі. Можливо був масоном (з 1937). Віктор Савченко свідчить, що у Франції 1966 року було створено ложу “Голос України”, членом якою був А. (О.?) Корбелецький (робота ложі велися шотландським обрядом українською мовою).

Моренець В. Земляки Миколи Міхновського в боротьбі за Українську державність. — Київ — Вінниця: Історичний клуб “Холодний Яр”, ДП “Державна картографічна фабрика, 2012. — С. 166 — 168.

Савченко В. Україна масонська // <http://coollib.net/b/119913/read>
ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1264. — Арк. 2, 5, 19.

КОРДОНСЬКИЙ Федір Микитович (5.05.1894, с. Демівка П’ятківської вол. Ольгопільського пов. Подільської губ., тепер Чечельницького р-ну Вінницької обл. — після 24.05.1922). Педагог, військовий, повстанець; звання — хорунжий Армії УНР.

Закінчив Вінницьку вчительську семінарію (1913) та Чугуївську військову школу (1.02.1915). До 1 вересня 1915 р. вчителював, потім мобілізували до війська. “У червні 1917 року в ранзі хорунжого перейшов до української ар-

мії в 1-й корпус, бувший 34-й, — писав він в автобіографії. — В 1919 році став студентом Кам’янецького [державного українського] університету, там мобілізували до 1-го полку Волинської групи Добровольчої армії. Пізніше перейшов до повстанців от. [Семена] Заболотного. В 1921 році втік до Румунії, де був інтернований. В жовтні 1921 року переїхав до Праги. Зараз навчаюся на матуральних курсах в Йозефові”. 24 травня 1922 р. подав документи на агрономічно-лісовий відділ УГА в Подєбрадах, але дістав відмову через брак освіти.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 112. — Арк. 315 — 318.

КОРЕЦЬКИЙ Михайло (23.05.1895, м. Кам’янець-Подільський — після 5.09.1923). Військовий; курсовий старшина Спільної юнацької школи (в таборах для інтернованих); звання — поручник піхоти Армії УНР.

1905 року вступив до Кам’янецької середньої технічної школи, де вчився до 5-го класу. Через хворобу мусив перервати студії, згодом перевівся до середньої комерційної школи І. р. Мазінга в Кам’янці. Закінчивши її в 1913 р., вступив на економічний відділ Московського комерційного інституту, але через Світову війну з 3-го курсу пішов до Олександрівської військової школи в Москві. “По її скінченні в ранзі старшини відправлений на Північний фронт, де пробув до початку 1918 року, — зазначав він у “Власноручному описі життя”. — Після демобілізації повернувся до Москви продовжувати освіту”. У середині серпня 1918-го в м. Кам’янці вступив до української армії. На інтернуванні перебував у різних таборах у складі Спільної юнацької школи. 1 січня 1922 р. вступив до Варшавського університету на філософський відділ. Заяву до УГА написав 5 вересня 1923 р. з Варшави. У польській столиці мешкав на вул. Беднарській, 23/39. Не зарахований через спізнення.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1266. — Арк. 8.

КОРНИЛЕЦЬКИЙ Анатоль (9.02.1898, с. Серби Могилівського пов. Подільської губ. — після 07.1924). Козак зв’язкової чоти запасного куреня 3-ї Залізної дивізії (15.08.1919), просвітянин.

Народився у сім’ї сільського вчителя. Закінчивши духовну школу (с. Привороття Ушицького пов., 1914), поступив до Подільської духовної семінарії, але через смерть батька залишився без засобів до життя. З огляду на близькість фронту семінарію евакуювали до Константинограда на Полтавщині (тепер м. Красноград Харківської обл.). Через брак коштів та необхідність опікуватися наймолодшою сестрою зали-

шився вдома. Працював репетитором дітей поміщика. Коли ж у 1916 році семінарія повернулася до Кам'янець-Подільського, продовжив навчання. Та вже 1917-го семінарію евакуювали до Лубен. В “Описі життя” зазначав: “Я доїхав до Києва, але його обложили большевики, і я повернувся додому. Працював народнім учителем у Могилівському повіті на Подільщині. В 1918 році до Кам'янца повернулася наша альма матер, і в 1919 році я перейшов до 4-ї класи і літом того ж року охотником вступив до Української армії”. Восени звільнився, щоб продовжувати освіту. Але через війну та дорожнечу повернувся додому. “Заклав у Сербях “Просвіту”, драматичний аматорський гурток, читав селянам лекції з історії та географії України. В липні 1920 року мав бути заарештований агентами ЧК, але, попереджений прихильниками, втік із села. Переховувався у свого ко-

леги по семінарії Кульчицького, батько якого був священиком у с. Михайлівцях Могилівського повіту. В листопаді 1920 року емігрував до Польщі”. Працював старшим робітником з ремонту телеграфних ліній. Заяву до УГА в Подєбрадах написав у липні 1924 р. з м. Островець. Дістав відмову через відсутність документів про освіту. Разом з Назаром і Теодорою Обідзінськими популяризував український танок у Польщі, творив театр. Очевидно, артистка українських театрів Марта Корнилецька з дому Карпіїв (10.06.1898 – 17.12.1942, Лодзь-Доли) була його дружиною.

Колянчук О. Українські емігранти в польській науці і культурі // Світінфо. – 2015. – №62. – 3 вересня. – С. 11 – 12.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1273. – Арк. 1, 7, 11, 13 – 14.

КОРНИЛОВИЧ (КОРНИЛОВИЧ) Євген (15.02.1898, с. Великий Скнит Аннопільської вол. Острозького пов. Волинської губ., тепер Славутського р-ну Хмельницької обл. – після 1930). Військовий, інженер-економіст: звання – хорунжий Армії УНР.

Народився в сім'ї Івана Євгеновича Корніловича та Анастасії Йосипівни (уродженої Туржанської). Закінчивши Острозьку гімназію (1917), поступив на правничий факультет Київського університету Св. Володимира. 1919 року через війну покинув навчання та переїхав “до м. Кам'янца на Поділля, де служив в Українських Державних Установах, – писав він у “Сugriculum vitae”. – В 1920 р. поступив в Кам'янець-Подільський [державний український] університет на правничий відділ. 2-го листопада 1920 р. вступив в Армію У.Н.Р., в котрій перебуваю і до сеї пори. 19 травня 1922 р. м. Ка-

ліш, Євген Корнілович”. По закінченні Спільної юнацької школи (28.07.1922) скерований до 5-ї Херсонської дивізії. Хворів на сухоти. Закінчив кооперативний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах. Дипломну роботу “Державна грошова допомога і кооперація” захистив “з успіхом добрим” (18.06.1927). У 1930 р. мешкав у Подєбрадах. Жертвував гроші на хворих на сухоти юнаків Армії УНР.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 2280. — Арк. 4, 10, 86.

КОРОГОДА Юрій Савкович (20.04.1900, м. Глососи Єлисаветградського пов. Херсонської губ., тепер Новоукраїнського р-ну Кіровоградської обл. — 05.12.1992, Краків). Вільний козак (1917 — 1918), повстанець, громадський діяч, інженер-агроном, вчений агроном, селекціонер; козак Українського окремого куреня (1918), Окремої елисаветградської бригади (1919), 14-го полку низових запорожців ім. гетьмана Павла

Полуботка 1-ї Запорозької дивізії Армії УНР, член Спілки українських студентів-емігрантів (Польща), головний агроном “закладу рослинництва фірми Е. Фріде” (Польща; 1934 — 1958), викладач відділу землеробства, викладач вищих землеробських шкіл у Вроцлаві (1946 — 1951) і Любліні (1955 — 1970), доктор наук (1946), доктор габлітований (1950), директор Інституту вирощування рослин у Радзікуві (1951 — 1959), професор надзвичайний (1954), професор звичайний (1960), член Польської академії наук; звання — хорунжий Армії УНР (1922).

Народився в сім’ї Сави Онохреївича і Ганни Никифорівни. Закінчив Глосоську 2-класну міністерську школу (1914) та Глосоську вищепочаткову школу (1916). Вступив до Херсонської середньої с.-г. школи, де вчився один рік. “Далі вчитися не міг, — читаємо в його “Власноручному описі життя”, — не міг zostаватися пасивним до того великого національного визвольного руху, який розпочався з великої російської революції. Я рахував більш доцільним забути свої персональні інтереси, а взяти зброю в руки. До того знаходився завше під впливом батька, який цілий час працював на шляху національно-культурного розвитку, і інших діячів, наприклад небіжчика бувшого голови Єлисаветградського кредитового союзу кооперативів П. Г. Біленка. Дякуючи цьому свідомо я вступив в ряди вільного козацтва, аби прийняти активну участь у боротьбі проти окупантів Батьківщини, проти москалів. В рядах Глососького вільного козацтва був до часів його роззброєння німецькими частинами. По роззброєнню почалися великі переслідування, змушений був тікати я з дому в інше місто і цілий місяць, поки трохи заспокоїлось, переховувався у знайомого у м. Велика Вис-

ка, а потім переїхав у м. Єлисаветград, де вступив на піврічні інструкторські курси при Єлисаветградському кредитовому союзі кооперативів, в якому рівночас і працював. В 1918 році за наказом гетьмана для несення вартової служби в Єлисаветграді був заснований Український окремих курінь, у котрий ввійшли місцеві старшини та шкільна молодь. Під час перевороту курінь прийняв активну участь у боротьбі проти влади гетьмана і німецьких військ. Моя служба в цьому куріні продовжувалася до останнього часу, й коли він був розгорнутий в Окрему єлисаветградську бригаду і разом з Українською Армією, яка відступала на захід, приймав участь в бійках з большевиками, які насунули на Україну чорною хмарою. В бою під Балтою я попав у полон до большевиків, від яких все таки вдалося втекти і добратися додому. З огляду на те що був здорово побитий і змучений ворогами, цілий місяць лікувався вдома в Глодосах і рівночасно ховався від місцевої влади. Якраз в цей час [від] Української Армії був присланий для організації повстання відомий повстанчий організатор, бувший член Трудового конгресу 1919 року в Києві п. Ф. Мелешко, сам глодощанин, і за короткий час під його проводом в Глодосах піднялось велике повстання, яке за тиждень охопило Єлисаветградський та Уманський повіти. Після трьохмісячної боротьби в запілля ворога нам вдалося злучитися з частинами регулярної української Армії під Уманню, і по наказу Головного отамана ми ввійшли до складу 5 Київської селянської дивізії під командою генерала Вовка яко 14 полк низових запорожців імені Гетьмана Павла Полуботка. В боях під Монастирищем в жовтні 1919 року я був поранений, але по трьохнедільному лікуванню знову ввійшов у склад полку, в якому залишався, не ви-

ходя із строю, в боях з Добр. армією й під час Зимового походу в запілля ворога. При з'єднанні з Армією Польською полк Низових Запорозжців перенесено в склад Запорозької дивізії під командуванням генерала Гулого (Андрія Гулого-Гуленка. — *Ред.*), де був до останньої трагічної хвилі нашої Армії — відходу на чужину.

Згубивши у Визвольній боротьбі за самостійність Рідного краю родину, все те, що було придбано дідом і прадідом десятками років, бо все зосталось зруйноване і спалене весною 1920 року, а також згубивши надію на продовження своєї освіти, був задоволений тим, що для Батьківщини зробив все, що міг, міцно вірю, що наслідок нашої праці і наших жертв в скорому будучому — це ненька Україна.

В березні 1921 року мене командували з полку для придбання військової освіти в Кам'янецьку СЮШ в кінний відділ. Труднощі бойового життя, ранення, перебування в таборах за дротами і під багнетами — разом підірвали моє здоров'я, а з другого боку, бажання продовжувати освіту не могло відійти від мене, тіко з за підтримання здоров'я рішив виходить з табору й шукати вікна для виходу до иншого життя.

Дістав працю на фільварку коло Кракова, де пробув два з половиною роки. За цей час, дякуючи господарю фільварку, який багато допоміг, я зміг придбати знання польської мови й літератури. Рівночасно з цим дякуючи безустанній великій підтримці пана професора [Івана] Фещенко-Чопівського я мав змогу підготувати свої знання до вступу до вищої школи, що прийшло до здійснення в 1925 році — після півтора-річного перебування на тяжкій праці під землею на копальні вугілля разом з кінно-гарматним дивізіоном генерала [Олекси] Алмазова. Під час переходу

кордону з ЧСР був заарештований і з самих Подебрад повернений до Польщі. Ця невдача ще більше зміцнила моє бажання і не могло мене залишити ні що: ні те, що я залишався без праці, без гроша і навіть без крову, до того ж на чужині, серед чужих далеких людей. Після неймовірних труднощів нарешті вдалось мені, емігранту, вступити до вищої польської школи – на агрономічний відділ Ягайлонського університету в Кракові як вільний слухач. Не дивлячись на відзивчиве відношення до мене як до емігранта і як до учня професорського складу Університету, мета вчитися в рідній школі не могла відійти від мене”.

На підставі матурального свідчення, виданого іспитовою комісією при Українському педагогічному інституті в Празі, та посвідки Краківського університету про прослухання трьох триместрів на агрономічному відділі Ю. Корогода був зарахований на 3-й семестр як дійсний слухач агрономічного відділу агрономічно-лісового факультету УГА в Подебрадах. Дипломну роботу “Методи збереження води в ґрунті в умовах степової України” виконав “дуже добре, а дипломний іспит склав з успіхом дуже добрим” (25.03.1930). Повернувшись до Польщі, працював у Науковому інституті с.-г. в Пулавах (1930 – 1934). Автор понад 220 наукових праць. Вивів 38 оригінальних різновидів і 28 овочевих, кормових і промислових рослин. Народжений Хрестом Симона Петлюри.

Колянчук О. Корогода Юрій. Енциклопедія Сучасної України. – Т. 14. – Київ: Національна академія наук, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – С. 549.

Колянчук О. Увічнення нескорених. Українські військові меморіали 20 – 30-х рр. ХХ ст. у Польщі. – Львів: інститут українознавства

ім. І. Крип'якевича НАН України, 2003. – С. 135 – 136.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1270. – Арк. 11 – 17, 43 – 44.

КОРОЛІВСЬКИЙ Методій (22.07.1900, м. Кам'янець-Подільський, тепер Хмельницької обл. – після 12.05.1922). Козак 3-ї Залізної дивізії Армії УНР, юнак Спільної юнацької школи.

В автобіографії писав: “До 1918 року закінчив 6 класів Глухівської гімназії на Чернигівщині. В листопаді 1918 року втік звідти перед наступом большевиків. 5 травня 1919 року вступив до 3-ї [Залізної] дивізії генерала [Олександра] Удовиченка, звідки відраджений до СЮШ. В листопаді 1920 року інтернований в Ланцут, а 8 квітня 1921 року втік до ЧСР. В Йозефові здав іспит зрілості 13 лютого 1922 року”. 12 травня 1922 р. подав документи на інженерний відділ УГА в Подебрадах. Не прийнятий, бо вже діставав допомогу від уряду ЧСР як студент “чеського університету”.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 112. – Арк. 331 – 334.

КОРОТИНСЬКИЙ Олександр Юстинович (9.06.1896, с. Руда Горчичанська Новоушицького пов. Подільської губ., тепер с. Гірчична Дунаєвського р-ну Хмельницької обл. – після 27.05.1927). Військовий урядовець 3-ї Залізної дивізії Армії УНР, інженер-економіст.

Народився в сім'ї Юстина і Катерини. Закінчив Новоушицьку міську школу (1909) та Державну реальну школу (м. Бендери Бессарабської губ., 1916). У “Власноручному описі життя” читаємо: “Того ж року був мобілізований до Всеросійського земсоюзу на посаду завідуючого банним відділом 11 армії. Потім деякий час займав по-

саду інспектора землавок ВЗС, а також начальника транспорту. В Земсоюзі я прослужив до Паски 1918 року. Після ліквідації всіх справ до Земсоюзу я записався до Київського комерційного інституту, але за сімейним обставинами і браком матеріальних коштів я кинув навчання і поступив на посаду начальника району Проскурівсько-Летичівського карно-розшукового відділу, де і прослужив з перервами до приходу денікінців в кінці 1919 року. Під час денікінської, польської та большевицької окупації був вдома, де підготовляв дітей до вступу в гімназію. З приходом української влади як підлеглий мобілізації я вступив до 3-ї Залізної дивізії на посаду урядовця 2-ї кулеметної бригади, в складі якої опинився на еміграції в Румунії”. 1921 року виїхав до Австрії. Працював на фірмі “Kohl und Erg”. У березні 1922 року прибув до Праги. Прохання до УГА написав 12 травня 1922 р. з Праги. Закінчив кооперативний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах. Дипломну роботу “Взаємовідношення між споживчою і кредитовою кооперацією” захистив “з успіхом добрим” (27.05.1927). У травні 1927 р. планував їхати до Південної Америки, а потім вирішив виїхати до Канади. Автор спогаду “Другий армійський з’їзд” – про Другий український з’їзд у 4-й російській армії в румунському місті Романі, який пройшов настільки організовано і патріотично, що представники французького та румунського командування, які були присутні на з’їзді, обіцяли всіляку допомогу. “Така завзята та спільна праця з’їзду звернула на себе увагу навіть представників Французького та Румунського командування, що були тоді також на цьому з’їзді, які побачили, що такий організований і дисциплінований нарід, як український, може створити дер-

жаву. Тут же було пообіцяно допомогти Українцям усім чим тільки буде потрібно” (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 651 – 654 зв.).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1271. – Арк. 1, 3, 6 – 7 зв., 20, 28.

КОРПУН Леонід (Леонид) (2.01. 1901, с. Данилова Балка Балтського пов. Подільської губ., тепер Улянівського р-ну Кіровоградської обл. – після 16.05.1927). Військовий, інженер-технолог; звання – хорунжий Армії УНР.

Закінчив гімназію (м. Ананьїв, 1919). У “Curriculum vitae” писав: “16 квітня 1920 р. вступив до Української Народньої Армії, в складі якої був інтернований 21 листопада 1920 р. в таборі м. Каліш, де знаходжусь і зараз. Хорунжий [2-ї гарматної бригади] Л. Корпун, 29 травня 1922 р., таб. Каліш”.

Автор спомену “4-те травня року 1920 на партизанщині. Бій коло с. Велика-Джугастра на Поділлі” – розповіді про один з боїв Армії УНР Першого зимового походу. Ось уривок: “Заблищали на сонці шаблі. Крики – Ура!.. Слава!... – злились в один протяжностогнучий крик (...) Кінчився бій, але нікто не радів

перемозі. Декілька чоловік, ще недавно живих і веселих, тепер лежали без руху на мокрій від дощу і крові землі” (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 603 — 603 зв.). Закінчив хіміко-технологічний відділ інженерного факультету УГА в Подєбрадах. Дипломну роботу захистив “з успіхом дуже добрим” (16.05.1927).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 4. — Спр. 16. — Арк. 8 — 9.

КОСАНОВСЬКИЙ Климентій Едвардович (3.02.1900, с. Налуж Теревлянського пов., тепер с. Налужжя Теревлянського р-ну Тернопільської обл. — 14.03.1984, м. Рочестер, шт. Нью-Йорк, США). Військовий, інженер-лісівник; звання — хорунжий УГА.

Народився в сім’ї греко-католицького пароха с. Чолгани Долинського повіту. Закінчив 5 класів Стрийської гімназії (1917).

В “Описі життя” зазначав: “В грудні 1917 року мобілізований до австрійського війська. 4 лютого 1919 року здав вступний іспит до 7 класу української гімназії імені М. Шашкевича в Долині. 15 лютого того ж року вступив до української армії (хорунжий). 7 класу покінчив у шкільному 1919/1920 році. Іспит зрілості здав в державній українській гімназії в Станиславові 14 лютого 1922 року”.

Заяву до УГА в Подєбрадах написав у м. Долині 30 травня 1922 року. Дістав відмову. Мав сина Стефана, дочку Ліду, одружену з Борисом Куркчі та онуків Христину, Петра і Наталку.

Похований на цвинтарі Глен Спей (шт. Нью-Йорк).

Посмертна згадка // Свобода (Джерзі Сіті і Нью-Йорк, США). — 1984. — №50. — 16 березня. — С. 3.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1274. — Арк. 2, 8 — 9.

КОСАР (КОСАРЬ) Сергій Васильович (2.01.1895, м. Єлисаветград Херсонської губ. — після 27.06.1927). Військовий, інженер-гідротехнік; т. в. о. командир 1-ї сотні 56-го пішого Житомирського полку російської армії (1.08. — 1.09. 1915), півсотенний 3-ї сотні 2-го полку 1-ї козацько-стрілецької дивізії (з 9.08.1918), командир 3-ї сотні 2-го полку Сірої дивізії (з 03.1919), командир залізничної чоти залізничної сотні 6-го технічного куреня 6-ї Січової дивізії (з 05.1919); звання — сотник піхоти Армії УНР.

Народився в сім’ї Василя Васильовича та Марії Олександрівни (в дівоцтві Константинова). Закінчивши Олександрівську реальну школу (Полтава, 1912), наступного року поступив до Московської імператорської технічної школи. Влітку 1914-го — помічник машиніста 2-го класу в депо ст. Полтава-Сортувальна. Закінчив Олексіївську військову школу за 1-м розрядом

(Москва, 1.05.1915). 1 вересня 1915 р. поранений у бою під м. Дубном, потрапив в австро-угорський полон. Повернувшись в Україну, “брав участь в боях з гетьманцями, більшовиками”, а навесні 1919 р. – у боях проти поляків на Холмському фронті. У квітні через хворобу відправлений до Станіслава на лікування, а у травні Сіру дивізію поляки інтернували в Луцьку, тож С. Косар “залишився при Д.С.В.С., з якого перейшов до комендатури тилу Штабу дієвої армії штаб-старшиною для доручень. В комендатурі тилу перебував до початку листопаду 1919 року, коли хворий на плямистий тиф був покинутий в м. Любарі на Волині. По видужанню, почувши про формування Української армії в Польщі, власними засобами дістався до м. Ланцуту, де й вступив до технічного вишколу формуємої 6-ої стрілецької дивізії. В травні був призначений к-ром залізничної чоти залізничної сотні 6-го техкурія 6-ої дивізії. В складі цієї дивізії брав участь в походах та боях проти більшовиків до 22 листопада 1920 року, коли був інтернований поляками в складі тієї ж частини. На інтернуванні перебуваю до цього часу. 19 травня 1922 року, м. Шипіорно, Польща, Косарь Сергій” (“Власноручний опис життя бажаячого вступити до Української Сільсько-Господарчої Академії в Празі (Чехословаччина) Косаря Сергія”). Закінчив гідротехнічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах. Дипломну роботу “Шлюзова комора та гребля «Stopey'g» захистив “з успіхом дуже добрим” (27.06.1927).

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1275. – Арк. 13 – 13 зв., 16, 85.

КОСТАРІВ (“МЕЛЕНЕЦЬ”) Леонід (06/19.02.1888, Київ – 27.02.1973, Прага). Військовий моряк, інженер-

економіст; командир бронепотяга “Чорноморець” (1920), начальник штабу 1-го флотського півекіпажу (т. Ланцут, 1920 – 1921); політичний референт ЦК ЛУН (1928), голова організаційної комісії 1-го Конгресу українських націоналістів (1929), член ПУН (1929 – 1933); звання – лейтенант флоту російської армії(1916), старший лейтенант Флоту УНР (1920).

У “Curriculum vitae” зазначав, що за національністю він українець, батько і діди проживали в м. Миколаєві. Закінчивши 1908 року 5-ту Петербурзьку гімназію, поступив на економічний ф-т Петербурзького політехнічного інституту. 1912 року пішов на військову службу. Служив на Балтійському флоті. З 1919 року – в українській армії. “В 1920 р. займав посаду Начальника Морського Штабу, а потім був командіром бронепотягу “Чорноморець”, с котрим 22.XI.20 р. вступив до Польщі, де і був інтернован”. У 1923 – 1924 рр. – “в Німеччині на праці”. Закінчив економічний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (26.05.1928). Дипломну роботу “Організація ма-

шинобудівельної фабрики” захистив “з успіхом дуже добрим”. Співорганізатор Союзу українських фашистів. Як представник цієї організації був делегатом установчих зборів Легії українських націоналістів (Подебради, 12.11.1925). Делегат установчих зборів КУН, на яких було створено ОУН (28.01 – 03.02.1929). Агент ГПУ. Мати – “Ганна Костарівна”, жила в Петрограді. 1933 року Надзвичайним судом ОУН виключений з організації через інтриганство, “нахил до розвалювання ОУН” та підозру у співпраці з чужоземною розвідкою. Після 1939 р. – резидент НКВД у Празі. Напис на його похованні на Ольшанському цвинтарі у Празі виконаний російською мовою.

Посівнич М. Костарів Леонід // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 14. – Київ: Національна академія наук, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – С. 692.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1276. – Арк. 3, 6, 10, 72.

КОСТЕК Омелян (1898, с. Полкіни (Повкіни, Полкіни), Ярославського пов., тепер Польща – 16.04.1931, м. Німбурк, Німеччина). Військовий, кооператор; звання – стрілець УГА.

Народився в сім’ї сільського пароха. Закінчивши 6 класів гімназії у Перемишлі, пішов до австро-угорського війська. 1917 року навчався в 7-му класі в Кам’янці-Струмильській (тепер м. Кам’янка-Бузька). “В 1918 році зложив іспит зрілості яко військовий 1-ї української гімназії в Станіславо-ві, – писав він у “Curriculum vitae”. – В 1919 році перейшов з військами Українсько-Галицької Армії за Збруч, де перебував до року 1923. В році 1923/24

скінчив однорічний торговельний курс у Львові і рівночасно був слухачем відділу правничого Українського університету у Львові.

В році 1925 з причин родинних провадив різне господарство у свого батька пароха у Новім Селі, а в 1926 провадив тут новозасновану “Спілку Молочарську”. 15 жовтня 1926 р. подав заяву на економічно-кооперативний відділ УГА в Подебрадах. Будучи студентом УГА, помер у лікарні через “гостре запалення внутрішньої оболонки серця”.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1277. – Арк. 10, 48.

КОСТЕНКО Валентин (11.02.1898, х. Весела Гора Бахмутського пов. Катеринославської губ., тепер належить до сільради с. Самарське Олександрівського р-ну Донецької обл. – після 20.06.1927). Військовий і громадський діяч, вільний козак, підпільник, повста-

нець, інженер-економіст, кооператор, журналіст; звання — козак Запорозької дивізії Армії УНР.

Закінчивши Бахмутську реальну школу (1919), поступив до Катеринославського гірничого інституту. Творець Бахмутського вільного козацтва (1917) та Бахмутської організації середньошкільників-українців (поч. 1918). У квітні 1918 р. вступив до української армії. У серпні 1918 р. демобілізувався “як учень”. Закінчивши школу, працював у різних українських нелегальних установах. 1919 року хворів на малярію та висипний тиф. Учасник повстання проти денікінщини у складі різних повстанських загонів (“аж до 1920 року”). Восени евакуювався у складі Катеринославського повстанського коша. Потрапив до Болгарії, де став членом усіляких українських ініціативних груп. 1 вересня 1922 р. вирушив до Праги з метою здобути вищу освіту. 21 грудня 1922 р. написав спогад “Анархічна республіка” — про дії махновців у с. Ді-

брівка (Дібрівки, Діброва) Олександрівського пов. Катеринославської губ., тепер с. Велика Михайлівка Покровського р-ну Дніпропетровської обл. (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 5. — Спр. 78. — Арк. 1120 — 1122). Делегат 2-го звичайного з’їзду ЦЕСУС в Подєбрадах (3 — 9.07.1924) та 3-го звичайного з’їзду ЦЕСУС в Празі (30.05.1925). 1926 року діагностовано активну форму туберкульозу правої легені. УГА в Подєбрадах закінчив 1927 року. Співпрацював у журналах під псевдонімом Валентин Рипій.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — Підпис під фотографією 145.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1279. — Арк. 7.

КОСТЕЦЬКИЙ Іван (19.04.1899, с. Микулинці, тепер Терєбовлянського р-ну Тернопільської обл. — після 23.06.1923). Стрелець УГА.

Закінчив 4 класи Української гімназії в Тернополі. 1917 року мобілізований до австро-угорського війська. Під час відпусток “зложив іспит з 5 і 6 класи”. У листопаді 1918 р. вступив до Галицької армії, в її лавах служив до лютого 1920 року.

“Повернувши з війни, почав учитися і в 1921 р. в лютому зложив іспит зрілості. Опісля давав лекції і цим досі заробляю на прожиття” (“Curriculum vitae”). Прохання до УГА в Подєбрадах подав з Микулинців 23 червня 1923 року. Зарахований на агрономічний підвідділ агрономічно-лісового ф-ту. Пізніше попросив повернути документи.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 140. — Арк. 383 — 384.

КОСТЕЧУК Влас (11.02.1896, м. П'ятигори Таращанського пов. Київської губ., тепер село Тетіївського р-ну Київської обл. — після 31.10.1931). Військовий і громадський діяч, інженер-гідротехнік; звання — поручник піхоти Армії УНР.

Закінчив вищу початкову школу в Передмістно-Миколаївській слободі “при м. Києві” (1912). Надалі змушений був учитися вдома. Через “приналежність до нелегальних українських організацій”, очевидно, мав “вовчий білет”, який позбавляв права “неблагонадійних” учитися в навчальних закладах російської імперії. Відтак “у кінці кожного року екстерном складав іспити за відповідні класи державної гімназії”.

В “Описі життя” зазначає: “В 1915 році склав іспит за 6 класів при 3-ій гімназії в м. Києві, а в кінці року був покликаний до війська. З вибухом револю-

ції перейшов у ряди активних борців за права та свободу Українського Народу. Пізніше, коли була сформована регулярна Українська Армія, приймав діяльну участь у визвольній боротьбі і, займаючи різні відповідальні посади, перебував до часу інтернування.

В 1923 році вступив до 7-ї класи реальної школи в таборі Шепіорно, але за браком матеріальних засобів залишив. В 1924 році вступив до останньої класи гімназії імені Т. Шевченка при Українській Станиці, яку скінчив у 1925 році”. Закінчив гідротехнічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (31.10.1931).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1282. — Арк. 19, 26.

КОСТЕЧУК Корній (19.05.1902, м. П'ятигори Таращанського пов. Київської губ., тепер село Тетіївського р-ну Київської обл. — після 8.10.1931). Козак Армії УНР.

Закінчив П’ятигорську 2-класну міністерську школу (1913). У “*Curriculum vitae*” писав: “З 1914 по 1917 рік підготовлявся для вступу до відповідної класи гімназії, але з вибухом революції не мав змоги вступити і до 1919 року перебував дома. В 1919 році вступив до Армії У.Н.Р., в складі якої в 1920 році був інтернований і перебував в таборах для інтернованих в Польщі”. Через тяжке життя у таборах 1922 року “примушений був виїхати на працю”, а в 1923-му повернувся до табору в м. Каліші. Закінчив гімназію ім. Тараса Шевченка (Каліш, 1926) і гідротехнічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (1931).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1281. — Арк. 92, 104.

КОСТИВ Петро (12.07.1900, с. Старий Гвіздець, тепер Коломийського р-ну Івано-Франківської обл. — ?). Військовий, просвітянин, кооператор, інженер-економіст; директор Влодавського повітового союзу кооперативів; стрілець УГА (11.1918 — 08.1919).

У серпні 1919 р. мобілізований, через що став нездатний до служби у війську. Повернувшись у Коломию, закінчує Українську гімназію. Навчався на однорічному торговельному курсі при Львівському товаристві “Просвіта” (1921 — 1922). Організовує кооперативи у Снятинському повіті (1922 — 1923). Працював у Заболотівському повіт. союзі. Закінчив економічний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (26.06.1928). Дипломну роботу “Земельні відносини й сільське господарство Галичини” захистив “з успіхом дуже добрим”.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред.

О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1283. — Арк. 14, 30, 113.

КОСТІН Іван (12.11.1898, станиця Новомиколаївська Таганрозької округи, Донщина — після 28.05.1930). Військовий, інженер-економіст; організатор, директор і режисер балетної школи при УГА в Подєбрадах; козак (старшина?) 3-го кінного полку 3-ї Залізної дивізії Армії УНР.

Донський козак. Навчався у середній школі (1908 — 1915). В “Описі життя” зазначав: “В 1915 році вступив до армії в 52-й лейб-гвардії Донський козачий полк. З 1917 року в складі Всевеликого війська Донського бився проти большевиків. В січні 1920 року в складі відділу донських козаків полковника Фролова перейшов до військ УНР, де й перебував до 1922 року. Приїхав з Румунії до ЧСР, де був інтернований разом із українськими військами”. Закінчив матуральні курси при УГА (1923) та гідротехнічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах. Дипломну роботу захистив “з успіхом добрим” (28.05.1930).

Еремій М. Мистецтво і спорт в Подєбрадах // Бюлетень т-ва абсолювентів УГА-УТГІ. — Нью-Йорк. — 1966. — Ч. 34. — Серпень. — С. 12.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1284. — Арк. 78, 86.

КОСТЮЧЕНКО Олекса (Олександр) (7/20.02.1892, Харків — 1940). Військовий і громадський діяч, просвітянин, підпільник, інженер-агроном, селекціонер, викладач, редактор, перекладач; командир батальйону 731-го Комаровського полку 183-ї дивізії російської армії, завідувач проти-

газовою боротьбою (1917), дивізійний метеоролог, член і співорганізатор Української дивізійної ради і т-ва “Просвіта” 183-ї пішої дивізії російської армії (08.1917), член Харківської філії т-ва “Батьківщина” (1918), начальник штабу Коша військ козацьких Харківщини (до 26.05.1919), член президії й організатор Громади старшин-українців” (Кам’янець-Подільський, Домб’є і Ланцут, 11.1919 – 1920), старший ад’ютант штабу 6-ї Січової дивізії (з 02.1920), газовий старшина 6-ї Січової дивізії (1920), організатор, член президії, секретар і заст. голови Громади старшин 6-ї Січової дивізії (з кін. 1920), редактор дивізійного часопису “Нове Життя” та “Релігійно-Наукового Вістника” (поч. 1920), викладач с.-г. курсів товариства “Сільський господар”, керівник приватним селекційно-насіenneвим господарством (м. Кельце); звання – поручник російської армії, сотник Армії УНР.

Народився в сім’ї, де плекалися українські традиції. Закінчивши 1-шу Харківську реальну школу (1909), вступив на механічний відділ Харківського технологічного інституту. Весною 1911-го через хворобу звільнився. Восени того ж року вступив на хімічний відділ Харківського технологічного інституту. У травні 1914 р. призваний до війська. 30 липня 1914 р. вступив до Чугуївської військової школи. Закінчив її за 1-м розрядом (1.12.1914). У ранзі прапорщика призначений до 211-го пішого запасного батальйону, де служив до 21 грудня 1916 р. на посадах начальника навчальної команди і командира сотні. В “Описі життя” зазначає: “21 грудня 1916 р. відбув на фронт і перебував спочатку в 149 п. Чорноморському полку, а потім в 731 п. Комаровському полку і з перших чисел травня 1917 р. в Штабі 183 пішої дивізії, в полках я був сотенним і батальйонним командіром, а в Штабі дивізії завідуючим протигазовою боротьбою в дивізії і дивізійним метеорологом (в перших числах липня 1917 р. скінчив протигазові і метеорологічні курси при Штабі Північного фронту). В перших числах серпня 1917 р. брав участь в утворенні Української дивізійної ради і т-ва “Просвіта”, членом яких був до останніх днів перебування в дивізії. 24 листопада 1917 р., взявши відпустку, виїхав на Україну з метою вступити до української військової частини, але Харків, куди я приїхав, був захоплений московськими большевиками і виїхати до Києва не пошастило, і я, залишившись в Харкові, працював у військовій протимосковсько-[проти]большевицькій організації. Коли при Гетьмані почалося формування укр. частин, а разом з тим і омосковлення їх, я свідомо вступив (31/VIII – 18) до 42 пішого Валківського полку, розташованого в Харкові, для провадження національ-

ної роботи. В полку був призначений інструктором до дивізійної школи підхорунжих, де, крім військових предметів, викладав українську мову, історію і географію України. В ці часи я був членом Харьк. філії т-ва “Батьківщина” і Харьківської Козацької громади, в складі якої брав активну участь у підготовці повстання проти Гетьманського Уряду. 15/XI перейшов на службу до Коша Військ Козацьких Харьківщини, а 17/XI в складі цього Кошу брав участь у повстанні.

В Коші короткий час був ад’ютантом Харьк. Слобід. Коз. полку, а потім Начальником Штабу Кошу аж до 26/V – 19 р., коли захворів і відбуду до шпиталю в м. Тернопіль. В вересні остаточно видужав і служив у тилкових частинах Укр. Армії, а 26/XII – 19 р. відбуду з Кам’янця на формування укр. армії в Домб’є, а потім у Ланцут, де фактично був інтернований до 8 лютого 1920 р.

Після краху нашої армії в листопаді 1919 р. в Кам’янці був організатором “Громади Старшин-Українців”, з частиною якої, як член президії, виїхав до Домб’є і Ланцуту, де Громада провадила національно-культурну роботу. 8/II [1920] розпочалось формування 6 Стрілецької дивізії, куди я вступив і був призначений старшим ад’ютантом штабу. В складі цієї дивізії брав участь в усіх походах до менту нового інтернування – 26/XI – 20 р., після чого разом з дивізією прибув до табору Олександрів. Під час інтернування працював головним чином на культурно-просвітницькім полі – був організатором “Громади Старшин 6 Січової Стрілецької дивізії” – членом президії, секретарем і заступником голови; викладав лекції по українознавству в козацьких школах; був редактором дивізійного часопису “Нове Життя”, а в сучасний

мент співробітничав в таборних гуртах, журналах і видавництвах, редагував “Релігійно-Науковий Вістник” і викладаю хімію в Щипіорнській реальній школі. Одночасно з тим був учителем української мови в 4-х молодших класах Хар. Жіночої гімназії Є. Седової.

За час перебування в таборі 27/VI – 22 р. скінчив Курси Штабових старшин. До всього цього можу додати, що похожу я зі старої української сім’ї, де ще зберігалися національні традиції, а тому з дитячих років я був свідомий приналежності до Українського Народу, тому в середній і в вищій школі я належу до українських гуртків (Постійне моє перебування у мирні часи м. Харків, с. Іванівка). 25 червня 1923 р., таб. Щипіорно в Польщі”. За його проектом Христина Сушко вигантувала в українському стилі ризи для священника похідної Свято-Покровської церкви 6-ї Січової стрілецької дивізії. Євген Маланюк про цю ризу написав статтю. Він зазначав, що “узори вишивок виконані по прекрасному проекту сотника Оокси Костюченка, відзначаються глибоким почуттям української старовини, українського узору і українського орнаменту. Виконання узорів вишивкою треба визнати не тільки гарним, а й майстерним. Поява церковного убору тепер, у страшний час нашої апокаліптичної національної боротьби, воскресіння цього прекрасного, ароматом давнини напоеного закутка нашої церковної історії – вишиваної священницької ризи – хай буде великим символом. Символом відродження. Символом віри в майбутне!” Братство 6-ї Січової дивізії надіслало найширшу подяку до філії Союзу українок табору Щипіорно, і зокрема пані Христині Сушківій та сотникові О. Костюченку за їхню працю. 1926 року жертвував кошти на створення фонду на виховання

дітей журналіста Олександра Хомича Саліковського, який помер 1925 року.

Закінчив агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах. Дипломну роботу “Прогрівання насіння цукрового буряку як метод добору” захистив “з успіхом дуже добрим” (4.05.1928). Мати Палажка жила в Харкові. Провадив селекцію та репродукцію с.-г. культур у с. Залукві біля м. Галича. Дбав про українські поховання у таборах Олександр-Куявський і Щипйорно. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри. У липні 1940 р., під час російської окупації Зах. України арештований у с. Залукві, вивезений до Харкова, засуджений до розстрілу і розстріляний.

Білон П. Похідна церква 6-ї стрілецької Січової дивізії, Брацтво св. Покрови і видавництво “До Світла” // За Державність. Матеріяли до Історії Війська Українського. – Варшава, 1938. – Збірник 8. – С. 167 – 168.

Коваль Р. Багрянні жнива Української революції. – Київ: Діокор, 2006. – С. 371.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. – Прага, 1942. – Студії Музею Визвольної боротьби України. – Т. 1. – С. 28, 254.

Сидоренко Н. Костюченко Олекса (Олександр) // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 14. – Київ: Національна академія наук, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – С. 749.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подєбради, 1922 – 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подєбради – Регенсбург – Мюнхен, 1932 – 1972 / Голов. ред. О. Козловський. – Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської

академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1285. – Арк. 5, 7, 11 – 12 зв., 30, 102.

КОСТЬ-КОСТЕНКО Степан Кононович (9.01.1901, м. Маріуполь Катеринославської губ., тепер Донецької обл. – 1.03.1981, Чикаго, США). Військовий урядовець, педагог, громадський, пластовий і церковний діяч, режисер, актор, співак, диригент, публіцист, поет; член Об’єднання прихильників Державного Центру УНР; звання – адміністративний поручник Армії УНР, майор (на еміграції).

Народився в козацькій родині Конона Петровича Кость-Костенка та Варвари Михайлівни (в дівоцтві Про-

скурнева-Роскошинська). “Початкову освіту здобув у Олексіївській початковій школі, а в 1911 році вступив до гімназії імени імператора Олександра 3-го в м. Маріуполі, яку й закінчив у 1919 році, — зазначав він в “Описі життя”. — Революційна завирюха і громадянська внутрішня боротьба на теренах бувшої російської імперії виключала всяку можливість продовження наукових студій у вищій школі. Революційний здвиг в бік відокремлення від Москви, національного відродження народів, які входили до складу бувшої “Великої в’язниці народів”, розбурхав у мені приспане вихованням на “общерусском” ґрунті жило національної свідомости і бажання боротьби із захланною Москвою за потоптані нею наші національні ідеали. Після тяжких зусиль, вирвавшись з ворожого оточення, 8 липня 1920 року я вступив в ряди Армії УНР (бувшого Головного Отамана, нині небіжчика, С. В. Петлюри) для активної боротьби з ворогами нашої нації. Сумний фінал цієї боротьби — пам’ятний відворот нашої армії за р. Збруч — спонукав мене шукати захисту й притулку в Польщі. Разом із рештками нашої армії я був інтернований. В 1924 році наступила ліквідація таборів й утворення одного з осередків — т. з. Української Станиці при м. Каліші. В цій осередку знайшов притулок і я. Вступив до матуральної класи гімназії імени Т. Г. Шевченка в Українській Станиці. В 1927 році я склав випускний іспит з відзначенням, одержавши найкраще матуральне свідоцтво. 25 серпня 1927 року, Українська станиця при Калішу”. Прийнятий 16 вересня 1927 р., але “керуючись добром рідної дітвори й бажанням не допустити її спольщення, стає вчителем таборової народної школи”. Його учні з Каліської табірної школи завдячують йому “защепленням

любові до України і знання про далеку Батьківщину. Був їхнім “улюбленим вчителем”. Учив їх завжди бути душею там, звідки вийшли їхні батьки. З огляду на неприбуття в Подєбради викреслений зі списків студентів УГА у квітні 1928 року.

За час служби в Армії УНР “захоплював себе бездоганно”. “З боку національного — людина цілком певна”. Публікувався в польських та українських виданнях, зокрема у “Ведомостях літературних”, “Газеті Польській”, виданнях “Український інвалід”, “Бюлетень Українського центрального комітету”.

По Другій світовій війні в таборач для перемішених осіб у Герсфельді, Корнбергу, Пфорцгайм та Людвігсбурзі, творив УАПЦ, був директором хорів, актором і режисером таборових театрів, співробітником таборових часописів. У календарі-альманасі на 1948 рік “Крилиця” опубліковано його вірші “Новому рокові”, “Українському Парнасові”, “Пам’яті Базару”, а у книжці “Другий зимовий похід. Листопадовий рейд. Базар” вміщено його поезію “Безсмертному загонові” (Київ, 1995). Наталка Наталенко-Маруняк писала, що головне в його поезії “лірика і національна героїка”, “поезія його — це вияв найвищого горіння чутливого українського серця”. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри, Воєнним хрестом (18.12.1972) і Хрестом відродження (15.08.1977). Похований у Чикаго на цвинтарі Елмвуд. У посмертній згадці Наталка Наталенко-Маруняк зазначала: “Все життя Костя-Костенка — це довга черга суперечностей між прагненням чутливого серця і гранітом емігрантської реальності (...) Людина поетичної душі і естет з народження і виховання (...) Відшліфований тенор (...) Вроджений потяг до сцени (...) Людина високої особистої культури і багатьох талантів”

Наталенко-Маруняк Н. Степанові Кость-Костенкові на свіжу могилу // Свобода (Джерзі Ситі і Нью Йорк, США). – 1981. – №191. – 9 жовтня. – С. 3.

Посмертна згадка // Свобода (Джерзі Ситі і Нью Йорк, США). – 1981. – №43. – 6 березня. – С. 3.

ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 1286. – Арк. 1, 3 – 4, 16 – 17.

КОТИК (КОТИК-СТЕПАНОВИЧ) Остап Степанович (10.02.1898, м. Бурштин Рогатинського пов., тепер Івано-Франківської обл. – 10.03.1993, Вашингтон, США). Військовий і громадський діяч, педагог, просвітянин, кооператор, інженер-економіст; член управи учбового кооперативного товариства “Відродження” при УГА в Подєбрадах; директор Катовицької філії “Маслосоюзу” та господарського відділу УЦК, доктор прав УВУ (до 09.1939),

представник УЦК в Берліні, член УНС (з 1950) і Товариства “Україна”; звання – стрілець УСС (06.1915), підхорунжий УСС (1918) XIV бригади УГА (11.1918) та Кулеметної дивізії Армії УНР, поручник (станом на 3.01.1948).

“В перших днях світової війни, як пластун, зв’язаний словом, зголосився я в ряди Українських Січових Стрільців, – писав він у “Curriculum vitae”. – Скорий наступ російських військ, з одної сторони, недовір’я Австрії, з другої сторони, спричинили, що частину У.С.С. розпущено домів. Між ними вернув і я”. У червні 1915 р., закінчивши 5 класів Рогатинської гімназії, знову пішов в УСС. Уже в листопаді 1915-го – на фронті. У 1916 р. поранений у бою під Бережанами. Після лікування, у грудні 1916 р., відправлено на Збірну станицю УСС у Відень. 22 травня 1917 р. у Відні в Українській державній гімназії “зложив іспит зрілості”. Наприкінці червня повернувся до Вишколу УСС. У жовтні 1917-го покликаний до старшинської школи в Ебернсдорфі (при XXV корпусі австро-угорської армії), а далі пішов “на німецький старшинський курс старшин в Роздолі”. Закінчивши військову школу, влітку 1918 р. повернувся до Вишколу УСС зі ступенем підхорунжого УСС і тоді ж у складі УСС виїхав до Єлисаветграда (тепер Кіровоград).

В “Curriculum vitae” писав: “Розпад Австрії застав мене на родинній відпустці вдома. Я зараз зголосився в квартирі Національної Ради в Станіславові. Були це перші чотири дні роздрукувань, установлювань варт. З загрожених місць (Львів, Перемишль) жадають підмоги. Організують ся куріні. Мене призначено як командіра сотні з курінем під Перемишль. Від 20 падолиста беру участь в боях, 15 грудня зістаю раненим”.

Поранений у груди, лікувався в Станславові. Одужавши, у березні повертається до коша УСС в Станіславові. “Тут залишають мене на становищах III вартової сотні, — повідомляв він в “Описі життя”. — Сильний напір польських військ (май 1919 р.) примушує евакуювати Станіславів. Зі сотнею беру участь (у бою. — *Ред.*) під Галичем, подаємося в напрямку Чортків. В Чорткові приділено мене до штабу новоформуємого ся V корпусу”. В “Описі життя” зазначав, що “перебув всі бої УСС у відвороті УГА за Збруч і похід на Київ”. На початку 1920-го “під Винницею” захворів на поворотний тиф. Лікувався у шпиталях Жмеринки та Бару, де занедужав ще й на висипний тиф. Довгий час не міг піднятися з ліжка. В “Сcurriculum vitae” писав: “Перший раз вийшов на шпитальне подвір’я в марті 1920 р. Нас сортували большевики. 1 квітня зробили на Бар налет поляки і всіх виздоровців забрали... Привезли нас до Львова”. Відтак — польський табір у Тухолі. У травні, в таборі, зголошується до Армії УНР, дістає проїзні документи до Кам’янця-Подільського. Тут дістає призначення до Кулеметної дивізії. З нею бере участь у боях. З нею в листопаді 1920 р. під тиском більшовиків переходить р. Збруч і знову опиняється на території польської держави. “При шумі скорострілів Поляки відібрали від нас зброю, перерахували коні, вартували обоз. Попрошав я товаришів долі і недолі і полями дібрався до рідні”. Додому прибув навесні 1921 року. В “Описі життя” зазначав: “Записався на правничий відділ Укр. [таємного] Університету у Львові. В грудні 1922 року зложив іспит правно-історичний, а в 1924 році одержав абсолютерію (абсолют права). Не маючи можливості удержатись у краю, я прийняв посаду народного вчителя в

Польщі. Та серед чужого оточення, серед людей чужих мені я не в силі був працювати і з кінця липня 1925 року я звільнився. З того часу я працював у Бурштині і в повіті на полі просвітнім та економічним як урядовець філії “Просвіти” і “Сільського господаря”. У Львові 14 листопада 1926 року”. Заробляв на життя лекціями. Закінчив УВУ (Прага, 1930), економічний відділ економічно-кооперативного ф-ту УГА в Подєбрадах (13.06.1931) та правничий ф-т Празького університету. Дипломну роботу в УГА “Українська молочарська кооперація на західньо-українських землях” захистив “з успіхом дуже добрим”. 1926 року батько мешкав у Бурштині. 29 квітня 1943 р. приїхав зі Львова до Перемишля як делегат УДК і на сходинах старшин УГА подав інформацію про творення дивізії “Галичина”. Мав дружину Тетяну. 1966 року склав пожертву на вшанування пам’яті Віктора Доманицького. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри. Похований на Українському православному цвинтарі Св. Андрія у Бавнд-Бруці.

Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. — Прага, 1942. — Студії Музею Визвольної боротьби України. — Т. 1. — С. 131 — 132 та підпис під фотографією 383.

Посмертна згадка // Свобода (Джерзі Ситі і Нью Йорк, США). — 1993. — №93. — 18 травня. — С. 4.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 140. — Арк. 415 — 420.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1288. — Арк. 11 — 11 зв.

ЦДАВО України. — Ф. 5235. — Оп. 1. — Спр. 1594. — Арк. 6 — 8 зв.

КОТЛЯРІВ Іван Павлович (17.03. 1902, м. Стародуб Чернігівської губ, тепер РФ — після 1927). Військовий, ін-

женер-гідротехнік; звання — хорунжий артилерії Армії УНР.

Народився в сім'ї Павла Івановича та Маргарити Василівни. Закінчивши Чернігівську класичну гімназію (1919), переїхав до Києва “з метою вчитися у вищій школі”. “Служив у 2 гарматній бригаді”, очевидно, 2-ї Волинської дивізії Армії УНР. 4 грудня 1921 р. закінчив Спільну юнацьку школу (при 3-й Залізній дивізії), по закінченні скерований до 2-ї Волинської дивізії. У липні 1922 р. нелегально перейшов кордон ЧСР у районі Чадці. Закінчив гідротехнічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подєбрадах (1927). 19 — 22 грудня 1922 р. написав “Спогад” — про роззброєння матросів, які наприкінці серпня 1919 р. з Києва катером приїхали до Вишгорода купувати картоплю (ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 4. — Спр. 78. — Арк. 575 — 577). Дипломний проект “Шлюзова комора та гребля системи Загорського” захистив “з успіхом дуже добрим” (18.06.1927).

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 4. — Спр. 19. — Арк. 8, 10, 14, 47.

КОЧМАКІВ Іван (13.09.1899/13.03. 1900, м. Суми — після 11.1924). Козак Армії Української Держави та Армії УНР.

Закінчив Сумську 4-класну с.-г. школу. У “Curriculum vitae” писав: “В 1918 року був призваний до української армії в часі гетьманської влади. Під час повстання проти неї я вступив до 4-го полку Січових Стрільців, в котрім був до кінця 19-го року, поки не послідовало мене несчастья, себто в кінці цього року був ранений, а також захорів на тиф, що примусило мене покинути частину і перевестися до лічниці. Вийшовши з лічниці 10-го березня 1920-го року, вступив до Юнацької школи в Кам'янці-Подільській, в котрій пробув більше року. Коли Українська армія була інтернована поляками, я покинув польський табор 10-го квітня 1921 р. і втік на Чехо-Словаччину, де попав до українського робітничого відділу на Словаччині і де перебував аж до листопаду 1922 р. В листопаді 1922 р. залишив я робітничий відділ і поїхав до Йозефова з ціллю вступити на реально-гімназійний курс, де пробув 8 місяців, себто до 14 серпня 1923 р., на якому зробив 7-му класу (склав іспити за 7-й клас. — *Ред.*) реальної школи”. 1923 року вступив на матуральні курси при УГК в Празі. У листопаді 1924-го “приступив до іспиту зрілості”. Не прийнятий через брак вакансій.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1292. — Арк. 3, 5.

КОШЕЛЬ Олександр Омелянович (18/31.05.1899, м. Олександрівськ Катеринославської губ., тепер Запоріжжя — 16.06.1962, м. Спішска Нова Вес, Словаччина). Повстанець, інже-

нер-агроном, громадський діяч, учитель; співробітник видань Товариства “Сільський господар”, член Товариства українських інженерів у Чехії (1938); повстанець загону отамана Олександра Чайковського (1919) та Катеринославського повстанського коша (1920).

Народився в сім’ї Омеляна і Ганни. Закінчив 7 класів Олександрівської чоловічої гімназії (1912 – 1919), матуральні курси (1923) та агрономічний відділ агрономічно-лісового ф-ту УГА в Подєбрадах (29.06.1928). У “Curriculum vitae” писав: “Року 1919 брав участь у повстанню, що zorganizував на лівім березі Катеринославщині от. Чайковський. Після того як большевики розбили відділ Чайковського під Никиполем я з рештою відділа перейшов у Катеринославський Повстанч. Кіш, з яким року 1920 у листопаді місяці був інтернований. Року 1922 приїхав до Чехії з метою закінчити освіту й був прийнятий на піврічні матуральні курси при У.Г.А. в Ч.С.Р., але пізніше перевівся на річні мат. курси, які скінчив у Подєбрадах 29 червня 1923 р.”. Означив себе як “формально православний”. Автор “Спогаду”, який починається так: “Не-

довго були “петлюрівці” у Запоріжжю після того як скинуто гетьмана... На весну стали ширитися чутки про повстанців. Імена Соколовського, Чучупаки, Зеленого, Ангела й інших були осіяні легендами”. У спогаді розповідає про отаманів Чайковського і Чорної Хмари та їхніх повстанців, свій арешт та щасливе звільнення (ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 78. – Арк. 224 – 228 зв.).

Ось як оцінював його студент УГА Гаврило Гордієнко: “З найближчих моїх друзів мушу тут згадати Олександра Кошеля, мого побратима ще з дитячих літ. З ним ми були нерозлучні навіки вічні! Могли сваритися, але відразу ж і мирилися. Він мав закінчену гімназію, а російські гімназії добре навчали, тому й був він хлопець мудрий. До того ще й начитався, бо любив багато читати і то поважні твори, чи наукові праці. Перед академією ще пішов на матуральні курси, щоб освіжити й закріпити давні знання, тому в знаннях мало хто з ним міг рівнятися. Мене Бог врятував від одруження з чужинкою (...) Сашкові ж доля не була така ласкава, бо одружився з чешкою в Празі, працював на Словаччині, мав троє дівчат і одного сина, які втопилися в морі оточення – пословачилися (...) Був Сашко малого росту, як і його батько й мати, тому й не мав великої відваги до дівчат, стіснявся активізуватися на дівочому фронті, тому й одружився не з рівною собі по освіті. Май він і дружину такої великої інтелігенції, як він сам мав, то лишив би мій Сашко більший слід в українській еміграції та в українській культурі. Тут маю на увазі початки його співпраці в Українському інституті Громадознавства в Празі під орудою Микити Шаповала, де перед ним склалася світла доріженька. Так не сталося! На жаль!” Учителював у Карпатській Україні. Мав

шестеро дорослих дітей. Похований на кладовищі м. Спішска Нова Вес.

Вісті комбатанта (Нью Йорк). — 1963. — Ч. 3 — 4 (7 — 8). — С. 104.

Українська господарська академія в Ч.С.Р., Подебради, 1922 — 1935, і Український технічно-господарський інститут, Подебради — Регенсбург — Мюнхен, 1932 — 1972 / Голов. ред. О. Козловський. — Нью-Йорк: видання абсолювентів Української господарської академії і Українського технічно-господарського інституту, 1972.

Гордієнко Г. Під щитом Марса (спогади). Мої Подебради (1922 — 1931). — Т. 2. — Філадельфія, 1977. — С. 114.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 616. — Арк. 64.

ЦДАВО України. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 1293. — Арк. 9, 21.

КОШМАН Наум Данилович (1.12. 1895, с. Юшків Ріг Таращанського пов. Київської губ., тепер с. Петрівське Таращанського р-ну Київської обл. — після 10.10.1930). Військовий, інженер-технолог; начальник зв'язку 7-ї Запорозької дивізії, командир технічної сотні 3-го Наливайківського куреня 1-ї Запорозької бригади 1-ї Запорозької

дивізії (1920); звання — поручник піхоти Армії УНР.

Народився в сім'ї Данила Антоновича і Мотрі Трохимівни. Закінчив ремісничу школу (Юшків Ріг, 1914). У жовтні 1914 р. у Києві поступив на “Перміновські” технічні курси, але через брак коштів і смерть батька залишив навчання. 1916 року, екстерном склавши іспит за 6 класів при 2-й Київській гімназії, пішов до російського війська. Служив у 2-му саперному батальйоні в Києві, потім “в управі начальника інженерів при 8-й арт., у топографічному відділі”. Закінчив Костянтинівську військову школу (Київ, 1917). У “Curriculum vitae” зазначав: “В 1918 р. вступив в 3 Запоріжський полк, що вів боротьбу з большевиками. В 1919 р. перебував у складі 7-ї Запоріжської дивізії Начальником зв'язку. В 1920 р. був у складі 1-ї Запоріжської див. командантом технічної сотні. Разом з 1 Запоріжською дивізією в 1920 р. був інтернований до таб. Вадовиці. В році 1923 вступив до Української гімназії ім. Т. Шевченка, яку і закінчив в цьому 1925 р. 30-го липня. 18 серпня 1925 р. Укр. Станиця при м. Каліш, Кошман Наум”. Станом на серпень 1925 р. — парубок. Улітку 1928 р. проходив практику на нафтопереробному заводі “Галіція” в Дрогобичі. Закінчив хіміко-технологічний відділ інженерного ф-ту УГА в Подебрадах. Дипломний проект “Цукроварня на 2500 берк. добового перероблення” захистив “з успіхом добрим” (10.10.1930). Наприкінці 1937-го мешкав у ЧСР. Земляк учасників 2-го Зимового походу Української повстанської армії Костя Андрієвського та Василя Луб'яного (обох розстріляно в м-ку Базарі 22 листопада 1921 р.).

Коваль Р., Рог В., Стегній П. Рейд у вічність. — Київ: 2001. — С. 41, 54.

ЦДАВОВУ. — Ф. 3795. — Оп. 1. — Спр. 2281. — Арк. 4, 11, 15, 17, 94, 100.

Щиро дякую за сприяння в підготовці книжки

Михайлові АНДРУСЯКУ, Ірині ГАРМАСІЙ, Андрієві ДОВГАНЮКУ,
Тамарі ЗДОРОВЕЦЬКІЙ, Наталці ЗУБЕНКО, Євгенові КОВАЛЮ,
Олесі КОВАЛЬ, Дмитрові КОЛОШІ, Олександрові КОЛЯНЧУКУ,
Олександрові ЛИТВИНУ, Ростиславові МАРТИНЮКУ, Тетяні НАУМЧУК,
Сергієві ПЕРЕПІЧЦІ, Павлові ПОДОБЄДУ, Миколі ПОСІВНИЧУ, Романові
ПРОХОДІ, Вікторові РОГУ, Олександрі САПСАЙ та Юрієві ЮЗИЧУ

Окрема подяка за фінансову допомогу
Іванові ОМЕЛЯНЮКУ, Олегові СИТЮКУ
та командирів Окремої добровольчої чоти “Карпатська Січ” Олегові КУЦИНУ

Світлини з приватних архівів

Романа КОВАЛЯ, Віктора МОРЕНЦЯ та Юрія ЮЗИЧА,
а також з фондів Центрального державного архіву вищих органів влади і
управління України, Центрального державного кінофотофоноархіву України
ім. Г. С. Пшеничного, Рогатинського історично-краєзнавчого музею
“Опілля”, журналів “За Державність”, “Вісті комбатанта”, “Дороговказ”,
видань “Червоної Калини” та Симона Наріжного

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Передплатуй газету “Незборима нація”!

Її редактор Роман Коваль – дослідник Визвольної боротьби українців за свою
державу у 1-й половині ХХ століття. Відтак ця газета – про долі Українських січо-
вих стрільців, вояків Галицької армії, Армії УНР, пов-станських отаманів та їхніх
козаків, Карпатську Січ, ОУН, УПА, а також про кобзарів, українських письмен-
ників, нові книжки про Визвольну боротьбу,
які видає Історичний клуб “Холодний Яр”.

Газета виходить 1 раз на місяць. Ціна – 20.04 грн. на рік.

Передплатний індекс 33545.

Передплатуй “Незбориму націю” і для своїх друзів та рідних –
допоможи їм пізнати історію боротьби українців за свою свободу.

Газета “Незборима нація” в Інтернеті
<http://nezboryma-naciya.org.ua/>

Коваль Роман, Віктор Моренець
“Подєбрадський полк” Армії УНР
Наукове видання

Коректор *Надія Овчарук*
Макет і художнє оформлення *Максима Грищенка*

Підписано до друку 27.09.2015.
Формат 70x100 1/16. Друк офсетний
Наклад 500 пр. Зам. № 241

Видання підготовлене до друку
редакцією газети “Незборима нація”
та Історичним клубом “Холодний Яр”
03049, Київ, вул. Курська, 20, кв. 14, тел./факс 242-47-38.
koval_r@voliacable.com
morenets@ukr.net
koval_r@ukr.net
kovalroman1@gmail.com

Надруковано у друкарні ПП Мошак М. І.
32300, Хмельницька обл., м. Кам’янець-Подільський,
вул. Іоанно-Предтечинська, 2. Тел./факс 03849) 2-72-01.
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК №867 від 22.03.2002 р.

LÁZNĚ PODĚBRADY: LAZEŇSKÉ BUDOBY.

3145

